ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Το να ζεις και να διεκδικείς σαν παιδί, έχει το μικρότερο κόστος».

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΓΓΑΝΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
Επιτροπή: Κουράκης Νέστωρ, Λαμπροπούλου Έφη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΟΡΩΝΙΩΤΗ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΙΑ
Α.Μ. 3206Μ013

ΠΜΣ: «Εγκληματολογία: Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπισή της»

Αθήνα 2009

Το χαμόγελο που μετατρέπεται σε δάκρυ, η ευτυχία που δίνει χώρο στη θλίψη, η ξεγνοιασιά που επιτρέπει τον προβληματισμό, η αθωότητα που μοιάζει να κινδυνεύει, ο αυθορμητισμός που πνίγεται, το συναίσθημα που καταλήγει θύμα της λογικής, η ανάγκη για αγάπη που μοιάζει ζητιάνος της πραγματικότητας. Είναι αλλιώς να «έχεις» μαζί σου ένα παιδί που μοιάζει με παιδί, που σκέφτεται σαν παιδί, που ζει σαν παιδί, που διεκδικεί σαν παιδί, που χαίρεται σαν παιδί, που απογοητεύεται σαν παιδί, που αντιδρά σαν παιδί, που του φέρεσαι σαν παιδί. Είναι αλλιώς να «κουβαλάς» μαζί σου ένα παιδί που μόνο μοιάζει με παιδί, που αναγκάζεται να μεγαλώσει απότομα, που καταλήγει να σκέφτεται σαν μεγάλος, που νιώθει διαφορετικά, υποτιμητικά, που νιώθει «λίγο», ανάξιο να υποστηρίξει το ρόλο του, που οργίζεται με συνέπειες απρόσμενες. Είναι αλλιώς να «πετάς στα σκουπίδια» ένα θυμωμένο παιδί, προϊόν της αδιαφορίας, των καταστάσεων, των συνθηκών. Μόνο ότι δεν χρειάζεσαι, πετάς, μόνο ότι δεν σου είναι απαραίτητο. Τι προοπτικές, τι επιλογές μπορεί να έχει ένα παιδί «ξεχασμένο στα σκουπίδια;». Με ποια δύναμη να διεκδικήσει, με ποιο κίνητρο να παλέψει, για ποια ζωή να ονειρευτεί, ποια εμπειρία να επικαλεστεί, για ποια αλήθεια να υπάρξει;.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΕΡΙΛΗΨΗ..... 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ..... 2

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Α. Ορισμός νεανικής παραβατικότητας..... 6

Β. Παράγοντες εκδήλωσης παραβατικότητας.....15

Ο ρόλος της οικογένειας.....18
Ο ρόλος του σχολείου.....24
Κοινωνικές συνθήκες..... 27
Εμπλοκή με τη δικαιοσύνη-Στιγματισμός.....28
Θυματοποίηση..... 30
Μετανάστευση και παραβατικότητα.....31
Κοινωνικός αποκλεισμός.....33
Εμπορευματοποίηση του ελεύθερου χρόνου.....33
Τα πρότυπα των νέων-Οι αξιακοί τους κώδικες.....33
Παραβατικότητα και χρήση ουσιών.....34
Παρέες-Φίλοι.....35
ΜΜΕ.....38
Παιχνίδια.....41
Το διαδίκτυο.....41

Γ. Στατιστικά στοιχεία.....44

ΕΛΛΑΔΑ.....44
ΚΥΠΡΟΣ.....58
ΗΠΑ.....63
ΚΑΝΑΔΑΣ.....64

Δ. Προφίλ ανήλικου δράστη.....64

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Α. Σχολική βία.....66

Β. Παράγοντες υψηλού κινδύνου για την εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς.....69

Γ. Στατιστικά στοιχεία για τη σχολική βία.....75

Δ. Προφίλ παραβατικού.....94

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η σημασία της πρόληψης στη νεανική παραβατικότητα.....95

Ο ρόλος της πολιτείας.....100
Ο ρόλος της κοινότητας.....103
Ο ρόλος της οικογένειας.....105
Ο ρόλος του σχολείου.....115
Ο προληπτικός ρόλος της αστυνομίας.....128
Ο ρόλος των ΜΜΕ.....130
Πρόληψη παραβατικότητας στο διαδίκτυο.....131
Η πρόληψη της κακοποίησης των παιδιών.....131
Ο προληπτικός ρόλος της θρησκείας.....133
Ναρκωτικά.....139
Ψυχοθεραπεία και νεανική παραβατικότητα.....140

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Α. Προληπτικά προγράμματα.....143

ΕΛΛΑΔΑ.....144
ΚΥΠΡΟΣ.....183
ΣΛΟΒΕΝΙΑ.....248
ΚΑΝΑΔΑΣ.....249

Β. Προληπτικά μέτρα στο σχολείο.....261

ΕΛΛΑΔΑ.....263
ΕΥΡΩΠΗ.....281
ΗΠΑ.....331

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Νομικό πλαίσιο.....369

ΕΛΛΑΔΑ.....369
ΕΥΡΩΠΗ.....386
ΗΠΑ.....387

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

Η έρευνά μου.....391

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....405

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....416

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία συνιστά μια προσπάθεια παρουσίασης και καταγραφής του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας με έμφαση στους μηχανισμούς πρόληψης που λειτουργούν αλλά και που θα έπρεπε να λειτουργήσουν προκειμένου να επιτευχθεί η κατά το δυνατόν μείωση των βίαιων αντιδράσεων από μέρους των παιδιών.

Μέσα από τη βιβλιογραφική έρευνα διαφαίνεται ότι η Ελλάδα σημειώνει χαμηλά ποσοστά αναφορικά με τα περιστατικά παρέκκλισης από τους νέους παρόλο που οι διεθνείς τάσεις δεν είναι ενθαρρυντικές. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στους παράγοντες που ευνοούν την δημιουργία αλλά και την εξέλιξη συμπεριφορών βλαπτικών για το σύνολο. Ο ρόλος της οικογένειας, των φίλων αλλά και της ίδιας της κοινωνίας, τονίζεται ως ιδιαίτερα καθοριστικός. Ειδική μνεία γίνεται και στο φαινόμενο της σχολικής βίας και αναζητείται απάντηση στο κατά πόσο το ίδιο το σχολείο παράγει τη βία, προσφέρεται για την εκδήλωσή της ή απλά την αναπαράγει.

Το πλήθος των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί, έχει καταδείξει την αξία της πρόληψης ως τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο για την χάραξη πολιτικών αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας. Λόγο σε αυτή την κατεύθυνση μπορεί να έχει ο καθένας από εμάς. Προσπάθειες σχεδιασμού προληπτικών προγραμμάτων αναφέρονται με αρκετά ελπιδοφόρα αποτελέσματα. Η ελληνική πραγματικότητα, εναρμονισμένη με την διεθνή λογική, επιχειρεί πράγματα, όμως παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις τόσο σε επίπεδο φορέων και υπηρεσιών όσο και σε επίπεδο οργάνωσης.

Τέλος, στη συγκεκριμένη εργασία, αναφέρονται και κάποια από τα μέτρα πρόληψης που συνηθίζεται να χρησιμοποιούν τα γυμνάσια και τα λύκεια της χώρας προκειμένου να αποτρέψουν την εκδήλωση φαινομένων παραβατικότητας, μέσα από μια σειρά συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν. Η έλλειψη γνώσης, η απουσία ενημέρωσης, η υποτίμηση της κατάστασης και μερικές φορές η αδιαφορία (λόγω άγνοιας), συνιστούν καταστάσεις που συναντώνται συχνά.

Λέξεις κλειδιά: παιδί, νεανική παραβατικότητα, πρόληψη, σχολική βία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με αφορμή και τα πρόσφατα γεγονότα που αναστάτωσαν τη χώρα μας, κατέστη, ίσως περισσότερο από κάθε άλλη φορά, σαφές, ότι οι νέοι του τόπου αυτού, διαθέτουν και φωνή και γνώμη και συνείδηση και αξίες και προβλήματα για τα οποία διεκδικούν λύσεις ώστε να τους επιτραπεί στο μέλλον η διαβίωσή τους σε μια πατρίδα όπου προτεραιότητα θα δίνεται στον άνθρωπο, στις ανασφάλειες και στις ανάγκες του.

Ο νέος παραβατεί, ο νέος εγκληματεί, ο νέος μιμείται. Μιμείται τους ανθρώπους που του επιβάλλονται ως πρότυπα, μιμείται τους μεγαλύτερους που έχουν αποκτήσει εμπειρία και έχουν τη δύναμη να τον διδάξουν και να τον συμβουλεύσουν προκειμένου να μάθει να αμύνεται και να προστατεύεται από τους κινδύνους. Μιμείται τους γονείς του που με την ποιότητα ζωής και την ανατροφή που του προσφέρουν, επηρεάζουν στοιχεία της προσωπικότητάς του. Μιμείται τις πράξεις των γονιών του που θα αποτελέσουν και θα διαμορφώσουν στη συνέχεια το σύστημα αξιών του. Μιμείται τους δασκάλους και τους καθηγητές του που με τη στάση τους και τη συμπεριφορά τους, επιθυμούν να του μεταδώσουν όχι μόνο τη γνώση τους αλλά και την αξία της επικοινωνίας, του διαλόγου, του σεβασμού στην διαφορετικότητα του άλλου, τον συναγωνισμό και τη συνεργασία. Μιμείται τους συνομήλικούς του και προσπαθεί να κατακτήσει ότι του κάνει εντύπωση, ότι δεν έχει, ότι θεωρεί πως θα τον κάνει δυνατό και ξεχωριστό.

Ο νέος παραβατεί, ο νέος εγκληματεί, ο νέος αντιδρά. Αντιδρά απέναντι στην κοινωνική υποκρισία, στην λογική ενός συστήματος όπου τον τοποθετεί σε συγκεκριμένο ρόλο και του φιμώνει όχι μόνο το στόμα αλλά και τον νου. Αντιδρά απέναντι στην ανισότητα και την αδικία, απέναντι σε μια κοινωνία που ευνοεί και διαθέτει χώρο μόνο για λίγους και εκλεκτούς ενώ παράλληλα θέτει στο περιθώριο, όχι μόνο ότι είναι διαφορετικό αλλά και ότι χαρακτηρίζεται και απαξιώνεται ως λίγο και ανεπαρκές. Ο νέος αντιδρά διεκδικώντας θέση, αναζητώντας λόγο, αποδεικνύοντας ότι δεν είναι λίγος και ότι μπορεί να καταλάβει και να αποδοκιμάσει ότι τον υποβαθμίζει και τον απογοητεύει. Αντιδρά απέναντι σε μια οικογένεια που τον «δημιούργησε», σε μια κοινωνία που τον «εξασφάλισε», σε έναν συμμαθητή που τον απομόνωσε και τον έκανε να αισθανθεί ντροπή.

Ο νέος παραβατεί, ο νέος εγκληματεί, ο νέος αναζητά ταυτότητα. Κάνοντας μια πράξη που θεωρείται παράνομη, διαμορφώνει μια ταυτότητα, όποια και αν είναι αυτή κι έτσι δηλώνει την παρουσία του, καθίσταται ξεχωριστός, νιώθει ανεξάρτητος. Ο νέος έχει δακτυλικό αποτύπωμα ως αυθύπαρκτη προσωπικότητα και όχι ως φερέφωνο άλλων. Προκαλεί τη προσοχή και επιβάλλει την παρουσία του.

Ο νέος παραβατεί, ο νέος εγκληματεί, ο νέος τιμωρεί. Τιμωρεί χωρίς προσωπεία, απροκάλυπτα. Άλλοτε ως μέρος μιας ιδεολογίας και άλλοτε ως αυθόρμητος και ελεύθερος σκοπευτής, τιμωρεί όσα τον πληγώνουν. Τιμωρεί τον πλούτο του διπλανού του, την αξία του καθηγητή του, το κύρος ενός αγνώστου. Τιμωρεί την κοινωνία της οποίας είναι αποτέλεσμα και στο τέλος, πάντα, τιμωρεί τον εαυτό του, με τις πράξεις του, την νοοτροπία του, τα πιστεύω του. Τιμωρεί την ευαισθησία του που δεν του έμαθαν πώς να την ελέγχει, τιμωρεί την διαφορετικότητά του που δεν του δίδαξαν πώς να την χειρίζεται, τιμωρεί την απάθεια του που αναγκαστικά του την επέβαλαν.

Ο νέος παραβατεί, ο νέος εγκληματεί, ο νέος θέλει να δηλώσει παρουσία, ο νέος διεκδικεί, ο νέος αισθάνεται, ο νέος προβληματίζεται, ο νέος επιλέγει, ο νέος ακούει, καταλαβαίνει, νιώθει, ο νέος διεσθάνεται, προβλέπει, οραματίζεται.

Ο νέος παραβατεί, εγκληματεί σε μια κοινωνία που δέχεται την βία που της αξίζει. Η ποιότητα, η ένταση, το μέγεθος της βίας που κάθε κοινωνία παρουσιάζει είναι όση και αυτή που της ταιριάζει. Η βία γεννά την βία, η βία επιβάλλει τη βία. Όταν ο νέος συνειδητοποιήσει το μέλλον που επιλέχτηκε σε αυτόν να ζήσει, τα περιθώρια και τις επιλογές που του άφησαν να έχει, τον βρίσκουν απροετοίμαστο και τον οδηγούν πολλές φορές σε λανθασμένους και υπερβολικούς τρόπους διεκδίκησης.

Ο νέος παραβατεί και όπως δείχνουν τα αποτελέσματα ερευνών που διεξάγονται, το φαινόμενο διευρύνεται συνεχώς γεγονός που θα πρέπει να προβληματίσει και να προκαλέσει το ουσιαστικό ενδιαφέρον της πολιτείας και των θεσμών της. Η μόνη αποτελεσματική λύση, όπως τονίζεται σε όλο τον κόσμο σήμερα, είναι η πρόληψη. Η πρόληψη όμως πρέπει να αντιμετωπίζεται όχι απλά ως ένας όρος, μια έννοια αφηρημένη αλλά να γίνει πράξη και οδηγός, να γίνει αντίληψη και σημαία, να γίνει νοοτροπία και λογική ενός κράτους οργανωμένου γύρω από την ουσία της, το νόημα και την δυναμική της. Μια κοινωνία, όχι τυπικά αλλά ουσιαστικά, εμποτισμένη με τη ιδέα της πρόληψης, έχει μόνο να κερδίσει την ανάπτυξη και την πραγματικότητα που της αξίζει.

Ο νέος συνιστά μοναδική προσωπικότητα, ξεχωριστό είδος με πολλές ανάγκες, αυξημένες απαιτήσεις, συνεχόμενες διεκδικήσεις, ανεξέλεγκτες φαντασιώσεις και όνειρα για κατακτήσεις που επιβάλλεται η κοινωνία να μην τις ακυρώσει παρά μόνο να του προσφέρει τη δυνατότητα και τα όπλα ώστε να μπορέσει ο καθένας τουλάχιστον να παλέψει για την πραγμάτωσή τους. Κάθε θεσμός ενός δημοκρατικού και ελεύθερου κράτους αναλαμβάνει ρόλο και μάλιστα δύσκολο μπροστά σε αυτήν την πραγματικότητα.

Και πρώτα από όλους η οικογένεια, ως ο πρώτος και πολύ σημαντικός φορέας κοινωνικοποίησης του νέου αλλά και βασικός υπεύθυνος για την γαλούχηση και την εξέλιξή του. Μια οικογένεια με ισχυρούς δεσμούς μεταξύ των μελών της, με πολύ αγάπη και φροντίδα, με ενδιαφέρον για τους προβληματισμούς και τις ανάγκες των νεαρών μερών της, λειτουργεί πάντα ως θετικό πρότυπο.

Από την άλλη μεριά το σχολείο διαδραματίζει τον προσωπικό του ρόλο στην εξέλιξη κάθε μέλους του. Ένα σχολείο που σέβεται τα δικαιώματα του μαθητή, διεκδικεί για εκείνον και του παρέχει τα εχέγγυα για την μελλοντική του πρόοδο. Ένα εκπαιδευτικό σύστημα προσανατολισμένο στις ανάγκες των νέων, μόνο ενισχυτικά μπορεί να λειτουργήσει.

Επιπλέον, το ίδιο το κράτος με τις αρχές που επιβάλλει διεκδικούν σημαντικό μερίδιο στην εξέλιξη των παιδιών. Κανόνες που θα επιτρέπουν στο διαφορετικό να επιχειρηματολογήσει, κρατικοί λειτουργοί που θα τοποθετούνται δίπλα και όχι πάνω από τον πολίτη, αντεγκληματική πολιτική με την επιβολή μέτρων που θα επιμορφώνουν και θα ενισχύουν με θετικά πρότυπα τον δράστη χωρίς να αποζητούν την απαξίωσή του και την αφαίρεσή του από την κοινωνία.

Τέλος, και η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να προσανατολιστεί στη λογική της συνεργασίας τόσο με τους επίσημους θεσμούς του κράτους όσο και με αυτόν της γειτονιάς, ώστε να ενεργήσει και να διεκδικήσει για λογαριασμό των νέων.

Τόσο η παγκόσμια όσο και η ελληνική πραγματικότητα, είναι αλήθεια πως κινούνται και κατευθύνονται βασισμένες στην έννοια της πρόληψης. Γίνονται προσπάθειες, ψηφίζονται νόμοι με στόχο την έμφαση και την αξία αυτής της λογικής. Ωστόσο, ιδιαίτερα στον ελλαδικό χώρο, τα προβλήματα και οι ελλείψεις που εμφανίζονται σε όλα τα επίπεδα των επίσημων θεσμών, δεν αφήνουν περιθώρια για εφαρμογή στην πράξη κάθε σχεδίου που καταλήγει να συνιστά απλά μια πρόθεση, μια σκέψη, μια ουτοπία.

Τα παιδιά δεν ζουν μόνα τους, δεν μεγαλώνουν μόνα τους. Δεν ζουν σε κάποια άλλη κοινωνία, δεν αντιμετωπίζουν μια διαφορετική πραγματικότητα. Τα παιδιά βιώνουν ακριβώς τα ίδια πράγματα με εμάς τους μεγάλους. Έχουν ανάγκη αυτά που έχουμε κι εμείς, στεναχωριούνται για τα ίδια πράγματα, απογοητεύονται με τα ίδια πράγματα, δεν ευφησυχάζουν όμως. Η φύση τους, η ηλικία τους, η διάθεσή τους, η σκέψη τους, οδηγεί στην αντίδραση για τον κόσμο που προορίζεται για εκείνους. Καμιά φορά, η συμπεριφορά τους καταλήγει στα άκρα και μετατρέπεται σε άγχος, θυμό, επιθετικότητα, άρνηση ίσως και στον κίνδυνο. Στο χέρι μας είναι να δημιουργήσουμε τα κίνητρα και να διοχετεύσουμε τα εφόδια ώστε να γίνει πράξη και να λάβει υπόσταση η ρήση «το μέλλον ανήκει στα παιδιά»!.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Σύμφωνα με το σκεπτικό του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 21ης Ιουνίου 2007, η παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων ενέχει πολύ μεγαλύτερους κινδύνους σε σχέση με αυτή των ενηλίκων καθώς πλήττει ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο τμήμα του πληθυσμού, που βρίσκεται στο στάδιο της διαμόρφωσης της προσωπικότητάς του, εκθέτοντας τους ανηλίκους από πολύ νωρίς στον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού και του στιγματισμού. Σύμφωνα μάλιστα με εθνικές, ευρωπαϊκές, αλλά και διεθνείς μελέτες, το φαινόμενο της παραβατικότητας ανηλίκων παρουσιάζει, τις δύο τελευταίες δεκαετίες σημαντική αύξηση (Κιουρτσής, Κ., 2008 - Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Το πώς σκέφτονται τα παιδιά, πως διαμορφώνουν τον χαρακτήρα και τις αντιδράσεις τους, πως αναλαμβάνουν συγκεκριμένη ταυτότητα, πως επιλέγουν αξίες και συμπεριφορές, εξαρτάται από σύνολο παραγόντων που επηρεάζουν αλλά και καθορίζουν, ως ένα βαθμό, την εξέλιξη της ζωής τους.

Υπάρχουν παιδιά και έφηβοι που χαρακτηρίζονται από την ανυπακοή τους στους «ηθικούς κανόνες» που τίθενται στα πλαίσια της οικογενειακής κοινότητας και του σχολικού περιβάλλοντος, προβάλλοντας μια ενοχλητική συμπεριφορά αντιδρώντας στις οδηγίες που τους ζητείται να σεβαστούν. Καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν, προβλήματα όπως η επίμονη άρνηση της αυθεντίας και η άρνηση ή ακόμα και η ανικανότητα να δείξουν αυτοσυγκράτηση, γίνονται περισσότερο σοβαρά όσον αφορά στις επιπτώσεις τους και ξεπερνούν τα όρια της ζωής του παιδιού στο σπίτι και στο σχολείο. Έτσι το παιδί διακινδυνεύει να μετατραπεί σε ανήλικο παραβάτη του νόμου, ιδιαίτερα στην περίπτωση που έχοντας παραβεί το νόμο, συλληφθεί, δικαστεί και βρεθεί ένοχος (M. Herbert, 1999, σελ. 107-111).

Ο αριθμός των εφήβων που διαπράττουν αδικήματα κι έχουν συλληφθεί και καταδικαστεί, έχει αυξηθεί. Ο μέσος όρος ηλικίας των εφήβων που οδηγούνται για πρώτη φορά στα δικαστήρια έχει μειωθεί ενώ παρατηρείται μια τάση για ολοένα πιο βίαια παραπτώματα. Ωστόσο κάποιες παραβατικές δραστηριότητες (όπως, βανδαλισμοί, μικροκλοπές) παρατηρούνται αρκετά συχνά στους εφήβους αλλά δείχνουν να σταματούν με το πέρασμα του χρόνου και την αύξηση της ηλικίας. Έτσι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι κάποιες παραβατικές συμπεριφορές είναι παροδικά φαινόμενα που αφορούν σε έναν αριθμό νεαρών ατόμων και όχι η απαρχή μιας εγκληματικής σταδιοδρομίας. Σε καμία περίπτωση όμως δεν ενδείκνυται να ισχυριστούμε ότι όλες οι παράνομες ενέργειες που εκδηλώνονται σε νεαρή ηλικία αποτελούν «αντίδραση» και «κρίση» συγκεκριμένης περιόδου της ζωής ενός ατόμου, η οποία πρόκειται να σταματήσει με την είσοδο στην ενήλικη ζωή. Αντιθέτως, οι σοβαρότερες αντικοινωνικές ενέργειες του ατόμου ξεκινούν συγκριτικά σε μικρή ηλικία. Περίπου το 60% των νεαρών παραβατών διέπραξαν το πρώτο τους παράπτωμα πριν γίνουν 10 ετών και αυτό αφορά ειδικά στο αδίκημα της κλοπής (M. Herbert, 1999, 107-111).

Α. ΟΡΙΣΜΟΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η χρήση βίας

Το να χαρακτηριστεί μία συμπεριφορά ως βίαιη, το να ασκήσει βία κανείς ενάντια σε άλλο πρόσωπο, καθιστά πράξη από την οποία κανείς μπορεί να αναζητήσει τους παράγοντες πρόκλησής της, να αναγνώσει προβλήματα που ζητούν λύση, να διεκδικήσει μέσα αντιμετώπισής της ακόμη και να τη δικαιολογήσει τοποθετώντας την σε πλαίσια και σε συνθήκες που την προωθούν.

Η βία ως έκφραση και δήλωση μπορεί να αποτελεί αντίδραση σε κοινωνικές καταστάσεις, στην κοινωνική ανισότητα, στην υποτίμηση της κοινωνικής διαφορετικότητας. Μπορεί ακόμη να θεωρηθεί ως πράξη φόβου αλλά ακόμη και ως απαξίωση του ίδιου του ανθρώπου και της αξίας του. Επίσης, το ανεκπλήρωτο κάποιας φιλοδοξίας ή και ανάγκης δύναται να οδηγήσει στην εκδήλωση βίας που στρέφεται ακόμη και στον ίδιο μας τον εαυτό. Όλοι οι άνθρωποι είναι εν δυνάμει βίαιοι, η προσωπικότητα όμως του καθενός ξεχωριστά, οι άμυνες, οι κώδικες και οι διεργασίες που επιτελούνται στον καθένα, αλλά και αυτές οι περιστάσεις και συνθήκες που διαμορφώνουν τη ζωή ενός ατόμου, μπορεί να δημιουργήσουν βίαιους ανθρώπους.

Η βία σύμφωνα με την ετυμολογική της σημασία, αναφέρεται στην έννοια της κατάχρησης της εξουσίας, δηλαδή στην έννοια του εξαναγκασμού. Βία είναι η άσκηση σωματικής ή άλλης δύναμης ή η χρησιμοποίηση απειλών με σκοπό την επιβολή της θελήσεως κάποιου. Η λέξη «βιαιοπραγώ» δηλώνει μια στάση εξουσίας, δηλαδή μια μη συμμετρική σχέση στις διαπροσωπικές συναλλαγές. Οι επιθετικές και βίαιες συμπεριφορές αντιμετωπίζονται ως ένας κρίκος μιας αλυσίδας, που δεν είναι άλλη από την αναπτυξιακή κοινωνικοποιητική διαδικασία. Σε αυτή τη διαδικασία δεν υπάρχει απλή άθροιση κάποιων παραμέτρων, αλλά παράγοντες, οι οποίοι διαπλέκονται μεταξύ τους.

Η βία μπορεί να λάβει πολλές και διαφορετικές μορφές. Στον χώρο της εγκληματολογίας και του δικαίου ωστόσο, η βία αναφέρεται με την έννοια του εξαναγκασμού και της σωματικής βίας. Οι αναφορές του συγκεκριμένου ποινικού κώδικα είναι σαφείς και οριοθετημένες. Η βία συσχετίζεται με το αξιόποινο της πράξης και «ως πράξη νοείται μόνο η εκούσια ανθρώπινη, εξωτερική συμπεριφορά».

Τα βιώματα, τα ερεθίσματα, οι προσλαμβάνουσες που ένα παιδί έχει κατά την ανήλικη ζωή του, θεωρείται ότι επηρεάζουν την πορεία και την εξέλιξη της. Όσο το παιδί μεγαλώνει περνά μέσα από στάδια τόσο ηλικιακά όσο και εμπειρικά που του επιτρέπουν την διαμόρφωση του χαρακτήρα του, την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, την υιοθέτηση μιας συγκεκριμένης φιλοσοφίας για τη ζωή και το μέλλον του. Το νεαρό άτομο, ως υπό κατασκευήν οντότητα, απορροφά τα μηνύματα που του μεταδίδονται, προσπαθώντας να καλλιεργήσει την ταυτότητά του που θα τον κάνει να νιώθει ανεξάρτητος αλλά και σημαντικός ανάμεσα σε άλλους.

Ο ανήλικος, λοιπόν, συνιστά μια ιδιαίτερη ύπαρξη με δεδομένες ανάγκες και επιθυμίες, και ως τέτοια θα πρέπει να αντιμετωπίζεται και να υποστηρίζεται. Δεν μπορεί να έχει τις άμυνες που ο ενήλικας έχει δημιουργήσει παρά μόνο την αφέλεια που η ηλικία του του επιτρέπει αλλά και που του επιβάλλει. Πόσες φορές σαν παιδιά δεν μπήκαμε στον πειρασμό να «κάνουμε πλάκα» σε βάρος συνανθρώπων μας για να ικανοποιήσουμε την ανάγκη μας για διασκέδαση; Στο όνομα του νεαρού της ηλικίας,

επιτρέπονται πολλά, δικαιολογούνται πολλά, όχι βεβαίως όλα (Φαρσεδάκης, 1985, 11-15).

Η ανηλικότητα έχει πλέον αναγνωριστεί στην εποχή μας ως μία εξελικτική και μεστή προβλημάτων περίοδος της ζωής του κάθε ατόμου. Ο ανήλικος δεν είναι μικρογραφία του ενηλίκου, αλλά είναι ανθρώπινη ύπαρξη ιδιόρρυθμη, με δική του λογική και ξεχωριστή προσωπικότητα, που ακριβώς γι΄ αυτό το λόγο έχει ανάγκη εξειδικευμένης μεταχείρισης και ειδικής προσέγγισης, η οποία να είναι προσαρμοσμένη και εξατομικευμένη στην προσωπικότητα του. Η προσωπικότητα αυτή βρίσκεται σε συνεχή διαμόρφωση, εξέλιξη και μεταλλαγή και επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από τις επιδράσεις του περιβάλλοντος. Οι σημαντικές και ψυχικές ιδιότητες και λειτουργίες του ανηλίκου ακολουθούν ίδιο ρυθμό, ώστε το άτομο όταν ενηλικιωθεί, ν΄ αποκτά προσωπικότητα της οποίας οι ιδιότητες, όχι μόνο ποσοτικώς αλλά ποιοτικώς διαφέρουν απ΄ αυτήν της παιδικής και εφηβικής ηλικίας. Ο ανήλικος αποτελεί ιδιόρρυθμη ανθρώπινη ύπαρξη και το «έγκλημα» που εκδηλώνει οφείλεται ως επί το πλείστον σε κοινωνικούς συντελεστές. Επιπροσθέτως, η προσωπικότητά του δεν είναι πλήρως ολοκληρωμένη, η δε κατάλληλη μεταχείριση δύναται να οδηγήσει σε θετικό αποτέλεσμα. Ο έφηβος ούτε παιδί είναι ούτε ώριμος άνδρας, η δε ψυχολογία του διαφέρει εκείνης του ενηλίκου, από την άλλη το γεγονός ότι οι έφηβοι συγκρούονται με την έννομη τάξη, δηλώνει ορμή για δράση και όρεξη για δύναμη (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Το παιδί χρειάζεται στήριξη, υγιές οικογενειακό περιβάλλον, αγάπη, φροντίδα, ενίσχυση του αυτοσεβασμού του, παρακολούθηση, ασφάλεια. Το παιδί χρειάζεται τα πάντα, όλα όσα θα προετοιμάσουν για εκείνο έναν κόσμο έτοιμο να τον δεχτεί. Δυστυχώς όμως, στην πράξη τα πράγματα δεν ακολουθούν πάντα την οδό αυτή. Οι συνεχείς απογοητεύσεις που ένας ανήλικος μπορεί να γευτεί, τον καταστούν, καμιά φορά, ικανό για σκέψεις, ακόμα και πράξεις που δεν συνάδουν ούτε με την ωριμότητα του μυαλού του, ούτε με την ωριμότητα του κορμιού του. Σκέψεις και πράξεις απαγορευμένες που προβάλλουν ως αντίδραση στην μονοτονία της καθημερινότητας, ως επανάστασης της εφηβείας, ως μίμησης προτύπων, ως απάντησης στην αδικία; Ο ρόλος των ενηλίκων σε αυτό το σημείο είναι για μια ακόμη φορά καθοριστικός. Δύναται να καταστρέψει αλλά και να συνετίσει, να δημιουργήσει συνέχειες ή να διακόψει εξελίξεις (Φαρσεδάκης, 1985, 11-15).

Τι είναι, ωστόσο, αυτό που συνιστά την έννοια της παραβατικής συμπεριφοράς;

Σαφώς, οι ορισμοί είναι πολλοί και διαφορετικοί, ανάλογα με την οπτική που προσεγγίζεται το θέμα. Ωστόσο, μέσα από μια γενική συνισταμένη απόψεων που ισχύουν συνάγεται ότι, από τη στιγμή που η συμπεριφορά ενός ατόμου ή μιας ομάδας αντιτίθεται στα ισχύοντα πρότυπα συμπεριφοράς, μετατρέπεται σε εκτροπή ή παρέκκλιση και επισύρει τον κοινωνικό έλεγχο. Επομένως, όταν η παραβατική συμπεριφορά αποτελεί παράβαση νόμιμου κανόνα (αδίκημα ή έγκλημα), τότε γίνεται αντικείμενο κολασμού και τιμωρείται (ένδικη παραβατικότητα) (Ιωαννίδη, Β., 2005).

Η καθηγήτρια Λουκία Μπεζέ διευκρινίζει ότι:

- εγκληματίας είναι αυτός που διαπράττει μια πράξη, η οποία επισύρει ποινή
- παραβάτης είναι αυτός που παραβαίνει έναν κανόνα δικαίου ή άλλον (Ιωαννίδη, Β., 2005).

Η νεανική ή ανήλικη παραβατικότητα είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο με πολλές όψεις: φαινόμενο ατομικό, διατομικό και κοινωνικό. Αποτελεί σημείο που διασταυρώνονται ψυχολογικές και κοινωνιολογικές έννοιες. Έννοιες που αφορούν τον ανήλικο, την προσωπικότητά του, το πλαίσιο μέσα στο οποίο κοινωνικοποιείται, την επαφή του με τους κρατικούς φορείς εξουσίας (σύστημα δικαιοσύνης, επιμελητές ανηλίκων, αστυνομικές αρχές), την αντιμετώπιση απ' αυτούς, καθώς και την επίσημη αντίδραση της πολιτείας απέναντι σ' αυτούς που παραβαίνουν κοινωνικούς και νομικούς κανόνες. Ως εκ τούτου η προσέγγιση του φαινομένου της εγκληματικότητας παρουσιάζει αρκετές δυσκολίες (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Το πώς θα αντιμετωπιστεί το νεαρό άτομο που προβαίνει, για διάφορους λόγους, σε αντικοινωνικές συμπεριφορές, είναι γεγονός που προβληματίζει την κοινωνία μας σήμερα περισσότερο από ποτέ. Τα παιδιά έχουν ανάγκη από ειδική αντιμετώπιση, τη λήψη ιδιαίτερων μέτρων, ειδικούς τρόπους προσέγγισης, οργάνωση ειδικών Υπηρεσιών κλπ. Κάθε απρόσεχτη κίνηση μπορεί να αποβεί μοιραία, άκρως επικίνδυνη και καθοριστική για το μέλλον αλλά και το παρόν. Στο όνομα της λογικής αυτής, έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για την όσο το δυνατόν αναίμακτη προσέγγιση των νέων και των ιδιαιτεροτήτων τους. Χαρακτηρισμοί, όπως εγκληματίας, έγκλημα, μάλλον θεωρούνται απαγορευμένοι ενώ η ανάγκη και η σημασία της έννοιας της πρόληψης θεωρείται επιτακτική. Τόσο η μεταχείριση του νέου παραβάτη όσο και η πρόληψη θα πρέπει να γίνονται από ειδικές Υπηρεσίες και ανθρώπους που όντας έτοιμοι να αναγνωρίσουν δεδομένα του ψυχισμού των νέων, καταφέρνουν να αποτελέσουν υποστηρικτές των αναγκών τους.

Στα πλαίσια των Διατάξεων του Συντάγματος η παιδική ηλικία, τελεί υπό την προστασία του Κράτους, το οποίο λαμβάνει μέτρα, ειδικά για την προστασία της νεότητας (αρ. 21 § 1, 3 του Συντάγματος).

Με τον όρο «παραβατικότητα» χαρακτηρίζουμε τη συμπεριφορά εκείνη που στοχεύει στην παραβίαση τυπικών και άτυπων κανόνων. Οι μορφές της μπορεί να είναι από ανώδυνες (πχ. τροχαίες παραβάσεις, μικροκλοπές) έως σοβαρές (πχ. ανθρωποκτονίες, σεξουαλικά εγκλήματα, κλοπές κλπ.).

Το φαινόμενο της «νεανικής παραβατικότητας» δηλαδή εκείνης που διαπράττεται από νέους, εφήβους και παιδιά πρέπει να αντιμετωπίζεται με ιδιαίτερη ευαισθησία και προσοχή. Το νεαρό άτομο δεν έχει μια πλήρως διαμορφωμένη προσωπικότητα οπότε χρειάζεται διαφορετική μεταχείριση από ότι ένας ενήλικος παραβάτης. Με τις κατάλληλες ενέργειες υπάρχουν πολλές πιθανότητες να μεταστραφεί και να ακολουθήσει το δρόμο της νομιμότητας και όχι του περιθωρίου (Αρακά Αγγελική, 2007, Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Χίου).

Ο Kraus (1977) αναφερόμενος στην ορισμό της παραβατικότητας ανηλίκων υποστήριξε ότι αυτή αποτελεί μια μορφή αντικοινωνικής και παρεκκλίνουσας

συμπεριφοράς των ανηλίκων, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται η πρόκληση εναντίον των αρχών και η απειλή ενάντια στην ίδια τους την ασφάλεια.

Από την άλλη πλευρά ο Πανούσης κάνοντας αναφορά στις μορφές αντικοινωνικής συμπεριφοράς των νέων, υποστηρίζει ότι: «Μολονότι κάθε πράξη εγκληματική, βίαιη ή επιθετική έχει και προβάλλει το δικό της συμβολισμό (και γι' αυτό είναι δύσκολο μέχρι αυθαίρετο ν' αφορίζουμε και να γενικεύουμε) στις περισσότερες μορφές νεανικής αντικοινωνικής συμπεριφοράς, υποβόσκει η ανάγκη ενηλικίωσης, μέσω της βίας και υποταγής του «άλλου», όπως επίσης και η ασυνείδητη ίσως - υιοθέτηση αντιπαραθετικών ή συγκρουσιακών ή και αρνητικών αξιών από τις κρατούσες» (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Ο όρος «νεανική παραβατικότητα» «Juvenile Delinquency» γεννήθηκε στην Αγγλία το 1815 με την ίδρυση του P. Bedford, μιας εταιρείας για την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων. Σήμερα ό όρος χρησιμοποιείται σχεδόν σε όλες τις χώρες του κόσμου.

Η Σπινέλλη πρότεινε πολύ ορθά την αντικατάσταση του όρου «ανήλικοι εγκληματίες» του Κεφ. Θ΄ του Π.Κ. με τον όρο «ανήλικοι παραβάτες». Ο όρος αυτός προσφέρεται διότι αφορά στην αντικειμενική αντίθεση προς τον απαγορευτικό κανόνα δικαίου, δεν περιέχει κατ΄ ανάγκη καταλογισμό και επιπροσθέτως δεν έχει αρνητική φόρτιση, σε σχέση με τον όρο «εγκληματίας».

Εξάλλου οι όροι «ανήλικος παραβάτης» του Ποινικού Νόμου και «ανήλικος εγκληματίας» χρησιμοποιούνται ως ισοδύναμες έννοιες. Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.), απαραίτητη προϋπόθεση για να θεωρηθεί το έγκλημα τετελεσμένο είναι ο καταλογισμός της πράξης στο δράστη-παραβάτη. Ωστόσο οι περισσότερες πράξεις των ανηλίκων δεν είναι καταλογιστές, εφόσον απουσιάζει σ΄ αυτούς το στοιχείο της πλήρους ικανότητας προς καταλογισμό (άρθρο 126 Π.Κ. όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 § 7 του Ν. 3189/2003).

Στην ίδια κατεύθυνση κινείται η Μπεζέ, η οποία υιοθετεί τους όρους «παράπτωμα», «παραβατικότητα ανηλίκων», «ανήλικοι παραβάτες ή παραπτωματίες», (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Ο όρος παραβατικότητα (εγκληματικότητα) είναι κοινωνικο-νομικός όρος που αντικατοπτρίζει μία μορφή αποκλίνουσας συμπεριφοράς μεταξύ άλλων, η οποία όμως συνιστά παράβαση νομικού κανόνα. Οι παραβατικοί νέοι, ως επί το πλείστον, ανήκουν στην υπό-ομάδα των παιδιών με σοβαρή Διαταραχή Διαγωγής (Δ.Δ.). Ο όρος Διαταραχή Διαγωγής (Δ.Δ.) είναι ψυχιατρικός και αναφέρεται σε παιδιά και νέους που εκδηλώνουν επαναλαμβανόμενη και επίμονη αντικοινωνική συμπεριφορά (π.χ. επιθετικότητα, φυγές από το σπίτι, αδικαιολόγητες απουσίες από το σχολείο, βασανισμό ζώων) και παραβατικές δράσεις (π.χ. χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, χρήση όπλων, κλοπές, εμπρησμοί) (Γιαννοπούλου, Ι., Γ., Τσομπανογλου, Γ., Ο., Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Από την άλλη πλευρά στη χώρα μας προς το παρόν οι μορφές νεανικής παραβατικότητας χαρακτηρίζονται ως ήπιες και τα «εγκλήματα» των ανηλίκων

σημειώνονται στον κώδικα οδικής κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ), στις κλοπές, στις αρπαγές τσαντών, στις ληστείες και στη χρήση και διακίνηση τοξικοεξαρτησιογόνων ουσιών. Ωστόσο στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως σε συνοικίες της Αθήνας, έκαναν την εμφάνισή τους ομάδες «ανηλίκων του δρόμου», που εκδηλώνουν βίαιη επιθετική συμπεριφορά. Αντίθετα στην Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία και κυρίως στις Η.Π.Α., αποτελεί σύνηθες φαινόμενο, να διαπράττουν όχι μόνον οι έφηβοι αλλά και τα παιδιά σοβαρά εγκλήματα μεταξύ αυτών ανθρωποκτονίες και ομαδικές δολοφονίες σε βάρος συμμαθητών τους. Από πρόσφατες έρευνες στις ΗΠΑ, προκύπτει ότι οι ανήλικοι αποτελούν σχεδόν το 1/3 των δραστών εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, ενώ το 1/6 των δραστών αδικημάτων σε βάρος προσώπων (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

ΠΑΡΕΚΚΛΙΝΟΥΣΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Παρεκκλίνουσα είναι η συμπεριφορά των νεαρών ατόμων η οποία αφενός απομακρύνεται από τους κοινωνικούς, τους νομικούς και τους ηθικούς κανόνες που ισχύουν σε μια κοινωνία και αφετέρου έρχεται σε αντίθεση με αυτούς με συνέπεια η μορφή αυτής της συμπεριφοράς να προκαλεί παραβίαση των κανόνων. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο είναι ενδεχόμενο ο ανήλικος να βρεθεί αντιμέτωπος με τους φορείς επίσημου κοινωνικού ελέγχου (Εισαγγελέα, δικαστή, επιμελητή ανηλίκων καθώς και τις αστυνομικές αρχές) και να πιθανολογείται η λήψη μέτρων σε βάρος του. Στην εναρμόνιση των κοινωνικών σχέσεων με τους κανόνες που τους ρυθμίζουν, τα συμφέροντα του ατόμου και της κοινωνίας πρέπει να συμπίπτουν, ειδάλλως τόσο οι κοινωνικοί κανόνες, όσο και η κοινωνική συμπεριφορά παραβιάζονται, η μορφή αυτής της συμπεριφοράς καλείται παρεκκλίνουσα συμπεριφορά (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Ο Parsons αναφερόμενος στην έννοια της παρέκκλισης υποστηρίζει ότι αυτή συνιστά μια παρεκτροπή από τα φυσιολογικά πρότυπα, τα οποία έχουν εδραιωθεί ως συνήθης κουλτούρα και η τάση για παρέκκλιση είναι η διαδικασία συνειδητής πράξης. Ο Merton αναφέρει ως παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, τη συμπεριφορά η οποία αποκλίνει σημαντικά από τις νόρμες που θεσπίζονται από τους ανθρώπους στο κοινωνικό τους πλαίσιο. Ο A. Cohen ορίζει ως παρεκκλίνουσα συμπεριφορά τη συμπεριφορά που αναφέρεται στην παράβαση των προσδοκιών για το κοινωνικό status και ρόλο, όπως επίσης στη παράβαση κανόνα, εφόσον η παράβαση προκαλεί αποδοκιμασία, θυμό ή αγανάκτηση (όπως υποκρισία, απάτη, αδικία, έγκλημα, ανθρωποκτονία, ατιμία, προδοσία διαφθορά, διαστροφή και αμαρτία). Από την πλευρά του ο Matza ορίζει την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά ως ένα παραστράτημα από ένα μονοπάτι ή κανόνα, χωρίς να σκιαγραφεί το μονοπάτι (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Σε αρκετές περιπτώσεις στη βιβλιογραφία απαντάται και ο όρος αποκλίνουσα συμπεριφορά. Οι έννοιες παρεκκλίνουσα και αποκλίνουσα συμπεριφορά είναι σχεδόν ταυτόσημες ως προς το περιεχόμενο. Η Πιτσελά κάνει αναφορά στην κοινωνικά παρεκκλίνουσα ή αποκλίνουσα συμπεριφορά υποστηρίζοντας ότι είναι έννοιες με αόριστο γένος, στις οποίες υπάγονται και οι πιο βαριές από άποψη έννομων αγαθών εγκληματικές συμπεριφορές (Devience, devienz, deviantes Verhalten).

Αποκλίνουσα χαρακτηρίζεται η συμπεριφορά των ανηλίκων η οποία δεν ακολουθεί και απομακρύνεται από τους κοινωνικούς, νομικούς και τους ηθικούς

κανόνες που ισχύουν σε μια κοινωνία και εμφανίζει ιδιαίτερη προτίμηση ή τάση σε πράξεις οι οποίες έρχονται σε αντίθεση και παραβιάζουν τους κανόνες της πολιτείας.

Είναι η συμπεριφορά η οποία εκδηλώνεται και με παραβατικές πράξεις, με συνέπεια ο ανήλικος να κινδυνεύει να χαρακτηριστεί παραβάτης του νόμου.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της κοινωνίας είναι η συνεργασία, η αμοιβαία αλληλεγγύη, η επικοινωνία, η κοινή δράση και αλληλεπίδραση των μελών της. Προϋπόθεση λοιπόν για την εξέλιξη της κοινωνίας αποτελούν η κοινωνική συμπεριφορά και οι κοινωνικές σχέσεις.

«Το πιο ουσιαστικό χαρακτηριστικό της κοινωνικής ζωής είναι το καθήκον να συμπεριφερόμαστε μ' έναν ορισμένο τρόπο», υποστηρίζει ο Avanesov, όπως αναφέρει ο Πανούσης. Οι κοινωνικοί κανόνες υποστηρίζουν τις κοινωνικές σχέσεις οι οποίες αποτελούν προϋπόθεση για την εξέλιξη της κοινωνίας. Στην αντίθετη περίπτωση το άτομο έρχεται σε σύγκρουση με τις κοινωνικές σχέσεις. Τα μέλη της κοινωνίας κάθε ηλικίας, υπόκεινται σε κανόνες συμπεριφοράς. Ωστόσο τα ίδια τα άτομα μεταξύ αυτών και οι ανήλικοι παραβιάζουν αυτούς τους κανόνες. Στο στάδιο αυτό υπεισέρχεται η πολιτεία η οποία παρεμβαίνει με τη θέσπιση κανόνων για να ρυθμίσει τη συμπεριφορά των κοινωνών της, επειδή τα συμφέροντα αυτών που παραβιάζουν τους κανόνες δεν συμπίπτουν με τα συμφέροντα της κοινωνίας. Από τα προαναφερόμενα προκύπτει αναντίρρητα ότι η «παρέκκλιση» είναι ευρύτερη έννοια της «παραβατικότητας». Κατά συνέπεια η παραβατικότητα ή εγκληματικότητα είναι μορφές παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, οι οποίες μεταξύ των άλλων συνιστούν παραβίαση θεσμοθετημένων κανόνων δικαίου (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ – ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των παιδιών και των εφήβων που διαπράττουν αδικήματα είναι σημαντικός, λίγοι, ευτυχώς, εξελίσσονται, ως ενήλικοι, σε παραβάτες του νόμου. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις ενηλίκων που διαπράττουν παράνομες πράξεις, υπάρχει μια προϊστορία παραβατικότητας που ξεκινάει από την παιδική και την νεανική τους ηλικία. Τα συμπτώματα διαταραχής της διαγωγής μοιάζουν πολύ με την παραβατικότητα των εφήβων καθώς και η παραβατικότητα περιλαμβάνει πολλές αντικοινωνικές συμπεριφορές.

Η μόνη διαφορά είναι ότι στην παραβατικότητα εφήβων οι πράξεις έχουν ποινικό χαρακτήρα που σημαίνει παραβάσεις του νόμου ενώ οι αντικοινωνικές συμπεριφορές των παιδιών με διαταραχή διαγωγής δεν οδηγούν πάντα και σε παραβίαση των νόμων («ΠΡΟΣΒΑΣΗ»: Κέντρο Πρόληψης χρήσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών, Ν. Ημαθίας).

Ως αντικοινωνική συμπεριφορά χαρακτηρίζεται η συμπεριφορά των νεαρών ατόμων, η οποία στρέφεται εναντίον της κοινωνίας, των θεσμών και των συμφερόντων της. Η αντικοινωνική συμπεριφορά αποτελεί μέρος της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς και περιλαμβάνει ενέργειες, αξιόποινες πράξεις που έρχονται σε αντίθεση με τους κανόνες που έχει θέσει η κοινωνία και τα δεδομένα που δέχεται και επιδοκιμάζει το ισχύον σύστημα αξιών. Ο έλεγχος και η μελέτη της αντικοινωνικής συμπεριφοράς πρέπει να συνδυάζεται με τη μελέτη και εξέλιξη της ομαλής συμπεριφοράς, διότι ο σκοπός ελέγχου οποιασδήποτε αντικοινωνικής εκδήλωσης δεν είναι η αποτροπή αλλά και η ανάπτυξη θετικής ενεργού συμπεριφοράς στους ανηλίκους, που παραβιάζουν τους κανόνες.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η προσωπική στάση του ανηλίκου απέναντι στην αντικοινωνική συμπεριφορά, διότι αυτή αναδεικνύει τη ροπή, την προδιάθεση του ατόμου σε τέτοιου είδους συμπεριφορές αλλά και μία σταθερή αντικοινωνική θέση. Τα άτομα αυτά διακατέχονται από απόψεις, ιδέες, στάσεις και στόχους που είναι αντίθετοι με την κοινωνία και έχουν προσανατολισμούς οι οποίοι έρχονται σε σύγκρουση με τους κοινωνικούς κανόνες. Τα άτομα επιλέγουν να βιώνουν έναν αντικοινωνικό τρόπο ζωής και αποδέχονται παρεκκλίνουσες μορφές συμπεριφοράς.

Από την άλλη, αν και έχουν δοθεί πολλοί και διαφορετικοί μεταξύ τους ορισμοί της επιθετικότητας, η επιθετική συμπεριφορά ορίζεται γενικώς ως το σύνολο εκείνων των μορφών συμπεριφοράς, οι οποίες αποσκοπούν στο να προκαλέσουν πόνο ή βλάβη στους άλλους (Πάσχου, Α., 2005).

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε εν δυνάμει επιθετικοί όταν εμποδίζεται μια ζωτικής σημασίας ανάγκη μας. Τότε μπορεί να εκδηλωθεί βία προς τους άλλους ή προς τον ίδιο μας τον εαυτό. Άρα βίαιοι γινόμαστε κάτω από ορισμένες συνθήκες και κατόπιν αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον (Ζαννίκου Μ., ενημερωτικό δελτίο για την οργάνωση Άλκηστις).

ΑΙΤΙΑ ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ – ΕΠΙΘΕΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Η υγιής ένταξη του νεαρού ατόμου στην κοινωνική ζωή αποτελεί γεγονός καίριας σημασίας για τις επιλογές και τις αποφάσεις του. Ο σεβασμός στους ηθικούς κανόνες που το παιδί έχει διδαχτεί στο πλαίσιο του οικογενειακού αλλά και σχολικού του περιβάλλοντος παρουσιάζεται ως προαπαιτούμενο για την σωστή κοινωνικοποίηση του ατόμου. Έρευνες έχουν δείξει ότι ανάλογα με το επίπεδο της νοητικής (γνωστικής) τους ανάπτυξης οι νέοι άνθρωποι αξιολογούν τα ζητήματα ηθικής. Έτσι οι περισσότεροι άνθρωποι εξετάζουν τα θέματα ηθικής όχι μόνο από τις φυσικές επιπτώσεις προς τους ίδιους αλλά στο πλαίσιο των συμβατικών κανόνων, όπως είναι οι κοινά αποδεκτοί κώδικες συμπεριφοράς, οι θρησκευτικές αρχές ή οι νόμοι της κάθε κοινωνίας. Στην εφηβική ηλικία ο άνθρωπος αποκτά αυτή τη διανοητική ικανότητα προκειμένου για την κατάκτηση της ηθικής. Η πραγματική όμως ικανότητα για ηθικές αποφάσεις είναι εφικτή μόνο όταν ο νέος έχει διαμορφώσει προσωπική ταυτότητα, με την αποδοχή και προάσπιση κάποιων ηθικών αρχών.

Το να συμμορφώνεται κανείς με τους όρους μια κοινωνίας και τα πρότυπα που αυτή επιβάλλει, σημαίνει και την αποδοχή του στους κόλπους της δεδομένης κοινωνίας. Κάθε παρέκκλιση από τα πρότυπα που κάθε οργανωμένη κοινωνία προβάλλει, αντιμετωπίζεται και διώκεται προκειμένου να επιτευχθεί η ισορροπία και να εξασφαλιστεί η σταθερότητα. Η συνεχής εναλλαγή από τον ένα κώδικα αξιών στον άλλο, που παρατηρείται στους σοβαρά διαταραγμένους εφήβους, δεν σχετίζεται μόνο με την έλλειψη αυτοελέγχου που χαρακτηρίζει συχνά τα άτομα αυτά. Υπάρχει επίσης η πιθανότητα οι ηθικοί κανόνες συμπεριφοράς, που ένα παιδί έχει μάθει μέσα από την οικογένεια ή τη γειτονιά, να μη συμπίπτουν με τα γενικότερα πρότυπα της κοινωνίας. Η κατάσταση αυτή δυσχεραίνει την ομαλή κοινωνικοποίηση του νεαρού

ατόμου που δυσκολεύεται να προσαρμοστεί και να ακολουθήσει τις κοινωνικές επιταγές (M. Herbert, 1999, σελ. 112-114).

Ο Martin Herbert στο βιβλίο του *«ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας»* αναφέρεται και στη μελέτη των Glueck, το 1968. Ο Sheldon και η Eleanor Glueck σύγκριναν 500 αγόρια παραβάτες του νόμου με έναν αντίστοιχο αριθμό αγοριών που δεν είχαν παρόμοια προβλήματα. Τα χαρακτηριστικά και των δύο ομάδων ήταν παρόμοια ώστε η σύγκριση να είναι εφικτή. Τα αποτελέσματα υπήρξαν εντυπωσιακά. Οι ερευνητές έδειξαν την ύπαρξη προβλημάτων και διαταραχών στις οικογένειες των παραβατικών αγοριών. Διαζύγια, χωρισμοί, περιστατικά αλκοολισμού και εγκληματικότητας χαρακτήριζαν τις οικογένειες των παραβατών. Επίσης η επίβλεψη των παιδιών ήταν μικρότερη ενώ δεν υπήρχαν κανόνες, για παράδειγμα, γεύματα σε τακτές ώρες ή καθορισμένες ώρες ύπνου. Επιπλέον, τα αγόρια παραβάτες είχαν περισσότερα προβλήματα στο σχολείο σε σχέση με τα μη παραβατικά παιδιά. 'Μισούσαν' το σχολείο κι έκαναν πιο συχνά σκασιαρχείο. Οι φιλίες των παραβατικών ατόμων ήταν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους με άτομα επίσης παραβατικά κάτι που δεν ίσχυε για την ομάδα σύγκρισης.

Σήμερα, το πλήθος των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι τα παιδιά με επίμονα προβλήματα παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς προέρχονται πιο συχνά από οικογένειες που χαρακτηρίζονται από δυσαρμονία στις σχέσεις των μελών τους, καβγάδες, από την απουσία στοργικών σχέσεων και από τις αναποτελεσματικές και ασυνεπείς μεθόδους διαπαιδαγώγησης (συχνές εναλλαγές από την υπερβολική αυστηρότητα ως την παντελή έλλειψη πειθαρχίας). Επίσης έχει πολλαπλά υποστηριχθεί ότι επιθετικοί έφηβοι έχουν συχνά γονείς που προτιμούν τη χρήση σωματικής τιμωρίας, που διαφωνούν μεταξύ τους και είναι ψυχροί και απορριπτικοί απέναντι στα παιδιά τους. Ο συνδυασμός της χαλαρής πειθαρχίας και της εχθρικής στάσης από μέρους και των δύο γονιών ενθαρρύνει την έντονα επιθετική και ελάχιστα ελεγχόμενη συμπεριφορά των παιδιών τους. Η σωματική βία είναι η λιγότερο αποτελεσματική μορφή διαπαιδαγώγησης όταν αυτή έχει σαν σκοπό της τη διαμόρφωση της παιδικής συμπεριφοράς. Το αποτέλεσμα της χρήσης της φαίνεται να είναι η εκδήλωση επιθετικότητας από μέρους των παιδιών έξω από το σπίτι. Αυτό που το παιδί φαίνεται να μαθαίνει είναι ότι όποιος έχει τη δύναμη έχει και το δίκιο. Ως ένδειξη ισχύος η χρήση βίας φαντάζει ως ο πλέον αποτελεσματικός τρόπος προκειμένου κανείς να επιβληθεί και να κατακτήσει ότι επιθυμεί. Το πρόβλημα της εγκληματικότητας γενικά σχετίζεται και με κοινωνικοπολιτικούς παράγοντες. Η ανεργία και η φτώχεια, η ποιότητα της εκπαίδευσης και της κατοικίας καθώς και το αίσθημα του να έχεις ένα στήριγμα στην κοινωνία, όλα παίζουν το δικό τους ρόλο στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που ενθαρρύνει τη στροφή προς την παραβατική συμπεριφορά ή αντίθετα την αποθαρρύνει. Τέλος, οι έρευνες έχουν καταλήξει ότι η συχνή προβολή βίαιων ταινιών, αυξάνει την επιθετικότητα στους εφήβους παραβάτες. Οι περισσότεροι ερευνητές επισημαίνουν ότι η παρακολούθηση μερικών μορφών τηλεοπτικής βίας αυξάνει την πιθανότητα εμφάνισης βίαιων ενεργειών σε ήδη «ευάλωτους» νέους (M. Herbert, 1999, σελ.114-120).

Συμπερασματικά:

• Τα παιδιά χρησιμοποιούν την επιθετικότητα ως μέσο για την επίτευξη κάποιας επιθυμίας. Μαθαίνουν από νωρίς ότι συμπεριφερόμενα επιθετικά εξασφαλίζουν κάποιο επιθυμητό αποτέλεσμα.

• Η βίαιη έκρηξη θυμού αποτελεί τον πιο εύκολο τρόπο έκφρασης της απογοήτευσης ή του εκνευρισμού.
• Η μίμηση βίαιων προτύπων επιδρά στην εκδήλωση επιθετικότητας στο παιδί. Τα παιδιά πολύ εύκολα μιμούνται συμπεριφορές τόσο των ενηλίκων όσο και των συνομηλίκων. Ωστόσο η επίδραση των συνομηλίκων είναι βραχυχρόνια και σύντομα ατονεί. Η επιθετική συμπεριφορά όμως ενός γονέα έχει σημαντική επίδραση και αποτελεί μοντέλο μίμησης και ταύτισης.
• Η τηλεόραση και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας γενικότερα συμβάλλουν στην αύξηση της παιδικής επιθετικότητας λόγω των βίαιων προτύπων και εικόνων που προβάλλουν πολλές φορές.
• Συγκεκριμένοι τύποι γονέων υποβοηθούν την επιθετικότητα του παιδιού: οι υπερβολικά αυστηροί γονείς που τιμωρούν συχνά το παιδί ανάλογα με τη δική τους συναισθηματική κατάσταση και δεν αφήνουν περιθώρια συναισθηματικής αντίδρασης και έκφρασης του παιδιού, οι υπερβολικά παραχωρητικοί γονείς που δε θέτουν όρια στη συμπεριφορά του παιδιού και οι αδιάφοροι γονείς που αγνοούν ή και απορρίπτουν το παιδί (Ενημερωτικό δελτίο για την οργάνωση ΑΛΚΗΣΤΙΣ, της Μαρίας Τσικουδή).

Η επιθετικότητα και η αντιδραστική συμπεριφορά των παιδιών αποτελούν το 1/3 των προβλημάτων συμπεριφοράς που αντιμετωπίζουν σήμερα οι γονείς, οι ψυχολόγοι και οι παιδαγωγοί. Το συναίσθημα που κρύβεται πίσω από την επιθετικότητα είναι ο θυμός. Ο θυμός είναι δευτερογενές συναίσθημα δηλαδή κάποια άλλα συναισθήματα τον έχουν προκαλέσει. Αυτά είναι συνήθως ο φόβος για αποτυχία και η απογοήτευση. Η επιθετικότητα είναι συχνά η συμπεριφορική εκδήλωση του θυμού (Ενημερωτικό δελτίο για την οργάνωση Άλκηστις, της Μαρίας Τσικουδή).

Ένα παιδί χαρακτηρίζεται επιθετικό από τις εξής παραμέτρους:

α. τη διάρκεια της επιθετικότητας, η οποία μπορεί να μην είναι παροδική αλλά να συνεχίζεται και να διαρκεί για μεγάλο διάστημα της μέρας και για πολύ καιρό (μήνες, χρόνια).

β. Την ηλικία και το φύλο του παιδιού.

Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι η επιθετικότητα του παιδιού αυξάνεται, όσον αφορά την συχνότητα, τα δυο πρώτα χρόνια της ζωής του, ενώ από την ηλικία των 3 ή 4 ετών μειώνεται βαθμιαία, αφού το παιδί αντιλαμβάνεται τον τρόπο, με τον οποίο πρέπει να φερθεί, ώστε να είναι αποδεκτό από το κοινωνικό σύνολο. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι τα παιδιά που πηγαίνουν σχολείο ή οι έφηβοι δεν συμπεριφέρονται επιθετικά, καθώς εντάσεις και ξεσπάσματα μπορεί να δημιουργηθούν κατά τη διάρκεια του ομαδικού παιχνιδιού ή στις σύνθετες κοινωνικές σχέσεις τους. Τα μεγάλα παιδιά, όμως, αντιδρούν περισσότερο με ύβρεις, σχόλια ή πειράγματα και λιγότερο με δαγκωματιές ή κλοτσιές που θα χρησιμοποιούσαν παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Ο παράγοντας «φύλο» σχετίζεται με το γεγονός ότι η συμπεριφορά των αγοριών είναι συχνά πιο βίαιη απ' ότι των κοριτσιών. Αυτό έχει να κάνει κυρίως με τα κοινωνικά πρότυπα και τους ρόλους που θέλουν να περάσουν οι γονείς στα παιδιά.

Σύμφωνα με αυτά τα κορίτσια πρέπει να είναι υπάκουα και ήσυχα, ενώ τα αγόρια ζωηρά.

γ. τον βαθμό στον οποίο οι βίαιες ενέργειες του παιδιού περιέχουν τα στοιχεία της παράλογης εχθρότητας, του μίσους ή της σκληρότητας απέναντι στους άλλους ανθρώπους.

δ. Τη δύναμη που έχει το παιδί να ελέγξει τον εαυτό του και να σταματήσει να συμπεριφέρεται βίαια απέναντι στους άλλους προκαλώντας τους πόνο.

Τέλος, η ψυχοπαιδαγωγική διερεύνηση των προβληματικών - επιθετικών παιδιών στο χώρο του σχολείου θεωρεί ότι τα παιδιά αυτά εμφανίζουν για μεγάλο χρονικό διάστημα και σε μεγάλο βαθμό ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Μειωμένη ικανότητα για μάθηση που δεν μπορεί να αποδοθεί σε νοητικούς ή αισθητηριακούς παράγοντες.
- Περιορισμένη ικανότητα για σύναψη ή διατήρηση ικανοποιητικών διαπροσωπικών σχέσεων με τους συνομηλίκους και τους δασκάλους.
- Ακατάλληλες μορφές συμπεριφοράς ή συναισθημάτων σε κανονικές συνθήκες.
- Διάχυτη διάθεση μελαγχολίας.
- Τάση για παρουσίαση ψυχοσωματικών συμπτωμάτων πόνων ή φόβων σχετικά με προσωπικά ή σχολικά προβλήματα (Πάσχου, Α., 2005).

Β. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στην προσπάθεια να δοθεί κάποια εξήγηση για τους λόγους όπου ένα νεαρό άτομο καταλήγει να παραβατήσει, έχουν αναπτυχθεί μέσα στα χρόνια θεωρίες και έχουν διεξαχθεί έρευνες προκειμένου να τις επιβεβαιώσουν ή να τις απορρίψουν.

Οι βιολογικής προέλευσης θεωρίες υποστηρίζουν, γενικά, πως η βιολογική ιδιαιτερότητα των ανήλικων παραβατών, δεν τους επιτρέπει να προσαρμοστούν στις εξωτερικές συνθήκες μιας φυσιολογικής ζωής. Τα ατομικά τους χαρακτηριστικά, τους καθιστούν σε ιδιαίτερα πρόσωπα, βιολογικά κατώτερα από το σύνολο. Μονόδρομος θεωρείται η επιλογή των νέων που παραβατούν καθώς, η γενετική τους προδιάθεση, η σωματική τους κατασκευή, κάποιες φυσικές ασθένειες που τους ταλαιπωρούν, φαίνεται να ευθύνονται για την εμφάνιση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως οι βιολογικές προσεγγίσεις δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς μεταξύ των εγκληματολόγων σήμερα.

Οι ψυχολογικές θεωρίες και ψυχαναλυτικές θεωρίες δίνουν έμφαση σε εσωτερικές παθολογικές διεργασίες, σε επιθετικές τάσεις με τις οποίες υποτίθεται πως τα παιδιά γεννιούνται. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην επιθετικότητα αυτών των παιδιών, την οποία ασυνείδητα εμφανίζουν. Νευροφυσιολογικές έρευνες προς αυτή την κατεύθυνση έχουν επισημάνει μια ιδιαιτερότητα στα εγκεφαλογραφήματα των παραβατικών νέων. Επίσης, έχει γίνει λόγος και για την επίδραση που έχουν στον ψυχισμό του παιδιού, οι περιπτώσεις που του προκαλούν αίσθημα μειονεξίας και κατωτερότητας. Η σχολική αποτυχία, η απόμονωση, η ακύρωση, η επιβολή τιμωρίας,

μπορεί να προκαλέσει επιθετική συμπεριφορά. Τέλος, έρευνες που αναφέρονται στο δείκτη νοημοσύνης δείχνουν την ύπαρξη συσχετισμών μεταξύ χαμηλού δείκτη νοημοσύνης και αυξημένου κινδύνου παραβατικότητας.

Οι κοινωνιολογικής προέλευσης προσεγγίσεις τονίζουν τη σημασία του περιβάλλοντος και της επίδρασης αυτού στη συμπεριφορά των νέων. Η οικογένεια, ο πρώτος και βασικός φορέας κοινωνικοποίησης του παιδιού, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη εξέλιξή του. Μια οικογένεια διαλυμένη, δυο γονείς αδιάφοροι, μια μητέρα που δεν αναλαμβάνει τον ρόλο της, η έλλειψη επικοινωνίας και στοργής, επηρεάζει αρνητικά το παιδί, κάτι που έχει επιβεβαιωθεί από πλήθος ερευνών. Επιπλέον, οι φίλοι, το σχολείο, φαίνεται να συνδέονται με την χάραξη παράνομης συμπεριφοράς. Παιδιά που διακόπτουν πρόωρα τον κύκλο φοίτησής τους ή παιδιά που συναναστρέφονται με «κακές παρέες», κλίνουν περισσότερο στην παράβαση. Ο ρόλος των γονιών για ακόμη μια φορά είναι καταλυτικός.

Συγκεκριμένες θεωρίες έχουν αναπτυχθεί: οι θεωρίες *κοινωνικού ελέγχου* υποστηρίζουν πως η ακατάλληλη κοινωνικοποίηση αποκλείει την ανάπτυξη αυτοελέγχου ή εσωτερικής αυτοσυγκράτησης που θα μπορούσε να προλάβει τη πραγματοποίηση της ροπής του νέου στην παραβατικότητα. Η οικογένεια, το σχολείο, οι φίλοι και ο ίδιος ο νόμος παίζουν σημαντικό ρόλο. Σύμφωνα με τις θεωρίες *πολιτιστικής παρέκκλισης* (A. Cohen, Miller, Cloward και Ohlin, Matza και Sykes), οι αξίες των παραβατικών συντρόφων επιδρούν καθοριστικά. Κατά τον Matza, ο νέος γνωρίζει το ότι διαπράττει αδίκημα αλλά λόγω της «αυθαιρεσίας» που νιώθει πως διέπει την δικαιοσύνη, οδηγείται στην ανάπτυξη «τεχνικών εξουδετέρωσης» της ηθικής ευθύνης για την πράξη του. Η απελευθέρωση από ηθικούς καταναγκασμούς, τον σπρώχνουν στην παράβαση. Ο A. Cohen μέσα από την έρευνά του σε παραβατικούς ανηλίκους, καταλήγει στο ότι τα παιδιά των λαϊκών τάξεων αντιδρούν επιθετικά στην αντίφαση που βιώνουν μεταξύ της οικογενειακής και σχολικής τους κοινωνικοποίησης. Βιώνοντας δύο διαφορετικούς πολιτισμούς, στο σπίτι και στην κοινωνική τους ζωή, παραβατούν εξαιτίας της σύγχυσης που τους δημιουργείται. Καθοριστικός κι εδώ είναι ο ρόλος της οικογένειας. Οι Cloward και Ohlin έκαναν λόγο για τη σύσταση των συμμοριών ανηλίκων και την δημιουργία ιδιαίτερων κανόνων, οι οποίοι επιτρέπουν τη σύσταση παραβατικών υποπολιτισμών.

Σύμφωνα με τη θεωρία του *διαφορικού συγχρωτισμού* του Sutherland, η παραβατική συμπεριφορά μαθαίνεται όπως ακριβώς και κάθε άλλη συμπεριφορά. Κάθε επαφή με παραβατικούς οδηγεί σε αντίστοιχες συμπεριφορές.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι θεωρίες του *στιγματισμού*. Οι κυρίαρχες κοινωνικές ομάδες δημιουργούν την παραβατικότητα με τη θέσπιση κανόνων των οποίων η παράβαση ανάγεται σε παράνομη δραστηριότητα και με την εφαρμογή αυτών των κανόνων σε ορισμένους ανθρώπους που στιγματίζονται. Με βάση και με τις θεωρίες της *εγκληματολογίας της κοινωνικής αντίδρασης*, η παραβατικότητα δεν αποτελεί αυτόνομο συστατικό κάποιου προσώπου ή κάποιας πράξης, αλλά μια ιδιότητα που τους αποδίδεται από την κοινωνία. Τέλος, οι θεωρητικοί της λεγόμενης *νέας εγκληματολογίας* διατείνονται πως οι ποινικοί νόμοι δημιουργούνται και χρησιμοποιούνται προκειμένου να διατηρηθεί η κοινωνική ανισότητα μεταξύ ισχυρών και ασθενέστερων (Φαρσεδάκης, 1985, 33-137).

Σύμφωνα με το σκεπτικό του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 21ης Ιουνίου 2007 είναι εξαιρετικά δύσκολο να καθοριστούν τα ακριβή αίτια της παραβατικής συμπεριφορά ενός ανηλίκου. Κι αυτό διότι η συγκεκριμένη δράση του ανηλίκου εκφράζεται στο πλαίσιο μίας πολύπλοκης διαδικασίας κοινωνικοποίησης και κοινωνικού ελέγχου του. Ωστόσο είναι δυνατόν να γίνουν δύο ασφαλείς διαπιστώσεις. Καταρχήν σε καμία περίπτωση ο ανήλικος παραβάτης δεν αποτελεί "κοινωνικό ασθενή", η συμπεριφορά του οποίου οφείλεται σε σωματικές, νοητικές ή ψυχικές ανωμαλίες. Κατά δεύτερον για την ανάλυση της συμπεριφοράς των ανηλίκων, παραβατική ή μη, θα πρέπει να ανατρέξουμε στο περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσονται: οικογενειακό, σχολικό, φιλικό και κοινωνικό.

Η νεανική παραβατικότητα μπορεί να θεωρηθεί επίσης σαν ένα είδος γλώσσας ή μηνύματος μέσα στο σύστημα επικοινωνίας μεταξύ των «νεαρών» πομπών και των «ενηλίκων» δεχτών. Το μήνυμα αυτό μπορεί να εκφράζει μια κάποια σύγχυση και αμηχανία απορία ή αίτημα ή και στην πράξη μια ορισμένη σωματική ανησυχία που προκαλεί ένα αριθμό σημαντικών αντιδράσεων (συνεντεύξεις με την κυρία Κοννή, κοινωνική λειτουργό στο Τμήμα Ευημερίας και από τον κύριο Καπαρδή, εγκληματολόγο στο Πανεπιστήμιο της Κύπρου).

Με βάση τα πορίσματα ερευνών που κατά καιρούς έχουν πραγματοποιηθεί, τα παιδιά που καταλήγουν να παραβατούν, παρουσίασαν αντικοινωνική συμπεριφορά ακόμη και πριν την ηλικία των 5 ετών. Πάντως είναι σήμερα κοινά αποδεκτό ότι η πρώιμη εμπλοκή των νέων στην εγκληματικότητα καθώς και η αύξηση της νεανικής παραβατικότητας, θα πρέπει να εξηγηθεί, κυρίως, μέσα από τη δράση κοινωνικών παραγόντων. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος του οικογενειακού και ευρύτερα κοινωνικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζουν οι νέοι και από το οποίο δέχονται τις προσλαμβάνουσες παραστάσεις για τη δημιουργία των προτύπων τους (Ζαραφωνίτου, 2004, 68-146). Η εξασθένιση του ρόλου των παραδοσιακών κοινωνικοποιητικών θεσμών, δηλαδή της οικογένειας, του σχολείου, του εργασιακού και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος όπως και της ίδιας της αξίας της γειτονιάς, φαίνεται να επηρεάζει στη διαμόρφωση και στην εξέλιξη συμπεριφορών (Αρτινοπούλου, Β. & Μαγγανάς, Α., σελ. 135, 1996). Οι γονείς περιορίζουν τη φροντίδα τους προς τα παιδιά, αλλά και χάνουν το κύρος τους απέναντί τους. Στις συνθήκες αυτές, συχνά το παιδί βρίσκεται σε κατάσταση ανομίας και μόνιμης απογοήτευσης και οργής (Σκότης).

Από τις έρευνες που έχουν γίνει, προκύπτει η πολύ μεγάλη σημασία διαφόρων παραγόντων, που κατά κάποιο τρόπο ωθούν τα νεαρά άτομα στην παράβαση. Ομως, το πέρασμα στην εγκληματική πράξη δεν είναι μόνο αποτέλεσμα ωθητικών παραγόντων, είναι ένα είδος κλάσματος, όπου στον αριθμητή εγγράφονται οι παράγοντες που ωθούν προς το έγκλημα και στον παρονομαστή οι παράγοντες που συγκρατούν από το έγκλημα. Μόνο αν το πηλίκο του κλάσματος είναι μεγαλύτερο από την μονάδα, δηλαδή μόνον αν οι παράγοντες που ωθούν είναι ισχυρότεροι από τους παράγοντες που συγκρατούν, τότε θα έχουμε πέρασμα στην εγκληματική πράξη. Αυτό σημαίνει για μια σωστή αντεγκληματική πολιτική ότι πρέπει να φροντίσουμε να εξαλείψουμε ή, εν πάση περιπτώσει, να αποδυναμώσουμε τους παράγοντες που εγγράφονται στον αριθμητή και να ενισχύσουμε και να ενδυναμώσουμε τους παράγοντες που εγγράφονται στον παρονομαστή.

Ένας σπουδαίος διανοητής του 19ου αιώνα, ο Manouvrier, μετά από πολύχρονη παρατήρηση του εγκληματικού φαινομένου, κατέληξε στο συμπέρασμα πως για να περάσει κανείς στο έγκλημα, χρειάζονται τέσσερις βασικές προϋποθέσεις: μια ηθική προϋπόθεση, να μην συγκρατείται κανείς από την ηθική απραξία που επιφέρει η πράξη. Μία ποινική προϋπόθεση, να μην συγκρατείται από το φόβο της ποινής που προβλέπεται για την πράξη. Μια υλική προϋπόθεση, να μην συγκρατείται από τις δυσχέρειες του εγχειρήματος. Και, τέλος, μια συναισθηματική προϋπόθεση, να μην συγκρατείται από τον πόνο που προκαλεί στο θύμα.

Ολα αυτά, με τη σειρά που απαριθμήθηκαν, είναι προϋποθέσεις για να φτάσουμε στην εγκληματική πράξη. Αν κάποια απουσιάζει, τότε δεν θα φθάσουμε στο έγκλημα. Και είναι, επομένως, σημαντικό οι όποιες πολιτικές να στοχεύουν στο να καταλύσουν αυτή την αλληλουχία (Φαρσεδάκης, Ιάκ.).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Η σημασία και η συμβολή της οικογένειας στην κοινωνικοποίηση και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου, αποτελεί αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα. Κατά τον ίδιο τρόπο μια προβληματικού τύπου οικογένεια δεν είναι σε θέση να διαμορφώσει τη συμπεριφορά και την προσωπικότητα των νεαρών μελών της σύμφωνα με τους κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες. Εύλογα λοιπόν ξεπροβάλλει το ερώτημα κατά πόσον μέσα στα πλαίσια της οικογένειας μπορεί να δομηθεί, να οργανωθεί και να ξεκινήσει η παραβατική συμπεριφορά και η μετέπειτα εγκληματική σταδιοδρομία ενός ανήλικου παραβάτη και μετέπειτα ενήλικα εγκληματία (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Η επίδραση των εξωτερικών (σχετικών με τη δομή της οικογένειας) και εσωτερικών (σχετικών με την λειτουργία της) οικογενειακών συνθηκών είναι αποφασιστική τόσο για την διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού όσο και για την εξέλιξή του (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Ο ρόλος της οικογένειας δείχνει πολύ σημαντικός στην εκδήλωση ή όχι παραβατικών συμπεριφορών από τους νέους. Η οικονομική ανέχεια είναι ένας παράγοντας που επιδρά αρνητικά στην ψυχοσύνθεση του νεαρού ατόμου επηρεάζοντάς το αρνητικά (Κατσάδωρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ»).

Πολυετείς επιστημονικές έρευνες έδειξαν ότι οι οικογένειες, των νεαρών παραβατών έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Το ένα χαρακτηριστικό είναι, ότι συνήθως πρόκειται για φτωχές οικογένειες. Ωστόσο, δεν είναι μόνον η φτώχεια που προκαλεί την εγκληματικότητα. Πολύ συχνά η φτώχεια λειτουργεί ενισχυτικά προωθώντας τους νέους να ξεπεράσουν άλλους συνομηλίκους τους από εύπορες οικογένειες δηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο την αξία τους, κατά μία έννοια (Τσιγκρής, Α., 2007).

Για να υπάρξει η πιθανότητα τέλεσης εγκληματικών πράξεων, πρέπει να υπάρξει ένας συνδυασμός φτώχειας, εγκληματικού παρελθόντος της ίδιας της οικογένειας και έλλειψης ελέγχου των γονέων προς το παιδί. Πρέπει, δηλαδή, να συμπέσουν ταυτόχρονα αυτοί οι παράγοντες προκειμένου να υπάρξει σοβαρή

πιθανότητα να εκδηλώσει κάποιος ανήλικος παραβατική συμπεριφορά (Τσιγκρής, Α., 2007).

Η οικογένεια και οι δεσμοί μεταξύ των μελών της διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην πορεία του ατόμου. Οι οικογένειες ολοένα και συχνότερα στις μέρες μας, καταλήγουν να διαλύονται ενώ οι δεσμοί μεταξύ των μελών της μοιάζουν χαλαρωμένοι (Αρτινοπούλου, Β. & Μαγγανάς, Α., σελ. 135, 1996). Οι διασπασμένες οικογένειες, η έλλειψη οικογενειακής συνοχής, η εγκληματικότητα των γονέων καθώς και η συμπεριφορά των γονέων απέναντι στα παιδιά, επηρεάζουν τις επιλογές των νεαρών ατόμων. Εγκληματολόγοι αναφερόμενοι στην σχέση της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και της οικογένειας, υποστηρίζουν ότι ανήλικοι που μεγαλώνουν σε δυσλειτουργικό οικογενειακό περιβάλλον, είναι δυνατόν να υιοθετήσουν αντικοινωνική και επιθετική συμπεριφορά, ανικανότητα να ελέγξουν την μη αποδεκτή συμπεριφορά, έλλειψη σεβασμού για τα δικαιώματα των άλλων και αδυναμία εμπλοκής τους με αντικοινωνικούς και παραβατικούς συνομηλίκους τους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας της Ευτυχίας Κατσιγαράκη, δρος Εγκληματολογίας, σε 426 εγκλείστους ανηλίκους και ενήλικες υποτρόπους που διέπραξαν για πρώτη φορά την πρώτη αξιόποινη πράξη τους σε ηλικία μεταξύ 13-18 ετών, σχετιζόμενη με μία από τις ακόλουθες κατηγορίες αδικημάτων: κατά ζωής και σωματικής ακεραιότητας, κατά ιδιοκτησίας, κατά της γενετήσιας ελευθερίας και παράβασης του νόμου περί ναρκωτικών, κρατούμενους στις φυλακές ΕΚΚΝ Αυλώνα, ΑΣΚΑ Κασσαβέτειας, Δικαστικές Φυλακές Κορυδαλλού, Θεσσαλονίκης, Τρίπολης και Λάρισας, Κλειστή Φυλακή Αλικαρνασσού και Γυναικών Κορυδαλλού, Φυλακή Κέρκυρας καθώς και Κλειστή Φυλακή Πατρών, στις περιπτώσεις όπου οι σχέσεις των γονέων ήταν διαταραγμένες έως πολύ διαταραγμένες, οι μέθοδοι πειθαρχίας που εφάρμοζε η μητέρα χαρακτηρίζονταν από μια εναλλαγή αυστηρότητας και επιείκειας, ενώ ο πατέρας χρησιμοποιούσε μεθόδους πειθαρχίας που βασίζονταν στη συναισθηματική κακοποίηση (ψυχολογική βία) και την πρόκληση φόβου.

Οι μεταξύ των γονέων διαταραγμένες σχέσεις μπορούν να ενισχύσουν την εκδήλωση μιας παραβατικού τύπου συμπεριφοράς, στα παιδιά, με δύο πιθανούς τρόπους: α) Μέσω της αρνητικής φόρτισης που αυτές δημιουργούν στην όλη οικογενειακή ατμόσφαιρα και β) μέσω των αντιπαιδαγωγικών πρακτικών γονεϊκής ανατροφής και πειθαρχίας που το γονεϊκό σχήμα εφαρμόζει στα παιδιά (Κιούσης, Γ., 2005).

Η εγκληματικότητα γεννιέται από μια σύνθετη αλληλεπίδραση μεταξύ ατομικής και οικογενειακής ατμόσφαιρας, χαρακτηριστικών προσωπικότητας του ανηλίκου και συνθηκών ζωής της οικογένειας. Οι ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, ο πρώιμος χωρισμός των παιδιών από τους γονείς, η έλλειψη εσωτερικής συνοχής στην οικογένεια, συνιστούν παράγοντες που σε συνδυασμό με άλλες συνιστώσες ευνοούν την ανήλικη παραβατικότητα. Η συναισθηματική αδιαφορία, η απουσία της μητέρας από το σπίτι αλλά και από τη φροντίδα του παιδιού της, εμποδίζουν την υγιή ανάπτυξη των νέων (Ζαραφωνίτου, 2004, 68-146).

Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι δεν είναι η συχνή φυσική απουσία των γονέων ή η μονογονεϊκή οικογένεια που αποτελεί αναγκαστικά παράγοντα παραβατικότητας, αλλά η ουσιαστική αδυναμία των γονέων να ανταπεξέλθουν στα καθήκοντα επιμέλειας των παιδιών τους ή η απουσία υγιούς και ποιοτικής σχέσης - λόγω οικονομικών, κοινωνικών ή και διαπροσωπικών προβλημάτων - μεταξύ γονέων και παιδιών ή και γονέων μεταξύ τους (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Με βάση τα αποτελέσματα έρευνας που πραγματοποιήθηκε από το πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με τα ΤΕΙ Λάρισας με δείγμα 46 έφηβους (26 κορίτσια και 20 αγόρια) μαθητές Β' και Γ' λυκείου της πόλης της Λάρισας, προέκυψαν τα εξής: το 4,3% του δείγματος εξέφρασε παράπονα από τη συναισθηματική προσέγγιση της μητέρας ενώ το 13% από τον πατέρα. Αναφορικά με το χρόνο που αφιερώνουν οι γονείς στους εφήβους και την ύπαρξη κατανόησης και επικοινωνίας στις γονεϊκές σχέσεις, το 20,5% των παιδιών συμφώνησε ότι αντιμετώπισαν την έλλειψη κατανόησης και συμπαράστασης των γονέων τους, ενώ το 79,5% διαφώνησε (έρευνα Μήτσιου, Γ., Τσίκουλας Γ., Καραγιώτας Θ., Κοτρώτσιου Σ., Παπαθανασίου, Ι., Λαχανά Ε.).

Οι περισσότερες έρευνες συμφωνούν στο ότι η κακοποίηση των παιδιών αυξάνει την πιθανότητα να ξεκινήσουν μια πρώιμη εγκληματική σταδιοδρομία (Ζαραφωνίτου, 2004, 68-146).

Σύμφωνα με έρευνα της Ευτυχίας Κατσιγαράκη, σε 426 εγκλείστους ανηλίκους και ενήλικες υποτρόπους, δέκτες σωματικής κακοποίησης από τους ίδιους τους γονείς τους είναι το 95,5% των εγκλείστων παραβατών. Οι μέθοδοι γονεϊκής επιβολής που εφάρμοζαν οι γονείς τους, όπως δήλωσαν οι κρατούμενοι, σχετίζονταν με απειλές και φόβο, ενώ το ξύλο αποτελούσε για τους 156 συχνό μέσο πειθαρχίας από τον πατέρα και, σε μικρότερο βαθμό, για τους 75, από τη μητέρα.

Εξι στους δέκα έγκλειστους παραβάτες περιέγραψαν την παιδική οικογενειακή τους ζωή ως δυστυχισμένη, ενώ περισσότερο από το 20% αυτών δήλωσαν ότι η περίοδος εκείνη της ζωής τους τους ήταν αδιάφορη. Επίσης, ένιωθαν ιδιαίτερα μειονεκτικά απέναντι στα άλλα παιδιά, λόγω της έλλειψης ζεστασιάς και ενδιαφέροντος που δεν βίωσαν από τους γονείς τους. Έλλειψη την οποία ανταπόδωσαν αργότερα στους γονείς τους με απόρριψη, μη εμπιστοσύνη και απομάκρυνση από αυτούς (Κιούσης, Γ., 2005).

Όταν το παιδί μεγαλώνει σε ένα περιβάλλον αυταρχικό, με περιορισμένες ελευθερίες, βίαιο απέναντί του είναι αναμενόμενο να αντιδρά έξω από αυτό το περιβάλλον με τρόπο που να προκαλεί το κοινωνικό σύνολο (ανακοίνωση Παγκύπριας Οργάνωσης Ελλήνων Δασκάλων, 2005-2008). «Μη έχοντας αναπτύξει δική τους άποψη ή βούληση», υπογραμμίζει η Ευτυχία Κατσιγαράκη, «και μη έχοντας ποτέ αναλάβει κάποια ευθύνη ή αυτόνομη πρωτοβουλία, δύο πιθανά αποτελέσματα μπορεί να προκύψουν από αυτό το γονεϊκό μοντέλο επιβολής, κατά τη φάση του εφηβικού και μετεφηβικού σταδίου ανάπτυξής τους: α) Παρουσιάζουν μια έντονη τάση μίμησης και υιοθέτησης της συμπεριφοράς των μελών που απαρτίζουν την παρέα τους. Γεγονός που μεταφράζεται σε υποταγή στην εξουσία και την επιρροή των κυρίαρχων μελών της ομάδας που συναναστρέφονται, καθώς και σε σθεναρή αντίσταση σε παραβατικές επιδράσεις, εάν αυτές υπάρχουν, με επακόλουθο την

υιοθέτηση αυτών. β) Προσπαθούν να αποδράσουν από τους περιορισμούς του οικογενειακού τους περιβάλλοντος και να βρουν έναν ανεξάρτητο δρόμο. Ομως, μη έχοντας ποτέ μάθει να είναι ανεξάρτητα, μπορεί να εκδηλώσουν έντονο πρόβλημα ταυτότητας, όπου ως αντίδραση στην αυστηρή παιδική τους ανατροφή να οδηγηθούν στην επιλογή μιας αρνητικής και συχνά εγκληματικής ταυτότητας».

Το ίδιο όμως μπορεί να συμβεί και στα παιδιά που μεγαλώνουν σ' ένα περιβάλλον υπερπροστατευτισμού. Η υιοθέτηση μιας πολύ ανεκτικής γονεϊκής ανατροφής συνδέεται επίσης με τη νεανική παραβατικότητα με την έννοια ότι τα παιδιά αυτά δεν έχουν μάθει ποτέ να ακολουθούν κανόνες. Κατά συνέπεια, παρουσιάζουν μια μη οριοθετημένη συμπεριφορά. Η επιρροή των παραβατικών φίλων αποδεικνύεται ιδιαίτερα ελκυστική. Αξιοσημείωτο είναι ότι η πλειοψηφία αυτών εμπλέκονται στην τέλεση σοβαρότατων αξιόποινων πράξεων σε μικρή ηλικία, με έντονες μάλιστα τάσεις υποτροπής (Κιούσης, Γ., 2005). Το οικογενειακό περιβάλλον αποδεικνύεται καθοριστικό για την διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού. Σε ένα περιβάλλον που επικρατεί η νοοτροπία του «όλα επιτρέπονται» το μεγάλωμα ενός παραπτωματικού παιδιού δεν αποτελεί έκπληξη. Η πειθαρχεία σε έναν τέτοιο τύπο οικογένειας είναι σχεδόν ανύπαρκτη και όταν σποραδικά ασκείται κάποιος έλεγχος αυτός εξαντλείται με την επιβολή αντιπαιδαγωγικών κυρώσεων (π.χ. σωματική βία) (Αρακά, Α., Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Χίου).

Επίσης, αυτά τα παιδιά έχουν συνήθως χαμηλή αυτοεικόνα και αυτοεκτίμηση και προσπαθούν μέσω της ακραίας συμπεριφοράς να αυτοεπιβεβαιωθούν (ανακοίνωση Παγκύπριας Οργάνωσης Ελλήνων Δασκάλων, 2005-2008).

Μέσα από έρευνες που έχουν διεξαχθεί, έχει φανεί ότι η οικογένεια επιδρά σημαντικά και στην διαμόρφωση της αυτοεκτίμησης του παιδιού. Η επικοινωνία με τους γονείς δείχνει ότι επηρεάζει την αυτοεκτίμηση του, δηλαδή όσο πιο ανοιχτή είναι η επικοινωνία με τους γονείς τόσο πιο υψηλή αυτοεκτίμηση έχει το παιδί και έτσι αντιδρά καλύτερα με τους συνομηλίκους του. Δηλαδή φαίνεται ότι όσο πιο ανεπτυγμένη είναι η αυτοεκτίμησή του, τόσο θετικότερη είναι και η επιρροή της στις σχέσεις του με τους συνομηλίκους. Οι γονείς που διδάσκουν στα παιδιά τους τρόπους να αντιμετωπίζουν δυσκολίες με επιμονή προτύπου και προσπάθεια ενδυναμώνουν την αυτοεκτίμηση των παιδιών. Όσο τα παιδιά μεγαλώνουν, οι συνομήλικοι γίνονται προοδευτικά σημαντικοί. Οι γονείς που κατευθύνουν τα παιδιά τους σε αποτελεσματικούς συνομήλικους παρέχουν μεγαλύτερη ενθάρρυνση στην αυτοεκτίμηση (Δρ.Φραγκούλη, Ε.)

Πέρα από τα παραπάνω θα πρέπει να επισημανθεί και ο τύπος της αδιάφορης οικογένειας. Της οικογένειας που ενώ από τη μια ενδιαφέρεται για την απόκτηση των απαραίτητων υλικών αγαθών για τα παιδιά τους, από την άλλη δίνει καθόλου ή σχεδόν καθόλου σημασία σε άλλες ανάγκες του παιδιού, όπως είναι η ανάγκη να το προσέξουν, να το ακούσουν, να το κατανοήσουν, να επικοινωνήσουν με το παιδί. Παιδιά που δε νιώθουν την παρουσία και την αγάπη των γονιών τους δεν είναι παράξενο να αντιδρούν έξω από πλαίσια. Είναι ένας τρόπος αντίδρασης απέναντι στην έλλειψη επικοινωνίας με τους γονείς, είναι ένας τρόπος να δηλώσουν την παρουσία τους στους ίδιους τους γονείς τους που συχνά τους αγνοούν.

Παιδιά που έχουν απορριφθεί από γονείς τους, που μεγαλώνουν σε σπίτια όπου λαμβάνουν χώρα συγκρούσεις, ή δεν εποπτεύονται με επάρκεια, διατρέχουν σημαντικό κίνδυνο να γίνουν ανήλικοι παραβάτες. Τα εγκλήματα των ανηλίκων έχουν σχέση με το «ποσό του χρόνου», κατά το οποίον δεν εποπτεύεται και κατά κοινή ομολογία ο χρόνος αυτός είναι γεμάτος, με ακατάλληλες δραστηριότητες και επαφές με αποκλίνοντα άτομα (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Η σύγκριση παιδιών μέσα στην ίδια την οικογένεια από τους ίδιους τους γονείς είναι δυνατό να εξωθήσει κάποια παιδιά σε ακραίες συμπεριφορές. Όταν οι γονείς συγκρίνουν μειονεκτικά ένα τους παιδί με κάποιο άλλο παιδί τους την ίδια στιγμή δημιουργούν τέτοια ματαίωση στο λιγότερο ικανό παιδί, ώστε να το κάνουν ευάλωτο σε ακραίες συμπεριφορές. Μια τέτοια συνεχής σύγκριση οδηγεί στη χαμηλή αυτοεικόνα και στην ψυχολογική συντριβή των παιδιών που τη δέχονται, ώστε συχνά να αντιδρούν βίαια στο σχολικό περιβάλλον για να εκτονωθούν ή για να εκδικηθούν την οικογένειά τους ή τον εαυτό τους για την «αδυναμία» τους να είναι όπως τ' αδέλφια τους (ανακοίνωση Παγκύπριας Οργάνωσης Ελλήνων Δασκάλων, 2005-2008).

Οι οικογενειακοί παράγοντες κινδύνου εστιάζονται και στην απόσταση και την αποτυχία των σχέσεων της επικοινωνίας μεταξύ γονέων και παιδιών, σε οικογένειες όπου και οι δύο γονείς είναι ανήλικοι ή πολύ νεαροί σε ηλικία οπότε δεν υπάρχει η απαιτούμενη ωριμότητα για την ανατροφή των παιδιών τους (Αρτινοπούλου, Β., 2001).

Σε κάθε περίπτωση η εικόνα της οικογένειας ενός «παραβατικού ανηλίκου», έχει την ευθύνη για την υιοθέτηση της παραβατικής συμπεριφοράς από τον ανήλικο. Αυτής της μορφής η οικογένεια χαρακτηρίζεται όπως είδαμε, από ασταθείς και ανεύθυνες σχέσεις των γονιών, ενώ από την άλλη πλευρά πολύ συχνά παραμελούν και κακοποιούν συναισθηματικά, σωματικά και ψυχικά τα παιδιά τους αλλά και η παραβατική συμπεριφορά των ίδιων των γονέων καθιστά επιβαρυντικό παράγοντα (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και η παραβατικότητα ανηλίκων αρχίζει στο σπίτι και συνεχίζει κατόπιν στον ευρύτερο κύκλο του περιβάλλοντος που δραστηριοποιούνται. Οι ανήλικοι οι οποίοι είτε ως μάρτυρες έλαβαν γνώση, είτε συμμετείχαν σε βίαιες μέσα στο σπίτι πράξεις, έχουν πάρα πολλές πιθανότητες, σε αντιδιαστολή με άλλα νεαρά άτομα προερχόμενα από σπίτια όπου δεν έλαβαν χώρα βίαιες επιθέσεις, να εμφανίσουν τέτοιου είδους αποκλίνουσα συμπεριφορά ή να υιοθετήσουν τη βία στην πορεία της ζωή τους. Οι ερευνητές θεωρούν ότι η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά αρχίζει από το σπίτι. Ανήλικοι οι οποίοι δεν έχουν μάθει να πειθαρχούν, δεν έχουν προετοιμαστεί να αποφεύγουν τους πειρασμούς, θα εισέλθουν στον κόσμο της παραβατικότητας (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Η παρεκκλίνουσα αντικοινωνική συμπεριφορά των ανηλίκων έχει συνδεθεί με δυσμενείς ενδοοικογενειακούς παράγοντες όπως η κακομεταχείριση, ένας κύκλος βίας μέσα στην οικογένεια, διαλυμένες μονογονεϊκές οικογένειες, διχόνοια στην

οικογένεια και δυσλειτουργίες. Πρόσφατη έρευνα έχει ενσωματώσει μέσα στη δυναμική της οικογένειας, το ρόλο της τηλεόρασης και της κινηματογραφικής βίας, η οποία θα μπορούσε να διαδραματίσει δυσμενή παράγοντα στην επιθετικότητα, τη συνέχιση της ανήλικης παραβατικότητας και της βίας. Τα οικογενειακά περιστατικά και τα προβλήματα που εμφανίζουν οι ανήλικοι στο σχολείο φανερώνουν τη συνάφεια μεταξύ της παραβατικότητας, της νεανικής επιθετικής και αντικοινωνικής συμπεριφοράς (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Από την έρευνα των Ν. Φακιολά / Αντ. Αρμενάκη προκύπτει, ότι οι "βίαιοι" μαθητές προέρχονται συγκριτικά περισσότερο από οικογένειες με γονείς έγγαμους που δεν ζούσαν την περίοδο της έρευνας στο ίδιο σπίτι (63%) ή από γονείς χήρους (47%) και διαζευγμένους (43%) (απουσιάζει δηλ. το πρότυπο ενός από τους δύο γονείς), επίσης, δε, από οικογένειες με γονείς αναλφάβητους (35%) ή, αντίθετα, αποφοίτους Πανεπιστημίου (35%) και επιστήμονες με μεταπτυχιακές σπουδές (43%). Πλεονάζουν ακόμη οι "βίαιοι" μαθητές από γονείς άνεργους (42%), συνταξιούχους (32%) ή επιχειρηματίες (36%) και ελεύθερους επαγγελματίες (36%) (ιδιαίτερα οι μητέρες) ή από ανώτερα και μέσα διοικητικά στελέχη (39%). Στους "βίαιους" μαθητές ανήκουν πιο πολύ εκείνοι που συχνάζουν κατά τις ελεύθερες ώρες τους κυρίως σε μπαράκια, καφετέριες, πλατείες και αθλητικούς χώρους, παρά εκείνοι που μένουν πιο πολύ σπίτι ή πηγαίνουν πιο πολύ σε θέατρα, συναυλίες ή πολιτιστικά κέντρα. Ακόμη, οι πιο "βίαιοι" μαθητές έχουν σε υψηλότερα ποσοστά γονείς και φίλους που καπνίζουν, πίνουν οινοπνευματώδη ή κάνουν χρήση ηρεμιστικών και ναρκωτικών, ζουν δηλ. σε περιβάλλον όπου η χρήση αυτών των ουσιών είναι αποδεκτή (Κουράκης, Ν., 2006).

ψυχολογική κακοποίηση

Εκτός από τη σωματική κακοποίηση ενός παιδιού, η οποία μπορεί να είναι εμφανής και να αναγνωρίζεται πιο εύκολα, υπάρχει και η ψυχολογική. Πολύ συχνά η ψυχολογική κακοποίηση του παιδιού είναι αποτέλεσμα της σωματικής και σεξουαλικής κακομεταχείρισης του. Είναι όμως δυνατόν να παρουσιαστεί και ξεχωριστά, σαν μια διαφορετική οντότητα. Σύμφωνα με τον ορισμό που υιοθετήθηκε, η ψυχολογική κακοποίηση είναι ένας επαναλαμβανόμενος, επιβλαβής τύπος συμπεριφοράς μεταξύ των γονέων και των παιδιών τους, ο οποίος είναι χαρακτηριστικός της σχέσης που υπάρχει μεταξύ τους.

Η ψυχολογική κακοποίηση μπορεί να κάνει το παιδί να νιώθει ότι δεν αξίζει τίποτα, ότι δεν το αγαπά κανένας και ότι βρίσκεται σε κίνδυνο. Μπορεί να νιώθει ότι η ύπαρξή του έχει σαν μοναδικό στόχο την ικανοποίηση των αναγκών κάποιου άλλου. Οι τρόποι με τους οποίους οι γονείς μπορούν να εξασκήσουν ψυχολογική κακομεταχείριση και βία στα παιδιά τους, είναι δυνατόν να πάρουν πολλές μορφές (Δημητριάδη Γ., Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Κορίνθου).

Μερικοί από τους συχνότερους τρόπους έκφρασης ψυχολογικής κακοποίησης του παιδιού είναι οι ακόλουθοι:

- Η υποτίμηση του παιδιού, ο εξευτελισμός και η γελοιοποίηση του.
- Η δημιουργία ενός κλίματος ανασφάλειας για το παιδί. Πράξεις που φαίνονται ότι απειλούν τη ζωή του, που κάνουν οι γονείς, το κάνουν να νιώθει τρομοκρατημένο. Οι φοβέρες και τα αλληλοσυγκρουόμενα μηνύματα προς το παιδί μπορούν να συμπληρώνουν μια τέτοια εικόνα.

- Η απουσία έκφρασης στοργής, αγάπης και φροντίδας για το παιδί από τους γονείς του.
- Η αμέλεια για τις ανάγκες εκπαίδευσης του παιδιού, για την ιατρική του παρακολούθηση και για τις προτεραιότητες ή ανάγκες του ψυχικού του κόσμου.
- Η εκμετάλλευση ή ακόμη η διαφθορά του παιδιού.

Όταν οι πιο πάνω συμπεριφορές γίνονται σε προχωρημένο βαθμό και επαναλαμβάνονται συστηματικά τότε οι κίνδυνοι για το παιδί είναι μεγάλοι. Τα παιδιά που υποβάλλονται σε τέτοιας μορφής ψυχολογική βία, είναι δυνατόν να εκδηλώσουν σοβαρές διαταραχές του ψυχικού τους κόσμου και της συμπεριφοράς τους, όπως: συναισθηματικές διαταραχές, αισθήματα χαμηλής αυτοεκτίμησης, αντικοινωνική συμπεριφορά, χαμηλές σχολικές και ακαδημαϊκές επιτεύξεις που συνοδεύονται από μαθησιακές δυσκολίες, προβλήματα με ναρκωτικά (Δημητριάδη Γ., Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Κορίνθου).

Οι συσχετισμοί της παραβατικότητας με την οικογένεια έχουν βάση, όμως δεν θα πρέπει να καταδικάζεται εύκολα ο θεμελιώδης αυτός θεσμός (Αρακά, Α., Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Χίου).

Το παιδί οδηγείται στην παραβατική συμπεριφορά και υπό την επίδραση άλλων παραγόντων, όπως οι άσχημες οικονομικές συνθήκες, η έλλειψη ικανοποιητικής παιδείας κ.ά. Η οικογένεια άλλωστε δεν δρα ανεξάρτητα από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Εντάσσεται μέσα σε αυτό και το παιδί πολλές φορές δέχεται μηνύματα αντίθετα με αυτά που έχει πάρει από το οικογενειακό του περιβάλλον (Αρακά, Α., Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Χίου).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Το σχολείο, με τη σειρά του, μπορεί να δράσει καθοριστικά στον ψυχισμό και την εξέλιξη ενός παιδιού. Πολλές χώρες σχεδιάζουν πολιτικές δίνοντας έμφαση στην αναγκαιότητα λήψης εκπαιδευτικών μέτρων προκειμένου να προλάβουν περιστατικά παρεκκλινόντων συμπεριφορών (Αρτινοπούλου, Β. – Μαγγανάς, Α., 1996, 135-137).

Στο σχολικό περιβάλλον το ερώτημα που προκύπτει είναι αν το σχολείο παράγει καθεαυτό ως σύστημα τη βία ή αναπαράγει την ευρύτερη βία της κοινωνίας και της οικογένειας. Σύμφωνα με την καθηγήτρια Βάσω Αρτινοπούλου, ισχύουν και τα δύο με το σκεπτικό ότι το σχολείο συνήθως αναπαράγει την ευρύτερη βία, ως καθρέφτης της ευρύτερης κοινωνίας. Σε ελάχιστες περιπτώσεις μπορεί όμως να παράγει και βία, όταν υπάρχει πολύ χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, όταν οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών και μεταξύ των δασκάλων είναι πάρα πολύ άσχημες και γενικώς όταν έχει αποτύχει η εκπαιδευτική διαδικασία. Υπάρχει μια διαρκής ανταλλαγή ρόλων μεταξύ ανηλίκων θυμάτων βίας στο σχολείο και δραστών βίας στο σχολείο. Βλέπουμε ότι τα παιδιά που δημιουργούν προβλήματα, προϋπήρξαν θύματα βίας. Συχνότερη μορφή βίας στα σχολεία είναι ο βανδαλισμός και έπονται κλοπές, επιθέσεις και παρενοχλήσεις (Αρτινοπούλου, Β., 2001).

Το σημερινό σχολείο είναι έντονα ταξικό και πολυπολιτισμικό. Εκεί που οι δάσκαλοι και οι γονείς αποτυγχάνουν να αποσαφηνίσουν τις διαφορές μεταξύ των

συμμαθητών και να καλλιεργήσουν την ανοχή και τον σεβασμό προς το «άλλο», το «διαφορετικό», οι μαθητές ανίκανοι να το ενσωματώσουν στην κουλτούρα τους αντιδρούν και συμπεριφέρονται με βία, αναλαμβάνοντας κατά περίσταση τον ρόλο του θύτη ή του θύματος (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Επιπλέον, στηριζόμαστε σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που έχει δημιουργηθεί για να απευθύνεται σ' ένα γενικό σύνολο παιδιών και που δεν μπορεί να ασχοληθεί με κάθε παιδί ξεχωριστά, προκειμένου να κατανοήσει τα πολλά και διαφορετικά προβλήματα που το καθένα αντιμετωπίζει ως μοναδική προσωπικότητα και αντίληψη.

Ακόμη, η επιμονή σε Αναλυτικά Προγράμματα ξεπερασμένα από το χρόνο και τις νεότερες παιδαγωγικές και ψυχολογικές αντιλήψεις είναι ένα φαινόμενο που παρατηρείται στο εκπαιδευτικό μας σύστημα. Το κάθε παιδί έχει τα δικά του ταλέντα και τη δική του ικανότητα σε κάποιους τομείς. Με το να καλλιεργείται μόνο η γλωσσική και λογικομαθηματική ευφυία αυτόματα περιθωριοποιούνται πολλά παιδιά που έχουν την εντύπωση πως είναι ανίκανα και αυτοαπομονώνονται ή ψάχνουν άλλους τρόπους για να προβληθούν, συχνά μέσω της αντίδρασης, της βίας, της αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

Οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν ούτε την ικανότητα ούτε την απαραίτητη γνώση ώστε να είναι σε θέση να διαχειρίζονται συμπεριφορές που δημιουργούν προβλήματα αλλά και να προσπαθούν να κατανοήσουν αντιδράσεις, να διαβάζουν καταστάσεις και να βρίσκουν λύσεις. Ενώ το σχολείο θα πρέπει να αναπτύξει και πρωτοβουλίες, ώστε να εγκαθιδρύσει μόνιμες γέφυρες επικοινωνίας και συνεργασίας με τους γονείς.

Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών είναι η ίδια η αρχιτεκτονική των σχολικών κτιρίων. Ένα σχολείο που δεν παρέχει τις ευκαιρίες για υγιή επικοινωνία και συνάντηση μεταξύ των παιδιών αλλά και με τους εκπαιδευτικούς, αποτελεί πρόβλημα. Όταν το παιδί δεν διαθέτει μέσα και τρόπους ώστε να αναλαμβάνει δημιουργικές ασχολίες τις ελεύθερες ώρες του, τι υποχρεώνεται να κάνει εκτός από το να τρέχει και να μαλώνει με τους συμμαθητές του; Ένα περιβάλλον που δεν είναι όμορφο, δεν είναι ευχάριστο, πως μπορεί να καλλιεργήσει συναισθήματα σεβασμού απέναντί του; Πώς μπορεί να δημιουργεί την προσμονή και τη λαχτάρα των παιδιών να το διατηρήσουν; Πώς δύναται να καθιερώσει ήπια και ειρηνικά συναισθήματα;

Σοβαρά προβλήματα δημιουργεί και η απουσία των γονέων από τα σχολείο και η έλλειψη επικοινωνίας τους με τους δασκάλους των παιδιών τους. Είναι σημαντικό να αντιληφθούν οι γονείς πως οι δάσκαλοι είναι οι πλέον σημαντικοί και ουσιαστικοί τους συνεργάτες. Ως τέτοιους πρέπει να τους βλέπουν και να επιδιώκουν τη συνεργασία τους. Γονείς που δεν έρχονται στο σχολείο, δε μαθαίνουν για την πρόοδο των παιδιών τους τόσο στην επίδοση όσο και στη συμπεριφορά, δε βοηθούν στον έλεγχο της κατάστασης σε σχέση με τα φαινόμενα βίας και παραβατικότητας.

Είναι επίσης σημαντικό να προσέχουν οι γονείς τον τρόπο με τον οποίο μιλούν για τους δασκάλους των παιδιών τους ενώπιον των παιδιών. Πολλές φορές η ασέβεια των παιδιών απέναντι στο σχολείο και τους εκπαιδευτικούς εκτρέφεται από τους ίδιους τους γονείς και τον τρόπο με τον οποίο σχολιάζουν (ανακοίνωση Παγκύπριας Οργάνωσης Ελλήνων Δασκάλων, 2005-2008).

Η χαμηλή ακαδημαϊκή απόδοση, η έλλειψη στόχων και φιλοδοξιών από τους ανηλίκους σε κίνδυνο, είναι επίσης μερικοί από τους παράγοντες κινδύνου

(Αρτινοπούλου, Β., 2001). Στις επιστημονικές έρευνες δίνεται έμφαση στο συσχετισμό παραβατικότητας και σχολικής επίδοσης. Σε πολλές περιπτώσεις η μειωμένη επίδοση ενός παιδιού στην τάξη μπορεί να του επιφέρει την ταμπέλα του «κακού μαθητή». Ο μαθητής που αντιμετωπίζει αυτή την κατάσταση αισθάνεται την ετικέτα αυτή να τον ακολουθεί παντού με αποτέλεσμα να στιγματίζεται όχι μόνο κοινωνικά αλλά κυρίως ψυχολογικά. Νιώθει ότι δεν μπορεί να φέρει καμία αντίσταση και αποδέχεται το στιγματισμό. Το παραπάνω παράδειγμα περιγράφει, λίγο ή πολύ, τον μηχανισμό της «αυτοεκπληρούμενης προφητείας». Δεν είναι η αποτυχία του μαθητή από μόνη της που οδηγεί το άτομο στην παρρέκλιση, αλλά η αδυναμία του σχολικού συστήματος να αποτρέψει τον στιγματισμό και την περιθωριοποίησή του (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Από την άλλη πλευρά η συμπεριφορά του παιδιού εξαρτάται και από την προσωπικότητά του. Η παραβατικότητα ταιριάζει περισσότερα σε άτομα που έχουν σχηματίσει μια αρνητική εικόνα για το σχολικό σύστημα, συμμετέχουν σε κλίκες, δεν έχουν υψηλούς στόχους και φιλοδοξίες. Αντίθετα μαθητές με το ακριβώς αντίθετο προφίλ μάλλον υποτάσσονται παθητικά παρά εκδηλώνουν την αντίδρασή τους με παραπτωματικές ενέργειες (Αρακά, Α., Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Χίου).

Η παρουσία μιας μαθησιακής δυσκολίας, π.χ. δυσλεξία, οδηγεί, επίσης, πολλές φορές σε στιγματισμό και περιθωριοποίηση. Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες εμφανίζουν συχνότερα διαταραχές προσοχής, διαταραχές διαγωγής, καταθλιπτικές διαταραχές (κυρίως όταν πρόκειται για μεγαλύτερα παιδιά και εφήβους) (Κατσαδώρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ»).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας για τη λεκτική και σωματική κακοποίηση σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, που πραγματοποιήθηκε από την Ειδική Διαγνωστική και Θεραπευτική Μονάδα «Σπύρος Δοξιάδης-Έρευνα για το παιδί», παρά την δημοσιότητα που έχει δοθεί τα τελευταία χρόνια στο θέμα των μαθησιακών δυσκολιών, πολλοί γονείς και εκπαιδευτικοί εξακολουθούν να μην κατανοούν, να μην αποδέχονται ή να μην ανέχονται την ιδιαιτερότητα των παιδιών αυτών, τους διαφορετικούς ρυθμούς και ανάγκες τους, με αποτέλεσμα να πιέζουν υπερβολικά τα παιδιά, να έχουν εξωπραγματικές απαιτήσεις από αυτά και να τα κακοποιούν λεκτικά.

Επιπλέον, οι έρευνες δείχνουν ότι σ' ένα μεγάλο βαθμό οι ανήλικοι παραβάτες έχουν διακόψει το σχολείο και δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Από πρόσφατη έρευνα που έχει κάνει το παρατηρητήριο μετάβασης στην απασχόληση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, προκύπτει ότι ένα 6% των παιδιών αφήνουν το Γυμνάσιο, ενώ δεν υπάρχουν στοιχεία για το Δημοτικό.

Στο ενιαίο λύκειο η διαρροή είναι 3,32%, ενώ στα ΤΕΕ το ποσοστό είναι σχεδόν 30%. Φαίνεται ακόμη ότι τα παιδιά τα οποία δεν συνεχίζουν το σχολείο, εγκαταλείπουν την εκπαίδευση στην πρώτη τάξη της φοίτησής τους.

Η Ανατολική Μακεδονία και η Θράκη όπως και η Κρήτη, έχουν τη μεγαλύτερη σχολική διαρροή στην Ελλάδα.

Επίσης, τα αγόρια παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά διαρροής (εγκατάλειψης της εκπαίδευσης) από τα κορίτσια.

Το παιδί που διαρρέει από το σχολείο, ο νέος που διαρρέει, έχει φύλο, είναι αγόρι στην Ελλάδα: 12% τα κορίτσια, 20% τα αγόρια. Δεύτερον, έχει τόπο: είναι αγροτικής περιοχής και υποβαθμισμένης περιοχής στην Αθήνα. Εκεί εστιάζεται, αν θα δείτε τα στοιχεία που έχουν οι κατά τόπους ΕΛΜΕ. Και έχει και κοινωνική - πολιτισμική θέση. Όλα αυτά τα στοιχεία μας δείχνουν ότι χρειάζεται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

Ποιες είναι οι αιτίες; Γιατί τα παιδιά εγκαταλείπουν το σχολείο; Δυο ομάδες λόγων υπάρχουν.

Καταρχήν υπάρχουν κοινωνικές και οικογενειακές πιέσεις που αναγκάζουν ένα παιδί να αφήσει το σχολείο. Δηλαδή είναι το περιβάλλον, το οποίο ωθεί τα παιδιά με τους δικούς του τρόπους και μηχανισμούς κάθε φορά, να αφήσουν το σχολείο. Η δεύτερη αιτία είναι η σχολική αποτυχία.

Όταν το επίπεδο της οικογένειας, τόσο το κοινωνικοοικονομικό όσο και το πολιτισμικό, είναι χαμηλό τότε δεν υπάρχει ένα σύστημα αξιών μέσα στην οικογένεια που να παροτρύνει το παιδί για περεταίρω μόρφωση. Αντίθετα, η πίεση για εύρεση εργασίας είναι μεγάλη.

Πολλές φορές υπάρχουν ασθένειες στην οικογένεια, άτομα με ειδικές ανάγκες, ή ακόμη και προβλήματα υγείας του ίδιου του παιδιού. Συχνά τα παιδιά που έχουν κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας, επειδή δεν έχουν τη δύναμη να τα καταφέρουν στο σχολείο, το τοποθετούν σε δεύτερο επίπεδο. Επίσης, τα παιδιά που έρχονται από τις χαρακτηριζόμενες ως υποβαθμισμένες περιοχές αστικών κέντρων ή που ζούνε σε αγροτικές περιοχές που είναι μακριά από το σχολείο φαίνεται να το εγκαταλείπουν, γιατί και η απόσταση από το σχολείο είναι ένας παράγοντας.

Η εμπλοκή με ουσίες και άλλες εκφράσεις της νεανικής παραβατικότητας συνιστούν παράγοντα εγκατάλειψης του σχολείου και επίσης στα κορίτσια συναντάμε πάντα το ενδεχόμενο μιας πρόωρης εγκυμοσύνης και ενός γάμου.

Επιπλέον, τα πιο πολλά παιδιά που δεν ολοκληρώνουν τη φοίτησή τους, έχουν χάσει μια ή περισσότερες τάξεις στο σχολείο με αποτέλεσμα να απογοητεύονται, να περιθωριοποιούνται και να αποθαρρύνονται τόσο από την οικογένειά τους όσο και από το ίδιο το σχολείο. Χαμηλή επίδοση στα μαθήματα και πολλές απουσίες οδηγούν συχνά τα παιδιά εκτός συστήματος.

Ο ρόλος των δασκάλων και των καθηγητών είναι να καταφέρουν να διαπιστώσουν αν υπάρχει κάποια μαθησιακή δυσκολία, δυσλεξία ή μια σειρά από άλλες δυσκολίες, οι οποίες είναι υπεύθυνες για την σχολική απόδοση του παιδιού (ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Οι εμπειρικές προσεγγίσεις συμφωνούν ότι στις σύγχρονες πόλεις τα κοινωνικά προβλήματα και η βία αυξάνουν έντονα, μέσα από την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, η οποία μεταφράζεται με όρους του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος όπως: η ανισοκατανομή χρήσης της γης, η μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα και πυκνοκατοίκηση, ο αρχιτεκτονικός και πολεοδομικός σχεδιασμός των

σύγχρονων οικιστικών συγκροτημάτων, και η εθνική και πολιτισμική ετερογένεια. Ένας συνδυασμός από τις παραπάνω παραμέτρους του αστικού χώρου, συνθέτει ένα περιβάλλον, το οποίο μπορεί να επιδράσει αρνητικά, υποθάλποντας τη βία, την επιθετικότητα, και την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά των νέων (Μπακιρλή, Ε.,2006).

Οι ερευνητές, επιπλέον, επισημαίνουν την κακή κοινωνικοοικονομική κατάσταση και τις γενικότερες αντίξοες συνθήκες με τις οποίες μεγαλώνουν συγκεκριμένοι ανήλικοι στην εξήγηση της παραβατικότητάς τους (Ζαραφωνίτου, 2004, 68-146) ενώ και το υπο-πολιτισμικό περιβάλλον στη γειτονιά φαίνεται να παίζει τον ρόλο του (Αρτινοπούλου, Β., 2001).

Αξίζει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι αν και το ζήτημα της βίας και της παραβατικότητας είναι διαταξικό, ωστόσο οι ανήλικοι που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα επισημαίνονται πιο εύκολα από τις διωκτικές αρχές. Και όταν έχουμε περιστατικά θυματοποίησης ανηλίκων μέσα στην οικογένεια π.χ. από οικογένειες που ανήκουν σε υψηλότερα κοινωνικά στρώματα, τα παιδιά παρακολουθούνται από ιδιώτες παιδοψυχολόγους ή παιδοψυχιάτρους ή άλλους επαγγελματίες υγείας και δεν παραπέμπονται σε κοινωνικές υπηρεσίες ή την αστυνομία. Γι' αυτό ενδεχομένως παρατηρείται, ότι υπάρχει μια υπεραντιπροσωπευτικότητα των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων στα δείγματα των κοινωνικών υπηρεσιών ή των δικαστηρίων. Αυτό δεν σημαίνει, ότι το πρόβλημα περιορίζεται εκεί. Το πρόβλημα είναι διαταξικό, αυτό που αλλάζει είναι η θεατότητα, η επισήμανση και αντιμετώπιση.

*** Αλλαγή των συνθηκών στην Ελλάδα ιδίως κατά την τελευταία 10ετία.**

Την τελευταία 10ετία η χώρα μας κατακλύζεται από πληθυσμιακές ομάδες που έχουν στόχο την καλύτερη διαβίωση και ένα καλύτερο αύριο. Άτομα που ζούσαν κάτω από τα όρια της φτώχειας και κοινωνικά αποκλεισμένα προστίθενται στην Ελληνική κοινωνία.

Ο «δρόμος» αποδείχθηκε ότι ήταν ένας τρόπος εργασίας ή εξεύρεσης χρημάτων μέσω επαιτείας. Έχουμε δηλαδή από τη μία ανήλικα άτομα που εργάζονται στο δρόμο με την ανοχή της οικογένειας αφού η ίδια δεν μπορεί να ανταπεξέλθει των όποιων αναγκών και από την άλλη άτομα ανήλικα και απροστάτευτα που τα εκμεταλλεύονται διάφοροι προς όφελος τους με αντάλλαγμα την προστασία δημιουργώντας σχέσεις εξάρτησης.

Αποτέλεσμα είναι η προσκόλληση σε ενήλικες προαγωγούς, θυματοποιώντας πλέον τον εαυτό τους. Ως θύματα εκμετάλλευσης γίνονται άβουλα με χαμηλή αυτοεκτίμηση ενώ συχνά κυριαρχεί η κατάθλιψη και η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών (Σκότης).

ΕΜΠΛΟΚΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ - ΣΤΙΓΜΑΤΙΣΜΟΣ

Είναι πλέον αποδεκτό ότι η παραβατική συμπεριφορά σχετίζεται άμεσα με τους όρους ζωής του ατόμου, είναι προϊόν του περιβάλλοντός του και η καλυτέρευση των συνθηκών και των δεδομένων του θα έπρεπε να αποτελεί βασική προτεραιότητα όλων και κυρίως της πολιτείας και των μηχανισμών που διαθέτει.

Παρ' όλα αυτά η πρακτική που το ελληνικό κράτος υιοθέτησε για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων, που ολοένα και αυξάνεται,

εκπορεύεται και σαφώς εξυπηρετεί την ιδεολογία της περιθωριοποίησης, του στιγματισμού και τελικά του εγκλεισμού των παραβατών προς «προστασία του κοινωνικού συνόλου».

Η κοινωνική ένταξη των ανηλίκων παραβατών, η προετοιμασία τους για τον «έξω κόσμο» πραγματοποιείται κάτω από συνθήκες στέρησης ελευθερίας, μέσα σε ιδρυματικό περιβάλλον και με χρήση μέτρων περισσότερο κατασταλτικών παρά «αναμορφωτικών». Μέσα σ΄ ένα καθεστώς εγκλεισμού και κοινωνικής απομόνωσης που χαρακτηρίζεται κι απ΄ τη σχεδόν παντελή ανυπαρξία ερεθισμάτων, τα παιδιά αυτά καλούνται, να μάθουν ν΄ αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της αληθινής ζωής, να αναπτύξουν τις καλύτερες πλευρές της προσωπικότητάς τους, να μορφωθούν να επανενταχθούν και να μας «εκπλήξουν» (Γεωργουλά, Α.).

Η ιδρυματική μεταχείριση των ανήλικων παραβατών οφείλει να εξαλειφθεί ως μέσο σωφρονισμού. Το στίγμα του εγκλεισμού και η απόδοση της ταυτότητας του εγκληματία σε ανήλικους παραβάτες, τους ακολουθεί σε όλη τους τη ζωή και συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας εγκληματικής καριέρας (Κ.Ε.Π.Υ.Ε., 2005). Το υπάρχον ποινικό παρελθόν των νεαρών παραβατών, μέσα από έρευνες έχει φανεί πως θεωρείται και ως απαρχή μιας εγκληματικής σταδιοδρομίας (Ζαραφωνίτου, 2004, 68-146).

Αντίθετη με την ιδρυματική μεταχείριση των ανήλικων παραβατών είναι και η εγκληματολόγος Βάσω Αρτινοπούλου καθώς σύμφωνα με την ίδια, όταν το κράτος παρεμβαίνει στιγματίζοντας το παιδί, τον ανήλικο ή και την οικογένεια, είναι λάθος. Οποιαδήποτε παρέμβαση πρέπει να είναι έγκαιρη (ίσον πρόληψη), ελάχιστη, ακριβώς για να μη στιγματιστεί το παιδί, και κατάλληλη, να εμπλέκονται δηλαδή κατάλληλα εκπαιδευμένοι επαγγελματίες, προκειμένου να προστατευτεί το νεαρό άτομο από την απόκτηση ταυτότητας εγκληματία (Αρτινοπούλου, Β., 2001).

Αναδρομικές έρευνες σε δείγμα ενηλίκων δείχνουν ότι ελαφρές παραβατικές συμπεριφορές που δεν στιγματίστηκαν ως εγκληματικές και δεν επέσυραν την επίσημη κοινωνική αντίδραση ήταν εντελώς παροδικές και δεν επηρέασαν τη μετέπειτα ζωή των ανηλίκων. Αντίθετα, έρευνα σε δείγμα ενήλικων εγκλείστων σε συγκεκριμένη φυλακή της χώρας μας, καταδίκων για σοβαρές εγκληματικές πράξεις, έδειξε ότι στην πλειονότητά τους υπήρξαν μακρόχρονα έγκλειστοι ανήλικοι παραβάτες.

Η καθηγήτρια προτείνει την εφαρμογή εναλλακτικών τρόπων παρέμβασης και μεταχείρισης των ανήλικων παραβατών, την εφαρμογή προγραμμάτων κοινωφελούς εργασίας ή άλλων σε τοπικό κυρίως επίπεδο. Για παράδειγμα, όπως αναφέρει η κ. Αρτινοπούλου, θα ήταν πολύ πιο αποδοτικό και ωφέλιμο για έναν ανήλικο ο οποίος έβλαψε (κλοπή, απόπειρα ληστείας, ελαφρές σωματικές βλάβες) άτομο τρίτης ηλικίας να υπηρετήσει προσφέροντας τις υπηρεσίες του για ένα διάστημα σε οίκο ευγηρίας, βιώνοντας από κοντά τα προβλήματα αυτής της ηλικίας, το σωματικό και ψυχικό πόνο των ανθρώπων αυτών και κατανοώντας τελικά το κακό ή τη ζημιά που προξένησε στο θύμα, παρά να εγκλειστεί σε φυλακή ανηλίκων (Αρτινοπούλου, Β., 2005).

Καθώς ο ανήλικος είναι ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο τμήμα του πληθυσμού που βρίσκεται σε στάδιο διαμόρφωσης της προσωπικότητάς του, κρίνονται απαραίτητες η απεγκληματοποίηση και η αποποινικοποίηση των πράξεών του σε σοβαρό ποσοστό,

ώστε να μην εκτίθεται εύκολα σε κοινωνικό αποκλεισμό και στιγματισμό (Δεληθανάση, Μ., 2007).

ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

Ένα άλλο επίσης σημαντικό στοιχείο είναι ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει αύξηση στα ζητήματα σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης της τάξης του 200%, παρατηρείται δηλαδή μια αύξηση της κοινωνικής παθολογίας και πιο πολλά προβλήματα στις σχέσεις των ανθρώπων. Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα να ωθούνται τα παιδιά στην παραβατικότητα (Κ.Ε.Π.Υ.Ε., 2005).

Σύμφωνα με τον Καθηγητή Εγκληματολογίας Αντώνη Μαγγανά, η παραβατικότητα των ανηλίκων είναι συνδεδεμένη με την κακοποίηση και παραμέληση αυτών. Υπάρχουν αυξημένες πιθανότητες το παιδί θύμα κακοποίησης να αναλάβει το ρόλο του θύτη. Οι συνέπειες για τους αποδέκτες βίαιης συμπεριφοράς δημιουργούν σοβαρές διαταραχές: ανασφάλεια, φόβο, απελπισία, ψυχολογικά προβλήματα, που τα παιδιά δεν είναι σε θέση φυσικά να διαχειριστούν.

Σύμφωνη με την παραπάνω άποψη είναι και η καθηγήτρια εγκληματολογίας Βάσω Αρτινοπούλου, η οποία υποστηρίζει πως αν δούμε τα παιδιά-θύματα βίας και τους ανήλικους παραβάτες, θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχει μία σχέση μεταξύ αυτών των δύο κατηγοριών. Θα διαπιστώσουμε ότι τα παιδιά-θύματα βίας είναι πολύ πιο ευάλωτα στο να γίνουν ανήλικοι παραβάτες.

Σχετικά με τη θυματοποίηση των ανηλίκων, από έρευνες που έχουν γίνει στην Ελλάδα και αφορούν γενικό δείγμα νέων (Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού) διαπιστώθηκε ότι το 15% των κοριτσιών και το 12% περίπου των αγοριών έχει υποστεί σεξουαλική θυματοποίηση με την ευρύτερη σημασία του όρου. Τρία στα τέσσερα κορίτσια και εννέα στα δέκα αγόρια δεν μιλούν για τα γεγονότα που έζησαν, βεβαίως από φόβο. Ένα στα 25 κορίτσια και ένα στα 33 αγόρια έχουν υποστεί βιασμό, αιμομιξία ή και απόπειρα αιμομιξίας και, βεβαίως, ένας τους τέσσερις δράστες είναι μέλος της οικογένειας ή ένας στους δύο δράστες είναι γνωστός στο θύμα ή μέλος της οικογένειας. Καταρρίπτεται από τις έρευνες ο μύθος του άγνωστου δράστη που προσπαθεί να παραπλανήσει τα θύματά του. Οκτώ στις δέκα φορές το παιδί-θύμα έχει υποστεί επαναλαμβανόμενες πράξεις κακομεταχείρισης (Αρτινοπούλου, Β., 2005).

Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων 30 ετών οι έρευνες έχουν σαφώς και με συνέπεια καταδείξει ότι η θυματοποίηση των παιδιών και η κακομεταχείρησή τους αποτελεί σημαντικό παράγοντα που οδηγεί τον έφηβο σε εμπλοκή με την παραβατικότητα και την άσκηση βίας.

Σύμφωνα με την υπηρεσία the Child Welfare League of America's Juvenile Justice Division (2002), τα κακοποιημένα ή παραμελημένα παιδιά είναι περισσότερο πιθανό από άλλα παιδιά να συλληφθούν:
Σαν νέοι (27% έναντι 17%),
Σαν ενήλικοι (42% έναντι 33%), και
Για τη διάπραξη βίαιων εγκλημάτων (18% έναντι 14%).

Έρευνες έχουν επίσης δείξει ότι τα κακοποιημένα και παραμελημένα παιδιά τείνουν να είναι νεότερα όταν αντιμετωπίζουν την πρώτη τους σύλληψη και συλλαμβάνονται πιο συχνά (practice notes - for north carolina's child welfare social

workers - from the N.C. division of social services and the family and children's resource program, Vol. 12, No. 4, August 2007).

Τα ποσοστά παραβατικότητας είναι περίπου 47% μεγαλύτερα για τους νέους που είναι συνδεδεμένοι με τουλάχιστον μια τεκμηριωμένη αναφορά για κακομεταχείρηση (Ryan & Testa, 2005).

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στο πλαίσιο της μελέτης των στοιχείων της παραβατικότητας, το ερευνητικό ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια, έχει επικεντρωθεί στη συμμετοχή των ανήλικων μεταναστών στην γενικότερη παραβατικότητα. Όπως είναι γνωστό, η χώρα μας όπως και οι άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης από το έτος 1990 έχει μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Η μεταβολή αυτή σημειώθηκε αιφνίδια με συνέπεια εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες να εισέλθουν στη χώρα μας προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Ως μετανάστες καλούνται οι αλλοδαποί οι οποίοι φεύγουν από την χώρα τους και εισέρχονται σε άλλη χώρα προκειμένου εξασφαλίσουν καλύτερους όρους διαβίωσης. Τα άτομα αυτά ονομάζονται και οικονομικοί μετανάστες και διακρίνονται σε κανονικούς μετανάστες (οι οποίοι εισέρχονται νόμιμα στη χώρα μας και έχουν άδεια παραμονής) και σε παράνομους μετανάστες (οι οποίοι λαθραία ζουν στην χώρα).

Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα

Η εικόνα της έκτασης της εγκληματικότητας των μεταναστών και ειδικότερα των αλλοδαπών ανηλίκων μεγεθύνεται σε μεγάλο βαθμό από διάφορους παράγοντες, ωστόσο αν μελετήσουμε με τη δέουσα προσοχή αυτό το φαινόμενο, θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχει σημαντική μεταβολή.

Το παράνομο καθεστώς των λαθρομεταναστών, η καθημερινή δραστηριότητα κάτω από το φόβο της κρατικής καταστολής, η εκμετάλλευση της εργατικής τους δύναμης, η αναγκαία συνάφεια με οργανωμένα δίκτυα για την παράνομη είσοδό τους, η προσφυγή σε δωροδοκία ή πλαστογραφία για την απόκτηση προξενικής θεώρησης (visa), ή διαβατηρίου, η καταρχήν ένταξή τους σε περιθωριακό περιβάλλον, η αντίληψη ότι παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, αποτελούν υπαρκτά στοιχεία που καθορίζουν λειτουργία των λαθρομεταναστών μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας μας. Αυτή η καθημερινή εμπειρία συμβάλλει στην ανάπτυξη κυρίως ευνοϊκών συνθηκών για την παραβίαση νομικών κανόνων.

Σύμφωνα με στοιχεία της Υποδιεύθυνσης Ανηλίκων της Δ/νσης Ασφαλείας Αττικής, το έτος 1993 η Υπηρεσία ασχολήθηκε με 877 περιπτώσεις αδικημάτων, τα οποία διαπράχθηκαν από 1002 ανήλικους. Από αυτούς 598 ήταν Αλβανοί υπήκοοι, οι οποίοι απαρτίζουν το σύνολο των αλλοδαπών δραστών. Επομένως οι αλλοδαποί ανήλικοι (Αλβανοί) αποτελούν το 60% του συνόλου των γνωστών ανηλίκων παραβατών. Τα αδικήματα που διέπραξαν οι ανήλικοι ήταν: 413 κατά της ιδιοκτησίας ποσοστό 47,1%, επαιτεία αλητεία 368, ποσοστό 42% και παραβάσεις ποινικών νόμων 82, ποσοστό 9,4%. Οι ανήλικοι Αλβανοί διέπραξαν 225 κλοπές, αξιόποινες πράξεις που παρουσιάζουν εγκληματολογικό ενδιαφέρον. Συνεπώς η συμμετοχή τους στην

εγκληματικότητα των ανηλίκων ανέρχεται σε ποσοστό 25%, το οποίο είναι πραγματικά σημαντικό αλλά όχι υπερβολικά μεγάλο.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι το μεγαλύτερο μέρος των αλλοδαπών ανήλικων παραβατών είναι Αλβανικής υπηκοότητας.

Δεν προκύπτει στατιστικά αιτιώδης συσχετισμός μεταξύ της έξαρσης της σοβαρής εγκληματικότητας και της μαζικής άφιξης των μεταναστών, εφόσον σε πολλές κατηγορίες εγκλημάτων που παρουσιάζουν επίσης σταθερή αυξητική τάση κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, οι λαθρομετανάστες έχουν ασήμαντη έως μικρή συμμετοχή, όπως στην απάτη, πλαστογραφία, γενικότερα στην οικονομική εγκληματικότητα, αλλά και στις παραβιάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών. Αναφορικά με τα αδικήματα περί ναρκωτικών, οι αλλοδαποί συμμετέχουν σε υποθέσεις που έχουν κακουργηματικό χαρακτήρα, όπως εμπορεία, εισαγωγή στην επικράτεια και κατοχή μεγάλων ποσοτήτων εξαρτησιογόνων ουσιών.

Οι δράστες Αλβανικής υπηκοότητας ευθύνονται την τελευταία τριετία σε ποσοστό κατά μέσο όρο 70% για τα εγκλήματα της ανθρωποκτονίας, ληστείας και βιασμού που διαπράττουν μετανάστες, ενώ αποτελούν κατά τους υπολογισμούς το 50% περίπου του συνόλου της μεταναστευτικής κοινότητας. Επίσης, οι ανήλικοι Αλβανοί σχεδόν μονοπωλούν το πεδίο της εμφανούς παραβατικότητας των αλλοδαπών ανηλίκων στην χώρα. Από τις λοιπές Εθνικές ομάδες οι Ρουμάνοι, Γιουγκοσλάβοι και Βούλγαροι έχουν μεγάλη συμμετοχή στη διάπραξη κλοπών και ληστειών.

Αντίθετα η εγκληματικότητα των Φιλιππινέζων, Αιγυπτίων και Αφρικανών παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Μικρό ποσοστό εγκληματικότητας εμφανίζουν οι Πολωνοί μετανάστες.

Αυτό, ωστόσο που πρέπει να καταστεί σαφές είναι το εξής: δεν είναι η ταυτότητα του μετανάστη που συντείνει στη εκδήλωση παραβατικότητας, αλλά η κοινωνική περιθωριοποίησή του (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Μετά τη μαζική είσοδο στη χώρα μας των μεταναστών διαμορφώθηκε μια στερεοτυπική εικόνα για ορισμένες ομάδες λαθρομεταναστών. Η κατασκευή του στερεότυπου «Αλβανός» και «λαθρομετανάστης», αποτελεί κοινό τόπο για τη συλλογική συνείδηση ότι οι λαθρομετανάστες και κυρίως οι Αλβανοί, διαπράττουν σοβαρά αδικήματα και έχουν στιγματιστεί ως επικίνδυνοι για τη δημόσια ασφάλεια, τη ζωή και τη περιουσία των πολιτών.

Η κοινωνική πραγματικότητα του εγκλήματος σε μεγάλο βαθμό υποκαθίσταται στην περίπτωση των μεταναστών στη χώρα μας, από μια φανταστική πραγματικότητα κατασκευασμένη σε στερεοτυπίες. Βασικοί τπεύθυνοι αυτής της ανακατασκευής είναι η ιστορικά λανθάνουσα αλλά υπαρκτή ξενοφοβική τάση και ρατσιστική προδιάθεση του πληθυσμού, η διαμεσολάβηση των ΜΜΕ ως προς την εμπέδωση των υφισταμένων προκαταλήψεων και τη δημιουργία νέων (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Οι μετανάστες και μάλιστα οι ανήλικοι, είναι πολύ πιο ευάλωτοι στον κοινωνικό έλεγχο, γεγονός που δημιουργεί την αντίληψη ότι το πρόβλημα της παραβατικότητας ανηλίκων αγγίζει κυρίως τους κύκλους των μεταναστών και όχι όλη την κοινωνία, προσέγγιση που δεν είναι μόνο λανθασμένη, αλλά και κοινωνικά επικίνδυνη (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση της εγκληματικότητας, ειδικά της νεανικής, τόσο στην Ευρώπη όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Ένα από τα αίτια της παραβατικής συμπεριφοράς θεωρείται και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Ο κοινωνικός αποκλεισμός αναφέρεται στην περιθωριοποίηση ατόμων ή ομάδων, με αποτέλεσμα τη στέρηση των ευκαιριών, των δυνατοτήτων και των δικαιωμάτων τους να συμμετέχουν στις κοινωνικές λειτουργίες και εξελίξεις.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να είναι: οικονομικός, ο οποίος προκαλείται και συντηρείται από τη φτώχεια, την ανεργία, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο κλπ., πολιτικός και επιστημονικός, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει είτε σε δημιουργία ριζοσπαστικών-ανατρεπτικών κινήσεων, είτε στη δημιουργία τρομοκρατικών ομάδων, ηλικιακός, ο οποίος σχετίζεται με την οικογενειακή κατάσταση των νέων, την ποιότητα της παιδείας, τον κοινωνικό περίγυρο, την ανεργία κ.α.

Υπάρχουν δύο κατηγορίες λόγων που ευθύνονται για τον κοινωνικό αποκλεισμό των νέων: η αδυναμία να ενταχθούν και η άρνηση να ενταχθούν (με συμπεριφορές άρνησης της κατεστημένης τάξης πραγμάτων π.χ. φθορά δημόσιας περιουσίας). Πολλές φορές συνυπάρχουν οι παραπάνω λόγοι.

Επιπλέον υπάρχει και ο μειονοτικός αποκλεισμός. Είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός κάποιων ομάδων εξαιτίας της εθνικής, φυλετικής, θρησκευτικής, πολιτιστικής ή γλωσσικής διαφορετικότητάς τους. Ο τοπικός και πολεοδομικός αποκλεισμός προκύπτει από τη δημιουργία γκέτο στις μεγαλουπόλεις (Κατσάδωρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ»).

ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη και διάδοση προβληματικών καταστάσεων που εμπλέκουν νέους διαδραματίζει το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και ειδικότερα η «βιομηχανία ελεύθερου χρόνου» που έχει αναπτυχθεί στις προηγμένες κοινωνίες. Η κατάσταση αυτή, έχει ως αποτέλεσμα την εμπορευματοποίηση του ελεύθερου χρόνου των νέων και τη μετατροπή του σε ανταλλάξιμη σε χρήμα «υπηρεσία» (Σκότης).

ΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ – ΟΙ ΑΞΙΑΚΟΙ ΤΟΥΣ ΚΩΔΙΚΕΣ

Η αντικατάσταση των παραδοσιακών αξιών όπως είναι ο σεβασμός προς τους άλλους, η υπευθυνότητα, η συνεργασία, από το κλίμα ανταγωνισμού και ατομικότητας των σύγχρονων κοινωνιών, διευκολύνει την ανάπτυξη συμπεριφορών που ως στόχο έχουν την εξυπηρέτηση του προσωπικού συμφέροντος και την υποτίμηση των διεκδικήσεων των άλλων (Κατσαδωρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ»).

Σύμφωνα με τον καθηγητή Νομικής κύριο Κουράκη, παρουσιάζει ενδιαφέρον το κατά πόσο οι αξιακοί κώδικες που υιοθετεί ένας νέος είναι διαφορετικοί ανάλογα με το αν ο νέος εμφανίζει ή όχι παραβατική συμπεριφορά.

Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την έρευνα του Αθ. Γκότοβου, οι μαθητές 11-16 ετών από Ιωάννινα και Κέρκυρα που δήλωσαν ότι έρχονται σε επαφή με ναρκωτικές ουσίες (πέρα από το τσιγάρο και το οινόπνευμα), έχουν εντονότερο προφίλ ατομιστή και συμφεροντολόγου (οι έννοιες αυτές έχουν πάντως έντονο το στοιχείο της αοριστίας), παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό απόρριψης της συμβατικά θεωρούμενης ως ορθής κοινωνικής συμπεριφοράς (π.χ. παροχή βοήθειας σε ηλικιωμένους) και υψηλότερο βαθμό εσωτερίκευσης ενός κώδικα αποκλίνουσας νεανικής συμπεριφοράς, από ό,τι οι μαθητές που δεν σχετίζονται με τέτοιες ουσίες (Κουράκης, Ν., 2006).

Παρόμοια, σύμφωνα με έρευνα που διενήργησαν σε 808 νέους 17-37 ετών ο διδάκτωρ Κοινωνιολογίας Γρηγόρης Λάζος και ο Καθηγητής Εγκληματολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αντώνης Μαγγανάς, από τον Δεκέμβριο 1995 έως τον Απρίλιο 1996, προέκυψε ότι και οι τρεις κατηγορίες των ερωτηθέντων (παραβατικοί, φοιτητές, απόφοιτοι,) τοποθετούν στις πρώτες θέσεις τις γενικά αποδεκτές, αλλά θεωρητικές και "ανώδυνες" αξίες να αισθάνεται κανείς άνετα με τον εαυτό του, να τον αγαπούν, να τον σέβονται και να έχει φίλους ή έμπιστο σύντροφο. Ωστόσο οι παραβατικοί διαφοροποιούνται σημαντικά αφενός ως προς τη σημασία που αποδίδουν στην κατοχή καταναλωτικών αγαθών (με χαρακτηριστικό παράδειγμα το αυτοκίνητο) και αφετέρου ως προς το μειωμένο -σχετικά- ενδιαφέρον τους απέναντι σε καθαρά "κοινωνικοποιητικές" αξίες, όπως η υπεύθυνη χρήση της ελευθερίας, η νομιμότητα και, εντέλει, ο πολιτισμός ως έκφραση καλλιέργειας (Κουράκης, Ν., 2006).

ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ

Όσον αφορά τους τοξικοεξαρτημένους, από έρευνες αυτοομολογούμενης παραβατικότητας και θυματοποίησης αλλά, επίσης, από τα επίσημα στατιστικά στοιχεία της Αστυνομίας και της Δικαιοσύνης, φαίνεται ότι τα ναρκωτικά, όντως, συνδέονται άμεσα με την εγκληματικότητα (Κουράκης, Ν, 2005).

Ένα συνεχώς αυξανόμενο πρόβλημα και τάση της σύγχρονης εποχής, αποτελεί και η χρήση ναρκωτικών ουσιών. Στο πλαίσιο της νεανικής παραβατικότητας, το πρόβλημα των ναρκωτικών συνιστά μια ακόμη παρέκκλιση που επιζητά αντιμετώπιση. Οι νέοι αναπτύσσονται και μεγαλώνουν σε μια κοινωνία όπου οι ψυχότροπες ουσίες βρίσκονται παντού. Μια γνωριμία με αυτές μπορεί να προσφέρει στο άτομο πρωτόγνωρα συναισθήματα και εμπειρίες ιδιαίτερα δελεαστικές. Η ψευδαίσθηση της χαλαρότητας, η αυτοπεποίθηση, η ουτοπία της γνώσης και της παντοδυναμίας, μετατρέπουν τον νέο σε πρωταγωνιστή, σε άτομο που μπορεί να ηγηθεί μιας ομάδας. Πρόκειται για μια ανύπαρκτη πραγματικότητα που το άτομο έχει ανάγκη να βιώσει και νομίζει πως βιώνει μέσα από «ενέσεις κυριαρχίας». Ο έφηβος αποτελεί εύκολη λεία καθώς η ηλικία του και ο τρόπος σκέψης του του επιτρέπουν να θέλει να δοκιμαστεί. Ο πειραματισμός, η απελπισία και η αδυναμία αντιμετώπισης προβλημάτων, η ψυχαγωγική και η περιστασιακή χρήση που μπορεί να μετατραπεί σε συστηματική ως επακόλουθο των αντιδράσεων των γονέων, των γειτόνων, των δασκάλων και όλων των σημαντικών ενηλίκων στη ζωή του εφήβου, ωθούν, πολλές φορές, σε απαγορευμένες πράξεις. Ο νέος αντιδρά στις προτροπές των γονιών του κερδίζοντας την επανάστασή του, βιώνει καινούριες εμπειρίες

προκειμένου να γίνει αποδεχτός από τους συνομήλικούς του, η πρόκληση του κινδύνου αλλά και η ανάγκη του να ξεφύγει από τα προβλήματα και τις ανακατατάξεις που του συμβαίνουν, τον οδηγούν στη χρήση απαγορευμένων και επικίνδυνων ουσιών και στην υιοθέτηση παραβατικών συμπεριφορών.

Είναι όμως αναγκαίο να τονισθεί ότι δεν είναι μόνον οι «διάσημες» παράνομες ψυχότροπες ουσίες (χασίς, βαριά ναρκωτικά) που αποτελούν πρόβλημα. Διαφαίνεται τα τελευταία χρόνια και στη χώρα μας ότι η συστηματική ή βαριά χρήση αλκοόλ αποτελεί μία σημαντική παράμετρο, η οποία έχει επιδράσεις τόσο στην υγεία των ανηλίκων, όσο και στη στάση που διαμορφώνουν απέναντι σε αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές, αλλά και απέναντι στο νόμο. Στην υπερ-κατανάλωση αλκοόλ -και κυρίως νοθευμένου- στηρίζεται η «βιομηχανία» της διασκέδασης (Σκότης).

Όπως προκύπτει από την έρευνα του Α0. Γκότοβον οι μαθητές που εμπλέκονται με ναρκωτικές ουσίες έχουν προβληματική σχέση με τους γονείς τους, τελούν υπό μειωμένο γονεϊκό έλεγχο, πηγαίνουν συχνότερα σε μπαρ, καφετέριες κλπ. και εμφανίζουν μειωμένη σχολική επίδοση (Κουράκης, Ν., 2006).

Διαχρονικές έρευνες δείχνουν ότι η παραβατικότητα και η χρήση ουσιών έχουν παρόμοιους παράγοντες κινδύνου και αναπτύσσονται παράλληλα. Κατά συνέπεια οι νεαροί παραβάτες έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να κάνουν χρήση ουσιών από άλλους συνομηλίκους. Η παραβατική συμπεριφορά κορυφώνεται γύρω στα 17 έτη και μειώνεται από τα 25 χρόνια και μετά. Πολλοί έφηβοι δηλαδή σταματούν τη χρήση πριν φτάσει σε προβληματικό επίπεδο. Κάποιοι όμως τη συνεχίζουν.

Φαίνεται λοιπόν να υπάρχει μια συσχέτιση μεταξύ παραβατικότητας και χρήσης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η παραβατικότητα οδηγεί στη χρήση («ΠΡΟΣΒΑΣΗ»: Κέντρο Πρόληψης χρήσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών, Ν. Ημαθίας).

Επίσης και από την έρευνα των Ν. Φακιολά / Αντ. Αρμενάκη διαπιστώθηκε ότι υπάρχει θετική συσχέτιση της βιαιότητας με τη χρήση τοξικών ουσιών και με άλλες σημαντικές παραμέτρους (Κουράκης, Ν., 2006).

ΠΑΡΕΕΣ-ΦΙΛΟΙ

Οι έρευνες δείχνουν ότι ακόμα και αν το υπόβαθρο της οικογένειας είναι υγιές και καλό, η επίδραση και η δύναμη της παρέας και των συνομηλίκων συχνά ακυρώνει τις αρχές και τις αξίες που έχει μεταβιβάσει η οικογένεια στον ανήλικο.

Ένας από τους φόβους ορισμένων γονιών είναι και οι παρέες των παιδιών τους. Μερικοί μάλιστα γονείς φτάνουν σε απόγνωση όταν μάθουν ότι το παιδί τους συναναστρέφεται με φίλους που δεν τους εγκρίνουν. Σε κάθε περίπτωση η δύναμη των ομάδων που εντάσσονται τα παιδιά σε τέτοιες ηλικίες είναι μεγάλη. Μέσα σε αυτές επικοινωνούν ελεύθερα, ανταλλάσουν απόψεις με τρόπο που πολλές φορές δεν τους επιτρέπεται στα πλαίσια της οικογένειας. Αισθάνονται ότι ανήκουν κάπου, ότι βρίσκουν κατανόηση για τον τρόπο που επιλέγουν να ντυθούν, να διασκεδάσουν, να εκφραστούν. Τα στοιχεία αυτά είναι σημαντικά για το νεαρό άτομο και σε συνδυασμό με την ελλιπή παρουσία της οικογένειας και του σχολείου, ο κίνδυνος για παράνομες

ενέργειες αποδεικνύεται αναπόφευκτος (Αρακά, Α., Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Χίου).

Οι παραβατικές παρέες των νέων σχολικής ηλικίας είναι σχετικά πολυμελείς και στελεχώνονται κυρίως με άτομα του ιδίου φύλου. Τα μέλη της παρέας προέρχονται κυρίως από το σχολείο, αλλά επίσης από τη γειτονιά, το χώρο εργασίας και τους τόπους νυκτερινής διασκέδασης. Στην παρέα μετέχουν συνήθως για να βρουν φίλους, χωρίς να έχουν συνήθως κάποιον αρχηγό ή ιεραρχική δομή (Τσιγκρής, Α., 2007).

Οι ανήλικοι με παραβατικό ιστορικό, παρουσιάζουν αντίστοιχα προβλήματα στην οικογένεια και το σχολείο, με αποτέλεσμα να καταφεύγουν σε παραβατικές ομάδες, προκειμένου να αναπληρώσουν εκεί την ανθρώπινη επικοινωνία και την αναγνώριση που τους λείπει. Έχει αποδειχθεί ότι ο χαλαρός έλεγχος στο πλαίσιο της οικογένειας και η έλλειψη επικοινωνίας, ανάμεσα στον γονιό και στο παιδί, ευνοούν την παραβατικότητα. Εάν λείπει αυτό το στοιχείο της επικοινωνίας με τους γονείς, αντίστοιχα το παιδί αδιαφορεί για το σχολείο και εμπλέκεται σε ομάδες άλλων νεαρών, που μπορεί να εκδηλώσουν παραβατική συμπεριφορά (Τσιγκρής, Α., 2007).

Στη χώρα μας οι παραβατικές ομάδες ανηλίκων έχουν κατά κανόνα περιστασιακό χαρακτήρα και η δραστηριότητά τους, σε μεγάλο βαθμό, γίνεται στο πλαίσιο κρίσιμων αθλητικών διοργανώσεων (ντέρμπυ) ή, έστω, με αφορμή την ιδιότητα του θύματος ως οπαδού κάποιας ομάδας, αν και τελευταία έχουν προσλάβει έκταση και κρούσματα επιθέσεων με καθαρά ληστρικό χαρακτήρα, κυρίως από ομάδες εξαρτημένων ατόμων που στοχεύουν στην απόκτηση χρημάτων για τη λήψη της δόσης τους ή ατόμων που επιθυμούν έτσι να "κραυγάσουν" και να εκδηλώσουν στην κοινωνία το μίσος και την αντίδρασή τους για την όποια περιθωριοποίησή τους (Κουράκης, Ν., 2006).

Είναι αξιοσημείωτο, ότι όπως προκύπτει και από σχετική έρευνα του Καθηγητή Εγκληματολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αντώνη Μαγγανά και της κοινωνιολόγου Θεαν. Μανουδάκη, 7% των μαθητών Λυκείου στα σχολεία που ερευνήθηκαν ανήκουν σε κάποια εγκληματική συμμορία που διαπράττει βανδαλισμούς σε σχολεία και μαγαζιά, ληστεύει συνομηλίκους υπό την απειλή όπλων, εμπορεύεται ναρκωτικές ουσίες κ.λπ., ενώ ένα άλλο 17% δρα συλλογικά στο πλαίσιο μιας οργανωμένης αλλ' όχι κατ' ανάγκην εγκληματικής ομάδας. Ωστόσο, όπως σημειώθηκε, είναι ακόμη κάπως πρώιμο να προσδώσουμε γενικό χαρακτήρα στα ευρήματα αυτά και να μιλήσουμε για εκτεταμένη ύπαρξη και στην Ελλάδα "συμμοριών ανηλίκων" κατά τα πρότυπα άλλων χωρών, δηλ. για ομάδες ανηλίκων που εκ συστήματος και συνεχώς ασχολούνται με βίαιες παραβατικές πράξεις (Κουράκης, Ν., 2006).

Στην Ελλάδα, αν και οι ανήλικοι τα τελευταία χρόνια στρέφονται περισσότερο σε πιο συλλογικές και οργανωμένες μορφές τέλεσης παραβατικών πράξεων, οι συμμορίες αυτές δεν παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά αυτών που συναντούμε στις Η.Π.Α. και σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης, όπως για παράδειγμα, δεν συνιστούν εγκληματικές υποκουλτούρες, δεν επιδίδονται σε συστηματική βία και δεν ακολουθούν αυστηρές διαδικασίες (Παπαθεοδώρου Θ., σελ. 199, 2002).

Οι νεανικές συμμορίες

Οι νέοι άνθρωποι τείνουν να εντάσσονται σε ομάδες με κοινά χαρακτηριστικά (π.χ. κοινή ιδεολογία, μουσικές προτιμήσεις, εθνικότητα ή αθλητικά ενδιαφέροντα). Οι νεανικές συμμορίες αποτελούν μια ακραία και επιθετική έκφραση αυτής της ανάγκης των νέων ανθρώπων. (Κατσάδωρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ»).

Συστατικά εννοιολογικά στοιχεία της συμμορίας αποτελούν ιδίως η διάρκεια της λειτουργίας της σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο ή ζώνη επιρροής, η ξεχωριστή υπόσταση, δομή και οργάνωση που οδηγεί στην απόκτηση αυτογνωσίας, ταυτότητας και status, η αναγνώριση αρχηγού και ιεραρχίας, καθώς επίσης η ύπαρξη κανόνων και ομαδικών διαδικασιών για την κατανομή έργου και ρόλου προς επίτευξη σκοπού (Κουράκης, Ν., 2006).

Ο όρος «συμμορία ανηλίκων» αναφέρεται στην ομάδα νεαρών ατόμων οι δραστηριότητες των οποίων περιλαμβάνουν εγκληματικές πράξεις, αλλά δεν περιορίζονται μόνο σε αυτές (Μπακιρλή, Ε., 2006).

Η διάπραξη παραβατικών πράξεων από μόνη της δεν είναι αρκετή για το χαρακτηρισμό της ομάδας ως συμμορίας. Απαιτείται και η ύπαρξη κάποιων άλλων χαρακτηριστικών όπως οι στενοί δεσμοί μεταξύ των μελών της ομάδας, τα αισθήματα αλληλοϋποστήριξης και αλληλεγγύης, η συντονισμένη δράση, καθώς και η ύπαρξη κάποιας μορφής ιεραρχίας, έστω και χαλαρής. Η οργανωμένη δομή και η ιεραρχία, είναι τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά των συμμοριών σε αντίθεση με τις υπόλοιπες παραβατικές ομάδες ανηλίκων, οι οποίες όμως δεν συνιστούν συμμορίες (Μπακιρλή, Ε., 2006).

Οι συμμορίες ανηλίκων περιλαμβάνουν κυρίως νεαρά αγόρια ηλικίας δέκα έως είκοσι ετών, δρουν κατά το μεγαλύτερο ποσοστό, στο εσωτερικό των μεγάλων πόλεων, συμμετέχουν σε ένα πλήθος αδικημάτων και όχι σε ένα συγκεκριμένο είδος εγκληματικής δραστηριότητας (εξαιρούνται οι συμμορίες που εξειδικεύονται σε ένα είδος εγκληματικότητας), ενώ διευκολύνουν την παραβατική συμπεριφορά καθώς το άτομο με την είσοδό του στην ομάδα, είτε μαθαίνει τις αξίες που το οδηγούν στην εκδήλωση παράνομων συμπεριφορών, είτε βρίσκει στήριξη για τη συνέχιση μιας τέτοιας συμπεριφοράς.

Κατά τον Frederick Thrasher η συμμορία αποτελεί μια αυθόρμητα σχηματισμένη ομάδα, της οποίας η υπόσταση ολοκληρώνεται στη συνέχεια μέσω της σύγκρουσης με άλλες ομάδες. Στα χαρακτηριστικά της περιλαμβάνονται η αμεσότητα στην επικοινωνία, η διάδραση μεταξύ των μελών, η κίνηση σε ομάδα, η σύγκρουση, η κατάστρωση σχεδίου. Η συλλογική αυτή συμπεριφορά οδηγεί στην ανάπτυξη παράδοσης, εσωτερικής δομής, συλλογικής συνείδησης, αλληλεγγύης, ηθικής και πρόσδεσης με γεωγραφική περιοχή (εντοπιότητας).

Κατά τον Malcolm Klein για να χαρακτηρισθεί μία ομάδα εφήβων ως συμμορία θα πρέπει τα μέλη της α) να γίνονται αντιληπτά από τον γεωγραφικό - κοινωνικό τους περίγυρο ως ξεχωριστό σύνολο, β) να αυτοαναγνωρίζονται ως μία αμετάβλητη ομάδα με δικό της όνομα, γ) να εμφανίζουν εμπλοκή σε αριθμό εγκλημάτων ικανό να προκαλεί την αρνητική αντίδραση του περίγυρου ή/και των διωκτικών αρχών. Ο συγγραφέας εξελίσσει τη θεωρία του, αποδίδοντας στη συμμορία του δρόμου (street gang) ιδιαίτερο κώδικα επικοινωνίας και παρουσίας.

Τονίζει ότι το status της συμμορίας επικυρώνεται από την ετικέτα που φέρει αυτή για τους τρίτους και εξετάζει ποικίλους παράγοντες, που μπορούν εδώ να διαδραματίσουν κάποιο ρόλο, όπως ηλικία, φύλο, εθνικότητα, γεωγραφικό χώρο και εγκληματικά ήθη. Από τους παράγοντες αυτούς ο τελευταίος αποτελεί, κατά τον Klein, σταθερό προσανατολισμό για τα μέλη ακόμη και αν ο χρόνος τους είναι κυρίως αφιερωμένος σε μη εγκληματική δραστηριότητα.

Σύμφωνα με τον Walter Miller η συμμορία αποτελεί μία αυτόκλητη συνένωση συνομηλίκων (peer group) με κοινά ενδιαφέροντα, αναγνωρισμένο αρχηγό, διακεκριμένες εξουσίες και οργανωτικά χαρακτηριστικά. Τα άτομα που την απαρτίζουν δρουν από κοινού για την επίτευξη σκοπού ή σκοπών οι οποίοι γενικά αφορούν παράνομη δραστηριότητα και έλεγχο συγκεκριμένης γεωγραφικής ζώνης ή τύπου επιχείρησης.

Κατά τους G. David Curry και Irving Spergel η συμμορία περιλαμβάνει τόσο παραβατικούς νέους όσο και ενήλικες σε μία πολύπλοκη μεταξύ τους οργάνωση. Τα μέλη της, εμφανίζοντας κατά περίπτωση μεγαλύτερη ή μικρότερη συνοχή, αναγνωρίζουν αρχηγό και κανόνες μελών. Με αυτή τη δομή, η συμμορία επιδίδεται σε βίαιη εγκληματικότητα και υιοθετεί κανόνες και αξίες αλληλεγγύης σε σύγκρουση με άλλες συμμορίες, ενώ κατοχυρώνει παραδοσιακά τη χρήση συμβόλων, χρωμάτων και άλλων διακριτικών. Είναι δυνατό, στο πλαίσιο της ίδιας συμμορίας, υποομάδες να επιδίδονται σε εγκληματική συμπεριφορά όπως διακίνηση ναρκωτικών, βιαιότητες - συμπλοκές με άλλες συμμορίες, ληστείες.

Σύμφωνα με τον ορισμό του James Short η έμφαση δεν δίδεται τόσο στην εγκληματική δραστηριότητα (ως ταυτόσημη με την έννοια της συμμορίας), αλλά στη διάρκεια και στην κανονικότητα που διέπει τη λειτουργία της ομάδας. Όντας ανεξάρτητη από τον έλεγχο των ενηλίκων, η συμμορία αυτοπροσδιορίζεται θέτοντας κριτήρια για τη συμμετοχή των μελών και διαμορφώνοντας ίδια οργανωτικά χαρακτηριστικά, ενώ επιδεικνύει ταυτόχρονα και συνέχεια μέσα στον χρόνο. (Κουράκης, έρευνα για συμμορίες ανηλίκων).

Στην εποχή μας υπάρχουν και εξωγενείς ως προς το περιβάλλον του ανηλίκου παράγοντες, όπως η εισβολή στην ζωή του των μέσων μαζικής ενημέρωσης, της τεχνολογίας και ιδιαίτερα του διαδικτύου κατά τέτοιο τρόπο που τον προσγειώνουν απότομα στον κόσμο των ενηλίκων, γεγονός που προκαλεί συχνά την βίαιη αντίδρασή του.

ΜΜΕ

Όσον αφορά στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης φαίνεται ότι η συχνή απεικόνιση βίαιων συμπεριφορών συμβάλλει στην εκμάθηση και τη δημιουργία ανάλογων προτύπων, τα οποία μεταφέρονται και στην πραγματικότητα. Ωστόσο οι αρνητικές επιδράσεις των ΜΜΕ φαίνεται να περιορίζονται στα υπερευαίσθητα παιδιά ή σε εκείνα των οποίων η προσωπικότητα είναι ήδη ευάλωτη από τη δράση άλλων ατομικών παραγόντων (Ζαραφωνίτου, 2004, 68-146).

Το πρόβλημα της βίας που εμφανίζεται μέσα από την τηλεόραση ωστόσο, είναι ένα ανησυχητικό φαινόμενο, εάν λάβουμε υπόψη ότι τα παιδιά - ιδιαίτερα οι μεγαλύτερες ηλικίες - δεν παρακολουθούν μόνο τις παιδικές εκπομπές, αλλά και αυτές που απευθύνονται στους ενήλικες, αφού ο γονέας τους επιτρέπει να τις βλέπουν

προκειμένου να είναι ήσυχα και να μην κάνουν φασαρία με τα παιχνίδια τους. Οι εκπομπές στην τηλεόραση παρουσιάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό εγκλήματα, φόνους, βιασμούς, διαρρήξεις, γρονθοκοπήματα και οποιαδήποτε μορφή βίας από ότι υπάρχουν στην πραγματικότητα. Αυτό γίνεται γιατί η βία αυξάνει την ακροαματικότητα. Ένα παιδί προσχολικής ηλικίας, λοιπόν, παρακολουθεί περίπου 4000 πράξεις βίας το χρόνο στην τηλεόραση.

Η τηλεοπτική εικόνα της βίας έχει τεράστια επιβολή στο παιδί. Μάλιστα όσο πιο «ρεαλιστική» είναι η σκηνή βίας τόσο πιο τραυματική γίνεται για το παιδί. Είναι δεδομένο ότι παρατηρείται συλλογική αποδοχή και εξύψωση της βίας από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας. Υπάρχει βία στον αθλητισμό, υπάρχει βία στην πολιτική, υπάρχει βία στο στρατό. Περιλαμβάνονται επίσης και οι αυτοκτονίες που είναι μια μορφή επιθετικότητας, που στρέφεται κατά του ίδιου μας του εαυτού. Υπάρχει μια σαφής κυκλική διαδικασία αναπαραγωγής της βίας (Αρτινοπούλου, Β., 2001).

Οι συνέπειες είναι πάρα πολλές στα παιδιά θύματα και κυμαίνονται από ψυχοσωματικές διαταραχές έως κατάθλιψη, από χαμηλή αυτοεκτίμηση έως διαταραχές ύπνου, από απόπειρες αυτοκτονίας ή τετελεσμένες αυτοκτονίες έως τη χρήση τοξικών ουσιών (Αρτινοπούλου, Β., 2001). Επίσης, τα παιδιά που παρακολουθούν συχνά τηλεόραση παραμελούν όχι μόνο το παιχνίδι, μια δραστηριότητα βασική για την ηλικία τους, αλλά και το διάβασμα.

Σύμφωνα με τον Bandura, επακόλουθο της τηλεοπτικής βίας είναι και η βίαιη συμπεριφορά που μαθαίνεται μέσω της μίμησης, ενώ η άποψη της φροϋδικής έμπνευσης, υποστηρίζει ότι οι εικόνες της τηλεόρασης αιχμαλωτίζουν το νου του παιδιού επιτρέποντάς του να εκφράσει επιθυμίες και φόβους.

Επιπλέον, η παρακολούθηση σχεδόν κάθε μέρα βίαιων σκηνών έχει ως αποτέλεσμα να επηρεάζει τις δραστηριότητες του παιδιού και να γίνεται μέρος της πραγματικότητάς του, παρόλο που γνωρίζει ότι πρόκειται για ένα ψέμα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το παιδί να μπερδεύει την πραγματικότητα με το χώρο του θεάματος. Ο διαχωρισμός ανάμεσα στο πραγματικό και στο μη πραγματικό γίνεται όλο και πιο ανεπαίσθητος. Ωστόσο, οι επιδράσεις της τηλεόρασης είναι πολύ σοβαρότερες για παιδιά με αδιαμόρφωτη και προβληματική συμπεριφορά.

Ο αρνητικός ρόλος της τηλεόρασης φαίνεται και από το γεγονός ότι η συχνή προβολή βίαιων σκηνών ακόμη και στα κινούμενα σχέδια, προκαλεί τον εθισμό, την εξοικείωση των νέων με τη βία αλλά και την απάθεια των παιδιών στο αίσθημα της συμπόνοιας. Η τηλεοπτική βία, ίσως, συμβάλλει στην μείωση της ευαισθησίας απέναντι στα φαινόμενα της βίας στην πραγματική ζωή. Η συχνή παρακολούθηση της βίας στην τηλεόραση, έχει ως αποτέλεσμα να γίνονται τα παιδιά πιο ανεκτικά απέναντι στη βία των άλλων, λιγότερο συναισθηματικά και πιο δεκτικά. Μπορεί να οδηγήσει ακόμα και στην απάθεια και την αδιαφορία, εάν κάθε βία στην πραγματική ζωή γίνει αντιληπτή σαν θέαμα παρά σαν πραγματικότητα (Κατσάδωρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ»).

Μέσα από έρευνες, έχει διαπιστωθεί ότι η συνεχής παρακολούθηση της βίας στην τηλεόραση από τα παιδιά, ασκεί μια αρνητική επίδραση σε όλη την πορεία της ζωής αυτών και μπορεί να οδηγήσει σε βίαιη και εγκληματική συμπεριφορά. Ορισμένοι ερευνητές ωστόσο, έχουν κάνει λόγο για την προβαλλόμενη βία μέσα από

τα ΜΜΕ, η οποία λειτουργεί όπως η κάθαρση. Οι συγκινήσεις που προκαλούνται στο δέκτη αυτών των μηνυμάτων εκτονώνουν τυχόν υποβόσκουσες τάσεις βίας και τελικά δρουν ανασταλτικά για την πραγματοποίησή τους. Η άποψη αυτή όμως, μάλλον μειονεκτεί μπροστά στο πλήθος των απόψεων που θέλει την προβαλλόμενη βία να ενισχύει μακροπρόθεσμα τις επιθετικές τάσεις του ανθρώπου (Αρτινοπούλου, Β. – Μαγγανάς, Α., 1996, 135-137).

Στην έρευνα του Tucker, Larry A. 1987, η επίδραση της παρακολούθησης της τηλεόρασης μελετάται στις σχετικές με την υγεία τοποθετήσεις των εφήβων και τις πρακτικές και το επίπεδο φυσικής ικανότητάς τους χρησιμοποιώντας τα στοιχεία από ερωτηματολόγια στο πλαίσιο της έρευνας που πραγματοποιήθηκε. Η ανάλυση αποκαλύπτει ότι τα υψηλά επίπεδα παρακολούθησης τηλεόρασης συνδέονται σημαντικά με την ελαττωμένη φυσική και συναισθηματική υγεία, την αυξανόμενη χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ, τη μειωμένη έλευση στην εκκλησία, την μειωμένη άσκηση, τον μειωμένο αυτοέλεγχο και αυτοπεποίθηση και την αύξηση των φιλοδοξιών. Αν και η κατεύθυνση της αιτιότητας δεν μπορεί να υποτεθεί, υποστηρίζεται ότι αφού η παρακολούθηση της τηλεόρασης είναι ένα παθητικό χόμπι, τα μέσα έχουν τη μεγάλη δύναμη να διαμορφώνουν απόψεις και συμπεριφορές. Αυτή τη στιγμή, τα μηνύματα μέσω της τηλεόρασης προωθούν κατά ένα μεγάλο μέρος τους αντικοινωνικούς κανόνες και τους ανθυγειινούς τρόπους ζωής. Θα πρέπει να προταθούν μέτρα για να βοηθήσουν τους προσφέροντες ιατρικές υπηρεσίες και άλλους ειδικούς να αναπτύξουν και να προωθήσουν περισσότερο υγιείς και εποικοδομητικές χρήσεις της τηλεόρασης.

Ένα παράδειγμα, της δύναμης της τηλεόρασης στο να επηρεάζει και να διαμορφώνει συμπεριφορές, κατανόησα διαβάζοντας το άρθρο της Αφροδίτης Πολίτη στην Ελευθεροτυπία, με τίτλο *«Σκηνοθέτες του εξευτελισμού»*.

Η σειρά βιντεοταινιών «Bumfights» - «Αλητοκαβγάδες» κυκλοφορεί εδώ και καιρό στο Ίντερνετ. Οι ταινίες, τις οποίες ξεκίνησαν να γυρίζουν οι «σκηνοθέτες» όταν πήγαιναν ακόμα σχολείο, παρουσίαζαν άστεγους και περιθωριακούς τύπους που οι νεαροί εντόπιζαν σε φτωχογειτονιές, παγκάκια και πλατείες του Λος Άντζελες, να δέρνονται, να ματώνουν και να χτυπιούνται μεταξύ τους σε «ρεαλιστικά» γυρισμένες οδομαχίες. Τα φιλμάκια, εκτός από τους αγώνες κατς μεταξύ αστέγων, περιλάμβαναν διαφόρων ειδών «αστεγο-κατορθώματα», τα οποία δεν ήταν άλλο από μορφές αυτοεξευτελισμού και αυτοβασανισμού των ίδιων των *«πρωταγωνιστών»* του δρόμου. Οι άστεγοι, οι οποίοι προσεγγίζονταν από τους σκηνοθέτες με αντάλλαγμα αλκοόλ, ναρκωτικά, λίγο φαγητό ή μια χούφτα δολάρια, δέχονταν να υποβάλουν τον εαυτό τους σε μια σειρά από ταπεινωτικά έως απεχθή βασανιστήρια, προς ευχαρίστηση του κοινού. Για παράδειγμα, ένας άστεγος βιντεοσκοπείται ενώ βγάζει μόνος τα δόντια του με μια τανάλια, ένας άλλος ξεμαλλιάζεται, ένας τρίτος αφοδεύει σε πεζοδρόμιο κ.ο.κ.

Ήδη από το 2002 οι δημιουργοί των «Bumfights» κλήθηκαν να λογοδοτήσουν στη δικαιοσύνη, όμως αυτό δεν τους εμπόδισε να συνεχίσουν να διακινούν τις ταινίες τους, ενώ έγιναν ιδιαίτερα δημοφιλείς, γυρίστηκαν συνέχειες των αρχικών βίντεο και παρουσιάστηκαν αρκετοί μιμητές.

Λίγους μήνες νωρίτερα, η αμερικάνικη τηλεόραση έδειξε ένα περιστατικό πραγματικού ξυλοδαρμού αστέγων, μέχρι θανάτου αυτή τη φορά, όχι από άλλους

άστεγους, αλλά από μαθητές Γυμνασίου. Με πειστήριο το βίντεο, που έδειχνε τα τρία παιδιά να ξυλοκοπούν βίαια τους άστεγους με ρόπαλα του μπέιζμπολ, οι ανήλικοι δράστες συνελήφθησαν και οδηγήθηκαν στο δικαστήριο.

Η τηλεοπτική βία δεν επιβάλλεται άμεσα, αλλά εξαρτάται από τη σημασία που θα της αποδώσει το παιδί. Γι' αυτό οφείλουμε να το εφοδιάσουμε με την κατάλληλη γνώση ώστε να προσλαμβάνει τις σκηνές βίας ως πρότυπο προς αποφυγή και όχι ως πρότυπο προς μίμηση.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Η βία σήμερα προβάλλεται όχι μόνο από τον κινηματογράφο και την τηλεόραση, αλλά και από τα βιβλία, τις εφημερίδες, τα περιοδικά, τα κινούμενα σχέδια, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και τα παιχνίδια με κομπιούτερ. Παιχνίδια, όπως κράνη, τανκς, βόμβες, όπλα, σπαθιά, ρομπότ, βοηθούν στη δημιουργία ατμόσφαιρας που θυμίζει μάχη, ενώ οι σκηνές που βλέπουν καθημερινά στην τηλεόραση και όλα αυτά που διαβάζουν τα παιδιά, τα βοηθούν στο να μάθουν να μιμούνται πολεμικούς ρόλους και σκηνές.

Η θεωρία που διατυπώθηκε για την τηλεόραση, ότι η τηλεοπτική βία βοηθά τα παιδιά να εκτονώσουν την βιαιότητά τους, διατυπώθηκε και για τα παιχνίδια. Ωστόσο, ούτε για τα παιχνίδια ισχύει αυτή η θεωρία αφού η παρακολούθηση και η αναπαράσταση της βίας δεν αποτελούν καθαρκτική πράξη, αλλά αυξάνουν την βιαιότητα.

Από μελέτες που έγιναν σε παιδιά νηπιαγωγείων, τα πολεμικά παιχνίδια έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της βίαιης και αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Το παιδί αναζητώντας την περιπέτεια και την ένταση μιμείται αυτά που παρακολουθεί στην τηλεόραση. Το παιχνίδι με τα όπλα, το αίσθημα της δύναμης που τους δίνουν χρησιμοποιώντας τα και οι εικόνες βίας που έχουν αυτά τα παιδιά από τις ταινίες βίας, τα μεταβάλλουν σε έναν απειλητικό ενήλικα (Λεοντοπούλου, Β., 2006).

ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το διαδίκτυο μας έχει δώσει την άμεση πρόσβαση στις πληροφορίες και έχει βελτιώσει την ποιότητα της ζωής μας. Δυστυχώς, έχει προσφέρει επίσης σε μερικούς ανθρώπους τα μέσα να εκμεταλλεύονται αθώους, να διαπράττουν εγκλήματα και να προκαλούν τραυματισμό σε άλλους. Οι παραβάτες εκμεταλλεύονται τώρα την τεχνολογία για να εκφοβίσουν και να παρενοχλήσουν τα θύματά τους. Ως χρήστες της τεχνολογίας, ειδικά οι νέοι διατρέχουν τον κίνδυνο να γίνουν θύματα ή δράστες της χρήσης βίας μέσω του διαδικτύου. Η πρόληψη σε αυτό τον τομέα μπορεί να είναι δύσκολη αλλά υπάρχουν μέτρα που οι νέοι μπορούν να πάρουν για να αποτρέψουν αυτή τη νέα μορφή βίας.

Η Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ. Ε. Υ.) της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (διευθυντής: καθηγητής Δ. Καφετζής, επιστημονική υπεύθυνος: Άρτεμις Κ. Τσίτσικα, λέκτορας Παιδιατρικής - Εφηβικής Παιδιατρικής) έχει πραγματοποιήσει σημαντικά προγράμματα σε θέματα χρήσης και κατάχρησης του Διαδικτύου. Σύμφωνα με στοιχεία πρόσφατης έρευνας της Μ. Ε. Υ., τα οποία

αναφέρει ο επιστημονικός συνεργάτης κ. Γεώργιος Κορμάς: 4,2% των παιδιών δέχονται απειλητικά μηνύματα μέσω του Διαδικτύου, με πιο πιθανούς θύτες γνωστούς συμμαθητές τους. «Η οικειότητα που αισθάνονται τα παιδιά και οι έφηβοι στο Διαδίκτυο τα ωθεί σε μια ξέφρενη και συχνά ανεύθυνη παρουσίαση προσωπικών δεδομένων. Έχουν γίνει καταγγελίες αναρτήσεων μαγνητοσκοπημένων ερωτικών σκηνών ή σκηνών σε τουαλέτες που λειτουργούν σαν εκβιασμός, με αντίποινα βίαιες συμπεριφορές π.χ. τον ξυλοδαρμό. Δυστυχώς, τα παιδιά δεν έχουν συναίσθηση των συνεπειών» (Καθημερινή, 2008).

Είκοσι αγόρια (14-16ετών) με συμπτώματα εξάρτησης από το διαδίκτυο παρακολουθεί η επιστημονική ομάδα της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών στο νοσοκομείο «Αγλαΐα Κυριακού».

Εξειδικευμένες ομάδες με παιδοψυχολόγους και παιδοψυχίατρους εφαρμόζουν γνωσιακές συμπεριφορικές θεραπείες και ψυχοθεραπεία. Τα συμπτώματα του εθισμού στο διαδίκτυο, μερικά από τα οποία εμφανίζουν τα παιδιά αυτά είναι, ανοχή (συνεχή παραμονή στο Διαδίκτυο που αυξάνεται καθημερινά), συμπτώματα συνδρόμου απόσυρσης (θλιμμένη συμπεριφορά, μειωμένη ανταπόκριση στα εξωτερικά ερεθίσματα, απώλεια ενδιαφέροντος) αδυναμία τήρησης προκαθορισμένου χρόνου παραμονής στο διαδίκτυο, έκπτωση της λειτουργικότητας τους, άγχος, αίσθηση αποδιοργάνωσης εκτός διαδικτύου. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η σχολική αποτυχία, οι διαταραχές ύπνου, κατάθλιψη, μειωμένη αυτοεκτίμηση διαταραχή των διαπροσωπικών σχέσεων με τους φίλους και την οικογένεια, μοναξιά μειωμένη φυσική δραστηριότητα, χαμηλή ποιότητα ζωής (έρευνα Κορμάς, Γ.).

Η έρευνα που πραγματοποιεί η Μ.Ε.Υ του Πανεπιστήμιου Αθηνών (αντιπροσωπευτικό δείγμα εφήβων Αττικής 15-16 χρόνων (Μ.Ο.14.85 έτη) 1000 μαθητές (450 αγόρια, 550 κορίτσια), έδωσε σημαντικά στοιχεία όσο αφορά τον χρόνο που καταναλώνουν οι έφηβοι στο διαδίκτυο καθώς και με τι ασχολούνται όταν βρίσκονται εντός:

53.4% χρησιμοποιούσαν το διαδίκτυο για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από 1 έτος
26% ανέφεραν καθημερινή χρήση και
8% χρήση μεγαλύτερη από 20 ώρες εβδομαδιαίως.

Τα αγόρια χρησιμοποιούσαν το διαδίκτυο σημαντικά περισσότερο από τα κορίτσια

Ποσοστά χρήσης διαδυκτίου: 55% χρησιμοποιούν το δίκτυο για παιχνίδια, 40% για τα e-mail, 37,5% για chat (χώροι συνάντησης), 10% για αγορές, 4% για ενημέρωση σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, 27% για θέματα επιμόρφωσης, 26% για ενημέρωση-υπηρεσίες

Υπήρξε θετική συσχέτιση της χρήσης διαδικτύου και της διάσπασης προσοχής-υπερκινητικότητας.
1% των παιδιών εμφανίζουν συμπτώματα εξάρτησης από το διαδίκτυο.
18,2% (ένα στα πέντε 15χρονα παιδιά) παρουσίαζαν περιοδικά ή συχνά προβλήματα σχετικά με την κατάχρηση διαδικτύου (κατάσταση πριν το εθισμό)

Τα ποσοστά της έρευνας είναι υψηλά και ανησυχητικά. Το φαινόμενο της εξάρτησης από το διαδίκτυο είναι συχνότερο στα αγόρια, σε μονογονεϊκές ή

δυσλειτουργικές οικογένειες, σε παιδιά με καταθλιπτικό συναίσθημα ή υπερκινητικότητα.

Η αύξηση της επίπτωσης του διαζυγίου, η μοναξιά, η απουσία επίβλεψης από τους γονείς συμβάλουν στην ανάπτυξη του φαινομένου.

Εδώ πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και τις ιδιαιτερότητες που έχει η εφηβεία. Όσο ο έφηβος μεγαλώνει ο πειραματισμός, ο μιμητισμός η περιέργεια, η μη συνειδητοποίηση του κινδύνου και η φυσιολογική αντίδραση σε κάθε καταπίεση γίνονται βασικά χαρακτηριστικά του και το καθιστούν ευάλωτο και ευαίσθητο σε εξαρτήσεις (έρευνα Κορμάς, Γ., Μονάδα Εφηβικής Υγείας).

Τα on line παιχνίδια είναι υπεύθυνα για τον εθισμό των εφήβων στο διαδίκτυο.

Τα on line παιχνίδια βίας του διαδικτύου πέρα από την εξάρτηση που μπορούν να προκαλέσουν εξοικειώνει τα παιδιά με την βία και μειώνει τις αναστολές τους.

Στα μάτια των παιδιών η άσκηση βίας μπορεί να φένεται σαν μια συνηθισμένη πράξη χωρίς να συνειδητοποιούν πολλές φορές τις επιπτώσεις που έχει η άσκηση της σε παιδιά και ενήλικες. Συχνά συμβαίνει τα παιδιά να δημιουργούν ομάδες στα πλαίσια των ηλεκτρονικών παιχνιδιών αλλά μετέπειτα να εξελίσσονται μερικές φορές σε συμμορίες με εγκληματική δράση.

Παραβατικότητα στο Διαδίκτυο

Ιδιαίτερο κίνδυνο διατρέχουν τα παιδιά στα chat rooms. Επικοινωνούν με άγνωστους, αποστέλλουν φωτογραφίες και αλλά προσωπικά στοιχεία χωρίς να γνωρίζουν ότι υπάρχει πιθανότητα να πέσουν θύματα εκβιαστών ή παιδοφιλικών οργανώσεων.

Η νεανική παραβατικότητα στο διαδίκτυο είναι μεγάλη

Έφηβοι εκβιάζουν και εκβιάζονται, διοχετεύουν φωτογραφίες και video συμμαθητών τους με προσβλητικό και παράνομο περιεχόμενο, εντάσσονται σε ρατσιστικές και άλλες παράνομες οργανώσεις, μπαίνουν σε σελίδες πορνό, διαδικτυακά καζίνο και παράνομα στοιχήματα. Τα internet café βρίσκονται τα περισσότερα δίπλα στα σχολεία χωρίς να υπάρχει κανένας περιορισμός στην ηλικία την θεματολογία των ιστοσελίδων αλλά και το χρόνο που παραμένουν τα παιδιά στο internet (έρευνα Κορμάς, Γ.).

Πριν από λίγους μήνες, το Journal for Adolescent Health κυκλοφόρησε ένα ειδικό τεύχος με έρευνες για το cyberbullying. Μία από τις έρευνες υπογράφουν και οι καθηγητές Robin M. Kowalski και Susan P. Limber, συγγραφείς του βιβλίου «Cyber Bullying: Bullying in the Digital Age», οι οποίες κατέληξαν στα εξής αποτελέσματα: «11% των μαθητών είπαν ότι είχαν πέσει θύματα εκφοβισμού στο Διαδίκτυο τουλάχιστον μία φορά τους τελευταίους δύο μήνες, 7% είχε εκφοβίσει και εκφοβηθεί, ενώ 4% ομολογούσε ότι είχε εκφοβίσει κάποιον τουλάχιστον μία φορά τους τελευταίους δύο μήνες. Οι πιο συνήθεις μέθοδοι για τη διαδικτυακή παρενόχληση (όπως αναφέρθηκαν τόσο από τους θύτες, όσο και από τα θύματα) ήταν μέσω του κλειστού chat, των chat rooms και μέσω email. Τέλος, πάνω από το 50%

των θυμάτων δεν γνώριζε την ταυτότητα του εκφοβιστή του» (από την έρευνα «Electronic Bullying Among Middle School Students», 2007).

Από έρευνα που πραγματοποίησαν οι Κ. Ε. Σιώμος, Ο. Μουζάς, Ν. Β. Αγγελόπουλος, για την περιγραφή χαρακτηριστικών των εθισμένων εφήβων στους Η.Υ, από αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών 13-18 ετών, προέκυψαν τα εξής: ο εθισμός στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές εντοπίζεται στο 6.1%, αφορά αγόρια με εβδομαδιαία χρήση και ύπαρξη Η.Υ στο σπίτι. Το κάπνισμα, το αλκοόλ και οι πολλές ώρες τηλεόρασης την ημέρα αποτελούν συνήθειές τους. Επίσης συμπτώματα από τους οφθαλμούς και το μυοσκελετικό εντοπίζονται σχεδόν στο 50% των περιπτώσεων εθισμού.

Συμπερασματικά, η παραβατική συμπεριφορά ενός νέου ατόμου πάντα κρύβει στους κόλπους της κάποια βαθύτερη αιτία. Άλλοτε ως δήλωση, άλλοτε ως αντίδραση, άλλοτε ως απόγνωση, ως απογοήτευση, άλλοτε από μίμηση είτε από μάθηση, άλλοτε ως εκδίκηση, άλλοτε ως ανάγκη για επικοινωνία, για καταξίωση, για ενσωμάτωση και άλλοτε απλά ως πράξη που δικαιολογείται λόγω της αφέλειας, της ανωριμότητας, της δύναμης, της υποτίμησης του κινδύνου, που συνοδεύει τις νεαρές ηλικίες, κάθε ανήλικος δεν επιλέγει να εγκληματήσει, του «επιβάλλεται».

Γ. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΕΛΛΑΔΑ

Οι στατιστικές μετρήσεις για την νεανική παραβατικότητα, παρά το γεγονός της κοινής αίσθησης για μια ολοένα αυξητική τάση των εγκληματικών περιστατικών, παρουσιάζουν μια σταθεροποίηση τουλάχιστον ως προς το συνολικό αριθμό των δραστών. Ωστόσο, θα πρέπει πάντα να λαμβάνουμε υπ' όψιν τον μεγάλο σκοτεινό αριθμό στα αδικήματα που τελούνται από νεαρά άτομα, την περιορισμένη δυνατότητα απορρόφησης υποθέσεων από τη δικαιοσύνη, τη διακριτική ευχέρεια δίωξης ή μη από τους διωκτικούς μηχανισμούς καθώς και τις περισσότερες ευκαιρίες που προσφέρονται σήμερα στους νέους για την τέλεση ενός εγκλήματος (Αρτινοπούλου, Β. & Μαγγανάς, Α., σελ. 131-134).

Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι έστω και αν η καταγεγραμμένη παραβατικότητα των ανηλίκων 13-17 ετών δεν σημείωσε κατά τα τελευταία χρόνια δραματική αύξηση, όμως η συμμετοχή των ανηλίκων αυτών στη συνολική εγκληματικότητα, δηλ. σε σχέση με την εγκληματικότητα όλων των ηλικιακών ομάδων κάθε έτους, εμφανίζει σταθερή ανοδική τάση. Πράγμα που σημαίνει ότι όλο και περισσότεροι νέοι, σε αναλογία με τον συνολικό αριθμό των δραστών κάθε χρονιάς, σύμφωνα τουλάχιστον με τις αστυνομικές στατιστικές, διαπράττουν αξιόποινες πράξεις: Από 2,8% το 1980 (αναλογία 8.368 δραστών 13-17 ετών προς 303.042 δραστών κάθε ηλικίας), φθάνουμε το 1985 στο 4,0% (αναλογία 11.250 δραστών προς 279.455), το 1990 στο 4,8% (14.932 προς 310.569), το 1995 στο 6,1% (17.061 προς 279.552), το

1996 στο 6,0% (17.930 προς 297.139) και το 1999 στο 6,4% (21.834 προς 329.842) (Κουράκης, Ν., 2006).

Από την άλλη μεριά, μπορούμε να συμπεράνουμε γενικά ότι στις προηγμένες δυτικές χώρες, τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρείται αύξηση της νεανικής παραβατικότητας ενώ τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια ανησυχητική μετατόπιση προς τα σοβαρά εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και των προσώπων (Αρτινοπούλου, Β. & Μαγγανάς, Α., σελ. 131-134). Στις περισσότερες ευρωπαϊκές κοινωνίες υπάρχει μία προοδευτική αύξηση της παραβατικότητας των ανηλίκων, αλλά και ένταση της επικινδυνότητάς της, αντίληψη που επιβεβαιώνεται και από εθνικά στατιστικά στοιχεία, διεθνείς έρευνες και μελέτες.

Τα στοιχεία από τις αρμόδιες υπηρεσίες, αλλά και από τις έρευνες των επιστημόνων, δείχνουν ότι στην Ελλάδα υπάρχει νεανική παραβατικότητα, χωρίς όμως αυτή ν'αγγίζει ανησυχητικά όρια, όπως στο δυτικό κόσμο και ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι μορφές της είναι ήπιες και όπως δείχνουν τα στοιχεία, οι πιο συχνές παραβάσεις που αφορούν ανηλίκους σημειώνονται στον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ), ναρκωτικά, κλοπές, επαιτεία κ.ά. Οι ανθρωποκτονίες είναι ελάχιστες, αφού, σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου Δημόσιας Τάξης, από το 2001 έως το 2003 δεν σημειώθηκε καμία (Κέντρο Πρόληψης και Υγείας των Εφήβων, 2005).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που αναφέρει η Επιμελήτρια ανηλίκων Πάρη Ζαγούρα, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2007 οι υποθέσεις που απασχόλησαν το Μονομελές και Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων της Αθήνας αφορούσαν κυρίως σε: παραβάσεις του ΚΟΚ (41%), παραβάσεις της νομοθεσίας για την πνευματική ιδιοκτησία-διακίνηση πλαστών CD (18%), κλοπές (13%), παράνομη είσοδος στη χώρα (11%), σωματικές βλάβες (2%), απόπειρες κλοπής (2%), πλημμελληματικές παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών (2%), κακουργηματικές παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών (1%), φθορές ξένης ιδιοκτησίας (1%) και ληστείες (1%) ενώ έπονται με μικρούς αριθμούς άλλα αδικήματα. Πρόκειται δηλ. για πράξεις μικρής ηθικοκοινωνικής απαξίας ή για αδικήματα κυρίως κατά της ιδιοκτησίας.

Από τα τηρούμενα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, από το έτος 1999 μέχρι το 2003, προκύπτει ότι:

α. Η συντριπτική πλειοψηφία των ανήλικων εγκληματιών διαπράττει παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. (Ν. 2696/99) λόγω έλλειψης κυκλοφοριακής αγωγής και παιδείας αλλά και υποτίμηση του κινδύνου.
β. Η συντριπτική πλειοψηφία των συλληφθέντων ανηλίκων σε όλα τα εγκλήματα είναι 13-17 ετών.
γ. Μετά τα εγκλήματα του Κ.Ο.Κ. ακολουθούν οι κλοπές (απλές & διακεκριμένες), παραβάσεις του νόμου περί αλλοδαπών, του νόμου περί ναρκωτικών και η επαιτεία.
δ. Στις κλοπές και στα ναρκωτικά η συντριπτική πλειοψηφία των ανηλίκων δραστών είναι ημεδαποί, ενώ στην επαιτεία και στις παραβάσεις του νόμου περί αλλοδαπών η συντριπτική πλειοψηφία είναι αλλοδαποί.
ε. Σε όλα τα εγκλήματα το ποσοστό των δραστών αγοριών είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από αυτό των κοριτσιών, εκτός από το έγκλημα της επαιτείας όπου τα αγόρια υπερτερούν πολύ λιγότερο ενώ κατά τα έτη 2002 και 2003 τα ποσοστά είναι

μοιρασμένα.
στ. Κλοπές. Στο έγκλημα της κλοπής το 10% περίπου των συλληφθέντων συνολικά δραστών είναι ανήλικοι. Η συντριπτική πλειοψηφία είναι 13-17 ετών ενώ τα έτη 2002 και 2003 έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των δραστών μέχρι 12 ετών.
ζ. Ναρκωτικά. Οι συλληφθέντες ανήλικοι για κατοχή και διακίνηση ναρκωτικών ουσιών είναι 13 έως 17 ετών και αποτελούν το 1% του συνόλου των συλληφθέντων.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι γενικά τα ποσοστά συμμετοχής των ανηλίκων στην συνολική εγκληματικότητα στη χώρα μας είναι σχετικά μικρά εκτός των παραβάσεων του Κ.Ο.Κ.

Θα πρέπει να επισημανθεί ως αναδυόμενο πρόβλημα, το οποίο εμφανίσθηκε την τελευταία 5ετία, το γεγονός της παραβατικής συμπεριφοράς τόσο ενηλίκων όσο και ανηλίκων δραστών κλοπών ή ληστειών του δρόμου, μικροποσών και κινητών τηλεφώνων με θύματα ανηλίκους.

Τέλος σε ότι αφορά την παραβατική συμπεριφορά ομάδων ανηλίκων (συμμορίες ανηλίκων), το φαινόμενο αυτό στη χώρα μας είναι αφενός μεν σπάνιο αφετέρου δε έχει εντελώς ευκαιριακό χαρακτήρα και εμφανίζεται ως μεμονωμένο περιστατικό στα μεγάλα αστικά κέντρα (Σκότης, Υποστράτηγος ΕΛ.ΑΣ).

Με τη σειρά της και η αναπληρώτρια καθηγήτρια εγκληματολογίας, κυρία Βάσω Αρτινοπούλου αναφέρει ότι το 80% των περιπτώσεων της παραβατικότητας αφορά παραβιάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Το εντυπωσιακό και ταυτόχρονα πολύ δυσάρεστο στοιχείο που πρέπει να σημειωθεί είναι η αύξηση των ανηλίκων παραβατών που κάνουν χρήση ουσιών, αύξηση σε επιθέσεις και ληστείες (Αρτινοπούλου, Β., 2005).

Βέβαια, αν εξαιρέσουμε τις παραβάσεις της νομοθεσίας περί αυτοκινήτων (Κ.Ο.Κ.) που κρατούν τα σκήπτρα της εγκληματικότητας των ανηλίκων αλλά και των ενηλίκων, τα εγκλήματα που τελούνται συχνότερα από παιδιά και εφήβους και καταγγέλλονται ή έρχονται κατά οποιονδήποτε τρόπο σε γνώση της αστυνομίας είναι κυρίως η επαιτεία και τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, τονίζει και η κοινωνιολόγος κυρία Γιαννέτου Κατερίνα. Ειδικότερα από τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, επικρατούν οι κλοπές. Σε διεθνές επίπεδο, η κλοπή κατά τη νεαρή ηλικία είναι ευρέως διαδεδομένη, ενώ η βαρύτητά της και οι ζημίες που προκαλεί είναι σχετικά μικρές (Γιαννέτου, Κ., Έργο Άλκηστις, 2007).

Στο Νομό Σερρών στο Μονομελές Πρωτοδικείο εξετάστηκαν διάφορες μορφές νεανικής παραβατικότητας που καταγράφηκαν από την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων στην οποία υπεύθυνη είναι από τις αρχές του 2007 η νομικός κα Ελένη Χατζηβασιλείου. Τριακόσιες πενήντα τρεις περιπτώσεις εξετάστηκαν μέσα στην προηγούμενη χρονιά, ενώ ο πραγματικός αριθμός εκείνων που δεν φθάνουν ποτέ στη δικαιοσύνη είναι σαφέστατα πολύ μεγαλύτερος.

Όπως επισημαίνει η κυρία Χατζηβασιλείου και στο Νομό Σερρών η νεανική παραβατικότητα συνδέεται κυρίως με τις παραβάσεις του ΚΟΚ σύμφωνα με τα στοιχεία του 2007. Από τις 353 περιπτώσεις νεανικής παραβατικότητας που καταγράφηκαν, οι 322 αφορούσαν παράβαση του ΚΟΚ (δίπλωμα, άδεια, ασφάλεια, κράνος). Οι υπόλοιπες ήταν: 15 κλοπές, μία για τυχερά παίγνια, μία για εμπρησμό, μία για προσβολή εθνικού συμβόλου, επτά για παράνομη εισόδο αλλοδαπών, δύο για φθορά ξένης περιουσίας και τέσσερις για σωματική βλάβη. Σε όλες τις περιπτώσεις

πάντως εμπλέκονται δύο και παραπάνω δράστες, ενώ ειδικά σε μια περίπτωση κλοπής έτυχε οι δράστες να είναι και 9 (Σημερινή των Σερρών, 2008).

Τα μέτρα που επιβλήθηκαν στους νεαρούς παραβάτες ήταν: Επίπληξη στις 135 των περιπτώσεων, Επιμέλεια Υπηρεσίας Ανηλίκων στις 12, επιμέλεια Γονέων σε 26 περιπτώσεις, 41 περιπτώσεις πήραν αναβολή, ποινή φυλάκισης επιβλήθηκε σε 35 περιπτώσεις και 109 περιπτώσεις δεν τελέστηκαν (Σημερινή των Σερρών, 2008).

Με βάση τα συμπεράσματα τα οποία συνάγονται από την εργασία της ομότιμης καθηγήτριας εγκληματολογίας της Νομικής Σχολής Αθηνών κυρίας Καλλιόπης Σπινέλλη, η οποία παρουσιάστηκε τον Φεβρουάριο του 2005 στην ημερίδα με θέμα: «Νομοθεσία και Ψυχική Υγεία», που διοργανώθηκε από την Πανεπιστημιακή Παιδοψυχιατρική Κλινική στο νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία» σε συνεργασία με την Παιδοψυχιατρική Εταιρία Ελλάδος, η παραβατικότητα που εμφανίζεται στους εφήβους της χώρας μας έχει ήπιες μορφές (οι παραβάσεις αφορούν πρώτα τον ΚΟΚ και μετά κλοπές). Επίσης, το πρόβλημα των ναρκωτικών είναι εμφανές στις ηλικίες αυτές, ενώ ο παραβάτης στην πλειονότητα των περιπτώσεων είναι Έλληνας, ηλικίας 17-19 ετών. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται τα παρακάτω στοιχεία:

<u>Αξιόποινες πράξεις που δικάστηκαν από Μονομελές Πλημμελειοδικείο</u>

Σύνολο: 2128

Παραβάσεις του Κ.Ο.Κ.: 856
Παραβάσεις νομοθεσίας αλλοδαπών: 350
Κλοπή: 299
Επαιτεία: 292
Ναρκωτικά: 81
Απόπειρα κλοπής: 42 κλπ.

<u>Αξιόποινες πράξεις που δικάστηκαν από Τριμελές Πλημμελειοδικείο</u>

Σύνολο αποφάσεων: 136

Ληστεία (απόπειρα): 49
Παράβαση νομοθεσίας περί όπλων: 21
Παράβαση νομοθεσίας περί αλλοδαπών: 15
Σύσταση συμμορίας: 13
Ναρκωτικά: 12
Παράβαση Κ.Ο.Κ.: 7 κλπ.

Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην εφημερίδα *ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ*, της Θεσσαλονίκης, σε άρθρο με τίτλο *ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΠΑΡΑΒΑΤΕΣ Θύτες και θύματα ταυτόχρονα*, οι συλλήψεις των ανηλίκων για το 2007 είναι οι παρακάτω:

Παράβαση ΚΟΚ: 2.664
Κυκλοφορία παραχαραγμένων χαρτονομισμάτων: 1
Ψευδής ανωμοτί κατάθεση: 3

Ανθρωποκτονία με πρόθεση: 1
Απλή σωματική βλάβη: 4
Συμπλοκή: 7 (μία υπόθεση)
Κλοπή: 77 (48 υποθέσεις)
Διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπής: 5 (τρεις υποθέσεις)
Ληστεία: 10 (πέντε υποθέσεις)
Επαιτεία: 4
Παράβαση του νόμου περί αλλοδαπών: 476
Ναρκωτικά: 7

Σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου Δημόσιας Τάξης, από το 2001 έως το 2003 δεν είχε σημειωθεί καμία ανθρωποκτονία (Ελευθεροτυπία, 9-04-2005).

Στην εφημερίδα της Κομοτηνής: *Ο Χρόνος*, στις 26/01/2007 δημοσιεύτηκαν τα εξής στοιχεία: Το δικαστικό έτος 2004-2005 στην περιοχή της Αττικής σημειώθηκαν 7 ανθρωποκτονίες, 22 ληστείες, 1 βιασμός και 1 εκβίαση, ενώ σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του δικαστικού έτους 2004-2005, το 55% των αποφάσεων του μονομελούς και τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων ήταν καταδικαστικές και το 21% αθωωτικές. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το έτος 2003-2004 ήταν 47% και 29%.

Με βάση το υπουργείο Δημόσιας Τάξης, το 2006 καταγράφηκαν 13 ανθρωποκτονίες από ημεδαπούς και 3 από αλλοδαπούς, δηλαδή συνολικά διαπράχθησαν 16 δολοφονίες από ανήλικους.

Όσον αφορά αδικήματα σχετικά με ναρκωτικά, το 2005 καταγράφηκαν 106 από ημεδαπούς και 28 από αλλοδαπούς. Το 2006 ο αριθμός τους αυξήθηκε σε 159 από ημεδαπούς και 70 από αλλοδαπούς (Καθημερινή, 15/06/2007).

Ανήλικοι διέπραξαν συνολικά 15 βιασμούς κατά το 2005 και 21 βιασμούς μέσα στο 2006 (Καθημερινή, 29-03-07).

Ουσιαστικά, όμως, οι περισσότερες περιπτώσεις παραβατικότητας στην Ελλάδα αφορούν τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Ειδικότερα, κατά το 2006, σημειώθηκαν 23.244 παραβάσεις του ΚΟΚ από ανηλίκους, ενώ το 2005 οι αντίστοιχες παραβάσεις ήταν 19.627 (Καθημερινή, 29-03-07).

Η Ελλάδα ωστόσο, παρουσιάζει από τα χαμηλότερα ποσοστά ανήλικης παραβατικότητας στην Ε.Ε., αφού το 2003 ανερχόταν σε 5,5% του συνόλου της εγκληματικότητας, ενώ στην Ιρλανδία το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 21,2% και στην Ελβετία 19,8% (Καθημερινή, 15/06/2007).

Στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 3/04/2005, δημοσιεύτηκαν τα παρακάτω:

Με βάση στατιστικά στοιχεία που προκύπτουν από το Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών και αφορούν το σύνολο 1.881 εγκληματικών πράξεων, κατά τη διάρκεια ενός δικαστικού έτους από το συγκεκριμένο δικαστήριο εκδικάστηκαν 186 περιπτώσεις κλοπών που ανέρχονται στο (9%) της παραβατικότητας των ανηλίκων και 99 υποθέσεις παραβάσεων του νόμου περί ναρκωτικών που ανέρχονται στο 5%.

Το μεγάλο μερίδιο της εγκληματικής δράσης των ανηλίκων κατέχουν εγκλήματα που δεν εντάσσονται στη βαριά εγκληματικότητα, όπως οι παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας (1.071 περιπτώσεις, 56%), ενώ στη δεύτερη θέση

ακολουθεί το αδίκημα της επαιτείας με 390 καταγεγραμμένες περιπτώσεις, δηλαδή ποσοστό 21%.

Μικρά ποσοστά κατέχουν αδικήματα όπως ληστείες (2%), φθορά ξένης ιδιοκτησίας (1%), σωματικές βλάβες (2%), άμεση συνέργεια σε εκβίαση, εμπρησμός (0,2%) και προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας, λαθρεμπορία, σύσταση και συμμορία, παράβαση του νόμου περί παιγνίων και του νόμου περί όπλων, πλαστογραφία, άμεση συνέργεια σε αυθαίρετα, εξύβριση, απειλή, διατάραξη κοινής ειρήνης σε ποσοστό (4,6%). Τέλος σε πολύ μικρό ποσοστό της τάξεως του 0,2% καταγράφονται τα σοβαρά εγκλήματα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία, η εκδίκαση εγκλημάτων όπως η αρπαγή, η αποπλάνηση ανηλίκου, ο βιασμός, η ανθρωποκτονία, είναι πάρα πολύ σπάνια. Υπάρχουν δικαστικά έτη που δεν καταγράφονται τέτοια εγκληματικά περιστατικά και άλλα έτη που η δικαιοσύνη περιορίζεται να ασχοληθεί με ένα τέτοιο περιστατικό τη χρονιά.

Τέλος ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι διαφοροποιήσεις των εγκληματικών πράξεων των ανηλίκων σε σχέση με την εθνικότητά τους. Τα πρωτεία της παραβατικότητας των ανηλίκων κατέχουν Ελληνες και Αλβανοί. Ετσι στο σύνολο 196 καταδικασθέντων δραστών, 73 ήταν Ελληνες και 100 οι ανήλικοι αλβανικής υπηκοότητας.

Το μικρό προβάδισμα που κατέχουν οι ανήλικοι παραβάτες της γείτονας σε σχέση με τους ημεδαπούς ανατρέπεται όσον αφορά στην εγκληματικότητα περί των ναρκωτικών. Ειδικότερα, όσον αφορά στις παραβάσεις του σχετικού νόμου, στην πλειονότητα των περιπτώσεων εμπλέκονται Ελληνες. Στο σύνολο των 188 παρανομούντων οι 167 είναι Ελληνες (ποσοστό 89%), μόνο 17 Αλβανοί, ένας Ουκρανός, ένας Πολωνός και δύο Ιρακινοί (Το ΒΗΜΑ, 03/04/2005).

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, η παραβατικότητα των ανηλίκων αυξήθηκε κατά 8% για το έτος 2004-2005 σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Όπως αναφέρεται στην εφημερίδα «Έθνος», αδικήματα βίας και ναρκωτικά κατέχουν την πρώτη θέση, ενώ αύξηση παρουσιάζουν οι ανθρωποκτονίες και οι ληστείες. Συγκεκριμένα, οι καταδίκες για υποθέσεις ανθρωποκτονιών ήταν σχεδόν διπλάσιες (επτά έναντι τεσσάρων) σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, ενώ τα στοιχεία αποκαλύπτουν επίσης ότι ένας στους δέκα ανηλίκους κατέληξε στο αρμόδιο δικαστήριο, επειδή είχε διαπράξει ληστεία.

Εντυπωσιακή αύξηση παρουσιάζουν οι καταδικαστικές αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων για οδικές παραβάσεις, που καλύπτουν το 66,6% του συνόλου των υποθέσεων, ενώ ανοδική πορεία εμφανίζει ο δείκτης παραβατικότητας για υποθέσεις λαθρομετανάστευσης, που φαίνεται να αποτελούν το 10% των υποθέσεων που απασχόλησαν τη Δικαιοσύνη .

Στις περιοχές με το μεγαλύτερο δείκτη εγκληματικότητας ανηλίκων, πρώτη αναδεικνύεται το κέντρο της Αθήνας (39%), όπου φαίνεται να κατοικεί το 40% των καταδικασθέντων. Ακολουθούν το Αιγάλεω, η Αγία Βαρβάρα και το Χαϊδάρι (7,8%), που φέρεται ως τόπος κατοικίας του 8,8% των καταδικασθέντων, και οι περιοχές Ασπροπύργου, Ελευσίνας και Μάνδρας, που καλύπτουν το 6% της εγκληματικότητας, ενώ φέρονται ως τόπος κατοικίας του 6,1% των καταδικασθέντων ανηλίκων.

Περίπου 6.000 παραβάσεις διαπράχθηκαν από ανήλικους δράστες την περίοδο 1999-2000, σύμφωνα με την Εισαγγελία Ανηλίκων. Ενδεικτικά: 876 υποθέσεις αφορούσαν κλοπές, 584 παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών, 119 ληστείες, 14 ανθρωποκτονίες και 12 υποθέσεις βιασμού, 1.000-1.200 υποθέσεις του νόμου περί αλλοδαπών, παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, εμπρησμούς κ.ά.

Η εισαγγελέας ανηλίκων Ειρήνη Πανταζή, που εκπόνησε την έρευνα, εκτίμησε ότι η πλειοψηφία των ανήλικων παραβατών διαπράττει αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, δηλαδή κλοπές και ληστείες, καθώς και παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών. Οι ανήλικοι δράστες σε ποσοστό 90-94% είναι αγόρια, ενώ ένα ποσοστό 6-10% είναι κορίτσια.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Καφασάρη Α., Επιμελήτρια Ανηλίκων Πρωτοδικείου Κω, Βλάσση Ν., Αστυνομικό Διευθυντή Α.Υ. Κω, Υποψήφιο Διδάκτορα Πανεπιστημίου Αιγαίου και Γερουκάλη Δ., Ψυχίατρο, Συντονιστή Συμβουλίου Πρόληψης Εγκληματικότητας με θέμα την παραβατικότητα των ανηλίκων στο νησί της Κω (τα στοιχεία που παρατίθενται στην έρευνα παρασχέθηκαν από την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Κω) προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής τους παρατηρείται στις παραβάσεις του Κ.Ο.Κ. και αφορά σε συντριπτικό ποσοστό αγόρια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
Είδη παραβατικών πράξεων

	2001-2002		2002-2003		2003-2004		2004-2005		2005-2006		ΣΥΝΟΛΟ	
ΠΡΑΞΕΙΣ	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Κ.Ο.Κ.	349	11,3	380	19,2	531	26,4	728	36,2	12	0,6	2006	94,5
Απαγωγή παιδιών	-		-		-		-		7	100	7	0,3
Χρήση Ναρκωτικών	1	25	2	50	-		-		1	25	4	0,2
Βιασμός	-		1	100	-		-		-		1	0,04
Οπλοφορία	1	14,2	2	28,4	-		-		4	57,1	7	0,3
Ληστεία-κλοπή	6	28,5	6	21,4	6	21,4	6	28,5	-		28	1,3
Εμπρησμός	-		1	12,6	4	50	2		1	12,6	8	0,4
Τυχερό παιχνίδι	2	50	1	25	-		1	25	-		4	0,2
Σωματικές βλάβες	2	5,7	8	22,8	11	31,4	8	22,8	8	22,8	37	1,7
Εξύβριση-απειλή	1	16,1	1	16,0	4	60,6	-		-		6	0,3
Φθορές ξένης ιδιοκτησίας	1	12,5	1	12,5	-		-		6	75	8	0,4
Ν. περι αλλοδαπών	-		-		-		3	60	2	40	5	0,3
Ψευδής καταμήνυση	-		1	100	-		-		-		1	0,04
ΣΥΝΟΛΟ	365		410		556		750		41		2122	

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Παραβατικότητα σε σχέση με το φύλο

	2001-2002		2002-2003		2003-2004		2004-2005		2005-2006		ΣΥΝΟΛΟ	
Φύλο	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Αγόρια	325	17,5	363	19,0	467	25,2	658	35,6	35	1,9	1848	87
	40	14,5	47	17,1	89	32,4	92	33,5	6	2,1	274	13
ΣΥΝΟΛΟ	365		410		556		750		41		2122	

Το μεγαλύτερο ποσοστό των αποφάσεων που δημοσιεύθηκαν από το Μονομελές Δικαστήριο Ανηλίκων αποτελούν οι αθωωτικές με ποσοστό 40,4%, σε αντίθεση με τις καταδικαστικές οι οποίες ανέρχονται σε ποσοστό 16%. Το γεγονός αυτό απηχεί τις απόψεις που επικρατούν στην επιστήμη σε διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με τις οποίες το έργο του Δικαστή Ανηλίκων θεωρείται ότι είναι περισσότερο κοινωνικό, παρά δικαστικό και νομικό, διότι μέσα στα πλαίσια που του παρέχει ο νόμος της επιλογής μέτρων, αποσκοπεί, όχι μόνο στην αναμορφωτική επίδραση στον ανήλικο αλλά και στην τροποποίηση της συμπεριφοράς του ανηλίκου διαμέσου της διαπαιδαγώγησης.

Το μέτρο το οποίο επιβάλλεται από το Δικαστή Ανηλίκων σε βάρος των ανηλίκων παραβατών, με μεγαλύτερη συχνότητα είναι το μέτρο της «Επιμέλειας Γονέων» σε ποσοστό 40,1% και ακολουθεί αυτό της επίπληξης αντίθετα ο Ποινικός Σωφρονισμός επιβάλλεται σε πολύ μικρό ποσοστό (Πιν. 5).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
ΕΙΔΗ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

	2001-2002		2002-2003		2003-2004		2004-2005		2005-2006		ΣΥΝΟΛΟ	
	Ν	%	Ν	%	Ν	%	Ν	%	Ν	%	Ν	%
Επίπληξη	3	2,4	25	19,0	22	17,5	72	57,6	7	5,6	125	31,8
Επιμέλεια Γονέων	40	27,4	18	11,1	61	42,5	25	17,3	9	1,3	144	40,1
Επιμ.Υπηρ.Ανηλ.	8	10,7			6	21,4	10	40,1	6	21,4	28	7,8
Ποινικός Σωφρονισμός							1	25	3	75	4	1,1
Φυλάκιση	18	24	14	25,5	10	20	8	10,9	1	1,8	55	15,3
Παραπομπή στο Κακ. Αν.	-						3	100			3	0,8
ΣΥΝΟΛΟ	68		61		109		120		19		359	

Τέλος, διαπιστώθηκε ξεκάθαρα ότι οι Έλληνες ανήλικοι παραβάτες συμμετέχουν με το συντριπτικό ποσοστό της τάξης του 98,1% στο σύνολο της παραβατικότητας Ανηλίκων και ακολουθούν οι Αλβανικής καταγωγής ανήλικοι με ποσοστό 1,6% (Πιν. 6) και έπονται οι Ρώσικης καταγωγής ανήλικοι.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΒΑΤΩΝ

	2001-2002		2002-2003		2003-2004		2004-2005		2005-2006		ΣΥΝΟΛΟ	
	Ν	%	Ν	%	Ν	%	Ν	%	Ν	%	Ν	%
Έλληνες	330	16	377	18,4	564	27,5	746	36,3	33	1,6	2050	98,1
Αλβανοί	1	2,9	9	25,4	3	8,8	16	47	5	14,7	34	1,6
Ρώσοι							1	25	3	75	4	0,2
ΣΥΝΟΛΟ	331		386		567		763		41		2088	

Με βάση τα δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία της Υποδιεύθυνσης Προστασίας Ανηλίκων του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης κατά τη δεκαετία 1990-1999 δεν παρατηρείται αξιοσημείωτη αύξηση της νεανικής παραβατικότητας.

Παρόλα αυτά η συμμετοχή των ανηλίκων στη συνολική εγκληματικότητα εμφανίζει μια σταθερά ανοδική τάση, από το 12.9% (1990) στο 16.7% (1999), χωρίς όμως να φτάνει στα επίπεδα των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Για παράδειγμα, το 1993 ο αριθμός των νέων κάτω των 21 ετών, που καταδικάστηκαν για πράξεις ποινικών αδικημάτων, αντιστοιχούσε περίπου στο 14% του συνολικού αριθμού των καταδικαστικών αποφάσεων ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν το 46% (Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής, Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Τρεις είναι οι βασικότερες κατηγορίες αδικημάτων που διαπράττονται από εφήβους (13-17 ετών) και μετεφήβους (18-20 ετών). Το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στις παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων, όπως του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ.), του νόμου περί των ναρκωτικών, της παράνομου εισόδου στη χώρα καθώς και η επαιτεία. Αυτές οι παραβάσεις συνήθως ξεπερνούν το 70% του συνόλου των περιπτώσεων. Ακολουθούν τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας - ιδίως, οι κλοπές και οι "κλοπές χρήσης" δικύκλων ή αυτοκινήτων - περί το 20% και έπεται ως τρίτη κατηγορία η πρόκληση σωματικών βλαβών σε ποσοστό από 2 έως 10%. Ο καθηγητής Νέστωρ Κουράκης σε μια συστηματική επισκόπηση των στατιστικών στοιχείων από το 1984 έως το 1995, της ένδικης εγκληματικότητας των εφήβων σημειώνει, ειδικότερα για την ηλικιακή ομάδα των 13-17 ετών, μια ελαφρά ανοδική τάση στο ποσοστό πρόκλησης σωματικών βλαβών καθώς και στο ποσοστό φθοράς/ιδιοποίησης ξένης ιδιοκτησίας. Επισημαίνει επίσης μια αυξητική τάση στις παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων, που οφείλεται κυρίως στις παραβάσεις Κ.Ο.Κ, οι οποίες όμως δεν μπορούν από μόνες τους να αποτελέσουν σοβαρή ένδειξη για τη διαχρονική αύξηση της "εγκληματικότητας" των εφήβων. Για τα δε σοβαρά αδικήματα (ανθρωποκτονίες και σωματικές βλάβες από πρόθεση, βιασμούς και ληστείες) συμπεραίνει ότι η εγκληματικότητα των εφήβων δεν εμφανίζει αυξητική ή φθίνουσα τάση, κυμαίνεται δε σε χαμηλά επίπεδα. Ανάλογα συμπεράσματα βγαίνουν από την επισκόπηση των στοιχείων για την ένδικη παραβατικότητα που δόθηκαν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) για την περίοδο 1992-1996. Τα στοιχεία δεν εμφανίζουν στατιστικά σημαντικές αυξομειώσεις στην αποτύπωση των αδικημάτων, ούτε απεικονίζουν μια ανησυχητική έξαρση της νεανικής παραβατικότητας (Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής, Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Η εντύπωση ωστόσο, που δημιουργείται από τις επίσημες στατιστικές όσον αφορά στην περιορισμένη έκταση της νεανικής παραβατικότητας μεταβάλλεται, εάν επικεντρωθούμε σε έρευνες αυτό-ομολογούμενης παραβατικότητας. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της έρευνας της ομάδας Σπινέλλη στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας. Συγκεκριμένα, το 34.9% των ερωτηθέντων, ηλικίας 14-21 ετών, παραδέχθηκε ότι κατά την προηγούμενη χρονιά είχαν τελέσει αξιόποινες πράξεις κατά της ιδιοκτησίας (κλοπή από κατάστημα, σχολείο, κλοπή αυτοκινήτου, κλπ), ενώ το ποσοστό έφθασε στο 65.3%, όταν ρωτήθηκαν αν τέλεσαν παρόμοιες πράξεις κάποια στιγμή στο παρελθόν (Κουράκης, Ν., 2006).

Από τα στοιχεία που παραθέτει το Υπουργείο Δικαιοσύνης για τη χρονική περίοδο 1999-2002, ο αριθμός των ανήλικων κρατουμένων παρουσιάζει μια σταδιακή μείωση (από 595 το 1999 στο 477 το 2002). Στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων στην Αυλώνα κρατούνται 283 ανήλικοι (118 Έλληνες και 165 αλλοδαποί), ηλικίας 15-21 ετών. Από τους νέους αυτούς οι 158 συμμετέχουν στην εκπαιδευτική

διαδικασία επανένταξης. Στο σύνολο των καταδικασθέντων από το Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών, η επιβολή ποινικού σωφρονισμού εκυμάνθη από το 5.8% κατά το δικαστικό έτος 1997-1998 στο 16.5% κατά το δικαστικό έτος 2000-2001 (Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής, Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζει στη έρευνά του ο καθηγητής της Νομικής Σχολής Αθηνών Νέστωρ Κουράκης προκύπτει ότι ως προς τα αδικήματα που περιήλθαν σε γνώση της αστυνομίας παρατηρείται στις περισσότερες κατηγορίες αδικημάτων του Ποινικού Κώδικα μια σταθεροποιητική αν όχι και φθίνουσα (μειωτική) τάση, ιδίως κατά τα τελευταία χρόνια. Αντίθετα, διαπιστώνεται αυξητική τάση στις παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων, αλλά αυτό ίσως οφείλεται κυρίως στο ότι το μέγιστο μέρος των παραβάσεων αυτών αφορούν τροχαία αδικήματα (π.χ. το 1995 από τις βεβαιωθείσες 14.674 παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων οι 13.964, δηλ. ποσοστό 95,2%, ήταν τροχαίες) και στο ότι όλο και περισσότεροι έφηβοι κατά τα τελευταία χρόνια υποκύπτουν στον πειρασμό να οδηγούν αυτοκίνητο ή δίκυκλο πριν από τη νόμιμη ηλικία απόκτησης της άδειας, δηλ. πριν από τα 18 χρόνια (Κουράκης, Ν., 2006).

Ωστόσο, με βάση τα στοιχεία για αυτοομολογούμενη παραβατικότητα που υπάρχουν σε υποέρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών για τους μαθητές Λυκείων του Νομού Θεσσαλονίκης, οι ίδιοι έδωσαν τις εξής απαντήσεις: ποσοστό 57,3% «έτυχε κάποτε να οδηγήσουν μηχανάκι ή αυτοκίνητο χωρίς άδεια» (όχι: το 38,5 %), 22,5 % «έτυχε κάποτε να πάρουν πράγματα χωρίς να τα πληρώσουν» (όχι: το 70,8 %), 47,0% «έτυχε κάποτε να δείρουν κάποιον σε καυγ» (όχι: το 48,5%) και 29,5% «έτυχε κάποτε να καταστρέψουν σκόπιμα κάτι που ανήκει σε άλλον» (όχι: το 64,3 %) (Κουράκης, Ν., 2006).

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μελέτη των στατιστικών στοιχείων της έρευνας του καθηγητή της νομικής σχολής, κύριο Κουράκη, είναι κατ΄αρχήν ότι η νεανική παραβατικότητα διατηρείται ακόμη σε ανεκτά και ελεγχόμενα όρια. Ωστόσο παρατηρείται μια έκρηξη χρήσης ναρκωτικών ουσιών κατά τα τελευταία χρόνια, ως εκδήλωση ανάγκης διεξόδου από μέρους των νέων ανθρώπων ενώ και τα φαινόμενα φυγής και εξαφάνισης ανηλίκων από το σπίτι τους, έχουν ενταθεί. Σύμφωνα με τις καταγγελίες γονέων στις αρμόδιες υπηρεσίες της Αστυνομίας, παρουσιάζουν κατακόρυφη αύξηση κατά 3,5-5 φορές κατά την πενταετία 1995-2000 (από 34 περιπτώσεις αγοριών και 84 κοριτσιών το 1995 φθάνουμε στις 172 για αγόρια και 299 για κορίτσια το 2000). Στις περισσότερες των περιπτώσεων τα παιδιά επιστρέφουν στο σπίτι τους έπειτα από ένα έως δύο εικοσιτετράωρα.

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Οι μικροί και σχετικά σταθεροί αριθμοί της γενικότερης παραβατικότητας των εφήβων διαφοροποιούνται ως ένα βαθμό, εάν συγκριθούν με τους αριθμούς για παραβάσεις ναρκωτικών, που αντίθετα εμφανίζουν μια σαφή ανοδική τάση. (Κουράκης, Ν., 2006).

Παρά το γεγονός ότι με την ψήφιση της νέας νομοθεσίας περί ναρκωτικών (1987) υπάρχει μια γενικότερη τάση να αποφεύγεται στην πράξη η σύλληψη ή/και η ποινική αντιμετώπιση των απλών χρηστών, αξίζει να επισημανθεί η σαφής αυξητική τάση των εφήβων που υποκύπτουν σε παραβάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών μετά το 1996. Σημειώνεται ότι η χρήση ουσιών από τους μαθητές είναι αρκετά υψηλή και τοποθετείται περίπου στο μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΣΥΕ (Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος) για ανηλίκους υποβληθέντες σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα και σωφρονιστικό περιορισμό αφορούν το έτος 2004. Οι ανήλικοι παραβάτες του νόμου Περί ναρκωτικών, οι οποίοι τέθηκαν υπό επιτήρηση σε θεραπευτικά και σωφρονιστικά καταστήματα, καθώς και υπό την επίβλεψη γονέων επιτροπών ή επιμελητών, ήταν 256. Το 92,2% ήταν αγόρια. Το 71% παραπέμφθηκαν στην δικαιοσύνη για το αδίκημα της χρήσης ναρκωτικών και το 16,8% για χρήση και κατοχή. Το 81% των ανηλίκων ήταν μεταξύ 18 και 20 χρόνων.

Η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών τροφοδοτεί κάθε χρόνο το ΕΚΤΕΠΝ (Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά) με τα στοιχεία των αποφάσεων που σχετίζονται με τα ναρκωτικά. Για το δικαστικό έτος 2005-2006, 19 υποθέσεις παράβασης του νόμου Περί ναρκωτικών (σε σύνολο 1.137 υποθέσεων) εξετάστηκαν στο Μονομελές Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών και 20 (σε σύνολο 87 υποθέσεων) στο Τριμελές. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τους περισσότερους επιμελητές και αφορούν τους ανηλίκους οι οποίοι εισήχθησαν πρώτη φορά σε δίκη και καταδικάστηκαν είναι ενδεικτικά για τα χαρακτηριστικά των παραβατών που εμπλέκονται σε υποθέσεις χρήσης ναρκωτικών ουσιών.

Πιο αναλυτικά, τα στοιχεία αφορούν 35 ανήλικους παραβάτες, η πλειοψηφία των οποίων (83%) ήταν αγόρια. ελληνικής εθνικότητας, 29 ανήλικοι, δύο Αλβανοί, δύο Νιγηριανοί, ένας Ιρακινός και ένας Ουκρανός. Πάνω από το 85% των παραβατών προέρχονταν από «προβληματική οικογένεια». Όσον αφορά την εκπαιδευτική τους κατάσταση, περισσότεροι από τους μισούς (57%) διέκοψαν την υποχρεωτική τους εκπαίδευση σε κάποια τάξη του γυμνασίου, το 23% είχε ολοκληρώσει την υποχρεωτική και συνέχιζε με τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στο λύκειο, ενώ το υπόλοιπο 20% περιλάμβανε αποφοίτους και μη του δημοτικού. Ως προς την εργασιακή τους κατάσταση, το 43% βρισκόταν σε περιστασιακή απασχόληση, το 37% ήταν άνεργοι και το υπόλοιπο 20% είχε συστηματική εργασία. Πάνω από τους μισούς ανήλικους (57%) καταδικάστηκαν ως περιστασιακοί χρήστες. Το 68,5% καταδικάστηκαν για χρήση κάνναβης, το 28,5% για χρήση ηρωίνης και το 25,7% για χρήση χαπιών και άλλων ουσιών. Τέλος, παραβατική δραστηριότητα σχετική με ναρκωτικά είχαν μετά την εκδίκασή τους τα 13 από τα 35 άτομα (37%) και επιπλέον 11 άτομα (το 31%) εκδήλωσαν άλλου είδους παραβατικότητα. Συνεπώς, από τα στοιχεία παρατηρείται ότι πάνω από τα 2/3 «υποτροπιάζουν» μετά την καταδικαστική απόφαση (ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση των ναρκωτικών στην Ελλάδα, 2006).

Τα στοιχεία δείχνουν μία σαφή αυξητική τάση των εφήβων πον υποπίπτουν σε παραβάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών. Συγκεκριμένα, από 5 περιπτώσεις το 1984, φθάνουμε στις 13 (12 για χρήση) το 1989, 41 (39 για χρήση) το 1990, μόνο 9 (8 για χρήση) το 1993, 23 (20 για χρήση) το 1994 και 54 (42 για χρήση) το 1996. Βέβαια

και εδώ ο «σκοτεινός» αριθμός της παραβατικότητας είναι πολλαπλάσια μεγαλύτερος (Κουράκης, Ν., 2006).

Η αυξητική αυτή τάση φαίνεται και από παράλληλα στοιχεία αυτοομολογούμενης παραβατικότητας. Έτσι, από την έρευνα της «Ελευθεροτυπίας» προέκυψε, ότι ενώ το 1990 οι νέοι που είχαν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες ανέρχονταν σε 11,4%, το 1996 το ποσοστό τους έφθασε το 19,0%. Επίσης, ενδεικτικό είναι και το γεγονός ότι, σύμφωνα με έρευνα του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγιεινής το 2002 σε 3.884 μαθητές της χώρας (ηλικίες 11, 13, 15 ετών), περίπου ένας στους δέκα (11%) έχει δοκιμάσει ή έχει κάνει χρήση κάποιας ψυχοδραστικής ουσίας (κυρίως κάνναβης και εισπνεομένων - π.χ. ασετόνη, γκαζάκια) με μέση ηλικία πρώτης εμπειρίας τα 13,8 έτη για την κάνναβη και τα 12,3 έτη για τα εισπνεόμενα. Σημειώνεται ακόμη ότι τα αγόρια υπερτερούν των κοριτσιών στα ποσοστά της επικράτησης και της συχνότητας της χρήσης και εμφανίζονται να ξεκινούν τη χρήση σε μικρότερη ηλικία. Επίσης και σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, από ορισμένες έρευνες που διεξήχθησαν κατά το 2000 σε νεαρά άτομα πάνω από το εύρος ηλικίας 15-16 ετών και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος προέκυψε ότι «η επικράτηση της χρήσης ναρκωτικών τουλάχιστον μια φορά σε όλη τη ζωή αυξάνεται σημαντικά σε συνάρτηση με την ηλικία, μολονότι ο βαθμός της αύξησης ποικίλλει από χώρα σε χώρα» και ότι «τα νεαρά άτομα που συχνάζουν σε χώρους νυχτερινής ψυχαγωγίας και σε κέντρα διασκέδασης παρουσιάζουν επίσης πολύ υψηλότερο μέσο όρο επικράτησης της ψυχαγωγικής χρήσης ναρκωτικών, ιδίως έκστασης» (Κουράκης, Ν., 2006).

Στατιστικά στοιχεία για τις συμμορίες ανηλίκων

Σύμφωνα με τα πορίσματα έρευνας που διενεργήθηκε τον Μάρτιο του 2002 (και συμπληρωματικά τον Αύγουστο 2003) σε αποφάσεις του Μονομελούς και του Τριμελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών για την ύπαρξη και την ανάπτυξη παραβατικών ομάδων και "συμμοριών" ανηλίκων στη χώρα μας, η μεγάλη πλειονότητα των ανηλίκων που συμμετέχουν σε μια παραβατική ομάδα είναι, αγόρια: 87,9% των παραβατών ήταν αγόρια (232 άτομα στους 264 δράστες) και το 12,1% κορίτσια (32 άτομα). Στην πλειονότητά τους είναι 16 ετών τόσο Έλληνες όσο και αλλοδαποί. Καθοριστικής σημασίας για τη συνοχή και τη συνέχεια των ομάδων αυτών εμφανίζεται να είναι και η σχέση που συνδέει μεταξύ τους τα μέλη της κάθε παραβατικής ομάδας (περιοδικό Ποινικός Λόγος, σελ. 2205-2218, 2004).

Αναφορικά με πράξεις ανηλίκων για τις οποίες κρίθηκε ότι πράγματι τελέστηκαν περισσότερες είναι οι παραβάσεις του ΠΚ (ποσοστό 73,2%, 197 παραβάσεις) από τις οποίες υπερέχουν τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας - συγκεκριμένα η κλοπή, η φθορά ξένης ιδιοκτησίας και η ληστεία (49,8%, 134 πράξεις). Η πράξη έχει πολύ συχνά πραγματοποιηθεί στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας (43%) και γενικότερα στην Αττική μαζί με τον Πειραιά (52,8%) που αποτελεί άλλωστε και την τοπική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών (περιοδικό Ποινικός Λόγος, σελ. 2205-2218, 2004).

Κυρίαρχος τρόπος αντιμετώπισης από τα Δικαστήρια της νεανικής παραβατικότητας είναι η επιβολή αναμορφωτικών μέτρων σε 168 επί συνόλου 264 κατηγορουμένων (63,6%), κυρίως ανάθεσή τους στην επιμέλεια της Υπηρεσίας Ανηλίκων, ενώ στους υπόλοιπους (36,4%) επιβλήθηκε ποινικός σωφρονισμός.

Ωστόσο από τη μελέτη των δικαστικών αποφάσεων που αποφάνθηκαν σχετικά με την κατηγορία της «σύστασης και συμμορίας» και από τη συνολική μελέτη των από κοινού τελεσθέντων πράξεων δεν προέκυψαν στοιχεία που να τεκμηριώνουν μία σημαντική παρουσία συμμοριών ανηλίκων στο πλαίσιο του συστήματος της ελληνικής ποινικής δικαιοσύνης και να επιτρέπουν, στις περισσότερες περιπτώσεις, τον χαρακτηρισμό των υφισταμένων παραβατικών ομάδων ανηλίκων ως «συμμοριών», με την εγκληματολογική έννοια του όρου. Διαφοροποιείται η συμμορία από την απλή συνένωση ή ομάδα για τη διάπραξη παράνομων πράξεων (περιοδικό Ποινικός Λόγος, σελ. 2205-2218, 2004).

Η καταγεγραμμένη παραβατικότητα των ανηλίκων στην Ελλάδα δεν υποδηλώνει την ύπαρξη οργανωμένων ομάδων ("συμμοριών"). Συγκεκριμένα από τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την περιοχή της Αττικής προκύπτει, ότι τα αδικήματα διαπράττονται από έναν μόνο ανήλικο σε ποσοστό 83.7%, οι δράστες ανά αδίκημα είναι δύο σε ποσοστό 12.5%, ενώ σε ένα πολύ μικρό ποσοστό (3.9%) οι δράστες ανά αδίκημα είναι τρεις και άνω. Εντούτοις, έρευνα στο λεκανοπέδιο Αττικής έδειξε ότι αφενός μεν το 7.1% των ερωτηθέντων μαθητών Λυκείου θεωρούσαν ότι ανήκαν σε μία "οργανωμένη" ομάδα με συλλογική παραβατική δράση, αφετέρου δε ότι το 47.6% του συνολικού δείγματος ανέφερε ότι είχε δεχθεί απειλή επίθεσης ή και επίθεση (bullying) από περισσότερους από έναν συνομήλικούς τους με στόχο τον εκφοβισμό ή τον εκβιασμό ή την απόσπαση χρηματικού ποσού. Το δε 60% δήλωσε ότι γνωρίζει κάποιο άλλο πρόσωπο που έχει δεχθεί ανάλογη επίθεση. Κατά την έρευνα αυτή κανένα από τα θύματα επίθεσης δεν ανέφερε τέτοιο γεγονός στις αρχές του σχολείου, γεγονός που υποδηλώνει κατά κάποιο τρόπο φόβο των συνεπειών αυτής της γνωστοποίησης καθώς και τις αδυναμίες επιτήρησης στο σχολικό σύστημα (Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής, Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.

Σύμφωνα με τον καθηγητή της Νομικής Σχολής Αθηνών, κύριο Νέστωρ Κουράκη, αποτελεί διαπίστωση ότι η μεγάλη πλειονότητα των ανηλίκων στις χώρες της Ε.Ε. (όπως και στην Ελλάδα) δεν διαπράττουν εγκλήματα ενώ οι περισσότεροι από αυτούς που εμπλέκονται σε παραβατικές δραστηριότητες δεν διαπράττουν σοβαρά εγκλήματα (Κουράκης, Ν., 2006).

Παρόλα αυτά, βάσει των διαθέσιμων εθνικών στατιστικών στοιχείων και της πρόσφατης μελέτης του ΟΗΕ, η παραβατικότητα των ανηλίκων στην Ευρώπη παρουσιάζει τις δύο τελευταίες δεκαετίες αύξηση. Ανέρχεται κατά μέσο όρο στο 10.5% της συνολικής γενικής παραβατικότητας, ποσοστό που σε ορισμένες χώρες φτάνει και το 22%. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι στην ΕΕ αυξάνονται τα ποσοστά διάπραξης σοβαρών εγκλημάτων από ανηλίκους και μειώνεται περαιτέρω η ηλικία των ανήλικων δραστών, αφού καταγράφεται διάπραξη αδικημάτων ακόμα και από παιδιά ηλικίας 8-13 ετών.

Επιπλέον, ο ΟΗΕ στην έκθεσή του «Η κατάσταση των πόλεων στον κόσμο το 2004», αναφέρει ότι η εγκληματικότητα των νέων που αυξήθηκε τις δύο τελευταίες δεκαετίες αφορά το 6-7% των νέων στην Ευρώπη, καλύπτοντας το 50-70% του συνόλου των διαπραχθεισών παράνομων πράξεων και το 60-85% των σοβαρών εγκλημάτων που συνδέονται μάλιστα με άσκηση βίας (Ελευθεροτυπία, 9-04-2005).

Οι ανήλικοι στις χώρες της Ευρώπης, διαπράττουν ποικίλα αδικήματα, από απλές παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας μέχρι βιασμούς και ανθρωποκτονίες, ενώ οι εκδηλώσεις βίας από εφήβους και παιδιά ηλικίας ακόμα και 8 ετών αγγίζει τα υψηλότερα καταγεγραμμένα ποσοστά.

Η Ελλάδα αντιστέκεται ακόμα, εμφανίζοντας το πλέον χαμηλό ποσοστό νεανικής παραβατικότητας (5,1% επί του συνόλου της παραβατικότητας), τη στιγμή που ο μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχεται στο 15%, ενώ τα μεγαλύτερα ποσοστά ανήλικης παραβατικότητας στην Ευρώπη, τα οποία υπερβαίνουν το 20% έχουν η Ιρλανδία, η Ελβετία, η Γερμανία, η Εσθονία και η Γαλλία (Καθημερινή, 29-03-07).

Σύμφωνα με τον υποστράτηγο της ΕΛ.ΑΣ., Σ. Σκότη, από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990 στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρατηρείται η συνεχής αύξηση της λεγόμενης μικρομεσαίας εγκληματικότητας. Είναι ενδιαφέρον ότι η εγκληματικότητα των ανηλίκων έχει τα πρωτεία σ' αυτή την εξέλιξη σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. Πιο συγκεκριμένα, σε χώρες όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία και η Μεγάλη Βρετανία η εγκληματικότητα των ανηλίκων ξεπερνά το 20% της συνολικής εγκληματικότητας.

Στην Ευρώπη και άλλες χώρες, η «δεύτερη γενιά» μεταναστών χαρακτηρίζεται από πολύ υψηλότερη παραβατικότητα και σκληρή εγκληματικότητα σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες ανηλίκων.

Είναι ενδιαφέρον ότι η εγκληματικότητα των ανηλίκων στις ευρωπαϊκές χώρες (και την Ελλάδα) παρουσιάζει νέες μορφές που δεν έχουν συναντηθεί στο παρελθόν και μάλιστα σ' αυτές τις κλίμακες. Αυξάνονται η απειθαρχία, η επιθετική συμπεριφορά, η σχολική και εξωσχολική βία. Στις μεγάλες πόλεις εμφανίζονται στέκια νέων με αυξανόμενα στοιχεία παραβατικότητας που φοβίζουν τους περαστικούς και τους περιοίκους. Η εκτεταμένη χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ - που αγγίζει και ηλικίες παιδιών του Δημοτικού - εντείνει την κατάσταση. Οι μορφές αυτές παίρνουν ένα συστηματικό και μόνιμο χαρακτήρα. χάνοντας το συνηθισμένο παλαιότερα συγκυριακό και ευκαιριακό τους χαρακτήρα της νεανικής ανεμελιάς.

Ο καθηγητής Νέστωρ Κουράκης στην έρευνά του «ΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ, οι επιπτώσεις από τη δυσλειτουργία των θεσμών», κάνει αναφορά σε συγκεκριμένα στοιχεία για την κατάσταση της νεανικής παραβατικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι, σύμφωνα με τον ίδιο, τα πορίσματα της Συνάντησης Εμπειρογνωμόνων, που διοργανώθηκε από την τότε Γαλλική Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Παρίσι κατά το διήμερο 19 και 20.10.2000, δεν μπόρεσαν να δώσουν μια ακριβή εικόνα της παρούσας κατάστασης σχετικά με τη νεανική παραβατικότητα στον Ευρωπαϊκό χώρο. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένα

χαρακτηριστικά τα οποία εμφανίζονται συχνά σε αδικήματα που διαπράττουν οι ανήλικοι:

- Διαπιστώθηκε μια σημαντική αύξηση στον αριθμό των εγκλημάτων βίας που διαπράττονται από ανηλίκους. Η βία αυτή, σε μεγάλο ποσοστό είναι άσκοπη, κάτι που θέτει πολλά ερωτήματα σχετικά με την «ανησυχία» των νέων απέναντι στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

- Το φαινόμενο των συμμοριών από ανηλίκους παρατηρείται σε ορισμένα Κράτη μέλη. Αυξάνονται τα συμμοριακά φαινόμενα και η ανάπτυξη μιας «κουλτούρας του δρόμου» που αντιτίθεται στην «κουλτούρα της πειθαρχίας των θεσμών». Οι ομάδες αυτές όμως είναι, σε γενικό επίπεδο, χαλαρά οργανωμένες και η κατάσταση στην Ευρώπη δεν είναι τόσο σοβαρή όσο σε άλλες χώρες του Κόσμου.

- Παρατηρείται αύξηση στον αριθμό των υποτρόπων και πολυϋποτρόπων ανήλικων παραβατών (έστω και αν αυτή περιορίζεται σε ένα μικρό αριθμό), κυρίως διότι ο ρυθμός της παραβατικότητας αυτής είναι ταχύτερος απ' ό,τι στο παρελθόν.

- Σημειώνεται αυξανόμενη εμπλοκή κοριτσιών σε εγκληματικές δραστηριότητες. Μάλιστα, ορισμένες χώρες αναφέρουν τη συμμετοχή αυτών των κοριτσιών σε εγκληματικές συμμορίες και στη διάπραξη βίαιων εγκλημάτων.

- Ζήτημα άξιο προσοχής σε ορισμένες χώρες είναι επίσης η μείωση τον μέσου όρου ηλικίας των ανήλικων παραβατών.

- Η σχέση μεταξύ της νεανικής παραβατικότητας, της χρήσης και διακίνησης ναρκωτικών και των ποσοστών των εγκλημάτων που διαπράττονται από ενήλικες είναι επίσης στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη νεανική παραβατικότητα σε ορισμένα Κράτη μέλη.

- Μια ακόμη παράμετρος που χρήζει προσοχής από τις κυβερνήσεις, αν και δεν θεωρείται σημαντική από ποσοτική άποψη, είναι η εμφάνιση ρατσιστικής και ξενοφοβικής βίας, που σε ορισμένες περιπτώσεις είναι πολύ σοβαρή.

- Επίσης, αναφέρθηκε από αντιπροσώπους στη Συνάντηση, ότι πολλά από τα αδικήματα πον διαπράττονται από ανήλικους στρέφονται κατά ανηλίκων. Το συμπέρασμα είναι ότι οι ανήλικοι είναι περισσότερο εκτεθειμένοι στη βία από τη νεανική παραβατικότητα.

ΚΥΠΡΟΣ

Με βάση την επιστημονική έρευνα που διεξήγαγε το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως της Κύπρου για τη Νεανική Παραβατικότητα, το δείγμα της οποίας κάλυψε άτομα ηλικίας 14 μέχρι 21 ετών, το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι μια κατηγορία συμπεριφορών που ακόμα είναι σε πολύ μικρά ποσοστά και σε ήπιο βαθμό αλλά είναι προβληματική είναι οι συμπεριφορές βίας και πρόθεσης χρήσης βίας. Σε σημαντικά ποσοστά εμφανίζεται η κατηγορία συμπεριφορών που σχετίζεται με την καταστροφή περιουσίας και τις οδικές

παραβάσεις (Χαιρετισμός του Υπουργού Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης κυρίου Θεοδώρου Δώρου στο συνέδριο με θέμα «βία και νεανική παραβατικότητα», 2006).

Στατιστικά στοιχεία (μεταξύ άλλων ανά φύλο, ηλικία και είδος αδικήματος) για την περίοδο 2000- 2002, κυρίως για τον αριθμό των πιο κάτω:

Ανήλικοι (κάτω των 16) που ενεπλάκησαν σε διάπραξη αδικήματος που έχει καταγγελθεί στην Αστυνομία

Ανήλικοι εναντίον των οποίων ασκήθηκε δίωξη ή όχι (υποθέσεις που έτυχαν χειρισμού το 2000)

		ΑΓΟΡΙΑ		ΚΟΡΙΤΣΙΑ		
ΑΔΙΚΗΜΑ		**Εμπλοκή**	**διώχθησαν**	**δεν διώχθησαν**	**εμπλοκή**	**διώχθησαν**	**δεν διώχθ**
Σοβαρά αδικήματα Εναντίον της δημόσιας τάξης Νόμος περί εκρηκτικών ουσιών	5	1	4	0	0	0
Νόμος περί πυροβόλων όπλων	2	0	2	0	0	0
Που παραβλάπτουν το κοινό γενικά **Νόμος περί ναρκωτικών** ουσιών	1	1	0	0	0	0
Εναντίον προσώπου	3	0	3	0	0	0
Πρόκληση σοβαρής σωματικής Βλάβης	52	20	32	0	0	0
Εναντίον περιουσίας **Κλοπές (άνω των** 100 λιρών)	89	17	72	0	0	0
διάρρηξη, διάρρηξη οικίας & ανάλογες πράξεις	4	4	0	0	0	0
Εξασφάλιση πίστωσης κ.λπ. με ψευδείς παραστάσεις Απόπειρα διάρρηξης	1	1	0	0	0	0
Κακόβουλες ζημιές σε περιουσία Εμπρησμός κ.λπ., απόπειρα εμπρησμού	4	0	4	1	0	1
Κακόβουλη ζημιά (άνω των 100 λιρών)	6	0	6	0	0	0
Πλαστογραφία, παραχάραξη νομισμάτων, πλαστοπροσωπία, κ.λπ. Πλαστογραφία κ.λπ.	9	0	9	0	0	0
Σύνολο	**176**	**44**	**132**	**1**	**0**	**1**

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΠΟΥ ΕΝΕΠΛΑΚΗΣΑΝ ΣΕ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ , 2001-2002

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	2001	2002
Ηλικία		
10-14	128	107
14-16	410	498
Σύνολο	**538**	**605**
Μαθητές	400	484
Μαθητευόμενοι	94	68
Άνεργοι	44	53
Σύνολο	**538**	**605**
Διαμονή σε αστικές περιοχές	384	408
Διαμονή σε αγροτικές περιοχές	154	197
Σύνολο	**538**	**605**
Διαμονή με τους γονείς	480	484
Διαμονή με άλλα πρόσωπα	58	121
Σύνολο	**538**	**605**

Πηγή: Αστυνομία

ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΠΟΥ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΤΗΚΑΝ ΑΝΑ ΕΠΙΒΛΗΘΕΙΣΑ ΠΟΙΝΗ ΚΑΙ ΑΔΙΚΗΜΑ. 2000

ΑΔΙΚΗΜΑ	ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΤΗΚΑΝ ΠΟΙΝΗ			
	ΣΥΝΟΛΟ	ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΚΗΔΕΜΟΝΙΑΣ	ΠΡΟΣΤΙΜΟ	ΦΥΛΑΚΗ ΑΝΑΣΤΟΛΗ
Σοβαρά αδικήματα				
Ι. Εναντίον της δημόσιας τάξης				
Περί εκρηκτικών ουσιών νόμος	1	0	1	0

Περί πυροβόλων όπλων νόμος	0	0	0	0
III. Που παραβλάπτουν το κοινό γενικά Περί ναρκωτικών ουσιών νόμος	1	0	0	1
V. Εναντίον του προσώπου Πρόκληση σοβαρής σωματικής βλάβης	0	0	0	0
VI. Εναντίον περιουσίας Κλοπές (άνω των 100 λιρών)	16	1	15	0
Διάρρηξη, διάρρηξη οικίας και ανάλογες πράξεις	16	1	15	2
Εξασφάλιση πίστωσης με ψευδείς παραστάσεις	0	0	0	0
Απόπειρα διάρρηξης	0	0	0	0
VII. Κακόβουλες ζημιές σε περιουσία Εμπρησμός κ.λπ. και απόπειρα εμπρησμού	0	0	0	0
Κακόβουλη ζημιά (άνω των 100 λιρών)	0	0	0	0
VIII. Πλαστογραφία, παραχάραξη. πλαστοπροσωπία κ.λπ. Παραχάραξη, κ.λπ.	0	0	0	0
Σύνολο	**34**	**2**	**29**	**3**

Μικρότερα Αδικήματα

I. Εναντίον της δημόσιας τάξης Μαχαίρια και στιλέτα	1	0	1	0
Συμπλοκή	1	0	1	0
Δημόσια προσβολή	1	0	1	0
Περί πυροβόλων όπλων νόμος	1	0	1	0
Περί εκρηκτικών ουσιών νόμος	3	0	3	0
II. Εναντίον της άσκησης νόμιμης εξουσίας				

Απόδραση από νόμιμη κράτηση	1	0	1	0
III. Που παραβλάπτουν το κοινό γενικά Οχληρία	1	1	0	0
V. Εναντίον προσώπου Κοινή επίθεση	2	1	1	0
Επιθέσεις με πρόκληση πραγματικής σωματικής βλάβης	17	0	17	0
VI. Εναντίον περιουσίας Κλοπή περιουσίας (κάτω των 100 λιρών)	3	1	2	0
Αξιόποινη παράνομη είσοδος	0	0	0	0
Σύνολο	**31**	**3**	**28**	**0**
Σύνολο σοβαρών και μικρότερων αδικημάτων	**65**	**5**	**57**	**3**

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία

Εγκαταστάσεις κράτησης για ανήλικους παραβάτες και χωρητικότητα

Όλοι οι νεαροί φυλακισμένοι κρατούνται στο ίδιο ίδρυμα με τους ενήλικες φυλακισμένους. Ο διαχωρισμός των νεαρών φυλακισμένων θα επιτευχθεί σύντομα όταν οι νέες πτέρυγες, που βρίσκονται υπό ανακαίνιση, θα είναι έτοιμες να λειτουργήσουν, ελπίζουμε μέχρι τις αρχές του επόμενου καλοκαιριού.
Μέχρι τότε, όλοι οι νεαροί φυλακισμένοι θα διαμένουν σε μονά κελιά, θα έχουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και περισσότερες διευκολύνσεις και θα συνεχίσουν να συμμετέχουν σε όλα τα προγράμματα κατάρτισης, εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας και αποκατάστασης που εφαρμόζονται στη φυλακή.

Καταγγελθείσες υποθέσεις κακοποίησης και κακομεταχείρισης παιδιών κατά τη διάρκεια της σύλληψης και κράτησης τους.

Δεν καταγγέλθησαν στην Αστυνομία υποθέσεις κακοποίησης και κακομεταχείρισης παιδιών κατά τη διάρκεια της σύλληψης και κράτησης τους, κατά τα έτη 2000 - 2002.

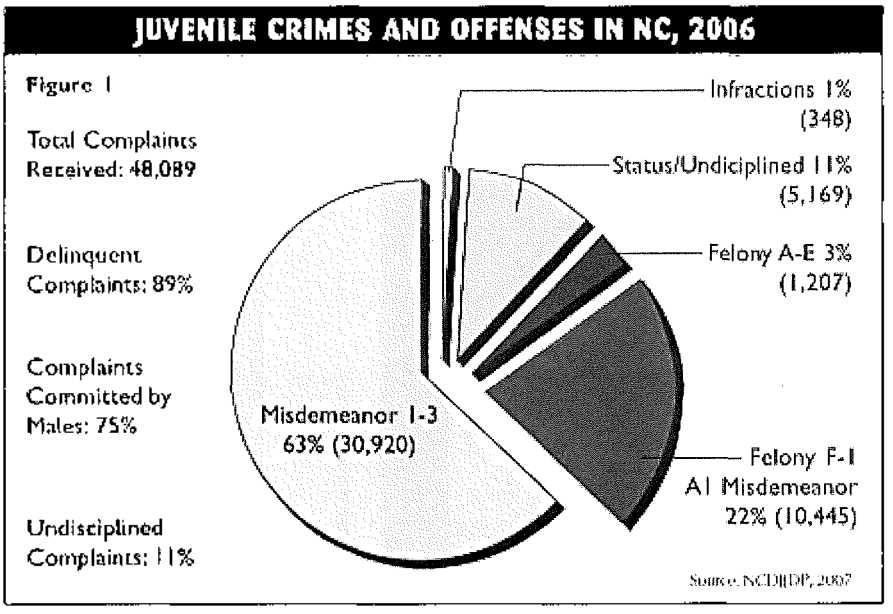
ΗΠΑ

ΒΟΡΕΙΑ ΚΑΡΟΛΙΝΑ

Σύμφωνα με το τμήμα δικαιοσύνης ανηλίκων και πρόληψης εγκληματικότητας της Βόρειας Καρολίνας, 29 ανήλικοι μεταφέρθηκαν στο δικαστήριο που αφορά στους ενήλικους παραβάτες το 2006. Αυτοί οι νέοι, εάν καταδικάζονταν, θα τοποθετούνταν σε μια από τις δύο φυλακές νεολαίας που χρησιμοποιούνται από το Σωφρονιστικό Τμήμα.

Το 2006, η Βόρεια Καρολίνα έλαβε 48.089 καταγγελίες για ανήλικους παραβάτες. Το έντεκα τοις εκατό αφορούσε παραβάσεις «κατάστασης». Η πλειοψηφία των παραβάσεων κατάστασης αναφερόταν σε νέους που είχαν κάνει σκασιαρχείο από το σχολείο ή είχαν φύγει από το σπίτι τους.

Όπως το σχήμα 1 παρουσιάζει, το υπόλοιπο 89% των καταγγελιών θεωρήθηκαν καταγγελίες για διάπραξη εγκληματικών πράξεων (πταίσματα 63%, κακουργήματα 25%, παραβάσεις 1%). Το Εβδομήντα πέντε τοις εκατό αυτών διαπράχθησαν από αγόρια, 41% από λευκούς και 50% από Αφρο – Αμερικανούς νέους (practice notes - for north carolina's child welfare social workers - from the N.C. division of social services and the family and children's resource program, Vol. 12, No. 4, August 2007).

Αν και τις περισσότερες από αυτές τις υποθέσεις ανέλαβε το δικαστήριο ανηλίκων, μερικές αντιμετωπίστηκαν από **τα οικογενειακά δικαστήρια.** Χαρακτηρισμένα από μια λιγότερο αντίπαλη προσέγγιση στη δικαιοσύνη, τα προγράμματα οικογενειακών δικαστηρίων, υπάρχουν σε 11 περιοχές (συμπεριλαμβανομένων 18 νομών) στη βόρεια Καρολίνα.

ΚΑΝΑΔΑΣ

Στατιστικές δικαστηρίου νεολαίας, 2006/2007

Τα δικαστήρια νεολαίας στον Καναδά χειρήστηκαν 56.463 υποθέσεις που περιλαμβάνουν 179.873 δαπάνες το 2006/2007. Αν και το νούμερο αυτό έχει παραμείνει αμετάβλητο από το 2005/2006, είναι 26% χαμηλότερο από αυτό κατά το έτος 2002/2003, το έτος πριν από τη θέσπιση της *νεολαίας ποινικής δικαιοσύνης Youth Criminal Justice Act* (*YCJA*). Η μεγαλύτερη πτώση ήρθε στο πρώτο έτος της νέας νομοθεσίας όταν ανέλαβαν οι δικαστές δικαστηρίων νεολαίας 16% λιγότερες υποθέσεις από το προηγούμενο έτος.

Μεταξύ του 1991/1992 και 2002/2003, ο αριθμός των δικαστικών υποθέσεων νεολαίας κάθε έτους ήταν ήδη πτωτικός, πρώτιστα χάρη στη σταθερή πτώση στον αριθμό εγκλημάτων ενάντια στις υποθέσεις ιδιοκτησίας (όπως η κλοπή, το σπάσιμο), όμως ο αριθμός υποθέσεων για τις περισσότερες άλλες κατηγορίες παράβασης αυξανόταν γενικά. Ενώ τα εγκλήματα ενάντια στις περιπτώσεις ιδιοκτησίας συνέχισαν να μειώνονται και μετά από τη θέσπιση του *YCJA* (-32% από το 2002/2003 στο 2006/2007), όλες οι άλλες κατηγορίες παραβάσεων πέφτουν σημαντικά επίσης. Παραδείγματος χάριν, το 2006/2007 υπήρξαν 34% λιγότερες άλλες ομοσπονδιακές περιπτώσεις καταστατικών έναντι του 2002/2003, και 17% λιγότερες περιπτώσεις εφαρμογής της δικαιοσύνης.

Αν και τα εγκλήματα ενάντια προσώπων ήταν 5% υψηλότερα από τις 14.469 περιπτώσεις το 1991/1992, ο αριθμός περιπτώσεων σε αυτήν την κατηγορία το 2006/2007 ήταν 18% χαμηλότερος απ'ό,τι το 2002/2003. Μετά από μια ανοδική τάση κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, τα εγκλήματα ενάντια στα πρόσωπα μειώθηκαν κατά 9% στο πρώτο έτος του *YCJA* και σχεδόν κατά 10% στο επόμενο έτος. Το επίπεδο έχει παραμείνει σταθερό από τότε.

Το 2006/2007, οι τύποι υποθέσεων που επεξεργάστηκαν τα δικαστήρια νεολαίας περισσότερα συχνά αναφέρονταν σε εγκλήματα ενάντια στην ιδιοκτησία (38%) και σε εγκλήματα ενάντια προσώπων (27%). Λιγότερο συχνές ήταν οι περιπτώσεις που περιλάμβαναν τις παραβάσεις ενάντια στην εφαρμογή της δικαιοσύνης (9%), τις παραβάσεις στο πλαίσιο του *YCJA* ή του *νέου νόμου παραβατών (YOA)* (8%), άλλες *εγκληματικές* παραβάσεις *κώδικα* (8%), τις σχετικές παραβάσεις με ναρκωτικά (7%), *τις εγκληματικές* παραβάσεις του κώδικα κυκλοφορίας (2%), και άλλες ομοσπονδιακές παραβάσεις (2%) (Jennifer Thomas, Canadian Centre for Justice Statistics, Statistics Canada).

Δ. ΠΡΟΦΙΛ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΔΡΑΣΤΗ

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από τη Στατιστική της Αστυνομίας και κυρίως από τα δικαστήρια ανηλίκων, ο νεαρός παραβάτης εμφανίζεται γένους αρσενικού στο 97% των περιπτώσεων, ηλικίας 14-17 ετών, προέρχεται από χαμηλά κοινωνικο-οικονομικά στρώματα και από δυσλειτουργικές οικογένειες, είναι χρήστης τοξικών ουσιών στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, έχει εγκαταλείψει το σχολείο ή

έχει χαμηλή απόδοση στα μαθήματα και αδικαιολόγητες απουσίες. (Αρτινοπούλου, Β., 2005).

Με βάση και τα πορίσματα της έρευνας των Ν. Κουράκη, Φ. Μηλιώνη (1995), η πλειοψηφία των ανήλικων κρατούμενων γεννήθηκαν και μεγάλωσαν σε αστικά κέντρα. Οι συνθήκες διαβίωσής τους είναι κάτω του μέσου όρου του γενικού πληθυσμού καθώς ζούσαν στο ίδιο σπίτι με άλλα 5,2 άτομα κατά μέσο όρο. Πολλοί ανήλικοι μίλησαν για κρούσματα ενδοοικογενειακής βίας ενώ σημαντικό ποσοστό είχε χάσει τον ένα ή και τους δύο γονείς έως την ηλικία των 12 ετών. Το οικογενειακό κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο φαίνεται χαμηλό ενώ τόσο οι γονείς των ανήλικων κρατούμενων όσο και τα ίδια τα παιδιά είναι σε μεγάλο ποσοστό αγράμματοι. Σχεδόν οι μισοί από αυτούς είχαν σχηματίσει ποινικό μητρώο από την ηλικία των 14,3 ετών και είχαν ήδη κλειστεί σε ίδρυμα αγωγής ή σωφρονιστικό κατάστημα.

Το γεγονός, ωστόσο, της υπερεκπροσώπησης των χαμηλών κοινωνικο-οικονομικών στρωμάτων στην ανήλικη παραβατική δράση, έχει απάντηση, σύμφωνα με την καθηγήτρια εγκληματολογίας, κυρία Βάσω Αρτινοπούλου: *«Το ζήτημα της εγκληματικότητας και της βίας είναι διαταξικό. Όμως, τα παιδιά που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα επισημαίνονται πιο εύκολα από τις διωκτικές αρχές. Και όταν έχουμε περιστατικά θυματοποίησης ανηλίκων μέσα στην οικογένεια, για παράδειγμα, από οικογένειες που ανήκουν σε υψηλότερα κοινωνικά στρώματα, τα παιδιά παρακολουθούνται από ιδιώτες παιδοψυχολόγους ή παιδοψυχιάτρους ή άλλους επαγγελματίες υγείας και δεν παραπέμπονται σε κοινωνικές υπηρεσίες ή την αστυνομία. Γι' αυτό ενδεχομένως να παρατηρείται μια υπεραντιπροσωπευτικότητα των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων στα δείγματα των κοινωνικών υπηρεσιών ή των δικαστηρίων. Αυτό δεν σημαίνει ότι το πρόβλημα περιορίζεται εκεί. Το πρόβλημα είναι διαταξικό, αυτό που αλλάζει είναι η θεατότητα, η επισήμανση και αντιμετώπιση».*

Με βάση τα συμπεράσματα τα οποία συνάγονται από την εργασία της ομότιμης καθηγήτριας εγκληματολογίας της Νομικής Σχολής Αθηνών κυρίας Καλλιόπης Σπινέλλη, η οποία παρουσιάστηκε τον Φεβρουάριο του 2005 στην ημερίδα με θέμα: «Νομοθεσία και Ψυχική Υγεία», που διοργανώθηκε από την Πανεπιστημιακή Παιδοψυχιατρική Κλινική στο νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία» σε συνεργασία με την Παιδοψυχιατρική Εταιρία Ελλάδος και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία στις 9/04/2005, προκύπτουν τα εξής: ο ανήλικος δράστης είναι αγόρι (89,1%), 17-19 ετών (64,3%- Μονομελές), (70,7%- Τριμελές), Έλληνας (54,9%- Μονομελές), (65,6%- Τριμελές), διαμένει στο κέντρο της Αθήνας, τελεί παραβάσεις Κ.Ο.Κ, τίθεται σε υποχρεωτική επιμέλεια γονέων (63,2%).

Όσον αφορά στα κορίτσια-δράστες αξιόποινων πράξεων είναι 13-17 ετών, τελούν συνήθως επαιτεία (93 περιπτώσεις), παραβάσεις περί αλλοδαπών (85), κλοπές και απόπειρες (42), παραβάσεις Κ.Ο.Κ. (11), ψευδής ανωμοτί κατάθεση (10), ναρκωτικά (7).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Α. ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ

Η σχολική βία αποτελεί μία ειδικότερη μορφή παραβατικότητας ανηλίκων. Αφορά την επιβολή της βούλησης ενός μέρους της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε κάποιο άλλο και την πρόκληση ζημιάς ή βλάβης (Ζαννίκου, Μ., Σύμβουλος του Κέντρου Στήριξης Οικογένειας Χίου). Έχει αναγνωριστεί πλέον και από την Ενωμένη Ευρώπη το πρόβλημα της σχολικής βίας, ως πρόβλημα της εκπαίδευσης, της ψυχικής υγείας και της κοινωνίας γενικότερα, αφού προκαλεί φόβο και ανασφάλεια και επηρεάζει σε βάθος χρόνου την εγκληματικότητα, η οποία διαιωνίζεται από τη μια από τους δράστες, που συνεχίζουν να είναι επιθετικοί, και από την άλλη από τα θύματα, τα οποία υφίστανται μακροχρόνιες συνέπειες λόγω της θυματοποίησής τους.

Σκοπός του σχολείου είναι η λειτουργία της ένταξης, δηλαδή ο έλεγχος των δραστηριοτήτων των παιδιών, προκειμένου να αποφεύγονται ανεπιθύμητες συγκρούσεις μεταξύ τους. Ακόμη μία λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος είναι να πραγματεύεται τη βία και να διαπραγματεύεται με τη βία. Η τεχνική λειτουργία του σχολείου αφορά στη μετάδοση γνώσεων που έχουν κριθεί απαραίτητες για την κοινωνία. Η μορφή βίας που υπάρχει εδώ είναι η διανοητική βία, η οποία, παρόλο που είναι δημιουργική, βιώνεται ως βία, αφού το να σκέφτεσαι είναι μια πράξη βίας, γιατί απαιτείται από το υποκείμενο η προσοχή, η απομνημόνευση και η επιχειρηματολογία. Η πολιτιστική λειτουργία του σχολείου έχει ως σκοπό να εφοδιάσει το υποκείμενο με πρότυπα συμπεριφοράς, ευαισθησίας και κατανόησης, ώστε να ενσωματωθεί στην κοινωνία. Η μορφή βίας που υπάρχει εδώ είναι η πολιτισμική βία, σύμφωνα με την οποία απαιτείται από το υποκείμενο να πετύχει την κοινωνική αναγνώριση καταπιέζοντας τα ένστικτά του και τις έμφυτες τάσεις του. Η ανθρωπολογική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος υπάρχει ως στήριγμα για τις άλλες δυο, αφού αφορά στην ολοκλήρωση της ενσωμάτωσης του ανθρώπου στην κοινωνία, την επεξεργασία και την μεταχείρηση της βιαιότητας του κάθε ανθρώπου. Οι λειτουργίες αυτές δηλαδή στοχεύουν στην εξυπηρέτηση καθορισμένων αναγκών της κοινωνίας. Μία άλλη μορφή βίας είναι η θεσμική βία. Πρόκειται για τη βία του εκπαιδευτικού συστήματος και διατηρείται μέσα από τις ομαδοποιήσεις παιδιών ή εφήβων καθώς και από συμμορίες και παρέες άμορφες, που έχουν ως αποκλειστική δραστηριότητα την βία αποσυνδεδεμένη από κάθε συμφέρον και σκοπιμότητα.

Η σχολική βία θεωρείται ως η αντανάκλαση της βίας στην ευρύτερη κοινωνία, αλλά και ένδειξη της χαμηλής ποιότητας της εκπαίδευσης που παρέχεται στους μαθητές. Αναφέρεται στο γεγονός ότι κάποιος από το χώρο της εκπαίδευσης επιβάλλει τη δική του θέληση σε κάποιον άλλο με αποτέλεσμα να προκληθεί ζημιά ή βλάβη. Οι μορφές της σχολικής βίας περιλαμβάνουν τη λεκτική (βρισιές, εξευτελισμός, ταπείνωση), τη σωματική (καβγάδες μεταξύ παιδιών και ομάδων παιδιών), τη ψυχολογική (εκβιασμός, κάποιοι μαθητές καταπιέζουν τους αδύνατους μαθητές για διάφορους λόγους), τη σεξουαλική βία (παρενοχλήσεις,βιασμοί), το βανδαλισμό (καταστροφή κτιρίων, εξοπλισμού), ενώ βία μπορεί να υπάρξει μεταξύ των μαθητών, από τους μαθητές προς τους δασκάλους και το αντίστροφο, μεταξύ των

δασκάλων, μεταξύ δασκάλων και διευθυντών ή της διοίκησης του σχολείου. Θύτες και θύματα προέρχονται από κάθε κοινωνική ομάδα της σχολικής κοινότητας περιλαμβάνοντας και άτομα από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Συχνά η εμφάνιση της βίας έχει ως στόχο το σχολικό κτίριο, τη σχολική περιουσία και τον χώρο γύρω από αυτό (Σώκου, Κ. 2003 - Λεοντοπούλου, Β., 2006).

Διεθνώς, η σχολική βία και επιθετικότητα ορίζεται γενικά ως «bullying» (Βογιατζιδάκης, Λ., 2007). Αφορά τη βία που ασκείται από μαθητές σε βάρος άλλων μαθητών και περιλαμβάνει μη αποδεκτές πράξεις βίας, οι οποίες πραγματοποιούνται πολλές φορές, όπως χτύπημα, κλοτσιές, απειλές, πειράγματα, σεξουαλικά υπονοούμενα, απαξιωτικοί χαρακτηρισμοί, αποκλεισμός από την ομάδα κ.ά. Επίσης, σήμερα υπάρχει και ο λεγόμενος ηλεκτρονικός εκφοβισμός (εκβιασμός μέσω Διαδικτύου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μέσω μηνυμάτων στο κινητό τηλέφωνο).

Αφορμή για να εμπλακεί κάποιος στο bullying ως θύτης ή θύμα ενδέχεται να είναι παράγοντες όπως η εμφάνιση του μαθητή (γυαλιά, πάχος, ιδιαίτερο ντύσιμο), εξαιρετικές σχολικές ή αθλητικές επιδόσεις κ.ά.

Στο εξωτερικό, οι ειδικοί εισήγαγαν και τον όρο «bullycide» (bullying: εκφοβισμός-βία και suicide: αυτοκτονία) για να περιγράψουν την αυτοκτονία μαθητών ως επακόλουθο της σχολικής βίας. Ήδη, πολλές «αναπτυγμένες» χώρες θρηνούν τα πρώτα παιδιά-θύματα που υποδεικνύουν συμμαθητές τους ως «θύτες-ηθικούς αυτουργούς» (Βογιατζιδάκης, Λ., 2007).

Συχνά οι μαθητές, θύματα του σχολικού εκφοβισμού, αποσιωπούν αυτό που τους συμβαίνει από φόβο, ντροπή ή δεν θέλουν να εμπλέξουν τους ενήλικους και έτσι υποφέρουν σιωπηρά. Το φαινόμενο αυτό τροφοδοτείται και από την στάση των εκπαιδευτικών με την αδιαφορία τους, την έλλειψη ενημέρωσης και έγκαιρης αναγνώρισης από τους ίδιους. Σε δείγμα 1400 μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: 30% αναφέρουν ότι έχουν δεχθεί απειλές, 17% ότι έχουν δεχθεί επίθεση από συμμαθητές χωρίς να υπάρχει λόγος και τέλος ένα 12% δεν αισθάνεται ασφάλεια στο χώρο του σχολείου και για αυτό αναγκάζεται να απουσιάσει (έρευνα Κυπαρίση, Γ., Μακρή, Α., Κοτρώτσιου, Σ.).

Ένα παιδί χαρακτηρίζεται ως δράστης σχολικής κακομεταχείρισης όταν αγνοεί τον συμμαθητή του, τον απομονώνει με τη συμπεριφορά του ή όταν τον βρίζει ή τον χτυπά. Υπάρχει μια στενή σχέση μεταξύ δραστών και θυμάτων σχολικής κακομεταχείρισης. Οι δράστες κακομεταχείρισης καθορίζουν ποια θα είναι τα θύματά τους για μεγάλο χρονικό διάστημα μέσα κι έξω από το χώρο του σχολείου. Κάτι τέτοιο, όμως, έχει ως αποτέλεσμα, εξαιτίας της ιεραρχίας που υπάρχει στην τάξη, οι μαθητές που έπεσαν θύματα κακομεταχείρισης να κακοποιούν με τη σειρά τους τους ακόμα πιο αδύνατους μαθητές. Οι συνέπειες της κακομεταχείρισης στην ψυχολογία των δραστών και των θυμάτων είναι σοβαρές, ειδικά όταν η βία κλιμακώνεται.

Η βία, όπως ήδη αναφέρθηκε, μπορεί να πάρει πολλές διαστάσεις. Έτσι, βία μπορεί να εκδηλωθεί από τον δάσκαλο σε βάρος του μαθητή. Όταν οι προσδοκίες του εκπαιδευτικού διαφοροποιούνται στην πράξη, όταν η χαμηλή επίδοση του μαθητή λαμβάνεται ως περιφρόνηση στα λόγια του δασκάλου, όταν οι συνεχείς ερωτήσεις και διαφωνίες εκλαμβάνονται ως προσβολή, έλλειψη σεβασμού και υποτίμηση σε

βάρος του καθηγητή, εκείνος απογοητεύεται, αντιδρά, απαντά είτε με λεκτική είτε με σωματική βία, είτε μειώνοντας τη βαθμολογία, ρωτώντας με ασαφή τρόπο και βάζοντας δύσκολα προβλήματα. Ακόμα χειρότερα στιγματίζει και περιθωριοποιεί, ίσως, τον μαθητή.

Βία των μαθητών προς το δάσκαλο δύναται να εμφανιστεί όταν ο μαθητής εξαιτίας της κοινωνικής του προέλευσης και του χαμηλού πνευματικού του επιπέδου, αδυνατεί να ακολουθήσει τους κανόνες του σχολείου και να υιοθετήσει τη «σχολική κουλτούρα». Επιπλέον, οι μαθητές αντιδρούν βίαια απέναντι στο δάσκαλό τους, όταν αξιολογούνται με βάση τη σχολική τους επίδοση και την ανταπόκρισή τους στο σχολικό πρόγραμμα, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η συνολική τους προσωπικότητα κατατάσσοντας με αυτό τον τρόπο άλλους στην κατηγορία των «καλών» μαθητών και άλλους στην κατηγορία των «κακών» μαθητών. Χαρακτηρισμοί, που καταλήγουν σε στερεότυπα, όπως «τεμπέλης», «βλάκας» κ.ά. στιγματίζουν τον νέο με αποτέλεσμα την περιθωριοποίησή του μέσα στην σχολική τάξη. Οι μαθητές αντιμετωπίζουν τη συμπεριφορά αυτή του δασκάλου με πράξεις βιαιότητας εναντίον του. Θα μπορούσαμε ακόμα να πούμε ότι οι μαθητές εκνευρίζοντας τον δάσκαλο και μειώνοντας το κύρος του παίρνουν εκδίκηση για τον τρόπο με τον οποίο τους μεταχειρίζεται και τη βιαιότητα που δείχνει απέναντί τους.

Η βία, που εκδηλώνεται από μαθητή σε άλλο μαθητή, εκφρασμένη είτε λεκτικά είτε σωματικά μπορεί να αποτελεί μίμηση κάποιων βίαιων προτύπων, είτε γονεϊκών είτε εκπαιδευτικών κλπ. Επίσης, ο ανταγωνισμός μεταξύ μαθητών σχετικά με το ποιος θα είναι ο καλύτερος μέσα στην τάξη και απέναντι στον δάσκαλο είναι ένας ακόμα λόγος για να υπάρχει βία μεταξύ των μαθητών. Συμβαίνει ακόμα, οι νέοι να κατατάσσουν τους συμμαθητές τους σε κατηγορίες αποδίδοντάς τους χαρακτηριστικά από στερεότυπα ανάλογα με την ομάδα που τους κατέταξαν.

Επιπλέον, υπάρχει και η εξωγενής βία, η οποία προέρχεται από στοιχεία εξωτερικά από τον σχολικό χώρο, όπως η επιστροφή παλιών μαθητών που είχαν αποβληθεί από το σχολείο εξαιτίας της κακής συμπεριφοράς τους ή της κακής τους επίδοσης, δηλαδή άμεσα, είτε από τη βία που μεταφέρουν οι μαθητές, δηλαδή έμμεσα. Αυτή η μορφή βίας εκφράζεται κυρίως με σωματική βία εναντίον των συμμαθητών του, αλλά και εναντίον του προσωπικού. Επιπλέον, ένας άλλος τρόπος που εισάγεται η βία στο σχολείο είναι η λεκτική ή σωματική βία των «γονιών» και των «μεγάλων αδελφών» εναντίον δασκάλων και διευθυντών. Αυτή η αλληλεγγύη που υπάρχει μεταξύ δασκάλων και γονιών για τον μαθητή που τιμωρήθηκε δείχνει το χάσμα που έχει δημιουργηθεί μεταξύ του σχολείου και ενός μέρους της κοινωνίας.

Άλλες μορφές εξωγενούς σχολικής βίας είναι ο βανδαλισμός και η σεξουαλική παρενόχληση. Η σεξουαλική παρενόχληση παίρνει συχνά τη μορφή του πειθαναγκασμού, του εκφοβισμού, που επικεντρώνεται στα σεξουαλικά χαρακτηριστικά του θύματος. Ο βανδαλισμός από την άλλη, αφορά τη φθορά της σχολικής περιουσίας και αποτελεί την πιο συχνή μορφή σχολικής βίας.

Β. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Η βία στο σχολικό χώρο δεν είναι ένα νέο κοινωνικό φαινόμενο. Δεν απομονώνεται σε ορισμένα κοινωνικά συστήματα, αλλά αντίθετα διαχέεται σε όλες τις εκφάνσεις της πραγματικότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, η βία στο σχολείο αντανακλά ή (ανα)παράγει την ευρύτερη κοινωνική και οικογενειακή βία. Η βία στο σχολείο είναι ένα φαινόμενο που μπορεί να κατανοηθεί πληρέστερα ως στοιχείο του ευρύτερου κοινωνικού ελέγχου της εκπαίδευσης σε μια κοινωνία με άνιση κατανομή πλούτου, προνομίων και εξουσίας. Συσχετίζεται επίσης με τον κοινωνικό αποκλεισμό, όχι σε μια γραμμική αιτιώδη σχέση αλλά στο πλαίσιο μιας δυναμικής αλληλεπιδραστικής διαδικασίας.

Η έννοια της βίας στο σχολείο, φυσική, σεξουαλική, ψυχολογική, λεκτική βία, απειλές και βανδαλισμοί, είναι συνάρτηση ατομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών παραμέτρων. Είναι άμεσα συνυφασμένη με τους κοινωνικοπολιτισμικούς όρους ζωής και συχνά προκύπτει ως μια εναλλακτική απάντηση στις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες και τις κοινωνικές συγκρούσεις.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός και η κοινωνική ανισότητα, η ματαίωση, η διαφορετικότητα, ο θυμός και ο φόβος που μοιραία καταλήγουν σε επιθετικές συμπεριφορές και πράξεις απαξιωτικές της ανθρώπινης ζωής, συνιστούν παράγοντες που πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψιν (Μαρία Ζαννίκου, Άλκηστις).

Η εμφάνιση της βίας από τους μαθητές μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, οι οποίοι άλλοτε σχετίζονται άμεσα με το σχολικό περιβάλλον και άλλοτε στο όνομα του σχολείου κατορθώνουν να διοχετεύουν τις επιθετικές τάσεις και στάσεις. Μερικοί από τους παράγοντες αυτούς είναι και οι παρακάτω:

ΣΧΟΛΕΙΟ

Το ίδιο το σχολείο παρήγαγε έντονες μορφές σωματικής βίας στο παρελθόν, όπως τη βέργα, τη σφαλιάρα, το κούρεμα, «τη γονυκλισία και την ασιτία» κ.λπ., που σήμερα είναι σπάνιες. Μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι η σχολική εξουσία σήμερα δεν θεμελιώνεται πλέον πάνω στην άσκηση φυσικής βίας όσο στη χειραγώγηση, τη συναίνεση, τον προσεταιρισμό, την εσωτερίκευση της καταστολής και την ενστάλαξη (Τσίγκανου, Ι.).

Η γενική οργάνωση του σχολείου

Η οργάνωση του σχολείου γίνεται κατά κύριο λόγο βάσει των σχολικών εγχειριδίων και του στερεότυπου χαρακτήρα των σχολικών προγραμμάτων. Μεταξύ αυτών και του πραγματικού περιβάλλοντος των μαθητών υπάρχει όμως τεράστιο πολιτισμικό χάσμα, το οποίο ενισχύεται από την έλλειψη ενδιαφέροντος από την πλευρά του σχολείου για ό, τι διαδραματίζεται έξω από αυτό. Το αποτέλεσμα είναι ένα σχολείο ανίκανο να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης ζωής και τις ανάγκες των μαθητών, ένα σχολείο το οποίο συν τοις άλλοις «πνίγει» τους μαθητές

μέσα στις παράλογες και εξωπραγματικές απαιτήσεις του απαιτώντας από αυτούς την υποταγή τους με αποτέλεσμα την αντίδραση των μαθητών με τη μορφή βίας.

Είναι γνωστό ότι οι μαθητές έρχονται σε ένα σχολείο αυταρχικό, παραμένουν εκεί αρκετές ώρες και αφού σχολάσουν συνεχίζουν στα φροντιστήρια ελπίζοντας ότι θα γράψουν καλά στις εξετάσεις. Αυτή η ασφυκτική σχολική ζωή και ο παθητικός ρόλος των μαθητών, προετοιμάζουν το έδαφος για παραβατική συμπεριφορά (Κιουρτσής, Κ., 2008).

Συνεντεύξεις που πραγματοποίησε, στο πλαίσιο έρευνας του για την πρόληψη της παραβατικότητας, ο Κωνσταντίνος Κιουρτσής, Υπεύθυνος Αγωγής Υγείας στη Διεύθυνση Δ/θμιας Εκπ/σης Ν. Πέλλας, με μαθητές, έλαβε τις παρακάτω απαντήσεις, μεταξύ άλλων:

«Το σχολείο σκοτώνει τη χαρά της μάθησης».

«Η επόμενη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση θα πρέπει να στοχεύει στη διαμόρφωση ενός σχολικού κλίματος, που θα επιτρέπει στους μαθητές να χαίρονται το σχολείο και τη μάθηση».

Η παιδαγωγική

Στο σχολείο, πλέον, διδάσκονται μόνο οι καλοί μαθητές και σχεδόν οι μέτριοι μαθητές, χάνοντας με αυτό τον τρόπο το πραγματικό νόημα του σχολείου και μη αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα που δημιουργούνται μέσα σε αυτό. Έτσι, η απόδοση, η σχολική φοίτηση και το πρόσωπο του ίδιου του μαθητή συγχέονται μεταξύ τους. Το σχολείο, φτάνει στο σημείο να τυποποιεί τις σχέσεις και την κοινωνική θέση. Ακόμα και η σιωπή ενός μαθητή ή η άρνησή του να μετέχει στη μαθησιακή διαδικασία δεν είναι απολύτως σεβαστή ακόμα κι αν αυτή η στάση οφείλεται σε αίσθημα ανασφάλειας. Είναι επίσης γεγονός ότι οι τιμωρίες μέσα στην τάξη είναι πολύ περισσότερες από τους επαίνους, κάτι που αποτελεί έναν επιπλέον σημαντικό παράγοντα παραβατικότητας (Κιουρτσής, Κ., 2008).

Οι λειτουργίες του σχολείου

Η λειτουργία του σχολείου αναφέρεται στη μεταβίβαση αξιών και κανόνων, που είναι διαφορετικοί από αυτούς που γνωρίζουν οι μαθητές λόγω της διαφορετικής κοινωνικής τους προέλευσης. Αναφέρεται, επίσης, στη μεταβίβαση γνώσεων, που απαιτούν μια προϋπάρχουσα γνώση, την οποία δεν κατέχουν όλοι οι μαθητές, στη μετάδοση μιας γνώσης, που συχνά δεν σχετίζεται με την πραγματικότητα, στον αργό ρυθμό που γίνονται οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις σε σύγκριση με τις αλλαγές που γίνονται μέσα στην κοινωνία και στην ενασχόληση του σχολείου μόνο με τον εκπαιδευτικό ρόλο και όχι και με τον παιδαγωγικό ρόλο.

Το εκπαιδευτικό προσωπικό

Το εκπαιδευτικό προσωπικό διακρίνεται για την ελλιπή παιδαγωγική, θεωρητική και πρακτική κατάρτιση όσον αφορά στις διαπροσωπικές σχέσεις, καθώς

επίσης και τις ανύπαρκτες σε επίπεδο ψυχολογίας σχέσεις με τους νέους και τις οικογένειές τους.

Η ελλιπής κατάρτιση των καθηγητών έχει ως αποτέλεσμα να μην μπορούν να αντιμετωπίσουν προβλήματα που οφείλονται σε διάφορες καταστάσεις.

Επιπλέον, η αξιοπρέπεια του παιδιού συχνά εξευτελίζεται με τις ποινές που του επιβάλλονται. Ο δάσκαλος είτε από προκατάληψη είτε από άγνοια δείχνει λανθασμένα ποιους συμπαθεί και ποιους όχι. Επίσης, η λεκτική διαμάχη οδηγεί το άτομο, το οποίο δεν έχει άλλα επιχειρήματα προκειμένου να υπερασπίσει τον εαυτό του, στο να χάσει τον αυτοέλεγχό του.

Με τη σχολική παραβατικότητα σχετίζονται και παράγοντες όπως το κατά πόσο οι μαθητές αισθάνονται ότι οι σχολικοί κανόνες, οι επιβραβεύσεις και οι τιμωρίες επιβάλλονται δίκαια σε όλους.

Συνεντεύξεις που πραγματοποίησε, στο πλαίσιο έρευνας του για την πρόληψη της παραβατικότητας, ο Κωνσταντίνος Κιουρτσής, Υπεύθυνος Αγωγής Υγείας στη Διεύθυνση Δ/θμιας Εκπ/σης Ν. Πέλλας, με μαθητές, έλαβε τις παρακάτω απαντήσεις:

«Από την πλευρά των εκπαιδευτικών παρουσιάζεται συχνά το φαινόμενο της μείωσης κάποιων μαθητών μέσα στην τάξη, με αστεϊσμούς ή και με ειρωνεία».

«Όταν ένας εκπαιδευτικός αδικεί ένα μαθητή αυθαιρετώντας, οι συνάδελφοί του συνήθως τον καλύπτουν, λειτουργώντας ως κλίκα».

Η κατάσταση των χώρων του σχολείου

Τα περισσότερα σχολικά κτίρια σήμερα, εξαιτίας της υποδομής τους, μόνο εμπόδιο αποτελούν για την εφαρμογή ενεργητικών μεθόδων διδασκαλίας. Είναι κτίρια φθαρμένα, με αυλές φτιαγμένες από τσιμέντο και άσφαλτο, χωρίς ένα δέντρο και αίθουσες αρκετά μικρές για τριάντα άτομα. Ένας τέτοιος χώρος δεν είναι κατάλληλος για την διεκπεραίωση του εκπαιδευτικού έργου.

Υπάρχει επίσης, αλληλεπίδραση μεταξύ χαμηλού κοινωνικο-πολιτισμικού περιβάλλοντος της γειτονιάς και βίας στα σχολεία που ανήκουν σε αυτές τις περιοχές. Αυξημένα ποσοστά βίας και εγκληματικότητας στην ευρύτερη περιοχή που βρίσκεται το σχολείο αντανακλώνται σε αυξημένα ποσοστά σχολικής βίας.

Τέλος, αξίζει να ειπωθεί ότι το σχολείο αδυνατεί να ενσωματώσει τις ποικίλες διαφορές των μαθητών του, ηλικιακές, κοινωνικές, σωματικές, γλωσσικές κ.ά. με αποτέλεσμα να αποδίδει και να συγκαλύπτει τις όποιες δυσκολίες του και τα προβλήματα δυσλειτουργίας του πίσω από ασαφείς εικόνες βιαιοτήτων.

Στην σημερινή εποχή, που η κοινωνία επιτάσσει ίσες ευκαιρίες μάθησης και γνώσης για όλους μέσα από την εκπαίδευση, αποτελεί παραγματικότητα η δημιουργία πολυπληθών και ανομοιογενών τάξεων και σχολείων. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα η

αύξηση του μαθητικού πληθυσμού λόγω της έλευσης των αλλοδαπών μαθητών, είναι γεγονός. Κάτι που είχε ως αποτέλεσμα να μετατραπεί το εκπαιδευτικό μας σύστημα από μονοπολιτισμικό σε πολυπολιτισμικό.

Ειδικά το σημερινό πολυπολιτισμικό σχολείο, οφείλει αφενός να κατανοήσει κι αφετέρου να (μάθει να) διαχειρίζεται τις κρίσεις που προκαλούν η ανισότητα, η αδικία και η αμάθεια εντός και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος.

Το κατά πόσο ενισχύεται η σχολική επιτυχία, κατά πόσο γίνεται αποδεκτή και επιβραβεύεται η διαφορετικότητα, κατά πόσο το σχολείο προστατεύει τους μαθητές του, κατά πόσο η εκπαίδευση του προσωπικού είναι συνεχής και επαρκής, κατά πόσο λειτουργούν αποτελεσματικά πρότυπα επικοινωνίας μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών κοκ., είναι ζητήματα που θα πρέπει να απασχολήσουν την λειτουργία και την οργάνωση του σχολείου και του εκπαιδευτικού συστήματος γενικότερα.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε με θέμα την διακοπή του σχολείου, στην Κύπρο, κάθε χρόνο, κατά μέσο όρο, εγκαταλείπουν την μέση εκπαίδευση δύο χιλιάδες μαθητές και σε σχετικούς αριθμούς περίπου το 4% των μαθητών που εγγράφονται στην μέση εκπαίδευση.

Οι κυριότεροι λόγοι εγκατάλειψης της φοίτησης στη μέση εκπαίδευση είναι η δυσκολία με το σχολείο – αδιαφορία για μάθηση, χαμηλοί βαθμοί, δυσκολία με τα μαθήματα, απουσίες και προβλήματα με τους δασκάλους. Λίγοι από τους μαθητές ανάφεραν οικονομικούς λόγους ή ότι αποφάσισαν να εργαστούν. Σχεδόν το ήμισυ των ερωτηθέντων είχαν μείνει στην ίδια τάξη κατά τη φοίτησή τους στην μέση εκπαίδευση.

Οι έρευνες λένε, ακόμα, ότι ένα 14% του γενικού πληθυσμού, έχει κάποιο μαθησιακό πρόβλημα, άσχετα αν είναι διαγνωσμένο ή όχι. Το γεγονός αυτό επηρεάζει ουσιαστικά το φαινόμενο της σχολικής διαρροής (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007)

Η πλειοψηφία των γονιών προσπάθησαν να μεταπείσουν τα παιδιά τους να μην εγκαταλείψουν τη φοίτηση τους, ενώ σεβαστό ποσοστό ανέφερε ότι οι δάσκαλοι τους έδειξαν αδιαφορία στο γεγονός ότι θα εγκατέλειπαν το σχολείο.

Από την έρευνα βγαίνουν κάποια ξεκάθαρα μηνύματα σε ότι αφορά το εκπαιδευτικό σύστημα και προ πάντων τον τρόπο αντιμετώπισης των μαθητών με δυσκολίες στα μαθήματα και στην συμπεριφορά. Το εκπαιδευτικό σύστημα αποκλείει τέτοιους μαθητές ή δεν τους δίνει την ευκαιρία ώστε να αναπτύξουν τις δυνατότητες και ικανότητες τους ενώ θα έπρεπε να φροντίζει για το αντίθετο. Η εξυγίανση του θεωρείται απαραίτητη καθώς καθορίζει και διαμορφώνει αντιδράσεις και ενέργειες (Κιουρτσής, Κ., 2008).

ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η βία λειτουργεί ως ένας τρόπος έκφρασης για τα κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα, που δεν μπορούν να εκφραστούν προφορικά. Ακριβώς, λοιπόν, επειδή δεν βρίσκουν τις κατάλληλες λέξεις για να συγκεκριμενοποιήσουν τη σκέψη τους, να

διαμαρτυρηθούν και να δηλώσουν την άποψή τους δρουν επιδεικνύοντας τη δύναμή τους με την έννοια ότι ξέρουν να κάνουν τους άλλους να τους σέβονται. Έτσι, η βία γίνεται χαρακτηριστικό της προσωπικότητάς τους. Αυτή η συμπεριφορά, που προσδίδει κύρος στους εφήβους, ενισχύεται από την οικογένεια, τη γειτονιά, καθώς επίσης και τις ταινίες που επιλέγουν στην τηλεόραση και στον κινηματογράφο.

Οι ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού περιλαμβάνονται σταθερά στις ομάδες «υψηλού κινδύνου» που θυματοποιούνται περισσότερο. Οι μαθητές που στιγματίζονται, είτε γιατί έχουν χαμηλή απόδοση και μαθησιακές δυσχέρειες είτε γιατί έχουν παρεκκλίνουσα -όχι αναγκαστικά παραβατική- συμπεριφορά είτε γιατί προέρχονται από μειονότητες, έχουν μικρότερη πρόσβαση και λιγότερες ευκαιρίες για την απόκτηση των αγαθών μιας κοινωνίας (Κιούσης, Γ.).

Μαθητές των οποίων το κοινωνικό υπόβαθρο, οι γνωστικές τους ικανότητες, το γλωσσικό ή πολιτισμικό υπόβαθρο διαφέρει από το αντίστοιχο των άλλων μαθητών της τάξης, βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο τόσο ως δράστες όσο και ως θύματα παραβατικών ενεργειών. Επίσης, οι μαθητές που προέρχονται από εθνικές μειονότητες ζουν ταυτόχρονα σε δύο διαφορετικούς κόσμους, το σχολείο και την οικογένεια.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Φτωχές σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας με φυσική ή συναισθηματική έλλειψη των γονέων, μακροχρόνια οικονομικά προβλήματα και αποστέρηση, ανεπαρκής επίβλεψη των παιδιών από τους γονείς, ανεπαρκείς συνθήκες διαβίωσης κ.α., συνιστούν παράγοντες ιδιαίτερα ανησυχητικούς. Επίσης, παιδιά που προέρχονται από οικογένειες που η βία είναι μέρος της ζωής τους μεταφέρουν αυτή τη συμπεριφορά στο σχολείο.

ΟΜΑΔΑ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΩΝ

Στις έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί τονίζεται η επίδραση της ομάδας στην άσκηση βίας. Όταν η παρέα είναι προβληματική μπορεί και να αναπτύσσει μια ιδιόρρυθμη ή και παραβατική υποκουλτούρα, η οποία ανάγεται, συνήθως, σε προβλήματα σχέσεων του μαθητή με την οικογένεια και το σχολείο του (συνεντεύξεις με την κυρία Κοννή, κοινωνική λειτουργό στο Τμήμα Ευημερίας και από τον κύριο Καπαρδή, εγκληματολόγο στο Πανεπιστήμιο της Κύπρου).

ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ένα σημαντικό πρόβλημα που υπάρχει αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα είναι η έλλειψη υπηρεσιών για μέριμνα των ανήλικων παραβατών η οποία όμως αντισταθμίζεται μερικώς από την οικογένεια, η οποία σε αρκετές περιπτώσεις αποτελεί τη μόνη ασφαλή βάση για αυτούς τους ανήλικους (Κιουρτσής, Κ., 2008). Είναι αναγκαία η ύπαρξη υπηρεσιών με ειδικευμένο προσωπικό (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς κλπ) για να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν δυσπροσάρμοστα και συναισθηματικά διαταραγμένα παιδιά (συνεντεύξεις με την

κυρία Κοννή, κοινωνική λειτουργό στο Τμήμα Ευημερίας και από τον κύριο Καπαρδή, εγκληματολόγο στο Πανεπιστήμιο της Κύπρου).

Δύο έρευνες μεταξύ μαθητών Γυμνασίων, στο 2ο Κερατσινίου και στο Βαρβάκειο Πειραματικό, οι οποίες παρουσιάστηκαν σε ημερίδα του Εργαστηρίου Συγκριτικής Παιδαγωγικής, Διεθνούς Εκπαιδευτικής Πολιτικής και Επικοινωνίας (ΕΣΠΑΙΔΕΠΕ) του Πανεπιστημίου Αθηνών, καταδεικνύουν ότι οι μαθητές αποτελούν ευάλωτα θύματα και έχουν περισσότερες πιθανότητες να υποστούν κάποια εγκληματική σε βάρος τους ενέργεια, συγκριτικά με άλλες κατηγορίες πληθυσμού. Επίσης, ότι εκπαιδευτικοί και γονείς -που βιώνουν το πρόβλημα και δικαιολογημένα ανησυχούν- σηκώνουν το βάρος της καθημερινής διαχείρισης του φαινομένου και παραμένουν πρακτικά αβοήθητοι (Κιούσης, Γ.).

Συνεντεύξεις που πραγματοποίησε, στο πλαίσιο έρευνας του για την πρόληψη της παραβατικότητας, ο Κωνσταντίνος Κιουρτσής, Υπεύθυνος Αγωγής Υγείας στη Διεύθυνση Δ/θμιας Εκπ/σης Ν. Πέλλας, με μαθητές, έλαβε τις παρακάτω απαντήσεις:

«Η πολιτεία δε θεωρεί την Παιδεία ως σημαντική προτεραιότητα».

Συμπερασματικά, η παραβατικότητα και η επιθετικότητα των παιδιών σχολικής ηλικίας θα πρέπει να μην διερευνώνται μεμονωμένα αλλά σαν ένα στοιχείο της ζωής τους, πολυπαραγοντικής αιτιολογίας. Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην καλλιέργεια, αγωγή και ευρύτερη παιδεία των μαθητών όπως και να βρεθούν τρόποι ένταξης στην πολυπολιτισμική κοινωνία η οποία μας βρίσκει απροετοίμαστους. Σημαντικό πυρήνα της προσπάθειας για την εξάλειψη του φαινομένου θα αποτελέσει η εξάσκηση πολιτικής μέριμνας από τα σχολεία όλης της χώρας για την διερεύνηση και παρέμβαση σε κάθε επίπεδο σχολικού εκφοβισμού (έρευνα Κυπαρίση, Γ., Μακρή, Α., Κοτρώτσιου, Σ.,).

Το σχολείο είναι ένας θεσμός που απαιτεί υποχρεωτική εμπλοκή σε συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις πολιτισμικά και ιστορικά καθορισμένες σε έναν ορισμένο τύπο σχολείου, που συνεπάγεται: α) Υποχρεωτική παρακολούθηση κοινού, υποχρεωτικού προγράμματος και περιεχομένου μαθημάτων από μαθητές με διαφορετικές υλικές προϋποθέσεις και πολιτισμικές εμπειρίες. β) Σχέσεις κυριαρχίας, ιεραρχίας, επιτήρησης και ελέγχου, που συνοδεύονται με συστήματα αμοιβών / επιβραβεύσεων της επιτυχίας ή καλλιέργειας «ενοχών του θύματος», σε περιπτώσεις αποτυχίας. γ) Συμμόρφωση στους κανόνες και το τελετουργικό του σχολείου, όπως ακρίβεια προσέλευσης, κανονική φοίτηση, καλοί τρόποι και συμπεριφορά και γενικώς υπακοή στις τεχνικές (κουδούνι) και κοινωνικές (δάσκαλος) επιταγές και εντολές, που συντελεί στην καλή ή κακή αξιολόγηση της διαγωγής του μαθητή. Στη βάση των παραπάνω, πρέπει απαραίτητα να διερευνάται η πολιτική λειτουργία του θεσμού καθώς το σχολείο θεάται ως κρατικός ιδεολογικός μηχανισμός που δεν εξαντλείται στη διαδικασία μετάδοσης γνώσεων και δεξιοτήτων ούτε στην κοινωνική επιλογή και κατανομή των ατόμων στις ιεραρχικές θέσεις του υφιστάμενου κοινωνικού καταμερισμού εργασίας (Τσίγκανου, Ι.).

Γ. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ

ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με έρευνες (όπως η έρευνα του ΕΚΚΕ, 2006), η σχολική βία στη χώρα μας περιλαμβάνει καταστροφές σχολικού εξοπλισμού, βανδαλισμούς, λεκτική βία, εκφοβισμούς μέσω διάδοσης φημών, αποκλεισμούς από τις παρέες, αλληλοξυλοδαρμούς και ξυλοδαρμούς. Το μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζεται στις αστικές περιοχές. Οι μαθητές με υψηλότερη βαθμολογία εμπλέκονται λιγότερο σε βιαιότητες, είτε ως θύτες είτε ως θύματα. Οι σχολικές μονάδες που έχουν υψηλά ακαδημαϊκά αποτελέσματα παρουσιάζουν χαμηλότερη σχολική βία. Το προαύλιο φαίνεται να είναι το σημείο όπου διαδραματίζονται οι πιο πολλές σκηνές βίας. Ακολουθούν οι διάδρομοι, οι τουαλέτες και οι τάξεις, όταν απουσιάζει ο εκπαιδευτικός. Τα αγόρια είναι συχνότερα και δράστες και θύματα σχολικού εκφοβισμού. Περίπου ένα στα δέκα παιδιά φοβάται και αγωνιά ότι θα πέσει θύμα. Γενικά, ο δράστης είναι συνομήλικος με το θύμα, κυρίως αγόρι, ελληνικής καταγωγής, με χαμηλή επίδοση και άσχημη συμπεριφορά μέσα και έξω από την τάξη. Από την άλλη, το θύμα είναι πιο συχνά αγόρι, ελληνικής ή άλλης καταγωγής, που διαφέρει τόσο σωματικά, όσο και από την άποψη της συμπεριφοράς από τον συνηθισμένο τύπο αγοριού και έχει καλές επιδόσεις στο σχολείο (Βογιατζιδάκη, Λ., 2007).

Με βάση τα αποτελέσματα μελέτης που πραγματοποίησε η Εταιρία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου σε συνεργασία με την Παιδαγωγική σχολή του ΑΠΘ, το 25% των μαθητών έχει υποστεί κάποια μορφή εκφοβισμού εντός του σχολικού περιβάλλοντος με συχνότητα δύο ως τρεις φορές το μήνα ή και περισσότερο. Τα αγόρια είναι πιο συχνά θύτες και θύματα εκφοβιστικής συμπεριφοράς, που εμφανίζεται κυρίως στο σχολικό περιβάλλον σε χώρους χωρίς επίβλεψη από τους εκπαιδευτικούς, όπως η αυλή, ο διάδρομος και η τάξη κατά τη διάρκεια του διαλείμματος. Η κατάσταση αυτή μπορεί να επηρεάσει την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού και τη διαδικασία της μάθησης. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά που γίνονται θύματα σχολικού εκφοβισμού αρχικά νιώθουν φόβο, απόγνωση και παρουσιάζουν τάσεις φυγής. Αισθάνονται ότι απειλούνται, τρομάζουν, αρνούνται να πάνε σχολείο και παρουσιάζουν συμπτώματα σχολικής φοβίας. Μπορεί επίσης να γίνουν επιθετικά και νευρικά, ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου τα ίδια τα παιδιά-θύματα μπορούν να γίνουν θύτες σε άλλα παιδιά ή στα αδέρφια τους στο σπίτι.

Τα στοιχεία του εκπαιδευτικού Χρήστου Κάτσικα δείχνουν ότι οι καταγεγραμμένες φθορές, το 1993, αφορούσαν 75 σχολεία, έναντι 130 το 2005.

Σε έρευνα (Χρήστος Κάτσικας, Δεκέμβριος 2006) από τον Οκτώβριο έως τον Δεκέμβριο 2006, σε 730 μαθητές από 14 γυμνάσια και λύκεια της χώρας μας, το 48% δήλωσε ότι είχε υποστεί βία από συμμαθητές του μέσα και έξω από το σχολείο. Το 23% δήλωσε ότι τουλάχιστον μία φορά είχε δεχθεί επίθεση από ομάδα εξωσχολικών ή κάποιον μεμονωμένο εξωσχολικό («Η Καθημερινή», 2007).

Σύμφωνα με έρευνα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς που διεξήχθη σε πανελλήνιο αντιπροσωπευτικό δείγμα και αποτελέσματά της δημοσιεύτηκαν στον ημερήσιο τύπο το 2000, έτσι όπως παρουσιάζονται στην εργασία της Σώκου Κατερίνας (2003), Κοινωνιολόγου υγείας και ιατρικής στο Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού προκύπτουν τα ακόλουθα στοιχεία για τη σχολική βία στην Ελλάδα:

Ποσοστό Μαθητών %	**Εμπλοκή σε βίαιο περιστατικό**
23,2	έχει πάρει ενεργό μέρος σε βίαιο περιστατικό
11,6	έχει υπάρξει θύμα
36.5	που πήραν μέρος σε βίαια περιστατικά είναι αγόρια.
10,0	που πήραν μέρος σε βίαια περιστατικά είναι κορίτσια
29,4	είναι μάρτυρες βίαιων περιστατικών μεταξύ ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών.
58,2	είναι μάρτυρες βίαιων περιστατικών στη Θεσσαλονίκη
39	Είναι μάρτυρες βίαιων περιστατικών στην Αθήνα

Ποσοστό Μαθητών %	**Μορφή βίας σύμφωνα με μαρτυρίες μαθητών**
60	έχουν αντιληφθεί βίαια περιστατικά μέσα - έξω από τα σχολεία τους.
21	έχει δει πάνω από 5 περιστατικά καταστροφών στο σχολείο
15,7	έχει αντιληφθεί πάνω από 5 βίαια περιστατικά.
48,8	έχει δει βία σε αθλητικές συναντήσεις

Οι μορφές σχολικής βίας, σύμφωνα με την ίδια έρευνα και με βάση τις ομολογίες των μαθητών, διακρίνονται σε καταστροφές σχολικού εξοπλισμού και βανδαλισμούς, που είναι και τα περισσότερα περιστατικά. Το 76,7% των περιστατικών βίας περιλαμβάνει βρισιές - απειλές και το 57 % αλληλοξυλοδαρμούς.

Οπως και σε έρευνες άλλων χωρών, το μεγαλύτερο ποσοστό βίας εμφανίζεται στις μεγάλες πόλεις. Στην Ελλάδα, το 63,8% των μαθητών του δείγματος της Αθήνας δηλώνει ότι έχει δει βίαια περιστατικά ανάμεσα σε συμμορίες νέων ενώ ο μέσος όρος της χώρας για παρόμοια γεγονότα είναι 50.4 %. Επίσης το ποσοστό βίαιης επίθεσης μέσα σε σχολείο, με κανονικό ή αυτοσχέδιο όπλο, στην Αθήνα είναι 20%, ενώ ο μέσος όρος τέτοιων περιστατικών για την υπόλοιπη Ελλάδα είναι 12,2%. Το 22,8 % των περιστατικών σχολικής βίας στην Αθήνα συνδέονται με ναρκωτικά. Ο μέσος όρος για την υπόλοιπη Ελλάδα είναι 14,4 %.

Σύμφωνα με έρευνα του Γκότοβου, σε μικρότερο δείγμα :
- 40 % των μαθητών παρατηρούν ότι υπάρχει αύξηση της βίας στα σχολεία.
- 1 στους 4 μαθητές είναι θύμα ξυλοδαρμού κατά τη διαδρομή από το σπίτι στο σχολείο ή το αντίστροφο.
- 35 % των μαθητών κρίνει ότι οι μαθητές πρέπει να εκπαιδευθούν σε αμυντικές μεθόδους

Η έρευνα των Φακιολά και Αρμενάκη, που είχε διεξαχθεί στις αρχές της δεκαετίας του '90 σε αντιπροσωπευτικό δείγμα νέων της Αθήνας ηλικίας 14-21 χρονών, είχε δείξει ότι :

Ποσοστό Μαθητών %	**Εμπλοκή μαθητών σε βίαια περιστατικά**
60	είχε λάβει μέρος σε βίαιες ενέργειες την τελευταία χρονιά
11	είχε χρησιμοποιήσει λεκτική βία
6	είχε λάβει μέρος σε βίαιες συγκρούσεις, βρισιές και ξυλοδαρμούς
3	είχε λάβει μέρος σε συγκρούσεις μόνο με χτυπήματα.

Η ανάλυση της έρευνας για τον εκφοβισμό στο δημοτικό σχολείο των Χατζή, Χουντουμούδη και Πατεράκη, σε 1312 μαθητές, ισάριθμα περίπου αγόρια και κορίτσια από 8 δημοτικά σχολεία της ευρύτερης περιοχής της Πρωτεύουσας, έδειξε τα ακόλουθα αποτελέσματα για το έτος 1999:

Ποσοστό Μαθητών %	**Διαστάσεις και μορφές εκφοβισμού, «bullying», σε δημοτικά σχολεία**
14,7	θύματα εκβιασμού
6,24	θύτες
4,8	θύτες και θύματα
42,5	λεκτική βία «μου έλεγε βρισιές»
34 μόνο αγόρια	σωματική βία που δηλώνουν αγόρια
22,83 μόνο κορίτσια	σωματική βία που δηλώνουν κορίτσια
25,3 μόνο αγόρια	λεκτικές απειλές που δηλώνουν τα αγόρια
38 μόνο κορίτσια	λεκτικές απειλές που δηλώνουν κορίτσια

Επιπλέον, στοιχεία από τις παραπάνω έρευνες δείχνουν ότι μαθητές με υψηλότερη βαθμολογία εμπλέκονται λιγότερο σε βιαιότητες, είτε ως θύτες είτε ως θύματα. Μόνο το 10 % των άριστων μαθητών ανέφερε κάποια εμπλοκή σε βίαια γεγονότα, ενώ το 33,6 % από τους μαθητές με μέτρια βαθμολογία ανέφερε σχετική του εμπλοκή. Από τους μαθητές - θύματα τέτοιων περιστατικών, το 3,5 % ήταν άριστοι μαθητές ενώ το 22,7 % ήταν μαθητές με μέτριους βαθμούς.
Οι σχολικές μονάδες που έχουν υψηλά ακαδημαϊκά αποτελέσματα παρουσιάζουν χαμηλότερη σχολική βία.

Επίσης παρατηρείται ότι όσο οι μαθητές μεγαλώνουν σε ηλικία τόσο η εμπλοκή τους σε βίαιες ενέργειες και συμπεριφορές μειώνεται. Η Λουκία Μπεζέ, στο βιβλίο της για την βία στο σχολείο, αναφέρει πως υπάρχει μία τάση μείωσης της συχνότητας που ασκούνται πράξεις σωματικής βίας από τις ηλικίες 12 - 15 χρονών προς τις ηλικίες 16 - 19 χρονών, ενώ παρατηρείται αύξηση της λεκτικής βίας, κάτι το οποίο δείχνει ότι τα παιδιά κατακτούν πλέον άλλα γνωστικά εργαλεία και αντιλαμβάνονται πλέον διαφορετικά τους κανόνες των κοινωνικών συνδιαλλαγών (Μπεζέ, Λ., Σελ. 71, 1998).

Οι μαθητές που εμπλέκονται σε βίαια περιστατικά συνήθως είναι θύτες και θύματα. Στις αστικές περιοχές παρατηρούνται περισσότερα περιστατικά βίας.

Με βάση τα ευρήματα που βασίζονται στην Πανελλήνια έρευνα στο σχολικό πληθυσμό για τα ναρκωτικά και τα οινοπνευματώδη (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs — ESPAD), που υλοποιήθηκε το 2003 από το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ) και στην επιδημιολογική πανελλήνια έρευνα στο μαθητικό πληθυσμό εφηβικής ηλικίας που πραγματοποιήθηκε το 2002 από το ΕΠΙΨΥ, διαπιστώθηκαν τα εξής:

Αρκετοί έφηβοι εκδηλώνουν συμπεριφορές που αποκλίνουν από τον τρόπο συμπεριφοράς των συνομηλίκων τους. Αναλυτικότερα, οι μαθητές 14-18 ετών επιδίδονται σε δραστηριότητες που μπορεί να βλάψουν το περιβάλλον ή και τον εαυτό τους, με δυσάρεστες συνέπειες στη ζωή και την υγεία τους. Άλλες αποκλίνουσες συμπεριφορές που εκδηλώνονται από τους μαθητές είναι η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, το bullying, η επιθετική/αντικοινωνική συμπεριφορά, οι απόπειρες αυτοκτονίες, τα επικίνδυνα παιχνίδια (π.χ. extreme sports) και άλλες δραστηριότητες που μπορεί να καταλήξουν σε σοβαρά ατυχήματα και τραυματισμούς, οι συχνές απουσίες, η χαμηλή βαθμολογία και γενικότερα η δυσκολία προσαρμογής στο σχολείο. Επισημαίνεται ότι η εκδήλωση αυτών των μορφών συμπεριφοράς υψηλού κινδύνου οφείλεται σε πολλούς παράγοντες (κοινωνικούς, ψυχολογικούς, ψυχολογικούς, περιβαλλοντικούς και γενετικούς). Αναντίρρητα, τα στοιχεία που προκύπτουν από τις έρευνες αυτές μπορούν να συμβάλουν στην προσπάθεια που καταβάλλεται από τους επαγγελματίες (εκπαιδευτικούς, ιατρούς κ.ά.) αναφορικά με την έγκαιρη αναγνώριση των βασικών χαρακτηριστικών που αυξάνουν τις πιθανότητες εμφάνισης προβληματικής συμπεριφοράς στους έφηβους μαθητές. Κατ' αυτόν τον τρόπο, καθίσταται δυνατή η υιοθέτηση και εφαρμογή μέτρων που να κατευθύνονται τόσο στην πρόληψη όσο και στην αντιμετώπιση κάποιας αποκλίνουσας συμπεριφοράς (Χαϊνάς, Ε.).

Γενικότερα, μέσα από έρευνες που κατά καιρούς έχουν διεξαχθεί, προκύπτει ότι:

Τα αγόρια είναι συχνότερα οι δράστες αλλά και τα θύματα βίας στο σχολείο, συγκριτικά με τα κορίτσια. Οι μαθητές στα μεγάλα αστικά κέντρα θυματοποιούνται περισσότερο από εκείνους στην περιφέρεια. Διαφοροποιήσεις υπάρχουν ακόμα και μεταξύ των σχολείων της ίδιας αστικής περιοχής. Εχει αποδειχθεί ότι το ποσοστό βίας είναι πολύ υψηλότερο σε σχολεία που βρίσκονται σε περιοχές με υψηλό δείκτη εγκληματικότητας, όπου υπάρχουν συμμορίες ανηλίκων. Αυτό αντικατοπτρίζει τον αναπαραγωγικό χαρακτήρα της βίας. Οτι δηλαδή το σχολείο αποτελεί και τον καθρέφτη της ευρύτερης κοινωνίας. Θα ήταν ουτοπία να ζητούμε ένα απόλυτα ειρηνικό σχολείο σε μια εγκληματική και βίαιη κοινωνία. Η βία στο σχολείο εκδηλώνεται συχνότερα σε σχολεία με άσχημο ακαδημαϊκό κλίμα. Αυτό βέβαια συσχετίζεται με την προηγούμενη διαπίστωση, σχετικά με το κοινωνικοοικονομικό στρώμα, στο βαθμό που δείκτης του ακαδημαϊκού κλίματος είναι το ποσοστό των παιδιών που αντιπαθούν το σχολείο. Οι οικογενειακές σχέσεις των μαθητών που διαπράττουν βίαιες πράξεις στο σχολείο χαρακτηρίζονται ως φτωχές και προβληματικές. Παρατηρείται θετική σχέση της σχολικής βίας με την ενδοοικογενειακή (βία), την κουλτούρα και τις αξίες της οικογένειας προέλευσης των μαθητών - δραστών καθώς και την εμπλοκή άλλων μελών της οικογένειας με την παραβατικότητα (Αρτινοπούλου, 2007).

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Γερμανία

Σε έρευνα αυτο-ομολογούμενης ενοχής, που έγινε σε δείγμα μαθητών και αφορούσε τη διάπραξη 20 πράξεων βίας και επιθετικότητας, διαπιστώθηκε ότι η πιο συχνή μορφή βίας ήταν η λεκτική και η παρενόχληση με σχόλια και προσβλητικούς επιθετικούς χαρακτηρισμούς, σε ποσοστό 83%. Οι διαμάχες και οι διαπληκτισμοί με άσκηση σωματικής βίας μεταξύ των μαθητών ήταν για τα αγόρια 48,5% και για τα κορίτσια 15,8%. Τα ψέματα και η συκοφαντία σε βάρος των συμμαθητών ήταν για τα αγόρια 41% και για τα κορίτσια 23%. Η λεκτική κακοποίηση από τους μαθητές προς τους καθηγητές, είτε ενώπιόν τους είτε κρυφά, ήταν για τα αγόρια 35,6% και για τα κορίτσια 32,4%, ενώ για την καταστροφή των περιουσιακών στοιχείων του σχολείου ευθύνονταν τα αγόρια σε ποσοστό 40% και τα κορίτσια 27,7%. Αντίθετα, άλλες μορφές βίας ήταν λιγότερο συχνές. Τέτοιες είναι η σεξουαλική παρενόχληση μεταξύ των μαθητών (αγόρια 6,2% και κορίτσια 1,6%), η απειλή με τη χρήση όπλου (αγόρια 3,9% και κορίτσια 0,9%), και η σεξουαλική παρενόχληση των καθηγητών από τους μαθητές (αγόρια 3,1% και κορίτσια 0,9%). Συμπερασματικά, οι πρόσφατες έρευνες στη Γερμανία δείχνουν ότι οι πιο συχνές μορφές βίας στο σχολείο είναι α. η λεκτική (ψέματα, δυσφήμηση και παρατσούκλια), β. η σωματική, δηλ. διαπληκτισμοί, γ. ο βανδαλισμός, δ. οι απειλές με όπλα και η σεξουαλική παρενόχληση. Επίσης, τα πορίσματα έδειξαν ότι εγκλήματα βίας διαπράχθηκαν σε σχολεία με παιδιά που παρουσίαζαν μαθησιακές δυσκολίες (81,5%). Διαπιστώθηκε επίσης ότι υπάρχει διαφοροποίηση της βίας μεταξύ αστικών και επαρχιακών περιοχών (Αρτινοπούλου, 2007).

Σουηδία

Σε έρευνα 800 μαθητών Λυκείου από 8 σχολεία της Στοκχόλμης διαπιστώθηκε ότι το 15% είχε παρενοχληθεί στο χώρο του σχολείου (bulling), τον τελευταίο χρόνο. Σε έρευνα θυματοποίησης αποδείχτηκε ότι το 5% των αγοριών και το 1% των κοριτσιών είχαν υποστεί πράξη βίας, που χρειάστηκε κάποιου είδους θεραπεία, το τελευταίο τρίμηνο από τότε που διεξήχθη η έρευνα. Για λιγότερο βίαιες πράξεις, το ποσοστό ανέρχεται στο 14% για τα αγόρια και το 5% για τα κορίτσια. Η εικόνα της έκτασης δεν διαφοροποιείται αισθητά και σε άλλες χώρες της Ε.Ε. Παρεμφερείς έρευνες έχουν διεξαχθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο, τη Δανία και αλλού (Αρτινοπούλου, 2007).

Κύπρος

Αριθμός και ποσοστά εγκατάλειψης σπουδών και επανάληψης της ίδιας τάξης (ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ)

Αριθμός και ποσοστό εγκατάλειψης σπουδών και επανάληψης της ίδιας τάξης ανά επίπεδο, εκπαίδευσης και φύλο, 2000-2001

ΕΠΙΠΕΔΟ		ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ		
		ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
Πρωτοβάθμια	Απόλυτοι αριθμοί	61	67	128
	%	0,19	0,22	0,20
Δευτεροβάθμια	Απόλυτοι αριθμοί	1103	518	1621
	%	3,4	1,6	2,5

Παγκύπρια έρευνα για τη νεανική παραβατικότητα μαθητών γυμνασίων και λυκείων το 2000 (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ)

ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΗΣΗ	*ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ*
Νόμιμων και παράνομων ουσιών	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟ
Δυνατών αλκοολούχων ποτών κατά τη βραδινή έξοδο (μπράντυ, βότκα, κ.λπ.)	
Νόμιμων ναρκωτικών ουσιών Τσιγάρων στο σχολείο Χαπιών και άλλων ουσιών	
Σκληρών ναρκωτικών (κοκαΐνη, ηρωίνη, κ.λπ.)	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΥΚΕΙΟ
Αναλογία αγοριών προς κορίτσια (εκτός από τη χρήση χαπιών όπου τα κορίτσια είναι περισσότερα)	3:1

Το ποσοστό των μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρουσιάζουν έντονα προβληματική συμπεριφορά (δηλ. που αποτελούν απειλή για τον εαυτό τους και τους γύρω τους) ανέρχεται περίπου στο 2% του συνολικού σχολικού πληθυσμού. Η Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας δέχεται κάθε χρόνο περίπου 2.800 παραπομπές μαθητών από όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, κυρίως σε σχέση με θέματα μάθησης και συμπεριφοράς.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Υπηρεσίας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Συμβουλευτικής Αγωγής, σε ότι αφορά τη χρήση ουσιών που προκαλούν εθισμό από μαθητές έχουμε τα ακόλουθα (ΑΠΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ)

	ΣΧΟΛΙΚΟ ΈΤΟΣ 2000-2001			***ΣΧΟΛΙΚΟ ΈΤΟΣ 2001-2002***	
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	**ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ**	**ΠΟΣΟΣΤΟ**	**ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ**	**ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ**
ΕΠΙΠΕΔΟ					
Γυμνάσιο	121	15589	0,77	128	28146(0,45)
Λύκειο	85	19410	0,43	53	27155(0,19)
Σύνολο	206	34999	0,58	181	55301(0,32)

Μάλτα

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Μάλτας είναι βασισμένο στην αρχή της ισότητας των φύλων που επιβάλλει τον σεβασμό μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Αν και αναγνωρίζει τις διαφορές που μπορεί να υπάρχουν μεταξύ των ανδρών και των γυναικών, ενθαρρύνει την επιβεβαίωση της ταυτότητας των φύλων. Το εθνικό πρόγραμμα σπουδών της Μάλτας στοχεύει στην ενδυνάμωση του εκπαιδευτικού συστήματος της Μάλτας για να εγγυηθεί ίσες ευκαιρίες για όλους, ανεξάρτητα από το φύλο του καθενός. Στην πραγματικότητα, τα αγόρια στην Μάλτα και τα κορίτσια ακολουθούν το ίδιο πρόγραμμα σπουδών, αντιμετωπίζονται εξίσου, τους δίνονται ίσες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές και εκτίθενται στην ίδια εκπαιδευτική εμπειρία. Οι εκπαιδευτικοί εκπαιδεύονται να συμπεριφέρονται στα αγόρια και τα κορίτσια εξίσου και η τοποθέτησή τους καθώς επίσης και η επιλογή λέξεών που χρησιμοποιούν κατά τη διδασκαλία τους, ελέγχονται τακτικά. Το εθνικό πρόγραμμα σπουδών στην Μάλτα υπαγορεύει ότι η ισότητα των φύλων δεν πρέπει να διδαχθεί ως ξεχωριστό, απομονωμένο θέμα. Αντ' αυτού, πρέπει να είναι "ένα διεπιστημονικό θέμα που οι δάσκαλοι μπορούν να αναπτύξουν μέσα στο πλαίσιο του μαθήματός τους, που αντιμετωπίζει την προκατάληψη. Επίσης διευκρινίζει ότι οι μαθητές πρέπει να ενημερωθούν για τα δυσμενή αποτελέσματα όλων των τύπων βίας και ότι δεν πρέπει ποτέ να την ανεχτούν. Στην πραγματικότητα, το εθνικό πρόγραμμα σπουδών συγκεκριμένα υπαγορεύει ότι τα αγόρια και τα κορίτσια στη Μάλτα πρέπει

να ενημερωθούν ιδιαίτερα για τη σεξουαλική κακοποίηση και παρενόχληση και να ενθαρρυνθούν στο να επιδιώξουν να ζητήσουν βοήθεια αν ποτέ γίνουν θύματα.

Η σύγχρονη νομοθεσία της Μάλτας και οι κυβερνητικές πολιτικές καθιστούν εμφανές ότι η κυβέρνηση της Μάλτας δεσμεύεται προς την πρόληψη της βίας.

Συγκεκριμένος ορισμός του bullying

Το bullying καθορίζεται ως: μια καταναγκαστική ανάγκη να μετατοπιστεί η επιθετικότητα και επιτυγχάνεται από την έκφραση της ανεπάρκειας (κοινωνικής, προσωπικής, διαπροσωπικής, συμπεριφοριστικής, επαγγελματικής) από την προβολή αυτής της ανεπάρκειας πάνω σε άλλους μέσω του ελέγχου και της υποταγής (κριτική, αποκλεισμός, απομόνωση κ.λπ...). Το bullying στηρίζεται από την παραίτηση της ευθύνης (άρνηση, προσποίηση θυματοποίησης) και διαιωνίζεται από ένα κλίμα φόβου, άγνοιας, αδιαφορίας, σιωπής, άρνησης, δυσπιστίας, εξαπάτησης, διαφυγή της υπευθυνότητας, ανοχής και ανταμοιβής (π.χ. προώθηση) για συνέχιση του bullying.

Το bullying εμφανίζεται με διαφορετικές μορφές. Θα μπορούσε να είναι: σωματική, ψυχολογική/συναισθηματική και σεξουαλική κακοποίηση. Φαίνεται ότι καθένας θα μπορούσε να ασκεί τέτοιου είδους βία εντούτοις, εμφανίζεται συχνότερα μεταξύ συνεργατών, μαθητών κλπ.

Για μερικούς, το bullying ξεκινά πολύ νωρίς - στο σχολείο. Οι Ananiadou και Smith υποστήριξαν ότι πολλές χώρες έχουν αφιερώσει την προσοχή τους στο πρόβλημα της βίας στο σχολείο στις προηγούμενες δύο δεκαετίες βεβαίως όχι επειδή το πρόβλημα δεν υπήρξε νωρίτερα, αλλά πιθανώς λόγω μιας αύξησης στην ακαδημαϊκή έρευνα για το κοινωνικό αυτό πρόβλημα και ως αποτέλεσμα της έκθεσής του από τα μέσα. Αυτή η αυξανόμενη συνειδητοποίηση έχει πιέσει, αναγκάσει τις Αρχές διάφορων χωρών να εξετάσουν και να ασχοληθούν με αυτό το σοβαρό πρόβλημα. Η Μάλτα δεν αποτελεί εξαίρεση. Ο Borg υποστηρίζει ότι μια εθνική έρευνα για το bullying στη Μάλτα έδειξε ότι η συχνότητα της σοβαρής αυτής μορφής βίας είναι υψηλή - στην πραγματικότητα, τα συμπεράσματα δείχνουν ότι ένας στους τρεις μαθητές στη Μάλτα, περιλαμβάνονται στην διάπραξη αυτού του είδους της βίας, είτε ως δράστες είτε ως θύματα αυτής. Τα περισσότερα κρούσματα του bullying στη Μάλτα εμφανίζονται είτε στη σχολική παιδική χαρά είτε μέσα στις τάξεις.

Πηγή: Daphne Project 2005-1127-Y

Ισπανία

Η Ισπανία, επίσημα το βασίλειο της Ισπανίας, είναι μια χώρα που βρίσκεται στη νότια Ευρώπη. Η Ισπανία είναι μια δημοκρατία που οργανώνεται ως κοινοβουλευτική μοναρχία. Είναι μια αναπτυγμένη χώρα με την ένατη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο. Αυτή η χώρα έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης το1986.

Η κρατική/δημόσια εκπαίδευση στην Ισπανία είναι δωρεάν και υποχρεωτική από τα 6 έως τα 16 έτη. Το τρέχον εκπαιδευτικό σύστημα καλείται LOGSE (Ley de Ordenacion General del Sistema Educativo). Επίσης υπάρχουν ιδιωτικά σχολεία για όλες τις τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Σε αυτά, οι γονείς πρέπει να καταβάλουν μια αμοιβή μηνιαία/ετησίως. Τα περισσότερα από αυτά τα σχολεία λειτουργούν με θρησκευτικεούς κανονισμούς, διαταγές, και μερικά μάλιστα δέχονται μόνο τα κορίτσια ή μόνο τα αγόρια.

Το νομοθετικό πλαίσιο. Η βία μεταξυ των φύλων στην Ισπανία

Έως το 2004 όλα τα σχέδια είχαν έναν ελλιπή χαρακτήρα. Οι πόροι ήταν εντυπωσιακά ανεπαρκείς και δεν μπορούσε να δημιουργηθεί μια πλήρης και σωστή μεταχείρηση του ζητήματος της βίας. Οι εκπαιδευτικές ενέργειες για την πρόληψη δεν έγιναν. Αν και υπήρξαν διαδικασίες καταγγελίας, ήταν ατελέσφορες Λόγω αυτής της κατάστασης, ένας νέος νόμος εγκρίθηκε στο τέλος του 2004: "Νομικός νόμος της προστασίας ενάντια στη βία βασισμένη στο φύλο"'Statutory law of integral Protection against Gender Violence (Albarracin 2006). Αυτό το κείμενο ρυθμίζει μέτρα για την προστασία, την πρόληψη, την υποστήριξη και την αποκατάσταση των θυμάτων της βίας φύλων, ειδικά των γυναικών. Ο νόμος καλύπτει, προβλέπει εκπαιδευτικές, κοινωνικές πτυχές καθώς επίσης και κανόνες που έχουν επιπτώσεις κατά τη συνύπαρξη, και τη σωφρονιστική και εκπαιδευτική απάντηση από τους ποινικούς κανόνες. Αλλά και έχει επιπτώσεις, με συγκεκριμένους κανόνες προστασίας, στο πεδίο της απασχόλησης και της αντίστοιχης κοινωνικοοικονομικής προστασίας. Ο νόμος επιβίωσε με μια μεγάλη αίσθηση προσδοκίας και κοινωνικής αποδοχής, και αποτελεί ορόσημο και κατάκτηση του φεμινιστικού κινήματος.

Το κείμενο φεύγει από την ιδέα ότι η βία ανάλογα το φύλο δεν είναι ένα πρόβλημα που έχει επιπτώσεις στο ιδιωτικό πεδίο αλλά που είναι συνέπεια της υπάρχουσας ανισότητας στην κοινωνία, μια βία που αναφέρεται στις γυναίκες που θεωρούνται από τους επιτιθέμενούς της, τους άνδρες, ως άνθρωποι ελάχιστων δικαιωμάτων ελευθερίας, σεβασμού και ικανότητας για αποφάσεις. Ο νόμος προσπαθεί να παλέψει την ανισότητα στις σχέσεις δύναμης που έχουν ιστορικά οι σχέσεις μεταξύ των ανδρών και των γυναικών. Αυτή η βία καταλήγει στις σεξουαλικές επιθέσεις στην κοινωνική ζωή, την κακομεταχείρηση στις σχέσεις συνεργασίας, και την παρενόχληση στο εργασιακό πεδίο.
Αυτά είναι τα κύρια μέτρα που αυτός ο νόμος θεσπίζει:

- μέτρα ευαισθητοποίησης και επέμβασης θα γίνουν στο εκπαιδευτικό πεδίο (στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως στο διδακτικό περιεχόμενο).
- η εικόνα του σεβασμού στην ισότητα και την αξιοπρέπεια των γυναικών θα ενισχυθεί, με ιδιαίτερες αναφορές δημοσίως.
- μέτρα υποστήριξης στα θύματα βίας φύλου θα θεσπιστούν.
- δωρεάν νομικής συμμετοχής για εκείνες τις γυναίκες θύματα της βίας χωρίς ικανοποιητικούς πόρους.
- ο νόμος αναλαμβάνει επίσης την προστασία των ανηλίκων, όχι μόνο για την διαχείρηση των δικαιωμάτων τους, αλλά και για την εγγύηση αποτελεσματικών μέτρων προστασίας που προσαρμόζονται με σεβασμό για τη γυναίκα.
- τα βασισμένα στο φύλο θύματα βίας θα θεωρούνται ως ομάδα προτεραιότητας για την πρόσβαση στα σπίτια και τις κατοικίες.

Εκπαιδευτικό σύστημα

Το σχολικό σύστημα στην Ισπανία έχει υποβληθεί πρόσφατα σε τεράστιες αλλαγές και τα ακόλουθα στάδια έχουν καθιερωθεί πρόσφατα. Η κρατική εκπαίδευση στην Ισπανία είναι δωρεάν και υποχρεωτική από τα 6 έως τα 16 έτη. Το τρέχον εκπαιδευτικό σύστημα καλείται LOGSE (Ley de Ordenacion General del Sistema Educativo). Η προσχολική εκπαίδευση είναι εθελοντική από την ηλικία 0 έως 6 ετών,

η πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι υποχρεωτική από 6 έως 12 έτη, υποχρεωτική είναι και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση για 12 έως 16 έτη, και η μετα-υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση υπάρχει και είναι εθελοντική για πάνω από 16 ετών. Συγκεκριμένα:
- Educacion Infantil (παιδικός σταθμός): 2 κύκλοι εκπαίδευσης τριών ακαδημαϊκών ετών ο καθένας που καλούνται:
Jardin de Infancia (0-3 έτη)
Preescolar (3-6 έτη)
- Educacion Primaria (σχολείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης): Δύο κύκλοι τριών ετών ο καθένας:
πρώτος κύκλος (6-9 έτη)
δεύτερος κύκλος (9-12 έτη)
- Educacion Secundaria (δευτεροβάθμια εκπαίδευση): ESO (υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση): δύο κύκλοι δύο ακαδημαϊκών ετών κάθε ένα (4 έτη)
κύκλος 1° (12-14 έτη)
κύκλοσ 2° (14-16 έτη)

όταν τελειώσει η δευτεροβάθμια εκπαίδευση ESO, ο νέος έχει διάφορες επιλογές:
1) να κάνει Ciclos Formativos de grado Medio (επαγγελματική κατάρτιση) (τεχνικό κολλέγιο 1°)
2) πρόσβαση σε Bachillerato
3) να εργαστεί

εάν ο νέος δεν τελειώνει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση ESO, μπορεί:
Garantia (μαθαίνοντας ένα επάγγελμα σε ένα έτος)
Να βρει δουλειά

- Bachillerato: δύο ακαδημαϊκά έτη (16-18 έτη) στα οποία οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν μια από αυτές τις ειδικότητες:
τέχνες
φυσικές επιστήμες
επιστήμες & εφαρμοσμένη μηχανική
κοινωνικές επιστήμες
ανθρωπιστικές

- όταν τελειώσει το Bachillerato ο μαθητής έχει διάφορες επιλογές:
1) να κάνει τον ανώτερο Ciclos Formativos de grado (επαγγελματική κατάρτιση) (τεχνικό κολλέγιο 2°), πολύ χρήσιμο για την εύρεση εργασίας σήμερα
2) πρόσβαση στο πανεπιστήμιο μέσω του PAU (Pruebas de Acceso a la Universidad ή δοκιμές πρόσβασης στο πανεπιστήμιο).
3) να εργαστεί.

Όλη η μη πανεπιστημιακή κρατική εκπαίδευση είναι δωρεάν στην Ισπανία, αλλά οι γονείς πρέπει να αγοράσουν τα βιβλία και όλα τα απαραίτητα υλικά των παιδιών τους. Επίσης υπάρχουν ιδιωτικά σχολεία για όλη την υποχρεωτική εκπαίδευση, και επίσης Bachillerato. Σεαυτά, οι γονείς πρέπει να καταβάλουν μια αμοιβή. Τα περισσότερα από αυτά τα σχολεία διευθύνονται από θρησκευτικούς κανονισμούς, ενώ κάποια δέχονται μόνο τα κορίτσια ή τα αγόρια.

Συγκεκριμένος καθορισμός του bullying στη χώρα

Στη μελέτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, A Review of scientifically evaluated good practices of preventing and reducing bullying at school in the EU member states (μια αναθεώρηση των επιστημονικά αξιολογημένων ορθών πρακτικών της παρεμπόδισης και της μείωσης του bullying στο σχολείο στα κράτη μέλη της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Ένωση 2004), το φαινόμενο του bullying έχει αναλυθεί σε κάθε χώρα της Ένωσης, ενώ κάθε χώρα δίνει τον δικό της ορισμό. Στην περίπτωση της Ισπανίας:

Σύμφωνα με τους Ortega et al (2001), ο όρος σχολική βία χρησιμοποιείται από τα μέσα όταν αναφέρονται στα προβλήματα επιθετικότητας που εκδηλώνονται από μαθητές προς τους δασκάλους τους και προς άλλους συμμαθητές τους.

Οι δάσκαλοι χρησιμοποιούν τους όρους σύγκρουση, διαμάχη, έλλειψη πειθαρχίας, επιθετικότητα και κακή συμπεριφορά για να περιγράψουν τις αδικαιολόγητες συμπεριφορές από τους μαθητές. Οι σπουδαστές χρησιμοποιούν όρους όπως παρενόχληση, κακομεταχείριση, ξύλο, ενόχληση για να περιγράψουν την αδικαιολόγητη επιθετικότητα. Τα τελευταία χρόνια, γίνεται αναφορά σε αυτά τα φαινόμενα ως προβλήματα της συνύπαρξης. Το φαινόμενο της σχολικής βίας ξεπερνά το εκτενώς μελετημένο φαινόμενο του bullying. Σύμφωνα με τους Ortega et al (2001), η σχολική βία υπάρχει όταν: ένα πρόσωπο ή ομάδα ανθρώπων από το σχολείο προσβάλλεται, δεχόμενος φυσική επίθεση, κοινωνικό αποκλεισμό ή απομόνωση, παρενόχληση, απειλή ή εκφοβισμό από άλλο/άλλα άτομα που κάνουν αυτά τα πράγματα στο θύμα/τα με ασυδοσία. Εάν αυτές οι συμπεριφορές δεν αποτελούν μεμονωμένα επεισόδια, αλλά μάλλον επαναλαμβάνονται, το θύμα βρίσκεται ψυχολογικά, φυσικά, ή κοινωνικά ανυπεράσπιστο λόγω μιας μείωσης στον αυτοσεβασμό, την προσωπική ασφάλεια και την ικανότητα πρωτοβουλίας που προκαλούνται από τη δράση του παραβάτη, την απουσία ή την έλλειψη βοήθειας και τη συνεχή φύση αυτής της κοινωνικής κατάστασης.

Η πρώτη μελέτη για το bullying στην Ισπανία πραγματοποιήθηκε τοπικά στην πόλη της Μαδρίτης, χρησιμοποιώντας ένα ερωτηματολόγιο πολλαπλής επιλογής (Viera, Fernandez Y Quevedo, 1989 Fernandez Y Quevedo, 1991). Μετά από εκείνη την έρευνα έχουν υπάρξει πολλές μελέτες που πραγματοποιήθηκαν από τις αυτόνομες Κοινότητες, αλλά θα συγκεντρωθούμε στις εθνικές έρευνες που έχουν αναλύσει το πρόβλημα σε βάθος, και έχουν γίνει μελέτες αναφοράς.

Σε εθνικό επίπεδο, η πρώτη μελέτη για τη βία στα σχολεία είναι από τη δεκαετία του '90 και πραγματοποιήθηκε από τους Cerezo και Esteban (1992 Ortega και λοιποί, 2001), ακολουθείται από τις μελέτες που πραγματοποιήθηκαν από τον Ortega (1994b Ortega και λοιποί, 2001), και έπειτα, το 1995, οι Mora-Merchan και Ortega (Ortega και λοιποί, 2001) πραγματοποίησαν μια επέκταση εκείνης της μελέτης.

Έως το 1999, με την έρευνα Διαμεσολαβητών (Defensor del Pueblo 1999), δεν είχαν υπάρξει επίσημες μελέτες για αυτό το θέμα. Έτσι, κατέστη μελέτη αναφοράς για να μιλήσει για το φαινόμενο του bullying στην Ισπανία, τις αιτίες και τις συνέπειές του, και ποια μέτρα μπορούν να ληφθούν για να αποτραπεί και να καταπολεμηθεί το πρόβλημα.

Το 2001 μια νέα έρευνα της βίας στα σχολεία δημοσιεύθηκε στην Ισπανία: η μελέτη από τους Ortega και Mora-Merchan (2000 Ortega και λοιποί, 2001).

Από το 2001, πολλές έρευνες που αναλύουν το bullying στα ισπανικά σχολεία έχουν εμφανιστεί επειδή τα μέσα έχουν αυξήσει την προσοχή τους στο πρόβλημα και

η κοινωνία γενικά ανησυχεί για αυτό το ζήτημα. Από αυτές τις δημοσιεύσεις πρέπει να υπογραμμίσουμε την εργασία της Maria Jose Diaz Aguado ή πρόσφατες δημοσιεύσεις όπως "Guerra en las aulas"' (πόλεμος στις τάξεις) από τη Nora Rodriguez (2004) ή "Acoso escolar" (σχολική παρενόχληση) από Rosa Serrate (2006), δύο μελέτες που αναλύουν την πραγματική κατάσταση της βίας στα σχολεία.

Οι στατιστικές όσον αφορά στο bullying στην Ισπανία συνοψίζονται σε αυτά τα στοιχεία:

Οι Cerezo και Esteban (1992 Ortega και λοιποί, 2001), σε μια μελέτη που έγινε στη Murcia, βρήκαν ότι οι δράστες της βίας έφταναν το 11,4% και τα θύματα το 5,4% των μαθητών. Ο Ortega (1994b Ortega και λοιποί, 2001), σε μια μελέτη στις πολύ φτωχές περιοχές της πόλης της Σεβίλης στην οποία το ερωτηματολόγιο Olweus χρησιμοποιήθηκε, διαπίστωσε ότι το 16% αποκάλεσε τον εαυτό του ως δράστη επιθέσεων και το 15%, ως θύμα. Κατόπιν, το 1995 οι Mora-Merchan και Ortega (Ortega και λοιποί, 2001) πραγματοποίησαν μια επέκταση εκείνης της μελέτης και καθόρισαν τέσσερις αποκλειστικές κατηγορίες που αντιστοιχούν σε τέσσερα σχεδιαγράμματα, προφίλ των πρωταγωνιστών του φαινομένου της βίας: τα θύματα, τους δράστες, δράστες που έχουν υπάρξει θύματα βίας και τους μαθητές που δεν έχουν ανάμειξη στο πρόβλημα. Διαπίστωσαν ότι το 11% των σπουδαστών ήταν θύματα, το 20% δράστες, το 45% δράστες που έχουν θυματοποιηθεί επίσης και 24% δεν έχουν σχέση με αυτό το πρόβλημα.

Οι Ortega και Mora-Merchan (2000 Ortega και λοιποί, 2001) πραγματοποίησαν μια μελέτη που είναι η πιό λεπτομερής ανάλυση του προβλήματος της παρενόχλησης μεταξύ μαθητών που έχει γίνει μέχρι τώρα χρησιμοποιώντας ένα ισπανικό δείγμα από 4.914 μαθητών μεταξύ των ηλικιών 9 και 18, από είκοσι έξι σχολεία της Σεβίλης. Αυτοί οι ερευνητές βρήκαν ότι:

11% των έχουν σημαντική εμπλοκή στο πρόβλημα της βίας: 3,5% ασκούν βία, 6,5% είναι θύματα και 1% θύματα και θύτες. Επίσης, 43% των σπουδαστών έχουν περιστασιακά κακές σχέσεις με άλλους και είναι περιστασιακά επιθετικοί. Η μελέτη ασχολήθηκε και με το φύλο και την ηλικία, εξέτασε τις τοποθετήσεις και τη συμπεριφορά όσον αφορά τους δασκάλους και τους σπουδαστές που αντιμετωπίζουν τη βία στο σχολείο, και αξιολόγησε τα οικοσυστήματα των κοινωνικών σχέσεων και τις πράξεις της βίας που εμφανίζονται στα σχολεία. Αυτή η μελέτη ανέφερε ότι τα κορίτσια είναι παρατηρητές περισσότερο των περιστατικών βίας ενώ τα αγόρια ήταν πιθανότερο να είναι θύτες ή θύματα από τα κορίτσια. Άλλα αποτελέσματα από αυτήν την μελέτη ανέφεραν ότι ο αριθμός των bullies παραμένει σταθερός, ότι ο αριθμός των θυμάτων μειώνεται καθώς οι μαθητέςμεγαλώνουν.

Οι Ortega και Mora-Merchan (2000 Ortega και λοιποί, 2001) ανέφεραν ότι οι προσβολές ήταν ο συχνότερος τύπος bullying, και ακολουθούσαν η δημιουργία προσβλητικών φημών και το κλέψιμο αντικειμένων, οι απειλές, οι φυσικές επιθέσεις και η απομόνωση. Οι φυσικές επιθέσεις και οι απειλές ήταν συχνότερες μεταξύ των αγοριών ενώ τα κορίτσια έτειναν να διαδίδουν φήμες και να απομονώσουν ένα θύμα. Η πιό κοινή θέση για τη εμφάνιση περιστατικών βίας ήταν στην τάξη, στην παιδική χαρά, στους διαδρόμους, καθώς επίσης και άλλα μέρη του σχολείου.

Οι Ortega και Mora-Merchan (2000 Ortega και λοιποί, 2001) ανέφεραν ότι η άσκηση βίας στο σχολοκό πριβάλλον ήταν πλέον πιθανή να πραγματοποιηθεί από έναν μαθητή σε ένα άλλο έτος, μεγαλύτερο σε τάξη και ηλικία (41%), 9,7% ήταν

πιθανό να απειληθούν από έναν μεγαλύρερο συμμαθητή και 5,6% ήταν πιθανό να φοβεριστεί από έναν νεώτερο σπουδαστή. Αυτή η μελέτη ανέφερε ότι σε 54% των περιπτώσεων, η βία πραγματοποιήθηκε από ένα άτομο ενώ το υπόλοιπο ποσοστό ανήκει σε ομάδα που διέπραξε την πράξη. Μόνο 32% των θυμάτων έτειναν να εκμυστηρεύονται την εμπειρία τους στο δάσκαλο ενώ 29% ανέφερε ότι το θα έλεγαν στο σπίτι τους.

Όταν αυτή η μελέτη εξέτασε τις τοποθετήσεις των μαθητών, έδειξε ότι μαθητές που αισθάνθηκαν ότι έπεσαν θύματα του bullying, δήλωσαν ότι θα επενέβαιναν για να σταματήσουν μια κατάσταση βίας ενώ εκείνοι που αισθάνθηκαν ως θύτες, δράστες, δήλωσαν ότι δεν θα επενέβαιναν (9%) ενώ άλλοι δήλωσαν ότι δεν ήταν το πρόβλημά τους, δεν τους απασχολούσε.

Το νομοθετικό πλαίσιο για το bullying

Σύμφωνα με την ισπανική έκθεση Διαμεσολαβητών (the Spanish Ombudsman report) σχετικά με τη φοβέρα (Defensor del Pueblo 1999), οι πιό σχετικές νομικές πτυχές για τη βία στην εκπαίδευση είναι:

Αρχικά πρέπει να πούμε ότι η "σχολική βία" ή "bullying" δεν είναι μια δικαστική έννοια στην Ισπανία. Λόγω αυτού, είναι απαραίτητο να οριοθετηθεί το φαινόμενο που εμείς καταλαβαίνουμε ως "σχολική βία", να αναλύσουμε πώς μπορεί να γίνει αντικείμενο νομικής επεξεργασίας, διαχείρησης. Έτσι, ακολουθώντας τον ορισμό του bullying που μελετάμε, καταλαβαίνουμε τη "σχολική βία" ως εκείνο το είδος κακομεταχείρησης που παράγεται μεταξύ των παιδιών ή των εφήβων επανειλημμένα, με έναν ή περισσότερους επιτιθέμενους και ένα από περισσότερα θύματα. Αυτή η βία μπορεί να είναι φυσική, σεξουαλική ή ψυχολογική.

Νομικά αυτό το πρόβλημα δεν εμφανίζεται ως συγκεκριμένο έγκλημα, όπως, παραδείγματος χάριν, η ενήλικη κακοποίηση των παιδιών (που τιμωρείται αυστηρά από το σύστημα).

Αφ' ετέρου, παραδοσιακά η Ισπανία είναι χώρα που έχει δεχτεί τη σωματική τιμωρία ως τρόπο εκπαίδευσης, χωρίς οποιοδήποτε νομικό καταφύγιο να κρίνει, κριτικάρει αυτό. Το 1978, η κατάσταση άρχισε να αλλάζει: Το ισπανικό σύνταγμα του 1978 δήλωσε στο άρθρο 34 ότι "τα παιδιά θα απολαύσουν την προσδοκώμενη προστασία στις διεθνείς συμφωνίες που φρουρούν τα δικαιώματά τους", και, σε αυτήν την πτυχή, η Συνθήκη σχετικά με τα δικαιώματα των νέων είναι μέρος της ισπανικής νομικής διαταγής από την επικύρωσή της από την Ισπανία στις 30 Νοεμβρίου του 1990, καθώς επίσης και το διεθνές σύμφωνο των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων και το διεθνές σύμφωνο των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων (που επικυρώθηκαν στις 13 Απριλίου του 1977), η ευρωπαϊκή Συνθήκη (που επικυρώθηκε στις 26 Σεπτεμβρίου του 1979) και η ευρωπαϊκή κοινωνική επιστολή (που επικυρώθηκε στις 29 Απριλίου του 1980). Από εκείνη την προκήρυξη, η νομική υποστήριξη για τα παιδιά αρχίζει να αναπτύσσεται από το κράτος και τις αυτόνομες κυβερνήσεις.

Το 1995 ο ποινικός κώδικας μεταρρυθμίστηκε, ανυψώνοντας την ποινική ηλικία στα δεκαοχτώ έτη (πριν από αυτόν τον νόμο η ποινική ηλικία ήταν τα 16). Σύμφωνα με αυτό, τα παιδιά κάτω από δώδεκα ετών που διαπράττουν ένα έγκλημα θα υποβάλονται στη διάθεση των διοικητικών ιδρυμάτων της προστασίας των ανηλίκων, και τα παιδιά και οι έφηβοι μεταξύ 12 και 18 ετών θα κρίνονται από το δικαστήριο

των ανηλίκων. Αυτό το δικαστήριο των ανηλίκων αντικαθιστά τα προηγούμενα "κηδεμονικά δικαστήρια των ανηλίκων".

Αναφορικά με τη βία, η μεταρρύθμιση του ποινικού κώδικα αναγνωρίζει τη συνήθη κακομεταχείρηση (φυσική ή ψυχολογική) ως έγκλημα (άρθρα: 153, 617, 173), αλλά δεν διευκρινίζει, δεν συγκεκριμενοποιεί το bullying, ή τη βία στα σχολεία ως τύπο κακής συμπεριφοράς.

Εντούτοις, μια νέα μεταρρύθμιση του ποινικού κώδικα το 1999, αναφέρθηκε με έναν ειδικό τρόπο στα παιδιά-θύματα, προστατεύοντάς τα από τους επιτιθέμενούς τους στη δικαστική διαδικασία (μεταρρύθμιση των άρθρων 448, 455, 707 και 713 του νόμου της εγκληματικής κρίσης).

Το 2000 ο οργανικός νόμος της ποινικής ευθύνης των ανηλίκων εγκρίθηκε. Αυτός ο νόμος εξετάζει τον ανήλικο σαν ένα πρόσωπο υπεύθυνο των πράξεών του, και, λόγω αυτής, επιβάλλει μια εκπαιδευτική ποινική ρήτρα σε αυτόν που προσαρμόζεται στις ανάγκες των παραβατών, επιβάλλοντας την επανεκπαίδευση και την επανένταξη του εφήβου. Αυτός ο νόμος επικυρώνει επίσης την ποινική ευθύνη στην ηλικία των 18.

Ο ισπανικός Διαμεσολαβητής (Spanish Ombudsman) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι:

- η ποινική κύρωση της παραβίασης της γονικής ευθύνης, καθώς επίσης και οι προστατευτικοί ποινικοί τύποι των υποθέσεων των τραυματισμών, των κακοποιήσεων και των κακών χειρισμών του φυσικού και ψυχικού χαρακτήρα ενάντια στους ανηλίκους φαίνονται, μετά από τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις, ικανοποιητικές.
- η εξέλιξη που υποβάλλεται από τα ιδρύματα της προστασίας και της μεταρρύθμισης, που είναι μεταφρασμένα στον απαραίτητο κανονιστικό διαχωρισμό τους, ουσιαστικό, θεσμικό και διαδικαστικό, είναι μια σαφής πρόοδος. Θεωρώντας ότι το θεμελιώδες δικαίωμα γίνεται αποδεκτό, θα ήταν επιθυμητό ένας μεγαλύτερος συντονισμός μεταξύ της άσκησης των κηδεμονικών ανταγωνισμών που αντιστοιχούν σε μερικές ανεξάρτητες κοινότητες και διοικητικές αποδόσεις του κράτους που έχουν επιπτώσεις σε εκείνο τον τομέα της επέμβασης.
- ο ποινικός νόμος του ανηλίκου φθάνει στη δημοσίευσή του για να καταστήσει την πρόβλεψη αποτελεσματική του ποινικού κώδικα ανυψώνοντας την ποινική ηλικία στα δεκαοχτώ έτη, αν και αυτός ο νόμος δεν θα είναι σε θέση να λάβει την επιθυμητή και απαραίτητη αποτελεσματικότητα εάν δεν συνοδευτεί από δημοσιονομικά στοιχεία του προσωπικού και υλικού χαρακτήρα που το πρόγραμμα απαιτεί.
- εν πάση περιπτώσει, ο νόμος του διαχωρισμού μεταξύ των συστημάτων "της προστασίας" και εκείνων "της μεταρρύθμισης", και της επακόλουθης νομικής διατύπωσης ενός συγκεκριμένου νόμου της εγκληματικής ευθύνης του ανηλίκου, πρέπει να έχει στόχο την επανεκπαίδευση των νεαρών δραστών προσφέροντάς τους την απαραίτητη προσοχή.

Στατιστικά στοιχεία για τη βία μεταξύ των εφήβων

Οι λεκτικές επιθέσεις μεταξύ συμμαθητών, είναι ο τύπος παρενόχλησης που εμφανίζεται πιο συχνά μεταξύ των ισπανών μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Έχει επιπτώσεις, επηρεάζει το ένα τρίτο των μαθητών. Οι φυσικές επιθέσεις ενάντια προσώπων ή κατά της ιδιοκτησίας τους εμφανίζονται σε ένα 5%

των περιπτώσεων. Οι απειλές μόνο για να προκαλέσουν το φόβο, φτάνουν σε κάτι περισσότερο από 8% των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ένα ποσοστό μεταξύ 14% και 9% βεβαιώνει ότι είναι αντικείμενο αποκλεισμού από τους συμμαθητές του (τους αγνοούν ή δεν τον αφήνουν να συμμετέχει μαζί τους σε διάφορες δραστηριότητες). Οι περιπτώσεις των απειλών με τα όπλα και των σεξουαλικών παρενοχλήσεων είναι πολύ σπάνιες σε όλες τις έρευνες. Οι σοβαρότερες παραβάσεις, όπως ο εκβιασμός, οι απειλές με τα όπλα, παρουσιάζουν μια μικρότερη συχνότητα, λιγότερο από 1%. Οι σεξουαλικές παρενοχλήσεις φτάνουν στο 2%.

Το φύλο και ο τύπος της κακομεταχείρησης

Γενικά η συμμετοχή των αγοριών στις βίαιες πράξεις είναι συχνότερη από των κοριτσιών. Ο αριθμός των επιτιθέμενων αγοριών και των θυμάτων αγοριών είναι υψηλότερος από τον αριθμό των κοριτσιών. Είναι λίγοι οι ερευνητές εκείνοι που έχουν μιλήσει για περισσότερα κορίτσια ως δράστες και ως θύματα, όπως επίσης και για κορίτσια μάρτυρες επιθέσεων που συμβαίνουν γύρω τους. Μπορούμε να παρατηρήσουμε, ότι η λεκτική επιθετικότητα και η άμεση φυσική επιθετικότητα είναι οι τύποι παρενοχλήσεων στα σχολεία που πραγματοποιούνται περισσότερο συχνά από τα αγόρια. Οι έμμεσες επιθέσεις, λεκτικού ή κοινωνικού χαρακτήρα, πραγματοποιούνται και γίνονται ανεχτές με τη μεγαλύτερη επίπτωση από τα κορίτσια.

Η σειρά μαθημάτων/η ηλικία και ο τύπος κακομεταχείρησης

Μεταξύ 12 και 14 ετών (πρώτος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) οι ερευνητές αναφέρουν μεγαλύτερη συχνότητα περιστατικών βίας, τα οποία μειώνονται βαθμιαία μέχρι την ηλικία 16.

Είναι σημαντικό να γίνει γνωστό ότι μερικοί τύποι κακομεταχείρησης μπορούν να εμφανιστούν με μεγαλύτερη συχνότητα στις μεγαλύτερες ηλικίες. Σύμφωνα με τη μελέτη του Jose M Aviles (καθηγητής και ψυχολόγος), και επίσης σύμφωνα με το INJUVE το 2004, τις μελέτες που γίνονται από το τμήμα προληπτικής ψυχολογίας του πανεπιστημίου Complutensian σε συνεργασία με το ίδρυμα (INJUVE), η παρενόχληση συμβαίνει μεταξύ των μαθητών ηλικιών μεταξύ 6 και 17 ετών. Αλλά η ηλικία του μεγαλύτερου κινδύνου στην εμφάνιση της βίας βρίσκεται μεταξύ 11 και 15 ετών, επειδή είναι τότε που οι περισσότερες αλλαγές πραγματοποιούνται. Οι επιθέσεις πραγματοποιούνται στις περισσότερες των περιπτώσεων από κάποιον της ίδιας τάξης με το θύμα, (λογικά της ίδιας ηλικίας), με εξαίρεση τις "απειλές με όπλα" που πραγματοποιούνται από νέους μεγαλύτερης ηλικίας ή άλλους ανθρώπους. Στον πρώτο κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ESO), το υψηλότερο ποσοστό της βίας εμφανίζεται από τα χέρια κάποιου φυσικά ισχυρότερου από το θύμα, ειδικά όταν πρόκειται "να προσβάλει", "να λάβει ", "να κτυπηθεί και να απειληθεί για πρόκληση φόβου". Δεν συμβαίνει στις περιπτώσεις του "σεξουαλικού εκβιασμού" ή "της παρενόχλησης".

Το σκηνικό, η τοποθεσία κάθε τύπου κακομεταχείρησης

Για να εξετάσετε τις θέσεις στις οποίες εμφανίζεται κάθε τύπος κακομεταχείρησης μπορεί να είναι χρήσιμο κατά την διάρκεια της λήψης μέτρων να αποτραπεί κάθε ένας με αυτές. Οι ερευνητές παρατήρησαν ποικίλα μέρη όπου οι

επιθέσεις στα ιδρύματα διδασκαλίας πραγματοποιούνται. Ανάλογα με τον τύπο της επίθεσης, η θέση όπου πραγματοποιείται ποικίλλει. Γενικά η τάξη εμφανίζεται ως συχνότερη θέση για την πραγματοποίηση των επιθέσεων. Η τάξη είναι το μέρος της προτίμησης για τις προσβολές και για τις σεξουαλικές παρενοχλήσεις (προφανώς με σημαντικές διαφορές ως προς τη συχνότητα), και ειδικά για να σπάσει κανείς ή για να ληστέψει πράγματα. "Η προφορική επίθεση" αν και εμφανίζεται σε όλες τις τποθεσίες, υπερισχύει στις τάξεις. Οι τουαλέτες χρησιμοποιούνται από τους ανηλίκους για να κρύψουν πράγματα. Οι "απειλές με τα όπλα", υπάρχουν έξω από το σχολείο ή όταν συμβαίνουν στο περιβάλλον του σχολείου πραγματοποιούνται στις τουαλέτες. "Το να μιλήσει κανείς άσχημα για άλλους", "ο κοινωνικός αποκλεισμός", "οι απειλές χωρίς όπλα" ή "το να κτυπήσει κανείς τον άλλον" πραγματοποιούνται μέσα ή έξω από τον χώρο του σχολείου. "Το να μην αφήσει κανείς τον άλλο να συμμετέχει σε μια δραστηρίότητα", και ειδικά "το να αγνοήσει τον άλλο" είναι ο τύπος κακομεταχείρησης που προφέρεται σε όλα τα μέρη.

Αυτό που συμβαίνει μετά από τη βία

Σε όλες τις μορφές της βίας στις οποίες είναι γνωστό τι έχει συμβεί, είναι επειδή το θύμα το λέει σε κάποιο. Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες το θύμα δεν λέει τίποτα. Το ποσοστό των θυμάτων που δεν λέει τίποτα, στην περίπτωση "της απειλής από όπλα" είναι πολύ χαμηλό, αλλά στην περίπτωση ενός άλλου τύπου επίθεσης φθάνει στο 16%, και συγκεκριμένα όταν είναι εκβιασμοί και άμεση φυσική επίθεση, η σιωπή συναντάται στο ένα πέμπτο των περιπτώσεων.

Στις περισσότερες από τις περιπτώσεις το θύμα της επίθεσης το λέει συνήθως στους φίλους του/της, ειδικά στους σοβαρότερους τύπους επιθέσεων: "σεξουαλικές παρενοχλήσεις" και "απειλές από όπλα". Σε αυτές τις περιπτώσεις σοβαρότερης επιθετικότητας επίσης επικοινωνούν με την οικογένεια τους και τελευταία με τους καθηγητές.

Οι έφηβοι συναντούν πολλές δυσκολίες κατά την διάρκεια της μετάβασης στους γονείς και τους καθηγητές τους. Το θύμα το λέει στην οικογένεια περίπου σε ποσοστά 36%, το οποίο αυξάνεται όταν η επιθετικότητα αναφέρεται σε περιστατικά που "δεν επιτρέπεται σε κάποιον να συμμετέχει σε μια κοινή δραστηριότητα", στις "απειλές για να αναγκαστεί να κάνει κάτι" και "στις απειλές με όπλα".

Δεν υπάρχουν πολλοί φίλοι που βοηθούν το θύμα (20% των περιπτώσεων "του αποκλεισμού", "των απειλών να αναγκαστεί κανείς να κάνει κάτι" και "των απειλών με τα όπλα" κανείς δεν βοηθά). Γενικά 60% των θυμάτων λαμβάνουν βοήθεια με εξαίρεση την "απειλή από όπλα" (στα οποία η μικρότερη βοήθεια προσφέρεται). Περισσότερη είναι η υποστήριξη των φίλων όταν πρόκειται για έμμεσες φυσικές επιθέσεις: 70% λαμβάνουν βοήθεια όταν ο τύπος παρενόχλησης είναι "πράγματα σπασμένα", και λίγο μικρότερο ποσοστό όταν η επιθετική συμπεριφορά είναι "να κρυφτούν πράγματα", "να κλαπούν πράγματα" ή "οι απειλές για την πρόκληση φόβου", και οι "λεκτικές επιθέσεις". Στη σεξουαλική περίπτωση της "παρενόχλησης" οι γραπτές αναφορές των γονέων και των καθηγητών αυξάνονται.

Μια περίληψη των στατιστικών (Defensor del pueblo 1999):

PERCENTAGE OF CHILDREN THAT RECOGNISE THEMSELVES AS BULLYING VICTIMS DURING SECONDARY EDUCATION	
ACTION	**PERCENTAGE**
TO INSULT	33,8%
TO SPEAK BADLY	31,2%
TO PUT NAMES	30,1%
TO HIDE THINGS	20%
TO IGNORE	14%
DON'T LET PARTICIPATE	8,9%
TO THREAT TO PUT FEAR	8,5%
TO ROB THINGS	4,1%
TO HIT	4,1%
SEXUAL HARASSMENT	1,7%
TO FORCE TO DO SOMETHING	0,7%
TO THREAT WITH ARMS	0,6%

PERCENTAGE OF CHILDREN THAT RECOGNISE THEMSELVES AS BULLYING AGGRESSORS DURING SECONDARY EDUCATION	
ACTION	**PERCENTAGE**
TO INSULT	40,9%
TO SPEAK BADLY	35,3%
TO IGNORE	35,1%
TO PUT NAMES	32,9%
TO HIDE THINGS	12,2%
DON'T LET PARTICIPATE	11,7%
TO THREAT TO PUT FEAR	6,8%
TO HIT	6,6%
TO ROB THINGS	1,3%
SEXUAL HARASSMENT	0,5%
TO FORCE TO DO SOMETHING	0,3%
TO THREAT WITH ARMS	0,3%

PERCENTAGE OF WITNESSES WHO RECOGNIZE TO HAVE BEEN PRESENT AT THE HARASSMENT DURING THE E.S.O.	
ACTION	**PERCENTAGE**
TO IGNORE	57,2%
TO HIDE THINGS	49,8%
DON'T LET PARTICIPATE	47,2%
TO HIT	45,4%
TO THREAT TO PUT FEAR	42,5%
TO SPEAK BADLY	42,5%
TO BREAK THINGS	31,6%
TO INSULT	31,3%
TO ROB THINGS	31,1%
TO PUT NAMES	29,9%
TO FORCE TO DO SOMETHING	10,5%
SEXUAL HARASSMENT	5,8%
TO THREAT WITH ARMS	5,5%

ΗΠΑ

Preventing Youth Violence in the United States:

Στοιχεία σύλληψης (2002)

• Νέοι (ηλικιών 10-19) για 14% του πληθυσμού, αλλά αποτελούν:
• 26% των συλλήψεων συνολικά
• 41% των σοβαρών συλλήψεων για εγκλήματα ιδιοκτησίας (διάρρηξη, κλοπή, κλοπή μηχανοκίνητων οχημάτων, και εμπρησμός)
• 49% των συλλήψεων βανδαλισμού και
• 24% των συλλήψεων για σοβαρά βίαια εγκλήματα (δολοφονία, βιασμός, ληστεία, και βαριά επίθεση).
• Τα αγόρια συλλαμβάνονται σε υψηλότερο ποσοστό από τα κορίτσια.
• Οι νέοι που ζουν στις πόλεις καταλαμβάνουν τα υψηλότερα ποσοστά σύλληψης για τη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων σε σχέση με τους νέους που ζουν στα προάστια ή στην επαρχία.

Εθνική έρευνα για τους μαθητές γυμνασίου (2003)

• 33% όλων των μαθητών γυμνασίου (41% των αγοριών) βρέθηκαν αναμεμειγμένοι σε κάποιον καβγά
•17% όλων των μαθητών γυμνασίου (27% των αρσενικών) είχε μαζί του ένα όπλο όπως ένα πυροβόλο όπλο, ένα μαχαίρι, ή ένα ρόπαλο.
• 6% όλων των μαθητών γυμνασίου εξέθεσε, ανέφερε τη μεταφορά ενός πυροβόλου όπλου. (From Gottfredson, D. C., & Bauer, E. L. (2006). Interventions to prevent youth violence. In L. S. Doll, S. Bonzo, J. Mercy, D. Sleet (Eds.), *Handbook of injury and violence prevention* (pp. 157–181). Secaucus, NJ: Springer).

Με βάση έκθεση που πραγματοποιήθηκε σχετικά με τη μελέτη για τη σχολική βία και την πρόληψη στα αμερικάνικα δημόσια γυμνάσια, για λογαριασμό του αμερικανικού τμήματος εκπαίδευσης, προκύπτουν τα παρακάτω ενδιαφέροντα στοιχεία: Συντάκτες της έρευνας είναι οι, David Cantor, Mareena McKinley Wright.

Τα τμήματα εκπαίδευσης και δικαιοσύνης των ΗΠΑ, αναφέρουν ότι τα σχολεία είναι ασφαλή και προστατευμένα μαθησιακά περιβάλλοντα. Οι μαθητές είναι περίπου 3 φορές λιγότερο πιθανό να υπάρξουν θύματα ενός βίαιου εγκλήματος στο σχολείο από ότι όταν είναι μακριά από το σχολείο. Η ανθρωποκτονία συμβαίνει επίσης σπάνια στα σχολεία. Από τις ανθρωποκτονίες με θύματα παιδιά το 1997, λιγότερες από ένα τοις εκατό πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του σχολείου. Το περισσότερο συχνά σχολικά εγκλήματα είναι, στην πραγματικότητα, η κλοπή και η πάλη, ο καβγάς χωρίς την χρήση όπλων.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το έγκλημα δεν διανέμεται τυχαία στα σχολεία. Παραδείγματος χάριν, στα σχολεία που βρίσκονται σε κοινότητες με υψηλά ποσοστά εγκλήματος είναι πιθανότερο να σημειωθούν παραβατικά περιστατικά από άλλα σχολεία που βρίσκονται σε ασφαλέστερες κοινότητες

Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους του 1996-1997, τα περισσότερα Αμερικανικά δημόσια γυμνάσια ήταν ασφαλή και σίγουρα. Μια μεγάλη πλειοψηφία των γυμνασίων στις ΗΠΑ δεν είχε υψηλά επίπεδα βίας και δεν γνώρισε τραυματικά γεγονότα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, διαπιστώθηκε ότι ένας δυσανάλογα μικρός αριθμός σχολείων αποτέλεσε ένα πολύ μεγάλο μέρος των βίαιων γεγονότων. Κατά προσέγγιση 60 τοις εκατό των σοβαρών βίαιων εγκλημάτων εμφανίστηκαν στο 4 τοις εκατό των σχολείων. Σχολεία που ανέφεραν υψηλά επίπεδα σοβαρών μορφών βίας ανέφεραν επίσης υψηλά επίπεδα και άλλων τύπων εγκλημάτων, όπως εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και οι τσακωμοί χωρίς όπλα.

Επίσης, φάνηκαν διαφορές μεταξύ των σχολείων με τα υψηλά και τα χαμηλά επίπεδα βίας. Τα γυμνάσια με τα μεγαλύτερα ποσοστά βίας συνήθως βρίσκονται σε αστικές περιοχές (πόλεις) και έχουν υψηλά ποσοστά μαθητών που ανήκουν σε μειονότητες, σε σύγκριση με τα γυμνάσια που δεν αναφέρουν την διάπραξη κάποιου εγκλήματος στην αστυνομία. Επίσης, τείνουν να βρίσκονται σε περιοχές με σημαντική κοινωνική αποδιοργάνωση και έντονη πληθυσμιακή κινητικότητα. Πρέπει, ωστόσο να σημειωθεί, ότι μια σχετικά μεγάλη μειονότητα των σχολείων στη βίαια ομάδα εγκλήματος βρέθηκε στις αγροτικές περιοχές (36%), έτσι ώστε η εικόνα της σχολικής βίας που περιορίζεται στις κεντρικές πόλεις δεν είναι ακριβής.

Οι τύποι προγραμμάτων πρόληψης της βίας διέφεραν μεταξύ των ομάδων εγκλήματος. Τα σχολεία που δοκιμάζουν ένα υψηλό επίπεδο σοβαρής βίας αναφέρουν επίσης υψηλή χρήσης των μέτρων πρόληψης και των προγραμμάτων που στοχεύουν συγκεκριμένα στον έλεγχο της βίας. Τα σχολεία στη βίαιη ομάδα εγκλήματος εμφανίστηκαν να δίνουν περισσότερη έμφαση στα προγράμματα που συνδέονται με την αλλαγή της μεμονωμένης συμπεριφοράς του κάθε μαθητή, όπως η συμπεριφορική τροποποίηση ή άλλοι τύποι προσοχής σε ατομικό επίπεδο. Αυτό αντιπαραβάλλεται με τα γυμνάσια στα οποία παρατηρούνται ήπια περιστατικά βίας, τα οποία έτειναν να προσδίδουν υψηλή προτεραιότητα στις οδηγίες πρόληψης ή τη χρήση συμβούλων μέσα στο σχολείο.

Ομοίως, η βίαιη ομάδα εγκλήματος ήταν πιθανότερο να εγκρίνει ποικίλα μέτρα ασφάλειας για να μειώσει τον κίνδυνο εγκλημάτων, ιδιαίτερα τη χρήση τυχαίων ανιχνευτών μετάλλων, που χρησιμοποιήθηκαν από το ένα τρίτο της βίαιης ομάδας εγκλήματος (έναντι 10% ή λιγότερων στις άλλες ομάδες). Οι ομάδες εγκλήματος διέφεραν επίσης στη χρήση προσωπικού επιβολής και ασφάλειας του νόμου. Τα σχολεία στη βίαιη ομάδα εγκλήματος ήταν πιθανότερο να χρησιμοποιήσουν αυτό ως μέτρο για να ελέγξουν τα περιστατικά αναταραχής από τα σχολεία με τα χαμηλότερα επίπεδα εγκλήματος.

Αυτές οι παρατηρήσεις δείχνουν ότι τα σχολεία με τη μέγιστη ανάγκη (δηλ., υψηλότερο ποσοστό βίαιου εγκλήματος) έλαβαν μέτρα σε ένα αρκετά υψηλό ποσοστό (π.χ., περίπου τα δύο τρίτα των σχολείων χρησιμοποιώντας πολλά από τα προγράμματα/τις δραστηριότητες).

Δ. ΠΡΟΦΙΛ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΥ

Η εγκληματολογική έρευνα, αναφορικά με τους έφηβους παραβάτες στα σχολεία, έχει αποδείξει ότι πρόκειται κυρίως για αγόρια, ελληνικής καταγωγής ενώ προέρχονται από κάθε κοινωνική ομάδα. Η οικονομική κατάσταση της οικογένειάς τους εμφανίζεται γενικά να είναι αρκετά καλή, καθώς εργάζονται συνήθως και οι μητέρες τους, αλλά περιστασιακά και οι ίδιοι. Οι παραβατικές παρέες των νέων σχολικής ηλικίας είναι σχετικά πολυμελείς και στελεχώνονται κυρίως με άτομα του ιδίου φύλου. Τα μέλη της παρέας προέρχονται κυρίως από το σχολείο, αλλά επίσης από τη γειτονιά, το χώρο εργασίας και τους τόπους νυκτερινής διασκέδασης. Στην παρέα μετέχουν συνήθως για να βρουν φίλους, χωρίς να έχουν συνήθως κάποιον αρχηγό ή ιεραρχική δομή, ώστε να μπορεί να γίνει λόγος για "συμμορίες ανηλίκων". Οι έφηβοι παραβάτες επιδίδονται συχνά σε αντισυμβατικές ενέργειες, όπως αγορά, πώληση και χρήση ναρκωτικών ουσιών, πρόκληση ζημιών σε σχολικό χώρο, κλοπές σε κατάστημα, επεισόδια στο γήπεδο, συμπλοκές με τρίτους, φθορές ξένης ιδιοκτησίας, κλοπές χρήσης ή εξαρτημάτων μεταφορικού μέσου, απειλές κατά συνομηλίκων, διαρρήξεις κατοικιών και αυτοκινήτων, πώληση κλοπιμαίων, κλπ (Τσιγκρής, Α.) .

Κρούσματα σχολικής βίας παρατηρούνται συνήθως στα μεγάλα σχολικά συγκροτήματα και στις μεγάλες αστικές πόλεις. Στην πλειοψηφία της είναι βία μεταξύ μαθητών, μεταξύ μαθητών με εξωσχολικούς καθώς και βανδαλισμοί κτηρίων. Οι μαθητές που εμπλέκονται σε βίαια περιστατικά είναι θύτες και θύματα μαζί ενώ όσο μεγαλώνουν τα παιδιά μειώνεται και η εμπλοκή τους σε βίαιες ενέργειες (Μαρία Ζαννίκου, Αλκηστις).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΣΤΗ ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η λογική που δεσπόζει τα τελευταία χρόνια προκειμένου για την αντιμετώπιση της νεανικής παρέκκλισης, στρέφει την προσοχή όλων στον τομέα της πρόληψης ως το αποτελεσματικότερο μέτρο καταπολέμησης της παραβατικότητας. Για να προλάβει κανείς την εκδήλωση μιας συμπεριφοράς θα πρέπει να εξαλείψει τα κίνητρα που τη δημιουργούν.

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι το οικονομικό κόστος για να αντιμετωπιστούν τα αποτελέσματα της παραβατικότητας είναι πολύ μεγαλύτερο από το οικονομικό κόστος που αφορά παρεμβάσεις για την πρόληψή τους (Κατσάδωρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ).

Η νομοθεσία που υπάρχει στη χώρα μας δίνει τη δυνατότητα να προσφερθούν τα μέτρα μέριμνας, για την αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών και λογικής πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας, αλλά υστερούμε στο δίκτυο υπηρεσιών και κυρίως στο θέμα της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων, στο θέμα της βοήθειας του ίδιου του ανήλικου παραβάτη και των οικογενειών του και επίσης στο θέμα πρόληψης στην πολύ πρώιμη ηλικία γιατί γενικά στην Ελλάδα υπάρχει μια τεράστια έλλειψη στις υπηρεσίες πρωτοβάθμιας περίθαλψης σε σχέση με την πρόληψη σε θέματα ψυχοκοινωνικής διαταραχής (Ελευθεροτυπία, 2005).

Η πρόληψη για την αντιμετώπιση του προβλήματος της νεανικής παραβατικότητας μπορεί να είναι πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής και τεταρτογενής.

Οι πρωτογενείς αντιδράσεις αφορούν ανήλικους που δεν είναι ακόμα παραβατικοί αλλά παρουσιάζουν αυξημένες πιθανότητες προς αυτή την κατεύθυνση λόγω των συνθηκών διαβίωσής τους και της κατάστασής τους. Στο πλαίσιο της πρωτογενούς πρόληψης, σκοπός είναι να εμποδίσουμε την εμφάνιση της αποκκλίνουσας συμπεριφοράς, καταπολεμώντας τους παράγοντες που οδηγούν σε αυτή. Η Πολιτεία λαμβάνει ορισμένα μέτρα που απευθύνονται σε όλο τον πληθυσμό αδιάκριτα - και βεβαίως και στις οικογένειες των ανηλίκων και στους ανηλίκους - και στοχεύουν στην ικανοποίηση βασικών αναγκών κάθε ανθρώπου (Φαρσεδάκης, Ιάκ.). Αυτό επιτυγχάνεται μέσω:

ενίσχυσης του ρόλου της οικογένειας
ενίσχυσης του ρόλου του σχολείου
στελέχωσης των σχολείων με ειδικούς της ψυχικής υγείας (ψυχολόγους, ψυχιάτρους), που θα έχουν το ρόλο του σχολικού σύμβουλου
ενημέρωσης των νέων για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν (αλκοόλ, ναρκωτικές ουσίες κλπ.)

δράσεων σε τοπικό επίπεδο (δήμοι, κοινότητες κλπ.) που θα επιτρέψουν στους νέους να κοινωνικοποιηθούν σε υγιή πλαίσια (αθλητικές οργανώσεις, ενασχόληση των νέων με τα κοινά κ.α.)
δυνατότητας εύκολης πρόσβασης σε δομές ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και επικοινωνίας με ειδικούς ψυχικής υγείας
καταπολέμησης της ανεργίας
ευαισθητοποίησης της πολιτείας, των αστυνομικών αρχών κλπ.
ενεργοποίησης της κοινωνίας των πολιτών (Κατσαδώρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ).

Στο δεύτερο επίπεδο παρέμβασης περιλαμβάνονται αυτά τα μέτρα, αλλά και άλλα επιπλέον ειδικότερα, μόνο που αυτή τη φορά στόχος δεν είναι όλος ο πληθυσμός μιας χώρας ή μιας ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής της, αλλά ειδικές ομάδες ανθρώπων που μειονεκτούν σε σχέση με τον μέσον όρο, π.χ. μετανάστες, τσιγγάνοι ή ακόμα και περιπτώσεις ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Οι δευτερογενείς αντιδράσεις αφορούν στην έγκαιρη παρέμβαση στη ζωή ατόμων που κινδυνεύουν λόγω της κατάστασής τους να οδηγηθούν στην παραβατικότητα (Φαρσεδάκης, Ι., σελ. 124-129, 1985). Τέτοιες καταστάσεις, όπως π.χ. στην περίπτωση της εγκληματικότητας των νέων οι διαταραχές διαγωγής, η ανάρμοστη συμπεριφορά στο σχολείο κ.λ.π., πρέπει να εντοπιστούν έγκαιρα και ν' αντιμετωπιστούν τόσο αυτές όσο και τα αίτια που τις δημιουργούν, π.χ. το δυσλειτουργικό οικογενειακό περιβάλλον, οι μαθησιακές δυσκολίες. Εδώ συναντάμε την εφαρμογή κοινωνικοπαιδαγωγικών μέτρων αρωγής και προστασίας και ορισμένες ποινικές ρυθμίσεις.

Οι τριτογενείς αντιδράσεις αναφέρονται σε νέους που έχουν ήδη παρανομήσει. Τα μέτρα κοινωνικού ελέγχου στοχεύουν στην κοινωνική τους επανένταξη και στην πρόληψη της υποτροπής. Εδώ περιλαμβάνεται και η ποινική παρέμβαση της πολιτείας (Φαρσεδάκης, Ι., σελ. 124-129, 1985), η οποία είναι σημαντικό να συνδυαστεί με μέτρα που στοχεύουν στην επανένταξη των παραβατών στην κοινωνία (π.χ. εκπαιδευτικά και εργασιακά μέτρα), όπως και με την αντιμετώπιση των υποκείμενων ψυχικών διαταραχών όπου αυτές υπάρχουν (Κατσαδώρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ).

Η τεταρτογενής πρόληψη αφορά την αποστιγματοποίηση των παραβατών και την αποδοχή τους από το κοινωνικό σύνολο. Επιτυγχάνεται μέσω της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού για τα γενεσιουργά αίτια της παραβατικής συμπεριφοράς και των δύσκολων συνθηκών ζωής που συχνά αυτή υποκρύπτει. Επίσης μέσω της κοινωνικής επανένταξης των παραβατών (επανένταξη στην αγορά εργασίας, αντιμετώπιση των ψυχικών νοσημάτων όπου υπάρχουν κ.λ.π.) (Κατσαδώρος, Κ., φορέας «ΚΛΙΜΑΚΑ).

Οι Hawkins κλπ. (1980) παρουσίασαν μια ενδιαφέρουσα τυπολογία δώδεκα στρατηγικών πρόληψης της παραβατικότητας, η οποία φαίνεται να προσεγγίζει κατά πολύ το θέμα με τα σημερινά δεδομένα. Συγκεκριμένα:

Στόχος των βιολογικών στρατηγικών, που θεωρούν την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά προϊόν βιολογικών όρων, είναι η εξαφάνιση, η μείωση ή ο έλεγχος

αυτών των όρων. Η προαγωγή της υγείας με αλλαγές στη διατροφή, με έλεγχο των διαταραχών του νευρικού συστήματος, με έλεγχο των γενετικών ανωμαλιών, ελαχιστοποιούν την επίδραση των στοιχείων παθογένεσης στον τρόπο ζωής και στο περιβάλλον.

Οι στρατηγικές που βασίζονται στην ψυχολογία, στοχεύουν στην αλλαγή των καταστάσεων που θεωρείται πως γεννούν δυσπροσαρμοστικότητα και παθολογικές εσωτερικές καταστάσεις. Με ανάπτυξη συμβουλευτικών προγραμμάτων που προσπαθούν να βοηθήσουν τα άτομα ή τα μέλη της οικογένειάς τους να καταλάβουν το πώς η συμπεριφορά τους επιδρά στον ψυχισμό των παιδιών τους όπως και με προσεγγίσεις που στοχεύουν στην εξάλειψη των «διαταραχών συμπεριφοράς», επιχειρείται η μείωση της πιθανότητας νεανικών παράνομων πράξεων.

Άλλες στρατηγικές θέλουν την ενίσχυση των δεσμών των νέων με μέλη της κοινωνίας μη παραβατικά, που έχουν προσαρμοστεί στις απαιτήσεις και στους κανόνες της. Η τακτική ενθάρρυνσης των νέων να μην αναπτύξουν παραβατικές δραστηριότητες μέσα από τον έλεγχο που ασκούν πάνω τους άλλα μη παρεκκλίνοντα άτομα (γονείς, φίλοι κλπ.), θεωρείται αποτελεσματική. Παράλληλα, προκειμένου οι νέοι να μην επηρεάζονται από άλλους νέους ή ενήλικες παραβατικούς, θα πρέπει να μειώνονται οι αλληλεπιδράσεις και οι δεσμοί με τα συγκεκριμένα άτομα και να γίνονται προσπάθειες επανακατεύθυνσης των ατόμων μακριά από παραβατικούς κανόνες και προσπάθειες εξουδετέρωσης του συστήματος εγκληματικών αξιών.

Επιπλέον, θα πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος και ο λόγος των νέων. Θα πρέπει να νιώσουν άξιοι, ικανοί και ισχυροί. Τόσο το άμεσο περιβάλλον τους, η οικογένειά τους, θα πρέπει να τους κάνει να πιστέψουν στην αξία τους, ενισχύοντας τη δύναμη επιρροής τους στις συναναστροφές τους με τους άλλους αλλά και τυπικά οι νέοι θα πρέπει να αισθάνονται πως έχουν λόγο στη διαμόρφωση καταστάσεων (συμμετοχή στη διοίκηση και γενικά στη λειτουργία του σχολείου, ανάληψη δικαιωμάτων και ευθυνών κλπ.).

Η εμπλοκή των νέων σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες και παραγωγικές καταστάσεις κατά τον ελεύθερο χρόνο τους, τους βοηθά στην δημιουργική εκμετάλλευση των ελεύθερων ωρών τους. Η ενίσχυση του πνεύματος συμμετοχής σε αθλητικές διοργανώσεις και πολιτιστικές συναντήσεις, μειώνει το ενδεχόμενο εμπλοκής των νέων σε παράνομες πράξεις.

Η παροχή στους νέους κατάλληλης εκπαίδευσης για να αναπτύξουν τις προσωπικές τους δεξιότητες, θεωρείται σημαντική τακτική για την πρόληψη της παραβατικότητας ενώ και το ζήτημα του χαμηλού οικονομικού επιπέδου θα πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσα από την παροχή οικογενειακών επιδομάτων, καλύτερων συνθηκών στέγασης, παροχή νόμιμης εργασίας πρωτίστως σε όσους το έχουν μεγαλύτερη ανάγκη.

Οι Hawkins κλπ. μίλησαν και για την ανάγκη δυσχέρανσης επίτευξης του στόχου των παραβατικών δραστηριοτήτων με πρόσληψη φυλάκων, νυχτοφυλάκων, αύξηση ποινικών κυρώσεων κλπ. αλλά και με περιορισμό της εμπλοκής των νέων σε δραστηριότητες ή καταστάσεις που μπορεί να τους οδηγήσουν στην παραβατικότητα.

Τέλος, οι Hawkins κλπ., τονίζουν την ανάγκη εγκατάλειψης του νομικού ελέγχου για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων, θεωρώντας πως η αφαίρεση ορισμένων συμπεριφορών από τον έλεγχο του συστήματος δικαιοσύνης για τους νέους και η μείωση του βαθμού με τον οποίο οι συμπεριφορές των νέων χαρακτηρίζονται και αντιμετωπίζονται, είναι αναγκαίες για τη μείωση της παραβατικότητας των νέων (Φαρσεδάκης, Ι., 1985, σελ.129-137).

Ανά τον κόσμο σήμερα, εφαρμόζονται τόσο σε επίπεδο πρωτογενούς παρέμβασης όσο και στα άλλα επίπεδα, μέτρα προκειμένου να προληφθεί και να αντιμετωπιστεί η νεανική παραβατικότητα. Συγκεκριμένα:

Στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής γίνεται προσπάθεια ύπαρξης καλύτερων κατοικιών, χορηγούνται στεγαστικά δάνεια ενώ παρέχονται σε κάποιες περιπτώσεις και ειδικά στεγαστικά επιδόματα στους μισθωτούς. Σκοπός των παραπάνω είναι η το δυνατόν καταπολέμηση του αισθήματος ανασφάλειας που προκαλεί η έλλειψη μόνιμης κατοικίας.

Επιπλέον, η τεράστια πληθυσμιακή συγκέντρωση στις πόλεις, φαίνεται να συνιστά παράγοντα ευνοϊκό για τη δημιουργία αντικοινωνικών συμπεριφορών. Με μέτρα αποκέντρωσης επιχειρείται η μείωση των προβλημάτων που πηγάζουν από την έντονη αστικοποίηση.

Τέλος, σημαντικό ρόλο παίζουν και οι προσπάθειες που γίνονται προκειμένου να εξασφαλίζονται θέσεις απασχόλησης για τους νέους, να γίνεται εκπαίδευση αυτών σε καινούρια επαγγέλματα, να χορηγούνται ειδικά επιδόματα ενώ και η επέκταση της ασφαλιστικής κάλυψης απαλύνει τις οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι ανήλικοι και οι οικογένειές τους.

Στον τομέα της οικογενειακής πολιτικής, σκοπός των μέτρων που λαμβάνονται αποτελεί πάντα η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των δεσμών της οικογένειας. Η οικογένεια συνιστά το σημαντικότερο κομμάτι στη ζωή του παιδιού. Στη σημερινή κοινωνία, ο θεσμός της οικογένειας φαίνεται να χάνει τη δυναμική του και οι σχέσεις να αποδυναμώνονται. Μια προσπάθεια διατήρησης και ρύθμισης των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας, είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Επίσης, η πολιτεία, προκειμένου να μειώσει τα προβλήματα που γεννώνται μέσα στους κόλπους της οικογένειας και προκαλούν τριβή, χορηγεί ειδικά επιδόματα, άδειες κατά την κύηση και τη λοχεία στις γυναίκες κλπ. Προβλέπεται ακόμα η παροχή επιδομάτων σε ειδικές κατηγορίες παιδιών που το έχουν ανάγκη (ανάπηρα παιδιά ανίκανα να εργασθούν, που έχουν γονείς κρατούμενους κλπ.)

Στον τομέα της ψυχαγωγίας έχει δοθεί μεγάλη έμφαση τα τελευταία χρόνια. Δημιουργούνται ειδικά κέντρα Νεότητας στο χώρο της γειτονιάς (για να καταπολεμηθεί η απομόνωση που χαρακτηρίζει τη ζωή στην πόλη και να ξαναδημιουργηθούν οι παραδοσιακοί δεσμοί φιλίας και η ατμόσφαιρα που μόνο στο επίπεδο της μικρής ανθρώπινης κοινότητας είναι δυνατοί), αθλητικά κέντρα, ενισχύονται οικονομικά οι ενώσεις των νέων, επιδοτούνται ειδικά προγράμματα κλπ.

Επίσης, αναπτύσσονται βρεφονηπιακοί σταθμοί και ειδικά ιδρύματα για παιδιά με ειδικές ανάγκες ενώ υπογραμμίζεται η σημασία της σχολικής αποτυχίας και η συσχέτισή της με την εμφάνιση παραβατικότητας. Αναπτύσσεται συνεχώς, προς αυτή την κατεύθυνση ο θεσμός των συμβούλων-ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών που συνεργάζονται με τα σχολεία, τους γονείς και τους ίδιους τους

μαθητές. Πέρα από αυτό, υπάρχουν, σε αρκετές χώρες ειδικές κλινικές παρατήρησης και κατεύθυνσης για παιδιά που έχουν προβλήματα προσαρμογής ή κάποια εκπαιδευτικά προβλήματα.

Στον τομέα της τηλεόρασης και των ΜΜΕ επιζητείται η σωστή πληροφόρηση του κοινού για θέματα παραβατικότητας αλλά και η αύξηση των εκπαιδευτικών και πολιτιστικών προγραμμάτων σε βάρος των σκηνών βίας που τόσο πολύ επηρεάζουν τον ψυχισμό και τη συνείδηση του παιδιού που δημιουργεί λανθασμένα πρότυπα.

Από την άλλη μεριά, στον χώρο της άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου της παραβατικότητας των νέων, συναντάμε τα ειδικά δικαστήρια ανηλίκων, τα οποία ευθύνονται τόσο για την πρόληψη όσο και για την κοινωνική επανένταξη του ανηλίκου. Παράλληλα με τα δικαστήρια ανηλίκων, κι άλλες Υπηρεσίες – ειδικών επιμελητών ανηλίκων, κοινωνικών λειτουργών, παιδαγωγών, παιδοψυχολόγων κλπ. – εμπλέκονται στη διαδικασία ελέγχου και προστασίας των ανηλίκων (Φαρσεδάκης, Ι., 1985, σελ.137-142).

Γενικότερα, κοιτώντας τα προγράμματα πρόληψης και αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας ανά τον κόσμο, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στα εξής:

Έντονη φαίνεται να είναι η προσπάθεια ενίσχυσης του δικαιώματος συμμετοχής στην εκπαίδευση και η λήψη εκπαιδευτικών μέτρων προκειμένου για την προστασία του παιδιού. Οι γονείς, οι οποίοι μειονεκτούν στα παιδευτικά τους καθήκοντα, φαίνεται να γίνεται προσπάθεια να λάβουν τις απαραίτητες γνώσεις για να βοηθήσουν τα παιδιά τους.

Η τάση για αποδικαστικοποίηση των σχετικών διαδικασιών στις υποθέσεις ανηλίκων ή ακόμη και για αποφυγή οποιασδήποτε παρέμβασης και τάση για μεγαλύτερη ανάμειξη της κοινότητας. Κι αυτό συμβαίνει, γιατί τα δικαστικά μέτρα κρίνονται ανελαστικά και για να αποφευχθούν οι αρνητικές συνέπειες του στιγματισμού και με την πεποίθηση πως έτσι υπάρχουν μεγαλύτερες πιθανότητες κοινωνικής ένταξης των παραβατικών ανηλίκων, αφού η παραβατική τους συμπεριφορά θεωρείται ως επιφαινόμενο της κρίσης ανάπτυξης και ως τέτοια, παροδική. Η τάση για αποδικαστικοποίηση φαίνεται να εξυπηρετεί και τη μείωση του οικονομικού κόστους επιλογής της ποινικής οδού (Ζαραφωνίτου, Χ., 2004).

Μέσα από έρευνες, ωστόσο, φάνηκε ότι αντί να μειωθεί ο κοινωνικός έλεγχος επεκτάθηκε και σε άλλες συμπεριφορές των ανηλίκων. Έτσι οι στόχοι της αποδικαστικοποίησης δεν πέτυχαν, εκτός από το γεγονός της ευκολότερης πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες. Αν και η εξωποινική αντιμετώπιση παρουσιάζει πολλά προβλήματα στην εφαρμογή της, συνέβαλε στην ανάπτυξη νέων προγραμμάτων μείωσης της δικαστικής παρέμβασης στον τομέα των ανηλίκων (Ζαραφωνίτου, Χ., 2004).

Είναι πλέον γεγονός ότι υπάρχει ανάγκη συλλογικής προσπάθειας για την αντιμετώπιση του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας. Ο τομέας της πρόληψης φαίνεται πλέον ως η μόνη αποτελεσματική διέξοδος προς την κατεύθυνση αυτή. Οι πολιτικές αντιμετώπισης και πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας θα πρέπει να αφορούν πολλά επίπεδα παρέμβασης: την κεντρική εξουσία, δηλαδή μια εθνική πολιτική για την πρόληψη της βίας, καθώς και τις αναγκαίες νομοθετικές

ρυθμίσεις, την τοπική ή περιφερειακή αυτοδιοίκηση αλλά και την κινητοποίηση όλων των φορέων περιλαμβανομένων της οικογένειας, της κοινότητας, των σχολείων και άλλων κοινοτικών θεσμών, προκειμένου για την εξασφάλιση μιας καλύτερης κοινωνίας με όσο το δυνατόν περισσότερες υγιείς αντιδράσεις και λιγότερες ακραίες συμπεριφορές (Αρτινοπούλου, Β., 2005).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Οι εθνικές πολιτικές περιλαμβάνουν το νομοθετικό πλαίσιο το οποίο θα πρέπει να προβλέπει για την ασφάλεια και την προστασία των παιδιών, την οργάνωση και λειτουργία εξειδικευμένων υπηρεσιών και αρχών στο κεντρικό επίπεδο εξουσίας, με αντικείμενο την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας, τις εθνικές δράσεις για τη μείωση της σχολικής αποτυχίας και της διαρροής των μαθητών από την υποχρεωτική εκπαίδευση, τα εθνικά προγράμματα για τη μείωση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας στο σχολείο, την κοινωνική ένταξη παιδιών και οικογενειών που προέρχονται από εθνικές μειονότητες και, τέλος, τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών.

Το κράτος θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στις ανάγκες και την ευημερία της οικογένειας και των μελών της:

Ευθύνη της κοινωνίας είναι να βοηθήσει την οικογένεια παρέχοντας μέριμνα και προστασία και διασφαλίζοντας τη σωματική και ψυχική ευημερία των παιδιών. Π.χ. μέτρα για φύλαξη των παιδιών κατά τη διάρκεια της ημέρας

Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να σχεδιάζουν πολιτικές που να ευνοούν την ανατροφή των παιδιών σε σταθερό και εύρυθμο οικογενειακό περιβάλλον π.χ. παροχή υπηρεσιών σε οικογένειες που έχουν ανάγκη αρωγής.

Εξέταση εναλλακτικών μεθόδων εκεί που το οικογενειακό περιβάλλον αποτυγχάνει π.χ. τοποθέτηση και μέριμνας σε ανάδοχη οικογένεια, υιοθεσία, δίνοντας έστι μια αίσθηση μονιμότητας στο παιδί, ένα σταθερό περιβάλλον.

Ειδική προσοχή σε παιδιά οικογενειών που έχουν θιγεί από προβλήματα που δημιουργήθηκαν από απότομη και άστατη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αλλαγή π.χ. παιδιά από οικογένειες μειονοτήτων, προσφύγων και μεταναστών

Ανάπτυξη προγραμμάτων που παρέχουν την δυνατότητα σε οικογένειες να μάθουν σχετικά με τους γονεϊκούς ρόλους και υποχρεώσεις που αφορούν την ανάπτυξη και μέριμνα του παιδιού, προάγοντας θετικές σχέσεις γονέα-παιδιού, ευαισθητοποιώντας τους γονείς για τα προβλήματα των παιδιών και ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή τους σε οικογενειακές και βασισμένες στην κοινότητα δραστηριότητες.

Οι νέοι μπορούν να αναπτύξουν μη εγκληματογόνους τρόπους συμπεριφοράς μέσω ενασχόλησης με νόμιμες, κοινωνικά χρήσιμες δραστηριότητες και υιοθετώντας έναν ανθρωπιστικό προσανατολισμό απέναντι στην κοινωνία και στις αντιλήψεις για την ζωή. Οι νέοι πρέπει να έχουν έναν δυναμικό και ισότιμο ρόλο στην κοινωνία και να μην αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα κοινωνικοποίησης ή ελέγχου. Στο πλαίσιο αυτό, προβάλλει ξεκάθαρα η ευθύνη της πολιτείας:

Να αναπτύξει μεθόδους για αποτελεσματική μείωση των ευκαιριών τέλεσης εγκλημάτων

Η ανάγκη για προοδευτικές πολιτικές πρόληψης της παραβατικότητας, συστηματικής μελέτης και επιμελής επεξεργασίας μέτρων. Αποφυγή ποινικοποίησης μορφών συμπεριφοράς οι οποίες δεν προκαλούν σοβαρή βλάβη στην ανάπτυξη του παιδιού αλλά ούτε σε τρίτους. Π.χ. παροχή ευκαιριών, ιδίως εκπαίδευσης, που ικανοποιούν τις ανάγκες των νέων και βοηθούν στην προσωπική ανάπτυξη τους, ειδικά εκείνους που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο και έχουν ανάγκη ειδικής μέριμνας και προστασίας

Η ανάγκη για εξειδικευμένες θεωρητικές και πρακτικές προσεγγίσεις για την πρόληψη της παραβατικότητας στηριζόμενες σε νόμους, διαδικασίες, θεσμούς, ιδρύματα και ένα δίκτυο παροχής υπηρεσιών που να αποβλέπει στη μείωση τόσο των κινήτρων, αναγκών και ευκαιριών διάπραξης παραβάσεων όσο και των αντικειμενικών συνθηκών που τις προκαλούν.

Η υποχρέωση εγγύησης της ευημερίας, της ανάπτυξης, των δικαιωμάτων και των συμφερόντων όλων των νεών.

Ευαισθητοποίηση των νέων σε επιμέρους τομείς. Υπάρχει ανάγκη για ευαισθητοποίηση των νέων και εμπλοκή τους σε διάφορα ζητήματα που αφορούν τη σύγχρονη κοινωνία. Τέτοια θέματα είναι ο σεβασμός και η προστασία του περιβάλλοντος, η καλλιέργεια αντιρατσιστικής στάσης, η ανάγκη διαπολιτισμικού διαλόγου σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία κ.ά. Το σχολείο και το κατάλληλο παιδαγωγικό σύστημα, αποτελούν πρόσφορο χώρο προς την κατεύθυνση αυτή.

Η κυβέρνηση θα πρέπει να δίνει προτεραιότητα σε προγράμματα για τους νέους και να παρέχει χρηματικά κονδύλια και πόρους για την παροχή υπηρεσιών, εγκαταστάσεων και προσωπικού για ιατρική και ψυχική φροντίδα, διατροφή, στέγαση, πρόληψη και θεραπεία κατάχρησης ναρκωτικών και οινοπνευματοδών ποτών.

Στενή διακλαδική συνεργασία κυβερνητικών οργάνων σε εθνικό, περιφερειακό, επαρχιακό και επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, αντιπροσωπευτικών πολιτών της ενδιαφερόμενης κοινότητας, των υπηρεσιών μέριμνας του παιδιού, των κέντρων υγείας, του οργανισμού απασχόλησης εργατικού δυναμικού, των σταθμών κοινωνικής πρόνοιας, των αρχών επιβολής του νόμου και των δικαστικών ενώσεων στην ανάληψη μιας συντονισμένης δράσης για την πρόληψη της παραβατικότητας

Όπου γονείς/κηδεμόνες δεν μπορούν να υποστηρίξουν τα παιδιά τους, το κράτος πρέπει να δίνει την ευκαιρία σε αυτά να συνεχίζουν με πλήρες ωράριο τις σπουδές τους χρηματοδοτώντας τα.

Η δημιουργία αξιόπιστων προγραμμάτων για την πρόληψη της παραβατικότητας που ελέγχονται και αξιολογούνται περιοδικά, θεωρείται απαραίτητη.

Καθορισμένες αρμοδιότητες σε όργανα που έχουν τα προσόντα, σε ιδρύματα και σε προσωπικό που ασχολούνται με την πρόληψη.

Επιστημονικές πληροφορίες και διαφώτιση σε ενδιαφερόμενους για το τι συμπεριφορά μπορεί να δώσει ένδειξη βλάβης, κακοποίησης κ.λ.π.

Μηχανισμούς για τον κατάλληλο συντονισμό των προσπαθειών πρόληψης μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργάνων

Ανάπτυξη από το κράτος μέτρων, στρατηγικών εντός και εκτός του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.

Θέσπιση νομοθεσίας που να εμποδίζει θυματοποίηση, κακοποίηση, εκμετάλλευση παιδιών για εγκληματικές πράξεις.

Χρειάζονται εξειδικευμένα θεραπευτικά προγράμματα για τα παιδιά θύματα κακοποίησης και για τα παιδιά με σοβαρά συναισθηματικά προβλήματα.

Δημιουργία ειδικών εγκαταστάσεων για να παρέχουν στέγη σε νεαρούς που δεν μπορούν να μένουν σπίτι τους πλέον ή που δεν έχουν σπίτι

Παροχή υπηρεσιών και βοηθητικών μέτρων για να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες νεαρών κατά τη μετάβαση τους στην ενηλικιότητα π.χ. προγράμματα για χρήστες ναρκωτικών. Εμφαση σε συμβουλευτικές αγωγές, αρωγές, μέριμνα, θεραπείες

Οικονομική υποστήριξη από κυβερνήσεις σε εθελοντικές οργανώσεις που παρέχουν υπηρεσίες σε νεαρούς

Ωστόσο, τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην πράξη είναι πολλά και το ελληνικό κράτος οφείλει να μεριμνήσει γι' αυτά. Για παράδειγμα, αν και έχουν δημιουργηθεί ιδρύματα προστασίας και φιλοξενίας προβληματικών ανηλίκων, δεν λειτουργούν με τον τρόπο που θα έπρεπε. Τα δημόσια ιδρύματα παιδικής προστασίας είναι υποστελεχωμένα και δεν υπάγονται σε σύστημα προδιαγραφών και πιστοποίησης. Επίσης συχνά καλούνται να φιλοξενήσουν παιδιά και εφήβους με ειδικά προβλήματα (κακοποίηση, ψυχικές διαταραχές, παραβατική συμπεριφορά, τοξικοεξάρτηση, προσφυγιά κλπ) για τα οποία δεν διαθέτουν κατάλληλη στελέχωση ή μέσα για την κάλυψη των αναγκών τους.

Οι μονάδες φιλοξενίας και περίθαλψης των μη κυβερνητικών φορέων και της εκκλησίας δεν έχουν πιστοποιηθεί και δεν ελέγχονται ούτε υποστηρίζονται επαρκώς από την Πολιτεία

Απουσιάζουν μικρές δομές φιλοξενίας (ξενώνες) για εφήβους, ανταποκρινόμενες στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της εφηβικής ηλικίας.

Η εκπαίδευση και εποπτεία των στελεχών που εργάζονται στις δομές πρόνοιας υστερεί δραματικά, ειδικά μάλιστα στο πεδίο σεβασμού των δικαιωμάτων του παιδιού (ενημερωτικό δελτίο συνήγορος του πολίτη, 2007).

Τα επιδόματα για τα απροστάτευτα παιδιά είναι καθηλωμένα σε απαράδεκτα χαμηλά επίπεδα και η υποστήριξη των φτωχών, μονογονεϊκών και πολυτεκνικών οικογενειών είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

Η κάθε κοινωνική οργάνωση έχει την εγκληματικότητα που της αξίζει. Οι δείκτες διακύμανσης της εγκληματικότητας που παρουσιάζει μια κοινωνία στο χώρο και το χρόνο, αποτελούν την πλέον αξιόπιστη μονάδα μέτρησης των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας. Για να προληφθεί μια μελλοντική έξαρση της παραβατικότητας των ανηλίκων θα πρέπει -μεταξύ των άλλων- να μειωθεί η ανεργία, να υπάρχει αξιοκρατία και ίσες ευκαιρίες για όλους, να αυξηθεί το βιοτικό και το εκπαιδευτικό επίπεδο των πολιτών, να αναβαθμισθεί το κοινωνικό κράτος, να δοθούν ευκαιρίες στους νέους ανθρώπους και να διασφαλισθούν τα μέσα για την επίτευξή τους, να επαναπροσδιορισθούν οι στόχοι της νέας γενιάς, να μειωθεί το άνοιγμα της

ψαλίδας μεταξύ πλουσίων και φτωχών, να ενσωματωθούν οι μειονοτικές ομάδες του πληθυσμού (με πρώτα και κύρια τους οικονομικούς μετανάστες), να στηριχθούν οι θεσμοί της οικογένειας και του σχολείου. Με λίγα λόγια, πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να οικοδομηθεί μια ανοιχτή κοινωνία για όλους (Τσιγκρής, Α., 2005).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Οι περιφερειακές πολιτικές στοχεύουν στην εγκαθίδρυση ή την ενδυνάμωση μιας θετικής-λειτουργικής σχέσης μεταξύ κράτους, θεσμών και τοπικής κοινωνίας, για την αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας. Το σχολείο, η οικογένεια, οι νέοι πρέπει να είναι στενά συνδεδεμένοι με τους κοινωνικούς φορείς και τις υπηρεσίες της κοινότητας, σε μια σχέση συνεργασίας και δικτύωσης. Οι κοινωνικο-ψυχολογικές υπηρεσίες της τοπικής κοινωνίας πρέπει να συνεργάζονται στενά με τα σχολεία της περιοχής και, αντίστροφα, τα σχολεία θα πρέπει να είναι ανοιχτά προς όλους τους τοπικούς φορείς (Αρτινοπούλου, 2005).

Κοινοτική συμμετοχή μέσω ενός ευρέος φάσματος υπηρεσιών και προγραμμάτων.

Προτείνεται η δημιουργία σύγχρονων ιατροπαιδαγωγικών κέντρων σ' όλες τις πόλεις όπου η διεπιστημονική ομάδα με παιδοψυχίατρους, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, νοσηλευτές και ψυχοθεραπευτές θα εξασφαλίζει την καλύτερη δυνατή συνεργασία των υπουργείων Υγείας, Παιδείας, Εργασίας, Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Εθελοντικών Οργανώσεων, προς όφελος του δύσκολου παιδιού και της οικογένειας του.

Προγράμματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα νεαρών και προσφέρουν κατάλληλες συμβουλές και καθοδήγηση σε αυτούς και στις οικογένειες

Δημιουργία οργανώσεων νεολαίας και ενίσχυση τους σε τοπικό επίπεδο

Συμμετοχή νεαρών σε διαδικασίες πρόληψης της παραβατικότητας, περιλαμβανομένης της προσφυγής σε κοινοτικούς πόρους, προγράμματα αυτοβοήθειας νεαρών και προγράμματα αποκατάστασης της ζημιάς του θύματος και αρωγής προς το θύμα

Δημιουργία προσιτών ψυχαγωγικών εγκαταστάσεων και υπηρεσιών ιδιαίτερου ενδιαφέρον σε παιδιά

Επιπλέον, η δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των νέων αποτελεί προϋπόθεση για τη σωστή και πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Η ενασχόληση με την πολιτιστική δημιουργία και τον αθλητισμό αποτελεί ισχυρή ασπίδα προστασίας ενάντια στις εξαρτήσεις και παραβατικές συμπεριφορές. Για την επίτευξη του στόχου θα πρέπει να προωθηθεί:

- η δημιουργία ξενώνων νέων.
- η επέκταση των κέντρων νεολαίας με δωρεάν απογευματινές δραστηριότητες. Στόχος θα είναι η γνώση και η ψυχαγωγία, με μουσική, χορό, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, ζωγραφική και θέατρο.
- η εφαρμογή προγράμματος για ενίσχυση της επαφής των νέων με την πολιτιστική δημιουργία με την παροχή κινήτρων για παρακολούθηση πολιτιστικών εκδηλώσεων.

- η αξιοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης για ενίσχυση της πολιτιστικής ανάπτυξης.
- η ανάπτυξη του "συνοικιακού αθλητισμού", εφαρμόζοντας πρόγραμμα επιδιόρθωσης των συνοικιακών γηπέδων ποδοσφαίρου, καλαθόσφαιρας, πετόσφαιρας και των πάρκων.
- η παροχή κινήτρων σε νέους αθλητές και νέους που θέλουν να ασχοληθούν με τον αθλητισμό.

Ωστόσο, θα πρέπει να τονισθεί ότι χρειάζονται οργανωμένες και ειδικά καταρτισμένες υπηρεσίες που μπορούν να εφαρμόσουν στην πράξη και αποτελεσματικά τον ρόλο τους, προκειμένου για την επίτευξη όλων των παραπάνω. Οι αποκεντρωμένες ψυχο-κοινωνικές υπηρεσίες στη χώρα μας δεν είναι κατάλληλα στελεχωμένες ούτε ειδικευμένες για την αντιμετώπιση σοβαρών οικογενειακών προβλημάτων. Οι υπηρεσίες της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης είναι επιφορτισμένες με ποικίλες αρμοδιότητες και δεν επαρκούν για προληπτικούς ελέγχους, επισταμένες κοινωνικές έρευνες και ενέργειες υποστήριξης των παιδιών και των οικογενειών τους. Η αυτοδιοίκηση Α' βαθμού δεν διαθέτει δέσμια αρμοδιότητα για τις κοινωνικές υπηρεσίες με αποτέλεσμα να υπάρχει έλλειψη πόρων, μεγάλη απόκλιση και αδυναμία ελέγχου των παρεχόμενων από τους δήμους υπηρεσιών (ενημερωτικό δελτίο συνήγορος του πολίτη, 2007).

ΜΕΤΡΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

Η οργάνωση της ψυχαγωγίας θεωρείται ως ένα από τα κύρια μέσα πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας, καθώς σε συνδυασμό με άλλα μέτρα μπορεί να συμβάλλει στον προληπτικό αγώνα μέσω της απασχόλησης των νέων κατά τον ελεύθερό τους χρόνο και της προφύλαξης αυτών από την εμπλοκή τους με κακές παρέες. Αναμφισβήτητη είναι και η σπουδαιότητα της ψυχαγωγίας ως μέτρο κοινωνικής πρόνοιας υπέρ της παιδικής ηλικίας καθώς διευκολύνεται η κοινωνική διαπαιδαγώγηση και επιτυγχάνεται η προώθηση υγιέστερων συνηθειών και ενδιαφερόντων.

Την οργάνωση της ψυχαγωγίας των νέων αναλαμβάνουν διάφορες κοινωνικές υπηρεσίες, ιδρύματα, οργανώσεις, η εκκλησία, το σχολείο κλπ. Στη Νέα Υόρκη προγράμματα ψυχαγωγίας οργανώθηκαν από την αστυνομία με τη σύσταση νέων κέντρων νεότητας ή με την ανασυγκρότηση και τον συντονισμό των ήδη υφιστάμενων. Η αστυνομία ανέλαβε και την διοργάνωση παιδικών εξοχών. Προγράμματα ψυχαγωγίας πραγματοποιήθηκαν και στο πλαίσιο της δράσης των κοινοτήτων ως μέρος προγραμμάτων κοινωνικής δράσης.

Το είδος της ψυχαγωγίας διαφέρει και ποικίλει. Αθλητικές εκδηλώσεις, γήπεδα, κολυμβητήρια, εργαστήρια τέχνης, θεατρικές παραστάσεις, θερινές κατασκηνώσεις, προσφέρονται ανάλογα με την ηλικία, τις προτιμήσεις και τις δεξιότητες που κανείς επιδεικνύει.

Η λήψη μέτρων οργάνωσης ψυχαγωγίας κρίνεται απαραίτητη ιδιαίτερα στις φτωχότερες περιοχές, στις οποίες κατά κανόνα ο αριθμός των κέντρων είναι ανεπαρκής, οι εγκαταστάσεις και τα μέσα λίγα και οι εκδηλώσεις μικρού ενδιαφέροντος και παιδαγωγικής αξίας. Χρηματοδότηση και κατάλληλο προσωπικό με επαρκή εκπαίδευση απαιτούνται για τη στελέχωση και τη χρησιμοποίηση όλων των διαθέσιμων μέσων και εγκαταστάσεων προκειμένου τα παιδιά να μπορέσουν να

βρουν υγιείς τρόπους απασχόλησης και να αναπτύξουν επικερδή ενδιαφέροντα και συνήθειες.

Η συμβολή των προγραμμάτων ψυχαγωγίας στην καταπολέμηση της εγκληματικότητας θεωρείται περιορισμένη εξαιτίας κυρίως της αδυναμίας των προγραμμάτων αυτών να προσελκύσουν τους νέους εκείνους που πραγματικά έχουν την ανάγκη τους. Οι πιο ατίθασοι και ασυμβίβαστοι νέοι δεν βρίσκουν ενδιαφέρον στις οργανωμένες και «ήρεμες» εκδηλώσεις που λειτουργούν. Αλλά και όσοι ακόμη επιχειρούν να συμμετάσχουν συνήθως δεν είναι επιθυμητοί ή αποπέμπονται λόγω των ζημιών που προκαλούν. Όσοι λοιπόν χαρακτηρίζονται «ακοινώνητοι» ή «απροσάρμοστοι» θα έπρεπε να τυγχάνουν ιδιαίτερης προσοχής και μεταχείρισης καθώς διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να καταστούν εγκληματίες ή να αντιμετωπίσουν άλλες δυσχέρειες. Για τον χειρισμό αυτών των περιπτώσεων έχουν αναπτυχθεί δραστικότερες μέθοδοι. Στις ΗΠΑ και την Μεγάλη Βρετανία δημιουργήθηκαν ειδικές λέσχες, στις οποίες οι εκδηλώσεις που οργανώνονται, το περιβάλλον και η όλη μεταχείριση αποβλέπουν στην προσέλκυση και στη χαλιναγώγηση των ταραχοποιών.

Πολύ πρωτότυπο υπήρξε το πείραμα δημιουργίας λέσχης υπό τον Lloyd Turner. Από την αρχή αποφασίστηκε ότι στη «Λέσχη» θα γίνονται δεκτά μόνο τα παιδιά που δεν τα δέχτηκαν άλλες οργανώσεις. Η λέσχη κατάφερε να υποβάλλει σε πειθαρχία συμμορία 39 ταραξιών (Μ. Πόθου, ΕΚΚΕ, σελ. 204-209).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Η οικογένεια ως φορέας κοινωνικοποίησης συμβάλλει από την δική της πλευρά στην καλλιέργεια της υπακοής και του σεβασμού στους νόμους (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Η οικογένεια είναι, κατά τον καθηγητή Παιδοψυχιατρικής, Ι. Τσιάντη, ο θεσμός αυτός που παίζει το σημαντικότερο ρόλο στην πρόληψη. Για το λόγο αυτό υποστηρίζει ότι πρέπει να υπάρχουν καλά στελεχωμένες με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό κοινωνικές υπηρεσίες, κατάλληλα οργανωμένες και στελεχωμένες παιδοψυχιατρικές υπηρεσίες, οι οποίες πρέπει να συνδέονται με τις υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας του παιδιού, του εφήβου και της οικογένειας (Ελευθεροτυπία, 2005).

Η κ. Ειρήνη Πανταζή, πρόεδρος της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών αναφέρει, τονίζοντας την σπουδαιότητα του ρόλου της οικογένειας ότι οι λόγοι για τους οποίους η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει τον πιο χαμηλό δείκτη νεανικής παραβατικότητας είναι κυρίως κοινωνικοί. Στην Ελλάδα είναι ακόμη ιδιαίτερα ισχυρός ο θεσμός της οικογένειας, η οποία συμπαρίσταται στο παιδί και είναι κοντά του. Αντίθετα, σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οι εγκαταλειμμένοι ανήλικοι είναι πολύ περισσότεροι και φυσικά κάθε παιδί που δεν χαίρει της οικογενειακής προστασίας είναι πιο επιρρεπές στην διάπραξη αδικημάτων (Καρανάτση, Ε., Καθημερινή 29-03-07).

Τα προγράμματα πρόληψης της εγκληματικότητας αναφέρονται και στην προστασία της οικογένειας καθώς τα όποια προβλήματα επικρατούν στους κόλπους

της φαίνεται να επηρεάζουν την εξέλιξη των παιδιών και να αποτελούν πηγή ασυμβίβαστων συμπεριφορών. Τα μέτρα που λαμβάνονται σε αυτό το πλαίσιο έχουν σαν σκοπό να παρέχουν βοήθεια στις οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες προκειμένου να κατορθώσουν να τις αντιμετωπίσουν αλλά και να ενισχύσουν τον ίδιο το θεσμό ώστε να ανταποκριθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην αποστολή του.

Η δημιουργία οικογένειας δεν είναι απλή υπόθεση. Θα πρέπει κανείς να καταλάβει πως η ανατροφή ενός παιδιού απαιτεί θυσίες και τη δέουσα ωριμότητα από την πλευρά των ατόμων που αποφασίζουν να αναλάβουν τον ρόλο του γονέα. Ένα περιβάλλον ήρεμο και υγιές μπορεί να δημιουργήσει τις κατάλληλες βάσεις και συνθήκες για συμπεριφορές και ενέργειες σύννομες. Αντίθετα, ένα προβληματικό περιβάλλον ευθύνεται για την εμφάνιση διαταραχών και την μη ομαλή εξέλιξη των νέων που αναπτύσσονται σε αυτήν.

Πολλές από τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, όπως η συχνά αδιάφορη στάση απέναντι στα παιδιά και τα προβλήματά τους ή οι συχνές διενέξεις και οι καβγάδες μεταξύ των συζύγων, έχουν να κάνουν και με τις αντιλήψεις των τάξεων αυτών. Λύση αποτελεί η μεταβολή των βαθιά ριζωμένων αυτών αντιλήψεων μετά από μακρά και ουσιαστική προσπάθεια προκειμένου να αλλάξουν οι παραδοσιακές αξίες των συνήθως μειονεκτούντων οικογενειών. Μέσω της κατάλληλης διαπαιδαγώγησης μπορούν να διαφοροποιηθούν οι παγιωμένες αντιλήψεις αναφορικά με την κατανομή της εργασίας, το δικαίωμα της ψυχαγωγίας μεταξύ των συζύγων και όποιες άλλες αξίες παρουσιάζονται και θεωρούνται στάσεις ζωής, οι οποίες όμως αντιτίθενται στο σύστημα κοινωνικών αξιών που προβάλλεται και γίνεται δεκτό από την κοινωνία (Πόθου, Μ., ΕΚΚΕ, σελ. 209-210).

Σύμφωνα με την αναπληρώτρια καθηγήτρια εγκληματολογίας, κυρία Αρτινοπούλου, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα παιδαγωγικά μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια, αναθεώρηση της ισχύουσας νομοθεσίας και προσεκτική εφαρμογή της. Χρειάζονται εκστρατείες πληροφόρησης, εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης με σκοπό την αλλαγή των αρνητικών παραδοσιακών στερεοτύπων. Να αναπτυχθούν προληπτικά και υποστηρικτικά μέτρα για τους γονείς μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων οικογενειακής συμβουλευτικής με σκοπό να ενθαρρυνθούν θετικές, συμμετοχικές και μη βίαιες μορφές διαπαιδαγώγησης. Να μάθουμε να μην χρησιμοποιούμε τη βία σαν μέσο επίλυσης διαφορών (Αρτινοπούλου, Β., 2005).

Η πρόληψη μέσα στην οικογένεια, προκειμένου για την ομαλή κοινωνικοποίηση του παιδιού και τη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του, είναι η πιο αποτελεσματική τακτική που διαθέτουν οι γονείς. Ο Martin Herbert προτείνει κάποιες στρατηγικές ενίσχυσης της ηθικής και κοινωνικής συνείδησης των παιδιών μέσα από:

~ ισχυρούς δεσμούς στοργής και σεβασμού μεταξύ γονέων και παιδιών. Η αγάπη προς τα παιδιά πρέπει να εκφράζεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και η σκληρή κριτική πρέπει να αποφεύγεται. Στοργή σε κάθε θέμα και ζήτημα που χειρίζονται οι γονείς και αφορά στο παιδί τους. Έτσι ο νέος θα προσέξει περισσότερο αυτά που θα του πουν.

~ σταθερές ηθικές και κοινωνικές απαιτήσεις των γονιών προς τα παιδιά τους

Τα παιδιά, στα οποία οι γονείς θέτουν αυστηρά όρια, μεγαλώνουν με μεγαλύτερη αυτοεκτίμηση και σιγουριά από εκείνα που τους επιτρέπεται να συμπεριφέρονται με όποιον τρόπο τους αρέσει. Είναι σημαντικό οι γονείς να δώσουν στο νεαρό άτομο ένα λογικό ποσοστό ελευθερίας επιλογών μέσα σε αυτά τα όρια. Οι νέοι που κάνουν πάντα αυτό που θέλουν, ερμηνεύουν μια τέτοια ανεκτικότητα ως αδιαφορία. Αισθάνονται ότι τίποτε από αυτά που κάνουν δεν είναι αρκετά σημαντικό για να απασχολήσει τους γονείς τους.

~ συνεπή χρήση κυρώσεων

Οι γονείς, επίσης, θα πρέπει να διαλέγουν προσεχτικά τους κανόνες που θέτουν. Τα όρια που επιβάλλουν θα πρέπει να έχουν άμεση σχέση με την ασφάλεια, την καλή κατάσταση και την κοινωνική και συναισθηματική ωριμότητα του εφήβου. Οι κανόνες θα πρέπει να είναι απλοί, δίκαιοι και κατανοητοί και να εφαρμόζονται με επιμονή ώστε οι νέοι να ξέρουν τι θα τους συμβεί αν τους παραβούν.

Επιπλέον, οι γονείς καλούνται να είναι συνεπείς. Εύκολα μπορεί να δημιουργηθεί σύγχυση στον νέο που τιμωρείται για δεδομένη συμπεριφορά κάποιες φορές ενώ άλλες όχι.

Η κατάλληλη πειθαρχία πρέπει να αρχίσει με τη γονική αντανάκλαση. Οι γονείς πρέπει να εξετάσουν τις αξίες και τις προτεραιότητές τους μεταξύ τους. Ιδανικά, αυτή η αντανάκλαση πρέπει να εμφανιστεί πριν από τη γέννηση ενός παιδιού έτσι ώστε οι γονείς δεν θα διδάξουν τις ανεπιθύμητες συνήθειες που πρέπει αργότερα να διορθωθούν.

Η κατάλληλη πειθαρχία περιλαμβάνει επίσης την καθιέρωση συνηθειών σύμφωνων με τις αξίες που κάποιος ελπίζει να διδάξει. Έχοντας καθιερώσει προτεραιότητες, οι γονείς πρέπει να εξετάσουν τεχνικές για να διδάξουν στα παιδιά τους τις αξίες όπου χρησιμοποιώντας τες θα μπορούν να ελέγξουν τη συμπεριφορά των παιδιών τους, προβάλλοντάς τες ως λόγους προκειμένου αυτά να κάνουν ή να μην κάνουν κάτι. Όταν η διδασκαλία αποτυγχάνει, οι γονείς πρέπει να μετατοπίσουν τις τεχνικές τους, επανεξετάζοντας τη δική τους συμπεριφορά τους ως «δάσκαλοι» (McCord, σελ. 313-319, 1997).

Συνέπεια πράξεων και λόγων για σωστή ανατροφή του παιδιού

Συχνά, όταν συζητούν οι γονείς και οι σύμβουλοι για την πειθαρχία, αναφέρονται μόνο στην τιμωρία. Οι τιμωρίες είναι σε ένα μεγάλο βαθμό ανεπιθύμητες ενώ αποτελούν συστατικό μέρος επιβολής της πειθαρχίας. Η πειθαρχία, που είναι πολυτιμότερη έννοια από την επιβολή της τιμωρίας, περιλαμβάνει κανόνες, λογικές και αξίες.

Οι κανόνες, τα μέτρα και οι αξίες συνιστούν μέρος της έννοιας, του περιεχομένου της πειθαρχίας. Πρέπει να εξεταστούν από την άποψη του περιεχομένου, της σαφήνειας, της συνέπειας, του αριθμού, και της καταλληλότητας στη δυνατότητα του παιδιού να μάθει.

Αν και έχει γίνει δημοφιλές στους επιστημονικούς κύκλους η αναγνώριση ότι η επαρκής ανατροφή των παιδιών απαιτεί περισσότερα από την βιολογική ικανότητα του να γίνει κανείς γονέας, πολύ λίγη προσοχή έχει δοθεί στους γονείς που έχουν συνεπείς και λογικές προσδοκίες για τα παιδιά.

Οι μη ρεαλιστικές ή αντιφατικές, ασυνεπείς προσδοκίες αυξάνουν την πιθανότητα εμφάνισης κακής συμπεριφοράς. Η βιβλιογραφία που αναφέρεται στην κακοποίηση παιδιών προτείνει ότι οι μη ρεαλιστικές προσδοκίες σχετικά με το τι συγκεκριμένο, τι ιδιαίτερο τα παιδιά είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν, αποτελούν έναν από τους παράγοντες κινδύνου για κακοποίηση, κακομεταχείρηση. Συχνότερα, έχει αναφερθεί ότι η ασυνέπεια στις προσδοκίες αποτελεί παράγοντα κινδύνου για την κακή συμπεριφορά των περισσότερων παιδιών. Αφ' ετέρου, η ευελιξία και οι σαφείς προσδοκίες προωθούν την ανεξαρτησία, και την απόκτηση ικανοτήτων.

Πριν από το να γίνουν γονείς, πολλοί άνθρωποι αποτυγχάνουν να σκεφθούν, να συλλογιστούν, σχετικά με το τι εκτιμούν και γιατί. Ακόμα μια τέτοια κατανόηση του εαυτού μπορεί να είναι η πιο θεμελιώδης βάση για την ανατροφή ενός παιδιού, την οποία μπορεί πραγματικά να απολαύσει. Ένα πρώτο βήμα στην επαρκή πειθαρχία, επομένως, είναι η αναγνώριση ή η δημιουργία ενός σαφούς και συνεπούς συνόλου αξιών, τις οποίες οι κοινωνικοποιητικοί εκπρόσωποι θα επιθυμούσαν να μεταβιβάσουν.

Οι κανόνες συμπεριφοράς πρέπει να εκφραστούν σαφώς και να διαβιβαστούν με συνέπεια. Συχνά, οι γονείς λένε στα παιδιά τους να κάνουν πράγματα, τα οποία δεν κάνουν οι ίδιοι ή αντίθετα τους λένε να μην κάνουν τα πράγματα που οι ίδιοι όμως κάνουν. Μερικά παραδείγματα:

Ένας γονέας που ελπίζει να διδάξει το παιδί του να μην λέει ψέμματα, μπορεί να ζητήσει από εκείνο να πει σε κάποιον που καλεί στο τηλέφωνο ότι ο γονέας απουσιάζει από το σπίτι, τη στιγμή που κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει.

Ένας γονέας που ελπίζει να διδάξει το παιδί του να είναι γενναιόδωρο και να μοιράζεται πράγματα με τους άλλους, μπορεί να αρπάξει κάτι που του ανήκει όταν το παιδί πάει να το αγγίξει.

Ένας γονέας που θα επιθυμούσε να διδάξει το παιδί του να αποφεύγει να πληγώνει τους γύρω του, μπορεί πρόθυμα να πονέσει χωρίς λόγο το παιδί του.

Ίσως συνηθέστερα, ένας γονέας που θα ήθελε να έχει ένα παιδί που πραγματοποιεί όλες τις εντολές του, μπορεί συνεχώς να αρνείται να κάνει ότι το παιδί του του ζητάει.

Οι μελέτες δείχνουν ότι η «υποκρισία» λαμβάνεται ως πρότυπο από το παιδί, το οποίο μιμείται, και ότι κάνοντας κανείς στην πράξη όσα εξηγεί ότι πρέπει να γίνουν με τα λόγια είναι πιθανότερο να είναι αποτελεσματικό από ένα λεκτικό μήνυμα μόνο (McCord, 1997, σελ. 313-319).

Χαρακτηριστικά, τουλάχιστον στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι γονείς αρχίζουν να σκέφτονται για το τι διδάσκουν στα παιδιά τους όταν τα παιδιά παραβαίνουν έναν κανόνα, δηλαδή όταν ο γονιός δεν εγκρίνει, αντιτίθεται σε κάτι που κάνει το παιδί. Κάτω από τέτοιες συνθήκες, οι γονείς μπορούν να δηλώσουν, να εκθέσουν έναν κανόνα ή να εκδώσουν μια τιμωρία.

Μέχρι τη στιγμή που το παιδί κάνει κάτι σωστό, ορθό, φυσικά έχει διαλέξει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του περιβάλλοντος που θα μπορούσε να διαμορφώσει τις βάσεις για τις αξίες του. Το παιδί, με άλλα λόγια, έχει αρχίσει να κάνει επιλογές και να αναγνωρίζει ορισμένους τύπους συμπεριφορών ως ευχάριστες και άλλες ως δυσάρεστες.

Θεωρήστε ότι το παιδί κάνει, αυτό που πράττει — το οποίο οι γονείς απαγορεύουν — είναι κάτι που το παιδί θεωρεί ότι είναι ευχάριστο. Υποθέστε ότι το παιδί ρωτά γιατί δεν πρέπει να συνεχίσει να κάνει αυτό που το ευχαριστεί. Συγκρίνετε τις αξίες που διδάσκονται από έναν γονέα που λέει «επειδή μπορεί να βλάψει το

μικρό σου αδελφό» με τις αξίες που διδάσκονται από τους γονείς που λένε «επειδή σου είπα να σταματήσεις» ή «επειδή θα φας ξύλο αν δεν σταματήσεις».

Στην πρώτη περίπτωση, το παιδί διδάσκεται ότι το να τραυματήσει τον μικρό του αδελφό είναι κάτι που δεν πρέπει να γίνει εξαιτίας του πιθανού πόνου που μπορεί να του προκαλέσει. Διδάσκεται έτσι να φροντίζει, να ενδιαφέρεται για το καλό του άλλου και να υπολογίζει, να εκτιμά την ευημερία του άλλου. Στη δεύτερη περίπτωση, το παιδί διδάσκεται ότι οι γονείς (που είναι ισχυροί) μπορούν να καταρτίσουν, να επιβάλλουν αυθαίρετους, δεσποτικούς κανόνες και ότι το να αποφεύγουν τους γονείς μπορεί να είναι η πιο ενδεδειγμένη στάση. Στην τρίτη περίπτωση, το παιδί διδάσκεται να κάνει πράγματα προκειμένου να αποφύγει το ξύλο, και έτσι, να μάθει να φροντίζει και να αντιμετωπίζει την δική του δύσκολη θέση παρά να αποζητά την ευημερία των άλλων (McCord, 1997, σελ. 313-319).

~ επίβλεψη, ενδιαφέρον και απαραίτητη προσοχή από τους γονείς προς τα παιδιά

Ο έλεγχος, η παρακολούθηση ή η επίβλεψη αποδεικνύεται ένας από τους ισχυρότερους προάγγελους της υποχωρητικής συμπεριφοράς. Το γεγονός ότι οι μονογονεϊκές οικογένειες είναι λιγότερο πιθανό να παρέχουν επίβλεψη σε σύγκριση με τις κανονικές οικογένειες, φαίνεται να αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα εγκληματογένεσης που αποδίδεται συχνά στις οικογένειες που λείπει ο ένας γονιός. Πράγματι, όταν επικρατούν η επίβλεψη και η αγάπη της μητέρας, οι μονογονεϊκές οικογένειες δεν αποτελούν παράγοντα εγκληματογένεσης σε σύγκριση με τις «άθικτες», κανονικές οικογένειες.

Ο έλεγχος είναι αποτελεσματικότερος όταν χρησιμοποιείται για να επιβάλει τη συμμόρφωση, την υπακοή παρά για να ανιχνεύσει τη μη συμμόρφωση, ανυπακοή. Δηλαδή ο έλεγχος ως προοίμιο, εισαγωγή της τιμωρίας ή της ανταμοιβής είναι λιγότερο αποτελεσματικός στο να διδάξει ένα παιδί πώς να συμπεριφερθεί από ότι είναι ο έλεγχος, η παρακολούθηση όταν χρησιμοποιείται για να δει ότι ένα παιδί συμπεριφέρεται κατάλληλα από την αρχή.

Για τα πολύ μικρά παιδιά, οι γονείς μπορούν να ρυθμίσουν, να προσαρμόσουν το τι ρωτούν με αυτό που μπορούν να επιβάλουν. Παραδείγματος χάριν, ένας γονέας που λέει στο παιδί του να σταματήσει να κάνει κάτι πρέπει να είναι σε θέση να επιβάλει αυτήν την εντολή κρατώντας το παιδί αρκετά μακριά ώστε να σταματήσει την απαγορευμένη δράση. Ένα παιδί που έχει την υποχρέωση να πάει κάπου πρέπει να οδηγηθεί, εάν είναι απαραίτητο, όπου έχει την υποχρέωση να πάει, όπου του έχουν επιβάλει να πάει.

Ο αποτελεσματικός έλεγχος μπορεί να πραγματοποιηθεί για τα παιδιά που έχουν την υποχρέωση να πάνε στο κρεβάτι τους, που τους ζητήθηκε να πάνε στο κρεββάτι (με έναν γονέα προετοιμασμένο να επιβάλει την εντολή), αλλά ο έλεγχος, η παρακολούθηση δεν μπορεί να επιβάλει στο παιδί να κοιμηθεί. Ο αποτελεσματικός έλεγχος μπορεί να πραγματοποιηθεί για τα παιδιά που τους ζητήθηκε να σηκωθούν από το τραπέζι ή να πάνε στο δωμάτιό τους αλλά όχι για εντολές να φάνε ή να είναι ήρεμα, να μην κάνουν φασαρία. Εν ολίγοις, η πρώτη εκτίμηση είναι ότι απαιτούνται κοινωνικοί εκπρόσωποι, οι οποίοι είναι σε θέση να ενημερώσουν για τη φύση των κανόνων που οι γονείς θα πρέπει να επιβάλλουν, έτσι ώστε οι ίδιοι να ελέγξουν την υπακοή και συμμόρφωση των παιδιών σε αυτούς. Εάν τα παιδιά πρέπει να μάθουν τι εννοείται με τη φράση «σήκω από το τραπέζι», οι γονείς τους μπορεί να πρέπει να επιβάλουν αυτή τη δράση. Μόνο μετά από την εκμάθηση της έννοιας των λέξεων

είναι λογικό να αναμένεται ένα παιδί να ακολουθήσει τις οδηγίες ή τα αιτήματα που του επιβάλλονται.

Οι γονείς πρέπει να έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι διδάσκουν στα παιδιά την έννοια των λέξεων συγχρόνως με τη διδαχή των παιδιών για το πως να ενεργήσουν. Εάν οι γονείς χρησιμοποιούν λέξεις όπως «σταμάτα να χτυπάς», τη στιγμή που οι ίδιοι χτυπούν το παιδί, δίνουν ένα μήνυμα παράξενο στο παιδί και το μπερδεύουν.

Όταν τα παιδιά μαθαίνουν πώς να ενεργούν, οι γονείς τους μπορούν να συνδυάσουν την επιβολή με τη διδασκαλία. Με το να υπάρχει μια ακολουθία στα λόγια και τις πράξεις των γονιών απέναντι στα παιδιά, πείθουν για το ότι η ζητούμενη συμπεριφορά είναι επιθυμητή. Παραδείγματος χάριν, εάν οι γονείς θέλουν το παιδί τους να καθαρίσει το δωμάτιό του, ένας αποτελεσματικός τρόπος να επιτευχθεί αυτός ο στόχος είναι να καθαρίσουν το δωμάτιο μαζί με το παιδί (McCord, 1997, σελ. 313-319).

~ οι γονείς πρέπει να χαλιναγωγούν τον δικό τους επιθετικό εαυτό, για να μην τους μιμηθούν τα παιδιά.

Είναι σημαντικό να ελέγχουν εκπαιδευτικοί και γονείς το δικό τους βίαιο εαυτό για να μην τους μιμηθούν τα παιδιά. Η αγάπη που παρέχεται στα παιδιά από γονείς και εκπαιδευτικούς, η κατανόηση και η εκμάθηση του σεβασμού και της αγάπης απέναντι στο συνάνθρωπο είναι ο καλύτερος τρόπος για να μειωθεί η βίαιη συμπεριφορά των παιδιών και για την αρμονική συμβίωση όλων μας.

~ τεχνικές τιμωρίας που είναι περισσότερο ψυχολογικές παρά σωματικές

Η σωματική τιμωρία των παιδιών ως μέθοδος διαπαιδαγώγησης χρησιμοποιείται από το 80% περίπου των γονέων σήμερα στην Ελλάδα (Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού, Έρευνα των Ε. Φερέτη και Μ. Σταυριανάκη). Η έννοια της σωματικής τιμωρίας δεν έχει να κάνει με τίποτα άλλο, παρά το γεγονός ότι «προκαλώ πόνο στο παιδί για να το τιμωρήσω». Η πρόκληση σωματικού πόνου είναι το μέσο της πειθαρχίας και της τιμωρίας. Βεβαίως, αυτό όχι μόνο είναι αναποτελεσματικό, γιατί το παιδί πολύ συχνά επαναλαμβάνει την ίδια μέρα ή και την επόμενη την πράξη για την οποία έφαγε ξύλο, σύμφωνα με τα πορίσματα της έρευνας. Βασικός άξονας είναι όχι μόνο η αναποτελεσματικότητα της μεθόδου, αλλά κυρίως η παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού (Αρτινοπούλου, Β., 2005).

Ορισμένοι τρόποι για να αντιμετωπιστεί η βίαιη συμπεριφορά του παιδιού είναι η ενίσχυση και η απόσβεση, που προέρχονται από τη διαδικασία «operant conditioning». Βασική αρχή της ενίσχυσης είναι ότι οποιοδήποτε επιθυμητό ερέθισμα παρουσιάζεται σε ένα άτομο έχει την τάση να αυξήσει στο μέλλον τη συμπεριφορά που προηγήθηκε. Για παράδειγμα, ο ξυλοδαρμός είναι θετική ενίσχυση για πολλά παιδιά. Δηλαδή, εκείνο που προσπαθούμε να διδάξουμε να μην ξανακάνουν, το ξανακάνουν. Αυτό δείχνει ότι δεν πρέπει να χτυπάμε τα παιδιά ελπίζοντας ότι με αυτό το τρόπο θα ελαττωθεί η επιθετικότητα, αφού ο ξυλοδαρμός έχει αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που θέλουμε, αυξάνει δηλαδή ή διατηρεί τη συμπεριφορά αυτή. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να αποφεύγεται η σωματική τιμωρία και να προσπαθούμε μέσα από το διάλογο και με πολλή κατανόηση να τους εξηγήσουμε

ποιες θα είναι οι συνέπειες των πράξεών τους πρώτα για τους ίδιους, όπως να χάσουν την αγάπη των φίλων τους, και μετά για τον πόνο που προκαλούν στους άλλους όταν τους χτυπήσουν ή τους μιλήσουν άσχημα.

Μπορεί, επίσης, να χρησιμοποιηθεί ένα είδος τιμωρίας που λέγεται «time out» ή «χρόνος χωρίς ενίσχυση». Σύμφωνα με αυτό τον τρόπο αγνοούμε τη βίαιη συμπεριφορά του παιδιού σε μερικές περιπτώσεις. Αυτό γίνεται γιατί, εάν αρχίσουμε να συμβουλεύουμε, κυρίως τα μικρά παιδιά, λέγοντάς τους τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουν, μπορεί να συνεχίσουν να φέρονται ακόμα πιο βίαια. Μορφές βίας, όπως βρισιές ή μικροσυγκρούσεις, μπορεί να μειωθούν αν τις αγνοήσουμε, καθώς τα παιδιά βλέπουν ότι δεν καταφέρνουν να πετύχουν τους στόχους τους κι έτσι σταματούν.
Με λίγα λόγια, χρησιμοποιούμε τρόπους ενίσχυσης, όπως η προσοχή που δίνουμε στο παιδί, η οποία εκδηλώνεται με ένα ζεστό χαμόγελο ή με συζήτηση και είναι πολύ ενισχυτική για τις μικρότερες ηλικίες. Ενισχύουμε, λοιπόν, οποιαδήποτε άλλη συμπεριφορά εκτός από την ανεπιθύμητη. Αυτός ο τρόπος ονομάζεται «Differential Reinforcement of Other behaviour». Ο άλλος τρόπος είναι να ενισχύσουμε τη συμπεριφορά, η οποία είναι ασυμβίβαστη και αντιμάχεται τη συμπεριφορά που θέλουμε να εξαλείψουμε. Αυτός ο τρόπος ονομάζεται «Differential Reinforcement of Incompatible behaviour».

Επιπλέον, κάτι άλλο που μπορούμε να κάνουμε είναι να απομακρύνουμε τα παιδιά μετά από ένα εκρηκτικό επεισόδιο από τον χώρο όπου αυτό έλαβε χώρα. Υπάρχουν περιπτώσεις, όπου τα παιδιά, προκειμένου να τραβήξουν την προσοχή του γονέα ή ενός άλλου προσώπου συμπεριφέρονται βίαια, δηλαδή στριγκλίζουν, σπάνε πράγματα, χτυπούν τους άλλους ή τους εαυτούς τους. Τότε τα απομακρύνουμε από τον χώρο αυτό και τα πηγαίνουμε σε άλλη σχολική αίθουσα ή σε άλλο δωμάτιο στο σπίτι για να ηρεμήσουν. Εκεί δεν τους επιβάλλουμε σωματική τιμωρία, αλλά συζητάμε τους λόγους και τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους αυτής. Κάτι τέτοιο είναι δύσκολο με τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, αλλά έχει καλά αποτελέσματα σε παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας. Μέσα σε ένα ζεστό κλίμα βάζουμε τα παιδιά να ασχοληθούν με δραστηριότητες που τους προσφέρουν ευχαρίστηση, όπως η ζωγραφική, η άθληση, το άκουσμα μουσικής κ.ά.

Ακόμα, ένας άλλος τρόπος τιμωρίας είναι για παράδειγμα μια μικρή στέρηση προνομιών, όπως να μην πραγματοποιηθεί μια βόλτα που είχαν συμφωνήσει, ή ο άμεσος τρόπος, δηλαδή να πραγματοποιηθεί σύντομα για να καταλάβουν τα παιδιά ότι αυτή η τιμωρία είναι αποτέλεσμα της βίαιης συμπεριφοράς τους κι όχι επειδή δεν τα αγαπάμε. Πρέπει να αποφεύγονται τιμωρίες, όπως η σωματική ή λεκτική βία, οι απειλές (θα τα πω όλα στο μπαμπά) ή οι αναβολές της τιμωρίας που παρατείνουν την αγωνία και το φόβο τους. Εξηγούμε στα παιδιά ότι καταλαβαίνουμε τι είναι αυτό που τα βασανίζει και ότι αν θέλουν μπορούμε να το συζητήσουμε.

επιβράβευση και τιμωρία, δυσπιστία για την αποτελεσματικότητά τους

Οι επιβραβεύσεις και οι τιμωρίες, συνιστούν κυρώσεις ανάλογα με τις πράξεις του παιδιού. Στην περίπτωση των ανταμοιβών, προορίζονται να δώσουν ευχαρίστηση. Στην περίπτωση των τιμωριών, προορίζονται να δώσουν τον πόνο, να τιμωρήσουν, να δυσαρεστήσουν.

Οι κυρώσεις έχουν διάφορες επιδράσεις που είναι πιθανό να αγνοηθούν από εκείνους που τις χρησιμοποιούν. Κατ' αρχάς, δείχνουν ότι η κακή συμπεριφορά είναι επιτρεπόμενη, θεμιτή.

Οι γονείς μπορούν να πουν σε ένα παιδί να μην περπατάει στο δρόμο. Ένας ενήλικος μπορεί να επιβάλει την απαγόρευση με το κράτημα, με το να κρατάει το παιδί από το χέρι και να μην το αφήνει να πάει στο δρόμο. Η απαγόρευση μπορεί να εξηγηθεί με την αναφορά στον πιθανό τραυματισμό του παιδιού. Υποθέστε, εντούτοις, ότι λέγεται στο παιδί να μην βγει στο δρόμο αλλιώς θα τιμωρηθεί. Το παιδί ενημερώνεται από την επιλογή που του δίνεται ότι το να βγει στο δρόμο είναι πιθανό, ότι η μετάβαση στο δρόμο είναι δυνατή. Το παιδί μπορεί λογικά να αναρωτηθεί γιατί ο γονέας αντιτίθεται σε μια μορφή πιθανού τραυματισμού από τη στιγμή που απειλεί να δώσει μια άλλη. Το παιδί μπορεί επίσης να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το να βγει στο δρόμο είναι επιθυμητό όταν κανένας ενήλικος δεν είναι παρών για να το τιμωρήσει.

Εναλλακτικά, υποθέστε ότι λέγεται στο παιδί ότι εάν δεν βγει στο δρόμο έχει την άδεια να παίξει με ένα ιδιαίτερο παιχνίδι που το ίδιο επιθυμεί. Το παιδί από το δίλημμα που του τίθεται αντιλαμβάνεται ότι η μετάβαση στο δρόμο, το να βγει στο δρόμο είναι δυνατό, είναι επιλογή του. Εάν το παιχνίδι με ένα ιδιαίτερο παιχνίδι εμφανίζεται λιγότερο επιθυμητό από το να βγει το παιδί στο δρόμο, το παιδί έχει λόγο να επιλέξει να βγει στο δρόμο παρά να απασχοληθεί με το παιχνίδι.

Τα παραδείγματα της χρήσης των κυρώσεων παρουσιάζουν γιατί οι αυτές μειώνουν τη δύναμη της κατάλληλης πειθαρχίας. Παρούσες εναλλακτικές λύσεις κυρώσεων προτείνουν ότι ένα παιδί δεν χρειάζεται να ακολουθήσει τους επιθυμητούς κανόνες.

Επίσης, οι γονείς μπορούν να πουν στο παιδί να βουρτσίσει τα δόντια του. Ένας ενήλικος μπορεί να πάρει το παιδί και να κάνει το βούρτσισμα μαζί του. Η συμπεριφορά μπορεί να δικαιολογηθεί από την άποψη της φροντίδας για την υγεία του παιδιού. Υποθέστε, εντούτοις, ότι ο γονέας λέει στο παιδί ότι εάν βουρτσίσει τα δόντια του μπορεί να μείνει ξύπνιο περισσότερη ώρα για να παρακολουθήσει κάποιο τηλεοπτικό πρόγραμμα. Με τη χρησιμοποίηση μιας ανταμοιβής, ο γονέας έχει υπονομεύσει την αξία του να κάνει τα πράγματα χάριν της υγείας, ενώ επίσης παρέχει μια επιλογή για το παιδί που μπορεί να μην ήθελε να δει τηλεόραση.

Ένας τρίτος λόγος για τον οποίο οι κυρώσεις μειώνουν την αξία των σαφώς διατυπωμένων αξιών είναι ότι οι κυρώσεις εγγρίνουν, υποστηρίζουν τα εγωκεντρικά κίνητρα. Εάν τα παιδιά πρόκειται να διδαχθούν να νοιάζονται για την ευημερία των άλλων, κατόπιν οι λόγοι που χρησιμοποιούνται ώστε να γίνει πράξη αυτή η νοοτροπία πρέπει να επικαλεσθούν την ευημερία των άλλων ως αιτιολόγηση. Εάν ένας γονέας θέλει να διδάξει το παιδί να μην αναστατώσει, κάνει χάλια, λερώσει το σπίτι ενός γείτονα, ο γονέας μπορεί να βοηθήσει το παιδί να κρατήσει τα παιχνίδια του τακτοποιημένα ή να φάει προσεκτικά. Εάν ο γονέας συνδέει ένα αίτημα, για να αποφύγει να κάνει αταξίες το παιδί του, με μια απειλή τιμωρίας ή με μια υπόσχεση ανταμοιβής, ο γονέας έχει μετατοπίσει τους λόγους για τη συγκεκριμένη πράξη (να μην γίνει φασαρία) από την εκτίμηση, τον σεβασμό προς τους άλλους στις απογοητεύσεις, πόνους και την ευχαρίστηση του παιδιού.

Ένας τέταρτος λόγος να είναι δύσπιστος κανείς για την χρήση των κυρώσεων είναι ότι τείνουν να έχουν παράλογες συνέπειες. Οι ανταμοιβές τείνουν να μικραίνουν την αξία αυτού που ανταμείβεται και οι τιμωρίες τείνουν να ενισχύουν την αξία αυτών που είναι συνδεμένα με την τιμωρία.

Εάν υποθέτουμε ότι τα παιδιά είναι γενικά λογικά, διαθέτουν λογική, ο λόγος για αυτές τις «ανάποδες, παράλογες» συνέπειες γίνεται σαφής. Κανένας δεν προτείνει μια ανταμοιβή για να κάνει κάτι που είναι ευχάριστο. Οι ανταμοιβές είναι τα είδη των πραγμάτων που οι άνθρωποι συνδέουν με τις μη ελκυστικές εναλλακτικές λύσεις.

Έτσι ένα παιδί που του προσφέρεται μια ανταμοιβή θα ψάξει τους λόγους για τους οποίους η ανταμοιβή είναι πιθανά απαραίτητη.

Οι μελέτες έχουν καταδείξει ότι η προσφορά των κινήτρων υπό μορφή ανταμοιβών οδηγεί μερικές φορές στην υποτίμηση της πράξης, δραστηριότητας που ανταμείβεται

Ακριβώς όπως κανένας δεν προτείνει μια ανταμοιβή για να κάνει κανείς κάτι που είναι σύτως ή άλλως ευχάριστο, οι άνθρωποι δεν πρέπει να απειλούν με τιμωρία για κάτι πιθανά ανεπιθύμητο. Επομένως, ένα παιδί που δέχεται την απειλή της τιμωρίας για να κάνει κάτι αναγνωρίζει ότι το να είναι τιμωρημένο για κάτι πρέπει αυτό να είναι επιθυμητό.

Εκτός από τα γενικά αποτελέσματα των εξωτερικών κυρώσεων ως υπονομεύσεις των σημαντικών στοιχείων της πειθαρχίας, οι τιμωρίες έχουν επιπρόσθετα μειονεκτήματα. Αυτά περιλαμβάνουν τα εξής:

Οι τιμωρίες καταδεικνύουν τη δυνατότητα για νόμιμη χρήση της πρόκλησης πόνου.
Η χρήση των τιμωριών τείνει να αυξήσει την πιθανότητα το παιδί να λέει ψέμματα προκειμένου να αποφευχθούν οι συνέπειες της τιμιότητας, της ειλικρίνειας.
Η χρήση της τιμωρίας τείνει επίσης να καταστήσει την «επιχείρηση» ενός τιμωρού επικίνδυνη. Οι τιμωρίες, επομένως, μειώνουν την επιρροή ενός γονέα.

~ εντατική χρήση επιχειρημάτων και ερμηνειών

Θα πρέπει ο γονέας να συζητά με το παιδί του, να του επεξηγεί τους κανόνες και να του δίνει λογικές εξηγήσεις. Διευκολύνει τη μάθηση αν οι γονείς υπογραμμίζουν το αποτέλεσμα της συμπεριφοράς του παιδιού τους, δίνοντας λογικές ερμηνείες για τους περιορισμούς και τις απαγορεύσεις στις οποίες εμμένουν. Έτσι οι νέοι μπορούν να συνειδητοποιήσουν γιατί πρέπει να υπάρχουν οι κανόνες σε μια κοινωνία, σε τι σκοπούς αποβλέπουν και τι θα συνέβαινε αν ο καθένας συμπεριφερόταν όπως ήθελε.

Λύνουμε τις διαφορές με ειρηνικό τρόπο, μέσα από το διάλογο, τη στοργή και τη διαλλακτικότητα. Δεν πρέπει να δημιουργούμε στα παιδιά απογοητεύσεις ή συναισθήματα κατωτερότητας, γιατί κάτι τέτοιο ενδεχομένως να έχει ως αποτέλεσμα να συμπεριφερθούν βίαια. Εάν τα πιέζουμε να πετύχουν πράγματα που δεν μπορούν έχοντας υπερβολικές προσδοκίες για τις σχολικές τους επιδόσεις, τότε μπορεί να οδηγηθούν, αν όχι σε μια βίαιη συμπεριφορά, σε σκληρότητα ή εχθρότητα απέναντι σε αυτό που τους προκαλεί άγχος, δηλαδή στο σχολείο, στους συμμαθητές τους που τους βλέπουν ανταγωνιστικά, στους γονείς κ.ά. Επίσης, τονίζουμε στα παιδιά ότι η βία πληγώνει τους άλλους, καθώς και την αναγκαιότητα του σεβασμού που πρέπει να έχουμε απέναντι στους άλλους. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί είναι αυτοί τους μαθαίνουν να ελέγχουν τον θυμό τους και να βρίσκουν συμβιβαστικές λύσεις ώστε να μη μαλώνουν με τους συμμαθητές τους.

~ παροχή ευκαιριών για υπεύθυνες δραστηριότητες.

Με αυτό τον τρόπο οι γονείς βοηθούν τα παιδιά τους να αποκτήσουν την απαραίτητη κοινωνική ευαισθησία αλλά και την ωριμότητα που χρειάζονται προκειμένου να γίνουν υπεύθυνοι και έντιμοι κοινωνοί.

~ Η επιβράβευση του παιδιού, η αναγνώριση των δυνατών σημείων και των αξιών που έχει θα το βοηθήσουν να προχωρήσει πιο μπροστά. Ο τρόπος αυτός θα έχει σίγουρα καλύτερα αποτελέσματα, παρά μια αυστηρή αρνητική κριτική προσέγγιση (Δημητριάδη Γ.).

Συμπερασματικά, οι γονείς θα πρέπει:

Να θέτουν όρια και μέτρο στη συμπεριφορά των παιδιών και να έχουν σαφείς προσδοκίες από αυτά

Να συζητούν με τα παιδιά τους

Να ενθαρρύνουν τα παιδιά να συζητούν για το σχολείο, τις δραστηριότητες, τα προβλήματα και τα ενδιαφέροντα, ακόμη και τη διαδρομή τους από και προς το σχολείο

Να συμμετέχουν με τα παιδιά τους σε δραστηριότητές τους

Να επιβλέπουν τα προγράμματα που παρακολουθούν τα παιδιά τους στην τηλεόραση και στο βίντεο

Να ενθαρρύνουν τα παιδιά τους να συμμετέχουν σε εξωσχολικές δραστηριότητες και άλλες εκδηλώσεις κοινωνικού χαρακτήρα

Να τηρούν χρόνο που τα παιδιά βλέπουν τηλεόραση (Αρτινοπούλου, Β., 2001, σελ. 159-160)

Να αποφεύγουν τη σωματική τιμωρία

Να τα απομακρύνουν από την εστία της έντασης για να ηρεμήσουν.

Όταν ηρεμήσουν, να συζητούν μαζί τους με κατανόηση τους λόγους και τις συνέπειες της έκρηξής τους.

Να αγνοούν την επιθετική συμπεριφορά τους, όταν αυτή είναι ήπια, γιατί αν αρχίσουν να συμβουλεύουν, ιδίως τα μικρά παιδιά, με «πρέπει» και «μη», μπορεί έτσι να ενισχυθεί η επιθετικότητά τους.

Αν χρησιμοποιήσουν τιμωρία, τότε αυτή πρέπει να είναι άμεση, ανάλογη με την ηλικία τους, να μην περιέχει λεκτική ταπείνωση. Πρέπει επίσης να αποφεύγονται οι απειλές και οι αναβολές της τιμωρίας που παρατείνουν το φόβο και την αγωνία τους.

Να δημιουργούν ένα κλίμα στοργής και διαλλακτικότητας, ώστε να μην προκαλούνται στα παιδιά συναισθήματα κατωτερότητας και ανασφάλεια

Να μην έχουν διαρκώς υπερβολικές προσδοκίες για τις επιδόσεις των παιδιών τους σύμφωνα με τα κοινωνικά πρότυπα. Κάθε παιδί είναι μοναδικό.

Να μαθαίνουν στα παιδιά να ασκούν αυτοέλεγχο στο θυμό τους και να τους βρίσκουν συμβιβαστικές λύσεις (ενημερωτικό δελτίο του οργανισμού Άλκηστις, Μαίια Τσικουδή).

Επιπλέον, η οικογένεια ακόμα και σε αυτό το στάδιο της ποινικής διαδικασίας, αναλαμβάνει δράση, έχει θέση και λογό. Στην περίπτωση εγκλεισμού σε κατάστημα αγωγής είναι ιδιαίτερα σημαντική η συνεχής επαφή του παιδιού με τα μέλη της οικογένειάς του, ενώ στην περίπτωση εναλλακτικών μέτρων η επιτήρηση και επιμέλεια των γονέων του ανηλίκου είναι απαραίτητη. Επιπλέον τόσο κατά την ακροαματική διαδικασία όσο και κατά την διάρκεια έκτισης της ποινής, είναι απαραίτητη η ενεργός συμμετοχή των γονέων, αλλά και η συνεχής κατάρτιση και

ενημέρωσή τους προκειμένου να παρέχουν την κατάλληλη στήριξη στο παιδί τους (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Τέλος, η οικογένεια μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό και ουσιαστικό ρόλο και κατά την διαδικασία της κοινωνικής επανένταξης του ανήλικου παραβάτη: η προσπάθεια επανένταξης ξεκινά κατά κύριο λόγο από την ενσωμάτωση στο οικογενειακό σύνολο με την αποκατάσταση των σχέσεων με τους γονείς και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Περαιτέρω η παροχή οικονομικής, κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης του ανηλίκου στο στάδιο αυτό είναι καθοριστική για την επιτυχή έκβαση της προσπάθειάς του.

Μέσα από έρευνα που έγινε στο Κεμπέκ, επισημάνθηκε και η σημασία της σύστασης από το σύστημα προστασίας, να αναλαμβάνει το ίδιο το παιδί την ευθύνη να διορθώσει μια κρίσιμη κατάσταση και όχι οι γονείς. Οι γονείς θα πρέπει να είναι συμπαραστάτες, συνοδηγοί και υποστηρικτές αλλά όχι πρωταγωνιστές. Το ίδιο το παιδί θα πρέπει να βοηθηθεί ώστε να καταλάβει μόνο του την σοβαρότητα της πράξης του, τον κίνδυνο των συνεπειών της και να κατορθώσει να αναλάβει τις ευθύνες του για το μέλλον του, για τον εαυτό του, για την ίδια του τη ζωή (Αρτινοπούλου, Β. – Μαγγανάς, Α., σελ. 124-143, 1996).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Σύμφωνα με τον καθηγητή, Γιάννη Πανούση, το σχολείο μπορεί να γίνει ένα πεδίο διαλόγου και διαχείρισης της βίας, αρκεί να γεφυρώσει -και όχι να γκρεμίσει- τη σχέση «οικογενειακό - κοινωνικό περιβάλλον» και «σχολικό περιβάλλον» (με όσα πολιτισμικά στοιχεία το καθένα από αυτά φέρει και επιβάλλει). Το σχολείο ως μέρος ή και πρόβλημα της γειτονιάς και το αντίστροφο, αποτελεί τον καθρέφτη της.

Η παρουσία ενός περιστατικού βίας σε οποιαδήποτε κοινωνικό πλαίσιο συνήθως κρύβει πίσω του μια κοινότητα που διαπράττει βία στα μέλη της με πολλούς και όχι εύκολα αντιληπτούς τρόπους. Π.χ. η διαπόμπευση ενός μειονεκτικού (άτομο με ειδικές ανάγκες, μετανάστης κ.α.) παιδιού στο σχολείο ίσως είναι καθρέφτισμα μιας κοινωνίας που αδιαφορεί ή απορρίπτει αυτές τις κοινωνικές ομάδες στην καθημερινή ζωή.

Οι έρευνες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα δείχνουν ότι το σχολείο παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση συμπεριφορών από μέρους των παιδιών ενώ προβλήματα στην σχολική επίδοση, σκασιαρχεία, άρνηση για το σχολείο και έλλειψη σεβασμού στους σχολικούς κανόνες και τις αξίες, συνιστούν κριτήρια για την εκδήλωση παραβατικών δραστηριοτήτων για τους νεαρούς. Το σχολείο λοιπόν, με τη σειρά του οφείλει να προστατέψει, να αποτρέψει αλλά και να προλάβει παρεκκλίνουσες εκδηλώσεις.

Η διαχείριση της βίας στα σχολεία δεν είναι απλή υπόθεση. Χρειάζεται προπάντων γνώση: γνώση των σκοπών που προσπαθεί κάποιος να επιτύχει κάθε φορά που εκδηλώνει βίαιη συμπεριφορά, γνώση των συνεπειών που προκύπτουν από την εκδήλωση αυτής, γνώση του τρόπου αντιμετώπισής της, γνώση άλλων εναλλακτικών τρόπων συμπεριφοράς και γνώση των αξιών του ανθρώπου. Ένα σημαντικό βήμα θα

ήταν η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση προβλημάτων συμπεριφοράς των παιδιών (Νικολάου, Σ.-Μ., έρευνα για τη βία στη σχολική κοινότητα).

Οι πολιτικές που θα πρέπει να εφαρμοστούν από τα ίδια τα σχολεία, στο πλαίσιο μιας λογικής πρόληψης, εστιάζονται στο σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων ειρηνικής επίλυσης διαφορών και διαμεσολάβησης. Στοχεύουν στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών και προγραμμάτων με τη συμμετοχή όλων των παραγόντων της εκπαιδευτικής διαδικασίας (μαθητών, δασκάλων, διευθυντών, γονέων), ώστε τα περιστατικά βίας και εκφοβισμού να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά από το ίδιο το σχολείο. Αυτό βεβαίως δεν συμβαίνει σε περιστατικά σοβαρής εγκληματικής βίας, αφού υπάρχει η νομική υποχρέωση της καταγγελίας αυτών των περιστατικών στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης (Αρτινοπούλου, Β., 2005).

Το σχολείο θα πρέπει να αναλάβει ένα πιο αποτελεσματικό ρόλο στην ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Μπορεί και πρέπει να παρέχει ταυτόχρονα το αίσθημα ασφάλειας, τον έλεγχο, την στήριξη και καθοδήγηση που χρειάζεται το παιδί (Παπανεόφυτος, Ν.).

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ, ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ, ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Μια διάκριση των πολιτικών πρόληψης αφορά τα επίπεδα παρέμβασης, και συγκεκριμένα την πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή παρέμβαση. Η πρωτογενής αφορά το σύνολο του πληθυσμού και έχει μακροχρόνια αλλά πολύ θετικά αποτελέσματα, ενώ πρόκειται για αμιγώς προληπτική παρέμβαση. Εδώ περιλαμβάνονται οι στρατηγικές αναβάθμισης όλων των παραγόντων της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η επαρκής κτιριακή υποδομή, η εξασφάλιση ενός ασφαλούς σχολείου μέσα και έξω από τις τάξεις. Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, όχι μόνο στις βασικές τους γνώσεις αλλά και, με σειρά ενδοϋπηρεσιακών σεμιναρίων, για την ενημέρωσή τους σε σύγχρονα προβλήματα των νέων. Πρωτογενής παρέμβαση είναι επίσης η αναβάθμιση της ποιότητας των σπουδών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Σε μια άλλη προοπτική, αντεγκληματική πολιτική στο πρωτογενές επίπεδο είναι η πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας και εν γένει οι κοινωνικές πολιτικές για την άμβλυνση των κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων.

Η δευτερογενής παρέμβαση περιλαμβάνει την έγκαιρη, ελάχιστη και κατάλληλη παρέμβαση στις αποκαλούμενες ομάδες υψηλού κινδύνου. Στο επίπεδο αυτό συνίσταται Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός (μείωση των πιθανοτήτων για σχολική αποτυχία), διαμεσολάβηση μεταξύ συνομηλίκων, μέθοδοι αυτοπροστασίας των υποψήφιων θυμάτων, καθορισμός στόχων και μέσων για θετική συμπεριφορά και συνέπειες της μη αποδεκτής συμπεριφοράς, ανοικτή συζήτηση με όλες τις οικογένειες των μαθητών, δημιουργική απασχόληση των μαθητών ακόμη και μετά το τέλος των μαθημάτων και κατά τις καλοκαιρινές διακοπές με ειδικά προγράμματα από την κοινότητα (Αρτινοπούλου, 2001).

Οι μαθητές που προέρχονται από μειονότητες είναι συχνά θύματα του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Οσοι έχουν υψηλά ποσοστά σχολικής αποτυχίας έχουν περισσότερες πιθανότητες να ομαδοποιηθούν και να είναι δράστες βίας, όσοι έχουν κάποια σωματική ή πνευματική μειονεξία έχουν περισσότερες πιθανότητες

θυματοποίησης, όσοι εν γένει είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι ή ανήκουν στις ομάδες υψηλού κινδύνου, τότε διατρέχουν περισσότερους κινδύνους για θυματοποίηση. Η παρέμβαση σε αυτές τις κατηγορίες προϋποθέτει μια πιο άμεση επαφή με τις οικογένειες, τους δασκάλους και τους τοπικούς κοινωνικούς φορείς προκειμένου να προληφθεί η θυματοποίησή τους. Προϋποθέτει ένα δίκτυο φορέων, υπηρεσιών και επαγγελματιών που θα βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της καθημερινότητάς τους, θα στηρίξουν και θα συμβουλεύσουν τις ομάδες αυτές. Ειδικά στο σχολικό περιβάλλον, αναγκαία συνθήκη είναι η συνεργασία μαθητών, δασκάλων, γονέων και παραγόντων της τοπικής κοινωνίας. Η λειτουργική και ουσιαστική σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοινωνία είναι ένα σημαντικό στοιχείο, που συμβάλλει στην αναβάθμιση του σχολικού κλίματος. Η δευτερογενής παρέμβαση πρέπει να είναι διακριτική και καθόλου στιγματιστική διαδικασία.

Η τριτογενής, τέλος, παρέμβαση αφορά την αντιμετώπιση των περιστατικών βίας στο σχολείο. Εδώ ο στόχος είναι η πρόληψη της υποτροπής και είναι φανερό ότι προϋποθέτει μία σειρά άμεσων μέτρων προκειμένου να αντιμετωπιστούν συγκεκριμένα περιστατικά βίας. Η παραπομπή των δραστών σε φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, η τιμωρία τους και ο ενδεχόμενος «σωφρονισμός» τους προϋποθέτει ένα σύστημα αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας, τέτοιο που να μειώνει τους κινδύνους υιοθέτησης από την πλευρά του ανηλίκου μιας μελλοντικής εγκληματικής καριέρας. Ιδρύματα αγωγής, αναμορφωτήρια, φυλακές ανηλίκων, υπηρεσίες προνοιακού ή φιλανθρωπικού χαρακτήρα για ανήλικους παραβάτες δεν συνιστούν, όπως είναι ευρύτερα γνωστό, αποτελεσματικές λύσεις. Η αντιμετώπιση στο τριτογενές επίπεδο αφορά τη διαχείριση του περιστατικού βίας από κατάλληλα εκπαιδευμένους δασκάλους. Απαιτεί ένα δίκτυο ευαισθητοποιημένων στο θέμα φορέων, όπως συμβουλευτικοί σταθμοί, ψυχολογική, θεραπευτική, κοινωνική αντιμετώπιση, ενεργή παρακολούθηση μετά το περιστατικό (follow-up), προγράμματα εναλλακτικής μεταχείρισης ανήλικων παραβατών σε τοπικό επίπεδο, διεπιστημονική ομάδα στο σχολικό περιβάλλον και την τοπική κοινωνία για την αντιμετώπιση παρόμοιων περιστατικών κ.ά. (Μαύρος, Π., 2008).

Ο βιολόγος με ειδικότητα στην εκπαίδευση ενηλίκων, Κωνσταντίνος Κιουρτσής, στο πλαίσιο του Συνεδρίου της Εταιρείας Επιστημών Αγωγής Δράμας που πραγματοποιήθηκε στις 17-19 Οκτωβρίου του 2008, παρουσίασε τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήχθη με θέμα την πρόληψη της παραβατικότητας στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα φαίνεται να αναδεικνύουν τις ανάγκες των εκπαιδευτικών αναφορικά με την πρόληψη της παραβατικότητας, οι οποίες σχετίζονται με την ενίσχυση του παιδαγωγικού τους ρόλου και των κοινωνικών δεξιοτήτων τους. Επίσης, διαμορφώνεται και η εικόνα ενός σχολείου που προσβλέπει (α) στη μείωση του χάσματος μεταξύ σχολείου-οικογένειας, (β) στη δημοκρατική οργάνωση και διοίκηση του σχολείου και (γ) στην υποστήριξη του σχολείου από ειδικούς της ψυχικής υγείας.

η σχολική μονάδα:

Τα σχολεία θα πρέπει να δώσουν έμφαση στην καλλιέργεια του ανθρώπου. Ο εξανθρωπισμός της παιδείας προβάλλει όσο ποτέ προηγουμένως αναγκαίος. Η μετάδοση μόνο γνώσεων και η προετοιμασία μαθητών για μια σειρά από εξετάσεις και διαγωνισμούς δεν μπορεί να είναι ο μόνιμος στόχος της εκπαίδευσης. Στα σχολεία πρέπει να γίνει προσθήκη προγραμμάτων συναισθηματικής στήριξης των παιδιών. Τα παιδιά πρέπει να αντιμετωπίζονται ως πρόσωπα και όχι σαν μονάδες (Μικελλίδης, Δ., Πρόεδρος ΠΟΕΔ, 2008).

Ο κ. Καπαρδής, Υπουργός Παιδείας της Κύπρου, σε συνέντευξή του τόνισε την ανάγκη για μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος. «Η σταδιακή αντικατάσταση ενός συγκεντρωτικού αυταρχικού σχολικού συστήματος, με ένα δημοκρατικό σχολείο που να δίνει έμφαση στη συλλογικότητα και την αυτονομία της σχολικής μονάδας, που θα στηρίζεται στις ανθρώπινες αξίες της δημοκρατικής παιδείας και θα προσφέρει ισότητα ευκαιριών σε όλα τα παιδιά, που θα λειτουργεί με βάση την κοινωνική ενσωμάτωση όλων των μαθητών και θα σέβεται τη διαφορετικότητα, θα συντελέσει ουσιαστικά στις προσπάθειες πρόληψης και αντιμετώπισης της νεανικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς στο χώρο του σχολείου» (Φιλελεύθερος on line, 2008).

Το σχολείο ως φορέας πρόληψης δημιουργεί δομές υποστήριξης που αποτρέπουν τον στιγματισμό και κάνουν τους μαθητές να νιώθουν αποδεκτοί, ενώ λειτουργεί ως "πεδίο διαλόγου" και δίνει απαντήσεις διαύγειας, διαθεσιμότητας και δεκτικότητας (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Με στόχο και προς την κατεύθυνση της πρόληψης, πρέπει να βελτιωθεί το ψυχοκοινωνικό κλίμα του σχολείου. Ειδικότερα, να συμφωνηθεί ένα κοινά αποδεκτό πλαίσιο λειτουργίας με παιδαγωγική χρήση του συστήματος ποινών/αμοιβών, να παρέχεται σταθερή συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη σε μαθητές και εκπαιδευτικούς. Να υπάρξουν σε κάθε σχολείο σε μόνιμη βάση και ικανοποιητικό αριθμό, ειδικοί των ψυχοκοινωνικών επιστημών, ώστε να διαγνωσθούν έγκαιρα οι περιπτώσεις και η ανάγκη μιας προληπτικής θεραπευτικής πριν να επιβαρυνθεί η κατάσταση (Αρτινοπούλου, Β. – Μαγγανάς, Α., 1996, σελ. 124-143).

Επίσης, να δημιουργηθεί σε κάθε σχολική μονάδα αίθουσα δημιουργικής απασχόλησης για συναντήσεις μεταξύ καθηγητών και μαθητών, οι μαθητές να εμπλακούν ενεργά σε θέματα αισθητικής και λειτουργικότητας των σχολικών χώρων και να ενισχυθούν οι "αδύναμοι" και οι υπότροποι μαθητές.

Σκοπός όλων των προληπτικών σχεδιασμών για την νεανική βία, θα πρέπει να είναι η διασφάλιση του σχολικού θεσμού. Τα διάφορα μέτρα καταστολής και ελέγχου που έχουν σχεδιαστεί ή προταθεί ανά τον κόσμο, είναι: ανιχνευτές μετάλλων, απομάκρυνση «επικίνδυνων» μαθητών, ίδρυση «ειδικών» σχολείων-αναμορφωτηρίων, αστυνόμοι του σχολείου, ηλεκτρονικός έλεγχος, ειδικές καρτέλες-ταυτότητες που φέρουν οι μαθητές, συναγερμός μέσα στην τάξη κ.ά., εντέλει φαίνεται να ευνοούν τον κύκλο της βίας.

Το σχολείο χρειάζεται πιο δημιουργική ατμόσφαιρα για να λειτουργήσει. Απαιτεί καλλιέργεια κουλτούρας συνύπαρξης και σεβασμού στην ετερότητα. Η ποινικοποίηση των συμπεριφορών και τα «σχολεία-φρούρια» δεν ευνοούν αυτή τη διάσταση. Το σχολείο έχει ανάγκη να ανακαλύψει την ενδοσχολική δημοκρατία και να εμπιστευτεί τους μαθητές σε συνθήκες ισότητας και ελευθερίας έκφρασης. Ο θεσμός του σχολείου πρέπει να στηρίζεται στον σεβασμό του λόγου, στον σεβασμό απέναντι στον συνάνθρωπο, καθώς και στην ανάπτυξη του διαλόγου.

Ο παιδαγωγικός ρόλος της εκπαίδευσης ενισχύεται από την ήπια διαχείριση κάθε σύγκρουσης, από το ήρεμο κλίμα, από την «απόρριψη» της συμπεριφοράς -κι όχι του μαθητή συλλήβδην- και από την αποφυγή θετικής ή αρνητικής διάκρισης των μαθητών.

Στην ίδια κατεύθυνση απαιτείται η συλλογική δραστηριοποίηση όσων εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία - και όχι μόνο. Εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι, σύλλογοι γονέων, σχολές γονέων, τοπικοί δήμοι, ΜΚΟ (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις) και άλλοι, μπορούν να συμπράξουν σε επίπεδο ακόμη και γειτονιάς. Σε κεντρικότερο επίπεδο, χρειάζεται ακόμα η συνδρομή της εκπαιδευτικής και κοινωνικής έρευνας, καθώς και της διεθνούς εμπειρίας.

Ένα πεδίο δράσης, επίσης, είναι η στρατηγική ανάπτυξης ψυχικής και κοινωνικής υγείας στο σχολείο, με στόχο τον έλεγχο της βίας και των συγκρούσεων. Έτσι, το σχολείο ενισχύει την προσωπικότητα των μαθητών, τη διάθεση συνεργασίας, τη συμμετοχή στη σχολική κοινότητα, την καλή επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη, την αυτοεκτίμηση και την ψυχική-συναισθηματική υποστήριξη.

Ορισμένα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν σχεδιάσει μέτρα για την πρόληψη της σχολικής βίας. Στα σκανδιναβικά κράτη και αλλού, κάθε σχολική μονάδα αναπτύσσει ειδικό τοπικό πρόγραμμα, όπου οι μαθητές έχουν ενεργή συμμετοχή και ευθύνες (για παράδειγμα αναλαμβάνουν αυτοί την επιδιαιτησία στις συγκρούσεις και όχι οι διευθυντές ή οι εκπαιδευτικοί της τάξης) (Βογιατζιδάκης, Λ., Μεταρρύθμιση, Μηνιαίο πολιτικό περιοδικό, Τεύχος 13, Μάρτιος 2007).

Επιπλέον, είναι σημαντικό τα παιδιά να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο σχολείο ή και έξω από αυτό, όπως η μουσική, ο χορός, η ζωγραφική, ο αθλητισμός, το θέατρο κ.ά. Μέσα από την διεξαγωγή των δραστηριοτήτων αυτών δίνεται η δυνατότητα στο παιδί να εκφράσει διάφορα συναισθήματα που τον περιβάλλουν και να αναπτύξει την δημιουργικότητά του. Επίσης, συμμετέχοντας σε δραστηριότητες, όπως οι πολεμικές τέχνες, ο μαθητής εκδηλώνει την επιθετικότητά του με κοινωνικά αποδεκτές μορφές συμπεριφοράς.

Σύμφωνα με την Επιμελήτρια Ανηλίκων κυρία Χατζηβασιλείου θα ήταν ιδιαίτερα αποδοτική η συνεργασία του σχολείου με κατάλληλους φορείς προκειμένου να δημιουργηθούν και να αναπτυχθούν προγράμματα χρήσιμα για τους νέους και τις ανάγκες τους. Μεταξύ αυτών προτείνει και τη λειτουργία προγραμμάτων προσομοίωσης ατυχημάτων, ώστε να καταλάβουν τα παιδιά ότι το να οδηγεί κανείς χωρίς δίπλωμα δεν είναι παράβαση που σε κάνει κακό άνθρωπο αλλά είναι κάτι πολύ επικίνδυνο. Οι δάσκαλοι μπορούν να δώσουν αρχές με την έννοια ότι υπάρχουν κανόνες που πρέπει να τηρούνται (Σημερινή των Σερρών, 2008). Επίσης θα πρέπει να εισαχθούν στα σχολεία τα προγράμματα διαμεσολάβησης, για να μάθουν οι μαθητές να δουλεύουν με το διάλογο (Αρτινοπούλου, 2005).

Τέλος, αυτό που πρέπει να επιδιώκεται είναι να δημιουργηθούν άλλοι διέξοδοι και κυρίως για τα παιδιά που παρουσιάζουν διαταραχές διαγωγής και συμπεριφοράς. Ένας τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι η ύπαρξη χώρων για την έκφραση της βίας με τη μορφή παιχνιδιού βασισμένο σε κανόνες και οργανωμένο από ενήλικες. Με λίγα λόγια, το σχολείο πρέπει να λειτουργεί έχοντας ως σκοπό την ενθάρρυνση και τον αυτοέλεγχο στηριγμένα σε ένα σύστημα συμβατικών σχέσεων.

Συνολικά, ο τρόπος οργάνωσης του χώρου μάθησης σε συνδυασμό με το σχολικό κλίμα και το γενικότερο «οικοσύστημα» του σχολείου ως αυτόνομη κοινωνική ομάδα παίζουν σπουδαίο ρόλο στο σχηματισμό τού προτύπου για τον ανήλικο καθώς και στην συναισθηματική και την κοινωνική του ανάπτυξη (Ιωαννίδη, Β.).

Συμπερασματικά, τα ίδια τα σχολεία θα πρέπει:

Να δημιουργήσουν μια ομάδα δασκάλων, μαθητών, γονέων, επαγγελματιών της υγείας, της δικαιοσύνης και άλλων μελών της κοινότητας για να φτιάξουν ένα σχέδιο δράσης για ασφαλές σχολείο, χωρίς βία και ουσίες

Να εξασφαλίζουν την ομαλή ένταξη των μαθητών στο σχολικό περιβάλλον και να ελέγχουν την απόδοσή τους

Να δημιουργήσουν, δημοσιοποιήσουν και εφαρμόσουν πολιτικές που θα ορίζουν με σαφήνεια την κοινωνικά αποδεκτή και τη μη αποδεκτή συμπεριφορά. Αυτές οι πολιτικές πρέπει να είναι μηδενικής ανοχής για την κατοχή όπλων, για τη βία, τη χρήση ουσιών

Να συνεργάζονται με την αστυνομία και τις αρχές της δικαιοσύνης για να ενθαρρύνεται η καταγγελία περιστατικών βίας και κάθε άλλης εγκληματικής συμπεριφοράς

Να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον ελκυστικό για τους γονείς και άλλους ενηλίκους για να επισκέπτονται το σχολείο και να συμμετέχουν στις εκδηλώσεις του σχολείου

Να παραμένουν ανοικτά μετά τη λήξη των μαθημάτων καθημερινά, ώστε να γίνονται κέντρα συζήτησης, ενημέρωσης και συνάντησης μεταξύ γονέων, μαθητών και δασκάλων

Να εμπλέκουν τους νέους στα προγράμματα και τις πολιτικές

Να συνεργάζονται με τα ΜΜΕ σε θέματα γύρω από την πρόληψη του εγκλήματος και της χρήσης ουσιών (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 161-162).

Βελτίωση του σχολικού χώρου

Υπάρχει στενή σχέση και αλληλεπίδραση των νέων συνθηκών μέσα στις οποίες καλείται να λειτουργήσει και να αναπτυχθεί το παιδί, του νέου περιβάλλοντος (κοινωνικού, οικονομικού, πολιτισμικού και τεχνικού) που διαμορφώνεται, των επιπτώσεων, αλλαγών και προσαρμογών που του επιβάλλονται, με το χώρο μέσα στον οποίον αυτό κινείται και ειδικότερα με το σχολικό χώρο, ο οποίος ως πεδίο νοημάτων με παιδαγωγικό χαρακτήρα οφείλει με τη σειρά του να αναπροσαρμοστεί και να επανασχεδιαστεί για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες και απαιτήσεις που παρουσιάζονται.

Αν ο χώρος, τόσο ως πεδίο κίνησης και δράσης όσο και ως τόπος πληρωμένος με προσωπικά και συλλογικά βιώματα, είναι γενικά για το παιδί πεδίο αγωγής και σημαντικός συντελεστής στη διαδικασία της νοητικής, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης, ο σχολικός δομημένος χώρος με τα καθορισμένα όρια που διαθέτει, τους κανόνες και αρχές της λειτουργίας, επικοινωνίας, συνεργασίας και συμπεριφοράς που θέτει, τον τρόπο διαμόρφωσης και μετάδοσης της πληροφορίας που διασφαλίζει, είναι επί πλέον και ένα παιδαγωγικό εργαλείο στο πλαίσιο της θεσμοθετημένης εκπαίδευσης και ο παιδαγωγικός χαρακτήρας του εκφράζεται μέσα από την οργάνωση των μερών του, τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του, τις μορφές και τα σχήματα οργάνωσης και λειτουργίας του (έρευνα Α. Γ. Κωτσή).

Ο σχολικός χώρος καλείται πλέον να καλύψει τις νέες ανάγκες που διαμορφώνονται από τις νέες συνθήκες σήμερα στο περιβάλλον του παιδιού και την ταχύτητα εναλλαγών που αυτές παρουσιάζουν, επηρεάζοντας τους αντιληπτικούς και νοητικούς του μηχανισμούς, καθώς και τον τρόπο επικοινωνίας, συμπεριφοράς, διαμόρφωσης συναισθημάτων και σχέσεων.

Ο ρόλος του δομημένου σχολικού χώρου ως πεδίου αγωγής μέσα σ' ένα πλαίσιο κοινωνικο-πολιτισμικών και υποκειμενικών παραγόντων είναι απαραίτητο να επανεξεταστεί.

Θα πρέπει να εντοπιστούν τα προβλήματα και να διατυπωθούν προτάσεις για τη προσέγγιση και αντιμετώπιση της οργάνωσης και του σχεδιασμού του σχολικού χώρου, ώστε αυτός να ανταποκριθεί:
στις νέες ανάγκες μάθησης και κοινωνικοποίησης και
στο νέο περιβάλλον ανταλλαγών (σχέσεων και συναισθημάτων) (έρευνα Α. Γ. Κωτσή).

Η αρχιτεκτονική των κτιρίων πρέπει να αλλάξει. Τα σχολικά κτίρια και οι αυλές πρέπει να αποκτήσουν ανθρώπινο πρόσωπο. Οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό των κτιρίων (Μικελλίδης, Δ., Πρόεδρος ΠΟΕΔ, 2008).

Τα σχολικά κτίρια θα έπρεπε να χτίζονται λαμβάνοντας υπόψη τη λειτουργία του σχολείου, που είναι η προδιάθεση για δουλειά. Αυτό θα συμβεί σχεδιάζοντας σχολεία που να περιλαμβάνουν ημιδιωτικούς χώρους, οι οποίοι θα επιτρέπουν τη συγκέντρωση μικρού αριθμού μαθητών, βιβλιοθήκες μέσα στην αίθουσα, αλλά και διάσπαρτες μονάδες τεκμηρίωσης, χώρους μελέτης και χώρους για αθλητικές δραστηριότητες. Η αρχιτεκτονική θα βοηθούσε σημαντικά, ώστε να δημιουργηθεί ένας χώρος ευάερος, λειτουργικός, ασφαλής και άνετος.

Δύο μεγάλοι ερευνητές παιδαγωγοί ασχολήθηκαν, πρώτα, συστηματικά με μεγάλη επιτυχία, με την αναμόρφωση παγκοσμίως του παιδαγωγικού συστήματος: η Ιταλίδα Μαρία Μοντεσόρι και ο Γερμανός Rudolf Steiner. Η πασίγνωστη Μαρία Μοντεσόρι πρώτη πειραματίσθηκε με την διαπαιδαγώγηση παιδιών φτωχικών εργατικών και παραβατικών τάξεων των κακόφημων φτωχογειτονιών ιταλικών πόλεων. Τα παιδιά αυτά που ζούσαν ήδη υπό συνθήκες άθλιες, αλητείας, συχνά εγκατάλειψης, με πρότυπα γονείς αλκοολικούς, βίαιους, παραβατικούς, η Μαρία

Μοντεσόρι ενέταξε σε σχολικό περιβάλλον μιας μεγάλης αρμονίας, καθαριότητας, τάξης και αισθητικής, με ωραία μουσική, φωτεινά χρώματα, ανάμεσα σε δασκάλους που συμπεριφέρονταν με αγάπη, ευγένεια, εκτίμηση, λεπτότητα, συγχρόνως όμως αυστηρότητα και πειθαρχία. Όλα τα παιδιά ενθαρρύνθηκαν, να συμμετέχουν εντατικά σε καλλιτεχνικές ασχολίες μουσικά σύνολα με χορωδιακό τραγούδι και ορχήστρα απλών οργάνων, χορό, ζωγραφική κλπ. και η συλλογική ζωή των παιδιών βασίσθηκε στον αλληλοσεβασμό, την αλληλοβοήθεια και την τέχνη. Διαπίστωσε μια μεγάλη βελτίωση τόσο στον τρόπο συμπεριφοράς των παιδιών, όσο και στις διανοητικές και μαθησιακές τους ικανότητες μαθησιακές τους ικανότητες. Το σύστημα «Μοντεσόρι» τόσο πολύ επέτυχε, ώστε καθιερώθηκε ήδη παγκοσμίως, ως τρόπος διαπαιδαγώγησης στην πρώτη σχολική και προσχολική ηλικία, τα δε «μοντεσοριανά» σχολεία είναι ήδη γνωστά σ' όλον τον κόσμο (Μαρή, Ι., 2005).

Η ιδέα της μεθόδου αυτής είχε ήδη εφαρμοσθεί σε πολύ ευρύτερη κλίμακα από τον μεγάλο παιδαγωγό των αρχών του 20ού αιώνα Ρούντολφ Στάινερ.

Ο Στάινερ δεν αρκέσθηκε στην συστηματική χρησιμοποίηση της μουσικής, ζωγραφικής, χορού και της ηθικής διδασκαλίας για την διαπαιδαγώγηση μαθητών κάθε ηλικίας (πρωτοβάθμιας και μέσης εκπαίδευσης), αλλά προέτρεψε στην ανακάλυψη των ιδιαιτέρων ικανοτήτων κάθε παιδιού και στην συστηματική του σπουδή και πρακτική εργασία με βάση αυτές τις ικανότητές του.

Τα αποτελέσματα εξέλιξης - αληθινής άνθισης σώματος και ψυχής των νεαρών ατόμων, ήταν και είναι εκπληκτικά (Σχολές " Steiner " πρωτοβάθμιας και μέσης εκπαίδευσης, έχουν ιδρυθεί και ιδρύονται και λειτουργούν σ' όλο τον κόσμο) (Μαρρή, Ι., 2005).

Οι καθηγητές

Τις περισσότερες φορές η βία, που υπάρχει στα σχολεία, βοηθά τους καθηγητές να αντιληφθούν ότι πρέπει να ακολουθήσουν μια παιδαγωγική μέθοδο βασισμένη στον σεβασμό και τους κανόνες που έχουν τεθεί. Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, πόσο σημαντική είναι η δουλειά του εκπαιδευτικού.

Η σχέση δάσκαλου – μαθητή είναι άνιση λόγω του γνωστικού επιπέδου των δασκάλων, το οποίο είναι σαφώς ανώτερο από αυτό των μαθητών. Έτσι, οι δάσκαλοι οφείλουν να είναι προσεχτικοί απέναντι στη δύναμη της γνώσης που έχουν, καθώς επίσης και να προσέχουν στο σχολείο τους νέους που ζουν σε ένα περιβάλλον μέσα στο οποίο, εάν πράξουν μόνο με βία, είναι δυνατόν να ακουστούν από τους υπόλοιπους.

Κρίνεται απαραίτητη η επιβολή πειθαρχίας, ο οργανωμένος έλεγχος και η σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Μιλώντας για πειθαρχία, εκείνη δεν θα έπρεπε να εξασφαλίζεται μόνο από τον «εξωτερικό έλεγχο» και με την επιβολή αυστηρών μέτρων, αλλά επίσης και από τον «εσωτερικό έλεγχο», ο οποίος προέρχεται από το ενδιαφέρον και τον ενθουσιασμό του μαθητή. Οι στρατηγικές που οι δάσκαλοι χρησιμοποιούν θα πρέπει να μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να αναπτύξουν ενδιαφέρον για τα μαθήματα του σχολείου και να σημειώσουν επιτυχίες σε αυτά. Ο τρόπος διαπαιδαγώγησης που ακολουθεί κάθε εκπαιδευτικός, επιδρά σημαντικά στο αν ο μαθητής εκδηλώνει επιθυμητή συμπεριφορά ή όχι. Έχει φανεί ότι μια

«ανθρώπινη» προσέγγιση στον έλεγχο της τάξης, ενισχύει το ενδιαφέρον, τα κίνητρα για μάθηση και την επίδοση του μαθητή (M. Herbert, 1999, σελ. 220-227).

Ειδικότερα, οι δάσκαλοι είναι σημαντικοί για τους περισσότερους μαθητές τους και μπορούν να ασκήσουν θετική επίδραση στην αυτοεκτίμηση των μαθητών, συνεπώς, και στη σχολική τους επίδοση. Κυρίως, παίζουν καίριο ρόλο στην κοινωνικοποίηση του ανηλίκου ιδίως στην παιδική ηλικία. Αρκεί, ωστόσο, να αξιολογούν σωστά την προσωπικότητα του παιδιού, να σέβονται και να εμπιστεύονται το παιδί.

Επίσης, ο ίδιος ο δάσκαλος πρέπει να έχει αυτοπεποίθηση και σταθερότητα χαρακτήρα (Ιωαννίδη, Β.).

Θα πρέπει, ακόμα, να δοθεί στο δάσκαλο ο απαραίτητος χρόνος να προσεγγίσει το παιδί ως πρόσωπο, ως ξεχωριστή προσωπικότητα, να μάθει τα προβλήματά του, τους προβληματισμούς του, τις δυνατότητές του. Η ανάγκη να αναδιαρθρωθεί ο χρόνος των δασκάλων στα σχολεία είναι αναγκαία. Οι δάσκαλοι χρειάζονται χρόνο να ασχοληθούν με τις ιδιαιτερότητες κάθε παιδιού (Μικελλίδης, Δ., Πρόεδρος ΠΟΕΔ, 2008).

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, επίσης, να υιοθετούνται από τους εκπαιδευτικούς στρατηγικές που μεταδίδουν αποφασιστικότητα και σοβαρότητα, παρέχοντας τρόπους βοήθειας στους μαθητές και υποχρεώνοντάς τους να είναι υπεύθυνοι για την ολοκλήρωση των υποχρεώσεών τους. Επιπλέον, οι δάσκαλοι δεν θα πρέπει να υπερτονίζουν τα λάθη των παιδιών και να ασκούν κριτική παρά να αποδίδουν επαίνους. Εάν οι δάσκαλοι δώσουν προσοχή σε έναν μαθητή που προσπαθεί και εργάζεται σωστά, θα ενισχύσουν τη συμπεριφορά αυτή κι έτσι είναι πιθανό αυτή να επαναληφθεί. Οι πιο απλοί, φυσικοί και ισχυροί ταυτόχρονα ενισχυτές που υπάρχουν είναι έπαινοι και λόγια ενθάρρυνσης, χαμόγελα, αμεσότητα, επιδοκιμασία από τους εκπαιδευτικούς – με άλλα λόγια το δόσιμο της προσοχής τους. Για κάποιους όμως μαθητές με χαμηλή επίδοση, τα πράγματα φαίνεται να είναι λίγο διαφορετικά. Η πρόκληση της προσοχής του δασκάλου, ακόμη και μέσα από την κριτική και τις φωνές, μπορεί να ενισχύσει την διαταρακτική συμπεριφορά σε μερικούς μαθητές και να οδηγήσει στην πιο συχνή εμφάνισή της. Είναι λιγότερο πιθανό να υπάρξει αυτό το ανεπιθύμητο αποτέλεσμα αν η κριτική του εκπαιδευτικού πάρει τη μορφή μια ήπιας παρατήρησης. Μια σιωπηλή προειδοποίηση του δασκάλου, δεν θα ωθήσει τον μαθητή να θελήσει να γίνει επίκεντρο της προσοχής (M. Herbert, 1999, σελ. 220-227).

Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αποφεύγουν τη σωματική τιμωρία καθώς αυτή επιτείνει τις τεταμένες καταστάσεις και ενισχύει την κοινωνική επιθετικότητα. Επίσης, θα πρέπει να βρουν ένα ρεαλιστικό επίπεδο στόχων του μαθητή, το οποίο να μην είναι υπερβολικά υψηλό αλλά ούτε και πολύ χαμηλό. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει πίστη στους μαθητές σκεπτόμενος πως, ακόμα κι αν δεν γίνουν όλοι επιστήμονες, είναι σημαντικό να τους βοηθήσει ώστε να γίνουν υπεύθυνοι ενήλικες.

Οι καθηγητές θα πρέπει να διδάξουν στους εφήβους να είναι υπεύθυνοι, παρέχοντάς τους την ευκαιρία να αναλάβουν τις ευθύνες τους, να εστιάζουν την προσοχή τους στις πράξεις παρά στην «προσωπικότητα» του μαθητή, να δημιουργήσουν θερμές και στοργικές σχέσεις, να προσπαθήσουν να ενισχύσουν την

αυτοεικόνα του εφήβου, να θέτουν σταθερά και δίκαια όρια, να σχεδιάσουν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που να έχει ποικιλία και να εμπνέει.

Οι παραπάνω προσεγγίσεις είναι δύσκολο να εφαρμοστούν στα πιο σοβαρά περιστατικά διαταραχής της συμπεριφοράς, μέσα στη δομή των σημερινών μεγάλων σχολείων. Μερικά σχολεία έχουν δημιουργήσει παράλληλες τάξεις για να βοηθήσουν μαθητές με τέτοια προβλήματα. Άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν αναπτύξει ειδικές εκπαιδευτικές μονάδες για τους εφήβους που δεν προσαρμόζονται στα κοινά σχολεία. Η επιτυχία αυτών των προσπαθειών εξαρτάται από τους παρακάτω παράγοντες:

~ αυξημένες ευκαιρίες για να αναπτύξουν οι μαθητές την υπευθυνότητά τους
~ ανεπίσημες, φιλικές σχέσεις μαθητών-δασκάλου
~ συνεργασία
~ δημιουργία προγράμματος ανάλογου με τις δυσκολίες των μαθητών
~ μείωση του μεγέθους της τάξης
~ βοήθεια για εξατομικευμένη διδασκαλία (M. Herbert, 1999, σελ. 226-227).

Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να ενημερώνονται και να εκπαιδεύονται για τους μηχανισμούς πρόληψης και καταπολέμησης των προβλημάτων συμπεριφοράς που εκδηλώνουν οι μαθητές. Βασικούς παράγοντες πρόληψης της απείθαρχης συμπεριφοράς των μαθητών αποτελούν η άρτια προετοιμασία του εκπαιδευτικού και η σωστή καθοδήγηση της τάξης που συμβάλλει στην επίτευξη ομαλής διεξαγωγής της διδασκαλίας στη σχολική αίθουσα. Η σωστή προετοιμασία του εκπαιδευτικού προϋποθέτει οργάνωση του χρόνου διδασκαλίας και προγραμματισμό των δραστηριοτήτων εντός της σχολικής τάξης.

Μια διαφορετική πρόταση από τις καθιερωμένες προτείνει ο Fontana για την αντιμετώπιση των πειθαρχικών προβλημάτων και αυτή είναι η εφαρμογή των τεχνικών τροποποίησης συμπεριφοράς. Οι τεχνικές αυτές στηρίζονται στο μαθησιακό μοντέλο της ενεργού εξάρτησης το οποίο βασίζεται στην υπόθεση πως οι συμπεριφορές που ενισχύονται ή επιβραβεύονται επαναλαμβάνονται ενώ αντίθετα οι συμπεριφορές που δεν ενισχύονται τείνουν να εκκλείψουν. Βάσει αυτού του μοντέλου, στο επίπεδο της σχολικής τάξης, οι απείθαρχες, προβληματικές συμπεριφορές των μαθητών με κάποιο τρόπο ενισχύονται, διαφορετικά θα είχαν εξαφανιστεί. Έτσι λοιπόν οι στερεότυπες επιπλήξεις του εκπαιδευτικού εξασφαλίζουν στερεότυπες και επαναλαμβανόμενες αντιδράσεις από τους μαθητές καθώς αντί να αποτελούν τιμωρία, στην πραγματικότητα ενισχύουν την απείθαρχη συμπεριφορά του μαθητή που απειθαρχώντας καταφέρνει να προκαλέσει την προσοχή ολόκληρης της τάξης.

Ο εκπαιδευτικός λοιπόν θα πρέπει να αναζητά και να επιβραβεύει την επιθυμητή συμπεριφορά όταν αυτή εκδηλώνεται από το παιδί και αντίστοιχα να μην ενισχύει την απείθαρχη συμπεριφορά με την προσοχή του. Ο εκπαιδευτικός εφαρμόζοντας τις τεχνικές τροποποίησης συμπεριφοράς μπορεί να επιτύχει τη μεταστροφή της από ανεπιθύμητη σε επιθυμητή. Σίγουρα η προσπάθεια αυτή δεν είναι εύκολη αφού απαιτεί κατάλληλη επιμόρφωση του εκπαιδευτικού και αρκετή υπομονή. Όμως η σταδιακή βελτίωση της εκδήλωσης προβληματικής συμπεριφοράς είναι δυνατή με την εφαρμογή των τεχνικών αυτών.

Αντίθετα με τις τεχνικές τροποποίησης συμπεριφοράς που ενισχύουν τη θετική συμπεριφορά του μαθητή, οι τιμωρίες λειτουργούν ως αρνητικές ενισχύσεις ενώ αμφισβητείται έντονα η χρήση τους ως παιδαγωγικό μέσο. Οι λόγοι για τους οποίους αυτό συμβαίνει είναι οι εξής:

1. καθώς ο μαθητής επιζητεί την προσοχή του εκπαιδευτικού ή των συμμαθητών του, η επιβολή ποινής θα αποτελέσει τελικά θετική ενίσχυση της αρνητικής συμπεριφοράς του.
2. οι ποινές έχουν βραχυχρόνια δράση
3. επηρεάζουν αρνητικά την ψυχική υγεία τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών επιτείνοντας το άγχος των μαθητών και τονώνοντας τα αρνητικά τους συναισθήματα
4. οδηγούν σε τάσεις φυγής. Αυτό σημαίνει πως ο μαθητής προκειμένου να αποφύγει την τιμωρία αναπτύσσει μηχανισμούς άμυνας (π,χ. λέει ψέματα) που αντιτίθενται στον παιδαγωγικό ρόλο του σχολείου.
5. διαταράσσει την παιδαγωγική σχέση που θα πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στον παιδαγωγό και τον μαθητή αφού ο εκπαιδευτικός δεν δίνει την ευκαιρία στον μαθητή να βελτιωθεί.

Σύμφωνα με τα παραπάνω αμφισβητείται τόσο η αναγκαιότητα όσο και η αποτελεσματικότητα επιβολής ποινών στο σχολικό χώρο. Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποιες ποινές όπως για παράδειγμα η απομάκρυνση από τη ομάδα και η αφαίρεση προνομίων, που εφαρμόζονται σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής βίας δεν επιτρέπεται να εφαρμόζονται ως μέσα τιμώρησης. Αν ο εκπαιδευτικός υποχρεωθεί να τιμωρήσει κάποιον μαθητή θα πρέπει να του εξηγήσει με ήρεμο τρόπο το λόγο για τον οποίο τιμωρείται και τι θα πρέπει να αλλάξει στη συμπεριφορά του. Επιπλέον, η ποινή θα πρέπει να δίνεται κατευθείαν μετά την αρνητική πράξη και σε προσωπικό επίπεδο, σε αντίθεση με την επιβράβευση και τον επαινετικό λόγο που θα πρέπει να ακούγεται δημοσίως.

Ένας ιδανικός τρόπος τιμωρίας θεωρείται αυτό που ο Rousseau ονόμασε «νόμο των φυσικών συνεπειών». Σύμφωνα με το νόμο αυτό τα παιδιά αφήνονται να διδαχθούν από τις αρνητικές συνέπειες των ίδιων των πράξεών τους. Η εφαρμογή του νόμου αυτού περιορίζεται όταν οι μεγαλύτεροι επεμβαίνουν για να προστατέψουν τη σωματική ακεραιότητα των παιδιών, όταν αυτή απειλείται από τις φυσικές συνέπειες των πράξεών τους. Όμως όπου ο νόμος των φυσικών συνεπειών μπορεί να εφαρμοστεί έχει μεγάλη αξία καθώς τα παιδιά μπορούν με αυτόν τον τρόπο να ανακαλύψουν τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις πράξεις και στις αρνητικές συνέπειές τους, ώστε να διδαχθούν από τα ίδια τα λάθη τους. Οι δυσάρεστες συνέπειες μιας πράξης ή παράλειψης διαφαίνονται γρήγορα χωρίς να διαταράσσεται η παιδαγωγική σχέση εκπαιδευτικού και μαθητή.

Όμως η εφαρμογή του νόμου των φυσικών συνεπειών έχει τα όριά της καθώς δεν είναι δυνατόν να επιλυθούν όλα τα πειθαρχικά προβλήματα με αυτόν τον τρόπο. Επιπλέον, οι δυσάρεστες συνέπειες της πράξης ενός μαθητή πολλές φορές δεν μπορούν να περιοριστούν μόνο στον ίδιο και όχι στους συμμαθητές του. Επισημαίνεται τέλος, πως οι μαθητές δεν πρέπει να υφίστανται τις φυσικές συνέπειες των πράξεών τους για μεγάλο διάστημα, καθώς γρήγορα συνηθίζουν στα νέα δεδομένα (πχ. μη χρήση ενός υπολογιστή στον οποίο έχουν προξενήσει βλάβη) και χάνεται το νόημα της εφαρμογής των φυσικών συνεπειών. Τέλος, πρέπει να

τονίσουμε πως για να εφαρμοστεί ο νόμος των φυσικών συνεπειών θα πρέπει να υπάρχει η σχέση μεταξύ της πράξης και της συνέπειάς της. Επομένως, μια τιμωρία (όπως η στέρηση του διαλείμματος) που δεν σχετίζεται με την πράξη ενός μαθητή συνήθως δεν επιλύει το πρόβλημα της απείθαρχης συμπεριφοράς αφού δεν υπάρχει η ανάλογη σχέση πράξης και συνέπειας (Λαμπριαννού, Ι., 2006).

Όπως αναφέρει ο καθηγητής, Γιάννης Πανούσης, «όλα είναι ζήτημα ορίων. Το αντίδοτο στη βία είναι η δικαιοσύνη και ο σεβασμός (ακόμη κι όταν χρειάζεται να επιβληθούν δίκαιες κυρώσεις - αλλά όχι εκδικητικές ποινές). Η επανορθωτική δικαιοσύνη (restorative justice) όπου ο «βίαιος» μαθητής αναλαμβάνει την αποκατάσταση των ζημιών που προξένησε, μπορεί να λειτουργήσει αν όλοι πιστεύουν στη διαμεσολάβηση».

Για να επιτευχθούν όλα τα παραπάνω από την πλευρά των εκπαιδευτικών, θα πρέπει να υπάρχει επιμόρφωση τους σχετικά με την πρόληψη της βίας στο σχολείο και την αντιμετώπισή της, όταν κριθεί απαραίτητο. Για την πραγματοποίηση του σκοπού αυτού θα πρέπει να δημιουργούνται σεμινάρια με βάση το συγκεκριμένο θέμα. Ο εκπαιδευτικός οφείλει, επίσης, κάθε φορά που μετατίθεται σε κάποιο άλλο μέρος να ενημερώνεται για τη γειτονιά, τις αξίες και τους κανόνες του περιβάλλοντος γύρω από το σχολείο, δηλαδή για το πολιτισμικό υπόβαθρο. Ωστόσο, είναι εξίσου σημαντική η δημιουργία σεμιναρίων και για τους γονείς, ώστε να αναγνωρίζουν πότε η συμπεριφορά των παιδιών τους αλλάζει και πώς να το αντιμετωπίσουν (Ιωαννίδη, Β.).

Επιπροσθέτως, ο δάσκαλος μπορεί να συμβάλει στην πρόληψη, αφού έχει τη δυνατότητα να κρίνει τη συμπεριφορά τού ανηλίκου, συνεκτιμώντας πολλά στοιχεία, ατομικά και οικογενειακά. Επιπλέον, τα σχολικά προγράμματα θα πρέπει να έχουν τέτοια πληρότητα, όσον αφορά στη στοχοθεσία τους, και να είναι με τέτοιο τρόπο δομημένα, ώστε να ικανοποιούν τις ανησυχίες και τα ενδιαφέροντα του μαθητή και να τον πείθουν πως αυτό που μεταβιβάζεται ως γνώση, κατά γνωστικό αλλά και βιωματικό τρόπο, έχει προοπτική και συγκεκριμένη χρησιμότητα (Ιωαννίδη, Β.).

Τέλος, είναι σημαντικό να υπάρχει συνεργασία μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών, έτσι ώστε εάν παρουσιαστεί σοβαρό πρόβλημα σε κάποιο μαθητή να μπορεί να αντιμετωπιστεί από κοινού. Οι γονείς, λοιπόν, πρέπει να εμπλέκονται στις δραστηριότητες του σχολείου για να συμμετέχουν ενεργά στη σχολική ζωή των παιδιών τους.

Γενικότερα, προτείνεται και χρειάζεται: να παρέχεται εκπαίδευση και συνεχής επιμόρφωση σε θέματα αγωγής υγείας, ανάπτυξης ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων, διαχείρισης συγκρούσεων, λειτουργίας ομάδων, ψυχολογίας του εφήβου. Η εκπαίδευση και η επιμόρφωση να εφαρμόζεται με σεβασμό στις αρχές Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Να χρησιμοποιούνται μαθητοκεντρικές μέθοδοι διδασκαλίας. Στη σχολική αίθουσα το διαφορετικό να είναι αποδεκτό ιδιαίτερα σε θέματα κοινωνικής προέλευσης, εθνικής καταγωγής και ατομικών ιδιαιτεροτήτων (Κιουρτσής, Κ., 2008).

Συμπερασματικά, οι καθηγητές θα πρέπει:

- Να ενημερωθούν για θέματα τόσο πρόληψης της βίας και του κοινωνικού αποκλεισμού όσο και θεμάτων ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων.
- Να αναλάβουν τη διεξαγωγή προγραμμάτων αγωγής υγείας και πρόληψης της σχολικής βίας με δημιουργία ομάδων παιδιών και εφήβων με στόχο την προσωπικής τους ανάπτυξη, του σεβασμού της αυτοεκτίμησης και ενθάρρυνσης και δημιουργικότητας των παιδιών.
- Να ενισχύσουν την επικοινωνία με τα παιδιά και να δημιουργήσουν ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης και συνεργασίας με αυτά.
- Να στηρίξουν τη συνεργασία με φορείς που δραστηριοποιούνται στο τομέα της ψυχικής υγείας των παιδιών και της οικογένειας (Ζαννίκου, Μ., Άλκηστις).

Η πρόληψη της βίας στο σχολείο επιτυγχάνεται όταν αποκτά νόημα η παρουσία των μαθητών μέσα στο χώρο αυτό. Σύμφωνα με τον Bertrand στόχος του σχολείου είναι να εξασφαλίσει στους μαθητές την απαραίτητη γνώση που θα τους επιτρέπει να χειρίζονται τα δικά τους κοινωνικά, πολιτισμικά και πολιτικά προβλήματα.

Οικογένεια

Με την σειρά τους, οι γονείς έχουν να ουσιαστικό ρόλο στον τομέα της πρόληψης της εκδήλωσης βίας από μέρους των παιδιών τους. Οι ίδιοι θα πρέπει:

- Να συμμετέχουν ενεργά σε συλλόγους γονέων και κηδεμόνων
- Να πραγματοποιούν τακτικές επισκέψεις στο σχολείο και να έχουν συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και τους εξειδικευμένους παιδοψυχολογικούς-συμβουλευτικούς φορείς.
- Να συμμετέχουν σε ομάδες συμβουλευτικής γονέων.
- Να έχουν επικοινωνία με τα παιδιά τους και τις ανάγκες τους
- Να συμμετέχουν σε προγράμματα αγωγής υγείας και κοινότητας που έχουν να κάνουν με την προώθηση της ισότητας στην κοινωνία και θετικά πρότυπα συμπεριφοράς (Ζαννίκου, Μ., Κέντρο Άλκηστις).

Μαθητές

Οι ίδιοι οι μαθητές θα πρέπει:

- Να συμμετέχουν σε ομάδες συμβουλευτικής εφήβων με διάφορες θεματικές.
- Να διακδικούν το δικαίωμα μιας ανοικτής και δημοκρατικής επικοινωνίας με γονείς και εκπαιδευτικούς.
- Έκφραση συναισθήματος με θετικό τρόπο (Ζαννίκου, Μ., Κέντρο Άλκηστις).

Για την τοπική κοινότητα:

Ενίσχυση των σχολών γονέων για την υποβοήθηση των γονέων και την ενίσχυση της επικοινωνίας σχολείου-οικογένειας. Εμπλοκή των υπηρεσιών ψυχικής υγείας με τη σταδιακή ενσωμάτωση στη σχολική μονάδα, ειδικά καταρτισμένων σχολικών ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών (Κιουρτσής, Κ., 2008).

Ένα σχολείο, το οποίο θα φρονίζει και θα μεριμνά για την ενίσχυση των δεξιοτήτων τόσο των παιδιών όσο και των γονέων, τη δημιουργία ευκαιριών για τους γονείς και τους δασκάλους προκειμένου να επικοινωνούν ευκολότερα, την προώθηση των δεσμών σύνδεσης μεταξύ των παιδιών και των γονέων και μεταξύ των γονέων και των δασκάλων και τη συμμετοχή των δασκάλων στην κατάρτιση για τη διαχείριση των προβλημάτων που δημιουργούνται στην τάξη, κατανόηση των μαθητών και των αντιδράσεών τους, και προώθηση θετικών μαθησιακών περιβάλλοντων στις τάξεις τους, έχει να προσφέρει πολλά και σημαντικά στην θετική εξέλιξη του παιδιού (Mary A. Terzian & Mark W. Fraser, 2005).

Το σχολείο μπορεί να λειτουργήσει και ως φορέας αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας. Το σχολείο και οι λειτουργοί του οφείλουν να παρεμβαίνουν διορθωτικά και ενδυναμωτικά, και όχι χαρακτηρίζοντας έναν ανήλικο ως μη αναστρέψιμη περίπτωση, θέτοντάς τον έτσι στο περιθώριο. Ο δάσκαλος κοινωνικοποιεί την επιθετικότητα των μαθητών του, δίνοντας έμφαση στις θετικές πλευρές των επιθετικών μαθητών. Επιπλέον το σχολείο αποτελεί τον πρώτο χώρο υλοποίησης καινοτόμων σχεδίων αντιμετώπισης της παραβατικότητας των ανηλίκων, όπως το μαθητικό σύστημα επίλυσης συγκρούσεων, με διαμεσολαβητές τους ίδιους τους μαθητές, την επανορθωτική δικαιοσύνη, όπου ο μαθητής αναλαμβάνει την αποκατάσταση των ζημιών του και την συνεργασία μεταξύ σχολείων σε προγράμματα κατά της βίας (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Ο ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

Επίσης, σε πολλές χώρες η πρόληψη της παραβατικότητας επιδιώκεται να συντελεσθεί σε μεγάλο βαθμό από την αστυνομία ενώ έχουν ιδρυθεί και ειδικές αστυνομικές υπηρεσίες που ασχολούνται μόνο με τους ανήλικους (Ζαραφωνίτου, Χ., 2004).

Η Αστυνομία είναι η πρώτη επίσημη μορφή κοινωνικού ελέγχου, με την οποία έρχεται σε επαφή ο ανήλικος παραβάτης, μετά από τις ανεπίσημες πηγές κοινωνικού ελέγχου (γονείς, δάσκαλοι, γειτονιά) και ταυτόχρονα οι Αστυνομικοί είναι οι πρώτοι εφαρμοστές του δικαίου στο κατώφλι του συστήματος της δικαιοσύνης ανηλίκων.

Έχει αποδειχθεί ότι η καταστολή μέσα από την εγκληματοποίηση συμπεριφορών και την αυστηροποίηση της ποινικής καταστολής είναι αναποτελεσματική και δημιουργεί περισσότερα προβλήματα παρά επιλύει συγκρούσεις.

Τίθεται, επομένως, ως κρίσιμο ζήτημα η ανάγκη μιας σφαιρικής παρέμβασης για τα προβλήματα που εκδηλώνονται στο πλαίσιο μιας προληπτικής πολιτικής

κοινωνικού χαρακτήρα, η οποία θα ελαχιστοποιεί τον κατασταλτικό ρόλο της αστυνομίας, ενώ παράλληλα θα συμβάλει στην διάπλαση κοινωνικά υπεύθυνων πολιτών.

Για την Ελληνική Αστυνομία, ο τρόπος παρέμβασης στο πεδίο του ελέγχου της εγκληματικότητας και της θυματοποίησης των ανηλίκων οφείλει να ταυτίζεται τόσο με τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών της, όσο και με τον επαναπροσδιορισμό της αποστολής της.

Οι νέες ανάγκες και το νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται απαιτούν για την αντιμετώπιση ορισμένων προβληματικών καταστάσεων κυρίως σε ότι αφορά στους ανήλικους, τη συνεργασία διαφόρων φορέων. Από την άποψη αυτή θα ήταν λάθος η εκτίμηση, η οποία θα πρότεινε την Ελληνική Αστυνομία ως μοναδικό φορέα ελέγχου αυτών των καταστάσεων, οι οποίες είναι αποτέλεσμα των σύνθετων κοινωνικών προβλημάτων και των συνθηκών διαβίωσης στη σύγχρονη κοινωνία. Οι προβληματικές καταστάσεις που εμπλέκουν τους ανήλικους σχετίζονται με τα προβλήματα της κοινωνίας των ενηλίκων κυρίως και κάθε παρέμβαση δεν μπορεί να περιορίζεται σε δράσεις και πρωτοβουλίες ενός μόνον φορέα αλλά απαιτείται μια συνολική σφαιρική προσέγγιση και συνεργασία όλων των φορέων τυπικού και άτυπου κοινωνικού ελέγχου, σε δράσεις συντονισμένες, ορθολογικά διαστρωματωμένες κατά κατηγορία πληθυσμού στο χώρο και το χρόνο και ένα θεσμικό πλαίσιο που θα τυποποιεί και θα ρυθμίζει αυτές τις δράσεις συνολικά.

Ο τομέας της πρόληψης είναι ένας ιδιαίτερος αλλά και πολύ σημαντικός τομέας που κυρίως τα τελευταία χρόνια σε διεθνές επίπεδο, καταβάλλονται προσπάθειες επέκτασης και καλλιέργειάς του. Εδώ η Αστυνομία είναι που έχει απόλυτη ανάγκη την συνεργασία με όλους τους φορείς προστασίας του παιδιού αλλά και με ευαισθητοποιημένους συλλόγους και ιδιώτες, όπως επίσης και με την τοπική αυτοδιοίκηση.

Από την πλευρά της η Αστυνομία στον τομέα της πρόληψης, λειτουργεί εξειδικευμένες Υπηρεσίες ανηλίκων, ενεργεί τακτικούς ελέγχους σε χώρους όπου συχνάζουν ανήλικοι και ιδιαίτερα σε χώρους όπου η παραμονή τους είναι απαγορευμένη από το νόμο, όπως είναι αίθουσες ηλεκτρονικών παιγνίων, κέντρα όπου απαγορεύεται από το νόμο η χορήγηση οινοπνευματωδών ποτών σε ανηλίκους. Από τους χώρους αυτούς γίνονται προσαγωγές ανηλίκων, όπου καλούνται και οι γονείς τους, οι οποίοι ενημερώνονται σχετικά, στους δε ανηλίκους απευθύνονται συστάσεις. Αντίθετα στους ιδιοκτήτες και υπεύθυνους των προαναφερόμενων καταστημάτων, όταν διαπιστώνεται απ' αυτούς διάπραξη αξιόποινης πράξης, συλλαμβάνονται και εφαρμόζονται σε βάρος τους διοικητικά μέτρα.

Παράλληλα έχουν τεθεί σε προγράμματα εφαρμογής και άλλες δραστηριότητες, όπως είναι η συνεργασία με σχολεία, συλλόγους γονέων και κηδεμόνων κ.λ.π. για την ενημέρωση σε θέματα όχι μόνο παραβατικότητας, αλλά και ναρκωτικών, αλκοολισμού, κακοποίησης ενώ γίνονται προσπάθειες για την αντιμετώπιση του φαινομένου της επαιτείας των ανηλίκων στα φανάρια, σε συνεργασία με άλλους φορείς, όπως είναι ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας (Ε.Ο.Π.). Οι προσπάθειες της Αστυνομίας επικεντρώνονται κυρίως στην εξάρθρωση σπειρών εκμεταλλευτών ανηλίκων, συχνότερα αλλοδαπών, οι οποίες φέρνουν τους ανηλίκους για τους σκοπούς αυτούς.

Η χώρα μας μετέχει στις τακτικές συναντήσεις της Μόνιμης Εργασίας της INTERPOL με θέματα προστασίας ανηλίκων, από τις οποίες αποκομίζει σημαντική εμπειρία από τον τρόπο αντιμετώπισης των θεμάτων αυτών σε διεθνές επίπεδο. Θέματα όπως της υπερεδαφικής αρμοδιότητας, των εξαφανίσεων ανηλίκων, της

διακίνησης ανηλίκων, της παιδοφιλίας και πορνογραφίας, τίθενται επί τάπητος και αναζητούνται λύσεις μέσω της διεθνούς εμπειρίας.

Σκοπός είναι μια ευρύτερη καμπάνια ενημέρωσης πρώτα απ΄ όλα των ίδιων των αστυνομικών και στη συνέχεια του κοινωνικού συνόλου σε τέτοια θέματα, καθώς και τη δημιουργία κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσα στην Αστυνομία και τον πολίτη.

Για τα παραπάνω θέματα υπάρχει στενή συνεργασία με φορείς που ασχολούνται με την προστασία του ανηλίκου και κυρίως φορείς, όπως για παράδειγμα είναι το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, το οποίο λειτουργεί από το 1976 στη χώρα μας και παρέχει εξειδικευμένες υπηρεσίες κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης σε ανηλίκους θύματα σωματικής και σεξουαλικής κακοποίησης (Σκότης, υποστράτηγος ΕΛ. ΑΣ).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΜΕ

Τα παιδιά μιμούνται τους ήρωες της τηλεόρασης. Επομένως, μιμούνται και βίαιες συμπεριφορές που βλέπουν. Για να αποφευχθούν όμως, ανεπιθύμητες αντιδράσεις, είναι απαραίτητη η συζήτηση των γονιών με το παιδί για την επιλογή του προγράμματος ενώ θα πρέπει και να παρακολουθούν μαζί τους τα προγράμματα αυτά καταδικάζοντας τη βία όπου και όταν εμφανίζεται στην τηλεόραση.

Επιπλέον, σημαντικά στοιχεία για να απομακρυνθούν τα αρνητικά μέσα είναι η ασχολία με τα παιδιά με το να παίζουν οι γονείς μαζί τους, καθώς και η ενθάρρυνση για το ομαδικό παιχνίδι, αφού το παιδί δεν γίνεται να ζει απομονωμένο και πάντα προστατευμένο.

Τα ίδια τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να αναλάβουν πιο ενεργό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση του κοινού (Αρτινοπούλου, Β., 2005). Στο πλαίσιο αυτό πρέπει:

Να προβάλλουν περισσότερο εκπαιδευτικά, μορφωτικά και ψυχαγωγικά προγράμματα.

Να προχωρήσουν στον περιορισμό των έργων και των σκηνών βίας, να ελαχιστοποιήσουν την προβολή πορνογραφίας, ναρκωτικών, και να τα παρουσιάζουν με δυσμένεια.

Να προβάλλουν spots και σλόγκαν κατά της σχολικής βίας (μασκότ με σχολικό στιλ).

Να διασφαλίζουν σε νεαρούς πρόσβαση σε πληροφορίες και υλικό από ποικίλες εθνικές και διεθνείς πηγές

Να προβάλλουν τις θετικές συνεισφορές των νέων στην κοινωνία

Να διαδίδουν πληροφορίες για την ύπαρξη υπηρεσιών, ιδρυμάτων και ευκαιριών σε νέους

Να χρησιμοποιήσουν την εξουσία τους για την πρόληψη της κατάχρησης ναρκωτικών και χρήση οινοπνευματοδών ποτών δίνοντας μηνύματα μέσω μιας ισορροπημένης προσέγγισης. Προώθηση αποτελεσματικών διαφωτιστικών εκστρατειών.

ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Οι γονείς στην χώρα μας είναι στην πλειοψηφία τους, ψηφιακά αναλφάβητοι. Πρέπει, ωστόσο να συνειδητοποιήσουν ότι το διαδίκτυο αποτελεί τμήμα της κουλτούρας των εφήβων και καμία στείρα και αυστηρή απαγόρευση της χρήσης του δεν μπορεί να φέρει αποτέλεσμα, αφού ο έφηβος έχει πλέον εύκολη πρόσβαση σ' αυτό.

Οι γονείς από μικρή ηλικία πρέπει να βάζουν όρια στα παιδιά όχι μόνο στη χρήση του διαδικτύου αλλά για πολλά θέματα.

Τα όρια όταν στηρίζονται σε λογική βάση δεν καταπιέζουν τα παιδιά αλλά τα κατευθύνουν με ασφάλεια.

Ο σεβασμός της προσωπικότητας των παιδιών από μικρή ηλικία είναι σημαντικό για την εφαρμογή πειθαρχίας

Ο υπολογιστής πρέπει να βγει από το παιδικό δωμάτιο ώστε ο γονιός να έχει καλύτερο έλεγχο της χρήσης του.

Η χρησιμοποίηση ειδικών φίλτρων για τις επιβλαβείς ιστοσελίδες είναι μέτρο που μπορεί να βοηθήσει.

Καλό είναι οι γονείς να αφιερώνουν χρόνο στο διαδίκτυο μαζί με τα παιδιά τους έχοντας πάντα ανοιχτό κανάλι επικοινωνίας με τα παιδιά.

Ο ρόλος του σχολείου πρέπει να γίνει πρωταγωνιστικός στο θέμα αυτό.

-Δημιουργία μαθήματος για ασφαλές διαδίκτυο σε μικρές ηλικίες
-Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω σε θέματα διαδικτύου θα βοηθούσε (έρευνα Κορμάς, Γ.).

«Εξασφαλίστε τη διαδικτυακή υπόληψη και ασφάλεια του παιδιού σας». Με αυτή τη φράση περιγράφει η εταιρεία του Αμερικανού Μάικλ Φέρτικ, ReputationDefender.com, το πακέτο που απευθύνεται σε γονείς που θέλουν να προστατεύσουν τα παιδιά τους από τον εξευτελισμό τους ή από την παρενόχληση που μπορεί να τους ασκείται από άλλους στο Διαδίκτυο. Η συγκεκριμένη υπηρεσία ψάχνει για αναφορές στο παιδί, στο όνομά του, σε φωτογραφίες, σε προφίλ κοινωνικών ιστών και στέλνει στους γονείς μια μηνιαία αναφορά. Κατά τον Φέρτικ, στην περίπτωση παιδιών και εφήβων, τα στοιχεία που μπορεί να τα βλάψουν στο μέλλον προέρχονται από την απερισκεψία των παιδιών, αλλά και από την κακεντρέχεια των συνομηλίκων τους.

Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Με βάση έρευνες που έχουν διεξαχθεί, η πρόληψη της κακοποίησης των παιδιών αποτελεί μια ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος της εγκληματικότητας γενικώτερα. Τα θύματα θα είχαν τη δυνατότητα να αμυνθούν καλύτερα αν είχαν μια σωστή πληροφόρηση ως προς τις συνέπειες καθώς και ως προς τις υπηρεσίες που υπάρχουν για να τους συμπαρασταθούν. Η ανάγκη για μια προληπτική πολιτική είναι εμφανής:

Έγκαιρη επισήμανση της περίπτωσης κακοποίησης από τον γιατρό.

Άμεση παροχή βοήθειας από ειδική Υπηρεσία για την προστασία της νεότητας.

Σωστή πληροφόρηση των παιδιών για τα δικαιώματά τους, μέσω των σχολείων και των ΜΜΕ.

Δημιουργία δικτύου οικογενειών και κέντρων συμπαράστασης των παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο.

Συμμετοχή της κοινότητας (Δήμοι, ενορίες κλπ.) στην εφαρμογή των μέτρων που προορίζονται για τα νεαρά άτομα σε κίνδυνο (Αρτινοπούλου, Β. – Μαγγανάς, Α., σελ. 124-143, 1996).

Οι πρόσφατες νέες νομοθετικές ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής βίας και εκμετάλλευσης σε βάρος ανηλίκων αποτελούν βήματα στην κατεύθυνση της θωράκισης των ανηλίκων απέναντι σε διάφορες μορφές βίας. Ο Συνήγορος του Παιδιού συνέβαλε στις εργασίες προετοιμασίας του νομοσχεδίου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (ν.3500/06), συμμετέχοντας στη σχετική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή, μάλιστα πρότεινε και πέτυχε να συμπεριληφθεί στο εν λόγω νομοθέτημα άρθρο (ά. 4), που καθιστά σαφές ότι η σωματική τιμωρία των παιδιών δεν αποτελεί επιτρεπτό μέσο σωφρονισμού εκ μέρους των γονέων.

Εξακολουθούν ωστόσο να υπάρχουν σημαντικότατες ελλείψεις ως προς τις υπηρεσίες διερεύνησης και διάγνωσης της κακοποίησης, όπως και της υποστηρικτικής παρέμβασης προς το παιδί και την οικογένειά του, με στόχο την λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία του παιδιού και την αποτροπή νέων παραβιάσεων σε βάρος του.

Προσπάθειες πρέπει να καταβληθούν για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γονέων για τη μη βίαιη διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Στην κατεύθυνση αυτή ενεργοποιείται και το Δίκτυο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας των Παιδιών, στο οποίο συμμετέχει ο Συνήγορος του Παιδιού, όπως και Υπουργεία, δημόσια Ινστιτούτα και μη κυβερνητικές οργανώσεις. (περισσότερες πληροφορίες στο www.somatikitimoria.gr)

Η δημιουργία τηλεφωνικών γραμμών στις οποίες μπορούν οι πολίτες να αναφέρουν παραβιάσεις δικαιωμάτων ανηλίκων, ιδίως σε θέματα κακοποίησης, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την αποκάλυψη των παραβιάσεων, ωστόσο απαιτείται να υπάρχουν και κατάλληλες υπηρεσίες που θα υποστηρίξουν τα θύματα και θα παρέμβουν όπου απαιτείται.

Σημαντικότατο ζήτημα είναι η έλλειψη ενός εθνικού κέντρου και συστήματος για την αναγνώριση και παρακολούθηση της παιδικής κακοποίησης στην Ελλάδα, όπως και επιδημιολογικών ερευνών που αναδεικνύουν τα χαρακτηριστικά και την φύση της. Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην υπόθεση της καθοδήγησης επαγγελματιών στα θέματα κακοποίησης, δεν του έχει όμως ανατεθεί -ούτε σε άλλον συναφή φορέα- ο συντονισμός συναφών ενεργειών σε πανελλήνια κλίμακα.

Δεν έχουν θεσπιστεί πρωτόκολλα δεοντολογίας επαγγελματιών για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης.

Ειδικά ως προς την υποχρέωση των εκπαιδευτικών να ενεργούν σε περιπτώσεις που διαπιστώνουν ότι μαθητές είναι θύματα παραμέλησης και κακοποίησης, που αναφέρεται και ρητά στο ν.3500/06, απουσιάζουν οι μηχανισμοί υποστήριξης και η καθοδήγηση των επαγγελματιών για τις ενέργειες που θα πρέπει

να ακολουθήσουν σε τέτοιες περιπτώσεις. Είναι απαραίτητο το Υπουργείο Παιδείας να επιμορφώσει τους εκπαιδευτικούς για το νομικό πλαίσιο και τις υποχρεώσεις τους σε θέματα προστασίας των παιδιών από την παραμέληση και κακοποίηση και να τους πλαισιώσει στην αποστολή τους με ειδικούς ψυχικής υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες.

Απαραίτητο επίσης είναι να υπάρξουν ειδικά προγράμματα για την πρόληψη της σχολικής βίας. Τα προγράμματα αυτά δεν πρέπει να εστιάζουν στην αρνητική διάσταση των συμπεριφορών των παιδιών, αλλά στην ενίσχυση θετικών στάσεων και της συμμετοχής των μαθητών στην διαμόρφωση και τήρηση κανόνων στις σχολικές μονάδες.

Απαραίτητο είναι να ληφθούν περαιτέρω μέτρα για την προστασία των ανηλίκων θυμάτων και μαρτύρων από τις επανειλημμένες καταθέσεις και τη δημοσιότητα, που ουσιαστικά αποτελούν τροχοπέδη στην αποκάλυψη της κακοποίησης. Θα πρέπει να μελετηθούν και υιοθετηθούν διεθνώς καταξιωμένες πρακτικές για την χρήση οπτικοακουστικών μέσων, όπως η βιντεοσκόπηση καταθέσεων και να κατοχυρωθούν νομοθετικά, με στόχο την προστασία των ανηλίκων από τη δημοσιότητα της ποινικής δίκης. Επίσης, θα πρέπει να προστατεύεται απόλυτα όλο το υλικό των φακέλων των συναφών υποθέσεων που είναι σε εκκρεμότητα στη δικαιοσύνη, από κάθε μορφής δημοσιοποίηση.

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ως προς το φαινόμενο της παράνομης διακίνησης και της εκμετάλλευσης ανηλίκων, ιδίως σε εργασίες βλαπτικές για την ψυχική τους υγεία, θα πρέπει να ενισχυθούν οι πρακτικές της κοινωνικής εργασίας στο δρόμο (street work) και ιδιαίτερα σε συνεργασία με ειδικευμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις, ώστε να επιτυγχάνεται η προστασία των παιδιών με τις ελάχιστες δυνατές αρνητικές συνέπειες στην καθημερινή τους ζωή.

Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διακίνηση ανηλίκων -κυρίως εφήβων κοριτσιών- στη χώρα μας από τρίτες χώρες, και καθοδήγησή τους σε διάφορες μορφές πορνείας. Στον τομέα αυτό δεν αρκεί η αυστηροποίηση των ποινών σε βάρος των δραστών. Χρειάζεται να γίνει επισταμένη έρευνα για την έκταση του φαινομένου και να ληφθούν εντατικά μέτρα ελέγχου και προστασίας των ανηλίκων ιδίως σε περιοχές που είναι σε γνώση των αρχών ότι ευδοκιμεί η σεξουαλική εκμετάλλευση αλλοδαπών, να υπάρχουν δε κατάλληλοι ξενώνες όπου θα μπορούσαν να φιλοξενηθούν και υποστηριχθούν ανήλικα θύματα σεξουαλικής βίας και εκμετάλλευσης.

Ο ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Θεωρείται πως το γεγονός ότι η νεανική παραβατικότητα στη χώρα μας δεν έχει τις διαστάσεις και το μέγεθος άλλων χωρών, επηρεάζεται και από τον ιδιαίτερο ρόλο που κατέχει το θρησκευτικό συναίσθημα, το οποίο είναι έντονο και βέβαια ενδυναμώνεται από την οικογένεια, η οποία γαλουχεί το παιδί με τη θρησκευτική πίστη.

Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποίησαν οι Christian Smith και Robert Faris σε εθνικό επίπεδο με τίτλο "Religion and American Adolescent Delinquency" το 2002, προκύπτει ότι η θρησκεία μεταξύ των εφήβων της Αμερικής συσχετίζεται θετικά με τη συμμετοχή σε εποικοδομητικές και δημιουργικές δραστηριότητες της νεολαίας. Επιπλέον, οι νέοι που συμμετέχουν σε θρησκευτικές δραστηριότητες φαίνεται να είναι λιγότερο πιθανό να εκδηλώσουν εγκληματικές συμπεριφορές και συμπεριφορές κινδύνου, όπως φαίνεται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

Κατάχρηση ουσιών: Τα παιδιά που ασχολούνται με τη θρησκεία είναι λιγότερο πιθανό από τα αντίστοιχα που δεν πιστεύουν, να καπνίσουν τσιγάρα και λιγότερο πιθανό να αρχίσουν το κάπνισμα σε νεαρή ηλικία. Τα θρησκευόμενα παιδιά είναι λιγότερο πιθανό να καπνίσουν, και, εάν καπνίσουν, τείνουν να περιμένουν πολύ πριν αρχίσουν το κάπνισμα. Εκείνοι που κάθε εβδομάδα φροντίζουν να πηγαίνουν στην εκκλησία, εκείνοι για τους οποίους η θρησκεία είναι πολύ σημαντική και εκείνοι που έχουν συμμετάσχει σε κάποια θρησκευτική ομάδα νέων για έξι ή περισσότερα χρόνια είναι σημαντικά πιθανότερο να καθυστερήσουν την πρώτη χρήση τσιγάρου όταν συγκρίνονται με εκείνους για τους οποίους η θρησκεία δεν είναι σημαντική, δεν πηγαίνουν στην εκκλησία και εκείνους που δεν ήταν ποτέ σε μια θρησκευτική ομάδα νεολαίας.

Επίσης, τα παιδιά που σχετίζονται με τη θρησκεία είναι λιγότερο πιθανό να καταναλώσουν αλκοόλ όντας ανήλικοι. Όταν πίνουν, τα μεγαλύτερα παιδιά του γυμνασίου είναι επίσης σημαντικά λιγότερο πιθανό να καταναλώσουν ποσότητα αλκοόλ ώστε να καταλήξουν μεθυσμένοι έναντι των μη-θρησκευόμενων συνομηλίκων τους. Πηγαίνουν επίσης στα νυχτερινά κέντρα και τα μπαρ λιγότερο συχνά από τα μη-θρησκευόμενα παιδιά.

Τα παιδιά του γυμνασίου είναι λιγότερο πιθανό να έχουν δοκιμάσει ποτέ οποιοδήποτε είδος ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των σκληρών ναρκωτικών, από τους μη-θρησκευόμενους συνομήλικούς τους. Τα θρησκευόμενα άτομα είναι λιγότερο πιθανό να χρησιμοποιήσουν, να πουλήσουν ή να τους προσφερθούν ναρκωτικά. Είναι επίσης πιθανότερο να αναβάλουν την πρώτη χρήση μαριχουάνας και συχνά ποτέ δεν δοκιμάζουν μαριχουάνα.

Ασφάλεια και κίνδυνος: Τα θρησκευόμενα παιδιά είναι πιθανότερο να φορέσουν τις ζώνες ασφαλείας τους από τους λιγότερους θρησκευόμενους όταν βρίσκονται στο αυτοκίνητο. Οι πιστοί επίσης μαθητές γυμνασίου είναι λιγότερο πιθανό να απολαύσουν τον κίνδυνο ή να διατρέξουν κινδύνους επιδεικνύοντας προβληματικές συμπεριφορές.

Έγκλημα και βία: Η θρησκευτικότητα συνδέεται με λιγότερο βίαια γεγονότα μεταξύ της νεολαίας, όπως το χτύπημα των δασκάλων ή την εμπλοκή σε καβγάδες. Τα θρησκευόμενα άτομα είναι επίσης λιγότερο πιθανό από τα μη-θρησκευόμενα να διαπράξουν ποικίλα εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένης της κλοπής σε μαγαζί, της κλοπής περισσοτέρων των $50, του βανδαλισμού, της καταπάτησης, της κλοπής αυτοκινήτων, του εμπρησμού και της ένοπλης ληστείας. Οι θρησκευόμενοι έφηβοι είναι επίσης λιγότερο πιθανό να δημιουργήσουν προβλήματα με την αστυνομία. Επιπλέον, οι έφηβοι που δηλώνουν πιστοί, φαίνεται να μην εκδηλώνουν γενικότερα παραβατικές συμπεριφορές και να μην εμπλέκονται σε επικίνδυνες δραστηριότητες προκαλώντας το κοινό αίσθημα.

Σχολικά προβλήματα: Τα πιστά παιδιά τείνουν να έχουν καλύτερη συμπεριφορά στο σχολείο. Είναι λιγότερο πιθανό από τους μη-θρησκευόμενους εφήβους να σταλούν σε κράτηση, να εγκαταλείψουν το σχολείο ή να αποβληθούν από αυτό.

Εποικοδομητικές δραστηριότητες και επίβλεψη: Τα θρησκευόμενα παιδιά είναι πιθανότερο να προσφέρουν εθελοντικά στην κοινότητά τους και να συμμετέχουν στην μαθητική κυβέρνηση από τους μη-θρησκευόμενους συνομήλικούς τους. Συμμετέχουν επίσης συχνότερα σε αθλητικές δραστηριότητες και σε παιχνίδια. Οι γονείς των θρησκευόμενων παιδιών τείνουν επίσης να είναι πιο αυστηροί από εκείνους των λιγότερων θρησκευόμενων ατόμων, και τα παιδιά τους είναι λιγότερο πιθανό να τσακωθούν μαζί τους.

Αυτές οι σχέσεις είναι στατιστικά σημαντικές ακόμα και μετά από τον έλεγχο για τη φυλή, την ηλικία, το φύλο, την αγροτική ή αστική κατοικία, την περιοχή, την εκπαίδευση των γονέων, για το εάν η μητέρα εργάζεται και αν υπάρχει η παρουσία ενός πατέρα ή ενός αρσενικού κηδεμόνα, προστάτη στην οικογένεια.

Η πίστη ως σημαντική αξία και η συμμετοχή σε θρησκευτικές δραστηριότητες συνιστούν σημαντικό παράγοντα αποτροπής από την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών ακόμη και αν ενυπάρχουν σημαντικοί άλλοι παράγοντες κινδύνου.

Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί πως καθίσταται δύσκολο να καθοριστεί η σχέση μεταξύ θρησκείας και συμπεριφορών κινδύνου και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Μπορεί η θρησκεία η ίδια να επηρεάζει τη νεολαία να μειώσει τις επικίνδυνες συμπεριφορές. Επίσης, μπορεί οι νέοι και οι οικογένειες που είναι ήδη προδιαθετιμένες να αποφύγουν τις επικίνδυνες συμπεριφορές να επιλέγουν να αναμιχθούν σε θρησκευτικές δραστηριότητες ως μια στρατηγική προκειμένου να ακολουθήσουν αυτό το είδος τρόπου ζωής. Μπορεί ακόμη κάποιος άλλος άγνωστος παράγοντας να επηρεάζει τους νέους και για την συμμετοχή τους στη θρησκεία και για να συμμετέχουν σε λιγότερο επικίνδυνες συμπεριφορές. Ένας συνδυασμός αυτών των επιρροών μπορεί να λειτουργήσουν για να παραγάγουν τα αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν στην έκθεση σύμφωνα με τους ερευνητές. Αυτό που είναι σαφές στα συμπεράσματα αυτής της έκθεσης, εντούτοις, είναι ότι, για οποιουσδήποτε λόγους οι θρησκευόμενοι Αμερικάνοι έφηβοι συμμετέχουν σε λιγότερες συμπεριφορές κινδύνου, δημιουργούν λιγότερα προβλήματα και συμμετέχουν στις πιο εποικοδομητικές δραστηριότητες από τη λιγότερο θρησκευόμενη νεολαία. Αυτή είναι μια σημαντική αφετηρία της γνώσης για την εξέταση των τρόπων βελτίωσης της ποιότητας της ζωής των εφήβων (Smith & Faris, 2002).

Το κοινωνιολογικό ενδιαφέρον για τη σχέση μεταξύ της θρησκείας και του εγκλήματος έχει μια μακροχρόνια ιστορία που επεκτείνεται από τον Durkheim (συζήτηση για τη θρησκείας ως περιεκτική δύναμη που ενθαρρύνει τον κοινωνικό κανονισμό και την ηθική). Οι μελέτες της εφηβικής εγκληματικότητας βασίζονται και επεκτείνουν το ενδιαφέρον του Durkheim για την κοινωνική ολοκλήρωση με τη χρησιμοποίηση της θεωρίας κοινωνικού ελέγχου, της διαφορικής θεωρίας ή/και των ιδεών των γνωστικών παραφωνιών προκειμένου να εξηγηθεί πώς η θρησκεία αποθαρρύνει την εγκληματικότητα μεταξύ των εφήβων. Τα εμπειρικά στοιχεία υποστηρίζουν γενικά την ιδέα ότι η θρησκευτικότητα είναι ένας προστατευτικός

παράγοντας. Μια πρόσφατη αναθεώρηση (Baier & Wright 2001) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι μια αντίστροφη σχέση υπάρχει μεταξύ της θρησκευτικότητας και της εγκληματικότητας στις μελέτες, που ποικίλλει και από τον τύπο εγκληματικότητας και από τη διάσταση της θρησκευτικότητας. Ειδικότερα, η σχέση θρησκεία-εγκληματικότητα είναι η ισχυρότερη όταν η εστίαση γίνεται στα εγκλήματα χωρίς θύμα όπως η παραβατικότητα και η χρήση ναρκωτικών και όταν επιλέγεται ένα ιδιαίτερα θρησκευτικό δείγμα. Επιπλέον, οι μελέτες που πραγματοποιούνται σε περισσότερο θρησκευτικές (με ισχυρή πίστη σε κάποια θρησκεία) περιοχές των ΗΠΑ βρίσκουν ισχυρότερα αποτελέσματα υπέρ της θρησκείας (Pearce, L. D., Haynie, D. L., 2004).

Ενώ αυτά τα αποτελέσματα και άλλα προτείνουν ότι η θρησκεία σε ορισμένα πλαίσια, συνδέεται με μεγαλύτερο κοινωνικό έλεγχο και την ολοκλήρωση η θρησκεία μπορεί επίσης, σε μερικές περιστάσεις, να χρησιμεύσει ως μια πηγή σύγκρουσης, και υπό αυτούς τους όρους, συνδέεται με αρνητικές εκβάσεις. Παραδείγματος χάριν, η θρησκευτική σύγκρουση μεταξύ εθνών ή μέσα στα έθνη, συχνά αποτέλεσμα των διαφορετικών θρησκευτικών ομάδων και πεποιθήσεων, μπορεί να οδηγήσει στη βία και την ανησυχία, η θρησκευτική σύγκρουση μέσα στις κοινότητες ενθαρρύνει την ένταση και τις διαπροσωπικές διαμάχες, και μέσα στις οικογένειες, η θρησκευτική ανομοιότητα μπορεί να προκαλέσει τις συζυγικές σχέσεις και τις σχέσεις γονέων-παιδιών. Για αυτούς τους λόγους, υποστηρίζουμε ότι μια πλήρης κατανόηση για το πώς η θρησκεία επηρεάζει τις ζωές των εφήβων πρέπει να συμπεριλάβει την εξέταση πώς τα μεμονωμένα θρησκευτικά χαρακτηριστικά διαμορφώνουν τη συμπεριφορά τους και να εξετάσουν τα θρησκευτικά χαρακτηριστικά εκείνων γύρω τους και πώς αλληλεπιδρούν ο ένας με τον άλλο. Με άλλα λόγια, είναι σημαντικό να εξεταστεί η θρησκευτική φύση των πλαισίων στα οποία οι έφηβοι ζουν, ή τα θρησκευτικά χαρακτηριστικά εκείνων με τους οποίους αλληλεπιδρούν. Παραδείγματος χάριν, η έρευνα των Stark και συναδέλφων (Stark 1996, Stark et al 1982) καταδεικνύουν ότι όσο πιο θρησκευτική η κοινότητα κατοικίας ενός εφήβου είναι, τόσο μεγαλύτερη η επιρροή της θρησκευτικότητας εκείνης της νεολαίας στη συμπεριφορά του/της (Pearce, L. D. Haynie, D. L., 2004).

Υπάρχει μια ουσιαστική βιβλιογραφία για τη συζυγική θρησκευτική ομοιογένεια καταδεικνύοντας ότι όταν οι σύζυγοι είναι ταιριαστοί σε σχέση με το θρησκευτικό τους φρόνημα, την θρησκευτική τους πεποίθηση, αναφέρουν μεγαλύτερη προσωπική ευημερία, περισσότερη ικανοποίηση με τις συζυγικές σχέσεις τους, λιγότερη κακομεταχείριση στη σχέση, και μια χαμηλότερη πιθανότητα διαζυγίου. Οι Ellison, Bartkowski & Anderson (1999) θεωρητικολογούν για την θρησκευτική ομοιογένεια στο γάμο περαιτέρω με τη δοκιμή των αποτελεσμάτων, των επιδράσεων του μεγέθους και της κατεύθυνσης της θρησκευτικής ανομοιότητας στη βία στο σπίτι. Τα συμπεράσματά τους δείχνουν ότι όταν οι σύζυγοι είναι περισσότερο θεολογικά συντηρητικοί από τις συζύγους τους, είναι πιθανότερο να ενεργήσουν βίαια προς αυτές, έναντι των συζύγων που είναι λιγότερο συντηρητικοί, ή το ίδιο συντηρητικοί, όπως οι σύζυγοί τους. Η γενική ερμηνεία αυτών των συμπερασμάτων, συνολικά, είναι ότι οι θρησκευτικές διαφορές μεταξύ των ζευγαριών μπορούν να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη ευκαιρία για τα ζεύγη να διαφωνήσουν (ειδικά όταν οι διαφορές είναι μεγαλύτερες στο μέγεθος και σε ορισμένες κατευθύνσεις), με συνέπεια μια μεγαλύτερη πιθανότητα της σύγκρουσης και την κακοποίησης μεταξύ των ζευγαριών. Αντίθετα, η κατοχή του ίδιων θρησκευτικού φρονήματος, των πρακτικών, ή των πεποιθήσεων παρέχει στα ζεύγη μια αίσθηση κοινής εμπειρίας που ενισχύει τη σχέση τους (Pearce, L. D. Haynie, D. L., 2004).

Μελετώντας τη θρησκευτική δυναμική μεταξύ των γονέων και των παιδιών, οι Rossi και Rossi (1990) βρίσκουν τους γονείς και τα παιδιά που αναφέρουν περισσότερες κοινές αξίες, συμπεριλαμβανομένων των θρησκευτικών αξιών, να αντιλαμβάνονται μεγαλύτερη συναισθηματική σχέση ο ένας με τον άλλο. Οι Pearce and Axinn (1998) διαπιστώνουν ότι όταν μητέρα και παιδί διαφέρουν ως προς τη σημασία που έχει η θρησκεία στη ζωή τους, έχουν χαμηλότερη ποιότητα σχέσης από τις σχέσεις που έχουν μητέρα και παιδί που βρίσκουν τη θρησκεία ομοίως σημαντική ή ασήμαντη. Μαζί, αυτές οι μελέτες προτείνουν ότι η θρησκεία έχει τη δυνατότητα να είναι μια κοινή πτυχή της ζωής για τα οικογενειακά μέλη, που αυξάνει την κοινωνική ολοκλήρωση όπως ο Durkheim πρότεινε αρχικά. Αφ' ετέρου, όταν διαφέρουν τα οικογενειακά μέλη από την άποψη της θρησκευτικής ταυτότητας, η θρησκεία μπορεί να είναι μια πηγή σύγκρουσης που παράγει αρνητικές εκβάσεις. Αυτό προτείνει ότι στην κατανόηση της επιρροής που μια θρησκευτική ταυτότητα έχει επάνω στη συμπεριφορά ενός προσώπου, είναι σημαντικό να εξεταστούν οι θρησκευτικές ταυτότητες των σημαντικών άλλων, όπως των οικογενειακών μελών (Pearce, L. D. Haynie, D. L., 2004).

Όπως περιγράφεται ανωτέρω, οι περισσότερες έρευνες για τη θρησκεία και την εφηβική εγκληματικότητα βρίσκουν στοιχεία μιας αντίστροφης σχέσης μεταξύ της θρησκευτικότητας των νέων και της παραβατικότητάς τους. Αυτά τα στοιχεία θεωρούνται γενικά υπέρ τριών καλά γνωστών θεωριών της παρέκκλισης. Κατ' αρχάς, η διαφορική θεωρία συγχρωτισμού (Sutherland 1947) και μια θεωρητική επέκταση που συζητείται ως κοινωνικό παράδειγμα εκμάθησης (Akers 1997) υπογραμμίζουν την επιρροή που οι άλλοι έχουν στη διδαχή μιας συμπεριφοράς που είτε συμβάλλει είτε εμποδίζει την εκδήλωση εγκληματικής συμπεριφοράς. Από αυτήν την οπτική, η θρησκεία και οι θρησκευτικοί άλλοι (π.χ., γονείς, ιεροσύνη, συνομήλικοι, κ.λπ....) γενικά ενθαρρύνουν τη νομοταγή συμπεριφορά. Δεύτερον, η θεωρία πίεσης προβλέπει ότι όταν μειώνεται η πίεση, το ζόρισμα, η ένταση, οι έφηβοι είναι λιγότερο πιθανό να είναι εγκληματικοί (Agnew 1992) και η θρησκευτική συμμετοχή παρέχει τις κοινωνικές δεξιότητες που τους βοηθούν να αποφύγουν και να υπερνικήσουν τις κοινές αιτίες πίεσης, έντασης στην εφηβεία (Smith 2003). Αυτές οι δύο θεωρίες δεν είναι αμοιβαία αποκλειόμενες, αλλά μαζί προτείνουν πολλαπλάσιους μηχανισμούς για το πώς η θρησκευτική συμμετοχή και πίστη μπορούν να προστατεύσουν τους εφήβους από την εγκληματική συμμετοχή.
Μια τρίτη θεωρία παρέκκλισης που αναφέρεται συχνά στην εργασία για τη θρησκεία και την εγκληματικότητα είναι η κοινωνική θεωρία ελέγχου. Η κοινωνική θεωρία ελέγχου προβλέπει ότι η αλληλεπίδραση με τους άλλους (έφηβους ομήλικους και ενήλικους) ενισχύει τους ηθικούς κανόνες και ενθαρρύνει την κοινωνική σύνδεση, οργάνωση. Η θρησκεία είναι κοινωνικό ίδρυμα, οργάνωση που διευκολύνει την κοινωνική και μεταξύ γενεών περάτωση, τερματισμό (Smith 2003) επομένως, οι περισσότερες μελέτες έχουν υποθέσει ότι οι θρησκευόμενοι έφηβοι θα έχουν περισσότερη κοινωνική περάτωση στις ζωές τους γεγονός που τους καθιστά λιγότερο πιθανό να εγκληματήσουν. Σύμφωνη με την θεωρία κοινωνικού ελέγχου είναι η ιδέα ότι οι θρησκευόμενοι έφηβοι των οποίων οι ζωές ενσωματώνονται στα θρησκευτικά κοινωνικά δίκτυα ακόμη και περισσότερο θα προφυλαχτούν από την εγκληματική συμμετοχή. Ενθαρρυντικά για αυτήν την ιδέα είναι τα συμπεράσματα του Stark και των συναδέλφων του πως η διαβίωση σε μια θρησκευτική κοινότητα αυξάνει την προστατευτική επίδραση της θρησκευτικότητας στην εγκληματικότητα του εφήβου.

Λόγω της γενικής σπουδαιότητας της οικογενειακής δυναμικής για την εφηβική ευημερία, προτείνεται ότι η οικογένεια επίσης πρέπει να είναι ένα πλαίσιο στο οποίο η θρησκευτική περάτωση χρησιμεύει για να ενισχύσει την προσδοκία μιας σωστής συμπεριφοράς και να παρέχει μια μείωση της πίεσης για τις ζωές των εφήβων (Pearce, L. D. Haynie, D. L., 2004).

Μέχρι τώρα, οι εκτιμήσεις της οικογενειακής θρησκευτικής επιρροής στις μελέτες παρέκκλισης και άλλες εκβάσεις έχουν ακολουθήσει κυρίως ένα πρότυπο της μεταξύ γενεών θρησκευτικής μετάδοσης που υποθέτει την επιρροή της γονικής θρησκευτικότητας με τη δημιουργία της παρόμοιας θρησκευτικότητας των παιδιών. Ενώ ο συσχετισμός μεταξύ της γονικής θρησκευτικότητας και αυτής των παιδιών είναι σημαντικός, οι γονείς και τα παιδιά μπορούν να διαφωνήσουν για τη θρησκευτικότητα. Οι κοινωνιολόγοι όλο και περισσότερο αναγνωρίζουν ότι τα παιδιά είναι πράκτορες στην κοινωνικοποίησή τους και δεν συμφωνούν πάντα με τις πεποιθήσεις και τις αξίες που οι γονείς τους επιθυμούν να κληρονομήσουν και η νεολαία μπορεί να επαναστατήσει ενάντια σε εκείνες τις πεποιθήσεις που οι γονείς εκτιμούν ως απαραίτητες στην ανατροφή ενός παιδιού. Από την άποψη της θρησκευτικότητας, η ανομοιότητα στις θρησκευτικές πρακτικές και τις πεποιθήσεις μπορεί να εισάγει την πίεση και την ένταση μέσα στις οικογένειες, να μειώσει τη μεταξύ γενεών περάτωση, και να αυξήσει την πιθανότητα ότι τα παιδιά θα εξωτερικεύσουν αυτήν την σύγκρουση με εγκληματικούς τρόπους.

Δεδομένου ότι η συμφωνία για τα θρησκευτικά θέματα θα μπορούσε να ενθαρρύνει τη μεταξύ γενεών περάτωση, ενώ η διαφωνία θα μπορούσε να προωθήσει την ένταση και την πίεση, οι μελέτες πρέπει να αξιολογήσουν τον σχετικό αντίκτυπο των θρησκευτικών χαρακτηριστικών των γονέων και των παιδιών και να αντιληφθούν τα αποτελέσματά τους καθώς εξαρτώνται το ένα από το άλλο. Παραδείγματος χάριν, έχοντας κανείς έναν θρησκευόμενο γονέα μπορεί να ενισχύσει την προστατευτική φύση της θρησκείας εάν ένα παιδί είναι θρησκευτικό, ενώ μια κατοχή ενός θρησκευόμενο γονέα μπορεί να οδηγήσει σε περισσότερη σύγκρουση όταν ένα παιδί είναι λιγότερο θρησκευτικό, αυξάνοντας τον κίνδυνο του παιδιού στην εκδήλωση εγκληματικότητας. Αν και είναι λιγότερο σύνηθες, εάν ένα παιδί είναι πολύ θρησκευόμενο και ο γονέας του/της δεν είναι, θα υπάρξει επίσης ευκαιρία για διαφωνία και μια έλλειψη περάτωσης που θα ελαττώσουν την προστατευτική δύναμη της θρησκευτικότητας εκείνου του παιδιού στην εγκληματικότητά του/της. Τέλος, οι δυάδες στις οποίες και η μητέρα και το παιδί δεν είναι θρησκευόμενα επίσης έχουν κάτι κοινό, ίσως κάνοντας το παιδί σε αυτήν την δυάδα να αντιμετωπίζει χαμηλότερο κίνδυνο για την εγκληματικότητα από το εάν διαφωνούσαν για τη θρησκεία, αλλά δεν χαμηλώνει ο κίνδυνος περισσότερο από εκείνα τα ζευγάρια μητέρα-παιδιών που είναι ομοίως θρησκευτικά και, επομένως, έχει επίσης πρόσβαση στην προστατευτική εξουσία που η θρησκευτική συμμετοχή προβλέπει.

Συμπερασματικά, υποστηρίζεται ότι είναι χρήσιμο να επεκταθεί η εργασία που έχει δει τη συζυγική θρησκευτική ετερογένεια ως πηγή σύγκρουσης στις οικογένειες με την εξέταση των συνεπειών των θρησκευτικών διαφορών μεταξύ των γονέων και των παιδιών στην εφηβική εγκληματικότητα. Αυτό μας λέει περισσότερα για τη θρησκευτική δυναμική μέσα στις οικογένειες και παρέχει περαιτέρω διορατικότητα στο πώς η θρησκεία επηρεάζει την εφηβική εγκληματικότητα (Pearce, L. D. Haynie, D. L., 2004).

Ένας τρόπος να γίνει κατανοητή η επίδραση της οικογενειακής θρησκευτικής δυναμικής στην εγκληματικότητα είναι να αντιμετωπισθούν αυτές σαν αιτίες ή/και συνέπειες της γενικής οικογενειακής ευημερίας. Παραδείγματος χάριν, η έρευνα έχει δείξει ότι τα παιδιά που είναι συναισθηματικά κοντά στους γονείς τους είναι πιθανότερο να ακολουθήσουν τις θρησκευτικές προτιμήσεις και τις επιλογές των γονέων τους. Εντούτοις, είναι επίσης πιθανό ότι οι κοινές θρησκευτικές πεποιθήσεις και πρακτικές φέρνουν τα οικογενειακά μέλη πιο κοντά και αυξάνουν την ποσότητα και την ποιότητα των αλληλεπιδράσεών τους. Η σχέση μεταξύ της θρησκευτικής αλληλεγγύης και της οικογενειακής ευημερίας μπορεί να βοηθήσει στην εξήγηση της σύνδεσης της θρησκείας στην εγκληματικότητα. Επομένως, η μελέτη μας ενσωματώνει μερικές διαστάσεις της οικογενειακής ευημερίας στις αναλύσεις για να καθορίσει εάν ορισμένες διαστάσεις της οικογενειακής ευημερίας μεσολαβούν στη σχέση μεταξύ της μεταξύ γενεών θρησκευτικής δυναμικής και της εφηβικής εγκληματικότητας (Pearce, L. D. Haynie, D. L., 2004).

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Η πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών εμφανίζεται ως ο καλύτερος τρόπος βοήθειας των νεαρών ατόμων. Τακτικές που στοχεύουν στην πρόκληση φόβου στο παιδί, όπως ιστορίες τρόμου για τους κινδύνους του καπνίσματος, του ποτού ή της λήψης ναρκωτικών, δεν έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικές ως αποτρεπτικοί παράγοντες. Η ήρεμη και αντικειμενική ενημέρωση, αντίθετα, είναι πιο πιθανό ότι θα προειδοποιήσει τους εφήβους για τους κινδύνους. Το σχολείο παρουσιάζεται ως ο πιο κατάλληλος χώρος πληροφόρησής τους για τα ναρκωτικά, μάλιστα η δυνατότητα που έχει το σχολείο να προσφέρει ακριβείς πληροφορίες, μπορεί να ικανοποιήσει την έμφυτη περιέργεια των εφήβων για το θέμα. Η ενημέρωση βέβαια δεν θα πρέπει να δίνεται με τη μορφή ενός προκατασκευασμένου μαθήματος. Θα πρέπει όπως κάθε άλλο επιτυχημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, να έχει ικανούς δασκάλους και ένα καλό διαρθρωμένο πρόγραμμα μαθημάτων (M. Herbert, 1999, σελ. 196).

Ένα όφελος που μπορεί να προκύψει από τα εκπαιδευτικά προγράμματα για την πρόληψη των ναρκωτικών, είναι ίσως ότι κάνουν τα νεαρά άτομα περισσότερο επιφυλακτικά και ικανά να μπορούν να κάνουν διαφοροποιήσεις σχετικά με τα ναρκωτικά.

Από τις έρευνες που σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων προκύπτουν οι εξής οδηγίες, όπως τις αναφέρει ο Martin Herbert στο βιβλίο του:

~ να αποφεύγονται οι υπερβολικές δηλώσεις για τα ναρκωτικά. Τα λόγια θα πρέπει να είναι ρεαλιστικά και να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

~ είναι απαραίτητο οι δάσκαλοι, που εφαρμόζουν εκπαιδευτικά προγράμματα να γνωρίσουν τα πιστεύω και τη γνώμη των μαθητών τους προτού αποφασίσουν να εφαρμόσουν ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα πρόληψης των ναρκωτικών. Όσο πιο εξοικειωμένοι είναι οι μαθητές με τα ναρκωτικά, τόσο πιο πιθανό είναι να απορρίψουν διάφορες δηλώσεις κατά των ναρκωτικών που γίνονται στα μαθήματα αυτά.

~ μαθήματα που στοχεύουν μόνο στην πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών είναι πιθανό να είναι λιγότερο αποτελεσματικά από ότι μαθήματα που έχουν μετριοπαθείς στόχους. Αυτοί οι μετριοπαθείς στόχοι του δασκάλου θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν: α. μείωση της πιθανότητας του πειραματισμού με κάποιο συγκεκριμένο ναρκωτικό, β. προαγωγή μιας συγκεκριμένης στάσης προς τα

ναρκωτικά, γ. αποσαφήνιση των λόγων (π.χ. πόσο δύσκολο είναι να λες «όχι» όταν είσαι με φίλους) που μπορεί να οδηγήσουν στο να πάρει κανείς ναρκωτικά σε ειδικές καταστάσεις.

~ είναι πολύ σημαντικό να υπάρξει επανατροφοδότηση κατά την εφαρμογή των εκπαιδευτικών μαθημάτων για τα ναρκωτικά είτε μέσα από ατομικές συζητήσεις και γραπτή εργασία είτε με συστηματική έρευνα. Οι πληροφορίες που θα συγκεντρωθούν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση μελλοντικών προγραμμάτων.

~ τα άμεσα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων δεν μπορούν να πουν πολλά για τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα (M. Herbert, 1999, σελ. 196-198).

ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στον τομέα της σωματικής και ψυχικής υγείας των παιδιών και των εφήβων, παρόλο που στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη έχουν οργανωθεί τα τελευταία χρόνια σημαντικές και ποιοτικές μονάδες περίθαλψης, στην περιφέρεια παρατηρούνται ακόμη σημαντικές ελλείψεις. Ιδίως ως προς την ψυχική υγεία, διαπιστώνεται ότι σε πολλούς νομούς της χώρας δεν υπάρχουν οι αποκεντρωμένες δομές ψυχικής υγείας στις οποίες μπορεί να απευθυνθεί ένα παιδί και η οικογένειά του, με αποτέλεσμα να χρειάζεται ή να μετακινηθούν σε άλλο νομό ή να προσφύγουν σε ιδιώτες επαγγελματίες ψυχικής υγείας.

Η ψυχοθεραπεία προσφέρει, κυρίως μέσω της λεκτικής επικοινωνίας, θεραπευτική βοήθεια σε άτομα με συναισθηματικά προβλήματα, προβλήματα συμπεριφοράς, ή άλλες ψυχικές διαταραχές. Στους περισσότερους τύπους ψυχοθεραπειών, ένας άνθρωπος συζητά τα προβλήματά του ατομικά, με ένα θεράποντα, αλλά αρκετά διαδεδομένες είναι και οι ομαδικές θεραπευτικές προσεγγίσεις, όπου κάποιος συμμετέχει σε μία ομάδα με συντονιστή έναν ή δύο θεραπευτές. Ο θεράπων προσπαθεί να καταλάβει τα προβλήματα του ανθρώπου και να τον βοηθήσει να κάνει αλλαγές σε σκέψεις, συναισθήματα, ή συμπεριφορές που τον κάνουν να υποφέρει ή δημιουργούν προβλήματα στις σχέσεις του.

Η ψυχοθεραπεία είναι μια σημαντική μορφή θεραπείας για πολλά είδη ψυχολογικών προβλημάτων. Δύο από τα πιο κοινά προβλήματα για τα οποία οι άνθρωποι αναζητούν τη βοήθεια από έναν θεραπευτή είναι η κατάθλιψη και το επίμονο άγχος. Οι άνθρωποι με κατάθλιψη μπορούν να έχουν χαμηλό αυτοσεβασμό, αγωνία και απόγνωση για το μέλλον, και έλλειψη ενδιαφέροντος για τους ανθρώπους και τις δραστηριότητες που τους ήταν παλαιότερα ευχάριστες. Οι άνθρωποι με αγχώδεις διαταραχές μπορεί να αισθάνονται ανήσυχοι και αγχωμένοι όλη την ώρα ή να πάσχουν από φοβίες, ένα φόβο δηλαδή, για συγκεκριμένα αντικείμενα ή για συγκεκριμένες καταστάσεις. Η ψυχοθεραπεία, από μόνη της ή σε συνδυασμό με φαρμακευτική αγωγή, μπορεί να βοηθήσει τους ανθρώπους να υπερνικήσουν ή να διαχειριστούν αυτά τα προβλήματα.

Επίσης, άνθρωποι που αντιμετωπίζουν οικογενειακές διαφωνίες, προβλήματα στην εργασία, μοναξιά, δυσκολίες στις κοινωνικές σχέσεις ή μια συναισθηματική κρίση λόγω συζυγικών προβλημάτων, μπορούν να ωφεληθούν από την ψυχοθεραπεία. Άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζονται συχνά με την ψυχοθεραπεία

περιλαμβάνουν την ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή, τις διαταραχές προσωπικότητας, τον αλκοολισμό και άλλες μορφές εξάρτησης όπως τα ναρκωτικά, ή τα προβλήματα που προέρχονται από παιδική κακοποίηση, τα προβλήματα συμπεριφοράς, τις διατροφικές διαταραχές και τη νεανική παραβατικότητα.

Ομαδική θεραπεία παιδιών με προβλήματα βίαιης συμπεριφοράς

Η βίαιη και αντιδραστική συμπεριφορά αποτελούν το 1/3 των προβλημάτων συμπεριφοράς που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ψυχολόγοι.

Η συμπεριφορά των παιδιών χαρακτηρίζεται βίαιη όταν είναι ανυπάκουα, αρνητικά, δείχνουν απάθεια και έχουν αντιδραστική συμπεριφορά απέναντι στα μέλη της οικογένειάς τους, το διδακτικό προσωπικό του σχολείου και γενικά απέναντι σε άτομα που κατέχουν εξουσία.

Αυτός ο τρόπος συμπεριφοράς των παιδιών δημιουργεί προβλήματα πρώτα στο ίδιο το παιδί, αφού έτσι δεν μαθαίνει κοινωνικά αποδεκτές συμπεριφορές οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση για την ένταξή τους στην κοινωνία και μετά στις σχέσεις του με την οικογένεια, τους συμμαθητές του και το σχολείο.

Ιδιαίτερη ανησυχία παρουσιάζει το γεγονός ότι πολλά από τα παιδιά συνεχίζουν να συμπεριφέρονται βίαια και ως ενήλικες. Μάλιστα, έρευνες που έχουν γίνει στην Αμερική δείχνουν ότι μεγάλο ποσοστό νέων με εγκληματικές τάσεις είχαν εμφανίσει βίαιη συμπεριφορά στην παιδική τους ηλικία.

Η βίαιη συμπεριφορά μπορεί να αντιμετωπιστεί είτε με ατομική θεραπεία είτε με θεραπεία στην ομάδα. Επειδή, όμως, η βίαιη συμπεριφορά αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα, λύνεται πιο αποτελεσματικά μέσα στο πλαίσιο της ομάδας. Η ομαδική θεραπεία δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να έρθει σε επαφή και με άλλα άτομα που έχουν το ίδιο πρόβλημα. Το γεγονός αυτό βοηθά το παιδί να νιώσει ότι γίνεται αποδεκτό αλλά και την ίδια την ομάδα να αποκτήσει μεγαλύτερη συνοχή.

Οι βασικές μορφές ομαδικής ψυχοθεραπείας που υπάρχουν είναι η ομαδική ψυχοθεραπεία ανοιχτού τύπου και η ομαδική θεραπεία θεματοκεντρικού τύπου. Η πρώτη περίπτωση χαρακτηρίζεται από την ποικιλία των προβλημάτων που έχουν τα μέλη της, καθώς και από τη δυνατότητα μακροχρόνιας θεραπείας μέσα στο πλαίσιο αυτής της ομάδας. Η δεύτερη περίπτωση βασίζεται σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα που έχουν από κοινού όλα τα μέλη της ομάδας. Οι θεραπείες αυτές συχνά έχουν διδακτικό χαρακτήρα.

Οι θεραπείες θεματοκεντρικού τύπου είναι συνήθως σύντομες σε σχέση με τις θεραπείες ανοιχτού τύπου. Σε αυτό το είδος θεραπείας δίνεται έμφαση στις ενδοψυχικές διεργασίες του κάθε ατόμου και στις σχέσεις του με τα άλλα άτομα και τον αρχηγό της ομάδας στον βαθμό που έχουν σχέση με το συγκεκριμένο θέμα που απασχολεί την ομάδα. Γι' αυτό το λόγο, ο ηγέτης έχει ως βασικό του στόχο τη συσχέτιση της εξελικτικής πορείας της ομάδας με το συγκεκριμένο πρόβλημα που τους απασχολεί.

Δραματοθεραπεία

Σύμφωνα με τη μελέτη που πραγματοποίησαν η Κλαδάκη Μ., καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο Πατρών και η Τσιμπιδάκη Α., καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο Αιγαίου, η συμβολή της δραματοθεραπείας (Drama Therapy) ως ψυχοθεραπευτικής μεθόδου στην προσέγγιση των μελών της οικογένειας, κρίνεται σημαντική.

Η εκτενής επισκόπηση όλων των σχετικών με το θέμα δεδομένων κατέδειξε πως η δραματο-θεραπεία χρησιμοποιώντας θεραπευτικές τεχνικές (φωνή, κίνηση, αυτοσχεδιασμό, μιμική), θεατρικές δομές (σκηνοθεσία, πρόβα, παράσταση) και άλλες μορφές έκφρασης (ζωγραφική, πλαστική, μουσική, χορό) στοχεύει στην ανάπτυξη της υγιούς πλευράς του ατόμου στην οικογένεια και στη διδασκαλία νέων τρόπων διαπραγμάτευσης και αντιμετώπισης των καταστάσεων της ζωής του, επιφέροντας ψυχική και συναισθηματική ισορροπία. Επιπλέον, η δραματοθεραπεία βοηθά στην εξερεύνηση και επεξεργασία των συναισθημάτων και των σχέσεων στην οικογένεια, προσφέρει δυνατότητες για αλλαγή, επίγνωση, αυτογνωσία, στα μέλη της, καθώς και ευκαιρίες για πειραματισμό με ποικίλους τρόπους σκέψης, συναισθήματος και συμπεριφοράς. Παράλληλα, προάγει την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης, της επικοινωνίας και των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας.

Συμπερασματικά, μέσα από τη μελέτη καταδεικνύεται ότι: α) η δραματοθεραπεία βοηθά ως θεραπευτική μέθοδος στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και της δημιουργικής έκφρασης, β) διευκολύνει τη δημιουργικότητα, την αυτογνωσία, και τη φαντασία, γ) προσφέρει δυνατότητες στα μέλη της οικογένειας για εξερεύνηση, αναγνώριση, επεξεργασία και αλλαγή συναισθημάτων και σχέσεων και τέλος δ) διευρύνει τα όρια των εμπειριών του κάθε ατόμου χωριστά και το απελευθερώνει από εσωτερικές ψυχικές εντάσεις.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Α. ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η εγκληματικότητα και η πρόληψή της τέθηκαν στις προτεραιότητες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αμέσως μετά την ίδρυσή του. Ήδη από το 1950, θεσπίστηκαν, μεταξύ των άλλων, η Επιτροπή Πρόληψης και Ελέγχου του εγκλήματος (Committee on Crime Prevention and Control) και ο Τομέας Πρόληψης του Εγκλήματος και Ποινικής Δικαιοσύνης (Crime Prevention and Criminal Justice Branch), οι οποίοι λειτουργούν έως σήμερα με σκοπό την αξιολόγηση πολιτικών και προγραμμάτων πρόληψης της εγκληματικότητας και μεταχείρισης των παραβατών ενώ παράλληλα προτείνουν και τρόπους για την αποτελεσματικότερο σχεδιασμό αντίστοιχων προγραμμάτων και πολιτικών. Και το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει επίσης ασχοληθεί με θέματα πρόληψης.

Μια από τις βασικότερες διακρίσεις που γίνονται στον τομέα της πρόληψης, ανάλογα με τα μέσα που χρησιμοποιούνται, τα άτομα στα οποία αφορά, το είδος της εγκληματική συμπεριφοράς, είναι εκείνη μεταξύ κοινωνικής και ποινικής πρόληψης. Κοινωνική πρόληψη θεωρείται εκείνη που αποσκοπεί στην «εξαφάνιση των κοινωνικών παραγόντων και συνθηκών που προκαλούν το έγκλημα ή οδηγούν στην εμφάνισή του». Ποινική πρόληψη θεωρείται εκείνη που επιδιώκεται με παρέμβαση του ποινικού νόμου και «επιβολή ποινικών μέτρων και κυρώσεων» (ειδική και γενική πρόληψη) με την λογική ότι η ποινή, όταν προβλέπεται, επιβάλλεται, επιμετρείται και εκτελείται, λειτουργεί και προληπτικά, συγκρατώντας τους πολλούς από το πέρασμα στην εγκληματική πράξη (Φαρσεδάκης, Ιακ.).

Και για μεν αυτήν την ονομαζόμενη και γενική πρόληψη δεν έχουμε πολλές έρευνες για να πιθανολογήσουμε την επίδρασή της, δεν αποκλείουμε όμως να έχει πράγματι μία αποτελεσματικότητα. Οσον αφορά όμως την ειδική πρόληψη, που, σύμφωνα με την δογματική διδασκαλία υποτίθεται ότι με την επιβολή και έκτιση της ποινής ο τιμωρούμενος στο μέλλον θα αποτραπεί από το να επαναλάβει αυτή ή κάποια άλλη εγκληματική πράξη, διότι θα έχει βελτιωθεί, διότι θα έχει μετανιώσει, διότι κατά κάποιο τρόπο θα έχει «αλλάξει μυαλά», δυστυχώς οι έρευνες και η καθημερινότητα δείχνουν ότι όσοι περνάνε από τις φυλακές, από τα Ιδρύματα Αγωγής ή από τα σωφρονιστικά καταστήματα, κάθε άλλο παρά βελτιώνονται. Αντιθέτως, όλα αυτά, παρά την καλή ενδεχομένως θέληση όσων τα σχεδιάζουν και τα λειτουργούν, δεν είναι παρά σχολεία εγκληματικότητας. Αυτός είναι ο κανόνας και αυτό δείχνουν όλες οι έρευνες (Φαρσεδάκης, Ιακ.).

Η Κοινωνική πρόληψη διακρίνεται στη Γενική κοινωνική πρόληψη, η οποία «επιδιώκεται υποκειμενικά με κοινωνικοποίηση του ατόμου ή με ανάπτυξη σε κάθε άτομο αντικινήτρων» και στην Περιστασιακή κοινωνική πρόληψη, η οποία επιδιώκεται «αντικειμενικά με τη μείωση των ευκαιριών διάπραξής του ή δυσχέρανσης του ίδιου του στόχου του εγκλήματος». Έτσι, στην πρώτη περίπτωση γίνεται αναφορά σε μέτρα ενίσχυσης των θεσμών κοινωνικοποίησης, καταπολέμησης των κοινωνικών προβλημάτων, βελτίωσης του μορφωτικού επιπέδου κ.ο.κ. Στη δεύτερη περίπτωση αναφερόμαστε σε μέτρα δυσχέρανσης/εξαφάνισης των στόχων, περιβαλλοντικής/χωροταξικής διευθέτησης, επιτήρησης κ.λ.π. Η παραπάνω διάκριση υιοθετείται και από το Συμβούλιο της Ευρώπης, το οποίο υπογραμμίζει τόσο την επιβολή μέτρων για την επήρεια των κοινωνικών παραγόντων που συνδέονται με

εγκληματική συμπεριφορά (γενική κοινωνική πρόληψη) όσο και την καθιέρωση μέτρων για την μείωση των ευκαιριών διάπραξης εγκλημάτων και αύξησης του ενδεχομένου να γίνουν γνωστά (περιστασιακή πρόληψη). Τονίζεται, επίσης, η πιθανότητα της αποτελεσματικότερης δράσης των προληπτικών μέτρων, όταν αυτά προσαρμόζονται στις τοπικές συνθήκες και όταν υλοποιούνται με τη συμμετοχή της κοινότητας. Επιπρόσθετα, ενθαρρύνεται, η δημιουργία «ειδικευμένων οργάνων πρόληψης του εγκλήματος», τα οποία έχουν ήδη θεσπιστεί και λειτουργούν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες με τη μορφή των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Εγκληματικότητας (Χ. Ζαραφωνίτου, 2003, σελ. 9-13).

Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πρόληψης της Εγκληματικότητας (EUCPN) που ιδρύθηκε το 2001, συστάθηκε ειδική ομάδα εργασίας για θέματα νεανικής παραβατικότητας και ξεκίνησε η εκπόνηση διεξοδικής συγκριτικής μελέτης στα 27 κράτη μέλη, με σκοπό να αποτελέσει τη βάση για μελλοντικές εξελίξεις της πολιτικής της Ένωσης στον τομέα αυτό (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

ΕΛΛΑΔΑ

Ο καθ' ύλη αρμόδιος φορέας της Πολιτείας για την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων είναι το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το οποίο διαθέτει δύο τμήματα που ασχολούνται με την πρόληψη, τη σωφρονιστική αγωγή και τη μετασωφρονιστική μέριμνα των ανηλίκων. Το πρώτο είναι το Τμήμα Πρόληψης Εγκληματικότητας και Κοινωνικής Ένταξης των Νέων και το δεύτερο το Τμήμα Συνθηκών Κράτησης, Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής τους. Μέσω των δύο παραπάνω υπηρεσιών γίνεται συντονισμένη προσπάθεια εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης νεαρών ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο, που έχουν παραβατήσει, που έχουν εισαχθεί σε κάποιο κατάστημα κράτησης νέων ή έχουν αποφυλακιστεί.

Φορείς πρόληψης της παραβατικότητας των ανηλίκων στην Ελλάδα είναι οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων και οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων που λειτουργούν σε όλα τα Πρωτοδικεία της χώρας και στεγάζονται συνήθως στα κτίρια των κατά τόπους Πρωτοδικείων ή Εφετείων. Οι υπηρεσίες αυτές παρέχουν πολύπλευρη στήριξη στους ανήλικους 7 έως 17 ετών που κινδυνεύουν να παραβατήσουν για διάφορους λόγους. Γονείς, συγγενείς, δάσκαλοι ή ακόμη και γείτονες, που διαπιστώνουν ότι ο συγκεκριμένος ανήλικος βρίσκεται σε ακατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον ή παρουσιάζει αντικοινωνική συμπεριφορά, έχουν τη δυνατότητα, αλλά και την υποχρέωση, να απευθυνθούν στις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων ή στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων που βρίσκεται στην περιοχή τους. Ειδικά εκπαιδευμένα άτομα αναλαμβάνουν τη φροντίδα του παιδιού στηρίζοντάς το - μαζί με τους γονείς του - ψυχολογικά, ηθικά και κοινωνικά. Μάλιστα, ορισμένες Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων διαθέτουν και στέγη φιλοξενίας, όπου μπορούν να φιλοξενηθούν ανήλικοι που οι γονείς τους δεν είναι κατάλληλοι για τη διαπαιδαγώγησή τους ή ακόμα δεν δύνανται να προσφέρουν στα παιδιά τους όσα χρειάζονται.

Στα παιδιά που φιλοξενούνται στις στέγες των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων παρέχεται, εκτός από την ψυχοκοινωνική στήριξη, εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχαγωγία, κλπ. Στέγες

φιλοξενίας ανηλίκων λειτουργούν σε αρκετές πόλεις της Ελλάδας και φυσικά στην Αθήνα. Μία απ' αυτές λειτουργεί στην πόλη του Πειραιά, η οποία είναι στέγη φιλοξενίας αγοριών και κοριτσιών (Τσιγκρής, Α., 2005).

Στον τομέα των δομών πρόληψης της παραβατικότητας των ανηλίκων μπορούν να γίνουν ακόμη πολλά. Είναι, όμως, αλήθεια ότι τα οικονομικά της χώρας μας δεν είναι ιδιαίτερα ανθηρά, ώστε να μπορούμε να συγκρίνουμε τις δομές τής Ελλάδας με τις αντίστοιχες άλλων κρατών όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Γερμανία. Το μεθοδολογικά και επιστημονικά σωστό είναι να συγκρίνουμε την Ελλάδα με κράτη όπως η Πορτογαλία και η Ιρλανδία, τα οποία διαθέτουν ανάλογους δείκτες και οικονομικής εξέλιξης και ανάπτυξης.

Πέρα, όμως, από τις υπάρχουσες σήμερα δομές της Πολιτείας, ιδιαίτερα σημαντική θα μπορούσε να είναι και η συνεισφορά άλλων θεσμών στην κατεύθυνση της πρόληψης της παραβατικότητας των ανηλίκων, όπως για παράδειγμα έχει ερευνητικά αποδειχθεί ότι η οικογένεια αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα εξήγησης του φαινομένου της παραβατικότητας των ανηλίκων και τον μεγαλύτερο «αντιδραστήρα» παραγωγής των ανθρωπίνων προσωπικοτήτων. Επιπλέον, το σχολείο αποτελεί σημαντικό παράγονα και καθοριστικό φορέα κοινωνικοποίησης του ατόμου. Στον αγώνα για την πρόληψη της νεανικής και παιδικής παραβατικότητας είμαστε όλοι χρήσιμοι και απαραίτητοι: Η Πολιτεία πρώτα και κύρια, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις, η Κοινωνία των Πολιτών, ο καθένας από εμάς (Τσιγκρής, Α., 2005).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Οι υπηρεσίες που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης και ασχολούνται με την πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων είναι οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων των Δικαστηρίων Ανηλίκων (Ν.378/76 (ΦΕΚ 171/Α) Π.Δ.49/79 (ΦΕΚ 11/79/Α) και οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων (Α.Ν.2724/40 Καν.Δ/γμα της 3.7.43, Ν.2298/95 και Ν.2331/95). Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων είναι περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Λειτουργούν στην έδρα κάθε Πρωτοδικείου, όπου υπάρχει και Δικαστήριο Ανηλίκων και εποπτεύονται από το Δικαστή Ανηλίκων. Αποτελούν δε τον κυριότερο φορέα έξω-ιδρυματικής μεταχείρισης ανήλικων παραβατών που τους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της επιμέλειας. Επίσης, έχουν ως στόχο την πολύπλευρη στήριξη των ανηλίκων και των οικογενειών τους, κυρίως όταν ο νέος βρίσκεται σε κίνδυνο εκδήλωσης παραβατικής συμπεριφοράς λόγω "ακατάλληλου ή ανύπαρκτου οικογενειακού περιβάλλοντος" ή δυσμενών κοινωνικών συνθηκών. Στην πραγματικότητα η δράση τους περιορίζεται κυρίως στο προδικαστικό στάδιο (κοινωνική έρευνα) και κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας. Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, λόγω κυρίως της ανεπαρκούς στελέχωσης, δεν έχουν τη δυνατότητα ουσιαστικής παρέμβασης στο πεδίο των γενεσιουργών παραγόντων της αποκλίνουσας συμπεριφοράς, ούτε της άσκησης ουσιαστικής και συστηματικής παρακολούθησης στην περίπτωση ανάθεσης της επιμέλειας ανηλίκων. Για παράδειγμα, οι οργανικές θέσεις στην Υπηρεσία Ανηλίκων Αθηνών είναι μόλις 39,

αλλά ο αριθμός προσληφθέντων σήμερα είναι 17. Το δικαστικό έτος 2001-2002 εξετάστηκαν 4.409 υποθέσεις από το Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών (τόσο στο Μονομελές όσο και στο Τριμελές), εκ των οποίων οι 1,952 (45%) καταδικάστηκαν, ενώ το μέτρο της επιμέλειας ανηλίκου από την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων επιβλήθηκε σε 197 ανήλικους. Η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του θεσμού της επιμέλειας ανηλίκων από Επιμελητές δεν έχει αξιολογηθεί στην Ελλάδα. Ο αντίστοιχος βρετανικός θεσμός (probation service) παρουσιάζει έναν πολυδιάστατο χαρακτήρα, δρώντας σε πολλά επίπεδα του συστήματος κατά το στάδιο εκτέλεσης των ποινών. Το δε έργο των Επιμελητών έχει κυρίως τον χαρακτήρα μιας κοινωνικής φροντίδας η οποία στοχεύει στην ομαλή κοινωνική ένταξη του εφήβου παραβάτη. (Γιαννοπούλου Ι., Γ., Τσομπανογλου, Γ., Ο., Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Το κύριο βάρος για την εφαρμογή της εξατομικευμένης μεταχείρισης φέρουν άτυπα ή τυπικά και σε όλα τα στάδια της διαδικασίας οι επιμελητές ανηλίκων σύμφωνα και με την αρχή της εξειδίκευσης των επαγγελματιών. Μέχρι σήμερα, συγκεκριμένες κατευθύνσεις αναφορικά με το περιεχόμενο του αναμορφωτικού τους έργου δεν περιέχονται διεξοδικά στο νόμο παρά εντελώς γενικά και σε ένα παρωχημένο πλέον νομοθέτημα αναφέρεται ότι ο επιμελητής «καθοδηγεί και υποβοηθεί τον ανήλικον εις την κοινωνικήν του διαβίωσιν καταβάλλων πάσαν δυνατήν προσπάθειαν δια την ομαλήν εξέλιξιν και κοινωνικήν αναπροσαρμογήν του». Στην πραγματικότητα οι επιμελητές ανηλίκων και τα ψυχοκοινωνικά μέτρα που εφαρμόζουν ή επιβλέπουν ταλαντεύονται ανάμεσα στη συμβουλευτική, στην καθοδήγηση και διαμεσολάβηση αφενός και στην επιτήρηση και καταστολή αφετέρου. Με σκοπό την τροποποίηση της συμπεριφοράς και με το επιχείρημα ότι η οικογένεια δεν αξιοποίησε τους θεσμούς κοινωνικοποίησης, ώστε ο ανήλικος να αναπτύξει έναν τρόπο ζωής συμβατό προς τους σκοπούς και τα μέσα που είναι κοινωνικά αποδεκτά, υιοθετείται μια κατευθυντική συμβουλευτική παρέμβαση, ώστε να επαναπροσδιορισθεί η σχέση των υποκειμένων με τον κοινωνικό χώρο (Ζαγούρα, Π.).

Ο ρόλος του επιμελητή ανηλίκων ξεκινά από το δικαστήριο που έχει ο ανήλικος. Σε πρώτη φάση πριν το δικαστήριο καλούνται όλοι οι παραβάτες να περάσουν από την Υπηρεσία για να γίνει μία συζήτηση, μία κοινωνική έρευνα. Εάν χρειαστεί γίνεται και επίσκεψη στο χώρο. Και όλα αυτά γίνονται για να διαπιστωθεί αν η περίπτωση χρήζει περαιτέρω διερεύνησης ή αν είναι απλή περίπτωση παράβασης του κώδικα οδικής κυκλοφορίας. Από εκεί και πέρα συντάσσεται ένα ατομικό δελτίο το οποίο δίνεται στο δικαστήριο στο οποίο γίνεται μία καταγραφή της περίπτωσης του ανήλικου και μία πρόταση στο δικαστήριο για το τι μέτρο θα πρέπει να επιβληθεί. Συνήθως η πρόταση του Επιμελητή, ο οποίος έχει έρθει σε επαφή με τον ανήλικο και την οικογένειά του, γίνεται αποδεκτή από το δικαστήριο. Σε περίπτωση που το μέτρο είναι η επιμέλεια της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, ο ανήλικος έρχεται σε επαφή με τον επιμελητή ανά δύο εβδομάδες ή μία φορά το μήνα, ανάλογα με την περίπτωση, με στόχο να λυθεί όποιο πρόβλημα έχει ο ανήλικος είτε στο σχολικό του περιβάλλον είτε στον επαγγελματικό του χώρο, είτε στον οικογενειακό του χώρο.

Επιπλέον, ο επιμελητής έχει έργο του και την πρόληψη της εγκληματικότητας. Σε συνεργασία με την αστυνομία, αν διαπιστωθεί ότι υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις ανηλίκων που δεν έχει φθάσει η υπόθεση τους στο δικαστήριο, αλλά φαίνεται ότι

οδεύουν για εκεί, μπορεί επίσης να γίνει κοινωνική έρευνα στα πλαίσια της πρόληψης προς αποφυγή δικαστηρίων στο μέλλον (Σημερινή των Σερρών, 2008).

ΟΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΕΠΑ)

Οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων (ΕΠΑ) είναι Ν.Π.Δ.Δ., ιδρύθηκαν με το νόμο 2724/1940 αμέσως μετά την ίδρυση του θεσμού των Δικαστηρίων Ανηλίκων, λειτουργούν στην έδρα κάθε Πρωτοδικείου και εποπτεύονται από τη Διεύθυνση Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Με την ίδρυση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων (1958) οι δραστηριότητες των ΕΠΑ προσανατολίστηκαν (χωρίς να υπάρχει θεσμικό πλαίσιο) σε δραστηριότητες προνοιακού τύπου. Οι πόροι των ΕΠΑ προέρχονται από επιχορηγήσεις του Υπουργείου Δικαιοσύνης καθώς και από δωρεές και κληροδοτήματα. Οι ΕΠΑ ιδρύουν Στέγες Φιλοξενίας Ανηλίκων (όταν έχουν εξασφαλίσει τους πόρους) για παιδιά και εφήβους που βρίσκονται σε "ηθικό" κίνδυνο αλλά δεν εμφανίζουν ψυχιατρική διαταραχή ή παραπτωματική συμπεριφορά. Στέγες φιλοξενίας διαθέτουν σήμερα οι ΕΠΑ Αθήνας (δυναμικότητας μέχρι 20 αγοριών), Πειραιά και Ηρακλείου Κρήτης (Γιαννοπούλου Ι., Γ., Τσομπανογλου, Γ., Ο., Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων συνεργάζεται πανελλαδικά με τις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων που είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που στηρίζονται από το Υπουργείο και προσφέρουν δράση μέσω εθελοντών. Συγκεκριμένα, αναλαμβάνουν τη στήριξη ανηλίκων σε σχολικό επίπεδο, κάποια μαθήματα ιδιαίτερα, προσφέρουν οικονομική βοήθεια, νομική βοήθεια. Συνδράμουν σε όλους τους τομείς, όπως σε περίπτωση που κάποιος ανήλικος περνά από δικαστήριο και δεν υπάρχει οικονομική δυνατότητα μπορούν να συμμετέχουν κάποιοι δικηγόροι και να παρέχουν νομική κάλυψη, όπως επίσης αναλαμβάνουν και κάποιες δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης, αναλαμβάνουν προγράμματα που συμμετέχουν ανήλικοι, οι οποίοι μαθαίνουν να δημιουργούν διάφορες κατασκευές, έτσι ώστε να μπουν σε ένα πλαίσιο που θα τους βοηθήσει στην επαγγελματική αποκατάστασή τους (Σημερινή των Σερρών, 2008).

Η ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

Τα προγράμματα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς έχουν δημιουργηθεί προκειμένου να παράσχουν ευκαιρίες στους νέους και να ικανοποιήσουν μέρος από τις ανάγκες τους. Για το σκοπό αυτό η συνεργασία με άλλους κρατικούς φορείς, με φορείς της κοινωνίας πολιτών (ΜΚΟ, συλλόγους, εθελοντικές οργανώσεις) και η αξιοποίηση κάθε παροχής προς τους νέους αποτελεί μια βασική επιλογή.

Ειδικότερα, υποστηρίζονται προγράμματα που ως στόχο έχουν την εξοικείωση του νέου ανθρώπου με τις δυνατότητες του Διαδικτύου, τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα του Διαδικτύου, την καταπολέμηση των σύγχρονων μορφών εξάρτησης, αναδεικνύοντας παράλληλα και τους κινδύνους που εγκυμονούν οι νέες τεχνολογίες. Η ανάδειξη και η προάσπιση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, η προβολή της Ευρωπαϊκής πολιτικής για τη νεολαία, καθώς και η ενεργός συμμετοχή των νέων στις ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις, τίθενται ως προτεραιότητα.

Ιδιαίτερο βάρος έχει δοθεί στην προώθηση της αρχής της Ισότητας που δεν λογαριάζει χρώμα, φύλο, επάγγελμα, κοινωνικό ή μορφωτικό επίπεδο (Γενικός Γραμματέας Νέας Γενιάς, Παντελής Σκλιάς, 2008).

Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς (Γ.Γ.Ν.Γ.), προσπαθώντας να ανταποκριθεί στις σύγχρονες προκλήσεις και απαιτήσεις δημιούργησε, με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα δίκτυο στήριξης και πληροφόρησης των νέων επιχειρηματιών, τις «Θυρίδες Νεανικής Επιχειρηματικότητας». Η δομή αυτή περιλαμβάνει 75 Θυρίδες Νεανικής Επιχειρηματικότητας σε όλη την Ελλάδα. Δόθηκε έμφαση σε νέους με λιγότερες ευκαιρίες, καθώς είτε προέρχονται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες είτε από λιγότερο προνομιούχο γεωγραφικό περιβάλλον - περιοχές που επλήγησαν από φυσικές καταστροφές, κοινωνικά υποβαθμισμένες και απομονωμένες - συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (Γενικός Γραμματέας Νέας Γενιάς, Παντελής Σκλιάς, 2008).

Η εν γένει προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικά των δικαιωμάτων των παιδιών είναι ένα ακόμη πρωταρχικό μέλημα. Για το σκοπό αυτό θεσμοθετήθηκε το «Παρατηρητήριο» για τα δικαιώματα του Παιδιού. Το Παρατηρητήριο ασχολείται με ζητήματα που κυρίως πλήττουν την παιδική και εφηβική ηλικία, καθώς έχει αναλάβει δράσεις για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και την προώθηση της εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης του ΟΗΕ για τα δικαιώματα του παιδιού. Ακόμη, αναδεικνύει, προβάλει και αναζητά λύσεις σε κοινωνικά ζητήματα όπως είναι τα ναρκωτικά, η παραβατικότητα των νέων, η εγκληματικότητα στους χώρους της νεολαίας, οι σύγχρονες μορφές εξαρτήσεων όπως αυτή από το διαδίκτυο, η παιδική παχυσαρκία, η αγωγή υγείας, η κυκλοφοριακή αγωγή, κ.ά.

Στην κατεύθυνση της υποστήριξης των παιδιών και στην προστασία τους στην Ελληνική έννομη τάξη και στην κοινωνία των πολιτών, η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς σε συνεργασία με Δικηγορικούς Συλλόγους της χώρας, συμμετέχει στο πρόγραμμα Legal Aid (παροχή βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος) παρέχοντας νομική κάλυψη σε παιδιά που την έχουν ανάγκη.

Η δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των νέων αποτελεί προϋπόθεση για τη σωστή και πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Η ενασχόληση με την πολιτιστική δημιουργία και την καλλιτεχνία - ελεύθερη έκφραση αποτελεί ισχυρή ασπίδα προστασίας ενάντια στις εξαρτήσεις και παραβατικές συμπεριφορές. Ο εθελοντισμός προσφέρεται ως ένας εναλλακτικός τρόπος ποιοτικής και υγιούς ενασχόλησης και ψυχαγωγίας και «μέσο» για καλύτερη αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς δίνει ιδιαίτερη έμφαση και στην προώθηση σύγχρονων πολιτιστικών δραστηριοτήτων και περιβαλλοντικών δράσεων ώστε να προσφέρει συνεχώς νέες ευκαιρίες στους νέους και εναλλακτικούς τρόπους ποιοτικής ενασχόλησης / ψυχαγωγίας (1^{ο} «Ανοιχτό Διήμερο» της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς για τα Τοπικά Συμβούλια Νέων στην Κομοτηνή, 17-18 Μαΐου 2008).

Η συνεργασία της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς και του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών, στο πρόγραμμα «Διακοπές και Εθελοντισμός», αξιοποιεί την εθελοντική διάθεση των νέων ανθρώπων για προσφορά και κοινωνική δραστηριότητα, σε περιόδους και περιοχές αυξημένων απαιτήσεων, όπως οι καλοκαιρινοί μήνες στα τουριστικά θέρετρα της Ελλάδας. Η διοργάνωση Χειμερινών

Τριήμερων Εναλλακτικού Τουρισμού κατά τους χειμερινούς και εαρινούς μήνες με τίτλο: «Γνωρίζω τη χώρα μου», έχει επίσης τύχει μεγάλης συμμετοχής από τη Νεολαία ενώ παράλληλα δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να παρακολουθήσουν πρωινές κινηματογραφικές προβολές.

Σε συνεργασία με Ιστιοπλοϊκούς και Ναυτικούς Ομίλους της χώρας η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς διοργανώνει προγράμματα Ιστιοπλοϊκών Τριημέρων, με τίτλο: «Ιστιοπλοϊκά Τριήμερα». Το πρόγραμμα: «Οι Νέοι γνωρίζουν την Ευρώπη» δίνει τη δυνατότητα, κάθε χρόνο, σε 300 αριστούχους μαθητές αποφοίτους της Β' τάξης του Λυκείου από όλη την Ελλάδα και σε 30 καθηγητές-συνοδούς να ταξιδέψουν σε κάποια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα (Γενικός Γραμματέας Νέας Γενιάς, Παντελής Σκλιάς, 2008).

Στον τομέα της Πρόληψης και της Υγείας η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς συνεργάζεται με την ΠΡΑΞΙΣ στο πρόγραμμα «Πρώτα Ρώτα». Η εκστρατεία εστιάζει στην ενημέρωση για θέματα χρήσης ναρκωτικών ουσιών, καπνίσματος, κατανάλωσης αλκοόλ, και προφύλαξης από Σεξουαλικώς Μεταδιδόμενα Νοσήματα. Η δράση αυτή υλοποιείται σε κεντρικό επίπεδο αλλά και στην περιφέρεια και συγκεκριμένα σε περιοχές όπου οι νέοι έχουν επιλέξει ως προορισμό για τις διακοπές τους. Πρόκειται για μια πρωτότυπη δράση, που απευθύνεται με άμεσο και πρωτοποριακό τρόπο στους νέους, μακριά από στερεοτυπικές αντιλήψεις του παρελθόντος και σεβόμενοι, την ανάγκη για διασκέδαση. Σχετικά με την περιγραφή της δράσης, ομάδες νέων εθελοντών, ανάμεσα στους οποίους υπάρχουν και άτομα με ιατρικές γνώσεις ταξιδεύουν για 40 ημέρες σε ολόκληρη τη χώρα, συγκεκριμένα στις Κυκλάδες, την Κω, τη Ρόδο, τα Χανιά, την Νότια Ελλάδα και τα Επτάνησα καθώς και στη Αττική, την Ηπειρωτική και Βόρεια Ελλάδα. Οι εθελοντές ενημερώνουν όλους τους νέους και φυσικά τους ανήλικους, στις ώρες του ελεύθερου χρόνου τους σε παραλίες, συναυλίες, φεστιβάλ νεολαίας. Στο πλαίσιο της δράσης διανέμεται ειδικά διαμορφωμένο ενημερωτικό υλικό και μοντέρνα αξεσουάρ, υπενθυμίζοντας την ανάγκη για ασφαλή διασκέδαση. Ταυτόχρονα, η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς έχει προβλέψει και προγραμματίσει ένα πλέγμα δράσεων που θα ασχολείται με τις σύγχρονες εξαρτήσεις των νέων, συνεπώς και με τη μάστιγα των ναρκωτικών. Στόχος των δράσεων θα είναι η καταπολέμηση του εφησυχασμού και της άγνοιας, σε θέματα που αφορούν στην αύξηση του προβλήματος των εξαρτησιογόνων ουσιών, καθώς και η καλλιέργεια ενημερωμένων νέων, που θα γνωρίζουν και θα δρουν προληπτικά προστατεύοντας τον εαυτό τους και τους γύρω τους.

Στο πλαίσιο της πρόληψης για καλύτερη Υγεία, η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς συμμετέχει σε δράσεις του «Διαδημοτικού Δικτύου για την Υγεία», ενώ παράλληλα στηρίζει τη δράση των Συλλόγων των Φοιτητών Ιατρικής : «απόβαση στα νησιά» (1^{ο} «Ανοιχτό Διήμερο» της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς για τα Τοπικά Συμβούλια Νέων στην Κομοτηνή, 17-18 Μαΐου 2008).

Στο πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς έχουν ιδρυθεί και τα Τοπικά Συμβούλια Νέων. Στόχος τους είναι η ενεργοποίηση της νέας γενιάς στα κοινά ή ακόμα και η εκπαίδευση της νέας γενιάς στη δημοκρατία και η κατοχύρωση εμπράκτως του δικαιώματος της νέας γενιάς στα δημοτικά συμβούλια, στα νομαρχιακά συμβούλια, στην κεντρική πολιτική, για να έχει άποψη για όλα τα ζητήματα, τα οποία επηρεάζουν τη ζωή της ή θα επηρεάσουν την εικόνα της χώρας τα επόμενα χρόνια.

ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης Παραβατικότητας είναι αποκεντρωμένες δομές αντεγκληματικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο και έχουν συσταθεί με το άρθρ. 16 του Ν. 2713/1999. Οι δραστηριότητές τους απαριθμούνται από το άρθρ. 2 της υπ' αρ. 3002/1/14-στ'/14-1-02 απόφασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης (Κεντρικό Συμβούλιο Πρόληψης της Παραβατικότητας και Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών Πανεπιστημίου Αθηνών, 2006)

Τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης Παραβατικότητας είναι θεσμός που βασίζεται αποκλειστικά στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η οργάνωση και η λειτουργία τους γίνεται με απόφαση του Δημάρχου ή Προέδρου της Κοινότητας, μετά από πρόταση του οικείου Δημοτικού η Κοινοτικού Συμβουλίου.

Τα Συμβούλια μπορούν να συσταθούν σε κάθε Δήμο ή Κοινότητα της Ελληνικής Επικράτειας που έχει πληθυσμό μεγαλύτερο από τρεις χιλιάδες (3.000) κατοίκους. Σε περιοχές με ιδιαίτερες ανάγκες είναι δυνατόν να συσταθούν επιπρόσθετα τέτοια Συμβούλια στα επιμέρους δημοτικά διαμερίσματα. Ο αριθμός των μελών πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ πέντε (5) και έντεκα (11) μελών (Κεντρικό Συμβούλιο Πρόληψης της Παραβατικότητας και Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών Πανεπιστημίου Αθηνών, 2006). Τα Συμβούλια απαρτίζονται από επιστήμονες και λειτουργούς που διαμένουν μόνιμα στην περιφέρεια του Δήμου ή της Κοινότητας και διαθέτουν ειδικές γνώσεις στον τομέα της εγκληματικότητας και της νεανικής παραβατικότητας, όπως δικαστικοί λειτουργοί, εγκληματολόγοι, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, αστυνομικοί, κοινωνικοί λειτουργοί κ.λπ. Σκοπός τους είναι η καταγραφή και μελέτη της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο, καθώς και η υποβολή προτάσεων για την αντιμετώπισή της (Μπέσιλα-Βήκα Ε., 2005).

Οι πόροι που απαιτούνται για τη σύσταση και τη λειτουργία των ΤοΣΠΠΑ είναι μικροί. Ο ρόλος των Συμβουλίων Πρόληψης της Εγκληματικότητας είναι γνωμοδοτικός και συμβουλευτικός και η θέση των μελών τους τιμητική και άμισθη. Η συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέσω των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας (ΤοΣΠΠα), όπως μετονομάστηκαν, πρέπει να είναι άμεση και αποτελεσματική και αυτό που προέχει είναι η οργάνωση, που επιτρέπει παρακολούθηση των προβληματικών καταστάσεων και κοινωνικών φαινομένων με σκοπό την προστασία της τοπικής κοινωνίας μέσω της πρόληψης (Μπέσιλα-Βήκα Ε., 2005).

Βασική επιδίωξη των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας είναι η ενίσχυση των δεσμών της γειτονιάς για την ενδυνάμωση της συμμετοχικής, αντεγκληματικής πολιτικής. Αυτά καλούνται να αντιμετωπίσουν τα αίτια που προκαλούν την εγκληματικότητα και όχι να υποκαταστήσουν την Αστυνομία.

Υπάρχουν πολλές δράσεις που μπορεί να αναπτύξει ο Δήμος και των οποίων ο συντονισμός μπορεί να γίνει μέσα από τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας. Η σημασία του θεσμού αυτού, ιδιαίτερα στη δημιουργία κοινωνικής συνοχής, οδήγησε στην αναφορά του θεσμού στα άρθρα του νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων. Τα Συμβούλια αυτά έχουν τη δυνατότητα να αναλάβουν

πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο, με στόχο την πρόληψη του εγκλήματος και τη συνδρομή των πολιτών στο κοινωνικό έργο της αστυνομίας (Μπέσιλα-Βήκα Ε., 2005).

Τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας (ΤΟ.Σ.Π.ΠΑ.) προβλέπονται στο άρθρο 84 του νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων και δίνουν τη δυνατότητα στις τοπικές κοινωνίες να καταστούν οι φυσικοί χώροι διαχείρισης και πρόληψης της μικρομεσαίας εγκληματικότητας και να συμβάλλουν στην εμπέδωση της ασφαλείας του πολίτη στην καθημερινή του ζωή, ως βασικό όρο της ποιότητας ζωής. Τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας μπορούν να βοηθήσουν τις τοπικές κοινωνίες: 1) Στην καταγραφή και μελέτη της εγκληματικότητας στην πραγματική της διάσταση στο πλαίσιο των Δήμων του Νομού μας. 2) Στην ευαισθητοποίηση και την ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών φορέων και των πολιτών σε προγράμματα πρόληψης. 3) Στην πλαισίωση και στο συντονισμό πρωτοβουλιών άλλων κοινωνικών φορέων που στοχεύουν στην πρόληψη. 4) Στη συνδρομή στο κοινωνικό έργο της Αστυνομίας. 5) Στη δημιουργία κέντρων βοηθείας, αρωγής και πληροφόρησης για τα θύματα εγκληματικών πράξεων. 6) Στην ανάπτυξη της κοινοτικής διαμεσολάβησης και στην εμπέδωση της κοινωνικής αλληλεγγύης. 7) Στην εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων παροχής κοινωφελούς εργασίας. 8) Στην υποβολή προτάσεων προς τους αρμόδιους φορείς (Περιφέρεια, Νομαρχία, ΥΠΕΧΩΔΕ) για την αναβάθμιση ορισμένων περιοχών, που παρουσιάζουν προβλήματα παραβατικότητας. 9) Στην κατάστρωση προγραμμάτων πρόληψης, σχετικά με ειδικές μορφές παραβατικής - εγκληματικής συμπεριφοράς (π.χ. σχολική και εξωσχολική βία, χρήση ναρκωτικών, κακοποίηση και εκμετάλλευση ανηλίκων, κ.λπ.) (Τσιγκρής, Α., 2008).

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ενίσχυση του κινήματος εθελοντισμού και η ενθάρρυνση της συμμετοχής των πολιτών σε συλλογικές δράσεις που βασίζονται στην εθελοντική προσφορά μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην πρόληψη της παραβατικότητας, και ιδίως της «καθημερινής» παραβατικότητας, στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας.

Η ανάπτυξη του εθελοντισμού μπορεί να συμβάλει είτε διότι προσφέρονται δημιουργικές διέξοδοι απασχόλησης σε ευαίσθητες πληθυσμιακές ομάδες του Δήμου ή της Κοινότητας, είτε και διότι αξιοποιείται ο ελεύθερος χρόνος εθελοντών σε προγράμματα πρόληψης παραβατικότητας και κοινωνικής εργασίας.

Οι εθελοντές μπορούν να συνδράμουν με πολλούς τρόπους στην αποστολή των ΤοΣΠΠΑ:

- Προστατεύοντας ελεύθερους χώρους, χώρους πρασίνου, παιδικές χαρές, χώρους γύρω από σχολεία ή εγκαταλειμμένα κτίρια της περιοχής τους, ώστε αυτά να μη γίνονται στέκια παράνομων δράσεων.
- Βοηθώντας στην καταγραφή της εγκληματικότητας/ παραβατικότητας και των ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής.
- Συμβάλλοντας στην ενημέρωση των κατοίκων μιας περιοχής για θέματα πρόληψης της παραβατικότητας (οδική συμπεριφορά, χρήση ναρκωτικών ουσιών, ενδοοικογενειακή βία, σχολική βία, κακοποίηση και εκμετάλλευση γυναικών και ανηλίκων, κ.λπ.).
- Συμμετέχοντας σε προγράμματα στήριξης και ενσωμάτωσης ευαίσθητων κοινωνικά ομάδων (πρώην χρηστών, αποφυλακισθέντων, αλλοδαπών κ.λπ.).

- Συμμετέχοντας σε κοινωνικές δράσεις αλληλεγγύης και υποστήριξης συμπολιτών τους που τους έχουν ανάγκη.
- Αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες για πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες που θα δίνουν δημιουργικές διεξόδους κυρίως στους νέους.
- Συμμετέχοντας και πλαισιώνοντας πρωτοβουλίες κοινωνικών φορέων, όπως θεραπευτικών κοινοτήτων, ιατρικών συλλόγων, συλλόγων γονέων κ.λπ., που στοχεύουν στην πρόληψη της παραβατικότητας.
- Παρέχοντας πληροφόρηση και βοήθεια σε θύματα εγκληματικών πράξεων (κακοποιημένες γυναίκες, παιδιά θύματα εκμετάλλευσης κ.λπ.).
- Υποστηρίζοντας γραμματειακά ή διοικητικά τα Συμβούλια (Κεντρικό Συμβούλιο Πρόληψης της Παραβατικότητας και Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών Πανεπιστημίου Αθηνών, 2006)

Προσπάθειες για τη λειτουργία και την προώθηση Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας, έχουν γίνει στο εξωτερικό από πολλά χρόνια και, συγκεκριμένα, από τη δεκαετία του '80, όταν ένας Πρόεδρος της Επιτροπής Γάλλων Δημάρχων, ο Gilbert Bonnemaison το 1983 συνέταξε το 1983 μία σημαντική έκθεση, όπου ανέλυε το πώς μπορούσε να λειτουργήσει η πρόληψη σε τοπικό επίπεδο.

Το ίδιο και οι Βρετανοί, ένα χρόνο αργότερα, δημιούργησαν κάποιες «Multi-Agency Committees», που είχαν σχέση με την πρόληψη της παραβατικότητας σε τοπικό επίπεδο. Και το Συμβούλιο της Ευρώπης με πολύ σημαντικές Συστάσεις, ήδη από το 1983, και έθεσε τα θεμέλια πάνω στα οποία θα μπορούσε να οικοδομηθεί αυτή η προσπάθεια (Κουράκης, Ν., 2005).

Ένα ανάλογο πείραμα στην Ελλάδα είχε γίνει ήδη το 1987 με το τότε συσταθέν Συμβούλιο Πρόληψης της Εγκληματικότητας, το οποίο ωστόσο δεν λειτούργησε (ν. 1738/1987). Από την άλλη πλευρά, η προσπάθεια που γίνεται τώρα και έχει θεσμοθετηθεί το 1999 (ά. 16 ν. 2713/1999) έχει οδηγήσει σε αρκετές πρωτοβουλίες, ώστε να μπορέσει αυτός ο θεσμός να ενεργοποιηθεί.

Αν και συστήθηκαν γύρω στα 89-90 τοπικά Συμβούλια Πρόληψης σε διάφορα μέρη της χώρας, αυτά δεν κατέστη δυνατόν να λειτουργήσουν με ουσιαστικό τρόπο. Είναι αλήθεια, πως ο θεσμός αυτός, που έχει δοκιμαστεί με επιτυχία σε άλλες χώρες και έχει αποδώσει καρπούς στον τομέα πρόληψης της παραβατικότητας, στην Ελλάδα, δεν κατάφερε να λειτουργήσει σωστά. Αλλού δεν συστάθηκαν καθόλου Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας, αλλού συστάθηκαν αλλά δεν λειτούργησαν, αλλού αδρανοποιήθηκαν μετά από μερικούς μήνες λειτουργίας και αλλού παρέμειναν μόνο στα χαρτιά. Η αποτυχία για πολλούς οφείλεται κυρίως στην έλλειψη κατάλληλων προσώπων που θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν και τους υπόλοιπους για να υπάρξει έργο (Μπέσιλα-Βήκα Ε., 2005). Τα προβλήματα φαίνεται να είναι πολλά, τόσο οργανωτικά όσο και οικονομικά.

Ωστόσο, τον τελευταίο καιρό, υπάρχει μια σημαντική αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος: στον Πειραιά έχει συσταθεί από τις 18 Μαΐου του 2005 ένα δυναμικό Συμβούλιο Πρόληψης της Παραβατικότητας, το οποίο υπόσχεται να αντιμετωπίσει τα προβλήματα με ιδιαίτερα αποτελεσματικό τρόπο ενώ είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός, ότι τον Μάρτιο 2005, και ο Δήμος Αθηναίων, με αποφάσεις του, προέβη σε

σύσταση και λειτουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας στα επτά διαμερίσματα της πόλης των Αθηνών.

Επίσης, στον Κορυδαλλό γίνεται σημαντική προσπάθεια και έχει οργανωθεί μία Επιτροπή Διαμεσολάβησης. Όμως και σε άλλες περιοχές, όπως στην Ηλιούπολη, στη Ζάκυνθο κ.α., υπάρχουν Συμβούλια τα οποία λειτουργούν αποδοτικά. Ένας από τους βασικούς σκοπούς αυτών των Συμβουλίων είναι και η καταγραφή της εγκληματικότητας σε κάθε περιοχή, ώστε, με βάση τα δεδομένα αυτής της καταγραφής, να προχωρήσουν στη συνέχεια τα Συμβούλια από τη διάγνωση στην πρόληψη και στη θεραπεία (Κουράκης, Ν., 2005).

Υπάρχουν και προγράμματα, όπως το Κοινοτικό Πρόγραμμα «Θησέας», τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα χρηματοδότησης για την πρόληψη της παραβατικότητας, ιδίως εφόσον πρόκειται για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, όπως είναι οι αποφυλακιζόμενοι, οι άστεγοι, οι τοξικοεξαρτημένοι, οι μετανάστες και διάφορες άλλες συναφείς κατηγορίες πολιτών, από τις οποίες, δυστυχώς, κατά ένα μεγάλο μέρος, προέρχεται η εγκληματικότητα ή, τουλάχιστον, στις οποίες στερεοτυπικά αυτή αποδίδεται (Κουράκης, Ν., 2005).

Προκειμένου να οργανωθεί σωστά το έργο των Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας, γίνονται σήμερα κάποιες προσπάθειες, οι οποίες φαίνεται να βρίσκουν ανταπόκριση:

Έχει δημιουργηθεί, με επικεφαλή τον καθηγητή Νέστωρ Κουράκη, μια ιστοσελίδα που λέγεται «niotho–asfalis.gr» όπου μπορεί κανείς να βρει συγκεκριμένες οδηγίες όχι μόνο για τη σύσταση, αλλά και για την καλή λειτουργία ενός τοπικού Συμβουλίου Πρόληψης της Παραβατικότητας, με κύριο στόχο την αντιμετώπιση των κοινωνικών παραγόντων που εξωθούν στην παραβατικότητα (κοινωνική πρόληψη). Μπορούν έτσι οι Δήμοι να ενισχύσουν προγράμματα για τη στήριξη οικογενειών και παιδιών που έχουν εμπλακεί στην περιπέτεια των ουσιών, για τη λειτουργία κέντρου νέων ευκαιριών και υποστήριξης γυναικών -ιδίως κακοποιημένων- καθώς και για την απασχόληση ειδικού παιδοψυχολόγου στα σχολεία, όπως έχει ήδη συμβεί ή συμβαίνει ακόμη, αντίστοιχα, με τους Δήμους Ζωγράφου, Αιγάλεω και Αγίων Αναργύρων. Υπάρχουν επιπλέον μέσα σ' αυτή την ιστοσελίδα και διευθύνσεις από διάφορους φορείς, ώστε και ο πολίτης και το Τοπικό Συμβούλιο να μπορούν να προσφύγουν -για παράδειγμα, σε υπηρεσίες του ΚΕΘΕΑ ή του ΟΚΑΝΑ- για να βοηθήσουν κάποιον συμπολίτη μας που έχει πρόβλημα με ναρκωτικές ουσίες ή, σε άλλες περιπτώσεις, να βοηθήσουν κάποιον αποφυλακιζόμενο, μετανάστη κ.λπ (Κουράκης, Ν., 2005).

Η Ομάδα Διοίκησης Έργου, που έχει συσταθεί στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης για τη μελέτη και ενίσχυση του θεσμού, έχει συστήσει έναν οδηγό όχι μόνο για τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας αλλά και χρήσιμες συμβουλές για την πρόληψη της καθημερινής παραβατικότητας. Είναι ένα πολύτιμο βοήθημα κατεύθυνσης για την έναρξη λειτουργίας ενός τέτοιου θεσμού, σε συνδυασμό με τη λειτουργία ενός Κεντρικού Συμβουλίου Πρόληψης της Παραβατικότητας, που έχει ως έργο το συντονισμό της δράσης των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της Παραβατικότητας καθώς και την παροχή σ' αυτά επιστημονικών κατευθύνσεων και οδηγιών (Μπέσιλα-Βήκα Ε., 2005).

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Το Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών άρχισε να λειτουργεί το 1993 υπό τη διεύθυνση, αρχικά, της Καθηγήτριας Κ. Δ. Σπινέλλη, και στη συνέχεια (2001) του Καθηγητή Νέστορα Κουράκη.

Το Εργαστήριο έχει κατανεμηθεί στον Τομέα Ποινικών Επιστημών του Τμήματος Νομικής, το δε προσωπικό του απαρτίζεται κυρίως από τα μέλη ΔΕΠ του Τομέα, αλλά και από εξωτερικούς συνεργάτες με ειδικές γνώσεις στο αντικείμενο. Η έδρα του Εργαστηρίου βρίσκεται στον πρώτο όροφο του παλαιού κτιρίου της Νομικής Σχολής, στην οδό Σόλωνος 57, α΄όροφος (γραφείο 111), και περιλαμβάνει βιβλιοθήκη, χώρο συσκέψεων για την ερευνητική ομάδα (περί τα 20 άτομα) και ηλεκτρονικό εξοπλισμό, καθώς επίσης τρία γραφεία (τα υπ' αρ. 156, 157 και 158) στον γ΄ όροφο του κτιρίου επί της οδού Σόλωνος 57, που διατίθενται σε ερευνητές του Εργαστηρίου και σε μεταπτυχιακούς υποτρόφους Ποινικού Δικαίου και Εγκληματολογίας του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών.

Εκπαιδευτικό και ερευνητικό έργο

Σύμφωνα με το ιδρυτικό Προεδρικό Διάταγμα (υπ' αριθμ. 535/1991, ΦΕΚ Α' 210), το Εργαστήριο έχει ως αποστολή του, μεταξύ άλλων, την κάλυψη των διδακτικών αναγκών του Τμήματος στα γνωστικά αντικείμενα του Τομέα Ποινικών Επιστημών (και δη τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο), τη διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων, τη διοργάνωση επιστημονικών διαλέξεων, σεμιναρίων, ημερίδων, συνεδρίων κ.λπ., και τη συνεργασία με άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα, κρατικούς ή μη φορείς και κέντρα ερευνών. Στο πλαίσιο αυτών των στόχων το Εργαστήριο έως τώρα:

- έχει δημιουργήσει ιστοσελίδα στο Διαδίκτυο με χρήσιμες πληροφορίες και επιστημονικές τοποθετήσεις σε ζητήματα εγκληματολογίας, ποινικής καταστολής, ποινικού δικαίου και αντεγκληματικής πολιτικής: www.law.uoa.gr/crime-research/.

- έχει διοργανώσει και συνεχίζει να διοργανώνει ελεύθερα εκπαιδευτικά σεμινάρια σε θέματα ποινικών επιστημών (π.χ. κάθε εξάμηνο διοργανώνονται από την κ. Βασ. Σαλεσιώτου σεμινάρια Δικαστικής Γραφολογίας για προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές του Πανεπιστημίου μας).

- έχει διεξαγάγει και ολοκληρώσει πάνω από δέκα επιστημονικές έρευνες σε θέματα εγκληματικότητας και φυλακών, ενίοτε σε συνεργασία με ελληνικούς ή και αλλοδαπούς φορείς. Οι έρευνες αυτές αφορούν μεταξύ άλλων την κατάσταση και τα προβλήματα των γυναικών κρατουμένων (1995-1997) και των ανήλικων κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές (1993-1995), καθώς και επαναληπτική (follow - up) εξέταση για το τι απέγιναν οι παραβατικοί αυτοί ανήλικοι στη συνέχεια (1999-2001). Ακόμη έχει ολοκληρωθεί έρευνα με θέμα τις παραβατικές ομάδες και τις συμμορίες ανηλίκων στη σύγχρονη Ελλάδα (2004) και ήδη από το 2005 διεξάγονται αφενός έρευνα για τη γνώμη των ιατρών, των νοσηλευτών και του κοινού ως προς το αμφιλεγόμενο ζήτημα της

ευθανασίας (έχουν έως τώρα συμπληρωθεί περί τα 600 ερωτηματολόγια) με επιστημονικούς υπευθύνους τον Καθηγητή κ. Ν. Κουράκη και την Ομότιμη Καθηγήτρια κ. Κ. Δ. Σπινέλλη, και αφετέρου έρευνα επί αποφάσεων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών ως προς το «Δικαιϊκό και κοινωνικοπρονοιακό πρότυπο κατά την απονομή της δικαιοσύνης», με επιστημονική υπεύθυνο τη Λέκτορα κ. Μ. Κρανιδιώτη και ειδική σύμβουλο την Ομότιμη Καθηγήτρια κ. Κ. Δ. Σπινέλλη.

- έχει διοργανώσει ικανό αριθμό ημερίδων, διαλέξεων και εκδηλώσεων. Ετσι, κατά το έτος 2006, σε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία Εγκληματολογίας, έχουν γίνει ομιλίες και συζητήσεις για τα θέματα «Εγκληματολογικές Όψεις της Μετανάστευσης» (15.2.2006) και «(Αν)ασφάλεια, Αντεγκληματική Πολιτική και Δικαιώματα του Ανθρώπου» (30.3.2006), ενώ την 17.5.2006 οργανώνεται Ημερίδα με θέμα «Το πρόβλημα της παραβατικότητας των ανηλίκων στην Ελλάδα σήμερα και εφικτοί τρόποι αντιμετώπισής του». Επίσης, σε συνεργασία με το Εργαστήριο και άλλους φορείς, ο Ερευνητικός Όμιλος Φοιτητών Νομικής προετοιμάζει το Πρώτο Φοιτητικό Συνέδριο Εγκληματολογίας, που θα λάβει χώρα στο Αμφιθέατρο Δρακοπούλου την 23η (απόγευμα) και 24η Μαΐου 2006 (πρωί και απόγευμα).

- έχει συνεργασθεί κατά καιρούς με ευρωπαϊκούς φορείς (π.χ. Ευρωπαϊκή Ενωση, Συμβούλιο της Ευρώπης), με πανεπιστημιακές μονάδες της Ελλάδας και του εξωτερικού (π.χ. Πανεπιστήμια Würzburg, Κύπρου, Βελιγραδίου, Θεσσαλονίκης), με κρατικούς φορείς (Υπουργεία Δικαιοσύνης Ελλάδας, Κύπρου, Ολλανδίας, Μ. Βρετανίας [Home Office], ΕΛ.ΚΕ.ΠΑ., Ο.Α.Ε.Δ.), καθώς και με μη κυβερνητικές οργανώσεις (π.χ. Ιδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου). Διοργανώθηκε έτσι τον Νοέμβριο 1998 Ημερίδα με θέμα: «Εγκλημα και Διακίνηση Ναρκωτικών Ουσιών: Διαβαλκανική συνεργασία για την Πρόληψη Διάδοσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών». Επίσης, πραγματοποιήθηκε συμμετοχή του Εργαστηρίου σε διεθνή έρευνα αυτοομολογούμενης εγκληματικότητας, σε συνεργασία με το Ολλανδικό Υπ. Δικαιοσύνης (1992-1994), καθώς και σε διευρωπαϊκή έρευνα της Ευρωπαϊκής Ενωσης για τις απάτες σε βάρος των συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ενωσης (1994-1995).

- έχει δημοσιεύσει σε έγκριτο περιοδικό την περιγραφή του Εργαστηρίου και των δραστηριοτήτων του (βλ. σχετικό δημοσίευμα της C.D.Spinellis, σε: European Journal on Criminal Policy and Research, τόμ. 3 (1995), τχ. 1, σ.100-103, όπου και περαιτέρω διεξοδικές πληροφορίες για τις έως τότε δραστηριότητες του Εργαστηρίου).

- έχει πραγματοποιήσει την αξιολόγηση προγραμμάτων που εφαρμόζονται για τη θεραπεία και κοινωνική επανένταξη προσώπων εξαρτημένων από ουσίες (προγράμματα «Στροφή» και «Εν Δράσει» του ΚΕΘΕΑ για εξαρτημένους κρατουμένους, 2005-2006).

- έχει αναλάβει και ολοκληρώσει την επικαιροποίηση και τον εμπλουτισμό με νεώτερη νομοθεσία του έργου «Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι», που εκπονήθηκε από τον Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Φώτιο Μακρή. Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η ηλεκτρονική επεξεργασία του έργου, ώστε να διατίθεται δωρεάν στην ιστοσελίδα του Εργαστηρίου.

- έχει ολοκληρώσει, σε άτυπη συνεργασία με το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, την έκδοση του Εγχειριδίου «Για να νιώθουμε Ασφαλείς μέσα σε μια Κοινωνία Ενεργών Πολιτών» και έχει δημιουργήσει αντίστοιχη ιστοσελίδα (www.niotho-asfalis.gr) για θέματα διάγνωσης και πρόληψης της παραβατικότητας. Στο ίδιο πλαίσιο, μεταφράζονται στην ελληνική γλώσσα έργα με επιτυχημένες πρακτικές για την αποτροπή της εγκληματικότητας (π.χ. «Urban Crime Protection», «100 Crime Prevention Programs to inspire Action across the world» κ.ά.).

- Προγραμματίσθηκαν ήδη και υλοποιούνται οι εξής πρωτοβουλίες: η κατάρτιση έντυπου και ηλεκτρονικού αγγλοελληνικού ερμηνευτικού λεξικού εγκληματολογικών όρων, η έκδοση ηλεκτρονικού περιοδικού με τίτλο "The Art of Crime": www.theartofcrime.gr, όπου θα αναλύονται ζητήματα ποινικο-εγκληματολογικού χαρακτήρα και αντεγκληματικής πολιτικής, η σύνταξη εγκληματολογικής εγκυκλοπαίδειας, η δημιουργία ενός ετήσιου ημερολογίου του Εργαστηρίου, καθώς και η συγγραφή βιβλίου με απάνθισμα (στην ελληνική) κλασικών εγκληματολογικών κειμένων από αλλοδαπούς και έλληνες συγγραφείς. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έκδοση του ηλεκτρονικού περιοδικού "The Art of Crime" γίνεται και στην αγγλική γλώσσα, προς τον σκοπό, δε, αυτό, απασχολήθηκε στο Εργαστήριο για δύο εβδομάδες, μέσω του προγράμματος ανταλλαγής φοιτητών της ELSA (The European Law Students' Association) ο φοιτητής Νομικής της Μάλτας κ. Jean - Pie Gauci - Maistre.

Το Εργαστήριο παρέχει τις εξής υπηρεσίες:

• Πρόληψη εγκληματικότητας και νεανικής παραβατικότητας.
• Μελέτη μορφών εγκληματικής ή αποκλίνουσας συμπεριφοράς (π.χ. βία στα γήπεδα, κλοπές σε πολυκαταστήματα).
• Ερευνες σε δράστες (π.χ. βία στο σχολείο).
• Ερευνες σε θύματα (π.χ. κακοποίηση γυναικών, παιδιών και ηλικιωμένων).
• Ερευνες στο σύστημα Ποινικής Δικαιοσύνης.
• Μελέτη προβλημάτων φυλακής και κρατουμένων ενηλίκων και ανηλίκων.
• Κατάρτιση και προετοιμασία (απο)φυλακισμένων ανηλίκων και ενηλίκων για προώθηση στην απασχόληση.
• Αξιολόγηση προγραμμάτων (κατάρτισης φυλακισμένων, παροχής υποκατάστατων ναρκωτικών ουσιών, κ.λπ.).

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ο συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο της αποστολής του ως συνήγορος του Παιδιού, τον Ιούλιο του 2003, διορίστηκε στην Ανεξάρτητη Αρχή Βοηθός Συνήγορος για το Παιδί και συγκροτήθηκε ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού. Ο Συνήγορος του Παιδιού είναι πλαισιωμένος από διεπιστημονική ομάδα και λειτουργεί σύμφωνα με τις προβλέψεις του ν.3094/03 και τα πρότυπα που έχουν συμφωνηθεί από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC), του οποίου είναι μέλος (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).

Στη διάρκεια των 4,5 χρόνων λειτουργίας του (μέχρι το Νοέμβριο του 2007) ο Συνήγορος του Παιδιού δέχθηκε συνολικά 1180 αναφορές από πολίτες. Οι αναφορές

που δέχεται η Αρχή για παραβιάσεις δικαιωμάτων ανηλίκων αυξάνονται διαρκώς. Κατά το 2007 η αύξηση αναφορών είναι της τάξεως του +17% έναντι του προηγούμενου έτους.

Ως προς τις θεματικές κατηγορίες των υποθέσεων με τις οποίες έχει ασχοληθεί ο Συνήγορος του Παιδιού, πρώτη είναι αυτή της εκπαίδευσης (38,1%). Ακολουθούν:
- η οικογένεια και υποκατάστατη φροντίδα, στην οποία περιλαμβάνονται θέματα γονικής επιμέλειας, σχέσεις γονιών - παιδιών, υιοθεσίες και αναδοχές, η επικοινωνία παιδιών με τον γονέα με τον οποίο δεν διαμένουν μαζί, κ.α. (18,7%)
- η υγεία, πρόνοια και κοινωνική ασφάλιση ανηλίκων, κατηγορία στην οποία περιλαμβάνονται και οι παιδικοί σταθμοί (12,4%)
- η υποδοχή αλλοδαπών μεταναστών και προσφύγων, στην οποία περιλαμβάνονται και υποθέσεις οικογενειακής συνένωσης (12,3%)
- η κακοποίηση και εκμετάλλευση ανηλίκων (6,6%),
- θέματα σχετικά με την ταυτότητα και τα πιστοποιητικά γέννησης (3,9%), η κοινωνική συμμετοχή και ψυχαγωγία (3,2%), το επίπεδο ζωής και διαβίωσης (2,4%), το παιδί ως καταναλωτής (1,8%) κ.α.

Η ειδική τηλεφωνική γραμμή χωρίς χρέωση 800.11.32000 που έχει καθιερώσει ο Συνήγορος του Παιδιού για την επικοινωνία του με ανηλίκους, έχει δώσει τη δυνατότητα σε ορισμένα παιδιά να επικοινωνούν με την Αρχή, ωστόσο φαίνεται ότι η άμεση επαφή είναι ο καλύτερος τρόπος για ένα παιδί να εκφράζει τις ανησυχίες του και να αναφέρει παραβιάσεις δικαιωμάτων του.

Σημαντικό μέρος της δράσης του Συνηγόρου του Παιδιού αφορά πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει, ανεξάρτητα από αναφορές, για να παρακολουθεί την εφαρμογή της διεθνούς και εθνικής νομοθεσίας για τα παιδιά, να επικοινωνεί με τα παιδιά, με επαγγελματίες που εργάζονται μαζί τους και με γονείς, να αποτυπώνει την κατάσταση της εκπαίδευσης, των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, των δομών φιλοξενίας και δημιουργικής απασχόλησης και γενικότερα των φορέων που απευθύνονται στα παιδιά, να συνεργάζεται με φορείς που ασχολούνται με τα παιδιά για την διάδοση των δικαιωμάτων του παιδιού και την ευαισθητοποίηση επαγγελματιών και του κοινού και τέλος να προβαίνει σε διαπιστώσεις και προτάσεις προς την Πολιτεία με σκοπό την βελτίωση της νομοθεσίας, της πολιτικής και των θεσμών για το παιδί.

Από την έναρξη λειτουργίας του μέχρι σήμερα ο Συνήγορος του Παιδιού έχει πραγματοποιήσει πολύ μεγάλο αριθμό επισκέψεων σε σχολεία, ιδρύματα, υπηρεσίες, κέντρα για παιδιά και νέους, νοσοκομεία, κατασκηνώσεις, χώρους κράτησης εφήβων και οικισμούς Ρομά / τσιγγάνων και έχει επικοινωνήσει με ένα πολύ μεγάλο αριθμό ενηλίκων μέσα από ομιλίες, εκδηλώσεις και σεμινάρια για επαγγελματίες. Συγκεκριμένα, έχει πραγματοποιήσει περισσότερες από 150 συναντήσεις και συζητήσεις με ομάδες μαθητών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 90 επισκέψεις σε ιδρύματα παιδικής προστασίας, χώρους φιλοξενίας και περίθαλψης παιδιών και εφήβων, όπως και χώρους κράτησης και έχει επισκεφτεί περισσότερες από 50 πόλεις και νησιά της επικράτειας, όπου οργάνωσε ομιλίες, εκδηλώσεις και σεμινάρια για διάφορα θέματα αρμοδιότητάς του (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).

Στις πρωτοβουλίες του Συνηγόρου του Παιδιού που αφορούν τη διάδοση των Δικαιωμάτων του Παιδιού περιλαμβάνονται η έκδοση και διακίνηση 80.000 ενημερωτικών φυλλαδίων για παιδιά και εφήβους, 120.000 σελιδοδεικτών που

στάλθηκαν και διανεμήθηκαν σε μαθητές πρώτης γυμνασίου κατά τη σχολική χρονιά 2006-2007, ενημερωτικών εντύπων για ενήλικες, και αφισών. Επίσης έχει γίνει παραγωγή και διακίνηση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών μηνυμάτων, ηλεκτρονικών μηνυμάτων ενημέρωσης και λειτουργία της ιστοσελίδας www.0-18.gr στην οποία παρουσιάζεται το έργο της Αρχής, η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τα σημαντικότερα κείμενα που έχουν εκδοθεί στη διάρκεια λειτουργίας της.

Στη διάρκεια της τετραετίας ο Συνήγορος του Παιδιού διεξήγαγε επίσης μεγάλο αριθμό συναντήσεων με εκπροσώπους υπουργείων, δημοσίων οργανισμών και μη κυβερνητικών οργανώσεων που ασχολούνται με τα παιδιά. Μια από τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες του στον τομέα αυτό είναι η δημιουργία και ο συντονισμός του «Δικτύου για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά», που δημιουργήθηκε το 2005 (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).

Ο Συνήγορος του Παιδιού, ακολουθώντας τις πρακτικές των ομολόγων θεσμών της Ευρώπης, δίνει μεγάλη έμφαση στην προσεκτική ακρόαση των απόψεων των παιδιών για τα ζητήματα τα οποία τους αφορούν, σε εφαρμογή της πρόβλεψης του άρθρου 12 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Εκτός από τις επισκέψεις του σε σχολεία και άλλους χώρους που προαναφέρθηκαν, το 2007 και συγκεκριμένα την 21η Απριλίου, 40 χρόνια μετά την απόπειρα κατάλυσης της δημοκρατίας στην Ελλάδα, διεξήγαγε για πρώτη φορά μια συνάντηση με μαθητές από διαφορετικά γυμνάσια και λύκεια της Αττικής, που ονομάστηκε «Ημέρα Διαλόγου» με θέμα «Ακούγομαι, εκφράζομαι, συμμετέχω σε ένα σχολείο που μας σέβεται και μας υπολογίζει». Από τη συνάντηση αυτή προέκυψαν πολύ ενδιαφέρουσες προτάσεις των μαθητών, που περιλήφθηκαν σε σχετικό ερωτηματολόγιο, μέσω του οποίου συγκεντρώνονται οι απόψεις και άλλων μαθητών από όλη τη χώρα. Στις αρχές του 2008 προγραμματίστηκε μια δεύτερη παρόμοια συνάντηση στη Θεσσαλονίκη, ενώ παράλληλα ενημερώνονται και σχολεία όλης της επικράτειας τα οποία μπορούν να διεξάγουν σχετικές συζητήσεις στις τάξεις τους και να αποστέλλουν τις προτάσεις τους στο Συνήγορο. Σκοπός είναι αφού γίνει συγκέντρωση και καταγραφή των προτάσεων των μαθητών να διαβιβαστούν αυτές μαζί με τα σχόλια του Συνηγόρου του Παιδιού προς το Υπουργείο Παιδείας.

Ο Συνήγορος του Παιδιού παρακολουθεί επίσης μέσα από τη δράση του την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Ελλάδα, όπου άλλωστε αποτελεί νόμο αυξημένης τυπικής ισχύος (ν.2101/92). Η Αρχή ανησυχεί διότι δεν έχουν γίνει ακόμη αρκετά βήματα για την διάδοση της Σύμβασης στο ευρύ κοινό, όπως συμβατικά είναι υποχρεωμένη να κάνει η Ελληνική Πολιτεία. Οι επαγγελματίες που ασχολούνται με τα παιδιά δεν έχουν ως επί το πλείστον γνώση της Σύμβασης, ενώ η σχετική θεματική δεν περιλαμβάνεται επαρκώς στο αναλυτικό πρόγραμμα των σχολείων, όπου κανονικά θα πρέπει να διδάσκονται τα Δικαιώματα και η Σύμβαση με συμμετοχικές εκπαιδευτικές μεθόδους. Τέλος ο Συνήγορος του Παιδιού έχει ήδη εκφράσει την ανησυχία του για το γεγονός ότι η Ελληνική κυβέρνηση δεν έχει υποβάλει ακόμη προς την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ τις οφειλόμενες εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή της Σύμβασης για τις δύο πενταετίες 1995-2000 και 2000-2005.

Ο Συνήγορος του Παιδιού, επιχειρώντας να συμβάλει στη διάδοση της Σύμβασης, προέβη σε έκδοση της Σύμβασης με απλά λόγια, με σκοπό την εκπαιδευτική χρήση και διακίνησή της (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Ο Συνήγορος του Παιδιού καλωσόρισε την πρωτοβουλία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης να συντάξει ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που ανακοινώθηκε τον Απρίλιο του 2007. Ωστόσο το κείμενο που δόθηκε από το Υπουργείο σε δημοσιότητα προς δημόσια διαβούλευση, έκανε μόνο επιγραμματική αναφορά σε δράσεις και δεν περιλάμβανε ακόμη τα απαραίτητα στοιχεία που θα μπορέσουν να το καταστήσουν ένα Σχέδιο εθνικής πολιτικής προς την κατοχύρωση και υλοποίηση των δικαιωμάτων των ανηλίκων που ζουν στην χώρα. Συγκεκριμένα, όπως υποστήριξε ο Συνήγορος σε συνάντηση αλλά και σε σχετική επιστολή του προς το Υπουργείο, είναι απαραίτητο το Σχέδιο αυτό να περιλαμβάνει συγκεκριμένο επιχειρησιακό πλάνο, με πρόβλεψη διαδικασιών συμμετοχής όλων των συναρμόδιων υπουργείων και φορέων (δημοσίων και μη κυβερνητικών), δέσμευση πόρων, συγκεκριμένους στόχους, χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και σύστημα αποκεντρωμένης εφαρμογής, παρακολούθησης και αξιολόγησης. Το θέμα αυτό παραμένει ανοικτό καθώς δεν έχουν ακόμη ανακοινωθεί τα επόμενα βήματα για την συγκεκριμενοποίηση, υιοθέτηση από το Κοινοβούλιο και υλοποίηση του Σχεδίου αυτού (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).
Διεθνής Δραστηριότητα

Ο Συνήγορος του Παιδιού συμμετείχε ενεργά στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC), στο οποίο διετέλεσε Πρόεδρος ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού κ. Γιώργος Μόσχος από τον Απρίλιο του 2006 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2007. Τον Σεπτέμβριο του 2006 διεξήχθη στην Αθήνα το ετήσιο συνέδριο των Ευρωπαίων Συνηγόρων του Παιδιού. Επίσης, ο Συνήγορος του Παιδιού εκπροσωπήθηκε και έκανε παρουσιάσεις σε μεγάλο αριθμό επιστημονικών ημερίδων και συναντήσεων που διοργάνωσαν το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και άλλοι διεθνείς οργανισμοί και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Συμμετείχε με ομιλίες στο πρώτο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Βερολίνο 2007) και σε συνάντηση των Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας στην Κωνσταντινούπολη (Απρίλιος 2007). Διοργάνωσε ακόμη συνάντηση των Βαλκάνιων Συνηγόρων που έχουν στην αρμοδιότητα θέματα δικαιωμάτων του Παιδιού (Θεσσαλονίκη 2005) όπως και ανταλλαγές με ομόλογους θεσμούς από πολλές χώρες της Ευρώπης, για την απόκτηση και μετάδοση τεχνογνωσίας σχετικά με την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Παιδιού (ενημερωτικό δελτίο συνήγορος του πολίτη, 2007).

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Παραμέληση - Κακοποίηση – Εκμετάλλευση

Οι πρόσφατες νέες νομοθετικές ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής βίας και εκμετάλλευσης σε βάρος ανηλίκων αποτελούν βήματα στην κατεύθυνση της θωράκισης των ανηλίκων απέναντι σε διάφορες μορφές βίας. Ο Συνήγορος του Παιδιού συνέβαλε στις εργασίες προετοιμασίας του νομοσχεδίου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (ν.3500/06), συμμετέχοντας στη σχετική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή, μάλιστα πρότεινε και πέτυχε να συμπεριληφθεί στο εν λόγω νομοθέτημα άρθρο (ά. 4), που

καθιστά σαφές ότι η σωματική τιμωρία των παιδιών δεν αποτελεί επιτρεπτό μέσο σωφρονισμού εκ μέρους των γονέων. Ο Συνήγορος είχε ήδη απευθύνει τις προτάσεις του για αυτό το θέμα προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης από τον Μάρτιο του 2005.

Εξακολουθούν ωστόσο να υπάρχουν σημαντικότατες ελλείψεις ως προς τις υπηρεσίες διερεύνησης και διάγνωσης της κακοποίησης, όπως και της υποστηρικτικής παρέμβασης προς το παιδί και την οικογένειά του, με στόχο την λήψη των αναγκαίων μέτρων για την προστασία του παιδιού και την αποτροπή νέων παραβιάσεων σε βάρος του.

Προσπάθειες πρέπει να καταβληθούν για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γονέων για τη μη βίαιη διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Στην κατεύθυνση αυτή ενεργοποιείται και το Δίκτυο για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας των Παιδιών, στο οποίο συμμετέχει ο Συνήγορος του Παιδιού, όπως και Υπουργεία, δημόσια Ινστιτούτα και μη κυβερνητικές οργανώσεις. (περισσότερες πληροφορίες στο www.somatikitimoria.gr)

Η δημιουργία τηλεφωνικών γραμμών στις οποίες μπορούν οι πολίτες να αναφέρουν παραβιάσεις δικαιωμάτων ανηλίκων, ιδίως σε θέματα κακοποίησης, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την αποκάλυψη των παραβιάσεων, ωστόσο απαιτείται να υπάρχουν και κατάλληλες υπηρεσίες που θα υποστηρίξουν τα θύματα και θα παρέμβουν όπου απαιτείται.

Σημαντικότατο ζήτημα είναι η έλλειψη ενός εθνικού κέντρου και συστήματος για την αναγνώριση και παρακολούθηση της παιδικής κακοποίησης στην Ελλάδα, όπως και επιδημιολογικών ερευνών που αναδεικνύουν τα χαρακτηριστικά και την φύση της. Το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην υπόθεση της καθοδήγησης επαγγελματιών στα θέματα κακοποίησης, δεν του έχει όμως ανατεθεί -ούτε σε άλλον συναφή φορέα- ο συντονισμός συναφών ενεργειών σε πανελλήνια κλίμακα.

Δεν έχουν θεσπιστεί πρωτόκολλα δεοντολογίας επαγγελματιών για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης.

Ειδικά ως προς την υποχρέωση των εκπαιδευτικών να ενεργούν σε περιπτώσεις που διαπιστώνουν ότι μαθητές είναι θύματα παραμέλησης και κακοποίησης, που αναφέρεται και ρητά στο ν.3500/06, απουσιάζουν οι μηχανισμοί υποστήριξης και η καθοδήγηση των επαγγελματιών για τις ενέργειες που θα πρέπει να ακολουθήσουν σε τέτοιες περιπτώσεις. Είναι απαραίτητο το Υπουργείο Παιδείας να επιμορφώσει τους εκπαιδευτικούς για το νομικό πλαίσιο και τις υποχρεώσεις τους σε θέματα προστασίας των παιδιών από την παραμέληση και κακοποίηση και να τους πλαισιώσει στην αποστολή τους με ειδικούς ψυχικής υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες.

Απαραίτητο επίσης είναι να υπάρξουν ειδικά προγράμματα για την πρόληψη της σχολικής βίας. Τα προγράμματα αυτά δεν πρέπει να εστιάζουν στην αρνητική διάσταση των συμπεριφορών των παιδιών, αλλά στην ενίσχυση θετικών στάσεων και της συμμετοχής των μαθητών στην διαμόρφωση και τήρηση κανόνων στις σχολικές μονάδες.

Απαραίτητο είναι να ληφθούν περαιτέρω μέτρα για την προστασία των ανηλίκων θυμάτων και μαρτύρων από τις επανειλημμένες καταθέσεις και τη δημοσιότητα, που ουσιαστικά αποτελούν τροχοπέδη στην αποκάλυψη της κακοποίησης. Θα πρέπει να μελετηθούν και υιοθετηθούν διεθνώς καταξιωμένες πρακτικές για την χρήση οπτικοακουστικών μέσων, όπως η βιντεοσκόπηση καταθέσεων και να κατοχυρωθούν νομοθετικά, με στόχο την προστασία των ανηλίκων από τη δημοσιότητα της ποινικής δίκης. Επίσης, θα πρέπει να

προστατεύεται απόλυτα όλο το υλικό των φακέλων των συναφών υποθέσεων που είναι σε εκκρεμότητα στη δικαιοσύνη, από κάθε μορφής δημοσιοποίηση (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ως προς το φαινόμενο της παράνομης διακίνησης και της εκμετάλλευσης ανηλίκων, ιδίως σε εργασίες βλαπτικές για την ψυχική τους υγεία, θα πρέπει να ενισχυθούν οι πρακτικές της κοινωνικής εργασίας στο δρόμο (street work) και ιδιαίτερα σε συνεργασία με ειδικευμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις, ώστε να επιτυγχάνεται η προστασία των παιδιών με τις ελάχιστες δυνατές αρνητικές συνέπειες στην καθημερινή τους ζωή.

Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διακίνηση ανηλίκων -κυρίως εφήβων κοριτσιών- στη χώρα μας από τρίτες χώρες, και καθοδήγησή τους σε διάφορες μορφές πορνείας. Στον τομέα αυτό δεν αρκεί η αυστηροποίηση των ποινών σε βάρος των δραστών. Χρειάζεται να γίνει επισταμένη έρευνα για την έκταση του φαινομένου και να ληφθούν εντατικά μέτρα ελέγχου και προστασίας των ανηλίκων ιδίως σε περιοχές που είναι σε γνώση των αρχών ότι ευδοκιμεί η σεξουαλική εκμετάλλευση αλλοδαπών, να υπάρχουν δε κατάλληλοι ξενώνες όπου θα μπορούσαν να φιλοξενηθούν και υποστηριχθούν ανήλικα θύματα σεξουαλικής βίας και εκμετάλλευσης (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).

ΜΜΕ – Διαδίκτυο

Από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του απασχόλησαν τον Συνήγορο του Παιδιού καταγγελίες σχετικά με προβολή - κυρίως τηλεοπτική- υποθέσεων όπου εμπλέκονταν ανήλικοι - θύτες ή θύματα. Γι' αυτό το λόγο ανέλαβε πρωτοβουλία συνεργασίας με το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, ως συνταγματικά κατοχυρωμένης Ανεξάρτητης Αρχής με αρμοδιότητα για την εποπτεία και την επιβολή κυρώσεων στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα, και συμφωνήθηκε να μπορούν να παρέχονται γνωμοδοτήσεις του Συνηγόρου του Παιδιού προς αυτό, είτε σε περιπτώσεις καταγγελιών για παραβιάσεις δικαιωμάτων του παιδιού από τα Μέσα είτε κατόπιν αυτεπάγγελτης ενεργοποίησής του για παρόμοια ζητήματα. Το 2005 ο Συνήγορος εξέδωσε Δελτίο Τύπου στο οποίο επεσήμανε τις υποχρεώσεις των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ως προς τις αναφορές τους στα παιδιά. Σε αρκετές περιπτώσεις, ο Συνήγορος προκάλεσε την παρέμβαση του ΕΣΡ για άστοχους χειρισμούς από την τηλεόραση ζητημάτων που αφορούσαν ανήλικους θύτες και θύματα και απασχόλησαν ιδιαίτερα την κοινή γνώμη, όπως στις υποθέσεις της Βέροιας και της Αμαρύνθου, σε συνδυασμό με επισκέψεις που έκανε κλιμάκιο της Αρχής στα σχολεία και τις περιοχές αυτές, για να διαπιστώσει μεταξύ άλλων και τις συνέπειες που η δημοσιότητα είχε στα παιδιά και στις τοπικές κοινότητες. Παρόμοιες καταγγελίες, κυρίως για δημοσίευση στοιχείων που επιτρέπουν την ταυτοποίηση και τον εντοπισμό ανηλίκων θυμάτων, είχε και για εφημερίδες, κυρίως τοπικές, όπου μετά από σχετικά έγγραφά του προκλήθηκε παρέμβαση και οδηγία του πειθαρχικού οργάνου της ΕΣΗΕΑ.

Η όλο και συνηθέστερη πρακτική πολλών ΜΜΕ να δημοσιοποιούν -ή αναπαράγουν-πληροφορίες που προέρχονται από τους απόρρητους φακέλους των εκδικαζόμενων υποθέσεων κακοποίησης στις οποίες εμπλέκονται ανήλικοι ως θύτες ή ως θύματα, δημιουργεί προβληματισμό για την ανάγκη λήψης ειδικών μέτρων, ενδεχομένως και νομοθετικών ρυθμίσεων, για την καλύτερη προστασία των ανηλίκων, καθώς η δημοσιοποίηση των στοιχείων αυτών προκαλεί σοβαρές επιπτώσεις στον ψυχισμό των παιδιών και συμβάλλει έμμεσα στην αποτροπή της αποκάλυψης άλλων συναφών υποθέσεων υπό το φόβο του δημόσιου διασυρμού.

Ο Συνήγορος του Παιδιού εκτιμά ότι η προστασία των ανηλίκων από παραβιάσεις που λαμβάνουν χώρα από τα ΜΜΕ μπορεί να προαχθεί επίσης μέσα από τη συνεργασία των υπευθύνων των σταθμών για την τήρηση κανόνων αυτοδέσμευσης και από τη διεξαγωγή σεμιναρίων ευαισθητοποίησης των δημοσιογράφων.

Ως προς το Διαδίκτυο, η χρήση του οποίου γίνεται όλο και μεγαλύτερη από τα παιδιά και κυρίως τους εφήβους, επειδή, παράλληλα με τα οφέλη σε επίπεδο ενημέρωσης, εκπαίδευσης, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας, υπάρχουν και πολλοί κίνδυνοι και διακινούνται βλαπτικές πληροφορίες και εικόνες μέσω αυτού, που δεν μπορούν να αποκλειστούν εύκολα, ο Συνήγορος του Παιδιού έχει καλέσει τους γονείς να ενημερώνονται με κάθε δυνατό τρόπο και να βρίσκονται κοντά στα παιδιά τους, συζητώντας, παρακολουθώντας και προτείνοντας την ασφαλέστερη και επωφελή χρήση του (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).

Ψυχαγωγία - Το παιδί ως καταναλωτής

Το δικαίωμα του παιδιού στην ψυχαγωγία, τον ελεύθερο χρόνο και τον πολιτισμό παραβιάζεται συχνά τόσο από τις συνθήκες διαβίωσης και το ρυθμό της ζωής των παιδιών, ιδίως στις μεγαλουπόλεις, όσο και από την ποιότητα και το περιεχόμενο των παρεχόμενων υπηρεσιών και καταναλωτικών προϊόντων. Ο Συνήγορος του Παιδιού, ύστερα από αναφορές πολιτών, έχει ασχοληθεί με διάφορα ζητήματα στον τομέα αυτό. Ενίοτε η Αρχή παραπέμπει υποθέσεις μαζί με σχετική γνωμοδότησή της σε φορείς με άμεση αρμοδιότητα, ανάλογα με τα θέματα που καταγγέλλονται, πχ την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα ή τον Συνήγορο του Καταναλωτή και συνεργάζεται με φορείς ελέγχου ποιότητας όπως ο Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης (ΕΛΟΤ), κ.α.. Επίσης έχει συνεργαστεί μαζί τους, συντονίζοντας από κοινού σχετικές παρεμβάσεις και μελετώντας ενδεχόμενες προτάσεις για ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).

Ορισμένες από τις διαπιστώσεις του Συνηγόρου του Παιδιού σε συναφή θέματα:

Υπάρχουν ζητήματα σχετικά τον τακτικό έλεγχο της κατάστασης και της ποιότητας των παιδικών χαρών (από την Τοπική Αυτοδιοίκηση) και των ιδιωτικών παιδοτόπων, που σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να συνεπάγονται κινδύνους για τα παιδιά που κάνουν χρήση τους. Ο Συνήγορος του Παιδιού συνιστά στους γονείς να επικοινωνούν με τους αρμόδιους κατά περίπτωση φορείς και να προσφεύγουν στην Ανεξάρτητη Αρχή όποτε κρίνουν ότι δεν αναλαμβάνονται επαρκώς οι ευθύνες από αυτούς στους οποίους αναλογούν.

Υπάρχει θεσμικό κενό σχετικά με την προστασία των παιδιών που κάνουν χρήση υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο στα λεγόμενα «internet cafe», τα οποία

δεν υποχρεούνται ρητά στην τήρηση κανόνων προστασίας των ανηλίκων χρηστών υπηρεσιών τους από την πρόσβαση σε ακατάλληλα και βλαπτικά για αυτούς δεδομένα. Ο Συνήγορος του Παιδιού εφιστά την προσοχή των γονέων και ως προς τα ηλεκτρονικά παιχνίδια που προμηθεύονται τα παιδιά τους και χρησιμοποιούν στο σπίτι, καθώς πολλές φορές περιλαμβάνουν ιδιαίτερα βίαιες και βλαπτικές σκηνές, ενώ η εκτεταμένη σε χρόνο έκθεση των παιδιών σε τέτοια παιχνίδια μπορεί επίσης να προκαλέσει σοβαρές συνέπειες στην ψυχοσωματική τους υγεία.

Θέμα υπάρχει και με την πώληση καρτοκινητών τηλεφώνων σε ανηλίκους κάτω των 14 χρόνων, χωρίς τη συναίνεση των γονέων τους, όπως και με τις τηλεπωλήσεις και τις τηλεφωνικές υπηρεσίες υψηλής χρέωσης και ακατάλληλου περιεχομένου για ανηλίκους. Για τα παραπάνω θέματα, μεταξύ άλλων, ο Συνήγορος του Παιδιού συνεργάζεται με την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων και προγραμματίζουν την έκδοση και ευρεία διακίνηση οδηγιών για γονείς μέσω ενημερωτικών φυλλαδίων (ενημερωτικό δελτίο Συνήγορος του Πολίτη, 2007).

Ασυνόδευτοι Ανήλικοι

Το πρόβλημα της μαζικής πλέον εισροής ασυνόδευτων ανήλικων αλλοδαπών έχει αναχθεί σε κεντρικό ζήτημα ενδιαφέροντος από το Συνήγορο του Παιδιού καθώς αρκετά συχνά συνδέεται με προβλήματα προσβολής θεμελιωδών δικαιωμάτων των παιδιών αυτών.

Στη διάρκεια των τελευταίων 4 ετών που λειτουργεί ο Συνήγορος του Παιδιού στη χώρα μας πραγματοποιήθηκαν πολλές επισκέψεις σε Κέντρα υποδοχής και χώρους διοικητικής κράτησης τόσο στην περιφέρεια όσο και στην Αθήνα καθώς και σε χώρους φιλοξενίας αυτών. Παράλληλα ο Συνήγορος προκάλεσε το δημόσιο διάλογο για την προστασία των παιδιών αυτών, με φορείς που δραστηριοποιούνται στους σχετικούς τομείς, και διατύπωσε δημόσια τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις για τα θέματα αυτά μέσω ειδικών εκθέσεων, πορισμάτων, δελτίων τύπου και δημοσιευμάτων, οι οποίες συνοψίζονται επιγραμματικά στα εξής:

Ανάγκη αναθεώρησης της νομοθεσίας και ενίσχυση των υπηρεσιών και των δομών που αφορούν την αντιμετώπιση και υποστήριξη των ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα μας, μέσω της λειτουργίας κατάλληλων στεγών φιλοξενίας, τον διορισμό επιτρόπων, τη λήψη προστατευτικών μέτρων, τη μελέτη και προώθηση της εκπαιδευτικής και κοινωνικής τους ενσωμάτωσης και τον επαναπατρισμό τους μόνο εφόσον αυτός είναι εφικτός και προς το συμφέρον τους. Μέλημα της Ελληνικής Πολιτείας θα πρέπει να είναι, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, οι ανήλικοι αυτοί να μην αντιμετωπίζονται κατά κύριο λόγο ως παραβάτες της μεταναστευτικής νομοθεσίας, όπως συμβαίνει σήμερα, αλλά ως δικαιούχοι προστασίας, με βάση τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά που προκύπτουν από την ανηλικότητά τους.

Για τον παραπάνω λόγο, ο Συνήγορος του Παιδιού είναι αντίθετος και στη χρήση του όρου ανήλικοι «λαθρομετανάστες», που ενισχύει την εντύπωση του «λαθραίου» και της παραβίασης της νομιμότητας, προκρίνοντας την αναφορά σε ασυνόδευτους ανηλίκους, οι οποίοι βρίσκονται χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα στη χώρα.

Για την πληρέστερη κατανόηση και επίλυση των σχετικών προβλημάτων ο Συνήγορος του Παιδιού ανέλαβε σειρά πρωτοβουλιών, μεταξύ των οποίων:

Τον Ιούνιο του 2005 εξέδωσε σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, κείμενο με κατευθυντήριες οδηγίες και τις ελάχιστες βασικές αρχές για τη μεταχείριση και προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Τον Οκτώβριο του 2005 ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε στον Πρωθυπουργό και στην Πρόεδρο της Βουλής, και κοινοποίησε σε συναρμόδιους Υπουργούς (ΥΠΕΣΔΔΑ, ΥΔΤ, ΥΠΔΙΚ, ΥΠΥΚΑ) Ειδική Έκθεση για τη Διοικητική Κράτηση και Απέλαση των Αλλοδαπών Ανηλίκων, με προτάσεις για την θεσμική αναμόρφωση του πλαισίου μεταχείρισης των ανηλίκων με την κατάργηση της αστυνομικής (διοικητικής) κράτησης και της απέλασης των ανηλίκων και την αντικατάστασή τους από την προστατευτική φύλαξη και τον επαναπατρισμό τους, δηλαδή την επιστροφή στη χώρα προέλευσης, ύστερα από κοινωνική έρευνα, εφόσον αποδειχθεί ότι είναι εφικτή και προς το συμφέρον του ανηλίκου. Επίσης πρότεινε τη δημιουργία συστήματος καταγραφής κατά την είσοδό τους και ταυτοποίησης, και έθεσε το μέγιστο ζήτημα της ουσιαστικής εφαρμογής του θεσμού της επιτροπείας, όπως και της διασφάλισης της νόμιμης διαμονής τους, στην περίπτωση που ο επαναπατρισμός δεν είναι δόκιμος και πρόσφορος με γνώμονα το απόλυτο συμφέρον του παιδιού.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στην Ειδική Έκθεση, ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε μόνο μία γραπτή απάντηση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, για το ζήτημα της επιτροπείας με τη σύσταση προς τούτο νομοπαρασκευαστικής επιτροπής (αρ.πρωτ.εγγρ.41394/13.04.2006).

Τον Δεκέμβριο του 2006 υπέβαλλε στους συναρμόδιους Υπουργούς (ΥΔΤ, ΥΠΥΚΑ, ΥΠΕΣΔΔΑ, ΥΠΔΙΚ) Πόρισμα σχετικά με τη «Μεταχείριση ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων κρατούμενων στην Παγανή Μυτιλήνης» με κεντρικά ζητήματα: την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών από εξειδικευμένους επαγγελματίες, την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, ενημέρωση του ανηλίκου για τα δικαιώματα και τις επιλογές του, εκπροσώπηση, αναζήτηση οικογενειακού περιβάλλοντος και διερεύνηση της δυνατότητας οικογενειακής συνένωσης, επισημαίνοντας εμφατικά την ανάγκη για τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή του διορισμού επιτρόπου για όλους τους ασυνόδευτους ανηλίκους και όχι μόνο για τους αιτούντες άσυλο.

Υπέβαλε προς το αρμόδιο ΥΠΕΣΔΔΑ υπομνήματα με τις προτάσεις για τροποποίηση της σχετικής νομοθεσίας, κατά τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία τόσο του ν.3386/2005, όσο και του 3536/2007.

Τον Οκτώβριο του 2006, ως συντονιστής του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ENOC) εισηγήθηκε και επεξεργάσθηκε μια κοινή Δημόσια Θέση για τους Ασυνόδευτους Ανηλίκους η οποία συνυπογράφηκε από όλα τα μέλη του ENOC στο Ετήσιο Συνέδριο στην Αθήνα.

Ανήλικοι μετανάστες

Από τις αναφορές που έχει χειριστεί μέχρι σήμερα ο Συνήγορος του Παιδιού και την επικοινωνία του με τους αρμόδιους φορείς εντοπίζει τα παρακάτω ζητήματα:

Σημαντικότατο είναι το ζήτημα της κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών δεύτερης γενιάς, που γεννήθηκαν δηλαδή στην Ελλάδα ή μετοίκησαν με τους γονείς τους σε πολύ μικρή ηλικία και μεγάλωσαν στη χώρα, φοιτώντας σε Ελληνικά σχολεία. Τα παιδιά αυτά δεν απολαμβάνουν ίσες ευκαιρίες ως προς την απόλαυση των δικαιωμάτων τους και τις προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης, καθώς εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται ως αλλοδαποί. Ειδικότερα για το θέμα των

παιδιών που γεννιώνται στην Ελλάδα, ο Συνήγορος του Πολίτη (από κοινού ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ο Συνήγορος του Παιδιού) εξέδωσε Πόρισμα με το οποίο πρότεινε μεταξύ άλλων τα εξής μέτρα: Την έκδοση εγκυκλίου από το Υπουργείο Εσωτερικών, με την οποία να διευκρινίζεται ότι, προκειμένου περί αλλοδαπών ανηλίκων, η ληξιαρχική πράξη γέννησης να γίνεται δεκτή από όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες ως έγγραφο ισοδύναμο με το «πιστοποιητικό γέννησης» τουλάχιστον για τις διαδικασίες που εμπίπτουν στην άσκηση και απόλαυση δικαιωμάτων του παιδιού όπως αυτά διέπονται από την ομώνυμη Διεθνή Σύμβαση, και τη δημιουργία ειδικού «δημοτικού μητρώου αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων», η εγγραφή στο οποίο θα πρέπει να εξομοιώνεται με την εγγραφή σε δημοτολόγιο, εκτός φυσικά από τις περιπτώσεις δικαιωμάτων που συνδέονται με την κτήση ελληνικής ή ευρωπαϊκής ιθαγένειας.

Μειονότητες

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ

Ο Συνήγορος του Παιδιού ασχολήθηκε με τους Ρομά / τσιγγάνους, κατοίκους διαφόρων περιοχών της χώρας.

Ως προς την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών Ρομά, ο Συνήγορος έχει εξετάσει σημαντικό αριθμό αναφορών και έχει επισκεφθεί μεγάλο αριθμό οικισμών / καταυλισμών και σχολείων όπου φοιτούν τσιγγανόπουλα. Επίσης έχει συνεργασθεί με περιφερειακές διευθύνσεις του Υπουργείου Παιδείας και με το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλίας που υλοποιεί το «Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Τσιγγανοπαίδων». Οι σημαντικότερες διαπιστώσεις του συνοψίζονται παρακάτω:

Εξακολουθεί να υφίσταται ένας πολύ σημαντικός αριθμός παιδιών Ρομά που δεν φοιτούν καθόλου στο σχολείο ή διαρρέουν από αυτό πολύ σύντομα, πριν την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αρκετά από αυτά τα παιδιά εργάζονται από πολύ μικρές ηλικίες και μάλιστα σε συνθήκες εξαιρετικά επικίνδυνες για την ψυχική και σωματική τους υγεία. Είναι απαραίτητο να ληφθούν δραστικότερα μέτρα για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γονέων τους παράλληλα με την υποστήριξή τους για την αντιμετώπιση σημαντικών οικιστικών και βιοτικών αναγκών τους, ώστε να δρομολογηθεί η σχολική φοίτηση των παιδιών σε συνδυασμό με την γενικότερη απόλαυση των δικαιωμάτων τους.

Μέσα από τη συνεργασία της κεντρικής διοίκησης, των δημοτικών υπηρεσιών, των εκπαιδευτικών αρχών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων χρειάζεται να εξευρεθούν λύσεις για την διασφάλιση ενός στοιχειώδους επιπέδου ζωής των παιδιών Ρομά και των οικογενειών τους, με παράλληλη μέριμνα για την διαμονή, την εργασία, την υγεία, την πρόνοια, την εκπαίδευση και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις περιοχές που είναι εγκατεστημένοι καταυλισμοί Ρομά, θα πρέπει να λαμβάνουν ειδικά μέτρα για την ενημέρωση και διευκόλυνση των γονέων στην έκδοση πιστοποιητικών γέννησης των παιδιών τους.

Η εγγραφή και η φοίτηση παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση πρέπει να διευκολύνεται με ειδικά μέτρα όπου απαιτείται, όπως ειδική προσχολική αγωγή, ευαισθητοποίηση και υποστήριξη των γονέων, εμβολιασμοί, δημιουργία τμημάτων σχολικής προετοιμασίας / υποδοχής, όταν διαπιστώνεται η ανάγκη τους, και διαρκής

παρακολούθηση και επικοινωνία με τις οικογένειες στη διάρκεια της χρονιάς, ώστε να αποφεύγεται η σχολική διαρροή των μαθητών.

Κοινωνικές υπηρεσίες και άλλοι φορείς διαμεσολάβησης πρέπει να επισκέπτονται και να υποστηρίζουν διαρκώς τις οικογένειες, για την έκδοση των αναγκαίων δημοσίων εγγράφων, τον έλεγχο της υγείας, τη διαμόρφωση περιβάλλοντος και απόκτηση μέσων που διευκολύνουν την προετοιμασία των παιδιών για τα μαθήματα του σχολείου. Επίσης να μεριμνούν για την προστασία των παιδιών από οποιαδήποτε μορφή παραμέλησης ή κακοποίησης.

Το οικονομικό βοήθημα στις οικογένειες Ρομά που δίδεται με την εγγραφή των παιδιών τους στο σχολείο και λειτουργεί και ως κίνητρο για τους γονείς, δεν πρέπει να καταβάλλεται εφάπαξ στην αρχή του έτους, αλλά τμηματικά, διότι πολλά παιδιά σταματούν τη φοίτησή τους αμέσως μετά την καταβολή του.

Οι εκπαιδευτικοί που τοποθετούνται σε τμήματα με μεγάλο ή αμιγή πληθυσμό μαθητών Ρομά θα πρέπει να λαμβάνουν ειδική επιμόρφωση και να έχουν εκπαιδευτικά βοηθήματα για την εκπαιδευτική στήριξη των μαθητών αυτών. Η διαρκής επικοινωνία τους με τους σχολικούς συμβούλους κρίνεται απαραίτητη.

Η δημιουργία σχολείων με αμιγή πληθυσμό μαθητών Ρομά θα πρέπει να αποφεύγεται αν υπάρχει δυνατότητα πρόσμιξης με άλλους γειτονικούς πληθυσμούς, γιατί πολλές φορές οδηγεί στην γκετοποίηση. Από την άλλη θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά Ρομά να μιλούν τη μητρική τους γλώσσα και να αναφέρονται στις παραδόσεις τους. Κάθε σχολική μονάδα στην οποία φοιτούν μαθητές Ρομά θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένη κατά του κοινωνικού ρατσισμού, ώστε να αποφεύγονται τυχόν αρνητικές συμπεριφορές άλλων μαθητών ή γονέων σε βάρος τους.

Τα σχολεία πρέπει να δείχνουν κατανόηση και να συνεργάζονται με τους γονείς όσο αφορά συνήθειες και εργασιακές τους υποχρεώσεις - όπως η μετακίνηση οικογενειών για εργασιακούς λόγους-, μεριμνώντας παράλληλα ώστε οι γονείς να αντιλαμβάνονται και να τηρούν τις υποχρεώσεις τους για την υποστήριξη της εκπαιδευτικής προόδου των παιδιών τους.

ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ «ΑΛΚΗΣΤΙΣ»

Στο πλαίσιο του έργου Άλκηστις (δίκτυο για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των γυναικών) συστάθηκαν και λειτουργούν τέσσερα (4) πιλοτικά Κέντρα Στήριξης της Οικογένειας σε αντίστοιχες περιοχές της χώρας (Αθήνα, Κόρινθος, Ιωάννινα & Ομηρούπολη Χίου), τα οποία έχουν ως κύριο αντικείμενο την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης, πληροφόρησης και εξυπηρέτησης για μια σειρά θεμάτων που απασχολούν τις/ους εργαζόμενες/ους σήμερα, μέσα σε ένα φιλικό και προσιτό περιβάλλον. Επιπλέον στοχεύουν στην άρση των στερεότυπων αναφορικά με τον κοινωνικό και επαγγελματικό ρόλο των γυναικών, στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα ισότητας μέσα στην οικογένεια, καθώς και στην ενίσχυση νέων ευέλικτων μορφών απασχόλησης. Παράλληλα, τα Κέντρα αυτά οργανώνουν σεμινάρια εκμάθησης δεξιοτήτων επικοινωνίας μέσα στην οικογένεια, παρέχουν συμβουλευτική υποστήριξη κατ' οίκον, λειτουργούν προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης στα οποία συμμετέχουν παιδιά, αναλαμβάνουν ψυχαγωγικές δραστηριότητες για τους νέους κλπ. (ενημερωτικό δελτίο των κέντρων στήριξης της οικογένειας Άλκηστις, 2007).

Η ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ «ΑΡΣΙΣ»

Η ΑΡΣΙΣ είναι μη κυβερνητική οργάνωση που δουλεύει για την υποστήριξη των παιδιών και των νέων που βρίσκονται σε δυσχέρεια ή σε κίνδυνο και την προάσπιση των δικαιωμάτων τους. Δημιουργήθηκε το 1992, με τη μορφή της αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας. Λειτουργεί με κέντρα στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη, στο Βόλο, στη Λάρισα και στην Καρδίτσα, με την ενεργή συμμετοχή στελεχών, εθελοντών και νέων.

Η ΑΡΣΙΣ δουλεύει με παιδιά και νέους, που ζουν σε συνθήκες που εμποδίζουν την ομαλή προσωπική τους ανάπτυξη και την πρόσβασή τους στις ευκαιρίες κοινωνικής συμμετοχής. Παιδιά και νέους που δεν διαθέτουν επαρκή στήριξη και ασφάλεια μέσα στην οικογένεια, έχουν αποχωρήσει πρόωρα ή κινδυνεύουν να αποχωρήσουν από το εκπαιδευτικό σύστημα, έχουν γίνει θύματα κακοποίησης ή εκμετάλλευσης, υφίστανται τις συνέπειες της μετανάστευσης, γίνονται θύματα φυλετικών και ρατσιστικών διακρίσεων, έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με τη δικαιοσύνη, ζουν σε ιδρύματα ή σωφρονιστικά καταστήματα και γενικότερα απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό. Παρεμβαίνει στους θεσμούς, συμμετέχοντας σε κοινωνικά δίκτυα και αναπτύσσοντας διάλογο με τους φορείς σχεδιασμού πολιτικής για τα δικαιώματα των παιδιών και των νέων, προτείνοντας και διεκδικώντας πολιτικές πρόληψης και υποστήριξής τους.

Συγκεκριμένα, στόχοι της ΑΡΣΙΣ είναι οι εξής:

Ψυχο-κοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τα προβλήματα και τις ανάγκες της καθημερινής τους ζωής.

Ενίσχυση για ολοκλήρωση των σπουδών, επαγγελματική προετοιμασία και υποστήριξη για τη βελτίωση των προσωπικών και επαγγελματικών τους δεξιοτήτων.

Ευκαιρίες ελεύθερου χρόνου, δημιουργικής έκφρασης, επικοινωνίας και κοινωνικής συμμετοχής.

Διασύνδεση με δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με στόχο την παροχή εξειδικευμένης στήριξης (ιατρικής, νομικής, φιλοξενίας κλπ.) ανάλογα με τις ανάγκες.

«ΠΑΙΔΙΑ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ»

Τα «Παιδιά εν Δράσει» είναι μια μη κυβερνητική, μη κερδοσκοπική, ανεξάρτητη οργάνωση, η οποία δημιουργήθηκε στη Θεσσαλονίκη τον Οκτώβριο του 2003. Η ιδέα ξεκίνησε από μια ομάδα νέων, που για αρκετά χρόνια οργάνωναν δράσεις που αφορούσαν τους νέους και τα παιδιά. Η ομάδα αποτελείται από νέους καλλιτέχνες, ηθοποιούς, μουσικούς, κλόουν, ζογκλέρ, μίμους, χορευτές κ.α. όπου στοχεύουν στην εμψύχωση και την ψυχαγωγία των παιδιών.

Συγκεκριμένα, τα Παιδιά εν Δράσει μέσα από τις δραστηριότητες που αναπτύσσουν σκοπεύουν:

Να βοηθήσουν νέες και νέους να αναπτύξουν δεξιότητες και πρωτοβουλίες μέσα από τις οποίες θα συνειδητοποιήσουν την αξία των εμπειριών αυτών.

Να καλλιεργήσουν το πνεύμα της αλληλεγγύης και της ειρηνικής συνύπαρξης των ανθρώπων προκειμένου να καταπολεμηθεί κάθε είδους ρατσισμού και ξενοφοβίας.

Να δώσουν την ευκαιρία σε παιδιά από μη προνομιούχο περιβάλλον, ένταξής τους στην κοινωνία αλλά και να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους μέσα από το παιχνίδι κυρίως.

Να καταπολεμήσουν κάθε είδους διάκριση που διαχωρίζει τους ανθρώπους και να ωθήσουν την ισότητα και τη συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων (Επικοινωνία των πολιτών, σελ. 6, 2004).

ΤΟ «ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ»

Η δράση του φορέα «Χαμόγελο του παιδιού» είναι σημαντική τα τελευταία χρόνια και στην αντιμετώπιση του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας. Παραρτήματα της συγκεκριμένης οργάνωσης λειτουργούν σχεδόν σε ολόκληρη τη χώρα με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των νέων. Μέσα από την γραμμή 1056 που λειτουργεί 24 ώρες την ημέρα όλο το χρόνο παιδιά αλλά και γονείς από κάθε γωνιά της χώρας μπορούν να ζητούν βοήθεια σε κάποιο πρόβλημά τους, ενώ οι ψυχολόγοι του κέντρου μπορούν να επέμβουν ακόμα και πηγαίνοντας προσωπικά σε οποιαδήποτε πόλη εφόσον το περιστατικό κριθεί σοβαρό. Επίσης, δίνεται έμφαση στον ρόλο της οικογένειας και του σχολείου στην καταστολή αλλά κυρίως στην πρόληψη φαινόμενων βίας σε παιδιά και εφήβους.

Τον τελευταίο καιρό, όπως διαπιστώνεται από τις επαφές με παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς μέσα από την γραμμή 1056, τα πράγματα έχουν αλλάξει πολύ στα νέα παιδιά και μέσα και έξω από το σχολείο. Όλο και πιο συχνά γίνεται λόγος για συμμορίες ανήλικων παιδιών, για παιδιά τα οποία είναι επιθετικά τόσο απέναντι σε συνομήλικούς τους, όσο και προς τους καθηγητές και τους γονείς τους. Σημειώνονται επίσης πολλές φυγές ανηλίκων, παιδιά που εγκαταλείπουν το σπίτι τους, γιατί δεν αντέχουν την πίεση. Το χαμόγελο του παιδιού κρίνει απαραίτητη στο πλαίσιο της πρωτογενούς προληπτικής δράσης, την παρέμβαση τόσο σε οικογενειακό όσο και σε εκπαιδευτικό επίπεδο, ώστε ενήμεροι οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί να είναι υπεύθυνοι για την ανατροφή και την εκπαίδευση των παιδιών, να καταλάβουν γιατί συμβαίνει αυτό που συμβαίνει και πώς θα μπορέσουν να το προλάβουν ή να το σταματήσουν. Επιπλέον, «Το χαμόγελο του παιδιού» έχει πάγια θέση στο να γίνει συμβουλευτικός σταθμός σε κάθε σχολείο με κοινωνικό λειτουργό και ψυχολόγο, ώστε να μπορεί να στηρίζεται και το παιδί και ο εκπαιδευτικός και η οικογένεια (Ο Χρόνος της Κομοτηνής).

«ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ»

Το Επιχειρησιακό Σχέδιο «Αναζωογόνηση της περιοχής εργατικών κατοικιών Φοίνικα στην Καλαμαριά» εντάσσεται στις Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής Ανάπτυξης σε Τοπικές Ζώνες Μικρής Κλίμακας του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) Κεντρικής Μακεδονίας. Συγχρηματοδοτείται έως 80% από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης - ΕΤΠΑ και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους. Ο συνολικός εγκεκριμένος προϋπολογισμός του Επιχειρησιακού Σχεδίου ανέρχεται στα 4.989.418€

Το Επιχειρησιακό Σχέδιο που υλοποιείται στην περιοχή των εργατικών κατοικιών του Φοίνικα στο Δήμο Καλαμαριάς, είναι ένα ολοκληρωμένο σύνολο από πολυδιάστατες αλλά συμπληρωματικές μεταξύ τους ενέργειες, που έχουν στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα της περιοχής και συγκεκριμένα:

την υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος:

υποβάθμιση των κτιρίων κατοικιών,
αδιαμόρφωτοι, ρυπαινόμενοι και μη φωτιζόμενοι υπαίθριοι χώροι, έλλειψη οργανωμένων χώρων στάθμευσης, κλπ.

την οικονομική υποβάθμιση:

χαμηλή επιχειρηματική κίνηση στην περιοχή,
υψηλά ποσοστά ανεργίας, σε συνδυασμό με την απουσία επαγγελματικής εξειδίκευσης λόγω των χαμηλών επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων,
τα χαμηλά εισοδήματα του πληθυσμού,

την κοινωνική υποβάθμιση, που εκφράζεται μέσα από:

χαμηλό μορφωτικό επίπεδο,
νεανική παραβατικότητα με αιχμή τη χρήση ναρκωτικών,
εγκληματικότητα στην περιοχή.

Η αναζωογόνηση της περιοχής προϋποθέτει την επίλυση όλων αυτών των προβλημάτων σε συνδυασμό. Παράλληλα η παρέμβαση έχει ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα, με στόχο πρωτίστως στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Στόχος του Επιχειρησιακού Σχεδίου είναι: η αναβάθμιση και η βιώσιμη οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση της περιοχής.

Η υλοποίηση του Επιχειρησιακού Σχεδίου αναμένεται να αναβαθμίσει σημαντικά την ποιότητα της ζωής των κατοίκων, μειώνοντας αισθητά την ανεργία, αυξάνοντας το μέσο κατά κεφαλή εισόδημα και βελτιώνοντας το επίπεδο των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών σε όλους τους τομείς.

Σε ποιους τομείς παρεμβαίνει και με ποιες δράσεις;

Το Επιχειρησιακό Σχέδιο περιλαμβάνει δύο δέσμες δράσεων:
1. Δράσεις που σχετίζονται με τη βελτίωση των τεχνικών υποδομών της περιοχής
2. Δράσεις που σχετίζονται με τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών χαρακτηριστικών της περιοχής

Τα έργα που περιλαμβάνονται σε κάθε δέσμη δράσεων και έχουν υλοποιηθεί ή αναμένεται να υλοποιηθούν στο προσεχές μέλλον καλύπτουν διάφορους τομείς και είναι:

Έργα Μέτρου 3.8 (χρηματοδότησης ΕΤΠΑ)

Υποδομές Αστικής Ανάπλασης
Ανάπλαση κτιρίων κατοικιών στην περιοχή του Φοίνικα του Δήμου Καλαμαριάς
Ανάπλαση εμπορικού κέντρου και δημιουργία Κέντρου Στήριξης και Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας στην περιοχή του Φοίνικα του Δήμου Καλαμαριάς

Ανάπλαση και βελτίωση στους υπαίθριους κοινόχρηστους χώρους των εργατικών κατοικιών του Φοίνικα

Υποδομές Περιβάλλοντος
Ανάπλαση της περιφερειακής τάφρου και της παράλληλης δενδροφυτεμένης ζώνης
Αρχή φόρμας

Υποδομές και Δράσεις Επιχειρηματικής Ανάπτυξης
Κίνητρα για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων

Υποδομές Εκπαίδευσης
Κατασκευή πρόσθετων αιθουσών στο 9ο Δημοτικό

Υποδομές Υγείας – Πρόνοιας
Εκσυγχρονισμός – αναβάθμιση παιδικού σταθμού περιοχής

Υποδομές Πολιτισμού
Διαμόρφωση αιθουσών στο κτίριο της Πρόνοιας για τη δημιουργία τμημάτων πολιτιστικών δραστηριοτήτων του Δήμου Καλαμαριάς
Προμήθεια εξοπλισμού για τη διοργάνωση πολιτιστικών και κοινωνικών εκδηλώσεων στην περιοχή εργατικών κατοικιών Φοίνικα
Τεχνική Στήριξη

Τεχνική Στήριξη Επιχειρησιακού Σχεδίου «Αναζωογόνηση της περιοχής εργατικών κατοικιών Φοίνικα στην Καλαμαριά»

Έργα Μέτρου 3.9 (χρηματοδότησης ΕΚΤ)

Συμβουλευτικές Υπηρεσίες (172 ωφελούμενοι άνεργοι)

Δράσεις Συμβουλευτικής για νέους, γυναίκες και ανέργους του Φοίνικα (ΑΡΣΙΣ)
Δράσεις Συμβουλευτικής για νέους, γυναίκες και ανέργους του Φοίνικα (ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ Α.Ε)
Οργάνωση συνεταιρισμού κοινωνικής οικονομίας των ανέργων κατοίκων (με έμφαση στους ΡΟΜ-ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ)

Προγράμματα Κατάρτισης (Δήμος Καλαμαριάς μέσω πιστοποιημένων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (95 ωφελούμενοι άνεργοι)

«Βασικές αρχές χρήσης Ηλεκτρονικού Υπολογιστή»
«Συντήρηση αστικού και περιαστικού πρασίνου»
«Σύγχρονες εφαρμογές στη συντήρηση και στις επισκευές ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων»
«Τεχνίτες μικρών τεχνικών έργων (οικοδόμοι, ελαιοχρωματιστές, τεχνίτες εγκατάστασης πλακιδίων κ.α.)»
«Τεχνίτες υδραυλικών εγκαταστάσεων»

Προώθηση στην απασχόληση και την αυταπασχόληση (ΟΑΕΔ)

Νέες Θέσεις Εργασίας (77 ωφελούμενοι άνεργοι)

Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες (19 ωφελούμενοι άνεργοι)
Απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας – STAGE (21 ωφελούμενοι άνεργοι)

Ενέργειες Πληροφόρησης – Ευαισθητοποίησης του Κοινού

Δημοσιοποίηση του Προγράμματος – Δράσεις ευαισθητοποίησης – Ημερίδες (Δήμος Καλαμαριάς)
Συμβουλευτική υποστήριξη οικογενειών για την πρόληψη της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών (ΕΛΠΙΔΑ)
Δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης για την πρόληψη της μακροχρόνιας ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού (ΑΡΣΙΣ)

Ποιός είναι ο προϋπολογισμός του;
Ο προϋπολογισμός του Επιχειρησιακού Σχεδίου ανέρχεται σε 4.989.418,00 Ευρώ, που κατανέμονται ως εξής:
3.563.540,00 Ευρώ (ποσοστό 71,4%) για τις δράσεις του Μέτρου 3.8
1.425.878,00 Ευρώ (ποσοστό 28,6%) για τις δράσεις του Μέτρου 3.9

Πώς συντάχθηκε;

Το Επιχειρησιακό Σχέδιο συντάχθηκε με ευθύνη του Δήμου Καλαμαριάς και με τη συμμετοχή όλων των τοπικών φορέων και πρώτιστα των ίδιων των κατοίκων του Φοίνικα. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκαν δύο μεγάλες συγκεντρώσεις στην αίθουσα του Δημοτικού Συμβουλίου (Μάιος 2002), που είχαν ως σκοπό την ενημέρωση και κινητοποίηση των φορέων να συμμετέχουν στο σχεδιασμό και κατόπιν στην υλοποίηση των παρεμβάσεων. Ο Δήμος Καλαμαριάς κάλεσε όλους τους φορείς να συμμετέχουν με την κατάθεση είτε συγκεκριμένων προτάσεων, είτε απλών απόψεων σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή και την επίλυσή τους.

Έτσι, διασφαλίστηκαν δημοκρατικές, εκ-των-κάτω προς-τα-άνω διαδικασίες και ενεργοποιήθηκε η συμμετοχή του πολίτη στον καθορισμό των δράσεων που αφορούν την περιοχή επέμβασης, μέσα από συλλογικές μορφές δράσης. Διασφαλίστηκε δηλαδή η κοινωνική συναίνεση και μεγιστοποιήθηκε η συμμετοχή των τοπικών κοινωνικών και οικονομικών εταίρων.

Πως υλοποιείται;

Η επιτυχής υλοποίηση του Επιχειρησιακού Σχεδίου προϋποθέτει την ύπαρξη ενός Εταιρικού Σχήματος, που εγγυάται την καλή εφαρμογή του.

Οι φορείς που συμμετέχουν στο Εταιρικό Σχήμα είναι:

Τελικοί Δικαιούχοι

Δήμος Καλαμαριάς
«ΑΡΣΙΣ» Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων
Κέντρο Πρόληψης Εξαρτησιογόνων Ουσιών «ΕΛΠΙΔΑ»
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ Α.Ε.
«ΟΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΑ»
ΟΑΕΔ

Κοινωνικοί εταίροι

Εκπολιτιστικός – Εξωραϊστικός Σύλλογος Φοίνικα
Εμπορικός Σύλογος Καλαμαριάς «ΕΡΜΗΣ»

Ποιοι ωφελούνται;

Ωφελούμενοι του Επιχειρησιακού Σχεδίου είναι όλοι οι κάτοικοι του Φοίνικα και πιο συγκεκριμένα:

άνεργοι όλων των ηλικιών,
παιδιά σχολικής και προσχολικής ηλικίας, οι μητέρες και ευρύτερα οι οικογένειές τους,
νέοι σε κίνδυνο μακροχρόνιας ανεργίας λόγω έλλειψης βασικών δεξιοτήτων
ανήλικοι παραβάτες ή νέοι σε κίνδυνο παραβατικότητας,
ηλικιωμένοι,
ευπαθείς κοινωνικά ομάδες πληθυσμού, όπως ΡΟΜ, μετανάστες και παλιννοστούντες,
έμποροι και επιχειρηματίες της περιοχής.

Ποιο είναι το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους;

Το Επιχειρησιακό Σχέδιο συντάχθηκε το 2002 και κατόπιν υποβλήθηκε και εντάχθηκε (2003) στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Σχέδιο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Οι δράσεις που περιλαμβάνει έχουν ήδη ξεκινήσει να υλοποιούνται και επρόκειτο να ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος της Γ΄ Προγραμματικής Περιόδου (2008).

«ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΟΥΝΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ» από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών του Τμήματος Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης πραγματοποιεί από το 1991 σε συνεργασία με την Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ), Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης και Ψυχοκοινωνικής Στήριξης για Κοινωνικά Μειονεκτούντες Εφήβους, τα οποία χρηματοδοτούνται από το Ε.Κ.Τ. Ειδικότερα προγράμματα στους άξονες Καταπολέμησης του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας, HORIZON, LEONARDO DA VINCI και INTEGRA σε συνεργασία με τα Υπουργεία Εργασίας, Δικαιοσύνης και με τη στήριξη του Υπ.Μακεδονίας-Θράκης. Στα χρόνια της λειτουργίας του, το Πανεπιστήμιο έχει πραγματοποιήσει πολλές και σημαντικές συνεργασίες με φορείς κατάλληλους για την επίτευξη των σκοπών του. Εντωμεταξύ, από το 1995 το ΑΠΘ σε συνεργασία με την ΕΠΑΘ λειτουργεί έναν Συμβουλευτικό Σταθμό για Νέους.

Τα Προγράμματα απευθύνονται σε εφήβους 15-21 ετών οι οποίοι έχουν απασχολήσει τα Δικαστήρια ή την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, προέρχονται από ιδρύματα ή πέρασαν από τη φυλακή, ζουν σε προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον ή κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών και γενικά αντιμετωπίζουν σοβαρό

πρόβλημα κοινωνικού αποκλεισμού εξαιτίας του στιγματισμού, της περιθωριοποίησης και κυρίως εξαιτίας της έλλειψης οποιασδήποτε επαγγελματικής κατάρτισης και βασικής εκπαίδευσης.

Το ενδιαφέρον ξεκινά από τους σταδιακά και σταθερά διογκούμενους κατά την τελευταία 20ετία αριθμούς νεαρών ατόμων που φέρονται ως δράστες εγκλημάτων καθώς και από τα πολύ υψηλά ποσοστά υποτροπής που παρατηρούνται, κυρίως σε δράστες μετεφηβικής ηλικίας, νέους δηλαδή 17-21 ετών.

Το ιστορικό των ανηλίκων που απασχολούν την Υπηρεσία Επιμελητών και το Δικαστήριο Ανηλίκων, δείχνει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό τους ζει σε συνθήκες κοινωνικής μειονεξίας, ανήκει στις κατώτερες οικονομικές τάξεις, έχει υποτυπώδες επίπεδο γενικής εκπαίδευσης, προέρχεται από προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον, και φυσικά πλήττεται σε μεγάλο βαθμό από την ανεργία (Παύλου Μ., 1998).

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ

Διαπιστώνοντας την έλλειψη επαρκώς στελεχωμένων και αποτελεσματικών φορέων άσκησης προληπτικής κοινωνικής πολιτικής για την ομάδα-στόχο (ΕΠΑΘ-Επιμελητές Ανηλίκων), το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ξεκίνησε το 1991, σε συνεργασία με την Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων της Θεσσαλονίκης μια πειραματική προσπάθεια για να διαμορφώσει προτάσεις άσκησης μιας αποτελεσματικότερης πολιτικής στο χώρο της νεανικής παραβατικότητας, αξιοποιώντας για το σκοπό αυτό τις χρηματοδοτικές δυνατότητες που προσέφερε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Σ'αυτή την κατεύθυνση επικράτησαν δύο βασικά δεδομένα:

• Η αρχή ότι τα νεαρά άτομα δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται απλά ως αντικείμενα κοινωνικοποίησης ή ελέγχου, αντί να αναγνωρίζονται ως πλήρη και ισότιμα μέλη στις διαδικασίες κοινωνικοποίησης και ένταξης.
• Η υπόθεση εργασίας ότι οι όροι ζωής ενός ατόμου και όχι στοιχεία της προσωπικότητας ή του χαρακτήρα του παίζουν κυρίαρχο ρόλο στην υιοθέτηση μορφών παραβατικής συμπεριφοράς

Έγινε, λοιπόν προσπάθεια να δοθεί η ευκαιρία στους ανηλίκους να βελτιώσουν ορισμένους έστω από τους όρους της ζωής τους, γεγονός που θα τους βοηθούσε και στην απομάκρυνσή τους από μορφές παραβατικής συμπεριφοράς.

Αρχικά δόθηκε έμφαση στην επαγγελματική κατάρτιση ανήλικων παραβατών στις γραφικές τέχνες, στο τυπογραφείο του Πανεπιστημίου, η οποία αργότερα επεκτάθηκε και σε άλλους τομείς.

Προκειμένου να υπάρχει ένας χώρος αναφοράς, και μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης, οργανώθηκε ένας συμβουλευτικός σταθμός που έγινε προσπάθεια να μη θυμίζει τόσο δημόσια υπηρεσία, αλλά να είναι ένας φιλόξενος χώρος όπου θα μπορούσαν οι ανήλικοι να βρίσκουν στήριξη κάθε φορά που ένιωθαν ότι είχαν ανάγκη. Στο συμβουλευτικό σταθμό εκτός από την ατομική και ομαδική ψυχοκοινωνική στήριξη (με προσανατολισμό και προς την οικογένεια) άρχισαν να οργανώνονται και μαθήματα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας για όσους ανηλίκους το επιθυμούσαν, αλλά αναπτύχθηκαν και άλλες δραστηριότητες για την κάλυψη του ελεύθερου χρόνου.

Η συμμετοχή ήταν σε κάθε περίπτωση απολύτως ελεύθερη. Με την επιλογή του να ενταχθεί στο πρόγραμμα κατάρτισης, ο ανήλικος δεσμευόταν μόνο για την πιστή τήρηση του ωραρίου. Σε κάθε άλλη υποστηρικτική ενέργεια η συμμετοχή ήταν πάντα εθελοντική. Σύντομα διαπιστώθηκε ότι οι περισσότεροι από τους νέους που συμμετείχαν στα προγράμματα κατάρτισης μολονότι είχαν αρκετές εκκρεμείς ποινικές υποθέσεις, δεν είχαν κατά κανόνα καμία νομική υποστήριξη κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, γεγονός που επιβάρυνε τη θέση τους. Για το λόγο αυτό, άρχισε μια συνεργασία με νέους δικηγόρους, οι οποίοι παρείχαν εθελοντικά τις νομικές τους συμβουλές στους ανηλίκους. Η συνεργασία αυτή εξελίχθηκε σήμερα στη λειτουργία ενός αυτοτελούς τμήματος νομικής υποστήριξης, το οποίο στεγάζεται στο συμβουλευτικό σταθμό.

Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι οι περισσότεροι από τους νέους που συμμετείχαν στα προγράμματα ή επισκέπτονταν το συμβουλευτικό σταθμό αγνοούσαν βασικά στοιχεία τόσο για τις δυνατότητες ιατρικής περίθαλψης που υπάρχουν, όσο και για παροχές κοινωνικής τους στήριξης. Για το λόγο αυτό δημιουργήθηκε ένα Τμήμα παροχής πληροφοριών στο Συμβουλευτικό Σταθμό, το οποίο προσφέρει πληροφορίες στους ανηλίκους και τους γονείς τους σχετικά με τις προσφερόμενες δυνατότητες εκπαίδευσης, δουλειάς, διαμονής, ιατρικής βοήθειας, παροχής επιδομάτων κλπ.

Μετά την ολοκλήρωση των πρώτων προγραμμάτων κατάρτισης το ζήτημα το οποίο τέθηκε ήταν πια η εργασιακή απασχόληση των νέων που είχαν εκπαιδευτεί, τομέας ο οποίος είναι εξαιρετικά σημαντικός προκειμένου να αποφευχθεί η από μέρους τους τέλεση νέων εγκληματικών πράξεων. Μετά από έρευνα, διαπιστώθηκε ότι οι σχετικές επιδοτήσεις που προσέφερε ο ΟΑΕΔ παρέμεναν εν πολλοίς ανεκμετάλλευτες. Έτσι ξεκίνησε μια προσπάθεια ανεύρεσης και ευαισθητοποίησης εργοδοτών, οι οποίοι προσλαμβάνουν πλέον τους νέους που έχουν ολοκληρώσει ένα πρόγραμμα κατάρτισης και είναι έτοιμοι να ενταχθούν στην αγορά εργασίας (Παύλου Μ., 1998).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ INTEGRA

Από τον Απρίλιο του 1998 στον άξονα Integra ξεκίνησε η υλοποίηση του Προγράμματος «Δομές κατάρτισης & στήριξης ανήλικων παραβατών». Οι δράσεις του αφορούν τη δημιουργία και λειτουργία δομών στήριξης της ένταξης στην αγορά εργασίας, την παροχή κατάρτισης με συσχετισμένες προς αυτήν ενέργειες πληροφόρησης και ψυχοκοινωνικής στήριξης αλλά και την προώθηση της απασχόλησης για την κοινωνική ομάδα των ανήλικων παραβατών, δηλαδή νέων που έχουν απασχολήσει τα δικαστήρια ή τους επιμελητές ανήλικων και ενόψει των χαρακτηριστικών της κοινωνικής τους ταυτότητας είναι αποκλεισμένοι από την αγορά εργασίας. Πιο αναλυτικά προβλέπονται:

- Η οργάνωση «club εργασίας» το οποίο θα προσφέρει έρευνα αγοράς εργασίας, τηλεπικοινωνιακή βοήθεια, συμβουλές για την αναζήτηση της εργασίας και θα βοηθάει στη στήριξη των νέων κατά τη διαδικασία της εργασιακής τους ένταξης.
- Η κατασκευή CD στις γραφικές τέχνες, το οποίο θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για εξ αποστάσεως διδασκαλία μέσα στα σωφρονιστικά καταστήματα διευκολύνοντας την κατάρτιση των νέων παραβατών σε συνθήκες εγκλεισμού.
- Η οργάνωση δύο προγραμμάτων κατάρτισης προσαρμοσμένων στις ανάγκες της ομάδας-στόχου, από τα οποία το ένα θα αφορά τις γραφικές τέχνες και θα υλοποιηθεί

με την αξιοποίηση του CD που θα έχει ήδη παραχθεί, στα πλαίσια ενός ευέλικτου σχήματος κατάρτισης στο ΑΠΘ, ενώ η δεύτερη θα πραγματοποιηθεί μέσα στο ΑΣΚΑ Κασσαβέτειας και θα αφορά το χειρισμό Η/Υ. Στόχος και των δύο προγραμμάτων είναι να αποκτήσουν οι νέοι την εμπειρία που χρειάζεται για τη σωστή χρήση των νέων τεχνολογιών, τόσο στην εργασία όσο και στην εκπαίδευση.

• Η μέσω σύμπραξης με ιδιωτικές επιχειρήσεις απασχόληση ανήλικων παραβατών σε θέσεις εργασίας επιδοτούμενες από τον ΟΑΕΔ.

• Ένα ολοκληρωμένο σύστημα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης που θα αναπτυχθεί όχι μόνο με τη δημιουργία εξειδικευμένου υλικού πληροφόρησης ανάλογα με την ομάδα αναφοράς του (ανήλικοι παραβάτες, κοινό, φορείς, επιχειρήσεις) αλλά και με τη δημιουργία σταθερής δομής Κέντρου Πληροφόρησης των ανηλίκων σχετικά με όλο το πλέγμα του προβλήματος «κατάρτιση - ψυχοκοινωνική στήριξη - κοινωνική ένταξη».

Το Επιστημονικό δυναμικό των δομών αυτών είναι Κοινωνιολόγοι, Ψυχολόγοι, Κοινωνικοί Λειτουργοί, Πληροφορικοί που ασχολούνται κατ'αποκλειστικότητα με την υλοποίηση των προγραμμάτων, με εξαίρεση τους Επιστημονικούς Υπεύθυνους των Προγραμμάτων που είναι μέλη Δ.Ε.Π.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEONARDO

Στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Τμήμα Νομικής, Τομέας Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών σε συνεργασία με το Τμήμα Ψυχολογίας, Τομέας Κοινωνικής Ψυχολογίας, υλοποιεί στον άξονα «LEONARDO DA VINCI» το ερευνητικό πρόγραμμα «Διερεύνηση αναγκών και μέθοδος επαγγελματικής κατάρτισης ανήλικων παραβατών και ανηλίκων σε κίνδυνο - "ΟΡΕΣΤΗΣ"» με διακρατική συνεργασία ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και φορέων (Πανεπιστήμιο Βρέμης-Γερμανία, Πανεπιστήμιο Λάιντεν-Ολλανδία, Εθνική Διεύθυνση Φυλακών-Ουγγαρία, Δήμος Μενεμένης-ΔΕΚΠΑΜ).

Στο πλαίσιο του παραπάνω προγράμματος προβλέπεται η κατασκευή μιας εφαρμογής πολυμέσων σε CD για εξ αποστάσεως διδασκαλία (distance learning) και κατάρτιση μέσω υπολογιστή (Computer Based Training) μέσα σε σωφρονιστικά καταστήματα, ιδρύματα κτλ. Αυτή η εφαρμογή απευθύνεται στην ειδική ομάδα-στόχο, τους ανήλικους παραβάτες και τους ανηλίκους σε κίνδυνο. Γι' αυτό το λόγο, η προετοιμασία της κατασκευής αυτού του CD υποστηρίζεται από τη διεξαγωγή μιας έρευνας στην Ελλάδα, καθώς και στη Γερμανία και την Ολλανδία, σχετικά με τις εκπαιδευτικές μαθησιακές δυσκολίες, τις επαγγελματικές προσδοκίες και δεξιότητες, αλλά και με θέματα χρήσης υπολογιστών, διαχείρισης ελεύθερου χρόνου και ανάγκες ψυχοκοινωνικής στήριξης των ανηλίκων. Επίσης, τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής ενισχύονται από συνεντεύξεις ειδικών με πολυετή εκπαιδευτική εμπειρία για την ομάδα-στόχο.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΟΥΝΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Συμβουλευτικός Σταθμός:

• Συνεργασία με Υπηρεσίες Δικαστηρίων Ανηλίκων.

• Εξατομικευμένη ψυχική στήριξη.
• Οικογενειακή Συμβουλευτική.
• Προγράμματα Διαχείρισης Ελεύθερου χρόνου
• Εκδηλώσεις για γονείς, δασκάλους, καθηγητές κλπ.
• Συνεργασία με άλλους φορείς Πρόνοιας και Υγείας (Παραπομπή και υποδοχή).

Club εργασίας:

• Έρευνα αγοράς εργασίας, αναγκών, συνθηκών διαβίωσης ομάδας-στόχου.
• Τηλεπικοινωνιακή βοήθεια.
• Συμβουλευτική για την αναζήτηση της εργασίας.
• Ενημέρωση επιχειρ.-φορέων για τα προγράμματα ΟΑΕΔ - το Κέντρο Στήριξης
• Προώθηση στην Απασχόληση μέσω προγραμμάτων επιδότησης του ΟΑΕΔ & με συνεργαζόμενες επιχειρήσεις.
• Στήριξη των νέων κατά τη διαδικασία της εργασιακής τους ένταξης.
• Μονάδα δημιουργικής απασχόλησης - εργαστήρι εφαρμοσμένων τεχνών.
Κέντρο Πληροφόρησης
• Πληροφόρηση των ανηλίκων σχετικά με όλο το πλέγμα του προβλήματος «κατάρτιση - ψυχοκοινωνική στήριξη - κοινωνική ένταξη».
• Εξειδικευμένο υλικό πληροφόρησης ανάλογα με την ομάδα αναφοράς του (ανήλικοι παραβάτες, κοινό, φορείς, επιχειρήσεις), newsletter.
• Κοινωνικό Δίκτυο Εθελοντών - φοιτητών - νέων επιστημόνων - ΕΠΑΘ - ΑΠΘ.
• Κοινωνικό Δίκτυο φορέων-υπηρεσιών -επιχειρήσεων-επιμελητηρίων.
• Τράπεζες πληροφοριών

Εθελοντισμός:

Παράλληλα, η υλοποίηση προγραμμάτων με ορατό κοινωνικό χαρακτήρα έχει προκαλέσει την ευαισθητοποίηση και τη συσπείρωση γύρω από το Συμβουλευτικό Σταθμό ομάδων πολιτών αλλά και νέων δικηγόρων και φοιτητών που εκφράζουν ένα δυναμικό κίνημα εθελοντισμού και από τις αρχές του 1998 έχουν συγκροτηθεί σε Σωματείο Φίλων Εθελοντών της ΕΠΑΘ.

Προσανατολισμένη Έρευνα:

Μέσα στα πλαίσια των Προγραμμάτων πραγματοποιούνται επίσης προγράμματα διερεύνησης αναγκών σχετικά με την κατάρτιση, την εργασία, τη διαχείριση ελεύθερου χρόνου και τη ψυχοκοινωνική στήριξη των κοινωνικά μειονεκτούντων ανηλίκων. Τέτοιες έρευνες οδηγούν σε προϊόντα με άμεση χρηστική αξία, όπως ηλεκτρονικές εφαρμογές πολυμέσων για την εκμάθηση επαγγελματικών δεξιοτήτων εξ'αποστάσεως και με τη βοήθεια του Υπολογιστή (distance learning – Computer Based Training) (προγράμματα LEONARDO & INTEGRA).

Διαδίκτυο (Internet):

http://www.auth.gr/nomiki/cpsd

Διεθνείς συνεργασίες:

Στα πλαίσια των διακρατικών συνεργασιών για τα Προγράμματα με Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση υπάρχει επαφή και ανταλλαγή στοιχείων και εμπειριών με αντίστοιχες δομές και πρωτοβουλίες σε Ευρωπαϊκές χώρες:
Πανεπιστήμιο της Βρέμης-Ινστιτούτο Αντεγκληματικής Πολιτικής - Γερμανία
Πανεπιστήμιο του Λάιντεν-Ολλανδία
National Prison Administration - Υπ.Δικαιοσύνης - Ουγγαρία
Agence Nationale Pour l'Emploi (ANPE) - Υπ.Εργασίας - Παρίσι
Cooperativa 29 Giugno per persone in difficolta'- Ρώμη
Fondazione Amato - Σικελία
Suffolk Ltd - Αγγλία
Centre LADAPT Lyon - Γαλλία
Centre Jacques ARNAUD- Γαλλία

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, «QUALITY 4 CHILDREN»

Το πρόγραμμα, QUALITY 4 CHILDREN, αφορά παιδιά και εφήβους που δεν έχουν φροντίδα από τους φυσικούς τους γονείς. Κάθε παιδί για να μεγαλώσει ομαλά και να γίνει υπεύθυνος και ανεξάρτητος πολίτης έχει την ανάγκη να ζει σε ένα υποστηρικτικό και προστατευτικό περιβάλλον. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να διασφαλιστεί είτε από τους γονείς του είτε από άλλες κοινωνικές δομές. Ο σκοπός του προγράμματος είναι:
Να δημιουργηθεί ένα Ευρωπαϊκό δίκτυο φορέων για την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών και των εφήβων εξω-οικογενειακή-φροντίδα.
Να αναπτύξει διεθνείς κανονισμούς ποιότητας της φροντίδας χρησιμοποιώντας τις εμπειρίες και τις καλές πρακτικές όσων εμπλέκονται άμεσα στην έξω οικογενειακή φροντίδα.
Να προάγει την ιδέα της ίδρυσης, υλοποίησης και κοινοποίησης των κανονισμών αυτών σε Ευρωπαϊκό - Εθνικό και Τοπικό επίπεδο.
Να γνωστοποιηθούν τα δικαιώματα αυτά στα ίδια τα παιδιά και τους εφήβους.

Για να καταγραφεί η υπάρχουσα κατάσταση στην εξω-οικογενειακή φροντίδα διενεργήθηκε ποιοτική έρευνα με συνεντεύξεις σε βάθος (storytelling method) ταυτόχρονα σε 32 Ευρωπαϊκές χώρες.

Στην Ελλάδα έγιναν συνεντεύξεις σε 24 άτομα και στην Ευρώπη σε 320 άτομα, που περιελάμβαναν παιδιά και εφήβους από δομές εξω-οικογενειακής φροντίδας (ανάδοχες οικογένειες, ιδρύματα, παιδικά χωριά sos), βιολογικούς γονείς και επαγγελματίες των ανάλογων δομών.

Κάθε εθνική ομάδα ανέλυσε τα στοιχεία των συνεντεύξεων και κατέληξε σε προτάσεις για τη συγκρότηση κανονισμών εξω οικογενειακής φροντίδας των παιδιών και των εφήβων. Οι συντονιστές των εθνικών ομάδων σε κοινή συνεδρίαση κατέληξαν σε 18 ποιοτικούς κανονισμούς που ρυθμίζουν όλα τα θέματα που αφορούν τη λειτουργία των δομών και τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν μακριά από τη βιολογική τους οικογένεια.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Σύμφωνα με τον κ. Frattini εξ' ονόματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Επίτροπος Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας) οι δραστηριότητες που αναλαμβάνονται στο επίπεδο της ΕΕ σκοπό έχουν να υποστηρίξουν τα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα των κρατών μελών κατά της εγκληματικότητας των πόλεων, της εγκληματικότητας που συνδέεται με τα ναρκωτικά και της εγκληματικότητας των νέων. Μεταξύ άλλων, η Επιτροπή έχει εντείνει τη συνεργασία της με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο πρόληψης του εγκλήματος (EUCPN) και με διάφορα άλλα δίκτυα πόλεων, όπως το Ευρωπαϊκό φόρουμ για την ασφάλεια στις πόλεις (EFUS) και το Ολοκληρωμένο δίκτυο διακρατικών ανταλλαγών για την αστική ανάπτυξη (Urbact), σύμφωνα με το πλαίσιο που καθορίζεται στο πρόγραμμα της Χάγης. Επιπλέον, μια σημαντική συγκριτική μελέτη για την εγκληματικότητα των νέων στα κράτη μέλη παρουσιάστηκε, με σκοπό να δημιουργηθεί η κατάλληλη βάση για τις μελλοντικές εξελίξεις της ευρωπαϊκής πολιτικής. Η Επιτροπή επιδιώκει επίσης να προωθήσει περισσότερο τις πρωτοβουλίες που έχουν σχέση με την αστική ανάπτυξη, ώστε να προσδιορίσει τις πολιτικές προτεραιότητες για την εφαρμογή προγραμμάτων που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα διαρθρωτικά ταμεία, ιδίως στον τομέα της στήριξης και της κατάρτισης των νέων. Έχουν αρχίσει εργασίες με σκοπό την ανάπτυξη στατιστικών δεικτών για τη μέτρηση της εγκληματικότητας των νέων και της δικαιοσύνης ανηλίκων σε ολόκληρη την Ευρώπη, ώστε να δοθεί στην Επιτροπή μια γενική εικόνα της κατάστασης. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, η Επιτροπή έχει παράσχει χρηματοδοτική στήριξη σε πολιτικές πρωτοβουλίες για την πρόληψη του εγκλήματος, μέσω των χρηματοδοτούμενων από την Κοινότητα προγραμμάτων Hippocrates και AGIS (πρόγραμμα-πλαίσιο σχετικά με την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις). Συνολικά, η Επιτροπή συγχρηματοδότησε άνω των 120 διακρατικών σχεδίων κατά την τελευταία πενταετία για θέματα όπως ο σχεδιασμός ασφαλούς αστικού περιβάλλοντος, η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών για την εγκληματικότητα των νέων και των πόλεων και η ανάπτυξη ορθών πρακτικών στο σύστημα δικαιοσύνης των ανηλίκων. Ανταποκρινόμενη στην ανάγκη συγκεκριμένης δράσης κατά της βίας μεταξύ των παιδιών και των νέων, συμπεριλαμβανομένου του εκφοβισμού στα σχολεία, η Επιτροπή έχει χρηματοδοτήσει, και θα εξακολουθήσει να χρηματοδοτεί, μέσω του προγράμματος Daphne, διάφορα σχέδια σχετικά με τη «βία μεταξύ ίσων» και τον εκφοβισμό. Κατά τα τελευταία χρόνια, έχει αυξηθεί η έμφαση στο θέμα του εκφοβισμού και διεξάγονται ήδη διάφορα σχέδια σχετικά με το ζήτημα αυτό. Τα προγράμματα νέας γενεάς στον τομέα της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας (ιδίως το πρόγραμμα «Πρόληψη και καταπολέμηση της εγκληματικότητας» και το πρόγραμμα κοινοτικής δράσης σχετικά με μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη της βίας εις βάρος παιδιών, νέων και γυναικών) θα παράσχουν σημαντική χρηματοδοτική στήριξη στους φορείς προώθησης εθνικών και διεθνικών σχεδίων με ευρύ φάσμα πιθανών δράσεων για τις διάφορες πτυχές της εγκληματικότητας των νέων.

Σύμφωνα με το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 21ης Ιουνίου 2007 στο Στρασβούργο σχετικά με την παραβατικότητα ανηλίκων: ο ρόλος της γυναίκας, της οικογένειας και της κοινωνίας (2007/2011(INI), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη τις Συμβάσεις και τους Κανόνες που υπερασπίζονται τα Δικαιώματα των παιδιών αλλά και την ανάγκη της πρόληψης στην παραβατικότητα των νέων και με δεδομένο ότι σύμφωνα με εθνικές, ευρωπαϊκές,

αλλά και διεθνείς μελέτες, το φαινόμενο της παραβατικότητας ανηλίκων παρουσιάζει, τις δύο τελευταίες δεκαετίες, ανησυχητική αύξηση:

~ υπογραμμίζει ότι, κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής, αποφασιστική σημασία πρέπει να έχει η άμεση κοινωνική συμμετοχή όλων των φορέων της κοινωνίας: της πολιτείας, ως κεντρικής διοίκησης, των φορέων της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης, των φορέων της σχολικής κοινότητας, της οικογένειας, των ΜΚΟ, ιδίως αυτών που επικεντρώνονται στους νέους, της κοινωνίας των πολιτών και κάθε ιδιώτη

~ εκτιμά ότι η πρόληψη της παραβατικότητας των ανηλίκων απαιτεί επίσης κρατικές πολιτικές σε άλλους τομείς, μεταξύ των οποίων η στέγαση, η απασχόληση, η επαγγελματική κατάρτιση, η ψυχαγωγία κατά τον ελεύθερο χρόνο και οι ανταλλαγές νέων

~ υπενθυμίζει ότι τόσο οι οικογένειες και τα σχολεία, όσο και η κοινωνία εν γένει, οφείλουν να συνεργαστούν για την καταπολέμηση του εντεινόμενου φαινομένου της βίας των νέων·

~ υπογραμμίζει τον ειδικό ρόλο που διαδραματίζει η οικογένεια σε όλα τα στάδια της μάχης κατά της παραβατικότητας ανηλίκων και ζητεί από τα κράτη μέλη να αναπτύξουν τα κατάλληλα μέτρα στήριξης για τους γονείς. Καλεί τα κράτη μέλη να παρέχουν ιδιαίτερη στήριξη σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. ΖητΆ από τα κράτη μέλη να διαθέσουν τους απαραίτητους πόρους για την επέκταση μιας αποτελεσματικής υπηρεσίας ψυχολογικής και κοινωνικής στήριξης που θα διαθέτει, μεταξύ άλλων, σημεία επαφής για τις οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα παραβατικότητας ανηλίκων·

~ τονίζει τον ιδιαίτερο ρόλο που διαδραματίζει το σχολείο και η σχολική κοινότητα στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών και των εφήβων. Υπογραμμίζει ότι δύο βασικά χαρακτηριστικά του σημερινού σχολείου, η πολυπολιτισμικότητα και η όξυνση των ταξικών διαφορών, είναι δυνατόν, εάν απουσιάζουν οι κατάλληλες δομές παρέμβασης, υποστήριξης και προσέγγισης των μαθητών από το εκπαιδευτικό σύστημα, να οδηγήσουν σε φαινόμενα ενδοσχολικής βίας

~ εκτιμά ότι είναι απόλυτα αναγκαία η παροχή κατάλληλης κατάρτισης στους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να μπορούν να διαχειρίζονται την ετερογένεια της τάξης, να αναπτύσσουν μία παιδαγωγική όχι ηθικολογίας, αλλά πρόληψης και αλληλεγγύης, και να αποτρέπουν τον στιγματισμό και την περιθωριοποίηση τόσο των δραστών ανηλίκων όσο και των θυμάτων συμμαθητών τους

~ καλεί περαιτέρω τα κράτη μέλη να εντάξουν στην εκπαιδευτική πολιτική τους την παροχή ιδιαίτερης συμβουλευτικής και ψυχολογικής στήριξης σε παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικοποίησης, τη δυνατότητα παροχής ιατρικής περίθαλψης σε κάθε σχολείο, το διορισμό, ανά μικρό αριθμό εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, κοινωνικού λειτουργού, κοινωνιολόγου - εγκληματολόγου και παιδοψυχολόγου, εξειδικευμένων σε θέματα παιδικής παραβατικότητας, τον αυστηρό έλεγχο σε θέματα κατανάλωσης αλκοόλ ή χρήσης ναρκωτικών ουσιών από μαθητές, την καταπολέμηση κάθε είδους διάκρισης εις βάρος μελών της σχολικής κοινότητας, τον ορισμό Κοινοτικού Διαμεσολαβητή, ο οποίος θα συνδέει το σχολείο με την κοινότητα, καθώς και τη συνεργασία μεταξύ διαφορετικών σχολικών κοινοτήτων ως προς το σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων κατά της βίας

~ καλεί τα κράτη μέλη και τις αρμόδιες εθνικές και περιφερειακές ρυθμιστικές αρχές να εφαρμόσουν με αυστηρό και απόλυτο τρόπο την κοινοτική και εθνική νομοθεσία σχετικά με την επισήμανση του περιεχομένου τηλεοπτικών εκπομπών και

άλλων προγραμμάτων που ενδέχεται να περιλαμβάνουν ιδιαίτερα βίαιες ή ακατάλληλες για ανηλίκους σκηνές. Καλεί επιπλέον τα κράτη μέλη να συμφωνήσουν με τους φορείς των ΜΜΕ έναν "οδικό χάρτη" προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών, και ειδικότερα των ανήλικων παραβατών, σχετικά με την απαγόρευση τόσο της προβολής ακραίων εικόνων σε συγκεκριμένες ώρες της ημέρας όσο και της αποκάλυψης της ταυτότητας ανηλίκων που εμπλέκονται σε παραβατική συμπεριφορά

~συστήνει στα κράτη μέλη την ενίσχυση του ρόλου και την ποιοτική αναβάθμιση των κέντρων νεότητας ως χώρων συναλλαγής των νέων ανθρώπων και επισημαίνει ότι η ένταξη των νεαρών παραβατών στους χώρους αυτούς θα τους βοηθήσει στην κοινωνική δραστηριοποίησή τους και θα ενδυναμώσει την αίσθηση ότι αποτελούν τμήμα της κοινωνίας

~ επισημαίνει ότι τα ΜΜΕ μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην πρόληψη του φαινομένου της παραβατικότητας των ανηλίκων, μέσω της ανάληψης πρωτοβουλιών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού, καθώς και της παροχής υψηλής ποιότητας εκπομπών, οι οποίες θα προβάλλουν τη θετική συνεισφορά των νέων στην κοινωνία, ενώ αντίθετα θα ελέγχουν την προβολή χρήσης βίας, πορνογραφίας και κατανάλωσης ναρκωτικών ουσιών, βάσει συμφωνιών που θα ενταχθούν στον "οδικό χάρτη" προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών

~ συνιστά στα κράτη μέλη, σε συνεργασία με την Επιτροπή, να προχωρήσουν χωρίς χρονοτριβή, κυρίως δε στο σχολικό πλαίσιο, στην επεξεργασία και θέσπιση ορισμένων ελάχιστων και κοινών για όλα τα κράτη μέλη προτύπων και προσανατολισμών σε θέματα παραβατικότητας των ανηλίκων, που θα εστιάζονται στους τρεις βασικούς πυλώνες που συνιστούν, πρώτον, η πρόληψη, δεύτερον, τα δικαστικά και εξωδικαστικά μέτρα και, τρίτον, η αποκατάσταση, η κοινωνική ενσωμάτωση και επανένταξη, με βάση τις διεθνώς καθιερωμένες αρχές, όπως οι κανόνες του Πεκίνου και οι κατευθυντήριες γραμμές του Ριάντ, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αλλά και άλλες διεθνείς συμβάσεις στον τομέα αυτό

~ υποστηρίζει ότι στόχος μίας κοινής ευρωπαϊκής προσέγγισης οφείλει να είναι η διαμόρφωση προτύπων παρέμβασης για τη διευθέτηση και διαχείριση της παραβατικότητας των ανηλίκων, ενώ η προσφυγή σε μέτρα εγκλεισμού και ποινικές κυρώσεις θα πρέπει να αποτελεί το ύστατο μέσο και να εφαρμόζεται μόνον όταν αυτό κρίνεται απολύτως αναγκαίο

~ καλεί την Επιτροπή να θέσει για όλα τα κράτη μέλη συγκεκριμένα κριτήρια σχετικά με τη συγκέντρωση των εθνικών στατιστικών στοιχείων, προκειμένου να διασφαλίζεται η συγκρισιμότητα τους και, συνεπώς, η χρησιμότητά τους κατά τον σχεδιασμό μέτρων ευρωπαϊκής κλίμακας. Καλεί τα κράτη μέλη να συμμετάσχουν ενεργά στο έργο της Επιτροπής με την κινητοποίηση και παροχή πληροφοριών από όλες τις αρμόδιες εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές καθώς και τις ενώσεις, ΜΚΟ και άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό

~ καλεί την Επιτροπή και τις εθνικές και τοπικές αρχές των κρατών μελών να εμπνευσθούν από τις βέλτιστες πρακτικές που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη, που κινητοποιούν το σύνολο της κοινωνίας και περιλαμβάνουν θετικές δράσεις και παρεμβάσεις συλλόγων γονέων και ΜΚΟ σε σχολεία και κατοίκων σε μία γειτονιά, και να αντλήσουν διδάγματα από τις πειραματικές δράσεις που διεξάγονται στα κράτη μέλη με συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών αρχών, σχολικών ιδρυμάτων, τοπικών αρχών, οργανώσεων νεολαίας και κοινωνικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, τηρώντας τον κανόνα της αμοιβαίας εμπιστευτικότητας, και από

εθνικές στρατηγικές και προγράμματα στήριξης των νέων σε εθνικό επίπεδο· καλεί τα κράτη μέλη να εμπνευσθούν από τις βέλτιστες πρακτικές μεταξύ αυτών για την καταπολέμηση της ανησυχητικής ανάπτυξης της κατανάλωσης ναρκωτικών ουσιών από ανηλίκους και της συνδεόμενης με αυτά παραβατικότητας, καθώς και από τις καλύτερες λύσεις που πρέπει να εφαρμόζονται σε περίπτωση προβληματικής κατανάλωσης, ιδίως στο πλαίσιο ιατρικών θεραπειών

~ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν σε μία πρώτη φάση τα ήδη υπάρχοντα ευρωπαϊκά μέσα και προγράμματα εντάσσοντας σε αυτά δράσεις για την αντιμετώπιση και την πρόληψη του φαινομένου της παραβατικότητας ανηλίκων καθώς και την ομαλή κοινωνική επανένταξη δραστών και θυμάτων.

Αναφέρει χαρακτηριστικά:

- το ειδικό Πρόγραμμα "Πρόληψη και Καταπολέμηση της εγκληματικότητας" 2007-2013, με βασικούς στόχους την πρόληψη της εγκληματικότητας και την προστασία των θυμάτων,
- το ειδικό Πρόγραμμα "Ποινική Δικαιοσύνη" 2007-2013, για την προαγωγή της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικά θέματα με βάση την αμοιβαία αναγνώριση και εμπιστοσύνη και την βελτίωση των επαφών και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων εθνικών αρχών,
- το πρόγραμμα ΔΑΦΝΗ ΙΙΙ για την καταπολέμηση της βίας εις βάρος των παιδιών και των νέων,
- το Πρόγραμμα "Νεολαία σε Δράση" 2007-2013, μεταξύ των βασικών προτεραιοτήτων του οποίου είναι η στήριξη νέων με λιγότερες ευκαιρίες ή με λιγότερο ευνοϊκό υπόβαθρο,
- τις δράσεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Προγράμματος Equal σχετικά με την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση των διακρίσεων καθώς και τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για λιγότερο ευνοημένα άτομα,
- το Πρόγραμμα Πρωτοβουλίας Urbact με τη στήριξη της Ένωσης το οποίο στοχεύει στην ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των ευρωπαϊκών πόλεων προς την κατεύθυνση ενός πιο βιώσιμου περιβάλλοντος για τους κατοίκους και περιλαμβάνει δράσεις για τη δημιουργία ασφαλέστερου αστικού περιβάλλοντος για τους νέους, καθώς επίσης και δράσεις κοινωνικής ένταξης λιγότερο ευνοημένων νέων και μεγαλύτερης κοινωνικής δραστηριοποίησης και συμμετοχής τους,
- διακρατικά προγράμματα πρωτοβουλίας, όπως το "Let bind safe net for children and youth at risk", τα οποία επικεντρώνονται στην έγκριση μέτρων υπέρ παιδιών και νέων σε κίνδυνο ή σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού και στα οποία μπορούν και οφείλουν να συμμετέχουν εταίροι από όσο το δυνατόν περισσότερα κράτη μέλη, η ευρωπαϊκή γραμμή για εξαφανισμένα παιδιά, στα οποία συγκαταλέγονται και θύματα παιδικής παραβατικότητας.
- ανάπτυξη προγραμμάτων αναψυχής και απομάκρυνσης των νέων από αντικοινωνικές ή παραβατικές συμπεριφορές από ειδικές επιτροπές με έδρα σε δήμους ή κοινότητες της Ιρλανδίας (Garda Youth Diversion Projects).
- ο θεσμός του Children's Reporter και των εθελοντικών συμφωνιών μεταξύ οικογενειών, ανηλίκων και τοπικών αρχών γνωστών ως Acceptable Behaviour Contracts (ABCs) στην Σκωτία.

~ επισημαίνει ότι η οδηγία 89/552/ΕΟΚ για την Τηλεόραση χωρίς Σύνορα θέτει σημαντικούς περιορισμούς στην προβολή εικόνων βίας και γενικότερα εικόνων ακατάλληλων για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών, αποτελώντας έτσι ένα κατάλληλο μέτρο πρόληψης της βίας από ανηλίκους και εις βάρος ανηλίκων.

~ επικροτεί την έναρξη εφαρμογής ευρωπαϊκού πλαισίου αυτορρύθμισης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων για την ασφαλέστερη χρήση κινητών από εφήβους και παιδιά και τονίζει ότι η ενημέρωση και επαγρύπνηση σχετικά με την ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο και την ασφαλή χρήση των κινητών τηλεφώνων θα πρέπει εν συνεχεία να αποτελέσει το αντικείμενο συγκεκριμένων προτάσεων της Επιτροπής, δεσμευτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο

~ ενθαρρύνει την Επιτροπή να προαγάγει τη δημιουργία δωρεάν ευρωπαϊκής ανοιχτής γραμμής για τα παιδιά και τους νέους με προβλήματα, λαμβανομένου υπόψη ότι ένας τέτοιος αριθμός θα μπορούσε να συντελέσει σε μεγάλο βαθμό στην πρόληψη της παραβατικότητας των νέων

~ τονίζει ότι σε επίπεδο κοινοτικών δράσεων δύο είναι οι βασικότερες πολιτικές που πρέπει να παρουσιαστούν άμεσα:

ένταξη της χρηματοδότησης δράσεων σχετικά με την πρόληψη σε ήδη υπάρχοντα κοινοτικά προγράμματα, καθώς και δημιουργία νέου κονδυλίου του προϋπολογισμού αφιερωμένου σε ολοκληρωμένες δράσεις και δίκτυα αντιμετώπισης της παραβατικότητας ανηλίκων

δημοσίευση μελέτης και, εν συνεχεία, ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με τη διάσταση του φαινομένου στην Ευρώπη και κατάλληλη προετοιμασία, μέσω δικτύου εθνικών εμπειρογνωμόνων, για τον σχεδιασμό ολοκληρωμένου προγράμματος-πλαισίου για την αντιμετώπιση της παραβατικότητας ανηλίκων·

~ καλεί, στο πλαίσιο αυτό, την Επιτροπή να αναλάβει τον σχεδιασμό ενός προγράμματος με συγχρηματοδοτούμενες δράσεις

~ συνιστά στην Επιτροπή, στα πλαίσια της προετοιμασίας του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για την παραβατικότητα ανηλίκων και του αντίστοιχου προγράμματος-πλαισίου, να προτείνει άμεσα τα παρακάτω μέσα προώθησης και διάδοσης εμπειριών και τεχνογνωσίας:

συλλογική έρευνα και διάδοση των αποτελεσμάτων των εθνικών πολιτικών
διοργάνωση συνδιασκέψεων και φόρουμ με τη συμμετοχή εθνικών εμπειρογνωμόνων
προώθηση της επικοινωνίας και ενημέρωσης μεταξύ των αρμόδιων αρχών και των κοινωνικών φορέων μέσω του διαδικτύου και της δημιουργίας ηλεκτρονικής ιστοσελίδας ειδικευμένης στα θέματα αυτά
ίδρυση διεθνούς κέντρου αριστείας.

ΚΥΠΡΟΣ

Η Δημοκρατία της Κύπρου έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1960. Το 1974 η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο και κατέλαβε 36,2% του κυρίαρχου εδάφους της. Από τότε το νησί διαιρείται με μια γραμμή εκεχειρίας υπό τον έλεγχο των Ηνωμένων Εθνών (Η.Ε), ο οποίος χωρίζει την Λευκωσία, την πρωτεύουσα, και τη χώρα σε δύο μέρη. Αν και ο Βορράς καταλαμβάνεται από τα τουρκικά στρατεύματα η Δημοκρατία της Κύπρου αναγνωρίζεται διεθνώς ως το μόνο νομικό κράτος στην Κύπρο. Η Δημοκρατία της Κύπρου έχει ένα πλήρες προεδρικό σύστημα διακυβέρνησης. Οι

επίσημες γλώσσες του κράτους είναι τα ελληνικά και τα τουρκικά. Ο πληθυσμός ήταν 837.300 τον Ιανουάριο του 2005 (ο αριθμός των τούρκων αποίκων που ζουν στο Βορρά δεν συμπεριλαμβάνεται σε αυτήν την αρίθμηση) των οποίων 77,8% είναι Ελληνοκύπριοι (συμπεριλαμβανομένων των μειονοτήτων των Καθολικών και Αρμενίων), 10,5% είναι Τουρκοκύπριοι και 11,7% είναι αλλοδαποί. Η πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων είναι ορθόδοξοι Χριστιανοί ενώ η πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων είναι μουσουλμάνοι. Η οικονομία της Κύπρου είναι κυρίως βασισμένη στην παροχή υπηρεσιών και στον τομέα του τουρισμού (Daphne Project 2005-1127-Y).

- Από το 1999 ως το 2003, 1402 εκθέσεις σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία έχουν γίνει στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα της Δημοκρατίας ενώ είναι σαφές ότι ο αριθμός των υποθέσεων, περιπτώσεων αυξάνει γρήγορα κάθε έτος (77 το 1999, 258 το 2000, 381 το 2001, 499 το 2002 και 669 το 2003). Πολύ λίγες περιπτώσεις έχουν καταλήξει σε καταδίκη.
- σύμφωνα με τις στατιστικές της ένωσης των ΜΚΟ για την πρόληψη και το χειρισμό της βίας στην οικογένεια, έλαβαν 1084 κλήσεις το 2006. Μεταξύ αυτών 349 αφορούσαν νέα γεγονότα ενώ 194 περιελάμβαναν παλιές περιπτώσεις. Σε 477 περιπτώσεις ο δράστης ήταν άντρας και σε 292 περιπτώσεις ο δράστης ήταν ο σύζυγος του θύματος. Σε 464 περιπτώσεις το θύμα ήταν γυναίκα.

Μέτρα που λαμβάνονται από τη χώρα για να αποτρέψει και να καταπολεμήσει τη βασισμένη στο φύλο βία.

Βία στο σπίτι

- Διορισμός 10 οικογενειακών συμβούλων (εκπαιδευμένοι ανώτεροι υπάλληλοι ευημερίας) το 2001 από τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας ακολουθώντας την διάταξη που περιλαμβάνεται στο μέρος ΙΙΙ του νόμου 119(Ι)/2000. Ο ρόλος τους είναι να υποστηρίξουν και να συμβουλεύσουν τα οικογενειακά μέλη που υφίστανται βία στο σπίτι.
- Μια συμβουλευτική επιτροπή για την οικογενειακή βία έχει καθιερωθεί βάσει του νόμου 119(Ι)/2000, με την ικανότητα να ελέγξει την αποτελεσματικότητα των σχετικών υπηρεσιών και την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας, για να προκαλέσει τη δημόσια ευαισθητοποίηση και να οργανώσει τα εκπαιδευτικά σεμινάρια και για να προωθήσει την έρευνα και τις υπηρεσίες που θα εξετάσουν όλες τις πτυχές της βίας στην οικογένεια. Η Επιτροπή έχει επίσης την ευθύνη να συμβουλεψει την κυβέρνηση για όλα τα ζητήματα που πρέπει να εξεταστούν προκειμένου για τον καλύτερο χειρισμό των περιπτώσεων της βίας στο σπίτι. Τα μέλη της Επιτροπής έχουν τη γνώση και την εμπειρία στα ζητήματα σχετικά με τη βία στην οικογένεια και επιλέγονται από το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Οι δικαιούχοι δημόσιου τομέα επιλέγονται από το Υπουργείο υγείας, τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, τη νομική υπηρεσία και την αστυνομία. Η Επιτροπή πολύ στενά συνεργάζεται με το Υπουργείο δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης. Το Υπουργείο συμμετέχει στην Επιτροπή μέσω του αντιπροσώπου του που καταλαμβάνει τη θέση του αντιπροέδρου

στην Επιτροπή. Οι δικαιούχοι ιδιωτικού τομέα επιλέγονται από τις ενώσεις/τις οργανώσεις που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της οικογενειακής βίας.

- Ένα εγχειρίδιο των διυπηρεσιακών διαδικασιών σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία συντάχθηκε από τη συμβουλευτική επιτροπή και εγκρίθηκε στις 16/05/2002 από το Συμβούλιο των υπουργών για την άμεση εφαρμογή του. Το εγχειρίδιο διανεμήθηκε στην κοινωνική πρόνοια, την αστυνομική δύναμη, τις υγειονομικές υπηρεσίες και στις σχετικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.
- από τον Δεκέμβριο του 2002 η αστυνομία ενεργοποιεί ένα κεντρικό γραφείο για το χειρισμό των ζητημάτων της πρόληψης και της καταπολέμησης της βίας στην οικογένεια και της κακοποίησης παιδιών. Ενεργοποιεί επίσης μια γραμμή 24ωρης βοήθειας για τα θύματα .

Τα ακόλουθα μέτρα συμπεριλαμβάνονται στο εθνικό σχέδιο δράσης 2005-2010 για την πρωτογενή, δευτεροβάθμια και τριτογενή πρόληψη της εγκληματικότητας και αφορούν την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας στο σπίτι (ενδοοικογενειακή βία):

- Δημιουργία κέντρων για τη γονική καθοδήγηση σε όλες τις επαρχιακές περιοχές της Κύπρου. Αυτά τα κέντρα θα παρέχουν εκπαιδευτικά προγράμματα στους γονείς σχετικά με το γονικό τους ρόλο, τον οικογενειακό προγραμματισμό, το χειρισμό και την με συζήτηση επίλυση διάφορων ζητημάτων μέσα στην οικογένεια. Θα εξετάσουν πιο συγκεκριμένα τις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών της ίδιας οικογένειας.
- Ανάπτυξη προγραμμάτων που στοχεύουν να υποστηρίξουν τις νέες μορφές οικογένειας μέσα στις κυπριακή κοινωνία, για παράδειγμα τις με ένα γονέα οικογένειες, τις οικογένειες που δημιουργούνται μεταξύ δύο διαζευγμένων ατόμων και τις οικογένειες που δημιουργούνται από τους γάμους με αλλοδαπούς που ζουν στην Κύπρο.
- Ένας εμπειρογνώμονας θα κληθεί για να εξετάσει την επάρκεια των υπηρεσιών που παρέχονται από την κοινωνική πρόνοια στις οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο την ψυχολογική, κοινωνική και φυσική ανάπτυξη, εξέλιξη των παιδιών τους.
- Οι ανώτεροι υπάλληλοι κοινωνικής ευημερίας που εξετάζουν τα προγράμματα για την υποστήριξη της προστασίας οικογενειών και των παιδιών προκειμένου να αποφευχθεί ή να αντιμετωπιστεί η εγκληματικότητα, θα συνεχίσουν να λαμβάνουν ειδική εκπαίδευση στις νέες μεθόδους για την παροχή συμβουλών στην οικογένεια και στους νέους τρόπους διαχείρησης των νεαρών παραβατών.
- Απασχόληση ψυχολόγων στις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας που θα βρίσκονται στα γραφεία ευημερίας προκειμένου να παρέχουν ψυχολογική υποστήριξη και φροντίδα στις οικογένειες και τα παιδιά και επιπλέον για να χειριστούν μια ποικιλία ζητημάτων όπως τη βία στο σπίτι και τη λαθραία διακίνηση των ανθρώπινων οντων.
- Δημιουργία ενός δικτύου προκειμένου να βρεθούν το συντομότερο δυνατόν οι οικογένειες ή τα παιδιά που έχουν ανάγκη από βοήθεια και υποστήριξη. Η ανίχνευση των ανωτέρω θα γίνει σε τοπικό επίπεδο προκειμένου να επιτευχθεί μια άμεση απάντηση από την πρόνοια. Μόνιμες προκαθορισμένες ομάδες πρέπει να δημιουργηθούν που θα λειτουργήσουν σύμφωνα με ένα σχέδιο δράσης.

- Δημιουργία ενός ειδικευμένου γραφείου μέσα στην αστυνομική υπηρεσία που θα ασχοληθεί αποκλειστικά με τα ζητήματα σχετικά με τη βία στο σπίτι και τη σεξουαλική κακομεταχείριση των ανηλίκων.

Έρευνες και μέτρα που λαμβάνονται από τη χώρα για να αποτρέψει και να καταπολεμήσει τη βασισμένη στο φύλο βία μεταξύ των εφήβων

Στην Κύπρο δεν υπάρχει ακόμα καμία ερευνητική μελέτη διαθέσιμη που εξετάζει ιδιαίτερα τη βασισμένη στο φύλο βία μεταξύ των εφήβων. Ένα συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από την εκτίμηση των στατιστικών και των διαθέσιμων ερευνών είναι ότι ακόμα κι αν η βασισμένη στο φύλο βία εμφανίζεται μεταξύ των εφήβων στην Κύπρο, δεν προκάλεσε την προσοχή είτε της ακαδημαϊκής κοινότητας είτε των Αρχών έτσι ώστε αυτοί να ασχοληθούν περισσότερο με αυτό το ζήτημα. Ένας πιθανός λόγος για αυτήν την απουσία μπορεί να είναι ότι οι περιπτώσεις σχετικά με τη βασισμένη στο φύλο βία στην Κύπρο μεταξύ των εφήβων είναι σπάνιες ή ελάχιστες ή κατά ένα μεγάλο μέρος δεν αναφέρονται. Επομένως τα στοιχεία που συγκεντρώνονται κατωτέρω αφορούν στις σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων αλλά δεν σχετίζονται συγκεκριμένα για τη βασισμένη στο φύλο βία. Επιπλέον, μερικά από τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο εθνικό πρόγραμμα δράσης και στοχεύουν στη νεανική εγκληματικότητα, μπορούν επίσης να αποτρέψουν τη βασισμένη στο φύλο βία δεδομένου ότι ασχολούνται συγκεκριμένα με την ψυχολογία των εφήβων και στοχεύουν στην αποφυγή οποιασδήποτε μορφής βίας. Εντούτοις τα μέτρα που αναφέρονται στο προηγούμενο κεφάλαιο δεν είναι συγκεκριμένα για το φύλο. Οι ακόλουθες οργανώσεις συμμετέχουν στην έρευνα σχετικά με ζητήματα σχέσης των φύλων και νέους:

Η Μη Κυβερνητική Οργάνωση, Cyprus Family Planning Association (CFPA) έχει διαμορφώσει το 1996 την ομάδα "νεολαίας για τη νεολαία", η οποία αποτελείται από τους νέους εθελοντές της CFPA. Αυτή η ομάδα εργάζεται κυρίως για την αύξηση της συνειδητοποίησης της κυπριακής νεολαίας στα ζητήματα σχετικά με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία. Μέσω εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (εργαστήρια και σεμινάρια) που παρέχονται σε διαφορετικές ομάδες νεολαίας από τις διάφορες οργανώσεις, τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τα κολλέγια και τις επιχειρήσεις, η ομάδα των νέων στοχεύει να εκπαιδεύσει τους νέους σε σχέση με το ασφαλέστερο σεξ και την υγιή επικοινωνία στις διαπροσωπικές σχέσεις. Οι νέοι εθελοντές της CFPA εκπαιδεύονται και είναι κατάλληλοι να παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες σε άλλους νέους που μπορεί να χρειαστούν τέτοιες υπηρεσίες μέσω της άμεσης επικοινωνίας με την τηλεφωνική γραμμή που διατηρεί η ένωση. Τα ζητήματα που καλύπτονται από τις συμβουλευτικές υπηρεσίες της CFPA περιλαμβάνουν τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία, τον οικογενειακό προγραμματισμό, το γάμο και τις σχέσεις καθώς επίσης και οποιοδήποτε άλλο ζήτημα σχετικά με τους νέους γενικά.

Το CFPA συμμετέχει σε διάφορα ερευνητικά προγράμματα όπως:

- το ΑΣΦΑΛΕΣ (SAFE) (σεξουαλική ενημέρωση για την Ευρώπη) δίκτυο που αποτελεί μια ευρωπαϊκή συνεργασία με στόχο να προωθηθούν τα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά δικαιώματα των νέων. Στην Κύπρο η έρευνα ονομάστηκε «αξιολόγηση της σεξουαλικής συμπεριφοράς στην Κύπρο».Τι είδους πληροφοριών λαμβάνουν οι νέοι και από πού τις λαμβάνουν;

- το ερευνητικό πρόγραμμα ASTRA 2006: "Γνώση και ανάγκες των νέων σε ζητήματα σεξουαλικής και αναπαραγωγικής υγείας και δικαιώματα". Οι συμμετέχοντες ήταν νέοι 16-24 ετών. Ο στόχος αυτής της ερευνητικής μελέτης ήταν να ερευνηθεί η γνώση και οι τοποθετήσεις των νέων σε ζητήματα σχετικά με τη σεξουαλικότητα και τη σεξουαλική υγεία προκειμένου να προσδιοριστούν οι υπάρχουσες ανάγκες και να ληφθούν μέτρα για την εκπλήρωσή τους.

Η οργάνωση νεολαίας της Κύπρου είναι μια ημι-κυβερνητική οργάνωση που ιδρύθηκε το 1994 βάσει του νόμου 33(I)/94. Ο στόχος της οργάνωσης είναι να εκφράσει τις ανησυχίες της νέας γενιάς της Κύπρου και να τις διαβιβάσει μέσω των κρατικών καναλιών. Επιπλέον οι στόχοι της είναι να αναπτύξει προγράμματα και υπηρεσίες προκειμένου να υποστηριχθούν οι νέοι, να παρέχουν συμβουλές σε ζητήματα σχετικά με τη νεολαία και να δημιουργήσουν τις κατάλληλες περιστάσεις που θα υποστηρίξουν τις διάφορες δραστηριότητες των νέων. Η οργάνωση έχει συμβάλει σε διάφορες ερευνητικές μελέτες που αφορούν τα ζητήματα σχετικά με τους νέους και τις βίαιες συμπεριφορές.

Η Μη Κυβερνητική Οργάνωση, μεσογειακό ίδρυμα ερευνών για το φύλο (MIGS), έχει συμμετάσχει επίσης στην έρευνα σχετικά με τη σχέση βίας και φύλου μεταξύ των νέων. Η MIGS συντόνισε ένα διεθές σχέδιο που τιτλοφορείται "περιπτώσεις βιασμών μεταξύ των νέων γυναικών και ανάπτυξη ορθών πρακτικών για υποστήριξη και πρόληψη" που χρηματοδοτήθηκε από το Daphne II πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο στόχος αυτού του προγράμματος είναι να ερευνηθεί η επίπτωση του βιασμού μεταξύ των νεαρών κοριτσιών 18-24 ετών και να υποβληθούν συστάσεις πολιτικής καθώς επίσης και να προωθηθεί η συνειδητοποίηση του προβλήματος στις σχετικές ομάδες-στόχους.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Το πρόβλημα της παραβατικότητας έχει μελετηθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του που αφορούν την πρόληψη/έλεγχο της εγκληματικότητας και τη μεταχείριση αδικοπραγούντων.

Εξαιτίας:

1. της παρατηρούμενης αυξητικής τάσης της εγκληματικότητας όπως παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια, αλλά και της διαφοροποίησης στον τύπο των παραβάσεων και των κατηγοριών των παραβατών (νεανική παραβατικότητα, βία, αντικοινωνική συμπεριφορά, ναρκωτικά κ.λπ.),
2. της απουσίας μιας ολοκληρωμένης εθνικής αντεγκληματικής πολιτικής που από τη μια θα συνδέει όλο το φάσμα των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και από την άλλη θα εγκαθιδρύει διαδικασίες και μηχανισμούς συντονισμού για την υιοθέτηση /εφαρμογή ενός ευρύτερου φάσματος μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας και
3. του γεγονότος ότι το φαινόμενο της παραβατικότητας είναι πολυσύνθετο και πολυδιάστατο και απαιτεί δράση σε διάφορα επίπεδα, επίπεδο οικογένειας, εκπαίδευσης (σχολείο), ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, μέσων μαζικής ενημέρωσης, τεχνολογίας, ποινικής δικαιοσύνης, ψυχαγωγίας κ.ά.

το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως προχώρησε στη σύσταση Συμβουλίου για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (αρ. 57.457, ημερομηνίας 24 Φεβρουαρίου 2003).

Σκοποί της σύστασης του συμβουλίου είναι οι ακόλουθοι:

1. Ο σχεδιασμός εθνικής στρατηγικής και σχεδίου δράσεως για την πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, που θα βασίζονται στην ολιστική αντιμετώπιση του φαινομένου της εγκληματικότητας, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές και άλλες διεθνείς στρατηγικές.
2. Ο συντονισμός όλων των υπηρεσιών/φορέων που εμπλέκονται στην πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, με απώτερο στόχο την υιοθέτηση και εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων/προγραμμάτων πάνω σε μια μόνιμη και συντονισμένη δράση.
3. Η περαιτέρω ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας με τη συστηματική διεξαγωγή εγκληματολογικών ερευνών, ώστε να βελτιωθεί η γνώση και η κατανόηση των παραβατικών φαινομένων και ιδιαίτερα των νέων εγκληματικών τάσεων. Τα επιστημονικά πορίσματα των ερευνών θα αποτελούν τη βάση για το σχεδιασμό συγκεκριμένων παρεμβάσεων πρόληψης και αντιμετώπισης της παραβατικότητας. Οι έρευνες επίσης θα επικεντρωθούν και στην επιστημονική αξιολόγηση των υφιστάμενων προγραμμάτων, μέτρων και θεσμών, με στόχο τη βελτίωση, την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό τους.

Οι κυριότερες αρμοδιότητες του συμβουλίου είναι οι ακόλουθες:

1. Η διαμόρφωση και ο σχεδιασμός μιας εθνικής αντεγκληματικής και σωφρονιστικής πολιτικής από τη μια θα συνδέει όλο το φάσμα των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και από την άλλη θα εγκαθιδρύει διαδικασίες και μηχανισμούς συντονισμού για την υιοθέτηση των κατάλληλων μέτρων/προγραμμάτων.
2. Η συνεχής ανασκόπηση και εκτίμηση της κατάστασης που επικρατεί αναφορικά με τις τάσεις της εγκληματικότητας, την πρόληψή της, την καταπολέμησή της, την υποτροπή στις φυλακές κ.λπ.
3. Η παρακολούθηση και αξιολόγηση των υφιστάμενων προγραμμάτων και μέτρων και θεσμών για την πρόληψη/αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, τη μεταχείριση αδικοπραγούντων κ.λπ.
4. Η εξασφάλιση υποστήριξης και συνεργασίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ), καθώς και των τοπικών αρχών για τις δραστηριότητες πρόληψης και αντιμετώπισης της εγκληματικότητας.
5. Η προώθηση ειδικών συνεδρίων/σεμιναρίων/ημερίδων με στόχο την εκπαίδευση/επιμόρφωση/κατάρτιση των κρατικών λειτουργών, αλλά και ιδιωτών που σχετίζονται με τα θέματα εγκληματικότητας.
6. Η μελέτη/αξιολόγηση και προώθηση των συστάσεων/εισηγήσεων των διάφορων διεθνών οργανισμών (Ηνωμένα Έθνη, Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση).
7. Η σύσταση ad hoc επιστημονικών επιτροπών για τη μελέτη εξειδικευμένων θεμάτων.

Λόγω των αρμοδιοτήτων του Συμβουλίου η σύνθεσή του είναι πολυθεματική και πολυτομεακή. Πρόεδρος του Συμβουλίου είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως και Αναπληρωτής Πρόεδρος ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου. Μέλη του είναι εκπρόσωποι των Υπουργείων Δικαιοσύνης και

Δημοσίας Τάξεως, του Τμήματος Φυλακών, της Αστυνομίας, του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας), του Υπουργείου Υγείας (Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας), του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας), της Νομικής Υπηρεσίας, του Ανωτάτου Δικαστηρίου, του Πανεπιστημίου Κύπρου, του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου, της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου, της Ένωσης Δήμων και του Παγκυπρίου Συμβουλίου Ευημερίας.

Το συμβούλιο άρχισε τη λειτουργία του στις 15 Δεκεμβρίου 2003.

Για τον καλύτερο τρόπο διεξαγωγής των εργασιών του συμβουλίου έχουν ήδη συσταθεί δύο ομάδες εργασίας, ως ακολούθως:

1. Ομάδα εργασίας για την πρωτογενή και δευτερογενή πρόληψη της εγκληματικότητας

Η ομάδα αυτή καλύπτει τους τομείς της οικογένειας, του σχολείου, των μέσων μαζικής ενημέρωσης, της κοινότητας, καθώς και τη γενικότερη πολιτική σε σχέση με το παιδί, τον έφηβο και το νέο.

2. Ομάδα εργασίας για την τριτογενή πρόληψη της εγκληματικότητας

Οι τομείς δραστηριοτήτων της ομάδας αυτής περιλαμβάνουν όλο το φάσμα της ποινικής δικαιοσύνης, νομοθεσία, θεσμούς, ποινές μεταχείρισης, θεραπεία.

Οι δύο ομάδες εργασίας πραγματοποίησαν σειρά συνεδριάσεων κατά τις οποίες μελετήθηκε η υφιστάμενη κατάσταση που επικρατεί, καθώς και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν αναφορικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας.

Ως αποτέλεσμα των εργασιών των δύο ομάδων ετοιμάστηκαν τα ακόλουθα:

1. Χαρτογράφηση της υφιστάμενης κατάστασης σε όλο το φάσμα του τομέα της εγκληματικότητας.
2.Καταγραφή μιας σειράς εισηγήσεων για την πρόληψη/έλεγχο της εγκληματικότητας και τη μεταχείριση αδικοπραγούντων που πηγάζουν από έρευνες, καθώς και από διάφορους φορείς και συνδέσμους.
3. Εκθέσεις αναφορικά με τις εθνικές στρατηγικές πρόληψης της Ιρλανδίας, της Δανίας, της Ισλανδίας, της Νορβηγίας, της Γερμανίας, της Αυστρίας και της Ελλάδας.
4. Περίγραμμα της εθνικής στρατηγικής και του σχεδίου δράσης, το οποίο θα αποτελέσει τη βάση της εθνικής στρατηγικής της Κύπρου.

Το περίγραμμα αυτό είναι σφαιρικό και καλύπτει όλους τους τομείς που σχετίζονται με:

α. τη μείωση των εγκληματογόνων παραγόντων (οικογένεια, σχολείο, στρατός, κοινότητα, εργασία, μέσα μαζικής ενημέρωσης/νέες τεχνολογίες, ψυχαγωγία, περιβάλλον).

β. τη μείωση της υποτροπής (φυλακές, κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων, νομοθεσία, νέοι θεσμοί μεταχείρισης αδικοπραγούντων, θεραπεία) και
γ. τη μείωση των ευκαιριών για διάπραξη αδικημάτων (αστυνομία, τοπικές αρχές κ.λπ.).

Επίσης, το Συμβούλιο Εγκληματικότητας έχει προτείνει, στα πλαίσια του προϋπολογισμού του 2005, τις πιο κάτω προτάσεις:

1. Διοργάνωση εκπαιδευτικού σεμιναρίου για τη βία στα σχολεία, στο οποίο θα κληθεί ως ομιλητής ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τη Βία στα Σχολεία. Το σεμινάριο αυτό θα απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, καθώς και σε υπηρεσίες/φορείς, όπως είναι ο Οργανισμός Νεολαίας, οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, η Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας κ.λπ.
2. Διοργάνωση συνεδρίου στο οποίο θα συμμετάσχουν οργανωμένα σύνολα και φορείς, με σκοπό να δοθεί η ευκαιρία, μέσω ανοικτής συζήτησης, να υποβληθούν σχόλια και εισηγήσεις σε θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης της εγκληματικότητας.
3. Μετάκληση εμπειρογνώμονα ο οποίος θα επεξεργαστεί την εθνική στρατηγική και το σχέδιο δράσης μας, ώστε αυτά να συνάδουν με τη στρατηγική των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σημειώνεται επίσης ότι το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως διεξήγαγε παγκύπρια έρευνα για τη νεανική παραβατικότητα, η οποία αναμενόταν να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος Μαΐου 2004. Τα πορίσματα της έρευνας αυτής θα βοηθήσουν το έργο του Συμβουλίου Εγκληματικότητας αναφορικά με το σχεδιασμό της εθνικής στρατηγικής μας για την πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας (Θεοδώρου, Δ., 2004).

ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΚΥΠΡΟ, 2006-2010

Οι δύο Επιτροπές οι οποίες, συστάθηκαν στο πλαίσιο του Συμβουλίου Εγκληματικότητας, αφού μελέτησαν την κατάσταση που επικρατεί στην Κύπρο και στις διάφορες χώρες της Ευρώπης αναφορικά με τα μέτρα / προγράμματα και θεσμούς για την πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, διαμόρφωσαν Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την χρονική περίοδο 2006 – 2010. Το Σχέδιο αυτό στηρίζεται σε τρεις άξονες:

α) τη μείωση των εγκληματογόνων παραγόντων
β) τη μείωση της υποτροπής και
γ) τη μείωση των ευκαιριών για διάπραξη αδικημάτων

Οι δράσεις που έχουν καταγραφεί αφορούν στο θεσμό της Οικογένειας και του Σχολείου, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, την Εργασία, τη Ψυχαγωγία, τη Νομοθεσία, τη Μεταχείριση και την Κοινωνική Επανένταξη Αδικοπραγούντων και Κρατουμένων.

Όλες οι ενέργειες που έχουν σχεδιαστεί προνοούν τη συνεταιρικότητα και την ενεργοποίηση όλων των αρμοδίων υπηρεσιών και φορέων.

Τρόπος Λειτουργίας και Εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης
Οι Υπουργοί Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Παιδείας και Πολιτισμού και Υγείας με Πρόεδρο τον Υπουργό Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως θα είναι υπεύθυνοι για την υλοποίηση των δράσεων του Σχεδίου που εμπίπτουν στους τομείς των αρμοδιοτήτων τους.

Α. Μείωση των Εγκληματογόνων Παραγόντων

1. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Σκοπός η ανάπτυξη προγραμμάτων που στοχεύουν στην ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας και προώθηση της εμπλοκής των γονιών στην πρόληψη της εγκληματικότητας.

1.1 Αποκέντρωση των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών από τα Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας στις κοινότητες / αστικά κέντρα με στόχο την άμεση πρόσβαση των οικογενειών και παιδιών σε Υπηρεσίες

Η αποκέντρωση των υπηρεσιών που προσφέρονται από τα Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας μέσα στις κοινότητες, στοχεύει στο να έχει ο πολίτης γρήγορη και άμεση πρόσβαση σε ένα φιλικό περιβάλλον. Η λειτουργία των γραφείων θα γίνει κατά προτεραιότητα στις κοινότητες που παρουσιάζεται μεγαλύτερη ανάγκη σε συνεργασία με τις τοπικές Αρχές ή και τα Συμβούλια Κοινοτικής Ευημερίας στα οποία παραχωρούνται Κρατικές Χορηγίες.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
σε συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τα Συμβούλια Ευημερίας / Εθελοντικές Οργανώσεις

1.2 Δημιουργία σε όλες τις επαρχίες «Κέντρων Οικογενειακής Καθοδήγησης» με σκοπό να εφαρμόσουν προγράμματα εκπαίδευσης γονιών αναφορικά με το γονεϊκό τους ρόλο, οικογενειακό προγραμματισμό, διαχείριση και επίλυση συγκρούσεων, επικοινωνία, απόκτηση κοινωνικών και άλλων δεξιοτήτων και πολυθεματικής εντατικής βραχυπρόθεσμης θεραπείας ατόμων, ομάδων και οικογενειών

Το Κέντρο Οικογενειακής Καθοδήγησης είναι χώρος εκτός των Επαρχιακών Γραφείων Ευημερίας που στοχεύει στη διεπαγγελματική αντιμετώπιση προβλημάτων που δεν μπορούν να χειριστούν τα Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας. Μια ομάδα από επαγγελματίες (Κοινωνικός Λειτουργός, Ψυχολόγος, Παιδοψυχίατρος) αναλαμβάνουν εντατική επαφή με την οικογένεια, ώστε να βοηθηθεί στην

αντιμετώπιση δυσκολιών που παρουσιάζονται στις διαπροσωπικές σχέσεις των μελών ή στο χειρισμό των εφήβων και άλλα. Επιπρόσθετα το Κέντρο Οικογενειακής Καθοδήγησης μπορεί να λειτουργήσει:

Προγράμματα εκπαίδευσης γονιών αναφορικά με το γονεϊκό τους ρόλο, οικογενειακό προγραμματισμό, διαχείριση και επίλυση συγκρούσεων, επικοινωνία, απόκτηση κοινωνικών και άλλων δεξιοτήτων και πολυθεματικής εντατικής βραχυπρόθεσμης θεραπείας ατόμων, ομάδων και οικογενειών.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Υγείας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Λειτουργεί ήδη στη Λευκωσία ένα Κέντρο Οικογενειακής Καθοδήγησης
2006 Το πρώτο εξάμηνο του 2006 θα αρχίσει η λειτουργία του Κέντρου Οικογενειακής Καθοδήγησης στη Λεμεσό
2007 Στόχος η αξιολόγηση της λειτουργίας των Κέντρων Οικογενειακής Καθοδήγησης στις επαρχίες Λεμεσού και Λευκωσίας
2008 - 2010 Στόχος η λειτουργία του Κέντρου Οικογενειακής Καθοδήγησης στις επαρχίες Πάφου και Λάρνακας - Αμμοχώστου

1.3 Ανάπτυξη προγραμμάτων στήριξης προς τις νέες μορφές οικογένειας που παρουσιάζονται στην Κύπρο (μονογονεϊκές, ανασυγκροτημένες, διαπολιτισμικές οικογένειες και οικογένειες αλλοδαπών)

Οι ραγδαίες κοινωνικές εξελίξεις που συντελούνται στην Κύπρο αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο έχουν επηρεάσει την Κυπριακή οικογένεια, η οποία έχει δεχθεί πολλές διαφοροποιήσεις στη δομή και λειτουργία της για να μπορέσει να προσαρμοσθεί. Οι νέες μορφές οικογένειας είναι:

Η μονογονεϊκή ως αποτέλεσμα της αύξησης των διαζυγίων

Οι ανασυγκροτημένες που δημιουργούνται από διαζευγμένα άτομα τα οποία έχουν παιδιά από προηγούμενο γάμο

Οι διαπολιτισμικές που προέρχονται από γάμους με αλλοδαπούς που βρίσκονται στην Κύπρο

Δεν έχουμε επιστημονικά δεδομένα για την κατάσταση της κάθε μορφής οικογένειας αλλά υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις δυσλειτουργίας του θεσμού. Ολοένα και περισσότερες οικογένειες μπαίνουν στην ομάδα υψηλού κινδύνου που πρέπει κατά προτεραιότητα να στηριχθούν. Γι' αυτό επιβάλλεται να εισαχθούν μέτρα στήριξης της ώστε να αποφεύγονται οι εκδηλώσεις βίας, η παραμέληση παιδιών, η χρήση αλκοόλ, ναρκωτικών, η αντικοινωνική συμπεριφορά.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 Σχεδιασμός προγραμμάτων στήριξης των νέων μορφών οικογενειών, που θα εξυπηρετεί τις ανάγκες τους

2008 Ενημέρωση για τα προγράμματα με τη διαδικασία ανοικτής πρόσκλησης σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

2009-2010 Αξιολόγηση των παρεχόμενων προγραμμάτων
Συνέχιση της Δράσης

1.4 Μελέτη για εισαγωγή του θεσμού του επιτόπιου καθοδηγητή Κοινωνικού Λειτουργού (street social worker). Το άτομο αυτό συχνάζει στους χώρους που καταφεύγουν οι νέοι για ψυχαγωγία (δισκοθήκες, μπαρ, νυχτερινά κέντρα) με στόχο να συμβάλει μέσω της επαγγελματικής του σχέσης με τους νέους στην πρόληψη της παραβατικής συμπεριφοράς αλλά και να παράσχει βοήθεια σε παραβατικούς νέους

Ο Κοινωνικός Λειτουργός που ορίζεται ως street social worker εργάζεται συνήθως τις νυκτερινές ώρες. Βρίσκεται στους χώρους όπου συχνάζουν νέοι στις γειτονιές όπου λειτουργούν clubs και δισκοθήκες και εμπλέκεται μαζί τους στις παρέες με στόχο να λειτουργήσει ως καταλύτης στον περιορισμό της παρανομίας ή της αντικοινωνικής συμπεριφοράς

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

1.5 Μετάκληση ειδικού εμπειρογνώμονα για αξιολόγηση των Προγραμμάτων προληπτικής υπηρεσίας προς τις οικογένειες, τα οποία εφαρμόζουν οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

Οι προληπτικές υπηρεσίες παρέχονται σε οικογένειες οι οποίες αντιμετωπίζουν τέτοιες δυσκολίες ώστε να τίθεται σε κίνδυνο η ομαλή ψυχοκοινωνική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών. Οι συμβουλευτικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες προς την οικογένεια έχουν στόχο την πρόληψη και θεραπεία κοινωνικών προβλημάτων ώστε να επιτευχθεί η ομαλή λειτουργία της οικογένειας.

Περιλαμβάνουν ευρύ φάσμα παροχής υπηρεσιών, το οποίο δημιουργεί την ανάγκη αξιολόγησης με στόχο την επανατοποθέτηση της πολιτικής των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας προς όφελος των εξυπηρετούμενων.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2007 Προώθηση μετάκλησης εμπειρογνώμονα με πανεπιστημιακά προσόντα σε θέματα των Κοινωνικών Επιστημών και ειδικές γνώσεις και εκτεταμένη πείρα στις κοινωνικές έρευνες
Η εμπλοκή του ξένου εμπειρογνώμονα θα είναι για μελέτη των παρεχόμενων προληπτικών υπηρεσιών

2007 – 2009 Αξιολόγηση των εισηγήσεων του ειδικού
Αξιολόγηση της υλοποίησης των εισηγήσεων

1.6 Εξειδικευμένη επιμόρφωση των Λειτουργών που ασχολούνται με προγράμματα στήριξης της οικογένειας και παιδικής προστασίας, με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικότητας

Η συνεχής και εξειδικευμένη επιμόρφωση των Λειτουργών Ευημερίας που ασχολούνται με προγράμματα στήριξης της οικογένειας και παιδικής προστασίας είναι αναγκαία και επιβάλλεται από τις αυξανόμενες και διαφοροποιημένες ανάγκες και αλλαγές που παρουσιάζονται στη μεταβαλλόμενη οικογένεια / κοινωνία.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 *Πρόγραμμα Εκπαίδευσης στην οικογενειακή συμβουλευτική*
Οι Λειτουργοί Ευημερίας χειρίζονται μεγάλο αριθμό περιπτώσεων με οικογενειακές διενέξεις και χρειάζεται να ενημερωθούν για τις νέες τάσεις στον τομέα αυτό

2008 *Νεανική Παραβατικότητα*
Πρόκειται για θέματα χειρισμού και προστασίας των ανήλικων παραβατών που απασχολούν τους Λειτουργούς Ευημερίας σε μεγάλο βαθμό

2009 *Πρόγραμμα Οικογενειακής Θεραπευτικής*
Είναι σημαντικό οι Λειτουργοί που χειρίζονται θέματα οικογένειας και παιδιού να γνωρίζουν τις νέες μεθόδους οικογενειακής θεραπευτικής

2010 (α) Διοικητικό Σεμινάριο για το προσωπικό που ασκεί διοικητικά καθήκοντα. Οι επόπτες που είναι επιφορτισμένοι με τα καθήκοντα εποπτείας των Λειτουργών χρειάζονται επιμόρφωση στα θέματα εποπτείας

(β) Σεμινάριο για τη Δυναμική των Σχέσεων για να μπορέσουν οι Λειτουργοί να επεξεργαστούν ψυχοφθόρα συναισθήματα που απορρέουν από τις επαγγελματικές τους σχέσεις

1.6.1 Εργοδότηση μόνιμων Λειτουργών επιμόρφωσης και ερευνών, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι:
(α) για την οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για συνεχή εκπαίδευση των Λειτουργών Ευημερίας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας που ασχολούνται με την οικογένεια, και
(β) για τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας στον τομέα Κοινωνικής Ευημερίας

Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, η βελτίωση των επαγγελματικών δεξιοτήτων του προσωπικού, η εφαρμογή νέων μεθόδων εργασίας και εισαγωγής σύγχρονης τεχνολογίας επιτυγχάνονται μέσω συνεχούς ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης. Ο Σχεδιασμός Προγραμμάτων και η αξιολόγηση τους πρέπει να βασίζονται σε ερευνητικά δεδομένα. Γι' αυτό εκτιμάται ότι η παρουσία μόνιμων Λειτουργών Ευημερίας θα αναβαθμίσει και θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

1.7 Εργοδότηση Ψυχολόγων στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας που θα τοποθετούνται στα Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας για παροχή ψυχολογικής εκτίμησης και θεραπείας σε οικογένειες και παιδιά, καθώς και πολυθεματική διαχείριση των οικογενειών που παρακολουθούνται στα Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας

Τα νέα είδη και η πολυπλοκότητα των περιπτώσεων που καλούνται να χειριστούν οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας αυξάνονται συνεχώς ποσοτικά και ποιοτικά π.χ. Βία στην Οικογένεια, διακίνηση και εμπορία προσώπων καθώς και η άμεση ανάγκη φροντίδας και προστασίας ανήλικων παιδιών από το περιβάλλον τους, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη διεπαγγελματικού χειρισμού αντιμετώπισης των οικογενειών

και παιδιών. Επιπρόσθετα, η ενίσχυση των ιδρυμάτων Παιδικής Προστασίας για ψυχολογική υποστήριξη και εκτίμηση των αναγκών των παιδιών που είναι τοποθετημένα στα Ιδρύματα από Ψυχολόγο, είναι αναγκαία.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
Υπουργείο Υγείας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006: Υποβολή πρότασης στους Προϋπολογισμούς του 2007 με κοστολόγηση για πρόσληψη 4 εκτάκτων Ψυχολόγων για τα Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας – Αμμοχώστου και Πάφου για την κάλυψη των αναγκών κάθε Επαρχίας.

Λευκωσία: ένας ψυχολόγος για την Παιδική Στέγη, Ξενώνα Νεανίδων και Στέγη Νεανίδων

Λεμεσός: ένας ψυχολόγος για την Παιδική Στέγη και τις ανάδοχες οικογένειες με ομάδα εφήβων

Λάρνακα - Αμμόχωστος: ένας ψυχολόγος για το Σπίτι Εφήβων και Παιδική Στέγη

Πάφος: ένας ψυχολόγος για την Παιδική Στέγη

2008: Αξιολόγηση της μονάδας και αναβάθμιση του προγράμματος

1.8 Δημιουργία δικτύου έγκαιρης επισήμανσης οικογενειών ή παιδιών που χρειάζονται υποστήριξη και βοήθεια σε κοινοτικό επίπεδο και παροχή άμεσης πολυθεματικής παρέμβασης

Οι οικογένειες των παιδιών που απευθύνονται στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας για βοήθεια, βρίσκονται σε στάδιο κρίσης και αδιεξόδου με αποτέλεσμα η πρόγνωση για αποτελεσματική βοήθεια να είναι πλέον περιορισμένη. Στόχος της Δράσης είναι η έγκαιρη επισήμανση των οικογενειών και παιδιών που παρουσιάζουν δυσκολίες στην όλη τους λειτουργία και η άμεση και εντατική βοήθεια μέχρις ότου μειωθούν σε μεγάλο βαθμό οι δυσκολίες.

Η επισήμανση θα γίνεται σε τοπικό επίπεδο για να υπάρχει άμεση ανταπόκριση.

Την παροχή υπηρεσιών στις οικογένειες και παιδιά θα την αναλαμβάνει η ομάδα έγκαιρης παρέμβασης που θα αποτελείται από τους επαγγελματίες που η οικογένεια και το παιδί έχουν ανάγκη. Αποτελείται από κοινωνικούς λειτουργούς, γιατρούς, επισκέπτριες υγείας, ψυχολόγους, παιδοψυχίατρους και άλλους σύμβουλους.

Η έγκαιρη παρέμβαση περιλαμβάνει:

- Στήριξη της οικογένειας
Ατομική εργασία με το παιδί, το οποίο παρουσιάζει δύσκολη συμπεριφορά
Συνεργασία με ολόκληρη την οικογένεια

- Συνεργασία με πηγές της κοινότητας

Υπάρχει ανάγκη συγκρότησης μόνιμων προσδιορισμένων ομάδων, οι οποίες θα λειτουργούν με προδιαγραφές και Σχέδιο Λειτουργίας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας σε συνεργασία με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, Εκκλησία, Τοπικές Αρχές

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007: -Συνεργασία με εκπροσώπους Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Εκκλησίας, Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για μελέτη του προγράμματος αυτού
-Ετοιμασία Σχεδίου Λειτουργίας
-Εφαρμογή του Σχεδίου Λειτουργίας

2008 – 2010: Συνέχιση της Δράσης με ετήσια αξιολόγηση

1.9 Μελέτη για πιθανή εισαγωγή του θεσμού Big Brother / Big Sister για παιδιά ηλικίας 6-18 ετών τα οποία μπορεί να θεωρηθούν ευάλωτα ή παρουσιάζουν διάφορα προβλήματα στην οικογένεια / σχολείο κλπ. (εξωσχολικές δραστηριότητες, κατ΄ οίκον εργασία, ψυχαγωγία κ.ά.)

Η παραβατικότητα ανηλίκων παρουσιάζει συνεχώς αύξηση και ο αριθμός των περιπτώσεων παραβατικότητας στις οποίες εμπλέκονται ανήλικοι γίνεται μεγαλύτερος και η φύση τους παρουσιάζεται όλο και πιο σοβαρή. Συνεχώς και πιο πολλά άτομα εμπλέκονται σε σοβαρά εγκλήματα (βομβιστικές ενέργειες, απόπειρες φόνου κλπ.). Ιδιαίτερη αύξηση παρουσιάζεται στις περιπτώσεις ανηλίκων παραβατών και χρειάζονται να ληφθούν μέτρα που σχετίζονται με τους ανθρώπινους πόρους για παροχή υπηρεσιών προς τους ανήλικους. Ένα μέτρο είναι η εφαρμογή του θεσμού του (big brother) μεγαλύτερου αδελφού.

Εκπαιδευμένα άτομα τοποθετούνται κοντά στον ανήλικο με σκοπό να ενεργούν ως καθοδηγητές σε παραδεκτούς τρόπους συμπεριφοράς, να τον βοηθούν στην εξεύρεση

εργασίας και απασχόλησης στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης του, στη βελτίωση των σχέσεων με την οικογένεια του και την αποδοχή του από αυτή.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας σε συνεργασία με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007: -Ετοιμασία Σχεδίου Λειτουργίας του προγράμματος

-Ετοιμασία κριτηρίων αξιολόγησης της οργάνωσης που θα αναλάβει

-Να γίνει σχεδιασμός και οργάνωση εφαρμογής του προγράμματος

2008: Προκήρυξη ανοικτής πρόσκλησης για εξεύρεση Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης ή δικτύου για να αναλάβει το πρόγραμμα

2009 – 2010: Εφαρμογή της Δράσης σταδιακά σε όλες τις επαρχίες αρχίζοντας από την επαρχία που παρουσιάζεται η μεγαλύτερη ανάγκη

1.10 Διεξαγωγή επιστημονικής μελέτης σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες που να δείχνει τη συσχέτιση βίας ενάντια στα παιδιά με τη Νεανική Παραβατικότητα

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια

2. ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Σκοπός είναι η προώθηση ενός υγιούς σχολικού περιβάλλοντος μέσω της εφαρμογής επιστημονικών πολυεπίπεδων προγραμμάτων.

2.1. Προγράμματα συνεχούς ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών Μέσης Εκπαίδευσης σε θέματα αγωγής υγείας και Πολιτότητας, ανάπτυξης ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων, διαχείρισης συγκρούσεων και διαχείρισης ομάδων, ψυχολογίας του εφήβου και θέματα "ραδιοτηλεοπτικού αλφαβητισμού"

Στόχος: Ο σταδιακός θεωρητικός και βιωματικός εξοπλισμός ενός πυρήνα εκπαιδευτικών της Μέσης Εκπαίδευσης σε θέματα αγωγής υγείας και Πολιτότητας.

Το πρόγραμμα θα είναι πενθήμερο και θα γίνεται στις αρχές του Σεπτέμβρη πριν την έναρξη των μαθημάτων. Θα συμμετέχουν 2 εκπαιδευτικοί ανά σχολείο.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, (Υ.Ε.Ψ), Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.), Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 - 2010

2.2 Αρχική Κατάρτιση – Επιμόρφωση υποψήφιων εκπαιδευτικών

Εισαγωγή μαθήματος για την πρόληψη, την αγωγή υγείας και την Πολιτότητα υπό μορφή βιωματικών εργαστηρίων

α) στην αρχική κατάρτιση των Νηπιαγωγών και Δασκάλων στο Πανεπιστήμιο Κύπρου (κατάρτιση στην ανάπτυξη προληπτικών προγραμμάτων)
β) στο πρόγραμμα προϋπηρεσιακής κατάρτισης υποψηφίων εκπαιδευτικών Μέσης εκπαίδευσης πριν την εισαγωγή τους στο επάγγελμα.

Στόχος: Η διαμόρφωση θεωρητικής και βιωματικής υποδομής των εκπαιδευτικών (Νηπιαγωγών και Δασκάλων) κατά την αρχική τους κατάρτιση και των εκπαιδευτικών Μέσης πριν την εισαγωγή τους στο επάγγελμα.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, (Υ.Ε.Ψ), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.), Πανεπιστήμιο Κύπρου (το Πανεπιστήμιο βεβαίωσε τη Γ.Δ του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού πως δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα από πλευράς Πανεπιστημίου)

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2010

2.3 Κατάρτιση Στελεχών Πρόληψης

Πρόγραμμα εκπαίδευσης κατάρτισης στελεχών πρόληψης (ψυχολόγοι, εκπαιδευτικοί) σε προγράμματα πρόληψης στο εξωτερικό ή στην Κύπρο. Οι εκπαιδευτές στελεχών θα αναπτύσσουν επιμορφωτικά ή / και προληπτικά προγράμματα σε σχολικές μονάδες σε όλο το προσωπικό του σχολείου

Στόχος: Η κατάρτιση στελεχών πρόληψης μέσα από θεωρητικά και βιωματικά εργαστήρια (20-30 άτομα κατ΄ έτος)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 - 2010

2.4 Σταδιακή ενίσχυση της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας ώστε η αναλογία του αριθμού των ψυχολόγων σε σχέση με τους μαθητές να πλησιάζει τα Ευρωπαϊκά πρότυπα (ψυχολόγος – μαθητές 1:1000)

Στόχος: η σταδιακή αύξηση του αριθμού των εκπαιδευτικών ψυχολόγων (σήμερα 35 για 120.000 μαθητές) θα επιτρέψει να ασκήσουν το κύριο έργο τους που είναι η πρόληψη. Θα επιτρέψει, επίσης, την υλοποίηση πολλών δράσεων του παρόντος Σχεδίου Δράσης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 - 2010

2.5. Υιοθέτηση του θεσμού του Κοινωνικού Λειτουργού στα σχολεία

Ο έγκαιρος εντοπισμός από το σχολείο παιδιών που αντιμετωπίζουν προβλήματα συμπεριφοράς και προσαρμογής, βοηθά σε μεγάλο βαθμό στη μείωση της κοινωνικής δυσπροσαρμοστείας. Αρκετές περιπτώσεις μαθητών φθάνουν στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είτε μέσω Δικαστηρίου, είτε μετά από αναφορά του σχολείου ή άλλων πηγών όταν το παιδί έχει ήδη καταφύγει στην παραβατικότητα και την περιθωριοποίηση.

Για να προληφθεί αυτή η περιθωριοποίηση των παιδιών και των εφήβων, είναι αναγκαία η τοποθέτηση Λειτουργών Ευημερίας στα σχολεία. Οι Λειτουργοί Ευημερίας θα συνεργάζονται με το μαθητή και την οικογένεια του με επισκέψεις που θα πραγματοποιούν στο οικογενειακό περιβάλλον του μαθητή και θα συνεργάζονται

με το σχολείο, ώστε να προγραμματίζεται και να δίνεται συντονισμένη βοήθεια στο μαθητή που την χρειάζεται.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και υποβολή στους Προϋπολογισμούς για το 2008 για διορισμό 6 κατ΄ αρχήν Λειτουργών Ευημερίας 3ης τάξης και 1 Λειτουργού Ευημερίας 1ης τάξης, ο οποίος θα εποπτεύει και θα συντονίζει το πρόγραμμα

2008 – 2010 Εφαρμογή του προγράμματος και αξιολόγηση της εφαρμογής του. Ανάλογη πρόταση δαπάνης στους ετήσιους προϋπολογισμούς για διορισμό Λειτουργών Ευημερίας στα σχολεία που παρουσιάζουν αυτή την ανάγκη.

2.6. Ένταξη στο αναλυτικό πρόγραμμα των σχολείων όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης (Νηπιαγωγείο μέχρι το Λύκειο) προγράμματος αγωγής υγείας και Πολιτότητας που να στοχεύει στην πρόληψη της βίας, της παραβατικότητας των επικίνδυνων συμπεριφορών, της χρήσης ουσιών και των εξαρτήσεων, της κάθε μορφής διάκρισης είτε βασίζεται σε φύλο, θρησκεία, εθνικότητα, κλπ

Η ίδια δράση προτείνεται και στο Σχέδιο Δράσης του Αντιναρκωτικού Συμβουλίου Κύπρου. Η πρόληψη της βίας στο σχολείο, της παραβατικότητας και της χρήσης νόμιμων και παράνομων ουσιών επιτυγχάνεται κύρια μέσα από ένα πρόγραμμα αγωγής υγείας και Πολιτότητας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας
Διευθύνσεις Δημοτικής, Μέσης και Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 Μελέτη των διαφόρων μοντέλων αγωγής υγείας που υπάρχουν στην Ευρώπη από τη Συντονιστική Επιτροπή Αγωγής Υγείας και Πολιτότητας

2007 Μετάκληση εμπειρογνώμονα για να μελετήσει τον τρόπο που μπορεί να ενταχθεί η Αγωγή Υγείας και Πολιτότητας στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

2008 Ετοιμασία του διδακτικού και εποπτικού υλικού

2008 Εισαγωγή του προγράμματος στα σχολεία όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης

2.7 Ενθάρρυνση γονιών για εθελοντική εργασία στο εκπαιδευτικό πλαίσιο με στόχο την περαιτέρω αναβάθμιση της εκπαιδευτικής κοινότητας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
Οργανώσεις Γονιών

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Εντός του 2006
(Σεπτέμβριος – Δεκέμβριος) Μελέτη από ειδική Επιτροπή του Υπουργείου Παιδείας και των Οργανώσεων Γονιών για μελέτη της αναβάθμισης της συμμετοχής των γονιών στη σχολική ζωή με βάση ευρωπαϊκά μοντέλα και πρακτικές

Εντός του 2007 (Ιανουάριος) Επιλογή και πιλοτική εισαγωγή προγραμμάτων και δράσεων με στόχο την εθελοντική εργασία των γονιών και την αναβάθμιση της συμμετοχής τους στη σχολική ζωή

2.8. Κέντρο Πρόληψης Λεμεσού - Προληπτικές παρεμβάσεις στους μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς

Στόχος των προληπτικών παρεμβάσεων στους γονείς:

Η ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των γονιών, σχετικά με τη ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και τις ανάγκες τους
Αντιμετώπιση των δυσκολιών που συνδέονται με τις αλλαγές φάσεων στη ζωή των νέων ζευγαριών

Υλικό που θα χρησιμοποιείται:

«Επικοινωνία στην οικογένεια» σεμινάρια για γονείς
«Εργαστήρια για γονείς»

Στόχος των προληπτικών παρεμβάσεων στους εκπαιδευτικούς:

Να ενισχύσουν τον εκπαιδευτικό τους ρόλο
Να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τους γονείς
Να ευαισθητοποιήσουν τους εκπαιδευτικούς σε σχέση με τον ρόλο τους στη διαμόρφωση των παιδιών

Υλικό που θα χρησιμοποιηθεί για τους μαθητές (ενδεικτικά):

«Δεξιότητες για παιδιά του Δημοτικού, προάγοντας την υγεία του παιδιού»

«Παιχνίδια παιδιών», εκπαιδευτικό υλικό

Υλικό που θα χρησιμοποιηθεί για τους εκπαιδευτικούς:

«Στηρίζομαι στα πόδια μου»
«Ο Θυμός των παιδιών»
Εγχειρίδια της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας «Προαγωγή της ψυχικής και συναισθηματικής υγείας στα σχολεία»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2010
Η λειτουργία του Κέντρου Πρόληψης Λεμεσού έχει ήδη αρχίσει το Α' τρίμηνο του 2005 και θα συνεχιστεί.

2.9 Συμμετοχή εκπροσώπου της Μονάδας Εγκληματολογικών Ερευνών και του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως στη Συντονιστική Επιτροπή Αγωγής Υγείας και Πολιτότητας

Η συμμετοχή εκπροσώπου της Μονάδας Εγκληματολογικών Ερευνών θα συμβάλει στο έργο της Συντονιστικής Επιτροπής Αγωγής Υγείας και Πολιτότητας του Υ.Π.Π. της οποίας στόχος είναι "η προώθηση και αξιολόγηση προληπτικής στρατηγικής στα σχολεία".

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

2.10 Αποφόρτωση της ύλης του αναλυτικού προγράμματος σε όλες τις βαθμίδες με στόχο τον περιορισμό της απομνημόνευσης και με επικέντρωση στην ανάπτυξη ανώτερων γνωστικών λειτουργιών (κριτική σκέψη, δημιουργικότητα, φαντασία κλπ)

Σύμφωνα με έρευνες ειδικών και θέσεις εμπειρογνωμόνων το βαρυφορτωμένο αναλυτικό πρόγραμμα, η έμφαση στην απομνημόνευση και η μη επαρκής ανάπτυξη των γνωστικών λειτουργιών αποτελούν παραβασιογόνους παράγοντες.

Για το θέμα της αποφόρτωσης της ύλης έχουν τροχοδρομηθεί διαδικασίες κατόπιν απόφασης σε επίπεδο Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού. Γίνεται εισήγηση όπως στις Επιτροπές που θα δημιουργηθούν να μετέχει και εκπρόσωπος ή εκπρόσωποι της Συντονιστικής Επιτροπής Αγωγής Υγείας και Πολιτότητας.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

2.11 Πρόγραμμα επιμόρφωσης γονέων μέσω βιωματικών εργαστηρίων σε θέματα επικοινωνίας, ανάπτυξης και ψυχικής υγείας των παιδιών, διαχείρισης συγκρουσιακών καταστάσεων, αγωγής υγείας και σεξουαλικής αγωγής

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας σε συνεργασία με τις Οργανώσεις Γονέων

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 - 2010

2.12 Συμμετοχή της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας και άλλων ειδικών στη διαμόρφωση και συγγραφή των σχολικών εγχειριδίων

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 - 2010

2.13 Εισαγωγή του θεσμού του Υπεύθυνου Τμήματος και στον Γυμνασιακό κύκλο

Πρόκειται για έναν εκπαιδευτικό θεσμό ο οποίος ήδη εφαρμόζεται τα τελευταία 3 χρόνια στο Λύκειο, μέσα στα πλαίσια της μεταρρύθμισης του Ενιαίου Λυκείου. Ο θεσμός αυτός δίνει τη δυνατότητα μιας πιο προσωπικής σχέσης με έναν καθηγητή αναφοράς. Εφαρμόζεται ήδη σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

Όπως αναφέρεται στο έντυπο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού ο Υπεύθυνος Τμήματος είναι ο καθηγητής που ενδιαφέρεται για κάθε μαθητή.

Να γίνει αξιολόγηση του θεσμού στα Λύκεια από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και να ληφθούν μέτρα βελτίωσης του θεσμού, ανάλογα με τα αποτελέσματα της αξιολόγησης. Στη συνέχεια, ο θεσμός του Υπεύθυνου Τμήματος να επεκταθεί και στο Γυμνάσιο, νοουμένου ότι η αξιολόγηση θα είναι θετική και αφού υπολογιστεί το σχετικό κόστος.

2.13.1 Ποιοτική αναβάθμιση του ρόλου του Υπεύθυνου Τμήματος στη Μέση Εκπαίδευση μέσα από ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης στο ρόλο του (κατάρτιση σε θέματα επικοινωνίας, δυναμικής της ομάδας, ψυχολογία εφηβείας, ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων, επίλυση συγκρούσεων και αγωγή υγείας και Πολιτότητας)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 - 2010

2.14 Λειτουργία της βιβλιοθήκης των σχολείων όλων των βαθμίδων και ως κέντρο πληροφόρησης και τεκμηρίωσης μέσα από ένα συνδιαχειριστικό μοντέλο μαθητών και εκπαιδευτικών. Αξιοποίηση των γνώσεων / εμπειριών από την αποτελεσματική λειτουργία των βιβλιοθηκών σε κάποια σχολεία

Τόσο η ενασχόληση των μαθητών με τις δράσεις της βιβλιοθήκης όσο και η ενεργοποίηση τους στην υλοποίηση της όλης δράσης, συμβάλλουν στην πρόληψη της βίας και της παραβατικότητας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Υφιστάμενο πρόγραμμα σε διαδικασία αναβάθμισης σύμφωνα με τις εισηγήσεις της "Μικτής Επιτροπής Παρακολούθησης και Στήριξης Ενιαίου Λυκείου για τη Δράση "Σχολική Βιβλιοθήκη". Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόστηκε ήδη με επιτυχία και την ενεργό εμπλοκή των μαθητών στο Λύκειο Πολεμιδιών Λεμεσού.

2.15 Βελτίωση των χώρων των σχολείων. Δημιουργία αίθουσας δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και συνάντησης μεταξύ καθηγητών και μαθητών (δραστηριότητες που ελκύουν τους μαθητές)

Ένας τέτοιος χώρος είναι σημαντικός για τη ψυχαγωγία των μαθητών αλλά και για την ανάπτυξη επικοινωνίας και κοινωνικού δεσμού μεταξύ μαθητών και καθηγητών. Εφαρμόζεται σε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατόπιν εισηγήσεων Εμπειρογνωμόνων για τη νεανική παραβατικότητα.

Η δημιουργία αίθουσας ψυχαγωγίας στα σχολεία έχει ως κύριο στόχο την πρόληψη του σκασιαρχείου και των εξόδων των μαθητών από το χώρο του σχολείου. Θα παρέχει στους μαθητές ψυχαγωγικές ευκαιρίες παιδαγωγικού χαρακτήρα, ώστε να αξιοποιούν δημιουργικά τον ελεύθερο τους χρόνο στο σχολείο. Θα αποτελέσει χώρο συνάντησης ανάμεσα σε καθηγητές και μαθητές ώστε να αναπτυχθεί ο διάλογος μεταξύ τους και να βελτιωθεί η επικοινωνία.

Πέντε από τις αίθουσες αυτές θα λειτουργήσουν πειραματικά εκτός σχολικού χρόνου (απόγευμα). Θα επιλεγούν 5 σχολεία τα οποία βρίσκονται σε κοινωνικά ευπαθείς περιοχές.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 - 2010

2.16 Ανάπτυξη και ενίσχυση της καινοτομίας των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (ΖΕΠ) και επέκτασή τους σε όλα τα δίκτυα σχολείων που έχουν ανάγκη

Στόχος: Πρόληψη εξαρτήσεων, επικίνδυνων συμπεριφορών και βίας.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

2.16.1 Πρόγραμμα επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών των ΖΕΠ σε θέματα πρόληψης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2005 – 2010

2.17 Εισαγωγή του βιβλιαρίου επικοινωνίας σχολείου – οικογένειας από το Γυμνάσιο μέχρι το Λύκειο όπως εκδόθηκε το 2000 από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Στόχος του βιβλιαρίου αυτού είναι η βελτίωση της επικοινωνίας σχολείου – οικογένειας μέσα από τη θεσμοθέτηση της καθημερινής αμφίδρομης πληροφόρησης για την επίδοση, τη συμπεριφορά καθώς και άλλα εξωδιδακτικά επιτεύγματα, δραστηριότητες, ιδιαίτερα ταλέντα και δεξιότητες του μαθητή. Αφού εφαρμοστεί στο Γυμνάσιο και Λύκειο θα μελετηθεί και η εφαρμογή του στο Δημοτικό.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 - 2010

2.18 Παροχή συμβουλευτικής και ψυχολογικής στήριξης σε μαθητές και νεαρά άτομα

Οι νέοι θα έχουν την ευκαιρία να επισκεφθούν τους ψυχολόγους του ΟΝΕΚ για συμβουλευτική
ή / και ψυχολογική στήριξη σε θέματα ψυχοκοινωνικού περιεχομένου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2010

3. ΕΡΓΑΣΙΑ

Σκοπός η προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης

3.1 Στο Πρόγραμμα «ΠΡΟΤΑΣΗ» υπάγονται όλες οι συμβουλευτικές υπηρεσίες του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου (ΟΝΕΚ). Η Συμβουλευτική Υπηρεσία του ΟΝΕΚ, «ΠΡΟΤΑΣΗ», επιδιώκει καταρχήν τη ψυχολογική στήριξη των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο. Παράλληλα όμως γίνεται δουλειά και με τους γονείς

Τρόπος δουλειάς με γονείς: Η δουλειά με τους γονείς θα γίνεται μέσω Σεμιναρίων, Εργαστηρίων και με προσωπικές συναντήσεις

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 -2010 Πλήρη λειτουργία του προγράμματος σε Αγρό, Λάρνακα και Λευκωσία

3.2 Αξιοποίηση του Συμβούλου Επαγγελματικής Αγωγής που εργοδοτείται από τον ΟΝΕΚ, ώστε να αξιοποιείται ως προς την παροχή συμβουλών σε θέματα εκπαίδευσης, εργασίας και προοπτικής εργοδότησης των ανέργων κηδεμονευομένων και αποφυλακισθέντων

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 - 2010

3.3 Θεσμοθέτηση συνεργασίας για την επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση των ανέργων κηδεμονευομένων και αποφυλακισθέντων

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας θα προωθήσουν συνεργασία με αρμόδιες Υπηρεσίες, οι οποίες μέσω των προγραμμάτων τους είναι δυνατό να προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση σε κηδεμονευόμενους.

Οι Υπηρεσίες αυτές είναι η Αρχή Βιομηχανικής Κατάρτισης, το Κέντρο Παραγωγικότητας ΟΕΒ, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού με το Εσπερινό Γυμνάσιο και ο Οργανισμός Νεολαίας.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2007 (α) Προώθηση συσκέψεων με τις πιο πάνω Υπηρεσίες με σκοπό να διερευνηθεί το πεδίο προσφοράς και οι προϋποθέσεις για την επαγγελματική κατάρτιση των ανειδίκευτων κηδεμονευόμενων

(β) Προώθηση συνεργασίας για να καταρτιστεί σχέδιο συνεργασίας και ετοιμαστεί σχετικό Εγχειρίδιο Διατμηματικής Συνεργασίας

2008 – 2010 Αξιολόγηση της Δράσης και ανάλογα με τα συμπεράσματα, προώθηση της συνεργασίας με αρμόδιες Υπηρεσίες και Οργανισμούς με στόχο τη σχετική κατάρτιση και αποκατάσταση των κηδεμονευόμενων και των φυλακισμένων που παρουσιάζουν δυσκολίες στον τομέα αυτό

4. ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

Σκοπός είναι η δημιουργική αξιοποίηση του χρόνου των νέων και η υιοθέτηση ενός υγιούς τρόπου ψυχαγωγίας και ενασχόλησης.

4.1 Πρόγραμμα «Παιγνιοθήκες» του Οργανισμού Νεολαίας

Η Παιγνιοθήκη είναι ένας οργανωμένος χώρος με παιχνίδια που λειτουργεί όπως μια βιβλιοθήκη. Παιδιά 4-12 χρόνων και παιδιά / έφηβοι με ειδικές ανάγκες μπορούν να παίξουν ατομικά ή σε ομάδες με τη συμμετοχή ειδικών αλλά και των γονιών τους.

Στόχος Λειτουργίας:

Στόχος της λειτουργίας της Παιγνιοθήκης είναι η αξιοποίηση του χρόνου των παιδιών δημιουργικά και ευχάριστα, ώστε να δίνεται στα παιδιά η ευκαιρία να αναπτύξουν βασικές γνωσιολογικές και ψυχοκινητικές δεξιότητες και μέσα από το παιχνίδι να προωθηθεί η κοινωνικοποίηση του παιδιού και η ομαλή ένταξή του στην κοινωνία.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 - 2010 Συνέχιση της λειτουργίας του προγράμματος στη Λευκωσία, Λάρνακα και Λεμεσό

4. 2 Λειτουργία Πολύκεντρου Νεολαίας στη Λευκωσία και Πάφο

Στόχος Λειτουργίας:

Το Πολύκεντρο Νεολαίας θα περιλαμβάνει εργαστήρια μουσικής, χορού, ζωγραφικής, ηλεκτρονικών υπολογιστών, καφετερία με επιτραπέζια παιχνίδια, βιβλιοθήκη, internet café. Επίσης, θα υπάρχει κατάλληλα διαμορφωμένος εξωτερικός χώρος για αθλοπαίδιες και ψυχαγωγία των νέων.

Στόχος της λειτουργίας του είναι η εναλλακτική πρόταση ψυχαγωγίας των νέων.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

4.3 Αξιοποίηση και ενδυνάμωση των Κέντρων Νεότητας και επαναπροσδιορισμός του έργου και των αναγκών τους. Τα Κ.Ν. είναι ένας χώρος μέσα από τον οποίο μπορούν να αναπτυχθούν προληπτικά προγράμματα σε όλους τους τομείς. Τα υφιστάμενα Κ.Ν. μπορούν να αναβαθμιστούν με μέσα που να τα κάνουν πιο ελκυστικά στους νέους, όπως με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, πρόσβαση στο διαδίκτυο, πρόσβαση σε δορυφορικά κανάλια, συνδρομή σε περιοδικά, αθλοθέτηση διαγωνισμών κλπ.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Κάποιες από τις δράσεις ήδη λειτουργούν, κάποιες άλλες όμως θα αρχίσουν τη λειτουργία τους από το 2006 και μέχρι το 2010

4.4 Δημιουργία βάσης δεδομένων για προώθηση πληροφόρησης και ενημέρωσης των νέων

Στόχος: Η πληροφόρηση των νέων καθώς επίσης και η διαφήμιση και προώθηση των δραστηριοτήτων και υπηρεσιών που θα προσφέρουν τα Κέντρα Πληροφόρησης Νέων μέσω των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, διαδίκτιο, μαζική αποστολή μηνυμάτων στα κινητά)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006	Προώθηση της λειτουργίας του Προγράμματος
2007 – 2010	Λειτουργία του Προγράμματος

4.5 Λειτουργία Κέντρων Πληροφόρησης Νέων (ΚΕΠΛΙ) που εφαρμόζει ο Οργανισμός Νεολαίας – τα οποία λειτουργούν με βάση τα πρότυπα των Youth Information Centres της Ευρώπης – σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Κύπρου καθώς και δημιουργία περιφερειακών Κέντρων για τον ίδιο σκοπό. Σκοπός τους η προσφορά γενικής πληροφόρησης σε νέους σε θέματα όπως εκπαίδευση, εργασία, υγεία, οικογένεια, περιβάλλον, ελεύθερος χρόνος, αθλητισμός κλπ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2007 Λειτουργία των ΚΕΠΛΙ Κ. Πολεμιδιών και Λεμεσού
Παράλληλα εξακολουθούν να λειτουργούν τα ΚΕΠΛΙ Λευκωσίας, Λάρνακας και Αγρού

4.6 Προώθηση για συμμετοχή των νέων στα προγράμματα του Οργανισμού Νεολαίας, με στόχο την κοινωνική ένταξη και κοινωνικοποίησή τους

Η ενημέρωση μπορεί να γίνει μέσω των έντυπων διαφημιστικών / ενημερωτικών φυλλαδίων του Οργανισμού Νεολαίας (δίπτυχα, εφημερίδα του Οργανισμού Νεολαίας, κλπ.), μέσω συστηματικής διαφήμισης μέσω των Μ.Μ.Ε. και σωστότερης αξιοποίησης των Κέντρων Πληροφόρησης Νέων (ΚΕΠΛΙ) (αξιοποίηση των συνεργατών των ΚΕΠΛΙ με στόχο την ενημέρωση των νέων και άλλων ενδιαφερομένων για τα προγράμματα του Οργανισμού Νεολαίας)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2010

5. ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Σκοπός είναι η προώθηση προγραμμάτων τα οποία αποσκοπούν στη δημιουργία υγιών προτύπων για ταύτιση.

5.1 Παραγωγή τηλεοπτικών προγραμμάτων μικρής διάρκειας (μηνύματα κοινωνικής ωφέλειας) η οποία να μην υπερβαίνει τα 40 δευτερόλεπτα

Σε πρώτη φάση θα μπορέσουν να παραχθούν 3 προγράμματα μικρής διάρκειας με θεματολογία την οποία θα αποφασίσει η Ομάδα για την Πρωτογενή και Δευτερογενή Πρόληψη της Εγκληματικότητας του Συμβουλίου Εγκληματικότητας.

Κατά την περίοδο της προβολής των πιο πάνω 3 τηλεοπτικών προγραμμάτων, η εκστρατεία θα υποστηρίζεται παράλληλα με:

α) συζητήσεις μελών του Συμβουλίου Εγκληματικότητας σε σχετικές ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές
β) ανάρτηση αφισών σε δημόσιους χώρους
γ) καταχωρήσεις εντύπων στον ημερήσιο Τύπο

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την ανάθεση – μέσω προσφορών – σε εταιρείες παραγωγής τηλεοπτικών προγραμμάτων ή / και διαφημιστικές εταιρείες με συγκεκριμένες προδιαγραφές και κριτήρια που θα καθοριστούν από την Ομάδα για την Πρωτογενή και Δευτερογενή Πρόληψη της Εγκληματικότητας (Συμβούλιο Εγκληματικότητας)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως
Συμβούλιο Εγκληματικότητας (Ομάδα για την Πρωτογενή και Δευτερογενή Πρόληψη της Εγκληματικότητας),
Μονάδα Εγκληματολογικών Ερευνών

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 και 2009:
Ετοιμασία των προδιαγραφών της προσφοράς (καθορισμός θεματολογίας, διάρκειας, ποσότητας)
Προκήρυξη προσφορών
Αξιολόγηση προσφορών και κατακύρωση της προσφοράς
Έναρξη προβολών σε όλους τους τηλεοπτικούς σταθμούς και ανάρτηση αφισών

5.2 Διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων των Λειτουργών Μ.Μ.Ε για το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν στην υιοθέτηση θετικών συμπεριφορών και την προαγωγή της Πολιτότητας

Θα πραγματοποιηθούν δύο Σεμινάρια

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως
Μονάδα Εγκληματολογικών Ερευνών

5.3 Εκστρατεία ενημέρωσης / πληροφόρησης των πολιτών και ειδικότερα οργανωμένων κοινωνικών συνόλων αναφορικά με τα δικαιώματά τους ως τηλεθεατές / ακροατές καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να προστατεύσουν τα παιδιά τους από επιβλαβή ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα. Επεξήγηση του σχετικού νόμου και των κανονισμών, προβολή παραδειγμάτων και συζήτηση

2006: Θα προγραμματιστούν διαλέξεις / συζητήσεις / ενημερωτικές επαφές από εκπροσώπους της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου με: Λειτουργούς του Οργανισμού Νεολαίας, Λειτουργούς των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, Λειτουργούς της Υπηρεσίας Ψυχικής Υγείας, εκπροσώπους της Αστυνομίας (ειδικότερα με Ψυχολόγους ή/ και Κοινωνιολόγους που εργάζονται στην Αστυνομία), την Υπηρεσία Οικογενειακού Προγραμματισμού, την εθελοντική Οργάνωση για τη Βία στην Οικογένεια, το Σύνδεσμο Διαφημιστικών Γραφείων Κύπρου, το Σύνδεσμο Διαφημιζομένων Κύπρου και άλλους παρόμοιας φύσεως φορείς

2007: Θα προγραμματιστούν διαλέξεις σε Συνδέσμους Γονέων Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης, σε Μαθητές Λυκείων και σε Φοιτητές Κολεγίων και του Πανεπιστημίου Κύπρου

2008: Θα προγραμματιστούν διαλέξεις ανοικτές για το ευρύ κοινό, σε Παγκύπρια βάση, σε συνεργασία με Δήμους και Κοινότητες
2009: Θα προγραμματιστούν διαλέξεις σε clubs και Συνδέσμους όπως οι Lions, Rotary, Round Table, Junior Chamber κλπ

2010: Θα προγραμματιστούν συναντήσεις με εκπροσώπους όλων των ραδιοτηλεοπτικών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και θα τους κοινοποιηθούν και θα συζητηθούν μαζί τους πορίσματα, συμπεράσματα, εισηγήσεις, απόψεις, θέσεις και άλλες πληροφορίες που θα έχουν συγκεντρωθεί από τις επαφές με όλα τα προαναφερθέντα οργανωμένα σύνολα, Φορείς, Συνδέσμους και Οργανώσεις

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους Φορείς

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2010

5.4 Αναβάθμιση της τηλεοπτικής παραγωγής του Οργανισμού Νεολαίας «Είμαστε Εδώ» που ασχολείται με θέματα εφήβων και νέων ώστε, μεταξύ άλλων, να αυξηθεί:
α) ο αριθμός των ρεπορτάζ εκτός στούντιο για να καλύψει περιοχές ανά το Παγκύπριο και
β) η σκηνική παρουσίαση του προγράμματος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

5.5 Συνέχιση της πληροφόρησης και ενημέρωσης των γονιών γύρω από τα τηλεοπτικά προγράμματα που θα πρέπει να παρακολουθούν τα παιδιά τους.
Προώθηση έντυπου ενημερωτικού βιβλιαρίου με θέμα την «Τηλεοπτική Βία» και προβολή Τηλεοπτικού μηνύματος για την προστασία των παιδιών από την Τηλεοπτική Βία

Στόχος της ενημέρωσης είναι η προστασία των παιδιών από τα Τηλεοπτικά σκουπίδια.

Υλικό που θα χρησιμοποιηθεί:

Έντυπο ενημερωτικό βιβλιαράκι με Δέκα Πρακτικές Συμβουλές προς τους γονείς
Ενημερωτικό τηλεοπτικό και ραδιοφωνικό σπότ σχετικά για τη Βία στην Τηλεόραση

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Οργανισμός Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006: Επανεκτύπωση του έντυπου για να σταλεί στην Επαρχία Λάρνακας και στην Ελεύθερη περιοχή Αμμοχώστου
Διανομή στα σχολεία της Επαρχίας Λάρνακας και της Ελεύθερης Περιοχής Αμμοχώστου

2007: Παραγωγή και προβολή Τηλεοπτικού και Ραδιοφωνικού Σπότ για την προστασία των παιδιών από την Τηλεοπτική Βία

2008: Προβολή του Τηλεοπτικού και Ραδιοφωνικού Σπότ

Β. ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΤΡΟΠΗΣ

1. ΦΥΛΑΚΕΣ

Σκοπός είναι η βελτίωση του σωφρονιστικού συστήματος και οι συνθήκες κράτησης των κρατούμενων.

1.1. Μελέτη για δημιουργία Κέντρου Κράτησης Ανηλίκων (Φυλακές Ανηλίκων) του οποίου η λειτουργία να βασίζεται σε σύγχρονα πρότυπα και αντιλήψεις

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως θα συστήσει Ειδική Υπηρεσιακή Επιτροπή η οποία θα μελετήσει κατά πόσο επιβάλλεται η δημιουργία Κέντρου Κράτησης Ανηλίκων (Φυλακές Ανηλίκων) με βάση την υφιστάμενη κατάσταση αλλά και τις σύγχρονες προσεγγίσεις αναφορικά με τη μεταχείριση ανηλίκων κρατουμένων. Στην Επιτροπή θα μετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, του Τμήματος Φυλακών, των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, του Ανωτάτου Δικαστηρίου καθώς και ο εκπρόσωπος του Πανεπιστημίου Κύπρου στο Συμβούλιο Εγκληματικότητας.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως
Μονάδα Εγκληματολογικών Ερευνών
Τμήμα Φυλακών

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2007 Έχει ήδη συσταθεί η Επιτροπή και άρχισε τις εργασίες της

1.2 Εμπλουτισμός της Σχολής Δεσμοφυλάκων με εξειδικευμένα προγράμματα σχετικά με τη μεταχείριση κρατουμένων (Ανηλίκων και Ενηλίκων) με τη βοήθεια και συνεργασία της Ακαδημίας Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού, της Αστυνομικής Ακαδημίας, του ΚΕΠΑ καθώς και διαφόρων άλλων υπηρεσιών που παρέχονται από ιδιώτες, εξωτερικούς συνεργάτες κλπ. Η εκπαίδευση αυτή μπορεί να γίνεται τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Τμήμα Φυλακών

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Θα αρχίζει το 2006 και θα ολοκληρωθεί το 2009

1.3 Δεσμοφύλακες να λειτουργούν ως καθοδηγητές με απώτερο στόχο την παρακολούθηση, την καθοδήγηση και επιτήρηση ομάδων κρατουμένων κατά την παραμονή τους στη Φυλακή

Στο παρόν στάδιο θα οριστούν 6 δεσμοφύλακες ως καθοδηγητές

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Τμήμα Φυλακών

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2009 Έχει ήδη αρχίσει το 2005 και θα συνεχιστεί

1.3.1 Εκπαίδευση των Δεσμοφυλάκων - Καθοδηγητών

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Τμήμα Φυλακών

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Εντός του 2007 – 2008

1.4 Βελτίωση του χώρου των επισκέψεων στις παλαιές εγκαταστάσεις της Κλειστής Φυλακής για εφαρμογή του συστήματος κλειστής και ανοικτής επίσκεψης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Τμήμα Φυλακών

1.5 Δημιουργία νέας Πτέρυγας Υψίστης Ασφαλείας διότι η υφιστάμενη είναι εκτός προδιαγραφών

Θα γίνει πρώτα ο σχεδιασμός της Πτέρυγας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Τμήμα Φυλακών

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Θα αρχίσει το 2007 με το σχεδιασμό και το όλο έργο θα ολοκληρωθεί το 2009

1.6 Να εξασφαλιστούν επιπρόσθετες υπηρεσίες Κοινωνικού Λειτουργού στις Φυλακές

Ο υπερπληθυσμός των Φυλακών, η διαφοροποίηση των αναγκών των καταδίκων και η αύξηση της ζήτησης παροχής κοινωνικών υπηρεσιών από την πολυθεματική ομάδα των επαγγελματιών που είναι τοποθετημένοι στις Φυλακές και η παροχή πολυθεματικής αντιμετώπισης, δημιουργεί την ανάγκη αύξησης του αριθμού Λειτουργών Ευημερίας που είναι τοποθετημένοι στις Φυλακές.
Ο Λειτουργός Ευημερίας προσφέρει τις επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες του για το χειρισμό και την αντιμετώπιση των παρουσιαζόμενων προβλημάτων των καταδίκων. Ενεργεί ως σύνδεσμος μεταξύ των καταδίκων και των οικογενειών τους. Ετοιμάζει κοινωνικο-οικονομικές εκθέσεις για κατάδικους προς το Δικαστήριο ή

προς το Διευθυντή των Φυλακών ή τις διάφορες Επιτροπές για τη συμπεριφορά και τις δυνατότητες τους για εξωϊδρυματική απασχόληση. Συμμετέχει σε Επιτροπές / Συμβούλια που σχετίζονται με την αποκατάσταση και ευημερία των κρατούμενων / κατάδικων.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 Αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών από το Λειτουργό Ευημερίας που είναι τοποθετημένος στις Φυλακές σε συνεργασία με τη Διεύθυνση των Φυλακών
Επαναπροσδιορισμός των καθηκόντων των Λειτουργών Ευημερίας. Ετοιμασία πρότασης στον προϋπολογισμό για πρόσληψη ενός επιπρόσθετου Λειτουργού Ευημερίας 3ης τάξης για τοποθέτηση στις Φυλακές

2008 – 2010 Συνέχιση της αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών

2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Σκοπός είναι η ενσωμάτωση των κρατούμενων στην κοινωνία

2.1 Μελέτη για δημιουργία Φορέα Αποκατάστασης ή άλλων μηχανισμών για την επαγγελματική, κοινωνική και ψυχολογική στήριξη των αποφυλακισθέντων, ο οποίος να έχει ένα συνεταιριστικό χαρακτήρα μεταξύ κρατικών και ιδιωτικών φορέων

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως θα συστήσει Επιτροπή (στην οποία θα μετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως, του Τμήματος Φυλακών, των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, του Υπουργείου Υγείας και άλλων Φορέων) για να μελετήσει κατά πόσον ενδείκνυται η δημιουργία ενός τέτοιου Φορέα ή να εξευρεθούν μηχανισμοί συντονισμού μεταξύ των αρμοδίων Υπηρεσιών και Φορέων, ώστε ο κρατούμενος να έχει την κατάλληλη στήριξη και μετά την αποφυλάκισή του.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως
Τμήμα Φυλακών σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, το Σύνδεσμο Εργοδοτών, τις Συντεχνίες, το Σύνδεσμο Φίλων Φυλακισμένων, τον Οργανισμό Νεολαίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 - 2007

2.2 Μελέτη για το ενδεχόμενο εξεύρεσης κατάλληλου μηχανισμού, ο οποίος να λειτουργεί μεταξύ του Τμήματος Φυλακών και της ελεύθερης αγοράς, με στόχο την επαγγελματική εκπαίδευση των κρατουμένων της Ανοικτής Φυλακής, σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς. Για παράδειγμα, να γίνουν επαφές με ΟΕΒ, ΚΕΠΑ και άλλους οργανισμούς για την κατάρτιση και εκπαίδευσή τους

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Τμήμα Φυλακών σε συνεργασία με ΟΕΒ, ΚΕΠΑ και άλλους οργανισμούς

Γ. ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΜΕΤΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΑΔΙΚΟΠΡΑΓΟΥΝΤΩΝ

Σκοπός είναι ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων και εισαγωγή νέων θεσμών που αφορούν στη μεταχείρηση αδικοπραγούντων.

1.1 Αξιολόγηση του τρόπου λειτουργίας του προγράμματος της κηδεμονίας με βάση τις υφιστάμενες δομές

Το πρόγραμμα της επιτήρησης κηδεμονευόμενων με βάση τη σχετική Νομοθεσία από το 1952.

Η αξιολόγηση του τρόπου λειτουργίας του προγράμματος της κηδεμονίας με βάση τις υφιστάμενες δομές, κρίνεται πλέον αναγκαία με στόχο την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2007 Κατά τη χρονική αυτή περίοδο άρχισε και συνεχίζεται η εφαρμογή του Διατάγματος Κηδεμονίας με όρους Κοινοτικής Εργασίας (χωρίς αμοιβή) και άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμο 1996 Ν. 56(1)/96
(σε συνεργασία με το Παγκύπριο Συμβούλιο Ευημερίας)

Στα πλαίσια αυτά σε συνδυασμό με την εφαρμογή των Κηδεμονευτικών Διαταγμάτων με καθορισμένη χρονική περίοδο θα προωθηθεί αξιολόγηση του τρόπου λειτουργίας του προγράμματος της κηδεμονίας

2007 – 2008 Αξιολόγηση του προγράμματος της Κηδεμονευτικής Επιτήρησης. Μετάκληση ξένου εμπειρογνώμονα με προσόντα στα θέματα των Κοινωνικών Επιστημών και ειδικές γνώσεις και εκτεταμένη πείρα στις κοινωνικές έρευνες

2009 – 2010 Αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους κηδεμονευόμενους

1.2 Επέκταση της εξειδίκευσης των Λειτουργών Ευημερίας που ασχολούνται με την κηδεμονευτική επιτήρηση ως Κηδεμονικοί Λειτουργοί. Η εξειδίκευση είναι απαραίτητη και έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών

Εκτός από το Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας Λεμεσού που έχει εξειδικεύσει τον τομέα της Κηδεμονευτικής Επιτήρησης λόγω μεγάλου αριθμού Κηδεμονευτικών διαταγμάτων ανεπάρκειας του προσωπικού, οι Λειτουργοί Ευημερίας στα υπόλοιπα Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας έχουν την ευθύνη παρακολούθησης των Κηδεμονευτικών Διαταγμάτων για ανήλικους και ενήλικες, επιπρόσθετα των άλλων καθηκόντων τους.

Η εξειδίκευση των Λειτουργών σε έναν τομέα εργασίας είναι ανάγκη που επιβάλλεται και συμβάλλει στη βελτιωμένη ποιότητα προσφοράς υπηρεσιών προς όφελος των κηδεμονευόμενων.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ *ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ*

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 Παρακολούθηση του αριθμού Κηδεμονευτικών διαταγμάτων που εκδίδονται από το Δικαστήριο και υποβολή των αναγκών σε προσωπικό

2007 – 2010 Εξειδίκευση των Λειτουργών που επιβλέπουν την Κηδεμονευτική Επιτήρηση Παγκύπρια. Επιμόρφωση / εκπαίδευση με εξειδικευμένο πρόγραμμα που θα απευθύνεται στους Λειτουργούς που επιβλέπουν τους κηδεμονευόμενους και στο διοικητικό προσωπικό

1.3 Εφαρμογή του Διατάγματος Κηδεμονίας με όρο την παροχή κοινοτικής εργασίας χωρίς αμοιβή με βάση τον περί Κηδεμονίας και άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμο του 1996 Ν.46(1)/96

Η προσφορά Κοινοτικής Εργασίας χωρίς αμοιβή είναι ένα μέτρο το οποίο στοχεύει στην προστασία του αδικοπραγούντα, ιδιαίτερα των νεαρών προσώπων, από επιβολή άλλης ποινής που θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στην προσωπική του ζωή και παράλληλα στον προβληματισμό του μέσω της προσφοράς έργου στο κοινωνικό

σύνολο. Η παροχή της Κοινοτικής Εργασίας εισάγεται σε συνδυασμό με το Διάταγμα Κηδεμονίας που εκδίδει το Δικαστήριο θέτοντας τον παραβάτη υπό την επιτήρηση Κηδεμονικού Λειτουργού για ορισμένο χρονικό διάστημα (1 – 3 χρόνια).
Οι ώρες και το είδος της Κοινοτικής Εργασίας που θα εκτελέσει αυτός στον οποίο έχει επιβληθεί θα καθορίζονται με τρόπο που, κατά το δυνατόν, να μη επηρεάζεται η τακτική εργασία, η μόρφωση του κηδεμονευόμενου ή οι θρησκευτικές του πεποιθήσεις.
Τα αναμενόμενα αποτελέσματα του μέτρου θα είναι η αποσυμφόρηση των Φυλακών από νεαρούς παραβάτες, η μείωση των αρνητικών επιπτώσεων φυλάκισης και η κοινωνική ενσωμάτωση τους θα γίνει μέσα στην κοινότητα.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας σε συνεργασία με το Παγκύπριο Συμβούλιο Ευημερίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 - Συνέχιση της εφαρμογής του όρου της Κοινοτικής Εργασίας χωρίς αμοιβή που άρχισε να εφαρμόζεται από τις 21 / 3 / 2005

- Συνέχιση της επιχορήγησης του Παγκυπρίου Συμβουλίου Ευημερίας για εργοδότηση κατάλληλου προσωπικού που θα έχουν την ευθύνη επιτήρησης Κοινοτικής Εργασίας των κηδεμονευόμενων

2007 - Αξιολόγηση της εφαρμογής του προγράμματος Κοινοτικής Εργασίας χωρίς αμοιβή με απώτερο στόχο τη συνέχιση της λειτουργίας του προγράμματος σε συνεργασία με το Παγκύπριο Συμβούλιο Ευημερίας για συνέχιση της εργοδότησης των έξι (6) επιτηρητών.

2008 – 2010 Συνέχιση της δράσης

1.4 Θεσμοθέτηση της συνεργασίας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες με σκοπό την πιο αποτελεσματική εφαρμογή του Διατάγματος της Κηδεμονίας προς όφελος των κηδεμονευομένων (Δικαστήριο, Αστυνομία, Εθνική Φρουρά, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού)

Οι Λειτουργοί των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας ενεργούν ως Κηδεμονικοί Λειτουργοί, οι οποίοι με βάση τη σχετική Νομοθεσία, επιτηρούν ανήλικα και ενήλικα άτομα για τα οποία έχουν εκδοθεί Κηδεμονευτικά διατάγματα από το δικαστήριο με συγκεκριμένη χρονική διάρκεια. Με την εφαρμογή του Κηδεμονευτικού Διατάγματος δίδεται η ευκαιρία σε άτομα με παραβατική συμπεριφορά να βοηθηθούν μέσω της συνεργασίας τους με τον Κηδεμονικό Λειτουργό.

Για τη σφαιρική αντιμετώπιση των αναγκών του κηδεμονευόμενου, χρειάζεται θεσμοθετημένη συνεργασία με εμπλεκόμενες Υπηρεσίες. (Κηδεμονευόμενοι μπορεί να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας ή να χρειάζονται

επαγγελματική κατάρτιση ή ανεργία. Επίσης αρκετοί κηδεμονευόμενοι υπηρετούν στις τάξεις της Εθνικής Φρουράς).

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας σε συνεργασία με την Αστυνομία, Υπουργείο Παιδείας, Εθνική Φρουρά και άλλες.

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 Συνεργασία με εμπλεκόμενες υπηρεσίες και καθορισμός όλων των θεμάτων που άπτονται της συνεργασίας – Συζήτηση εφ΄ όλης της ύλης.

- Σύσταση Διατμηματικής Επιτροπής για μελέτη και ετοιμασία προσχεδίου Εγχειριδίου συνεργασίας.

- Ολοκλήρωση και ετοιμασία του τελικού σχεδίου

2008 Εφαρμογή των διαδικασιών του ολοκληρωμένου Εγχειριδίου συνεργασίας.

2008 – 2010 Συνέχιση της συνεργασίας αξιολόγησης και βελτίωση των διαδικασιών συνεργασίας.

1.5 Αξιολόγηση του τρόπου λειτουργίας της Επιτροπής Μεταχείρισης Ανηλίκων Παραβατών

Η επαναλειτουργία των Επιτροπών Μεταχείρισης Ανηλίκων Παραβατών άρχισε στις 24.5.2004 σε από κοινού συμφωνία με την Αστυνομία με βελτιωμένη διαδικασία.

Οι βελτιώσεις που έγιναν αφορούν τη σύνθεση της Επιτροπής, την οποία εκτός από το Βοηθό Επαρχιακό Λειτουργό Ευημερίας και το Βοηθό Αστυνομικό Διευθυντή κάθε επαρχίας έχει προστεθεί η συμμετοχή εντός ειδικού (Ψυχολόγου ή Εγκληματολόγου) από την Αστυνομία και τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.

Ο χρόνος παραπομπής των περιπτώσεων από την Αστυνομία προς τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας καθώς και η ετοιμασία των εκθέσεων από τα Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας προς την Επιτροπή να μην υπερβαίνει τους δύο μήνες. Έχει συντομευτεί ο χρόνος της εισήγησης της Επιτροπής προς το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, ο οποίος θα ενημερώνει την Επιτροπή για την απόφαση του. Η Επιτροπή Ανηλίκων Παραβατών, εάν κρίνει αναγκαίο, να καλεί τον ανήλικο και τους γονείς να συμμετέχουν στη συνεδρία της Επιτροπής.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας σε συνεργασία με την Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007: Εντός του έτους θα προωθηθεί η αξιολόγηση της εφαρμογής της νέας διαδικασίας

2007 – 2010: Συνέχιση της λειτουργίας των Επιτροπών Ανηλίκων Παραβατών

1.6 Διορισμός επαρκούς αριθμού εξειδικευμένων Λειτουργών Ευημερίας οι οποίοι θα είναι αποσπασμένοι στα Δικαστήρια και θα έχουν την ευθύνη ετοιμασίας κοινωνικο-οικονομικών εκθέσεων για την παραβατικότητα προς τα Δικαστήρια

Οι Λειτουργοί των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας υποβάλλουν στα Δικαστήρια κοινωνικο-οικονομικές εκθέσεις μετά από εντολή του Δικαστή.

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Ν. 46(1)96 η έκθεση έχει σκοπό να βοηθήσει το Δικαστήριο να αποφασίσει για την καταλληλότερη μέθοδο μεταχείρισης οποιουδήποτε προσώπου αναφορικά με τη διάπραξη αδικήματος. Αντίγραφο της έκθεσης δίδεται από το Δικαστήριο στον αδικοπραγούντα ή στο δικηγόρο του. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην έκθεση περιορίζονται σε στοιχεία σχετικά με την παρούσα προσωπικότητα και το χαρακτήρα του παραβάτη, το σχολείο, το ιστορικό εργοδότησης του, την υγεία, φυσική κατάσταση, δραστηριότητες στον ελεύθερο χρόνο του και όπου είναι δυνατό τα αίτια που συνέβαλαν στην αντικοινωνική συμπεριφορά αν έχει εξακριβωθεί τέτοια συμπεριφορά. Περιλαμβάνονται επίσης πληροφορίες για το οικογενειακό ιστορικό, την ατμόσφαιρα της οικογένειας και τις σχέσεις των μελών της οικογένειας.

Η αύξηση της παραβατικότητας έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης εκθέσεων για ανήλικους αλλά και ενήλικους παραβάτες από το Δικαστήριο. Οι Λειτουργοί Ευημερίας που ασχολούνται με τον τομέα αυτό θα παρέχουν βελτιωμένες υπηρεσίες εάν είναι αποσπασμένοι στους χώρους των Δικαστηρίων και ασχολούνται εξειδικευμένα με την ετοιμασία των κοινωνικο-οικονομικών εκθέσεων.

Δημιουργείται η ανάγκη διορισμού επαρκούς αριθμού εξειδικευμένων Λειτουργών Ευημερίας, οι οποίοι θα αποσπαστούν στα Δικαστήρια και θα έχουν την ευθύνη της ετοιμασίας των εκθέσεων και του συντονισμού των υποθέσεων που αναφέρονται από τα Δικαστήρια.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 Καθορισμός καθηκόντων των Λειτουργών Ευημερίας που θα είναι αποσπασμένοι στα Δικαστήρια

Καθορισμός κριτηρίων και επιπέδων εργασίας των Λειτουργών – εποπτεία – αξιολόγηση της επιτελούμενης Εργασίας

2009 Αξιολόγηση της εφαρμογής της εξειδίκευσης των αποσπασμένων Λειτουργών στα Δικαστήρια

1.7 Μελέτη δημιουργίας Εξειδικευμένου Κέντρου διαμονής για εφήβους που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά

Η δημιουργία Εξειδικευμένου Κέντρου διαμονής για έφηβους που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά και προβλήματα προσαρμογής έχει ως στόχο την παροχή θεραπευτικής βοήθειας, ανάλογα με τις ανάγκες τους από ομάδα θεραπευτών, την ένταξη τους στην κοινωνία και την κοινωνική ενσωμάτωση.

Το Κέντρο θα στελεχώνεται από Κοινωνικούς Λειτουργούς, Ψυχολόγο, Ψυχίατρο και θα αγοράζει υπηρεσίες από άλλους επαγγελματίες. Η διοίκηση, επίβλεψη, έλεγχος και καθοδήγηση του προσωπικού γίνεται από τον Επαρχιακό Λειτουργό Ευημερίας.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων – Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 - 2010

1.8 Μελέτη του θεσμού της εξειδικευμένης ανάδοχης οικογένειας για ομάδα εφήβων με παραβατική συμπεριφορά

Ο θεσμός της εξειδικευμένης ανάδοχης οικογένειας για διαμονή εφήβων που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά έχει στόχο να βοηθήσει τους έφηβους σε παραδεκτούς τρόπους συμπεριφοράς για ομαλή κοινωνική και επαγγελματική αποκατάσταση τους στην κοινωνία. Τα ειδικά προβλήματα και ανάγκες των εφήβων σε συνάρτηση με την παραβατική τους συμπεριφορά χρήζουν την υποστήριξη τους από εκπαιδευμένους ανάδοχους γονείς, οι οποίοι θα είναι σε θέση να παρέχουν την αναγκαία βοήθεια – θεραπεία ως θεραπευτές γονείς.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 - 2008 - Μελέτη και σχεδιασμός του προτεινόμενου θεσμού
Σχέδιο Λειτουργίας και κανονισμοί, εξεύρεση

2009 - Εξεύρεση ανάδοχης οικογένειας, εκπαίδευση και επιμόρφωση, καθορισμός των καθηκόντων και ετοιμασία συμβολαίου ανάδοχης οικογένειας και Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας

- Προώθηση ολοκληρωμένης πρότασης για τις προδιαγραφές λειτουργίας της ανάδοχης οικογένειας

- Η ανάδοχη οικογένεια θα επιχορηγείται από το κράτος

2009 – 2010 Εφαρμογή του θεσμού της ανάδοχης οικογένειας κατ΄ αρχήν σε μια επαρχία, πιθανό στη Λεμεσό που παρουσιάζεται μεγαλύτερη ανάγκη παραβατικής συμπεριφοράς νέων

1.9 Μελέτη του Διατάγματος Κηδεμονευτικής με όρους Επιμόρφωσης με βάση τον περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμο 1996 40(1)96

Ο περί Κηδεμονίας και άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμος 1996 40(1)96 διαφοροποιεί τα καθήκοντα του Κηδεμονικού Λειτουργού σε σχέση με τον προηγούμενο περί Κηδεμονίας Αδικοπραγούντων Νόμο, Κεφ. 162.

Συγκεκριμένα, ο Νόμος, δίδοντας περισσότερη έμφαση στην κοινωνική αντί την ποινική προσέγγιση, εισάγει το θεσμό της παρακολούθησης επιμορφωτικών μαθημάτων ως όρους στο Κηδεμονευτικό διάταγμα με τη συγκατάθεση του αδικοπραγούντος.

Η διαφοροποίηση αυτή τοποθετεί επιπρόσθετα καθήκοντα στον Κηδεμονικό Λειτουργό, που έχει ευθύνη να υποδεικνύει διευθετήσεις Επιμόρφωσης, να παρακολουθεί τη συμμόρφωση του κηδεμονευόμενου ως προς τους όρους αυτούς του διατάγματος και να πληροφορεί στη συνέχεια το Δικαστήριο.

Ένας τέτοιος ρόλος απαιτεί όπως ο Κηδεμονικός Λειτουργός κατέχει τα απαιτούμενα προσόντα και να έχει γνώσεις και εκπαίδευση στα θέματα ανθρώπινης συμπεριφοράς. Πρέπει να έχει τη δυνατότητα συνεχούς επιμόρφωσης και σταθερής εποπτείας, ώστε να εξελίσσεται και να είναι αποτελεσματικός.

Σε συνεργασία με το Παγκύπριο Συμβούλιο Ευημερίας ήδη προωθείται η άμεση εφαρμογή του Διατάγματος με όρους Κοινοτικής Εργασίας. Χρειάζεται η περαιτέρω μελέτη και ο σχεδιασμός για εφαρμογή του Διατάγματος με όρους επιμόρφωσης. Η μελέτη θα προωθηθεί σε συνεργασία με αρμόδιες Υπηρεσίες και φορείς επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007: Μελέτη και ετοιμασία πλαισίου εφαρμογής του Κηδεμονευτικού Διατάγματος με όρους επιμόρφωσης
- Προώθηση συνεργασίας με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού – ΚΕΠΑ – Επαγγελματική Κατάρτιση
- Εφαρμογή του όρου Επιμόρφωσης

2008 – 2010: Αξιολόγηση της εφαρμογής του Διατάγματος με όρους Επιμόρφωσης και συνέχισης της εφαρμογής

Δ. ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΓΙΑ ΔΙΑΠΡΑΞΗ ΑΔΙΚΗΜΑΤΩΝ

ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Σκοπός η περιστασιακή πρόληψη του εγκλήματος

1.1 Δημιουργία ειδικού Γραφείου στην Αστυνομία:

Για νεαρούς παραβάτες. Το προσωπικό που θα εργάζεται στο Γραφείο αυτό θα πρέπει να αναπτύξει κανάλια στενής επικοινωνίας με όλες τις εμπλεκόμενες Υπηρεσίες (π.χ. Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Παιδείας κ.λ.π)

Στόχος: Το Γραφείο αυτό θα επιλαμβάνεται υποθέσεις που θα αφορούν αποκλειστικά το χειρισμό νεαρών παραβατών από εκπαιδευμένο προσωπικό σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα.

Για τη Βία στην Οικογένεια. Θα χειρίζεται ταυτόχρονα και υποθέσεις σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων. Το προσωπικό που θα εργάζεται στο Γραφείο αυτό θα πρέπει να αναπτύξει κανάλια στενής συνεργασίας με όλες τις εμπλεκόμενες Υπηρεσίες (π.χ. Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Παιδείας κ.λ.π)

Στόχος: Το Γραφείο αυτό θα επιλαμβάνεται υποθέσεις που θα αφορούν Βία στην Οικογένεια και σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 - 2008

1.2 Προώθηση του θεσμού της Κοινοτικής Αστυνόμευσης σε Παγκύπρια βάση αφού μελετηθεί ο θεσμός αυτός πως λειτουργεί σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες

Το θέμα το χειρίζεται ήδη η Συντονιστική Επιτροπή της Αστυνομίας που συστάθηκε για το σκοπό αυτό για την εφαρμογή του θεσμού του Αστυνομικού της Γειτονιάς. Θα στελεχωθεί επί του παρόντος με 14 Αστυφύλακες σε Παγκύπρια βάση από το υφιστάμενο προσωπικό.

1.3 Εφαρμογή – πάνω σε οργανωμένη και συστηματική βάση – προγράμματος διαφώτισης της νεολαίας και του κοινού σε θέματα πρόληψης, αδικημάτων όπως κλοπές, διαρρήξεις, επιθέσεις, βία, ληστείες κ.λ.π. Η διαφώτιση να γίνει με επιστημονικά μελετημένο τρόπο και με νέες μεθόδους ευαισθητοποίησης του πληθυσμού για να μην καταλήξει σε κινδυνολογία

Για να εφαρμοστεί μια σωστή εκστρατεία διαφώτισης χρειάζεται η καθοδήγηση από εμπειρογνώμονες που εξυπακούει και την αγορά υπηρεσιών. Το οικονομικό κόστος είναι συνεχόμενο και πρέπει να καλύπτεται κάθε χρόνο. Αυτό θα καλύπτει την ετοιμασία μικρών φιλμ, δημοσκοπήσεις, αγορά υπηρεσιών και συστηματική προβολή από τα μέσα ενημέρωσης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2008 – 2010

1.4 Κατάρτιση σχεδίου με τις ανάγκες της Αστυνομίας σε εξειδικευμένο προσωπικό (Νομικούς, Κοινωνιολόγους, Ψυχολόγους, Εγκληματολόγους) ώστε να καταστεί δυνατή η πρόσληψη τέτοιου προσωπικού

Ήδη έχει καταρτιστεί μελέτη για την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού και η πρόσληψή του θα γίνεται σύμφωνα με τις ανάγκες και προτεραιότητες της Αστυνομίας. Συγκεκριμένα υπάρχει μελέτη η οποία αφορά την πρόσληψη ψυχολόγου, κοινωνιολόγου, τριών εγκληματολόγων και πέντε νομικών.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2008 - 2010

1.5 Προώθηση της Μηχανογράφησης καταγγελιών που αφορούν την εγκληματικότητα

Το Γραφείο Ανάλυσης Εγκλήματος ανάλαβε να ετοιμάσει νέα έντυπα για την καταχώρηση καταγγελιών στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Ήδη το νέο έντυπο βρίσκεται στο πειραματικό στάδιο και εφαρμόζεται σε Παγκύπρια βάση χωρίς

ωστόσο τα υφιστάμενα έντυπα να καταργηθούν. Σύμφωνα με τον προγραμματισμό θα αρχίσει η μηχανογράφησή των καταγγελιών από το 1/1/2005. Όσο αφορά το κόστος της εφαρμογή αυτό περιλαμβάνεται εν μέρει στο ολικό ποσό για την μηχανογράφηση της Αστυνομίας.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αστυνομία

1.6 Ένταξη του θεσμού της διαφώτισης της νεολαίας για την οδική ασφάλεια στα σχολεία

Το Τμήμα Β΄ και συγκεκριμένα το Γραφείο Οδικής Ασφάλειας συνεργάζεται στενά με το Υπουργείο Παιδείας για το πιο πάνω θέμα και ήδη γίνεται και η σχετική διαφώτιση. Η εντατικοποίηση του θεσμού αυτού θα οριστικοποιηθεί μέσα από τη συνεργασία της Αστυνομίας με το Υπουργείο Παιδείας.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 – 2007: θα οριστικοποιηθεί σχετικό πρόγραμμα δράσης

1.7 Ανάπτυξη του θεσμού του «Συμβούλου Ασφαλείας» σχετικά με την εφαρμογή διαφόρων προστατευτικών μέτρων, σε ιδιωτικούς οργανισμούς και υπηρεσίες, για την πρόληψη του εγκλήματος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 – 2010

1.8 Εξεύρεση τρόπων για ενίσχυση της υφιστάμενης συνεργασίας της Αστυνομίας με τις Τοπικές Αρχές και διάφορους εκπροσώπους / ομάδες της Κοινότητας

Η συνεργασία με την Αστυνομία δεν είναι θεσμοθετημένη ή βασίζεται σε συγκεκριμένους κανόνες ή αρχές. Όμως με την υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης για την εφαρμογή του θεσμού του 'Αστυνομικού της Γειτονιάς' θα εκπληρωθεί σε μεγάλο βαθμό και αυτή η δραστηριότητα.

1.9 Ένταξη στο αναλυτικό πρόγραμμα της Αστυνομικής Ακαδημίας, πάνω σε μόνιμη βάση όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, προγράμματος που να στοχεύει στην πρόληψη κάθε μορφής διάκρισης είτε βασίζεται σε φύλο, θρησκεία, εθνικότητα κ.λ.π.

Ήδη η Αστυνομική Ακαδημία Κύπρου ανταποκρίνεται σε ένα μεγάλο βαθμό στο πιο πάνω αίτημα του Σχεδίου Δράσης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 - 2010

1.10 Κατάλληλος φωτισμός σε όλες τις γειτονιές/ περιοχές της Κύπρου καθώς και δημόσια κτίρια και άλλες εγκαταστάσεις

Το πιο πάνω θέμα εμπίπτει στη συνεργασία της Αστυνομίας με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η Αστυνομία μέσω εγκυκλίου, έδωσε οδηγίες όπως οι Αστυνομικές Διευθύνσεις συνεργαστούν με τις Τοπικές Αυτοδιοικήσεις ώστε να εντοπιστούν οι χώροι / κτίρια υψηλού κινδύνου και τα οποία χρειάζονται ενίσχυση του φωτισμού.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Τοπικές Αρχές σε συνεργασία με την Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2007 – 2008 θα γίνει μελέτη ώστε να εντοπιστούν και να κοστολογηθούν οι γειτονιές / περιοχές / κτίρια κλπ. που χρειάζονται κατάλληλο φωτισμό

1.11 Συνεχής ενημέρωση του Συμβουλίου Εγκληματικότητας για τις Δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πρόληψης της Εγκληματικότητας από τον εκπρόσωπο της Αστυνομίας

Η Αστυνομία Κύπρου εκπροσωπείται στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πρόληψης της Εγκληματικότητας και θα ενημερώνει το Συμβούλιο Εγκληματικότητας για τις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Δικτύου. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο είναι ένα σώμα το οποίο ιδρύθηκε με σκοπό την επιμόρφωση του προσωπικού που ασχολείται με θέματα Πρόληψης της Εγκληματικότητας και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2006 - 2010

1.12 Ενίσχυση της στελέχωσης του Γραφείου Πρόληψης για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Προσώπων, το οποίο υπάγεται στο Γραφείο Καταπολέμησης της Εμπορίας Προσώπων στο Τμήμα Γ΄ Αρχηγείου Αστυνομίας. Το Γραφείο συνεργάζεται με άλλους Οργανισμούς και Υπηρεσίες για επίτευξη των στόχων και σκοπών του

Στόχος: Το Γραφείο θα επιλαμβάνεται υποθέσεις που αφορούν αποκλειστικά το χειρισμό υποθέσεων για Εμπορία Προσώπων. Για να λειτουργήσει ένα τέτοιο Γραφείο και να μπορεί να εργάζεται σε Παγκύπρια βάση καθώς και με μη κυβερνητικούς οργανισμούς χρειάζεται να στελεχωθεί με κατάλληλο προσωπικό.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ / ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Αστυνομία

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

2008 – 2009

Πηγή: Συμβούλιο Εγκληματικότητας, Υπουργείο δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως, μονάδα εγκληματολογικών ερευνών, Μάϊος, 2006).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ, ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ, ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΑΦΟΥ (ΚΕ.ΣΥ.ΨΥ.Σ.)

Το Κέντρο Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Στήριξης Πάφου με την ενεργό συμμετοχή και στήριξη του Ομίλου Προαγωγής Ψυχικής Υγείας Πάφου, ξεκίνησε να προσφέρει τις υπηρεσίες του προς το κοινό της Πάφου από το 2005, τόσο σε επίπεδο ατομικό, ζεύγους και οικογένειας, όσο και σε επίπεδο προγραμμάτων πρόληψης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού σε θέματα ψυχικής υγείας.

Μέσα από τα προγράμματα που λειτουργούν επιχειρείται:

Η κατάκτηση της εύνοιας του κοινού και των διαφόρων επαγγελματιών, μέσα από την ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας (του ΚΕ.ΣΥ.ΨΥ.Σ).

Η ενημέρωση του κοινού και των επαγγελματιών, προβάλλοντας τη σημασία της πρόληψης, της προαγωγής της ψυχικής υγείας και της θεραπείας.

Η επικέντρωση στην πρωτογενή πρόληψη. Η πρωτογενής πρόληψη θέτει ως στόχο να αναρωτηθούμε ως προς τους παράγοντες κινδύνου και τους παράγοντες προστασίας – μέτρα προφύλαξης κατά της ψυχικής ασθένειας – ώστε να προλάβουμε την εμφάνιση αλλά και την εξέλιξη ψυχικών διαταραχών και διαταραχών συμπεριφοράς.

Τα προγράμματα που λειτουργούν είναι τα παρακάτω:

1) Πρόγραμμα μικρών ανοιχτών συζητήσεων

Οι Μικρές Ανοιχτές Συζητήσεις είναι ένα πρόγραμμα ανοιχτό προς όλους τους γονείς με βασικό στόχο την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των γονέων σε θέματα ψυχικής υγείας.

Οι γονείς (ο αριθμός των οποίων δεν ξεπερνά τα 20 άτομα) συναντώνται δύο φορές το μήνα (ανά 15ήμερο-απόγευμα) για 90 λεπτά και συζητούν γύρω από διάφορα θέματα.

Η συζήτηση διεξάγεται μέσα σ' ένα περιβάλλον κατανόησης και σεβασμού, παρέχοντας την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να θέσουν τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες τους, να υποβάλλουν ερωτήσεις και να πάρουν απαντήσεις σε ζητήματα που αφορούν την παιδική και εφηβική ηλικία, τη συζυγική σχέση, το στρες, την κατάθλιψη κ.α.

Ο νέος κύκλος συζητήσεων ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2008.

2) Ζώνη Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (Ζ.Ε.Π.)

Το ΚΕ.ΣΥ.ΨΥ.Σ εμπλέκεται στο πρόγραμμα των ΖΕΠ, πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορά ένα σύμπλεγμα σχολείων στην Πάφο, από το νηπιαγωγείο μέχρι το Λύκειο (σύνολο 7 σχολεία) που έχει ως στόχο την πρόληψη και την προαγωγή της ψυχικής υγείας.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο έγινε ήδη μια διάλεξη από τον Κλινικό Ψυχολόγο Νίκο Αγαθοκλέους με θέμα: *«Άρνηση του οικογενειακού συστήματος και αποστασιοποίηση των εφήβων - επικίνδυνες συμπεριφορές στην εφηβεία»*

3) Το ΚΕ.ΣΥ.ΨΥ.Σ. Πάφου σε συνεργασία με τους Εκπαιδευτικούς Ψυχολόγους της Επαρχίας Πάφου, ξεκίνησαν την υλοποίηση ενός προγράμματος ανάπτυξης δεσμών μεταξύ εκπαιδευτικών, παιδιού και γονέων, που θα έχει ως στόχο την ανάπτυξη ενός δικτύου επικοινωνίας ανάμεσα στο σχολείο, την οικογένεια και κατ' επέκτασιν τις υπηρεσίες που παρέχονται από τους Εκπαιδευτικούς Ψυχολόγους και τους λειτουργούς του ΚΕ.ΣΥ.ΨΥ.Σ. Το πρόγραμμα ξεκίνησε με το Δ΄ Νηπιαγωγείο Πάφου, τον Γενάρη του 2007, με τον κλινικό ψυχολόγο Νίκο Αγαθοκλέους, παρουσιάζοντας το θέμα: «Η μητέρα, η νηπιαγωγός και οι ανάγκες του παιδιού».

Αναφέρεται, τέλος, πως το βράδυ της Πέμπτης στις 25 Ιανουαρίου του 2007, στο πλαίσιο της δράσης του ΚΕ.ΣΥ.ΨΥ.Σ. για την πρόληψη, την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση σε θέματα που αφορούν στους νέους, πραγματοποιήθηκε τηλεοπτική συζήτηση στο κανάλι Ωμέγα με θέμα τη «νεανική παραβατικότητα». Συμμετείχαν οι κλινικοί ψυχολόγοι του Κέντρου, Νίκος Αγαθοκλέους και Χρήστος Σταύρου.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είναι αρμόδιες για την παροχή και προαγωγή υπηρεσιών κοινωνικής ευημερίας. Η πολιτική τους αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της γενικής πολιτικής του κράτους για κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και αποσκοπεί στην προώθηση της κοινωνικής ευημερίας και στην πρόληψη και αντιμετώπιση κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων, ατόμων, οικογενειών και κοινοτήτων.

Οι βασικές επιδιώξεις της πολιτικής αυτής που καθορίζουν και την αποστολή των Υπηρεσιών στον τομέα της Κοινωνικής Ευημερίας είναι:
~ η διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για κάθε πολίτη, με ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία των πρεσβύτερων μελών της κοινωνίας,
~ η στήριξη της οικογένειας, η πρόληψη της οικογενειακής δυσλειτουργίας και η αντιμετώπιση προβλημάτων που σχετίζονται με την υγιή ένταξη κάθε ατόμου στην κοινωνία,
~ η προστασία, ευημερία και διασφάλιση των συμφερόντων των παιδιών, και
~ η ενεργοποίηση και ενίσχυση των κοινοτήτων για αντιμετώπιση των αναγκών των κατοίκων τους σε τοπικό επίπεδο, με στόχο τη συλλογική δράση για γενικότερη κοινωνική ανάπτυξη.

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είναι εναρμονισμένες με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα κυριότερα **προγράμματα** των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας είναι τα ακόλουθα:

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

1. Προληπτικές Υπηρεσίες

1.1 Οικογενειακή Συμβουλευτική Και Υποστηρικτικές Υπηρεσίες

Στόχος των υπηρεσιών αυτών είναι η ενίσχυση των ατόμων και των οικογενειών, ώστε να ανταποκριθούν καλύτερα στο ρόλο τους για προσφορά υγιέστερων συνθηκών για την ανάπτυξη των μελών τους με στόχο πάντοτε την ευημερία του κοινωνικού συνόλου.

Για καλύτερη επίτευξη του στόχου αυτού, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην παροχή συγκεκριμένων πρακτικών υπηρεσιών και μέτρων, πέραν της συμβουλευτικής βοήθειας.

Κατά τη διάρκεια του 2005, οι Υπηρεσίες χειρίστηκαν 3.376 περιπτώσεις. Από αυτές οι 3.159 αφορούσαν ανήλικα παιδιά. Στο τέλος του 2005, υπήρχαν σε ενέργεια 2.578 περιπτώσεις παιδιών και ενηλίκων.

1.2 Πρόληψη/Αντιμετώπιση Βίας στην Οικογένεια

Οι Υπηρεσίες συνεχίζουν να ανταποκρίνονται και να παρέχουν βοήθεια σε οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα άσκησης βίας. Για την εφαρμογή του

Νόμου για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια και για την προστασία των θυμάτων, έχουν διορισθεί βάσει του άρθρου 6, 10 Οικογενειακοί Σύμβουλοι παγκύπρια, οι οποίοι αναλαμβάνουν τη διερεύνηση και το χειρισμό των περιστατικών βίας. Στο τέλος του 2005 υπήρχαν σε ενέργεια 646 περιπτώσεις από τις οποίες 212 αφορούσαν οικογένειες με ανήλικα παιδιά και 434 περιπτώσεις αφορούσαν οικογένειες με ενήλικα παιδιά ή ζευγάρια χωρίς παιδιά.

2. Προστασία Παιδιών

2.1 Παιδιά υπό φροντίδα της Διευθύντριας

Ως ο αρμόδιος φορέας για την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας σε σχέση με τα παιδιά (Νόμος περί Παιδίων, Κεφ. 352), οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας αναλαμβάνουν τη φροντίδα και προστασία παιδιών, τα οποία για κάποιους λόγους πρέπει να απομακρυνθούν από την οικογένεια τους. Τα παιδιά αυτά τοποθετούνται σε ανάδοχη οικογένεια με αμοιβή ή σε Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας. Κατά το 2005 περιήλθαν υπό τη φροντίδα της Διευθύντριας Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας 67 νέες περιπτώσεις παιδιών, από τα οποία 41 τοποθετήθηκαν σε ανάδοχες οικογένειες και 25 σε ιδρύματα. Πρόσθετα, συνεχίστηκε η παροχή πρακτικής βοήθειας και κοινωνικο-λειτουργικής εργασίας στις φυσικές τους οικογένειες, με στόχο τη μελλοντική αποκατάσταση των παιδιών κοντά τους.

2.2 Ημερήσια Φροντίδα Παιδιών

Με στόχο την περαιτέρω στήριξη και ενδυνάμωση της οικογένειας, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας εφαρμόζουν το πρόγραμμα ημερήσιας φροντίδας παιδιών είτε σε ανάδοχες οικογένειες επί πληρωμή είτε σε ιδρύματα. Στο τέλος του Δεκέμβρη του 2005 εξυπηρετούνταν από το πρόγραμμα ημερήσιας φροντίδας παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες 7 παιδιά και στα Ιδρύματα Παιδικής Προστασίας 24 παιδιά.

2.3 Γονική Μέριμνα

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας επιβλέπουν περιπτώσεις για τις οποίες εκκρεμούν αιτήσεις γονικής μέριμνας στο Οικογενειακό Δικαστήριο με βάση τον περί Σχέσεων και Γονέων Νόμο 1990. Οι Λειτουργοί Ευημερίας των Υπηρεσιών ετοιμάζουν κοινωνικο-οικονομικές εκθέσεις μετά από οδηγίες του Δικαστηρίου για ενημέρωσή του με στόχο τη διαφύλαξη και την προστασία των συμφερόντων των ανηλίκων που εμπλέκονται σε υποθέσεις διαζυγίων. Παρέχονται επίσης υπηρεσίες για διευκόλυνση της επικοινωνίας των παιδιών με το γονιό που δεν ζει μαζί τους.

2.4 Παιδοκομικοί Σταθμοί, Κατ΄ Οίκον Παιδοκόμοι, Κέντρα Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών

Η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη και οι γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης που έχει επιφέρει, έχουν καταστήσει την ένταξη και συμβολή της γυναίκας στην παραγωγή αναγκαία. Έτσι, σήμερα η γυναίκα έχει μπει μαζικά στην εργασία για να βοηθήσει στην αύξηση του εισοδήματος της οικογένειας και να αντιμετωπίσει το συνεχώς

ανερχόμενο κόστος ζωής, να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας και για να προσφέρει καλύτερη ποιότητα ζωής στα μέλη της.

Ως αποτέλεσμα της αυξημένης συμμετοχής της γυναίκας στο ενεργό εργατικό δυναμικό του τόπου, ένας μεγάλος αριθμός παιδιών προσχολικής ηλικίας έχουν τώρα άμεση ανάγκη φροντίδας και προστασίας κατά τις ώρες απουσίας των γονιών τους από το σπίτι. Η διημερεύουσα φροντίδα παρέχεται κατά κύριο λόγο από κοινοτικούς και ιδιωτικούς βρεφοκομικούς/παιδοκομικούς σταθμούς και από κατ΄ οίκον παιδοκόμους.

Οι Υπηρεσίες, μέσα στα πλαίσια της νομικής ευθύνης τους για τη διασφάλιση κατάλληλης φροντίδας και προστασίας στο παιδί, συνέχισαν και κατά το 2005 τη λειτουργία του Προγράμματος της Διημερεύουσας Φροντίδας.

Στα πλαίσια αυτού του Προγράμματος, οι Υπηρεσίες:

(α) παρείχαν υπηρεσίες διημερεύουσας φροντίδας σε κρατικούς βρεφοκομικούς/παιδοκομικούς σταθμούς,
(β) προέβαιναν στην εγγραφή και έλεγχο/επιθεώρηση των ιδιωτικών και κοινοτικών βρεφοκομικών/παιδοκομικών σταθμών και των κατ΄ οίκον παιδοκόμων,
(γ) προέβαιναν σε εγγραφή και επιθεώρηση των Κέντρων Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών.

• Κρατικοί Βρεφοπαιδοκομικοί/Παιδοκομικοί Σταθμοί

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας συνέχισαν να λειτουργούν, κατά τη διάρκεια του 2005, 11 κρατικούς παιδοκομικούς σταθμούς. Τρεις απ΄ αυτούς δέχονταν και βρέφη, ενώ οι 8 δέχονταν παιδιά ηλικίας 2 – 4 χρονών και οκτώ μηνών. Μέσα στο υπό επισκόπηση έτος οι κρατικοί σταθμοί εξυπηρέτησαν 655 παιδιά κυρίως χαμηλών και μεσαίων εισοδηματικών τάξεων.

• Ιδιωτικοί Παιδοκομικοί Σταθμοί

Κατά τη διάρκεια του 2005 λειτουργούσαν 366 ιδιωτικοί παιδοκομικοί σταθμοί, από τους οποίους, μέχρι το τέλος του 2005, οι 20 τερμάτισαν τη λειτουργία τους και οι 34 βρίσκονταν υπό έρευνα για εγγραφή. Στις 31/12/05 ήταν εγγεγραμμένοι 306 Ιδιωτικοί Παιδοκομικοί Σταθμοί.

• Κοινοτικοί Παιδοκομικοί Σταθμοί

Όσον αφορά τους κοινοτικούς παιδοκομικούς σταθμούς, κατά τη διάρκεια του 2005, λειτουργούσαν 63, από τους οποίους την 31.12.2005 οι 3 τερμάτισαν τη λειτουργία τους. Στις 31/12/05 ήταν εγγεγραμμένοι 60 Κοινοτικοί Παιδοκομικοί Σταθμοί.

• Κατ΄ Οίκον Παιδοκόμοι

Οι εγγεγραμμένοι κατ΄ οίκον παιδοκόμοι κατά τη διάρκεια του 2004 ήταν 54. Λήφθηκαν 30 νέες αιτήσεις εντός του 2005. Κατά τη διάρκεια του 2005 διάκοψαν 3 κατ΄ οίκον Παιδοκόμοι. Τέλος του 2005, ήταν εγγεγραμμένες 62 κατ΄ οίκον Παιδοκόμοι.

• Κέντρα Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών

Κατά το 2005 λειτουργούσαν 122 Κέντρα Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών. Από αυτά 78 ήταν κοινοτικά και 44 ιδιωτικά. Κατά το 2005 ήταν εγγεγραμμένα 11 κοινοτικά κέντρα, 7 ιδιωτικά και τα υπόλοιπα ήταν υπό έρευνα.

2.5 Ιδρυματικές Υπηρεσίες για Παιδιά και Νέους

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είχαν σε λειτουργία, το 2005, 8 ιδρύματα παιδικής προστασίας. Στις 31.12.2005 το σύνολο των παιδιών και νέων στα ιδρύματα ήταν 172.

Στις 4 Παιδικές Στέγες των Υπηρεσιών, στο τέλος του 2005, ήταν τοποθετημένα συνολικά 79 παιδιά, δηλαδή 56 παιδιά υπό νομική φροντίδα της Διευθύντριας Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας ενώ σε 23 προσφερόταν ημερήσια φροντίδα.

Στους 2 Εφηβικούς Ξενώνες (Λευκωσίας και Λάρνακας) ήταν τοποθετημένοι, την 31.12.2005, 20 έφηβοι, 19 ήταν κάτω από τη νομική φροντίδα της Διευθύντριας Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και 1 σε Διημερεύουσα βάση.

Στον Ξενώνα Νεανίδων ήταν τοποθετημένες την 31.12.2005, 10 έφηβες, οι οποίες ήταν κάτω από τη Νομική Φροντίδα της Διευθύντριας Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.

Η Στέγη «Νέα Ελεούσα» συνέχισε την παροχή φροντίδας σε άτομα με σοβαρή νοητική υστέρηση. Στις 31.12.2005 φροντίζονταν 31 άτομα, από τα οποία 4 παιδιά και 25 ενήλικες. Επιπρόσθετα, παρεχόταν μόνο ημερήσια φροντίδα σε 1 παιδί και 1 ενήλικα.

3. Παραβατικότητα

3.1 Ετοιμασία εκθέσεων προς το Δικαστήριο

Η εγκληματικότητα και η νεανική παραβατικότητα συνέχισαν να απασχολούν τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας. Το 2005, παραπέμφθηκαν από το Δικαστήριο 3.045 περιπτώσεις για ετοιμασία εκθέσεων, από τις οποίες 379 αφορούσαν ανήλικους και 2.666 ενήλικους. Από τις 379 περιπτώσεις ανηλίκων, ετοιμάστηκαν 353 εκθέσεις και από 2.666 περιπτώσεις ενηλίκων, ετοιμάστηκαν 2.331 εκθέσεις.

Οι Υπηρεσίες καταβάλλουν μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων τους συνεχείς προσπάθειες για πρόληψη και αντιμετώπιση της παραβατικής συμπεριφοράς μέσω του προγράμματος της Προληπτικής Υπηρεσίας και του προγράμματος της Κηδεμονικής Επιτήρησης Ανηλίκων και Ενηλίκων Παραβατών. Με βάση τον περί Κηδεμονίας και άλλων τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμο του 1996 Ν. 46(1)/96, το Δικαστήριο μπορεί να εκδίδει διατάγματα κηδεμονίας με όρους κοινοτικής εργασίας ή διατάγματα κηδεμονίας με όρους επιμόρφωσης. Ο όρος αυτός τέθηκε σε εφαρμογή από τις 22/3/04.

3.2 Διαδικασία Αποποινικοποίησης

Ο θεσμός της αποποινικοποίησης της μεταχείρισης ανηλίκων παραβατών, που λειτουργεί από το 1978, έδωσε την ευκαιρία στην Υπηρεσία να επισημάνει αρκετές

περιπτώσεις και να τις παρακολουθεί πάνω σε προληπτική βάση. Συνέβαλε επίσης στην αποφυγή της παρουσίασης των ανηλίκων παραβατών ενώπιον του Δικαστηρίου με όλες τις αρνητικές επιπτώσεις. Κατά το 2005 παραπέμφθηκαν στις Υπηρεσίες από την Αστυνομία 104 νέες περιπτώσεις παιδιών ηλικίας μέχρι 14 χρόνων και 233 παιδιών ηλικίας 14 – 16 χρόνων, οι οποίες προστέθηκαν στις 65 παραπομπές του 2004. Από τις 402 παραπομπές ερευνήθηκαν 281. Στις 31.12.2005 βρίσκονταν υπό έρευνα 121 περιπτώσεις ανηλίκων παραβατών.

3.3 Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία

Η Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία είναι Διεθνής Μη-κυβερνητική Οργάνωση μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Το διεθνές αυτό δίκτυο έχει στόχο τη σύνδεση οικογενειών διεθνώς για επίλυση προβλημάτων και ενδυνάμωση δεσμών που διαλύθηκαν σαν αποτέλεσμα μετανάστευσης ή αποχωρισμού. Προσφέρεται χειρισμός περιπτώσεων οικογενειών που έχουν ανάγκη κοινωνικο-λειτουργικής παρέμβασης σε περισσότερες από μία χώρες. Υπάρχουν παραρτήματα της Διεθνούς Κοινωνικής Υπηρεσίας σε πάρα πολλές χώρες που το καθένα λειτουργεί αυτόνομα σε συνεργασία με τα υπόλοιπα. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είναι μέλη και ανταποκριτές της Διεθνούς Κοινωνικής Υπηρεσίας στην Κύπρο και προσφέρουν υπηρεσίες εξυπηρετώντας κόσμο πάνω από οποιαδήποτε σύνορα που έχει ανάγκη σχεδιάζοντας ανάλογες παρεμβάσεις.

Η Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία ανταποκρίνεται σε περιπτώσεις:

• Οι οποίες χρειάζονται κοινωνικο-οικονομικές εκθέσεις από άλλες χώρες όπου διαμένουν άλλα μέλη της οικογένειας
• Διαμεσολάβησης σε απαγωγές παιδιών
• Διαμεσολάβησης για επικοινωνία γονιού-παιδιών
• Διευθετήσεων επαναπατρισμού
• Παροχής υπηρεσιών σε Οικογενειακά Δικαστήρια

Κατά το 2005 οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας συνεργάστηκαν με τη Διεθνή Κοινωνική Υπηρεσία σε θέματα που αφορούσαν διευθετήσεις για παιδιά όπως στις υποθέσεις γονικής μέριμνας, υιοθεσίας, ανάδοχης, ασυνόδευτων αλλοδαπών παιδιών, αξιολογήσεις, θέματα απαγωγής, κακοποίησης και παραμέλησης.

4. Κέντρα Οικογενειακής Καθοδήγησης

Τα Κέντρα Οικογενειακής Καθοδήγησης δημιουργήθηκαν με σκοπό να προσφέρουν υπηρεσίες στην οικογένεια και λειτουργούν ανεξάρτητα από τα Επαρχιακά Γραφεία Ευημερίας. (Ενα Κέντρο Οικογενειακής Καθοδήγησης λειτουργεί στη Λευκωσία και προγραμματίζεται να λειτουργήσει δεύτερο στη Λεμεσό).

Στα Κέντρα Οικογενειακής Καθοδήγησης παρέχεται πολυθεματική, συστηματική θεραπευτική παρέμβαση προς την οικογένεια σε ατομικό, οικογενειακό και ομαδικό πλαίσιο.

Οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών, στις σχέσεις του ζεύγους, στο χειρισμό των παιδιών και των εφήβων, στο γονεϊκό ρόλο αποτείνονται στα Κέντρα Οικογενειακής Καθοδήγησης για βοήθεια.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Βασική επιδίωξη της Υπηρεσίας Κοινοτικής Εργασίας στη διάρκεια του 2005 ήταν η κινητοποίηση και οργάνωση των κοινοτήτων και των πολιτών με στόχο τον εντοπισμό και αντιμετώπιση κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων, καθώς επίσης και το συντονισμό των προγραμμάτων κοινωνικής ευημερίας. Νέες κοινωνικές ανάγκες στη σύγχρονη κυπριακή κοινωνία επιβάλλουν τη δημιουργία νέων προγραμμάτων για την αντιμετώπισή τους. Νέες ευάλωτες ομάδες – στόχοι για τις οποίες προωθούνται νέα προγράμματα είναι οι αλλοδαποί, οι τοξικοεξαρτώμενοι, οι κακοποιημένες γυναίκες.

Κατά το 2005, τέθηκε ως προτεραιότητα της Υπηρεσίας Κοινοτικής Εργασίας, η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Γι' αυτό και προχωρεί εργασία για καθορισμό των προδιαγραφών του επιπέδου ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών προς τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες σε Κέντρα Ημέρας και αξιολόγησής τους, η οποία θα ολοκληρωνόταν εντός του 2006.

Κατά το 2005, η Υπηρεσία Κοινοτικής Εργασίας προχώρησε, επίσης, στην κατακύρωση προσφοράς για έρευνα σχετικά με την ορθολογικότερη κατανομή των Κρατικών χορηγιών και τον καθορισμό πρότυπων μοντέλων για κάθε κατηγορία προγραμμάτων που επιχορηγούνται.

Ιδιαίτερη μνεία οφείλεται στη συμβολή των Επαρχιακών Συμβουλίων Ευημερίας κάθε πόλης, τα οποία κατόπιν επιχορήγησης ανέλαβαν τη μίσθωση υπηρεσιών λειτουργών για την εφαρμογή των Κοινοτικής Εργασίας χωρίς Αμοιβή.

1. Οργάνωση κοινοτήτων και πολιτών

Στη διάρκεια του 2005, 109 τοπικά Συμβούλια/ Επιτροπές Κοινοτικής Ευημερίας και 129 Εθελοντικές Οργανώσεις Κοινωνικής Πρόνοιας λειτούργησαν προγράμματα και υπηρεσίες με κύριο στόχο την κάλυψη κοινωνικών αναγκών σε όλα τα επίπεδα. Στο επαρχιακό επίπεδο λειτούργησαν 6 Επαρχιακά Συμβούλια Ευημερίας και στο παγκύπριο επίπεδο το Παγκύπριο Συμβούλιο Ευημερίας, που είναι το Ανώτατο Συντονιστικό Σώμα της εθελοντικής πρωτοβουλίας στην Κύπρο.

2. Κρατικές Χορηγίες σε Εθελοντικούς Οργανισμούς

Στο πλαίσιο του Σχεδίου Κρατικών Χορηγιών σε Εθελοντικούς Οργανισμούς, σκοπός του οποίου είναι η ενθάρρυνση και ενίσχυση της εθελοντικής πρωτοβουλίας για την προσφορά υπηρεσιών στον τομέα της Κοινωνικής Ευημερίας, παραχωρήθηκαν χορηγίες ύψους £4.250.000. Από μέρους του εθελοντικού τομέα προγραμματίστηκαν κεφαλαιουχικές επενδύσεις και τρεχούμενα έξοδα ύψους περίπου £17.000.000.

Επιχορηγήθηκαν 55 προγράμματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας με ποσό £864.285, 75 προγράμματα για παιδιά σχολικής ηλικίας, με ποσό £555.668, 52 προγράμματα για παιδιά/άτομα με ειδικές ανάγκες, με το ποσό των £1.121.000, 113 προγράμματα για υπηρεσίες ηλικιωμένων, με το ποσό των £1.222.911 και 62 άλλα προγράμματα, με το ποσό των £485.771. Συνολικά επιχορηγήθηκαν 349 προγράμματα, από τα οποία τα 8 αφορούσαν ανεγέρσεις υποστατικών που θα στεγάσουν τα ανάλογα προγράμματα.

Πηγή: Ετήσια έκθεση 2005 Κύπρος

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Στον τομέα της ευαισθητοποίησης του κοινού αναφορικά με το δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών:

(1) Σε επίπεδο Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων
(α) Η Παγκύπρια Συντονιστική Επιτροπή Προστασίας και Ευημερίας Παιδιού αφιέρωσε την ετήσια Εβδομάδα Παιδιού, το Νοέμβριο του 2001, στη «συμμετοχή των παιδιών». Οι εκδηλώσεις περιελάμβαναν μεταξύ άλλων:

(Ι) μια Εθνική Διάσκεψη με τη συμμετοχή παιδιών, γονέων, ΜΚΟ και εκπροσώπων αρμοδίων Υπουργείων, και
(ΙΙ) μια συνάντηση της «Παιδοβουλής». Η καθιέρωση, από το 2001, της "Παιδοβουλής" διασφαλίζει την εμπλοκή των παιδιών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Με άλλα λόγια, τα παιδιά συναντώνται για να συζητήσουν τα θέματα που προκύπτουν από την Εθνική Διάσκεψη και ετοιμάζουν εκθέσεις με τις απόψεις τους, οι οποίες στη συνέχεια συζητούνται σε ειδική συνεδρία της Βουλής των Αντιπροσώπων της οποίας προεδρεύει ο Πρόεδρος του Σώματος.

(β) Ο Σύνδεσμος Συμπαράστασης για το Παιδί διαθέτει, μεταξύ άλλων προγραμμάτων, και τηλεφωνική γραμμή του παιδιού. Στόχος της γραμμής αυτής είναι ο εντοπισμός των προβλημάτων που απασχολούν τα παιδιά και η παροχή ενός μηχανισμού που τους επιτρέπει να εκφράσουν τις απόψεις τους για την παραβίαση των δικαιωμάτων τους εντός της οικογένειας, στο σχολείο και στην κοινότητα τους.

(2) Σε κυβερνητικό επίπεδο
(α) Τα παιδιά που βρίσκονται υπό τη φροντίδα των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας του Κράτους και θεωρείται ότι έχουν επαρκή αντίληψη και ικανότητα να εκφράσουν τις επιθυμίες και τα συναισθήματα τους, ενθαρρύνονται ιδιαίτερα να συμμετάσχουν σε ειδικές συνεδριάσεις κατά τις οποίες λαμβάνονται αποφάσεις για τη ζωή τους. Η ενθάρρυνση των παιδιών να συμμετέχουν σ'αυτές εντάσσεται στις κατευθυντήριες γραμμές των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας για την προστασία του παιδιού.

(β) Με στόχο τη δυνατότητα συμμετοχής των παιδιών σε δικαστικές ακροάσεις, ο περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμος του 2000 (Νόμος 119(Ι)/2000), προβλέπει τη λήψη κατάθεσης από τα θύματα με ηλεκτρονικά μέσα και την προστασία των θυμάτων στο δικαστήριο κατά τη διάρκεια της κατάθεσης με τη χρήση ειδικών οθονών.

(γ) Η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και καταπολέμηση της Βίας στην

Οικογένεια, η οποία διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο και στηρίζεται οικονομικά από την Κυβέρνηση, δυνάμει του Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και προστασία Θυμάτων) Νόμου του 2000 (αρχικός Νόμος 47(η/94 και τώρα Νόμος 119(Ι)/2000), αναγνωρίζοντας την ανάγκη να δίνεται η δυνατότητα σε κακοποιημένα παιδιά να συμμετέχουν σε δικαστικές ακροάσεις, υπέβαλε συγκεκριμένες προτάσεις στον Πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Οι εισηγήσεις αυτές περιελάμβαναν τη δημιουργία φιλικών χώρων αναμονής για τα παιδιά, τους επαγγελματίες που τα συνοδεύουν και τους μάρτυρες

(δ) Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας στηρίζουν και επιδοτούν τις προσπάθειες των ΜΚΟ, όπως αυτές που αναφέρονται στην παράγραφο (1) πιο πάνω, στο πλαίσιο του προγράμματος κρατικών χορηγιών.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Παιδί 2000-2004 ετοιμάστηκε στη βάση των σκοπών και στόχων της Παγκόσμιας Διακήρυξης και του Σχεδίου Δράσης που υιοθετήθηκαν από την Παγκόσμια Διάσκεψη για το Παιδί το 1990. Εγκρίθηκε με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (Αρ. 51.203) ημερομηνίας 16/2/2000. Αναμένεται ότι ένα νέο Σχέδιο Δράσης θα ετοιμαστεί μέχρι το τέλος του 2003, με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές που υιοθετήθηκαν στη Δεύτερη Παγκόσμια Διάσκεψη για το Παιδί το Μάιο του 2002.

Οι κύριοι στόχοι του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το Παιδί 2000-2004 είναι οι ακόλουθοι:

1. Η παρακολούθηση της νομοθεσίας, της πολιτικών, των προγραμμάτων και υπηρεσιών που αφορούν παιδιά, ώστε να διασφαλίζεται η ευθυγράμμιση τους με τις αρχές της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Φορείς εφαρμογής: Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Εξωτερικών, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, Υπουργείο Υγείας, Επίτροπος Νομοθεσίας, συναφείς ΜΚΟ.
2. Η βελτίωση του Προγράμματος Προαγωγής της Υγείας νια τα Παιδιά. Φορείς εφαρμογής: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Υγείας, συναφείς ΜΚΟ.
3. Η στήριξη υπηρεσιών διημερεύουσας φροντίδας από την πρώιμη παιδική ηλικία μέχρι την εφηβεία. Φορείς εφαρμογής: Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, συναφείς ΜΚΟ.
4. Η επέκταση και βελτίωση των ευκαιριών εκπαίδευσης νια όλα τα παιδιά. Φορείς εφαρμογής: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, συναφείς ΜΚΟ.
5. Η πρόληψη της βίας στην οικογένεια. Φορείς εφαρμογής: Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, συναφείς ΜΚΟ.
6. Η προστασία των παιδιών από τη χρήση ουσιών. Φορείς εφαρμογής: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, Οργανισμός Νεολαίας, συναφείς ΜΚΟ.
7. Η ανάληψη δράσης ενάντια στη φτώχια με στόχο την προαγωγή της ευημερίας του παιδιού. Φορείς εφαρμογής: Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.
8. Η προαγωγή της ανάπτυξης και ευημερίας του παιδιού. Φορείς εφαρμογής: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, ΜΚΟ.
9. Η προαγωγή της συμμετοχής των παιδιών στη λήψη αποφάσεων. Φορείς εφαρμογής: Οργανισμός Νεολαίας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, δικαστικό σύστημα.
10. Η προώθηση της έρευνας και της συλλογής στοιχείων και πληροφοριών για τα

παιδιά και η διάδοση των σχετικών πληροφοριών. Φορείς εφαρμογής: Οργανισμός Νεολαίας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, δικαστικό σύστημα.

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι αρμόδιο για το συντονισμό και την παρακολούθηση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης αλλά έχει μόνο συμβουλευτικό καθεστώς. Οι αρμόδιοι φορείς εφαρμογής, οι οποίοι σημειώνονται κάτω από τον κάθε στόχο, προωθούν τον αντίστοιχο στόχο μέσω του ετήσιου προϋπολογισμού και των σχετικών περιορισμών τους. Επίσης, οφείλουν να αποστέλλουν περιοδικές αξιολογήσεις στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για την παρακολούθηση της προόδου που επιτυγχάνεται. Για τον κάθε στόχο και τις υποδιαιρέσεις του καθορίζονται ημερομηνίες επίτευξης. Το υπολογιζόμενο κόστος δηλώνεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης.

Κυπριακή Αστυνομία

Έχουν εντατικοποιηθεί οι προσπάθειες για τη συστηματική, εξειδικευμένη κατάρτιση των μελών της Αστυνομίας και άλλων επαγγελματιών σε θέματα χειρισμού των υποθέσεων βίας στην οικογένεια. Για τους σκοπούς της εφαρμογής των διατάξεων του Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμου του 2000 (Αρ. 119(Ι)/2000), οι οποίες προνοούν, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα χρήσης οπτικοακουστικού εξοπλισμού κατά τη λήψη μαρτυρίας για τα θύματα βίας, διοργανώθηκαν στην Αστυνομική Ακαδημία εξειδικευμένα προγράμματα κατάρτισης με στόχο την εκπαίδευση αστυνομικών (ανδρών και γυναικών) αναφορικά με τον τρόπο λήψης συνέντευξης, κατά την οπτικογράφηση μαρτυρίας από γυναίκες και παιδιά που έχουν κακοποιηθεί.

Η Αστυνομική Ακαδημία προάγει ευαισθητοποίηση γενικότερα σε όλους τους εκπαιδευόμενους. Ταυτόχρονα, προσφέρονται ταχύρρυθμες σειρές μαθημάτων, με την παρουσία ειδικών από το εξωτερικό, σε επιλεγμένη ομάδα αστυνομικών και των δύο φύλων για εξειδίκευση. Πρέπει να σημειωθεί ότι αριθμός αστυνομικών έχει ήδη εκπαιδευτεί και έχει τη βάση του σε επιλεγμένους αστυνομικούς σταθμούς σε κάθε επαρχία, ώστε να προσφέρει γνώσεις και εμπειρία, σε 24ωρη βάση, στα θύματα βίας στην οικογένεια και στο χειρισμό ανάλογων υποθέσεων. Επιπρόσθετα, και άλλοι αστυνομικοί εκπαιδεύονται επί τέτοιων θεμάτων και θα διοριστούν στο μέλλον σε περισσότερους αστυνομικούς σταθμούς σε κάθε επαρχία.

Υπουργείο παιδείας και Πολιτισμού:

Καταβάλλονται προσπάθειες για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σε θέματα που έχουν άμεση σχέση με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τα ανθρώπινα δικαιώματα γενικότερα, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, υπό τη μορφή προαιρετικών σεμιναρίων. Επίσης, η Υπάτη Αρμοστεία σε συνεργασία με το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού διοργάνωσε παγκύπριο διαγωνισμό ζωγραφικής για μαθητές δημοτικών σχολείων, με στόχο την ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση γύρω από το θέμα των προσφύγων που επηρεάζει χιλιάδες ανθρώπους σε όλο τον κόσμο και τη βαθύτερη κατανόηση της δυστυχίας αυτών των ανθρώπων.

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού παρέχει μέσα από τα αναλυτικά προγράμματα των διαφόρων μαθημάτων και μέσω των σχολικών βιβλίων (π.χ. Ελληνικά, Ιστορία, Πολιτική Αγωγή, Γεωγραφία, Φιλοσοφία, Κοινωνικές Σπουδές), μηνύματα για την προαγωγή θετικών στάσεων προς τις διάφορες τάξεις του πληθυσμού. Επίσης, διδάσκονται, στα πλαίσια των μαθημάτων πολιτικής αγωγής στα σχολεία και συμπεριφορών αναφορικά με τα δικαιώματα του παιδιού. Κάθε χρόνο, με την ευκαιρία της Επετείου της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Παιδιού, η Παγκύπρια Συντονιστική Επιτροπή Προστασίας και Ευημερίας Παιδιού διοργανώνει σειρά εκδηλώσεων στα πλαίσια της «Εβδομάδας του Παιδιού» και το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, με σχετική εγκύκλιο, καλεί τους διευθυντές των σχολείων να ενθαρρύνουν τους μαθητές να συμμετάσχουν στις εν λόγω εκδηλώσεις. Ταυτόχρονα, διαβάζεται στους μαθητές σχετικό μήνυμα της Επιτροπής για την εν λόγω ημέρα. Κατά το τρέχον σχολικό έτος (2002-2003), έχει σταλεί σε όλα τα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, για χρήση από τους εκπαιδευτικούς, εκπαιδευτικό υλικό για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τους πρόσφυγες και την Υπάτη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

Ένας από τους στόχους της Ελληνοκυπριακής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι να βοηθήσει τους μαθητές να αποκτήσουν βαθύτερη κατανόηση και σεβασμό προς άτομα της δικής τους καθώς και άλλων εθνικοτήτων, θρησκευτικών πεποιθήσεων και κοινωνικοπολιτιστικής τάξης. Με τον τρόπο αυτό αναπτύσσεται η επικοινωνία, η συνεργασία και η αποδοχή ανθρώπων με διαφορετικές νοητικές και ψυχολογικές ικανότητες. Το εθνικό αναλυτικό πρόγραμμα, περιλαμβάνει, μεταξύ των σκοπών και στόχων του, την εξοικείωση των μαθητών με τα βασικά στοιχεία των διαφόρων θρησκειών ή πεποιθήσεων και την ανάπτυξη κριτικής στάσης και σεβασμού προς τις θρησκείες αυτές και τους οπαδούς τους.

Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας:

Εκπαιδευτικά προγράμματα για την ψυχική υγεία των παιδιών και εφήβων έχουν ενσωματωθεί σε μια σειρά μαθημάτων της Νοσηλευτικής Σχολής καθώς και στα προγράμματα εκπαίδευσης μαιών και κοινοτικών νοσοκόμων. Επίσης, παρόμοια προγράμματα προτείνονται στους γιατρούς, με ιδιαίτερη επικέντρωση στα δικαιώματα του παιδιού σε περιπτώσεις κακοποίησης.

Ο Περί Βίας στην Οικογένειας (Πρόληψη και προστασία Θυμάτων) Νόμος, που θεσπίστηκε αρχικά το 1994, τροποποιήθηκε και επαναθεσπίστηκε τον Ιούλιο του 2000 (Νόμος 119(Ι)/2000). Ο εν λόγω Νόμος προνοεί για την προστασία των θυμάτων συμπεριλαμβανομένης και της χρήσης οπτικοακουστικών μέσων για τη λήψη μαρτυρίας, της χρήσης οθονών και της χρήσης κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης στις δικαστικές διαδικασίες, τη δημιουργία ταμείου βοηθείας για τα θύματα βίας και την ίδρυση και λειτουργία καταφυγίων για τα θύματα.

Ο Νόμος δεν επιβάλλει σε οποιοδήποτε πρόσωπο την υποχρέωση να καταγγείλει περιπτώσεις βίας στην οικογένεια. Ωστόσο, το προσωπικό του Υπουργείου Υγείας (συμπεριλαμβανομένων και των νοσοκομείων), του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (συμπεριλαμβανομένων όλων των σχολείων), του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης (Αστυνομία) και του Υπουργείου Εργασίας και κοινωνικών Ασφαλίσεων (Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας) έχουν υποχρεωτικό καθήκον να αναφέρουν στη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας

οποιεσδήποτε περιπτώσεις στις οποίες υπάρχουν υποψίες ή αποδεικτικά στοιχεία βίας της οικογένειας.

Ένα εγχειρίδιο ενδοτμηματικών διαδικασιών αναφορικά με τη βία στην οικογένεια εγκρίθηκε με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (Αρ. 55.646), ημερομηνίας 16.5.2002. Το εγχειρίδιο επικεντρώνεται στην ενδοτμηματική συνεργασία και παρέχει ένα πλαίσιο για τον τρόπο συνεργασίας των επαγγελματιών μεταξύ τους. Απευθύνεται σε άτομα που εργάζονται στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, στην Αστυνομική Δύναμη, στις Υπηρεσίες Υγείας, στις Εκπαιδευτικές Υπηρεσίες και σε ΜΚΟ και ασχολούνται με θέματα βίας στην οικογένεια.

Η ευθύνη των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας προς τα μέλη οικογενειών που έχουν βιώσει τη βία στην οικογένεια εντάσσεται στο πλαίσιο των υπηρεσιών στήριξης για οικογένειες και παιδιά. Οι υπηρεσίες αυτές προσφέρουν συμβουλές, οικονομική βοήθεια, πληροφόρηση των θυμάτων για τις διαθέσιμες υπηρεσίες και προβαίνουν σε παραπομπές με τη συγκατάθεση των θυμάτων. Με στόχο τη μείωση της πίεσης σε οικογένειες με πολλαπλά προβλήματα, ένα άλλο μέτρο στήριξης είναι και οι υπηρεσίες κατ'οίκον φροντίδας, Η κατ'οίκον φροντίδα περιλαμβάνει το καθάρισμα, την ετοιμασία γευμάτων και τη στήριξη σε οικογένειες ώστε να αναπτύξουν δεξιότητες σε θέματα νοικοκυριού.

Στις περιπτώσεις όπου μια οικογένεια δεν μπορεί να αντεπεξέλθει με τη φροντίδα ή προστασία του παιδιού, ο Διευθυντής των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας έχει, βάσει του νόμου, την εξουσία να θέτει το παιδί υπό τη φροντίδα του και να αναλαμβάνει γονικά δικαιώματα. Το παιδί μπορεί στη συνέχεια να απομακρυνθεί από τη βιολογική του οικογένεια και να τοποθετηθεί σε ίδρυμα (παιδική στέγη ή εφηβικός ξενώνας), ανάδοχη οικογένεια ή ανάδοχη οικογένεια για ομάδα παιδιών.

Οι τοποθετήσεις σε ιδρύματα (παιδική στέγη, εφηβικός ξενώνας, ξενώνας νεανίδων) χρησιμοποιούνται ως λύση τελευταίας ανάγκης. Ταυτόχρονα, παρέχονται στην οικογένεια του παιδιού συμβουλευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες κοινωνικού λειτουργού ώστε να διευκολυνθεί η συντομότερη δυνατή επιστροφή του παιδιού στην οικογένεια.

Στα πλαίσια των παιδικών στεγών λειτουργεί πρόγραμμα διημερεύουσας φροντίδας, όταν το συμφέρον του παιδιού δεν απαιτεί την πλήρη απομάκρυνση του από το σπίτι του.

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας λειτουργούν 4 παιδικές στέγες σε όλο το νησί για παιδιά ηλικίας κάτω των 12 ετών. Για μεγαλύτερα παιδιά, μεταξύ 12 και 21 ετών, υπάρχουν τρεις ξενώνες, 2 για αγόρια και 1 για κορίτσια. Η χωρητικότητα της κάθε παιδικής στέγης είναι 20 παιδιά και του κάθε ξενώνα 6 παιδιά.

Υπάρχει επίσης και η ανάδοχη φροντίδα, είτε πρόκειται για ανάδοχη οικογένεια είτε για ανάδοχη οικογένεια για ομάδα παιδιών. Υπάρχουν 149 παιδιά σε ανάδοχες οικογένειες και δύο ανάδοχες οικογένειες για ομάδα παιδιών στη Λεμεσό και μία στη Λευκωσία, με πέντε παιδιά στην κάθε μία. Παρέχεται επίσης ιδρυματική φροντίδα σε παιδιά με σοβαρές σωματικές και νοητικές αναπηρίες στη Στέγη Νέα Ελεούσα στη Λευκωσία.

Οι υπηρεσίες διημερεύουσας φροντίδας αποτελούν μέρος του δικτύου οικογενειακής στήριξης. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας λειτουργούν 11 κρατικά κέντρα διημερεύουσας φροντίδας για παιδιά προσχολικής ηλικίας, ιδιαίτερα σε οικισμούς εκτοπισμένων (μετά την Τουρκική εισβολή του 1974), για την εξυπηρέτηση παιδιών των οποίων οι γονείς εργάζονται. Τα τέλη καθορίζονται βάσει κλίμακας έτσι ώστε οι οικογένειες να πληρώνουν σύμφωνα με το εισόδημα τους. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας έχουν την εξουσία, δυνάμει της νομοθεσίας, να

εγγράφουν και να επιβλέπουν ιδιωτικά κέντρα και εγκαταστάσεις διημερεύουσας φροντίδας για παιδιά κάτω των 18 ετών.

Στα κέντρα διημερεύουσας φροντίδας για παιδιά σχολικής ηλικίας που λειτουργούν υπό τη διεύθυνση ΜΚΟ, παρέχεται οικονομική και τεχνική βοήθεια μέσω ενός κυβερνητικού προγράμματος κρατικών χορηγιών που καλύπτει ουσιαστικό μέρος του προϋπολογισμού τους.

Το θέμα της έλλειψης κοινοτικών υπηρεσιών ψυχικής υγείας έχει μελετηθεί και αντιμετωπιστεί κατά την περσινή χρονιά με την προγραμματιζόμενη έναρξη λειτουργίας του πρώτου κέντρου ημέρας για έφηβους στη Λευκωσία. Επίσης, έχει προγραμματιστεί η ίδρυση της πρώτης μονάδας παιδιών και εφήβων για εσωτερικούς ασθενείς στο νοσοκομείο παίδων στη Λευκωσία, ώστε να αποφεύγεται η θεραπεία εφήβων σε ψυχιατρικές κλινικές για ενήλικες.

Με στόχο τη μείωση της πίεσης σε οικογένειες με πολλαπλά προβλήματα, ένα άλλο μέτρο στήριξης είναι και οι υπηρεσίες κατ'οίκον φροντίδας. Η κατ'οίκον φροντίδα περιλαμβάνει το καθάρισμα, την ετοιμασία γευμάτων και τη στήριξη σε οικογένειες ώστε να αναπτύξουν δεξιότητες σε θέματα νοικοκυριού.

Στις περιπτώσεις όπου μια οικογένεια δεν μπορεί να αντεπεξέλθει με τη φροντίδα ή προστασία του παιδιού, ο Διευθυντής των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας έχει, βάσει του νόμου, την εξουσία να θέτει το παιδί υπό τη φροντίδα του και να αναλαμβάνει γονικά δικαιώματα. Το παιδί μπορεί στη συνέχεια να απομακρυνθεί από τη βιολογική του οικογένεια και να τοποθετηθεί σε ίδρυμα (παιδική στέγη ή εφηβικός ξενώνας), ανάδοχη οικογένεια ή ανάδοχη οικογένεια για ομάδα παιδιών.

Οι τοποθετήσεις σε ιδρύματα (παιδική στέγη, εφηβικός ξενώνας, ξενώνας νεανίδων) χρησιμοποιούνται ως λύση τελευταίας ανάγκης. Ταυτόχρονα, παρέχονται στην οικογένεια του παιδιού συμβουλευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες κοινωνικού λειτουργού ώστε να διευκολυνθεί η συντομότερη δυνατή επιστροφή του παιδιού στην οικογένεια.

Στα πλαίσια των παιδικών στεγών λειτουργεί πρόγραμμα διημερεύουσας φροντίδας, όταν το συμφέρον του παιδιού δεν απαιτεί την πλήρη απομάκρυνση του από το σπίτι του.

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας λειτουργούν 4 παιδικές στέγες σε όλο το νησί για παιδιά ηλικίας κάτω των 12 ετών. Για μεγαλύτερα παιδιά, μεταξύ 12 και 21 ετών, υπάρχουν τρεις ξενώνες, 2 για αγόρια και 1 για κορίτσια. Η χωρητικότητα της κάθε παιδικής στέγης είναι 20 παιδιά και του κάθε ξενώνα 6 παιδιά. Υπάρχει επίσης και η ανάδοχη φροντίδα, είτε πρόκειται για ανάδοχη οικογένεια είτε για ανάδοχη οικογένεια για ομάδα παιδιών. Υπάρχουν 149 παιδιά σε ανάδοχες οικογένειες και δύο ανάδοχες οικογένειες για ομάδα παιδιών στη Λεμεσό και μία στη Λευκωσία, με πέντε παιδιά στην κάθε μία.

Παρέχεται επίσης ιδρυματική φροντίδα σε παιδιά με σοβαρές σωματικές και νοητικές αναπηρίες στη Στέγη Νέα Ελεούσα στη Λευκωσία.

Οι υπηρεσίες διημερεύουσας φροντίδας αποτελούν μέρος του δικτύου οικογενειακής στήριξης. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας λειτουργούν 11 κρατικά κέντρα διημερεύουσας φροντίδας για παιδιά προσχολικής ηλικίας, ιδιαίτερα σε οικισμούς εκτοπισμένων (μετά την Τουρκική εισβολή του 1974), για την εξυπηρέτηση παιδιών των οποίων οι γονείς εργάζονται. Τα τέλη καθορίζονται βάσει κλίμακας έτσι ώστε οι οικογένειες να πληρώνουν σύμφωνα με το εισόδημα τους. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας έχουν την εξουσία, δυνάμει της νομοθεσίας, να εγγράφουν και να επιβλέπουν ιδιωτικά κέντρα και εγκαταστάσεις διημερεύουσας φροντίδας για παιδιά κάτω των 18 ετών.

Στα κέντρα διημερεύουσας φροντίδας για παιδιά σχολικής ηλικίας που λειτουργούν υπό τη διεύθυνση ΜΚΟ, παρέχεται οικονομική και τεχνική βοήθεια μέσω ενός κυβερνητικού προγράμματος κρατικών χορηγιών που καλύπτει ουσιαστικό μέρος του προϋπολογισμού τους.

Το θέμα της έλλειψης κοινοτικών υπηρεσιών ψυχικής υγείας έχει μελετηθεί και αντιμετωπιστεί κατά την περσινή χρονιά με την προγραμματιζόμενη έναρξη λειτουργίας του πρώτου κέντρου ημέρας για έφηβους στη Λευκωσία. Επίσης, έχει προγραμματιστεί η ίδρυση της πρώτης μονάδας παιδιών και εφήβων για εσωτερικούς ασθενείς στο νοσοκομείο παίδων στη Λευκωσία, ώστε να αποφεύγεται η θεραπεία εφήβων σε ψυχιατρικές κλινικές για ενήλικες.

Αριθμός διατάξεων, συνταγματικών ή νομοθετικών, διασφαλίζουν το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, όπως προβλέπονται σε διεθνή κείμενα, κάθε προσώπου στη Δημοκρατία, συμπεριλαμβανομένων και προνοιών που ισχύουν συγκεκριμένα για παιδιά και νεαρούς παραβάτες.

Διοικητικά μέτρα:

Από το 1977, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων) σε συνεργασία με την Αστυνομία (Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης) και τη Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας, έχουν αναπτύξει διοικητικές διαδικασίες που στοχεύουν στην αποποινικοποίηση των αδικημάτων που διαπράττονται από παιδιά ηλικίας κάτω των 16 ετών. Δίνεται έμφαση στην ψυχοκοινωνική παρέμβαση και όχι σε τιμωρητικά μέτρα. Τέτοια μέτρα περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

(α) Ανήλικοι κάτω των 14 ετών παραπέμπονται από την Αστυνομία στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας για αξιολόγηση, καθώς και για ατομική και οικογενειακή συμβουλευτική. Στη συνέχεια η Αστυνομία θεωρεί ότι η υπόθεση έχει κλείσει.

(β) Ανήλικοι ηλικίας μεταξύ 14 και 16 ετών παραπέμπονται από την Αστυνομία στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας για την ετοιμασία σχετικής έκθεσης. Οι Υπηρεσίες κοινωνικής Ευημερίας υποβάλλουν την έκθεση στην Επιτροπή Μεταχείρισης Ανηλίκων Παραβατών (που αποτελείται από μέλη της Αστυνομίας και των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας) και η οποία προβαίνει σε εισηγήσεις προς το Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας για το κατά πόσον η υπόθεση θα πρέπει να παρουσιαστεί ενώπιον του δικαστηρίου.
Εκτός εάν πρόκειται για πολύ σοβαρό αδίκημα, η Αστυνομία συνήθως κλείνει την υπόθεση, η οποία παρακολουθείται για σκοπούς περαιτέρω χειρισμού από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, εφόσον χρειαστεί.
Αναφορικά με τις υποθέσεις που εκδικάζονται από το Δικαστήριο και οδηγούν σε καταδίκη, το Δικαστήριο εκδίδει συνήθως διάταγμα κηδεμονίας (αντί της επιβολής ποινής στο παιδί), όπου το παιδί απαιτείται όπως τεθεί υπό την επιτήρηση ενός κηδεμονικού λειτουργού (των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας) για περίοδο που καθορίζεται στο διάταγμα και η οποία «δεν είναι μικρότερη του ενός έτους και μεγαλύτερη των τριών». (Ο Περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμος του 1996, (46(Ι)/1996, Άρθρο 5(0).

Η Διαχείριση της δικαιοσύνης ανηλίκων

1.(α) Δυνάμει του περί ποινικού κώδικα (Τροποποιητικού) Νόμου του 1999 (Νόμος 15(Ι)/1999), κατόπιν σύστασης της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που περιέχεται στην CRC/C/15/Add.59, παρά. 31, η ηλικία απόλυτης μη ποινικής ευθύνης αυξήθηκε από 7 σε 10 ετών.

(β) Όποιος έχει ηλικία μεταξύ 10 και 12 χρόνων δεν είναι ποινικά υπεύθυνος για οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη, εκτός εάν αποδειχθεί ότι, κατά το χρόνο της διενέργειας της πράξης ή παράλειψης, είχε την ικανότητα να γνωρίζει ότι όφειλε να απέχει από τη διενέργεια της πράξης ή της παράλειψης. (Ποινικός Κώδικας, Κεφ. 154, Άρθρο 14).

(γ) Αγόρι ηλικίας κάτω των 12 ετών συμπεραίνεται ότι στερείται της ικανότητας για συνουσία (Ποινικός Κώδικας, Κεφ. 154, Άρθρο 14).

2. Διάφορες πρόνοιες του Περί Αδικοπραγούντων Ανηλίκων Νόμου, (Κεφ. 157) στοχεύουν στο χειρισμό παραβατών που είναι παιδιά (ηλικίας κάτω των 14 ετών) και νεαρά πρόσωπα (ηλικίας μεταξύ 14 και 16 ετών) κατά τρόπο που να λαμβάνεται υπόψη το νεαρό της ηλικίας τους και με βάση την προαγωγή των συμφερόντων τους.
- Τέτοιες υποθέσεις τυγχάνουν ακρόασης από δικαστή του Επαρχιακού Δικαστηρίου, το οποίο συνεδριάζει ως δικαστήριο ανηλίκων.
- Είναι καθήκον του Δικαστηρίου να επεξηγήσει, σε απλή γλώσσα, στο παιδί ή στο νεαρό πρόσωπο που έχει παρουσιαστεί ενώπιον του, την ουσία του ισχυριζόμενου αδικήματος.
- Η ιδιωτική ζωή τυγχάνει πλήρους σεβασμού σε όλα τα στάδια των διαδικασιών. Σε δικαστήριο ανηλίκων δεν επιτρέπεται να παρευρίσκεται κανένα πρόσωπο πέραν των μελών και αξιωματούχων του Δικαστηρίου και των διαδίκων, των συνηγόρων τους και άλλων προσώπων τα οποία η υπόθεση αφορά άμεσα. Το Δικαστήριο δύναται, ασκώντας τη διακριτική του ευχέρεια, να ζητήσει την παρουσία των γονέων ή του κηδεμόνα.
- Το Δικαστήριο δύναται να εξασφαλίσει πληροφορίες αναφορικά με τη γενική συμπεριφορά του παιδιού ή του νεαρού προσώπου, το οικογενειακό περιβάλλον, τη σχολική επίδοση και το ιατρικό του ιστορικό.

3. Η διάκριση μεταξύ παιδιών και νεαρών προσώπων αφορά κυρίως τις εξουσίες του δικαστηρίου ανηλίκων για επιβολή ποινής. Δυνάμει ρητής πρόνοιας του προαναφερόμενου Νόμου, κανένα παιδί, σε καμία περίπτωση, δεν θα καταδικαστεί σε φυλάκιση και κανένα νεαρό πρόσωπο δεν θα καταδικαστεί σε φυλάκιση εφόσον μπορεί να τύχει κατάλληλου χειρισμού με άλλο τρόπο.

Στέρηση ελευθερίας

1. Κατά το χειρισμό περιπτώσεων όπου υπάρχουν υποψίες ότι παιδιά και νεαρά πρόσωπα έχουν διαπράξει αδίκημα, η Αστυνομία διασφαλίζει την άμεση πληροφόρηση των γονέων ή κηδεμόνων τους και του Διοικητή της Αστυνομικής Διεύθυνσης. Αν ο ύποπτος είναι μαθητής, αποφεύγεται η σύλληψη και εξέταση στο σχολείο και όταν αυτό είναι απολύτως αναγκαίο, πραγματοποιείται μόνο με τη συγκατάθεση και στην παρουσία του Διευθυντή του σχολείου. (Αστυνομικός

Κανονισμός αρ. 5/18: Ανάκριση και χειρισμός υποθέσεων στις οποίες εμπλέκονται ανήλικοι παραβάτες).

2. Δυνάμει του Άρθρου 7 του Περί Αδικοπραγούντων Ανηλίκων Νόμου (Κεφ. 157), το δικαστήριο, κατά την προφυλάκιση ή παραπομπή σε δίκη ανηλίκου που δεν αφήνεται ελεύθερος με εγγύηση, όπου είναι πρακτικώς εφικτό, αντί της παραπομπής του στη φυλακή, τον παραπέμπει σε επιτήρηση σε αστυνομικό σταθμό. Η Αστυνομία έχει καθήκον να προβεί σε διευθετήσεις για αποφυγή συσχετισμού του με ενήλικα που κατηγορείται για διάπραξη αδικήματος.

Επιβολή ποινής σε ανήλικα πρόσωπα

1. Σύμφωνα με το Άρθρο 12 του Περί Αδικοπραγούντων Ανηλίκων Νόμου (Κεφ. 157), εάν το δικαστήριο, ενώπιον του οποίου δικάζεται παιδί ή νεαρό πρόσωπο για οποιοδήποτε αδίκημα, ικανοποιηθεί για την ενοχή του, τότε δύναται να χειριστεί την υπόθεση με τους ακόλουθους τρόπους:
(α) απαλλάσσοντας το πρόσωπο από την κατηγορία,
(β) θέτοντας τον παραβάτη υπό την επιτήρηση κηδεμονικού λειτουργού δυνάμει των προνοιών του περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμου του 1996 (Νόμος 46(Ι)/1996). Το έργο αυτό ανατίθεται στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων,
(γ) θέτοντας τον παραβάτη υπό τη φροντίδα συγγενικού ή άλλου κατάλληλου προσώπου,
(δ) παραπέμποντας τον παραβάτη σε αναμορφωτήριο. Πρέπει να σημειωθεί ότι, στα πλαίσια της πολιτικής για κατάργηση της κράτησης σε ίδρυμα των ανήλικων παραβατών, το 1987 έκλεισε το μόνο Αναμορφωτήριο που λειτουργούσε στην Κύπρο και το οποίο κατά την περίοδο εκείνη δεν είχε κανένα τρόφιμο. Συνεπώς, η πρόνοια αυτή δεν ισχύει πλέον.
(ε) Διατάσσοντας τον παραβάτη να καταβάλει πρόστιμο, αποζημιώσεις ή έξοδα τα οποία οφείλει να καταβάλει. Το Δικαστήριο δύναται, όπου ο παραβάτης είναι παιδί, να διατάξει όπως το πρόστιμο, οι αποζημιώσεις ή τα έξοδα καταβληθούν από τους γονείς ή τον κηδεμόνα του.
(στ) Επιβάλλοντας ποινή φυλάκισης. Με ρητή πρόνοια του Άρθρου αυτού, κανένα παιδί, σε οποιαδήποτε περίπτωση, δεν θα καταδικαστεί σε φυλάκιση και κανένα νεαρό πρόσωπο δεν θα καταδικαστεί σε φυλάκιση εφόσον μπορεί να τύχει κατάλληλης μεταχείρισης με άλλους τρόπους όπως προβλέπεται πιο πάνω.

2. Στις περιπτώσεις αδικημάτων, πέραν των επιπόλαιων, στα οποία εμπλέκονται νεαρά πρόσωπα ηλικίας μέχρι και 21 ετών, αποτελεί καθιερωμένη πρακτική η εξασφάλιση έκθεσης κοινωνικής έρευνας πριν από την επιβολή ποινής, έτσι ώστε να εξασφαλίζονται πληροφορίες από αξιόπιστη πηγή αναφορικά με το χαρακτήρα, την ανατροφή και το περιβάλλον του παραβάτη με στόχο την ορθή αξιολόγηση των προοπτικών αποκατάστασης του κατηγορουμένου.

3. Περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμος του 1996 (Νόμος 46(Ι)/1996)
(α) Προνοεί για το διάταγμα κηδεμονίας, θέτοντας το νεαρό παραβάτη υπό την επιτήρηση κηδεμονικού λειτουργού των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας. Πρόκειται για το πλέον συχνότερα εφαρμοζόμενο μέτρο για χειρισμό νεαρών παραβατών.

(β) Εισάγει την υπηρεσία στην κοινότητα, ως εναλλακτική κύρωση στην κράτηση, η οποία μπορεί να συνδυαστεί, με τη συγκατάθεση του παραβάτη, με το διάταγμα κηδεμονίας. Στοχεύει στην ενίσχυση των πιθανοτήτων αποκατάστασης, ιδιαίτερα για νεαρούς παραβάτες, καθώς έτσι θα αποφύγουν τη διακοπή των δεσμών τους με την κοινωνία και το στίγμα της φυλάκισης το οποίο, σε μια μικρή χώρα όπως είναι η Κύπρος, δεν μπορεί εύκολα να εξαλειφθεί.

Φυλάκιση ανηλίκων

1. Τα νεαρά πρόσωπα που βρίσκονται υπό κράτηση ενθαρρύνονται να βελτιώσουν το επίπεδο της εκπαίδευσης και επαγγελματικής τους κατάρτισης με την παρακολούθηση μαθημάτων εντός και εκτός των φυλακών ή μέσω αλληλογραφίας.
Σε όλους δίνεται η ευκαιρία να εργαστούν όσο αυτό είναι δυνατό στο είδος της εργασίας που επιθυμούν, ώστε να ενισχύσουν τις ικανότητες απασχόλησης τους μετά την αποφυλάκιση.
2. Προσφέρονται ψυχολογικές και ψυχιατρικές υπηρεσίες και στήριξη σε όλους τους νεαρούς κρατούμενους που τις χρειάζονται, με προσωπικές συναντήσεις, ομαδικές συζητήσεις (συναντήσεις σε ομάδα) και συναντήσεις στην παρουσία της οικογένειας του κρατούμενου. Οι ψυχολογικές υπηρεσίες προσφέρονται σε καθημερινή βάση και οι ψυχιατρικές μια φορά τη βδομάδα.
3. Προσφέρονται επίσης υπηρεσίες ευημερίας και στήριξης σε όλους τους νεαρούς κρατούμενους με τακτικές επισκέψεις / επαφές με τις οικογένειες τους και άδεια να επισκεφθούν το σπίτι τους, ώστε να διευκολυνθεί η κοινωνική ένταξη με τις οικογένειες τους και την ελεύθερη κοινωνία.
4. Όλοι οι νεαροί παραβάτες έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες και προγράμματα όπως αθλητισμός, θέατρο, μουσική, σκάκι, κ.λπ. με στόχο τη νοητική και σωματική τους δραστηριοποίηση.

Β. ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

Το χειρισμό των ανηλίκων θυμάτων κακοποίησης αναλαμβάνουν οικογενειακοί σύμβουλοι των οποίων ο ρόλος, όπως καθορίζεται στον Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων Νόμο του 2000 (Νόμος 119(1)72000), περιλαμβάνει τη διερεύνηση του παραπόνου, τη διευθέτηση ιατρικής εξέτασης, την ασφάλεια και ευημερία του θύματος. 0 ρόλος των οικογενειακών συμβούλων είναι εξαιρετικά σημαντικός για την καθοδήγηση και στήριξη των μελών της οικογένειας που βιώνουν βία στην οικογένεια και κακοποίηση παιδιού.

Κυπριακή Αστυνομία

Η Αστυνομία έχει διοργανώσει πρόσφατα πολυάριθμες δραστηριότητες - αθλητικές, πολιτιστικές και ενημερωτικές - που απευθύνονταν κυρίως σε νεαρά άτομα με στόχο την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση τους σε θέματα που αφορούν τα δικαιώματα του παιδιού.
Κύριος στόχος των δραστηριοτήτων αυτών είναι η προστασία, ευημερία και ασφάλεια των παιδιών και νεαρών προσώπων.

Εκπαίδευση

Παροχή εκπαίδευσης σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σπίτι, εάν τα παιδιά θα απουσιάσουν από το σχολείο για μεγάλη χρονική περίοδο λόγω προβλημάτων υγείας.
Παροχή εκπαίδευσης σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες τα οποία, για λόγους υγείας, λαμβάνουν θεραπεία σε κυβερνητικά νοσοκομεία.
Παροχή ειδικών σχολείων για παιδιά με σοβαρές, ειδικές, εκπαιδευτικές ανάγκες τα οποία στελεχώνονται με το αναγκαίο προσωπικό (λογοθεραπευτές, ειδικοί εκπαιδευτικοί, εργασιοθεραπευτές, κ.λπ.).
Λειτουργία ολοήμερων σχολείων με τη συνεργασία του Συνδέσμου Γονέων, τα οποία παρέχουν περισσότερο χρόνο για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο σχολικό περιβάλλον. Αυτό είναι ιδιαίτερα βοηθητικό και για τις οικογένειες τους.
Επιχορήγηση του Συνδέσμου Γονέων Ειδικών Σχολείων για τη διοργάνωση προγραμμάτων για την απασχόληση παιδιών μετά τις ώρες λειτουργίας του σχολείου ή κατά την περίοδο των διακοπών.

ΝΕΑΝΙΚΗ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΕΚΠΟΜΠΗ: «ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΔΩ»

Η νεανική τηλεοπτική εκπομπή «Είμαστε Εδώ» λειτουργεί εδώ και χρόνια στην Κύπρο. Δημιουργείται από τους νέους για τους νέους, και στοχεύει στην ενημέρωση τους, στην προαγωγή της προόδου και της υγιούς ψυχαγωγίας τους. Ως βασική επιδίωξή της έχει τη συμμετοχή της νεολαίας σ' αυτήν και ως εκ τούτου απευθύνεται σε οργανωμένα σύνολα νεολαίας, φοιτητικές οργανώσεις, μαθητικά συμβούλια και μεμονωμένα άτομα, για τα οποία το «Είμαστε Εδώ» αποτελεί βασικό μέσο προβολής της πολιτιστικής, καλλιτεχνικής και αθλητικής τους δραστηριότητας.

Η εκπομπή καλύπτει τις δραστηριότητες του Οργανισμού Νεολαίας Κύπρου, τις δραστηριότητες που πραγματοποιούν οι οργανώσεις νεολαίας, και γενικά, τις εκδηλώσεις που διοργανώνονται από νέους. Δίνει επίσης ιδιαίτερη έμφαση στα σύγχρονα κοινωνικά θέματα που επηρεάζουν την Κυπριακή νεολαία, όπως εργασία, εκπαίδευση και σπουδές, ψυχαγωγία, αθλητισμός, πολιτισμός, αλλά και προβλήματα όπως η νεανική παραβατικότητα, η χρήση των εξαρτησιογόνων ουσιών, σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες, κ.α.

Βασικός χορηγός της εκπομπής είναι ο Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου, ο οποίος έχει και την τελική ευθύνη για τη διαμόρφωση της εκπομπής και την επιλογή των θεμάτων.

- τηλέφωνο επικοινωνίας 22446634/5,
- φαξ 22446636
- ηλεκτρονική διεύθυνση: neolea@eimasteedo.com.cy

Website: www.eimasteedo.com.cy

Ο ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΡΟΧΑΙΩΝ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΝΕΑΝΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Μέσα στα πλαίσια της προσπάθειας για την πρόληψη των τροχαίων δυστυχημάτων και ιδιαίτερα των σοβαρών και θανατηφόρων, αλλά και για σκοπούς πάταξης του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας, διενεργήθηκαν εκτεταμένοι τροχονομικοί έλεγχοι στην πόλη και επαρχία της Λευκωσίας σύμφωνα με το αστυνομικό δελτίο που εκδόθηκε στις 5 Νοεμβρίου του 2006.

Οι έλεγχοι κάλυψαν τόσο το δευτερεύον οδικό δίκτυο, αλλά και κύριες οδικές αρτηρίες της πόλης.

Στην εκστρατεία έλαβαν μέρος, μέλη της Τροχαίας Λευκωσίας σε συνεργασία με μέλη του Ειδικού Ουλαμού Μοτοσικλετιστών του Αρχηγείου Αστυνομίας.

Κατά τη διάρκεια των πιο πάνω ελέγχων, έγιναν συνολικά 176 καταγγελίες, μεταξύ αυτών για υπερβολική ταχύτητα, για οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλης, για οχήματα που δεν έφεραν πινακίδες εγγραφής, για οχήματα που είχαν θορυβώδεις εξατμίσεις, για χρήση κινητού τηλεφώνου κατά την οδήγηση, για μη χρήση ζώνης ασφαλείας, για μη συμμόρφωση σε κόκκινο φωτεινό σηματοδότη, για αλόγιστη και επικίνδυνη οδήγηση

Συγκεκριμένα, μέλη του Ουλαμού Πρόληψης Οδικών Δυστυχημάτων (Ο.Π.Ο.Δ.) Αρχηγείου Αστυνομίας και των Επαρχιακών Κλάδων Τροχαίας, εντόπισαν και κατάγγειλαν κατά επαρχία τους πιο κάτω οδηγούς:

Λευκωσία: 15 πρόσωπα εκ των οποίων έναν 19χρονο με ένδειξη αλκοτέστ 31μg% αντί 22μg%

Λεμεσό: 7 πρόσωπα εκ των οποίων ένα 20χρονο νεαρό με ένδειξη αλκοτέστ 28μg% αντί 22μg% και έναν 21 έτους με ένδειξη αλκοτέστ 73μg% αντί 22μg%, ο οποίος καταγγέλθηκε επίσης για υπόθεση δημόσιας εξύβρισης και κοινής επίθεσης

Λάρνακα: 5 πρόσωπα, κανένα νέο ή ανήλικο άτομο

Πάφο: 3 πρόσωπα, κανένα ανήλικο πρόσωπο

Αμμόχωστο: 2 πρόσωπα, κανέναν ανήλικο (Αστυνομικό δελτίο, αρ. 4, 2006).

ΣΛΟΒΕΝΙΑ

MLADINSKI CEH-YOUTH GUILD (ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΝΕΩΝ-ΣΛΟΒΕΝΙΑ)

Η Mladinski Ceh – Youth guild είναι μια εθνικής εμβέλειας οργάνωση νέων που έχει τον χαρακτήρα σωματείου. Τα μέλη της είναι μεμονωμένα άτομα που συμμετέχουν είτε σε ομάδες εργασίας είτε σε περιφερειακές ομάδες. Το Mladinski Ceh – Youth guild είναι μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Νεολαίας της Σλοβενίας ενώ

αναπτύσσει επαφές και με άλλες οργανώσεις και φορείς που εργάζονται σε άλλους τομείς.

Η Mladinski Ceh διοργανώνει διαπολιτισμικές κατασκηνώσεις και είναι παρόν σε διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Διαθέτει μια ειδική ομάδα εργασίας που δημιουργεί νέα εργαλεία για εκπαιδευτικούς, για καθοδηγητές νέων και ομάδες. Στο πλαίσιό της λειτουργούν προγράμματα που έχουν σαν στόχο την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των νέων και την παροχή σε αυτούς καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης.

Μια ακόμη δραστηριότητα σχετική με τους νέους είναι η διοργάνωση δραστηριοτήτων σε τοπικά κέντρα νέων. Το κοινό τους στοιχείο είναι πάντα η ύπαρξη ενός τόπου συνάντησης και ένα άτομο που είναι σε κάθε στιγμή διαθέσιμο για συζήτηση. Οι εργασίες των κέντρων νέων συμπεριλαμβάνουν διαλέξεις, χρόνο για παιχνίδι, εργαστήρια και άλλους τρόπους αξιοποίησης – και όχι κατασπατάλησης - του ελεύθερου χρόνου με στόχο την όσο το δυνατόν πιο ενεργή συμμετοχή (Επικοινωνία των πολιτών, σελ. 10-11, 2004).

Ανεξάρτητα προγράμματα και οργανώσεις

Το «SKALA – Ο Βράχος» είναι ένα πρόγραμμα όπου συμμετέχει μια ομάδα εμψυχωτών, των οποίων το έργο βασίζεται στο προληπτικό εκπαιδευτικό σύστημα και σύστημα ανατροφής του John Bosco και κατά κύριο λόγο προσανατολίζεται σε δύο τομείς δράσης: εξατομικευμένη κοινωνικοποίηση με νέους και street work. Η ομάδα εμψυχωτών «SKALA» υλοποιεί διάφορα προγράμματα και στους δύο τομείς, οι οποίοι συνδέονται τελικά χάρη στο «Λεωφορείο της Ευτυχίας». Το λεωφορείο αποτελεί ένα κινητό χώρο για τη συνάντηση με περιθωριοποιημένους νέους τους οποίους κανείς δεν εκπροσωπεί και υπερασπίζεται. Το «Λεωφορείο της Ευτυχίας» έχει έξι στόχους: να αποτελέσει χώρο για δραστηριότητες, εκπαίδευση και βιντεο-προβολές, κέντρο πληροφόρησης, συμβουλευτικό κέντρο και παράλληλα να χρησιμοποιηθεί ως μέσο μεταφοράς για ομαδικές εκδρομές.

Το «SMEH-Γέλιο» είναι μια εθελοντική οργάνωση που διοργανώνει καλοκαιρινές κατασκηνώσεις για παιδιά και εφήβους από κοινωνικά μειονεκτούσες οικογένειες, συμπεριλαμβανομένων φτωχών, αναπήρων και άλλων περιθωριοποιημένων ατόμων και ομάδων (Επικοινωνία των πολιτών, σελ. 10-11, 2004).

ΚΑΝΑΔΑΣ

ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ QUEBEC ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ

Πρόγραμμα-υπηρεσίες Νέοι σε δυσκολία 2007-2012

Υγεία και Κοινωνικές Υπηρεσίες

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Δύο αρχές βρίσκονται στη βάση της οργάνωσης των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών υγείας. Πρόκειται για την ευθύνη του κοινού και την ιεράρχηση των διαφόρων υπηρεσιών.

Κάνοντας λόγο για ευθύνη του κοινού εννοείται η υποχρέωση των υπευθύνων παροχής υπηρεσιών σε μια συγκεκριμένη κοινότητα να μοιράζονται τις όποιες ευθύνες με τον πληθυσμό. Αυτό μεταφράζεται ειδικότερα: στην προσβασιμότητα σε ένα όσο το δυνατό πληρέστερο σύνολο υπηρεσιών, στην καθοδήγηση και συμπαράσταση των ατόμων μέσα στο σύστημα υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών, στη σύγκλιση των προσπαθειών για να διατηρηθεί και να βελτιωθεί η υγεία και η ποιότητα ζωής του πληθυσμού.

Ιεράρχηση των υπηρεσιών σημαίνει τη διευκόλυνση της διαδρομής των ατόμων στα διάφορα επίπεδα των υπηρεσιών χάρη σε μηχανισμούς σύνδεσης μεταξύ των δικαιούχων αυτών των υπηρεσιών. Επιπλέον, επιτρέπει να προσδιορισθεί η ευθύνη και ο καταλογισμός. Κατ' αρχάς τρία επίπεδα υπηρεσιών αναγνωρίζονται από το Υπουργείο: οι γενικές, οι εξειδικευμένες και οι υπερεξειδικευμένες. Ο διαχωρισμός αυτός αντικατοπτρίζει την πολυπλοκότητα των απαραίτητων παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος σωματικής ή ψυχικής υγείας. Η ιεράρχηση των υπηρεσιών στοχεύει να εξασφαλίσει στα άτομα την ενδεδειγμένη υπηρεσία τη σωστή στιγμή, στην ενδεδειγμένη τοποθεσία και την ενδεδειγμένη γνώση και εμπειρία. Διάφοροι μηχανισμοί για την προσφυγή στις εξειδικευμένες υπηρεσίες αλλά και για το σχεδιασμό των ειδικών υπηρεσιών που θα παρασχεθούν στο άτομο μετά την επάνοδό του στον κανονικό ρυθμό ζωής.

ΠΕΛΑΤΕΙΑ-ΣΤΟΧΟΣ

Ένα ποσοστό 10-15% των νέων σε δυσκολία και των οικογενειών τους θα συναντήσουν δυσκολίες προσαρμογής. Το 2006-2007, τα Κέντρα Νεότητας του Κεμπέκ δέχθηκαν γύρω στις 67000 επισημάνσεις, μεταξύ των οποίων το 47% με βάση τη νομοθεσία για την προστασία της νεότητας. Παράλληλα με αυτές τις επισημάνσεις περισσότερες από 111700 αιτήσεις παροχής υπηρεσιών περνούν από τα Κέντρα κοινωνικών υπηρεσιών. Τέλος, το 2006-2007 περίπου 14500 νέοι που τέλεσαν αδικήματα παρακολουθούνται βάσει της ποινικής νομοθεσίας για νέους.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ-ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τις υπηρεσίες που απευθύνονται σε νέους, από την πολύ μικρή ηλικία μέχρι την ενηλικίωση, οι οποίοι συναντούν προβλήματα στην ανάπτυξη ή τη συμπεριφορά τους ή παρουσιάζουν προβλήματα κοινωνικής

προσαρμογής (παραβατικότητα, βία, τάσεις αυτοκτονίας κλπ.). Το πρόγραμμα απευθύνεται και στους νέους που έχουν ανάγκη βοήθειας για την ασφάλεια και την ανάπτυξή τους (καταχρήσεις, αμέλεια κλπ.) ώστε να μην τεθούν σε κίνδυνο. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει και υπηρεσίες για τις οικογένειες αυτών των νέων.

Το ειδικό κέντρο δράσης που βρίσκεται στο Κέντρο Κοινωνικών Υπηρεσιών και Υγείας (ΚΚΥΚΥ) περιλαμβάνει τις ακόλουθες υπηρεσίες:

Υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής παρακολούθησης
Παρεμβάσεις σε περιπτώσεις αμέλειας
Παρεμβάσεις σε καταστάσεις κρίσης και εντατική παρακολούθηση
Υπηρεσίες επανένταξης και παρακολούθησης της τοποθέτησης

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΝΕΩΝ ΓΟΝΙΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Τα τελευταία χρόνια οι αιτήσεις για βοήθεια και υποστήριξη ολοένα και αυξάνονται. Για τα ΚΚΥΚΥ η αύξηση που παρατηρείται φτάνει το 15,4% όσον αφορά στη βοήθεια στους νέους και τις οικογένειές τους. Για τα Κέντρα Νεότητας, ο εντοπισμός και στη συνέχεια ο χειρισμός περιπτώσεων προστασίας της νεότητας αυξήθηκε κατά 22% και 23% κατά την ίδια περίοδο. Η αύξηση αυτή δημιουργεί μια πίεση με συνέπεια ορισμένες υπηρεσίες να μην μπορούν να ανταποκριθούν στα υψηλά κριτήρια που έχουν ορισθεί. Διάφορα πορίσματα εργασιών έχουν καταδείξει τα προβλήματα: ανεπάρκεια των βασικών υπηρεσιών που είναι διαθέσιμες κοντά στους χώρους όπου διαμένουν οι οικογένειες, υπερφόρτωση των εξειδικευμένων υπηρεσιών που δημιουργεί μακρές λίστες αναμονής, απουσία σαφήνειας στους μηχανισμούς πρόσβασης, ένας υπερβολικά μεγάλος αριθμός μετακινήσεων των παιδιών που τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες ή ιδρύματα, μια αύξουσα «δικαστικοποίηση» των περιπτώσεων, η έλλειψη υποστήριξης για τα παιδιά που φεύγουν από τα Κέντρα Νεότητας στα 18 τους χρόνια, υπηρεσίες ψυχικής υγείας δύσκολα προσβάσιμες, αποτελούν παραδείγματα των ελλείψεων.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις μας δείχνουν τις κατευθύνσεις που πρέπει να ακολουθήσουμε για την προσφορά καλύτερων υπηρεσιών στα παιδιά και τους γονείς τους. Οι διαπιστώσεις αυτές μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για την προσφορά υπηρεσιών διαθέσιμων κοντά στους χώρους που διαμένουν οι οικογένειες ώστε να αποφευχθεί η χειροτέρευση ορισμένων καταστάσεων. Όμως για να έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα αυτές οι προσπάθειες πρέπει να συνοδεύονται από δράσεις που θα επιτρέψουν:

~ να εξασφαλιστεί ότι είναι διαθέσιμες οι υπηρεσίες που είναι αναγκαίες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κρίσιμων καταστάσεων και των σοβαρών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι νέοι

~ να εξασφαλιστεί με σαφήνεια, πληρότητα και ταχύτητα η πρόσβαση των νέων και των οικογενειών τους στις γενικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες στη στιγμή και στο χώρο που έχουν ανάγκη.

~ να βελτιωθεί η συνοχή και η συνέχεια της παρέμβασης μέσω ενός καλύτερου συντονισμού

~ να εξασφαλιστεί ότι η νομοθεσία για την προστασία της νεότητας χρησιμοποιείται με μεγαλύτερη προσοχή

~ να ανέβει η ποιότητα των υπηρεσιών και των κλινικών παρεμβάσεων μέσω μιας ενδυνάμωσης των ικανοτήτων – αρμοδιοτήτων των διαχειριστών και όσων παρεμβαίνουν.

ΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Στο Πλάνο Στρατηγικής 2005-2010, όσον αφορά στους νέους σε δυσκολία και τις οικογένειές τους, το Υπουργείο δίνει έμφαση στην παρέμβαση όσο γίνεται νωρίτερα, με ένταση και με συνέχεια και όσο το δυνατόν πιο κοντά στο περιβάλλον όπου ζουν οι νέοι με τις οικογένειές τους ώστε να προληφθεί η χειροτέρευση και η επανάληψη των προβλημάτων κοινωνικής δυσπροσαρμοστικότητας. Η στρατηγική της υπουργικής παρέμβασης στηρίζεται σε τρεις άξονες:

Ο πρώτος άξονας στοχεύει στο να προληφθούν οι δυσκολίες προσαρμογής και ανάπτυξης στους νέους και τις οικογένειές τους μέσω των γενικών υπηρεσιών που προσφέρονται από τα Κέντρα Κοινωνικών Υπηρεσιών και Υγείας.

Ο δεύτερος άξονας συγκεντρώνει τα μέτρα που στοχεύουν στην παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών βελτιώνοντας την προσβασιμότητα στα μέτρα αυτά, γεγονός που θα επιτρέψει στη συνέχεια να γενικευθεί η χρήση των μέτρων κάνοντάς τα πιο προσιτά. Ο απώτερος στόχος αυτής της δράσης είναι ο συντονισμός των υπηρεσιών ώστε να υπάρξει μια πιο αποτελεσματική ανταπόκριση στις ανάγκες και δυσκολίες των νέων και των οικογενειών τους.

Τέλος, ο τρίτος άξονας επικεντρώνεται στα μέτρα που θα εξασφαλίσουν μια εύκολη πρόσβαση στις υπηρεσίες και μια καλύτερη προσαρμογή των μέτρων στις ανάγκες των νέων και των οικογενειών τους.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΥΠΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

Οι στόχοι των κυβερνητικών γραμμών που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα «Στρατηγική για τη Νεότητα 2006-2009» είναι:

~ βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης των νέων
~ προώθηση της σχολικής επιτυχίας των νέων
~ προώθηση της επαγγελματικής αποκατάστασης των νέων
~ αύξηση της παρουσίας των νέων στην κοινωνία
~ βελτίωση της υποστήριξης που προσφέρεται στους νέους

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ

Οι υπουργικές κατευθυντήριες γραμμές αποτέλεσαν τη βάση για το είδος των παρεμβάσεων που θα γίνονται στους νέους και τις οικογένειές τους:

Γενικές αρχές

Οι νέοι αναπτύσσονται και μεγαλώνουν μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον το οποίο θεωρείται ο πρώτος υπεύθυνος για την ανατροφή τους, την ικανοποίηση των αναγκών τους και την εξέλιξή τους. Η ανάπτυξη, ωστόσο, των νέων αποτελεί συλλογική υπευθυνότητα. Μέσα σε αυτήν την προοπτική η κοινότητα πρέπει να υποστηρίξει τους γονείς στην εκπλήρωση των ρόλων τους απέναντι στο παιδί. Αυτή η

συμμετοχή της κοινότητας στην υποστήριξη των νέων και των οικογενειών τους συνιστά προαπαιτούμενο για τη συμμετοχή και των φορέων του δικτύου υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών, της εκπαίδευσης, των παιδικών σταθμών των κοινοτικών οργανώσεων για τους νέους και την οικογένεια, των δήμων κλπ.

Πρέπει να γίνονται προληπτικές παρεμβάσεις για τους νέους προτού εμφανιστούν τα προβλήματα και αν τελικά οι παρεμβάσεις βοήθειας κρίνονται αναγκαίες, πρέπει να είναι διαθέσιμες πολύ νωρίς και πολύ γρήγορα. Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας όταν διαθέτουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

~ όταν γίνονται με επιμέλεια, ένταση και συνέχεια σε στενή συνεργασία με τους νέους και τους γονείς τους

~ όταν είναι προσαρμοσμένες στα χαρακτηριστικά και τις συνθήκες ζωής των νέων και των γονιών τους

~ όταν πραγματοποιούνται στο περιβάλλον όπου ζουν οι νέοι με σεβασμό των προσωπικών, οικογενειακών και πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων

Διαδρομή της αίτησης παροχής υπηρεσιών

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα, οι γονείς, οι νέοι και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο της κοινότητας, μπορούν να απευθύνονται στο ΚΚΥΚΥ της περιοχής τους για να ζητήσουν βοήθεια κάνοντας αίτηση. Η αίτηση αποτιμάται από την υπηρεσία υποδοχής, αποτίμησης, κατεύθυνσης και αναφοράς και γίνεται αντικείμενο χειρισμού από τις γενικές υπηρεσίες όταν πρόκειται για πρόβλημα που δεν απαιτεί κάποια προχωρημένη και ειδική ρύθμιση. Στην περίπτωση, όμως, που χρειάζεται μια συνέχεια στην παρακολούθηση, η αίτηση προωθείται στις εξειδικευμένες υπηρεσίες του προγράμματος «Νέοι σε δυσκολία». Στην ανάγκη πραγματοποιείται μια προσωπική επαφή με άλλες υπηρεσίες του ΚΚΥΚΥ. Επίσης, οι νέοι και οι οικογένειές τους μπορεί να προωθηθούν σε κάποια άλλη ενδεδειγμένη υπηρεσία του τοπικού δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών ή σε εξειδικευμένες υπηρεσίες. Το ΚΚΥΚΥ κατευθύνει τους νέους και τις οικογένειές τους και στην ανάγκη τους συνοδεύει μέσω μηχανισμών προσωπικής σύνδεσης. Μερικά προγράμματα προσφέρονται με βάση τη στρατηγική του «reaching out» όπως εκείνα που προσφέρονται στη γέννηση ενός παιδιού και κατά τη μικρή ηλικία σε οικογένειες που διαβιούν σε ευάλωτο περιβάλλον. Ακόμη, σύμφωνα με τη νομοθεσία για την προστασία της νεότητας, τα Κέντρα Νεότητας δέχονται τις κλήσεις που αφορούν παιδιά των οποίων η ασφάλεια ή η ανάπτυξη βρίσκονται σε κίνδυνο.

ΑΜΕΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Πρόκειται για το σύνολο των μέτρων άμεσης υποστήριξης στις οικογένειες με τη μορφή μιας ανάπαυλας, επείγουσας βοήθειας, οικιακής βοηθού ή άλλης υλικής βοήθειας που θα συντελέσουν στο να κρατήσουν το παιδί στο περιβάλλον του και να αποφευχθεί η μεταφορά του σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ίδρυμα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η άμεση υποστήριξη των οικογενειών περιλαμβάνει τις μορφές της έκτακτης οικονομικής βοήθειας προκειμένου να ανακουφιστούν λίγο οι οικογένειες και το

παιδί να μπορέσει να συμμετάσχει σε μια δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου ή να πάει σε μια κατασκήνωση κλπ. Η υποστήριξη επίσης, μπορεί να αναφέρεται στην παροχή μιας οικιακής βοηθού στο σπίτι ώστε να βοηθήσει ή ακόμη και να υποκαταστήσει πρόσκαιρα τους γονείς στη φροντίδα των παιδιών, να ετοιμάζει το φαγητό κλπ. Οι οικογένειες στις οποίες απευθύνεται η συγκεκριμένη υπηρεσία έχουν χαμηλά εισοδήματα, είναι κοινωνικά απομονωμένοι ή αδυνατούν να ανταποκριθούν στον γονεϊκό τους ρόλο, λόγω ασθένειας ή της έλευσης ενός νέου μέλους στην οικογένεια ή βρίσκονται σε οποιαδήποτε άλλη κατάσταση, η οποία τους αναγκάζει να καταφύγουν στην αναζήτηση βοήθειας.

Η υπηρεσία συντελεί στη διατήρηση της κινητικότητας των γονέων, στη μείωση των καταχρήσεων και των περιστατικών παραμέλησης και στην αποφυγή δημιουργίας αναταραχών στην οικογένεια που επηρεάζουν και δυσχεραίνουν την σωστή εξέλιξη του παιδιού. Επιπλέον, η συγκεκριμένη υπηρεσία στοχεύει και στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης του νεαρού ατόμου. Τα μέτρα υποστήριξης χρησιμοποιούνται παράλληλα με τη συνεισφορά τόσο της ίδιας της οικογένειας όσο και με το κοινοτικό περιβάλλον του παιδιού. Αντικειμενικός στόχος της υπηρεσίας και της βοήθειας που προσφέρει είναι να επιτραπεί στους γονείς να ανταποκριθούν στον ρόλο τους και να τον ενισχύσουν, να δοθούν στα παιδιά ευκαιρίες για κοινωνικές επαφές και θετικές εμπειρίες, να ικανοποιηθούν οι έκτακτες ανάγκες της οικογένειας για οικονομική βοήθεια.

ΠΕΛΑΤΕΙΑ

~ οι οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα, εξουθενωμένες από το βάρος των ευθυνών που συνδέονται με μια νέα εγκυμοσύνη ή με την παρουσία πολλών παιδιών

~ οικογένειες που παρουσιάζουν δυσκολίες στην άσκηση του ρόλου τους ως γονείς (ενδείξεις παραμέλησης των παιδιών, προβλήματα οργάνωσης κλπ.)

~ οικογένειες όπου οι γονείς αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα ασθένειας και αναγκάζονται να παραμείνουν σε κάποιο νοσοκομείο ή αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας (π.χ. κατάθλιψη) ή προβλήματα τοξικομανίας

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΝΕΑΡΩΝ ΓΟΝΕΩΝ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΚΚΥΚΥ

Εντατική και συνεχής υποστήριξη των γονέων που ζουν σε ευάλωτο περιβάλλον μέσω επισκέψεων στο σπίτι και δημιουργία ευνοϊκού κλίματος από την $12^{η}$ εβδομάδα της κύησης μέχρι το παιδί να γίνει πέντε χρονών. Στόχος είναι η όσο το δυνατό καλύτερη ανάπτυξη του παιδιού, η υποστήριξη και ενίσχυση του ρόλου των γονιών, η μείωση των περιστατικών εμπλοκής με καταχρήσεις, η μείωση των περιστατικών παραμέλησης ακόμη και βίας σε βάρος των παιδιών.

ΣΥΝΟΔΕΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Η ατομική παρακολούθηση περιλαμβάνει επισκέψεις κατ' οίκον, προσαρμοσμένες στις ανάγκες των νεαρών ευάλωτων γονέων. Πραγματοποιούνται με ειδικό επιστήμονα, ο οποίος έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη της οικογένειας και υποστηρίζεται από διεπιστημονική ομάδα. Στο πλαίσιο των επισκέψεων αυτών στόχος είναι να υπάρξει ανταπόκριση στις ανάγκες των οικογενειών, να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις συνθήκες διαβίωσης αυτών, να ευνοηθεί η ανάπτυξη των παιδιών, να ενισχυθούν οι δεσμοί των γονιών με τα παιδιά τους με τους γονείς να

προσπαθούν να βρίσκονται πιο κοντά τους, να αφουγκράζονται τις ανησυχίες και ότι τα απασχολεί προκειμένου να τα βοηθήσουν να εξελιχθούν με υγιή και σωστό τρόπο στις καλύτερες δυνατές συνθήκες. Επιπλέον, ο παρεμβαίνων βοηθά στο να μειωθούν οι κίνδυνοι παραμέλησης και κακοποίησης.

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΚΚΥΚΥ
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Υποστήριξη και βοήθεια ατομική, οικογενειακή και ομαδική, μεσοπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη, που προσφέρεται στα παιδιά ή τους γονείς που παρουσιάζουν ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Στόχος είναι να προληφθεί η επιδείνωση της υπάρχουσας κατάστασης καθώς και ο περιορισμός των δυσκολιών κοινωνικής προσαρμογής ή των συνεπειών που δημιουργούν αυτά τα προβλήματα.

Η ψυχοκοινωνική παρακολούθηση εγγράφεται στο πλαίσιο μιας σχεδιασμένης παρέμβασης που έχει σαν στόχο να αλλάξει την προβληματική κατάσταση που επικρατεί και προϋποθέτει τη συνεργασία με το παιδί και τους γονείς. Οι δυσκολίες που ζητούν αντιμετώπιση και ανάγκη παρέμβασης μπορεί να συνδέονται με προβλήματα στις σχέσεις γονέων-παιδιών, σε προβλήματα συμπεριφοράς του παιδιού, στην παρουσία ενδείξεων παραμέλησης από τους γονείς, σε σεξουαλική κακοποίηση από κάποιο τρίτο κ.α. Προβλέπονται ακόμη προγράμματα ομαδικής παρέμβασης με στόχο να μην χειροτερεύσει η κατάσταση και να περιορισθούν οι δυσκολίες προσαρμογής.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗΣ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΤΑ ΚΚΥΚΥ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Πρόκειται για το σύνολο πολύμορφων και διαφοροποιημένων παρεμβάσεων που έχουν συνεχή και μακρά διάρκεια και αναφέρονται στους γονείς που παραμελούν τα παιδιά τους ή είναι επιρρεπείς και ευάλωτοι στο να το κάνουν. Στοχεύουν στη διατήρηση του παιδιού στους κόλπους της οικογένειάς του ή στην επιστροφή του σε περίπτωση απομάκρυνσής του από αυτήν. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει πλήθος ενεργειών που λαμβάνουν υπ' όψιν τις υλικές, συναισθηματικές και κοινωνικές ανάγκες των οικογενειών.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΤΑ ΚΚΥΚΥ ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Πρόκειται για το σύνολο των εντατικών παρεμβάσεων ψυχοκοινωνικού χαρακτήρα και επανένταξης που στοχεύουν στην επίλυση της κρίσης, στην αποφυγή της απομάκρυνσης του παιδιού από το οικογενειακό του περιβάλλον και στην γρήγορη κινητοποίηση της οικογένειας ώστε να επιτευχθεί μια εξισορρόπηση της κατάστασης.

Οι παρεμβάσεις σε κατάσταση κρίσης και εντατικής παρακολούθησης γίνονται όταν επίκειται η απομάκρυνση του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα προσφέρεται βραχυπρόθεσμα και για μικρή χρονική διάρκεια, μέχρι να κοπάσει η κρίση ή να απαιτούνται λιγότερο έντονες παρεμβάσεις και οι αρμόδιες υπηρεσίες μπορούν να πάρουν πλέον την κατάσταση στα χέρια τους. Τα προβλήματα αφορούν ειδικότερα, απαράδεκτες συμπεριφορές ή συγκρούσεις μεταξύ γονέων και παιδιών και οι παρεμβάσεις εντάσσονται σε ένα ειδικό πρόγραμμα που έχει αναγνωρισμένη αποτελεσματικότητα και χαρακτηρίζεται από μια ένταση της παρέμβασης στο περιβάλλον όπου υπάρχει η κρίση (σπίτι, σχολείο κλπ.). Πιο συγκεκριμένα, στοχεύουν στο να κατευνάσουν την κρίση, να αλλάξουν την κατάσταση ενώ ανήκουν και λειτουργούν στο πλαίσιο ενός συνολικού πλάνου παρέμβασης.

Η ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΑΣ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:

Υποδοχή της κλήσης, χειρισμό της κλήσης και απόφαση αν θα πρέπει να δοθεί ή όχι συνέχεια στην κλήση. Η υπηρεσία λειτουργεί 24 ώρες την ημέρα και τις 365 ημέρες του χρόνου για να επιτρέπεται σε οποιαδήποτε στιγμή η ανακοίνωση-καταγγελία της κατάστασης ενός παιδιού. Το άτομο που προβαίνει στην καταγγελία μπορεί να το κάνει μέσω τηλεφώνου, fax, εγγράφως ή και να παρουσιαστεί αυτοπροσώπως στο Κέντρο Νεότητας κατά τις ώρες λειτουργίας του Κέντρου. Η απάντηση στην κλήση του καταγγέλλοντα πραγματοποιείται την ίδια μέρα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Πρόκειται για το σύνολο των δραστηριοτήτων αποτίμησης και προώθησης της κλήσης-καταγγελίας που κρατήθηκε από τη Διεύθυνση Προστασίας της Νεότητας. Η αποτίμηση συνίσταται στο να αποφασιστεί αν η ασφάλεια ή η ανάπτυξη του παιδιού βρίσκονται σε κίνδυνο. Σε τέτοια περίπτωση, λαμβάνονται αποφάσεις για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν και για το αν το περιστατικό θα πρέπει να ακολουθήσει άμεσα και τη δικαστική οδό.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Σε περίπτωση που η καταγγελία χαρακτηρίστηκε ως σοβαρή, ο παρεμβαίνων προβαίνει στην αποτίμηση της κατάστασης. Έρχεται από την αρχή και υποχρεωτικά σε επαφή με το άτομο που έκανε την καταγγελία, αποφασίζει αν στοιχειοθετούνται τα γεγονότα που καταγγέλθηκαν, εκτιμά τη σοβαρότητα της κατάστασης, το ευάλωτο του παιδιού, την ικανότητα των γονέων αλλά και των γύρω να υποστηρίξουν το παιδί και τους ίδιους τους γονείς.

ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΚΚΥΚΥ

Πρόκειται για το σύνολο των ενεργειών που σχετίζονται με την απομάκρυνση από το οικογενειακό περιβάλλον και την τοποθέτηση του παιδιού σε ένα υποκατάστατο περιβάλλον με σκοπό να διασφαλιστεί η προστασία του παιδιού και να ευνοηθεί η ανάπτυξη ή η επανένταξή του.

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΝΟΜΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Το σύνολο των ενεργειών για την αποτίμηση της κατάστασης και την προώθηση των νεαρών παραβατικών μετά από αναφορά της περίπτωσης από τον εισαγγελέα στον Διευθυντή Προστασίας της Νεότητας (ΔΠΝ).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Σύμφωνα με το πρόγραμμα εξωδικαστικών κυρώσεων, η φύση του αδικήματος για το οποίο κατηγορείται ο νέος, αφήνει στον Εισαγγελέα τη διακριτική ευχέρεια να αναφέρει την περίπτωση στον ΔΠΝ προκειμένου να προβεί στην αποτίμηση και αν χρειασθεί, στην επιλογή της κατάλληλης κύρωσης για να αντιληφθεί ο νέος τις συνέπειες της πράξης του, πάντα λαμβάνοντας υπ' όψιν του τις ανάγκες του νεαρού ατόμου. «Η διαφορική αποτίμηση των νεαρών παραβατικών είναι μια κλινική διαδικασία που επιτρέπει να γνωρίσουμε τον νέο και να διαγνώσουμε το βαθμό στον οποίο έχει υιοθετήσει και εμπλακεί σε παρεκκλίνουσες δραστηριότητες καθώς και το βαθμό της κοινωνικής του προσαρμογής. Εκτός από την παραβατική συμπεριφορά ο παρεμβαίνων εξετάζει τη γενικότερη συμπεριφορά του νέου στο περιβάλλον όπου ζει. Η αποτίμηση θα μας επιτρέψει, κατ' αρχάς, να διακρίνουμε αν πρόκειται για κοινή και συνηθισμένη παραβατική συμπεριφορά των νέων ή για μια σοβαρότερη εμπλοκή με την παραβατικότητα».

Η αποτίμηση που ζητά ο εισαγγελέας πραγματοποιείται από τον παρεμβαίνοντα του Κέντρου Νεότητας, ο οποίος συναντά τον νέο και τους γονείς του κατά τη διάρκεια προκαθορισμένης συνέντευξης και στην ανάγκη μπορεί να έλθει σε επαφή και με άλλους ενήλικους που μπορούν να προσφέρουν στο έργο του. Παράλληλα, το θύμα μπορεί να εκθέσει το ίδιο τις απόψεις του για τις βλάβες που υπέστη και τι αναμένει και οι πληροφορίες αυτές ενισχύουν την απόφαση του παρεμβαίνοντα. Μέσα στο πλαίσιο της δράσης του, ο παρεμβαίνων χρησιμοποιεί συγκεκριμένα κριτήρια που του επιτρέπουν να διερευνήσει την κατάσταση «ακριβοδίκαια και σε ατομική βάση» προκειμένου να αποφασίσει για τις κατευθύνσεις που θα δοθούν. Η κατάληξη για το νέο παραβάτη μπορεί να είναι η προσφυγή σε μια εξωδικαστική (εναλλακτική) κύρωση, η παραπομπή στον Εισαγγελέα για να γίνει η δίωξη ή η παύση της διαδικασίας.

Στην περίπτωση που ο Διευθυντής Προστασίας της Νεότητας αποφασίζει να επιβάλλει μια εξωδικαστική κύρωση, ο νέος κατευθύνεται σε έναν οργανισμό εναλλακτικής δικαιοσύνης της περιοχής του με τον οποίο υπάρχει συμφωνία συνεργασίας για την επιτήρηση των εξωδικαστικών κυρώσεων.

Αντικειμενικοί Στόχοι:

~ να προσδιοριστεί μέχρι ποιο σημείο ο νέος έχει εμπλακεί στην παραβατικότητα

~ να προσδιοριστούν οι παράγοντες που ευνοούν την εμπλοκή του στην παραβατικότητα και να γίνει μια πρόγνωση των μελλοντικών κινδύνων υποτροπής

~ να αποτιμηθούν οι δυνατότητες και τα μέσα που διαθέτει ο νέος καθώς και η ικανότητά του να επωφεληθεί των υπηρεσιών που προσφέρονται

~ να προσδιοριστούν οι πλέον ενδεδειγμένες λύσεις για την περίπτωση στο επίπεδο της βοήθειας, των συμβουλών, της επιτήρησης, του ελέγχου και της πλαισίωσης

~ να προσδιοριστούν οι στόχοι της παρέμβασης

~ να προσδιοριστεί η πιο κατάλληλη κύρωση για να διασφαλιστεί η προστασία της κοινωνίας, η υπευθυνότητα των νέων καθώς και η διαφύλαξη των ευκαιριών επανένταξης, προσφέροντας ταυτόχρονα, την καλύτερη δυνατή ανταπόκριση στις ανάγκες του νέου.

ΠΕΛΑΤΕΙΑ

Οι νέοι που κατηγορούνται ότι τέλεσαν κάποιο αδίκημα μεταξύ 12 και 17 χρόνων και τους οποίους παραπέμπει ο εισαγγελέας στον Διευθυντή Προστασίας της Νεότητας.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

Ο παρεμβαίνων έρχεται σε μια πρώτη επαφή με το νέο μέσα σε επτά μέρες από την παραλαβή της αίτησης από το Κέντρο Νεότητας.

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Οι παρεμβαίνοντες έχουν πρόσβαση σε σαφή κριτήρια αποτίμησης και σε αναγνωρισμένα εργαλεία διάγνωσης και πρόβλεψης του κινδύνου υποτροπής (Jesness, δελτίο εγκληματομετρικό, κοινωνική προσαρμοστικότητα, λίστα των κινδύνων και των αναγκών κλπ.) καθώς και σε κλινικούς οδηγούς.

Οι αποτιμήσεις και η εκτίμηση της κατάστασης στηρίζονται στις συναντήσεις με τον νέο, τους γονείς του και τα σημαντικά πρόσωπα του περιβάλλοντός του καθώς και με βάση τις πληροφορίες που προέκυψαν από τις βλάβες που υπέστη το θύμα και τις αναφορές του σχετικά με το τι αναμένει.

Κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων χρόνων από την πρόσληψή τους οι παρεμβαίνοντες συμμετέχουν στο Πρόγραμμα υποδοχής και ένταξης και στη συνέχεια συμμετέχουν στο Πρόγραμμα συνεχούς επιμόρφωσης του Υπουργείου. Τέλος, πλαισιώνονται από επαγγελματίες επιβλέποντες.

Η πρόταση του Διευθυντή Προστασίας της Νεότητας για τη μεταχείριση του νέου, αποστέλλεται στον Εισαγγελέα σε 30 ημέρες από τότε που ελήφθη η αίτηση από το Κέντρο Νεότητας.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΜΟΣΥΝΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΝΟΜΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΟΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σύνολο των δράσεων που συνδέονται με τη σύνταξη και την κατάθεση εκθέσεων που ζητούνται από το δικαστήριο, εκθέσεις πριν την έκδοση της απόφασης, ιατρικές, ψυχολογικές ή ψυχιατρικές εκθέσεις κλπ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Οι ενέργειες που συνδέονται με τις εκθέσεις και πραγματογνωμοσύνες γίνονται όταν υπάρχει δίωξη ενώπιον του δικαστηρίου ανηλίκων. Το δικαστήριο μπορεί να ζητήσει από τον ΔΠΝ μια έκθεση πριν την έκδοση της απόφασης για να διαφωτίσει τον δικαστή αναφορικά με την ποινή που πρέπει να επιβληθεί στον νέο και για το αν θα πρέπει να μεταφερθεί στο σύστημα δικαιοσύνης για ενηλίκους. Το δικαστήριο δικαιούται ακόμη να ζητήσει συμπληρωματικές εκθέσεις όταν θεωρεί ότι ο νέος πάσχει από μια ασθένεια ή διαταραχή σωματική, διανοητική ή ψυχολογική.

Η έκθεση πριν την έκδοση της απόφασης παρουσιάζει ένα συνολικό πορτραίτο του νέου και της οικογένειάς του, των μέσων και των ικανοτήτων που υπάρχουν καθώς και των απόψεων του θύματος. Τέλος, προσδιορίζεται ο βαθμός και οι παράγοντες που ευνοούν την υποτροπή.

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΩΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΚΥΡΩΣΗ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΝΕΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Το σύνολο των δραστηριοτήτων που αφορούν στην εκτέλεση των ποινών για νέους που διέπραξαν κάποιο αδίκημα και τελούν υπό επιτήρηση, την επανεκτίμηση της συμφωνίας για τις εξωδικαστικές κυρώσεις, τη διαχείρηση της μη συμμόρφωσης και την εξέταση που προβλέπεται από το νόμο ή σε προαιρετική βάση των αποφάσεων που λαμβάνονται από τον ΔΠΝ ή το δικαστήριο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

ΟΙ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Οι κυρώσεις που επιβάλλονται στους νέους παραβατικούς μπορεί να είναι δικαστικές ή εξωδικαστικές:

Α) Οι εξωδικαστικές κυρώσεις είναι μέτρα που προσφέρονται ως εναλλακτική λύση στη δικαστική διαδικασία και στοχεύουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες του νέου, να υποστηρίξουν την επανένταξή του εξασφαλίζοντας, ταυτόχρονα, την ασφάλεια και προστασία του κοινού. Οι κυρώσεις αυτές αφορούν κατά κανόνα τους νέους που δεν έχουν εμπλακεί στη σοβαρή παραβατικότητα, που τέλεσαν τα πρώτα τους αδικήματα και δεν συνιστούν ουσιαστικό κίνδυνο για την κοινότητα.

Τυπικά παραδείγματα αυτών των κυρώσεων είναι τα μέτρα αποζημίωσης προς το θύμα, τα μέτρα αποκατάστασης προς την κοινότητα και τα μέτρα ανάπτυξης των κοινωνικών δεξιοτήτων. Η εφαρμογή τους ανατίθεται στους οργανισμούς εναλλακτικής δικαιοσύνης. Στην περίπτωση της εξωδικαστικής κύρωσης, ο παρεμβαίνων κάνει μια γραπτή συμφωνία με το νέο για τη φύση της κύρωσης και το πώς θα εφαρμοστεί στην πράξη. Ο περεμβαίνων πληροφορεί τους γονείς και τον οργανισμό εναλλακτικής δικαιοσύνης για την απόφαση που ελήφθη με το νέο. Ο οργανισμός εναλλακτικής δικαιοσύνης με τη σειρά του πληροφορεί το θύμα που εκδήλωσε την επιθυμία να κρατηθεί ενήμερο για τη φύση της κύρωσης και την απόφαση. Μετά από αίτηση του θύματος, ο παρεμβαίνων ανακοινώνει το όνομα του νεαρού ατόμου στο οποίο επιβάλλεται η τιμωρία καθώς και το είδος της. Ο

παρεμβαίνων δίνει αναφορά στον εισαγγελέα για το βαθμό συμμόρφωσης του παραβάτη προς τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει. Ανάλογα με το βαθμό συμμόρφωσης, ο εισαγγελέας θα αποφασίσει αν θα κλείσει τον φάκελο ή αν θα προβεί σε δίωξη ενώπιον του δικαστηρίου, το οποίο θα λάβει υπ' όψιν τις προσπάθειες που κατέβαλε ο νέος.

Β) Οι δικαστικές κυρώσεις περιλαμβάνουν τις ποινές που το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει με απόφαση στην περίπτωση που ο νεαρός παραβάτης παραδέχθηκε την ενοχή του ή κρίθηκε ένοχος. Οι ακόλουθες κυρώσεις περιλαμβάνουν ορισμένες υποχρεώσεις από την πλευρά του ΔΠΝ ως προς την παρακολούθηση της εφαρμογής τους: η απόλυση με όρους, η κοινωφελής εργασία, η αποζημίωση του θύματος μέσω εργασιών, η επιτήρηση, τα προγράμματα εντατικής βοήθειας και υποστήριξης, η παρακολούθηση προγραμμάτων εγκεκριμένων από τον ΔΠΝ. Ο παρεμβαίνων θέτει σε εφαρμογή τους όρους εκτέλεσης της ποινής και της πλαισίωσης του νέου που σαν στόχο έχουν την αλλαγή της συμπεριφοράς του και την επανένταξή του. Ένα πλάνο παρέμβασης σχεδιάζεται με τον νέο και τους γονείς του. Το πλάνο αυτό στηρίζεται στην παραβατικότητα του νεαρού ατόμου, στο βαθμό του κινδύνου υποτροπής που παρουσιάζει καθώς και στις ανάγκες του. Η παρέμβαση περιλαμβάνει ενέργειες επιτήρησης και ελέγχου προκειμένου να διαπιστωθεί αν ο νέος τηρεί τις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν, δραστηριότητες ψυχοκοινωνικής φύσης και επανένταξης. Στο πλαίσιο της φύλαξης του παραβατικού, ο ΔΠΝ οφείλει να προβεί στην αποτίμηση της κατάστασης του νέου και να προσδιορίσει τους όρους επιτήρησης που είναι οι πλέον κατάλληλοι τόσο για την επανένταξη του ίδιου όσο και για την προστασία της κοινωνίας. Επιπλέον, ο παρεμβαίνων βρίσκεται σε επαφή με τους εμπλεκόμενους στη συμφωνία και προβαίνει, όποτε αυτό είναι απαραίτητο, σε αναθεωρήσεις του πλάνου παρέμβασης. Υφίσταται ακόμη και πλάνο εξατομικευμένης παρέμβασης όταν οι περιστάσεις το απαιτούν στις περιπτώσεις που η συμμετοχή διαφόρων ιδρυμάτων και οργανισμών κρίνεται απαραίτητη.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Οι δικαστικές αποφάσεις περιλαμβάνουν όρους και απαιτούν από τον παρεμβαίνοντα να ελέγξει αν εφαρμόζονται από τον νέο. Αν διαπιστωθεί η μη συμμόρφωση του με τα όσα του έχουν επιβληθεί τότε παρουσιάζονται οι εξής εναλλακτικές: επαναφορά στην τάξη μέσω της επιβολής νέων όρων, εξέταση από το δικαστήριο για μεταβολή της ποινής ή ακόμη και επίσημη καταγγελία για να επιβληθούν κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση. Με στόχο την προστασία της ασφάλειας του κοινού, μπορούν να ληφθούν από τον Διευθυντή Προστασίας της Νεότητας άμεσα μέτρα αναμένοντας τη δικαστική απόφαση που μπορεί να συνίσταται στην ανάκληση της υφ' όρων απόλυσης και στην επιστροφή σε καθεστώς εγκλεισμού για 24 ώρες μετά από ένταλμα που εκδίδει ο Διευθυντής Προστασίας της Νεότητας.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΠΟΙΝΩΝ

Οι έλεγχοι συνίστανται σε μια διαδικασία αποτίμησης από το δικαστήριο των προηγούμενων αποφάσεων αναφορικά με την ποινή ή τους όρους που επιβλήθηκαν. Μερικοί έλεγχοι προβλέπονται από το νόμο ενώ άλλοι είναι προαιρετικοί μετά από αίτηση των εμπλεκόμενων μερών. Έλεγχοι προβλέπονται για τους όρους της επιτήρησης που επιβλήθηκαν όταν προκύψουν περιστάσεις και γεγονότα που

επηρεάζουν την ικανότητα του νέου να συμμορφωθεί προς αυτούς. Πολυάριθμοι έλεγχοι προβλέπονται, επίσης, για την επανεξέταση των δικαστικών κυρώσεων. Στις περισσότερες περιπτώσεις ο παρεμβαίνων συντάσσει μια έκθεση αποτίμησης που πληροφορεί το δικαστήριο για τη συμπεριφορά των νέων στους οποίους επιβλήθηκαν κυρώσεις και προτείνει τη διατήρησή τους ή την αλλαγή.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

~ Προστασία του κοινού μέσω του ελέγχου της συμπεριφοράς των νέων ώστε να προληφθεί η υποτροπή.

~ Επιμόρφωση των νέων σχετικά με τις κοινωνικές αξίες και συνειδητοποίηση των συνεπειών της παραβατικής συμπεριφοράς τους.

~ Ανάληψη της ευθύνης της πράξης τους από τους νεαρούς παραβάτες μέσω της αποκατάστασης της βλάβης που προκλήθηκε στο θύμα και το κοινωνικό σύνολο.

~ Να επιτραπεί στους νέους να αναπτύξουν τις κοινωνικές δεξιότητές τους και να έχουν την απαραίτητη κατάρτιση για την επανένταξή τους.

~ Ενίσχυση των γονέων στην εκπλήρωση του ρόλου τους και στην υποστήριξη των νεαρών παιδιών.

~ Άμεση παρέμβαση σε περίπτωση μη συμμόρφωσης για να διασφαλιστούν η ασφάλεια του κοινού και η αξιοπιστία των μέτρων που επιβλήθηκαν στους παραβάτες.

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΚΚΥΚΥ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΑ ΝΕΟΤΗΤΑΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Παρεμβάσεις επικεντρωμένες στους νέους και τις ανάγκες τους, οι οποίες έχουν σαν στόχο να αλλάξουν ορισμένες συμπεριφορές τους και να αποκαταστήσουν την ικανότητά τους να ζουν στο περιβάλλον τους ώστε να συνεχισθεί ομαλά η ανάπτυξή τους. Η βοήθεια απευθύνεται και στους νέους γονείς που εμφανίζουν δυσκολίες προσαρμογής για να τους στηρίξει στην εκμάθηση του γονεϊκού τους ρόλου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Η επανένταξη είναι μια διαδικασία που θα επιτρέψει και θα βοηθήσει το νέο του οποίου η ανάπτυξη απειλείται από τις δυσκολίες επαφής με το περιβάλλον του, να επανέλθει σε αυτό ώστε να βρει τις δυνάμεις που χρειάζεται για να συνεχισθεί η ανάπτυξή του, να χρησιμοποιήσει πλήρως τις ικανότητές του και να πραγματοποιήσει τα σχέδιά του για τη ζωή μέσα σε ένα πλαίσιο αυτονομίας. Το πρόγραμμα απευθύνεται και στους γονείς προκειμένου να τους στηρίξει στην εκμάθηση και άσκηση του ρόλου τους και προσφέρεται μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, σε άλλους χώρους που συχνάζει ο νέος ή σε υποκατάστατο χώρο φιλοξενίας.

Β. ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τα τελευταία χρόνια εντατικές είναι οι προσπάθειες που καταβάλλονται προκειμένου να αντιμετωπιστεί το θέμα της βίας στα σχολεία. Έχοντας επίγνωση των διαστάσεων του φαινομένου αλλά και της σημασίας που η ποιότητα της εκπαίδευσης έχει, τα ζητήματα της παιδείας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ήδη από το Δεκέμβριο του 1996, με σημείωμα της Ολλανδικής Προεδρίας προς την Επιτροπή Παιδείας της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδηλώθηκε το ενδιαφέρον για την εισαγωγή του θέματος της «ασφάλειας στο σχολείο» στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το θέμα της ασφάλειας στα σχολεία φαίνεται να προκαλεί το ενδιαφέρον και να επιζητά την ανάδειξη πρωτοβουλιών για την αντιμετώπισή του. Τα περιστατικά βίας, η σεξουαλική παρενόχληση, η κακομεταχείριση, η λεκτική κακοποίηση συνιστούν πράξεις διαδεδομένες στο περιβάλλον του σχολείου. Με τη λογική ότι τα σχολεία είναι μέρος της γειτονιάς και πιθανόν είναι πηγή προβλημάτων για την ίδια, το πρόβλημα γίνεται ακόμη πιο ανησυχητικό. Ρόλος και σκοπός του σχολείου είναι να διαπαιδαγωγεί σωστά, να μεταδίδει αξίες και κανόνες και να αντιμετωπίζει όποια κοινωνικά προβλήματα παρουσιαστούν. Έτσι λοιπόν είναι εμφανές ότι το ζήτημα της ασφάλειας στα σχολεία πρέπει να απασχολεί την πολιτεία και τη χάραξη της πολιτικής της καθώς η πραγματικότητα πιέζει για αυτού του είδους τις πρακτικές. Τα προβλήματα της ασφάλειας στο σχολείο δημιουργούν πράγματι όλο και περισσότερες ανησυχίες στα κράτη μέλη μέσα στα οποία διακρίνεται η ανάγκη να ληφθεί δράση, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Β. Αρτινοπούλου, σελ. 3-5, 2001).

Στο πλαίσιο των συσκέψεων και των συνεδρίων που συστάθηκαν για το θέμα της βίας στο σχολικό περιβάλλον, μεταξύ άλλων διαπιστώθηκε η ανάγκη να καθοριστούν σαφώς οι έννοιες της βίας και της ασφάλειας, οι αιτίες της αντικοινωνικής συμπεριφοράς των ανηλίκων ενώ έμφαση δόθηκε και στην σημασία της πρόληψης και της συμμετοχής των εκπαιδευτικών σε κάθε προσπάθεια με στόχο την προώθηση της ασφάλειας στο σχολείο. Η ποιότητα της εκπαίδευσης και του σχολικού περιβάλλοντος καθορίζει αντιδράσεις αλλά και προλαμβάνει συμπεριφορές μεταδίδοντας αξίες κοινωνικά αποδεκτές. Επίσης, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλεί τα κράτη μέλη να προωθήσουν την ευρωπαϊκού επιπέδου συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας με τη συμμετοχή στον συγκεκριμένο μηχανισμό ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών, την κατάρτιση πρότυπων πειραματικών σχεδίων και τη σύσταση μιας ομάδας εμπειρογνωμόνων, καθώς και τη συμμετοχή σε ευρωπαϊκές διασκέψεις για το θέμα της ασφάλειας στο σχολείο. Καλεί, επίσης, την Επιτροπή να υποβάλει έκθεση στο Συμβούλιο για τα αποτελέσματα αυτών των δραστηριοτήτων, προκειμένου να διευκολύνει τη συνολική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων από το Συμβούλιο (Β. Αρτινοπούλου, σελ. 5-10, 2001).

Στην Ευρώπη, το θέμα της ασφάλειας στα σχολεία προέκυψε κατά τη δεκαετία του '90, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ όπου η σχολική βία απασχόλησε την χάραξη της πολιτικής από τη δεκαετία του '70. Σήμερα, στην Αμερική, η έμφαση δίνεται περισσότερο στην έννοια της εξωτερικής ασφάλειας (security) του σχολείου. Τα περισσότερα σχολεία διαθέτουν το δικό τους προσωπικό ασφαλείας, οι μαθητές υποβάλλονται σε έλεγχο για μεταλλικά αντικείμενα κάθε μέρα πριν μπουν στην τάξη, οι πόρτες πολλών σχολείων κλειδώνουν ηλεκτρονικά, οι έλεγχοι για όπλα και ναρκωτικά στους μαθητές είναι καθημερινοί, οι μαθητές φέρουν ειδικά καρτελάκια με τη φωτογραφία τους και στοιχεία της ταυτότητάς τους και στην έδρα του

δασκάλου βρίσκεται ειδικό κουμπί συναγερμού. Ένα σχολείο στη Βοστόνη, με την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους, υποβάλλει τους μαθητές σε ειδική εξέταση ούρων για να διαπιστωθεί εάν είναι χρήστες ναρκωτικών (Β. Αρτινοπούλου, σελ. 11, 2001).

Αρκετές έρευνες στις ΗΠΑ δείχνουν ότι τα περιστατικά βίας και οι βανδαλισμοί επικρατούν σε όλες τις τάξεις του σχολείου. Κλοπές, επιθέσεις κατά των δασκάλων αλλά και μεταξύ μαθητών, απειλές ακόμη και για φόνο μετατρέπουν το περιβάλλον διδασκαλίας σε εξαιρετικά αγχώδες ενώ καθηγητές και μαθητές αισθάνονται ανασφαλείς.

Οι θεσμικές αντιδράσεις για την αντιμετώπιση της παραπάνω κατάστασης ήταν πολλές. Κοινό τους γνώρισμα είναι ότι εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο της τιμωρητικής μεταχείρισης των ανήλικων παραβατών του ποινικού νόμου και την υιοθέτηση μιας αυστηρής κατασταλτικής μάλλον παρά προληπτικής προσέγγισης, που εκφράζεται μέσα από την πολιτική της «μηδενικής ανοχής» στη σχολική βία και τους δράστες. Οι ανήλικοι παραβάτες αντιμετωπίζονται με τους ίδιους όρους και την ίδια αυστηρότητα με κάθε άλλο ενήλικο δράστη, χωρίς ελαφρυντικά, χωρίς επιείκεια εξαιτίας του νεαρού της ηλικίας (Β. Αρτινοπούλου, σελ. 11-12, 2001).

Στην Ευρώπη, το πρόβλημα της σχολικής βίας προσεγγίζεται πιο σφαιρικά και συνδέεται όχι αποκλειστικά με την ποινική και την τιμωρητική διάσταση, αλλά διευρύνεται με τους όρους της εκπαιδευτικής ψυχολογίας, της ποιότητας της εκπαίδευσης, του κοινωνικοποιητικού ρόλου του σχολείου και τη λειτουργική σύνδεσή του με την τοπική κοινωνία. Το πρόβλημα σκιαγραφείται με τους όρους της παιδαγωγικής, της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας και της συμβουλευτικής (Β. Αρτινοπούλου, 2001).

Κάθε Ευρωπαϊκή χώρα πλέον, προκειμένου να αντιμετωπίσει το ζήτημα της παραβατικότητας στο σχολικό περιβάλλον, εφαρμόζει τις κατευθυντήριες γραμμές που τις έχουν δοθεί και προωθεί πολιτικές για να εξασφαλίσει την ποιότητα του εκπαιδευτικού της συστήματος. Έμφαση έχει δοθεί κυρίως στον τομέα της πρόληψης.

Το 1997 η Ευρωπαϊκή Ενωση ενέκρινε τη διοργάνωση διακρατικής διάσκεψης με τη συμμετοχή εμπειρογνωμόνων, κυβερνητικών εκπροσώπων και εκπαιδευτικών με σκοπό την προώθηση πολιτικών από τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ενωσης για την πρόληψη της σχολικής βίας στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Σώκου, Κ, 2003).

Η σχολική βία δεν αναφέρεται στις πολιτικές της Ελλάδας ως ένα αυτόνομο ζήτημα. Από την πλευρά του Υπουργείου Παιδείας η σχολική βία αντιμετωπίζεται από την ευρύτερη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, χωρίς όμως να αποτελεί ιδιαίτερο στόχο ή να γίνεται ρητή αναφορά στο ζήτημα. Οι πολιτικές που συμβάλουν στη βελτίωση του σχολικού κλίματος και στην ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης, μπορούν να συμβάλουν και στην πρόληψη της βίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, κυρίως αν ο εκπαιδευτικός έχει την κατάλληλη επιμόρφωση (Σώκου, Κ, 2003).

ΕΛΛΑΔΑ

Όσον αφορά στον ελλαδικό χώρο, οι στρατηγικές αντιμετώπισης της παραβατικότητας στα σχολεία εστιάζονται σε τρία επίπεδα παρέμβασης:

Α. της πρωτογενούς πρόληψης, με στρατηγικές που αφορούν το γενικό πληθυσμό και στοχεύουν στην εξάλειψη ή την αλλαγή των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών δομών που γεννούν τη βία σε όλες της τις μορφές

Β. της δευτερογενούς παρέμβασης, που εστιάζεται στον εντοπισμό και την παρέμβαση στις «ομάδες υψηλού κινδύνου» και

Γ. της τριτογενούς παρέμβασης, με στόχο τη μείωση της υποτροπής και τον κατάλληλο χειρισμό περιστατικών βίας που ήδη έχουν εκδηλωθεί.

Σε εθνικό επίπεδο, η Ελλάδα και η πολιτική που εφαρμόζει, προάγει την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση με σκοπό την αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη βελτίωση του σχολικού κλίματος. Ο ευρύτερος στόχος είναι η διαμόρφωση πολιτών ικανών να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που τους παρουσιάζονται. Ωστόσο η αντιμετώπιση της σχολικής βίας δεν αναφέρεται ρητά στους στόχους της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης περιλαμβάνονται:

~ η καθιέρωση της ενισχυτικής διδασκαλίας

~ η εισαγωγή προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης, που υλοποιούνται από ειδικά επιμορφωμένους εκπαιδευτικούς

~ η ίδρυση του Εθνικού Κέντρου Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού

~ η προώθηση της διαρκούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών

Ειδικότερα για τη σχολική βία πρέπει να αναφερθεί η πρωτοβουλία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων να προχωρήσει στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για το θέμα αυτό, με την οργάνωση μιας σειράς σεμιναρίων. Ωστόσο, τόσο η μικρή διάρκεια (200 διδακτικές ώρες) όσο και ο αριθμός των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών (20 εκπαιδευτικοί από όλη τη χώρα) κατέστησαν το πρόγραμμα περιορισμένης εμβέλειας και αποτελεσματικότητας.

Στο πλαίσιο της εθνικής πολιτικής για τους νέους προβλέπεται και εφαρμόζεται και η ψυχοκοινωνική τους στήριξη. Πρόκειται για το Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων, που υποστηρίζεται από τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς και τη συνεργασία συμβουλευτικών κέντρων δήμων και πανεπιστημίων. Στόχος του Δικτύου είναι η ανάπτυξη κοινών δράσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των δυσκολιών των νέων σε θέματα σπουδών, διαπροσωπικών σχέσεων, ευρύτερων προβληματισμών και αναζητήσεων. Η σχέση πάντως του Δικτύου με το ζήτημα της σχολικής βίας παραμένει έμμεση.

Σε τοπικό επίπεδο, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση για «αποκέντρωση» προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματικότερη και πλέον ευέλικτη συνεργασία όλων των οργάνων της τοπικής κοινωνίας. Η εκχώρηση πολλών αρμοδιοτήτων στην τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση αποτελεί χαρακτηριστικό της εσωτερικής οργάνωσης της χώρας. Τα σχολεία ανήκουν στις αρμοδιότητες του δήμου στον οποίο λειτουργούν. Παρά την τάση αυτή, οι μέχρι σήμερα πρωτοβουλίες σε περιφερειακό επίπεδο δεν εστιάζονται στο ζήτημα της σχολικής βίας αποκλειστικά, με τη μορφή ολοκληρωμένων προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου.

Αξίζει να σημειωθεί η πρόσφατη ψήφιση του νόμου από την ελληνική κυβέρνηση για τη θέσπιση των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης της

Εγκληματικότητας. Η ενέργεια αυτή στοχεύει στη σχεδίαση, οργάνωση, συντονισμό και εφαρμογή, από όλους τους κοινοτικούς φορείς, πρωτοβουλιών για τον περιορισμό και την πρόληψη της εγκληματικότητας (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 85-100).

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έχει εκπονήσει προγράμματα, τα οποία υλοποιεί το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στην κατεύθυνση της Αγωγής Υγείας, με βασικό άξονα τις διαπροσωπικές σχέσεις και την ψυχική υγεία. Τα προγράμματα αυτά επικεντρώνονται στην επεξεργασία των ψυχοκοινωνικών παραγόντων που διαμορφώνουν τη συμπεριφορά και αυτό αναλύεται σε τρεις θεματικές ενότητες:

Α) Ο εαυτός μου,
Β) Η σχέση μου με τους άλλους,
Γ) Η σχέση μου με το περιβάλλον

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σε θέματα πρόληψης και προαγωγής της υγείας των μαθητών εφαρμόζει προγράμματα Αγωγής Υγείας στις Σχολικές μονάδες Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης της χώρας. Έχει δημιουργήσει Δίκτυο Υπευθύνων Αγωγής Υγείας σε όλη την επικράτεια. Υπηρετούν 140 Εκπαιδευτικοί αυξημένων προσόντων στις Δ/νσεις Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης που επιμελούνται την εφαρμογή των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας. Μεταξύ των θεμάτων Αγωγής Υγείας περιλαμβάνονται:

Ναρκωτικά
Ουσίες που προκαλούν εξάρτηση (κάπνισμα, αλκοόλ, κ.α.)
Ψυχική υγεία-Διαπροσωπικές σχέσεις
Παραβατικότητα κ.α.

Το ΥΠΕΠΘ έχει δημιουργήσει εκπαιδευτικό υλικό στις παραπάνω θεματικές ενότητες, το οποίο έχει ως εξής:

~ «Στηρίζομαι στα πόδια μου» από το Κέντρο Εκπαίδευσης για την Πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών και της Προαγωγής της Υγείας του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγιεινής (Ε.ΠΙ.Ψ.Υ.), για τα ηλικιακά επίπεδα 11 έως 14 και 15 έως 18 ετών σε 4.000 αντίτυπα.

~ «Προάγοντας την ψυχική και συναισθηματική υγεία» της Kathrine Weare και Gay Grey του Πανεπιστημίου Southampton και του τοπικού γραφείου της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας(Π.Ο.Υ.) σε μετάφραση από τις Εκδόσεις «Ελληνικά Γράμματα» σε 1.000 αντίτυπα.

~ «Οδηγός Αγωγής και Προαγωγής της Υγείας» από το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (ΙΥΠ) στις Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα σε 2.000 βιβλία και με τίτλο « Ή Ποτό ή Μοτό» σε 2.000 βιντεοκασέτες για το ηλικιακό επίπεδο 11 έως 14 ετών.

~ «Αλκόολ και Υγεία» της Συστέμα Πληροφορική σε 850 CD-ROM για το ηλικιακό επίπεδο 11 έως 14 ετών.

~ «Ο κήπος με τις 11 γάτες» από το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ) σε 2.000 αντίτυπα.

~ «Ψυχική υγεία - Διαπροσωπικές σχέσεις» από το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ), για το ηλικιακό επίπεδο 15 έως 18 ετών (Λύκεια) σε 5.000 πακέτα (κάθε πακέτο περιέχει 3 βιβλία). Το εκπαιδευτικό υλικό βρίσκεται στους Υπεύθυνους Αγωγής Υγείας και σε Σχολικές Μονάδες.Κάθε χρόνο πραγματοποιούνται περισσότερα από 6.000 προγράμματα στο πλαίσιο του Γ΄ΚΠΣ και των «Νομαρχιακών» προγραμμάτων. Το ΥΠ.Ε.Π.Θ συνεργάζεται με ειδικούς Επιστημονικούς φορείς όπως:

το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
τον Οργανισμό Κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ)
το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ)
το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ)
το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (ΙΥΠ)
το 18 ΑΝΩ και άλλους.

Επίσης, το ΥΠΕΠΘ έχει ιδρύσει 60 Συμβουλευτικούς Σταθμούς Νέων (Σ.Σ.Ν.) σε όλες τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης. Έργο των Σ.Σ.Ν. είναι η πρόληψη της χρήσης Ναρκωτικών και Εξαρτησιογόνων Ουσιών, η δημιουργία Προγραμμάτων Ψυχικής Υγείας και η παροχή Συμβουλευτικής στην εκπαιδευτική κοινότητα. Σε κάθε Σ.Σ.Ν. προβλέπονται θέσεις για ένα (1) Παιδοψυχίατρο ή Ψυχίατρο, δύο (2) Ψυχολόγους και δύο (2) Κοινωνικούς Λειτουργούς (Υφυπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Λυκουρέντζος, Α., 2008 - δελτίο τύπου, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, 24 Ιανουαρίου 2008).

Σύμφωνα με τα Δελτία Τύπου που εξέδωσε το Υπουργείο Παιδείας στις 6 Ιουνίου 2006 και στις 31 Οκτωβρίου 2006, ισχύουν τα παρακάτω:

~ Η Πολιτική Ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας παρέλαβε 15 Συμβουλευτικούς Σταθμούς Νέων, που υπολειτουργούσαν χωρίς την αναγκαία και προβλεπόμενη επιστημονική στελέχωση. Με απόφαση της πρώην Υπουργού Παιδείας Κας Μαριέττας Γιαννάκου το σχολικό έτος 2005 – 2006 αποσπάστηκαν, προκειμένου να στελεχώσουν τους εν λόγω σταθμούς, εκπαιδευτικοί με επιστημονική εξειδίκευση και επάρκεια (διδακτορικά, διατριβές, μελέτες πάνω σε θέματα ψυχικής υγείας, διαπροσωπικών σχέσεων κ.λ.π.). Παράλληλα, επεκτάθηκαν οι αρμοδιότητες των Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων και στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, έτσι ώστε να παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

~ Με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Υγείας και Οικονομικών, συμφωνήθηκε η ίδρυση 43 νέων Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων, έτσι ώστε να υπάρχει σε κάθε Νομό της χώρας και από ένας σταθμός.

~ Σε ότι αφορά στην υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης μαθητών και εκπαιδευτικών πάνω σε θέματα ψυχικής υγείας, διαπροσωπικών σχέσεων κ.λ.π., υλοποιήθηκαν μία σειρά προγραμμάτων που αφορούν στα θέματα αυτά και είναι τα εξής:

α) 54 Προγράμματα ψυχικής υγείας και διαπροσωπικών σχέσεων με την σύμπραξη τουλάχιστον 8 σχολείων ανά πρόγραμμα, που πραγματοποιήθηκε σε ολόκληρη την Επικράτεια. Στα ανωτέρω προγράμματα συμμετείχαν περισσότερα των 400 σχολείων.

β) Με ευθύνη των Υπευθύνων Αγωγής Υγείας σε κάθε Νομό της Επικράτειας, πραγματοποιήθηκαν περί τις 10.000 Προγράμματα ψυχικής υγείας και διαπροσωπικών σχέσεων σε σχολεία της ευθύνης τους.

~ Παράλληλα με τις παραπάνω δράσεις, το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας φορέας εποπτευόμενος από το Υπουργείο Παιδείας, πραγματοποίησε 61 πιλοτικά προγράμματα, μέσω συμπράξεων σχολείων και άλλων κοινωνικών φορέων, με θέμα: «διαπροσωπικές σχέσεις – ψυχική υγεία». Στο πλαίσιο των προγραμμάτων αυτών, 209 σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, συμμετείχαν σε προγράμματα που αφορούσαν στην ψυχική υγεία των παιδιών και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Επίσης σε ένα άλλο πεδίο προγραμμάτων που υλοποιεί το Ε.Ι.Ν., με θέμα: «προγράμματα ενίσχυσης πρωτοβουλιών» και αφορούν επίσης σε θέματα σχετικά με την ψυχική υγεία των παιδιών και των εφήβων, έχουν δραστηριοποιηθεί 1263 σχολεία. Τέλος, το καλοκαίρι του 2005 στο πλαίσιο του προγράμματος αγωγής υγείας το οποίο υλοποιεί το Ε.Ι.Ν., πραγματοποιήθηκαν τρία επιμορφωτικά σεμινάρια διάρκειας 80 ωρών για εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλα 2 διάρκειας 240 ωρών στην Αθήνα και στο Κιλκίς. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Ε.Ι.Ν. τα τελευταία δύο έτη, πραγματοποιεί τακτικά σεμινάρια και διημερίδες για τους Υπευθύνους Αγωγής Υγείας.

~ Ιδιαίτερη είναι και η συνδρομή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, φορέα εποπτευομένου από το Υπουργείο Παιδείας, στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο πραγματοποίησε κατά την περίοδο Νοέμβριος 2005 – Απρίλιος 2006 ταχύρυθμο επιμορφωτικό πρόγραμμα σχετικά με τη διαχείριση προβλημάτων σχολικής τάξης. Σκοπός του προγράμματος ήταν να εμπλουτίσουν οι συμμετέχοντες 5.000 εκπαιδευτικοί τις γνώσεις τους και να βελτιώσουν τις πρακτικές τους ώστε να ανταποκρίνονται αποτελεσματικότερα στη διαχείριση τέτοιων προβλημάτων.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε:

- Στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της επιθετικότητας και της βίας στο σχολικό περιβάλλον.
- Στην καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων και τρόπων διαχείρισης συγκρούσεων , στρες και θυμού.
- Στον εντοπισμό των παραγόντων που προάγουν τη βία και την επιθετικότητα.
- Στην εδραίωση θετικού ψυχολογικού κλίματος που συμβάλλει στην αποδοχή της διαφορετικότητας και στη δημιουργία συνεργατικού πνεύματος στη σχολική τάξη.
- Στη διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας του σχολείου και στους τρόπους στήριξης των μαθητών με πολιτισμικές διαφορές.
- Στη διαχείριση των συναισθημάτων των μαθητών (θυμός, φόβος, φθόνος).
- Στην εφαρμογή στρατηγικών τροποποίησης της συμπεριφοράς.

Εξαιτίας της πολύ μεγάλης απήχησης του προγράμματος στην εκπαιδευτική κοινότητα, το πρόγραμμα αυτό επρόκειτο να επαναληφθεί, με διπλάσιο αριθμό ωρών, διπλάσιο αριθμό συμμετεχόντων εκπαιδευτικών και επιπλέον θεματικές ενότητες (όπως διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον), το σχολικό έτος 2006-2007.

Στο πρόγραμμα αυτό είχε οριστεί να μετάσχουν 8.000 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με διπλάσιο αριθμό ωρών επιμόρφωσης και επιπλέον θεματικές ενότητες, όπως είναι διαχείριση κρίσεων στο σχολικό περιβάλλον, η διαχείριση ιδιαιτεροτήτων μαθητών με έμφαση στις μαθησιακές δυσκολίες και τα χαρισματικά παιδιά κλπ.

Ο συγκεκριμένος κύκλος προγραμμάτων επρόκειτο να ενταχθεί στο ευρύτερο πρόγραμμα χρηματοδότησης μέσω του Δ' ΚΠΣ, γεγονός το οποίο εξασφαλίζει την απρόσκοπτη επανάληψή του τα επόμενα χρόνια.

Επίσης, με πρωτοβουλία της Υπουργού Παιδείας, ζητήθηκε από το Προεδρείο της Διαρκούς Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής η διεξαγωγή συζήτησης στην εν λόγω αρμόδια επιτροπή, στην οποία μάλιστα θα κληθούν και ειδικοί επιστήμονες, προκειμένου να υπάρξει η κατάλληλη ενημέρωση των εκπροσώπων των κομμάτων για το φαινόμενο αυτό.

~ Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η πρωτοβουλία της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών να οργανώσει τη λειτουργία του Κέντρου Πρόληψης και Υγείας Εφήβων (Διευθυντής: Καθηγ. Γ. Χρούσος), στο Χωρέμειο Ερευνητικό Εργαστήριο στο Νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία». Στο Κέντρο αυτό με την ονομασία: «Φίλοι Εφήβων», νέοι ηλικίας μέχρι 18 ετών εξετάζονται και παρακολουθούνται από εξειδικευμένους σε θέματα εφηβικής ιατρικής παιδιάτρους, ενώ υπάρχουν και σύμβουλοι – συνεργάτες άλλων ειδικοτήτων όπως είναι παιδοψυχίατροι, δερματολόγοι, ενδοκρινολόγοι, λοιμωξιολόγοι κ.λ.π.. Στο Κέντρο Πρόληψης και Υγείας «Φίλοι Εφήβων» παρέχεται διαγνωστική και θεραπευτική βοήθεια σε εφήβους με οργανικά ή ψυχολογικά προβλήματα (σχετιζόμενα ή όχι με την εφηβεία), αλλά και συμβουλευτική προτρεπτική υποστήριξη σε όλους του εφήβους. Επίσης, λειτουργεί και τμήμα γονέων με στόχο την ενημέρωσή τους για τα στάδια ανάπτυξης των εφήβων, τη συμπεριφορά, τις ανάγκες τους, καθώς επίσης και για το πότε υπάρχει λόγος ανησυχίας αλλά και το χειρισμό των κρίσεων. Για τη λειτουργία του Κέντρου αυτού οι Διευθυντές των Σχολικών Μονάδων ενημέρωσαν εκπαιδευτικούς, μαθητές αλλά και τους γονείς και κηδεμόνες κατά τη διάρκεια επίδοσης βαθμολογίας τριμήνου – τετραμήνου.

Το Υπουργείο Παιδείας στο πλαίσιο της έγκαιρης αντιμετώπισης και πρόληψης φαινομένων σχολικής βίας και παραβατικότητας προχωρά με βάση τον προγραμματισμό του στην εκδήλωση και άλλων δράσεων όπως π.χ. στη δημιουργία προγραμμάτων ενημέρωσης και διαφώτισης των νέων και των εκπαιδευτικών με στόχο, την πρόληψη «των πάσης μορφής φαινομένων σχολικής βίας και νεανικής παραβατικότητας».

Στην κατεύθυνση αυτή απαιτείται η συστράτευση όλων των κοινωνικών φορέων και των πολιτών ανεξαρτήτως πολιτικής, ή ιδεολογικής κατεύθυνσης.

ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΝΕΩΝ

Οι Συμβουλευτικοί Σταθμοί Νέων (Σ.Σ.Ν.) στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, είναι μια υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Ε.Π.Θ.) με αρμοδιότητα στα Γυμνάσια και τα Λύκεια, που στοχεύει στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη της σχολικής κοινότητας στην ευρύτερή της διάσταση: μαθητές /τριες και τις οικογένειές τους, εκπαιδευτικούς και όλους όσοι εμπλέκονται άμεσα ή και έμμεσα σ'αυτήν.

Σκοπός της λειτουργίας των Σ.Σ.Ν. είναι η δημιουργία θετικού κλίματος στη σχολική κοινότητα έτσι ώστε να περιορίζονται οι αιτιολογικοί παράγοντες παραβατικής συμπεριφοράς καθώς και η υποστήριξη δραστηριοτήτων πρόληψης με τη συνεργασία του σχολείου και την ευρύτερη κοινότητα. Επιδιώκεται, επίσης, μέσα από συνεργασίες και παρεμβάσεις μέσα στους χώρους των σχολείων, η ενδυνάμωση της σύνδεσης σχολείου-οικογένειας-κοινότητας και η ανάδειξη της σχολικής πραγματικότητας ως χώρο προνομιακό για την πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας.

Στο πλαίσιο της λειτουργίας των Σ.Σ.Ν., δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε δραστηριότητες που παρέχουν υποστήριξη στην οικογένεια: την ατομική ή/και ομαδική Συμβουλευτική στους γονείς και στους εφήβους, τις παρεμβάσεις σε ομάδες μαθη-τών/τριών, τις ενημερωτικές ομιλίες και συζητήσεις με τους γονείς, τις ομάδες γονέων και εκπαιδευτικών σε διασύνδεση με κοινωνικούς φορείς της τοπικής κοινότητας. Επιπρόσθετα, έχει αναπτυχθεί συνεργασία με διαγνωστικά κέντρα μαθησιακών δυσκολιών, υποστηρικτικές δομές για την οικογένεια και τα παιδιά, κοινωνικές υπηρεσίες, κέντρα πρόληψης εξαρτησιογόνων ουσιών, κέντρα ψυχικής υγείας, το Συνήγορο του Παιδιού, το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, υπηρεσίες για την υγεία των εφήβων, κέντρα οικογενειακής θεραπείας, παιδοψυχιατρικά τμήματα δημόσιων νοσοκομείων.

Με κύριους στόχους την πρωτογενή πρόληψη, την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της ευρύτερης σχολικής κοινότητας, την έγκαιρη παρέμβαση και την κατάλληλη κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη, επιδιώκεται η προαγωγή της ψυχικής υγείας και της μείωσης των παραγόντων που οδηγούν σε παράνομες αντιδράσεις (Γουρδομιχάλη, Δ., Καραγιάννη, Λ., Σπυροπούλου, Ρ., 2008).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ & ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ, (ΚΔΑΥ)

Από τη δεκαετία του '90, τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην κοινωνία, συντελούνται αλλαγές για τη ζωή των ατόμων με δυσκολία στη μάθηση και στην επικοινωνία. Σεβασμός στη διαφορετικότητα, ισοτιμία, συμμετοχή και πρσπελασιμότητα σε όλους τους τομείς της ζωής είναι αρχές που γίνονται πια αποδεκτές και βρίσκουν εφαρμογή στην κοινωνία και το σχολείο. Η δημιουργία των τμημάτων ένταξης, των προγραμμάτων συνεκπαίδευσης, η πολιτική της σχολικής ενσωμάτωσης, σαν κατεύθυνση, η οποία οδηγεί στην κοινωνική ένταξη, δημιούργησαν την ανάγκη ύπαρξης υποστηρικτικών δομών οι οποίες να έχουν άμεση σχέση με την εκπαίδευση και να αποτελούν τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στις ανάγκες του παιδιού, τις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού προγράμματος, της οικογένειας και του κοινωνικού συνόλου.

Τα ΚΔΑΥ (Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης), συνιστούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας (ΥΠ.Ε.Π.Θ.) και αποτελούν σήμερα μια νέα δομή που στοχεύει να συμβάλει αποτελεσματικά στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των μαθητών με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ) είτε στην μάθηση είτε στην επικοινωνία και των οικογενειών τους (Πανταζοπούλου, Μ., Παπαχρήστος, Κ.).

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Αίτημα της πλειονότητας των εκπαιδευτικών αποτελεί σήμερα η υποστήριξή τους από ειδικευμένους επιστήμονες ψυχικής υγείας για τη διαχείριση των σύγχρονων προβλημάτων που ξεκινούν από δυσλειτουργίες και προβλήματα στις οικογένειες και απαιτούν ειδικούς χειρισμούς. Ιδίως χρειάζονται ενίσχυση για την αντιμετώπιση μαθητών με ελλιπή εκπαιδευτική συμμετοχή ή με βίαιη συμπεριφορά μεταξύ τους ή προς τους εκπαιδευτικούς. Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητο αφενός να ενεργοποιηθούν οι προβλεπόμενοι για τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση Συμβουλευτικοί Σταθμοί σε όλη τη χώρα (σήμερα λειτουργούν μόνο 16, αρκετοί μάλιστα με πλημμελή στελέχωση), πλαισιωμένοι με τις προβλεπόμενες ειδικότητες. Επί πλέον να προγραμματιστεί η αξιοποίηση ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών που θα μπορούν να επισκέπτονται τις σχολικές μονάδες και να υποστηρίζουν τους εκπαιδευτικούς στο έργο τους.

Η προαγωγή της επικοινωνίας και των συμμετοχικών διαδικασιών στο χώρο του σχολείου, η ενσωμάτωση περισσότερων δραστηριοτήτων και μαθητικών πρωτοβουλιών στη σχολική ζωή και η ενίσχυση της συμμετοχής των μαθητών στην ανάληψη ευθυνών και στο διάλογο με τους εκπαιδευτικούς για ζητήματα που τους αφορούν, αποτελούν πρακτικές που μπορούν να διευκολύνουν τη λειτουργικότητα των σχολείων και να συμβάλουν στην απόσβεση εντάσεων και την αντιμετώπιση κρίσεων. Για το σκοπό αυτό μάλιστα, ο Συνήγορος του Παιδιού δημοσιοποίησε κείμενο για τη σημασία που έχει η καλή λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων στα σχολεία.

Η εκπαίδευση στα δικαιώματα με συμμετοχικές μεθόδους μπορεί να βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό την οριοθέτηση και την σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των μελών των σχολικών κοινοτήτων. Ο Συνήγορος του Παιδιού προωθεί πειραματικά και στις δύο πρώτες βαθμίδες εκπαίδευσης εργαλεία και πρακτικές για την εκπαίδευση στα δικαιώματα και διεξάγει σεμινάρια σε εκπαιδευτικούς σε διάφορες περιοχές της χώρας.

Αναγκαίο είναι να δοθεί έμφαση στην εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας με σεβασμό στην αξιοπρέπεια των μαθητών, στις προβλεπόμενες διαδικασίες, περιλαμβανόμενης της ακρόασης των απόψεων των μαθητών πριν την επιβολή μέτρων, και χωρίς διαρκή επιβολή κυρώσεων, ορισμένες φορές μάλιστα δυσανάλογων προς τις πράξεις, όπως έχει διαπιστώσει να γίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις ο Συνήγορος του Παιδιού. Η έμφαση στον παιδαγωγικό και όχι τον τιμωρητικό χαρακτήρα των λαμβανόμενων μέτρων αποτελεί ακόμη ζητούμενο για αρκετά σχολεία της χώρας μας.

Προσπάθειες πρέπει να καταβληθούν ώστε να μειωθούν οι ελλείψεις σε ανθρώπινο δυναμικό και οι καθυστερήσεις διορισμών εκπαιδευτικών, ιδίως όσον αφορά τμήματα ένταξης και υποδοχής, παράλληλη στήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σχολεία σε απομακρυσμένες περιοχές και μουσικά - καλλιτεχνικά σχολεία.

Το γεγονός ότι ακόμη σήμερα υπάρχουν σχολεία σε προκατασκευασμένα οικήματα (κοντέινερ) χωρίς επάρκεια χώρων και μέσων, ή χωρίς ράμπες και προσβασιμότητα για άτομα με αναπηρία, ακόμα και όταν πρόκειται για τις πλέον ευαίσθητες ομάδες μαθητών (με ειδικές ανάγκες ή κατοίκους υποβαθμισμένων περιοχών) αποτελεί επίσης πρόκληση για το Υπουργείο Παιδείας (Ο Συνήγορος του παιδιού, 2007).

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Η συστηματική διάγνωση, αξιολόγηση και υποστήριξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες εξυπηρετείται πλέον από τον θεσμό των ΚΔΑΥ. Παρά την σημαντική πρόοδο των τελευταίων ετών στον τομέα αυτόν, χρειάζεται να ενταθούν οι προσπάθειες για την ολοκληρωμένη εφαρμογή του θεσμού, με επάρκεια προσλήψεων, καθώς σήμερα υπάρχουν σε ορισμένες περιφέρειες της χώρας πολύ χρονοβόρες διαδικασίες (ραντεβού μέχρι και δύο χρόνια μετά το αίτημα) για να μπορέσει ένας μαθητής να έχει πρόσβαση στις υπηρεσίες των κέντρων αυτών, τις περισσότερες δε φορές υπάρχει αδυναμία υλοποίησης της υποστηρικτικής τους αποστολής.

Πρόβλημα προς επίλυση είναι και η απουσία κανονιστικού πλαισίου για την εφαρμογή του σχετικού νόμου για την αξιολόγηση ειδικών κατηγοριών μαθητών (π.χ. με ελαφρά νοητική στέρηση, αναπτυξιακές διαταραχές κλπ.) που δεν υπάγονται στις κατηγορίες που δικαιούνται προφορικών εξετάσεων (όπως οι δυσλεκτικοί) με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η υλοποίηση του δικαιώματός τους στην εκπαίδευση, όπως υποστήριξε ο Συνήγορος σε σχετικό του πόρισμα (Ο Συνήγορος του παιδιού, 2007).

Παιδιά με Αναπηρίες

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει ασχοληθεί με την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών με αναπηρίες με πολλούς διαφορετικούς τρόπους (επισκέψεις, συναντήσεις, εξέταση αναφορών, έκδοση πορισμάτων, δελτία τύπου κλπ) επιδιώκοντας να συμβάλλει στην ισότιμη πρόσβαση των παιδιών αυτών στην εκπαίδευση, την φροντίδα και την κοινωνική ζωή, και στην διασφάλιση ποιοτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών, σύγχρονου εξοπλισμού, επαρκούς και κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού στις δομές που τα εξυπηρετούν. Στο πλαίσιο συλλογικής δράσης του Δικτύου Ευρωπαίων Συνηγόρων του Παιδιού, το Δεκέμβριο του 2007 δημοσιοποιήθηκε και στη χώρα μας έκκληση των Συνηγόρων προς τις Κυβερνήσεις των Ευρωπαϊκών κρατών όπως προχωρήσουν στην επικύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Άτομα με Αναπηρίες (2006), ώστε να θεσμοθετηθούν συγκεκριμένες διαδικασίες και όργανα για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της.

Οι σημαντικότερες διαπιστώσεις του Συνηγόρου, εκτός αυτών που αναφέρθηκαν ήδη στα γενικά κεφάλαια (για την εκπαίδευση και την πρόνοια) είναι οι ακόλουθες:

Υπάρχει πρόβλημα στην προσβασιμότητα ορισμένων σχολικών μονάδων, δημοσίων χώρων, υπηρεσιών, κλπ με αποτέλεσμα να αποτρέπεται η σχολική φοίτηση ή να δυσκολεύεται η μετακίνηση και συμμετοχή στην κοινωνική ζωή των παιδιών με

σωματικές αναπηρίες. Επίσης δεν παρέχονται στα σχολεία συνοδοί - βοηθητικό προσωπικό για μαθητές με σωματικές αναπηρίες, με αποτέλεσμα να επιφορτίζονται την κάλυψη καθημερινών αναγκών και μετακίνησής τους οι γονείς ή οι εκπαιδευτικοί.

Ο θεσμός της παράλληλης στήριξης από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε αρκετές περιπτώσεις αν και προτείνεται από τα αρμόδια ΚΔΑΥ δεν υλοποιείται ή εφαρμόζεται πλημμελώς, λόγω έλλειψης πιστώσεων ή διαθέσιμων εκπαιδευτικών.

Ο ειδικός εξοπλισμός που απαιτείται για παιδιά με αναπηρίες συχνά δεν είναι διαθέσιμος. Για παράδειγμα, τα παιδιά με προβλήματα όρασης που φοιτούν σε κοινά σχολεία δεν διαθέτουν φορητούς Η/Υ και χρησιμοποιούν ακόμη τις ειδικές γραφομηχανές της γραφής Braille που είναι θορυβώδεις και παρενοχλούν την εκπαιδευτική διαδικασία.

Μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που πάσχουν από ανίατες ασθένειες υποβάλλονται στην υποχρέωση γνωματεύσεων από Υγειονομικές Επιτροπές κάθε χρόνο.

Στις Μονάδες φιλοξενίας και περίθαλψης για παιδιά με αναπηρίες παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα που οδηγούν σε κατάφωρες παραβιάσεις δικαιωμάτων των παιδιών, ιδίως στα θεραπευτήρια χρονίων παθήσεων. Η μη επάρκεια του προσωπικού σε αριθμό και εξειδίκευση αλλά και ο βαθμός καταλληλότητας των μονάδων, από άποψη υλικοτεχνικών δυνατοτήτων, πόρων και λειτουργίας, οδηγεί σε κατασταλτικές πρακτικές και φαίνεται να συνδέεται ακόμα και με θανάτους ανηλίκων που συνέβησαν τα τελευταία χρόνια.

Δεν υπάρχουν θεσμοθετημένα πρότυπα διασφάλισης ποιότητας σε Κέντρα ημερήσιας φροντίδας, θεραπείας, επαγγελματικής προετοιμασίας και δημιουργικής απασχόλησης ιδιωτικού δικαίου για παιδιά και ενήλικες πολίτες με αναπηρίες.

Παρά τα θετικά βήματα που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, διαπιστώνεται ότι ένας μεγάλος αριθμός παιδιών με αναπηρίες, κυρίως αυτών με πολυ-αναπηρίες, βρίσκονται και σήμερα αποκλεισμένα από την κοινωνία, ειδικότερα από σημαντικούς τομείς όπως η εκπαίδευση, κατά παραβίαση των νομίμως κατοχυρωμένων, στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο, δικαιωμάτων τους. Σε κάποιες περιπτώσεις παραμελούνται και μέσα στην οικογένεια η οποία δεν λαμβάνει επαρκή υποστήριξη από την πολιτεία.

Ιδίως σε περιπτώσεις αλλοδαπών παιδιών που δεν είναι πολίτες της Ε.Ε. το πρόβλημα εντείνεται από το γεγονός ότι τα παιδιά αυτά δεν δικαιούνται προνοιακά επιδόματα ή άλλες παροχές, ακόμη και εάν έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα (Ο Συνήγορος του παιδιού, 2007).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΑΛΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ»

Πρόκειται για ερευνητικό πρόγραμμα για παιδιά με σημαντικές δυσκολίες ένταξης στην ομάδα και στο εκπαιδευτικό σύστημα Το πρόγραμμα απευθύνεται σε παιδιά σχολικής ηλικίας με ανώτερο ηλικιακό όριο ένταξης τα 10 χρόνια το οποίο λειτουργεί πρωινές ώρες. Απευθύνεται, επίσης, σε οικογένειες, οι οποίες μεγαλώνουν ένα παιδί, το οποίο έχει αποκλεισθεί από ειδικά εκπαιδευτικά πλαίσια. Στόχοι του προγράμματος είναι η ανακάλυψη, η ανάδειξη και η κατανόηση του ψυχοσυναισθηματικού κόσμου και του νοητικού δυναμικού του παιδιού, η προετοιμασία ένταξης σε ομάδα συνομήλικων, και επομένως η κοινωνική του ενσωμάτωση.

Αφορμή της δημιουργίας αυτού του προγράμματος υπήρξε ο επανειλημμένος αποκλεισμός μίας κλινικής περίπτωσης παιδιού σχολικής ηλικίας με στοιχεία διάχυτης αναπτυξιακής διαταραχής και χαρακτηριστικά άτυπης παιδικής ψύχωσης από ειδικά εκπαιδευτικά πλαίσια. Εφαρμόστηκε ένας συνδυασμός ειδικής αγωγής, εικαστικής θεραπείας και παιγνιοθεραπείας παράλληλα με την καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων του παιδιού, και με την παροχή συμβουλευτικής-υποστηρικτικής βοήθειας προς τους γονείς. Η οικογένεια πλαισιώνεται από διεπιστημονική ομάδα (παιδοψυχίατρο, ειδικό παιδαγωγό-εικαστική ψυχοθεραπεύτρια, ψυχολόγο-παιγνιοθεραπεύτρια, ψυχολόγο-ειδικευόμενη εικαστική ψυχοθεραπεύτρια). Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του προγράμματος από το Φεβρουάριο του 2007 ως και σήμερα ως προς την αλλαγή συμπεριφοράς του συγκεκριμένου παιδιού, τα αποτελέσματα μοιάζουν ενθαρρυντικά.

Οι συχνές κλινικές συναντήσεις της διεπιστημονικής ομάδας αποδείχτηκαν βοηθητικές και απαραίτητες για το συντονισμό των παρεμβάσεων, όπως και η συχνή επικοινωνία και παράλληλη υποστηρικτική βοήθεια προς τους γονείς για τη εφαρμογή της προσπάθειας στο οικογενειακό πλαίσιο (Κ. Βελιτσιάνου, Ι. Βοργιανίτη, Ε. Καραδημήτρη, Κ. Καπετανάκη, Ν. Αναγνωστοπούλου).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Η ανάπτυξη και θεσμοθέτηση της προαγωγής της ψυχικής και κοινωνικής υγείας στο σχολείο είναι ένα από τα θέματα που διεθνείς οργανισμοί και η Ευρωπαϊκή Ενωση προωθούν τα τελευταία 15 χρόνια με διάφορα προγράμματα. Αρκετές Ευρωπαϊκές χώρες έχουν εντάξει στο εβδομαδιαίο σχολικό πρόγραμμα ιδιαίτερο πρόγραμμα προσωπικής ανάπτυξης των μαθητών. Πολλές χώρες οργανώνουν συστηματικά επιμορφωτικά σεμινάρια προς εκπαιδευτικούς για την καλύτερη ενημέρωση σε ζητήματα ψυχικής ανάπτυξης των παιδιών και των εφήβων και στη διαχείριση σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει το σχολείο (Σώκου, Κ., 2003).

Με τον όρο «Αγωγή Υγείας» εννοούμε την πολυεπίπεδη και διεπιστημονική εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία δύναται να πραγματοποιηθεί μέσα από προγράμματα, δραστηριότητες, καθώς και μέσα από τη διδακτική εξέλιξη των υπόλοιπων μαθημάτων τού αναλυτικού προγράμματος, στα σημεία που παρουσιάζεται συνάφεια με το περιεχόμενό της. Είναι το είδος τής εκπαίδευσης, που στοχεύει στη διαμόρφωση υπεύθυνων ανθρώπων, ικανών να προστατεύουν την ψυχοσωματική τους ισορροπία μέσω μιας επαρκούς και διαβίου ενημέρωσης.

Η Αγωγή Υγείας είναι εκπαίδευση με σκοπό την προστασία και την προαγωγή τής ίδιας της υγείας, εφόσον συμβάλλει στη διαμόρφωση υγιεινών στάσεων συμπεριφοράς, στην απόκτηση κοινωνικών αξιών και στη ανάληψη ευθύνης απέναντι στα θέματα υγείας τού ατόμου και του περιβάλλοντός του γενικότερα, έχει ως απώτερο στόχο την ευαισθητοποίηση του πληθυσμού και ιδίως των νέων σε θέματα προβληματικής τής υγείας σε προσωπικό και σε κοινωνικό επίπεδο, ώστε να αναπτυχθεί ένας τέτοιος κώδικας συμπεριφοράς, ο οποίος θα συμβάλει στην πρόληψη των ασθενειών και στην ποιότητα της ζωής μέσα από την προαγωγή τής υγείας, δίνει έμφαση σε συμμετοχικές, διαλογικές και βιωματικές παιδαγωγικές και διδακτικές μεθόδους, γεγονός που προάγει την ομαδική συνεργασία και σαφώς το πνεύμα συναδελφικότητας, αποτελεί μία καινοτόμο εκπαιδευτική δραστηριότητα και παρέμβαση, η οποία επικεντρώνεται σε προβλήματα που πλήττουν τη φυσική και

ψυχική υπόσταση του ανθρώπου σε ατομικό και σε κοινωνικό επίπεδο, συνιστά μια νέα κοινωνική θεώρηση απέναντι σε θέματα υγείας και συμπεριφοράς, η οποία στρέφεται σε νέες μορφές μετάδοσης της γνώσης π.χ. ο βιωματικός τρόπος μετάδοσης της γνώσης, δηλαδή εφαρμογή δραστηριοτήτων μάθησης με παραστατικό υλικό και παράλληλα διαδικασία κατανόησης του εαυτού μας και των εμπειριών μας

Σκοπός της Αγωγής Υγείας στο σχολείο είναι η προάσπιση, βελτίωση και προαγωγή της ψυχικής και σωματικής υγείας των μαθητών, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των νέων απέναντι σε επιλογές συμπεριφοράς και στάσεις ζωής, η ανάπτυξη δεξιοτήτων τους, η γνώση σε θέματα υγείας, η επεξεργασία βιωμάτων και εμπειριών της καθημερινής πραγματικότητας, και ο αναπροσδιορισμός του ατόμου με δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής μέσα από την εξοικείωση με υγιείς επιλογές ζωής (Ιωαννίδη, Β., 2006).

Η εμπειρία έδειξε ότι ένα πρόγραμμα Αγωγής Υγείας δεν είναι ολοκληρωμένο αν δεν υπάρξει εμπλοκή των γονέων ιδιαίτερα όταν εμπλέκονται μαθητές που βρίσκονται στην εφηβεία, η οποία συνιστά περίοδο που χαρακτηρίζεται από βιοσωματικές, γνωστικές και συναισθηματικές αλλαγές, με έντονο το συγκρουσιακό στοιχείο και έλλειψη εποκοινωνίας κυρίως με τους γονείς. Το σχολείο στα πλαίσια εφαρμογής προγραμμάτων Αγωγής Υγείας μπορεί να διευκολύνει και να βελτιώσει την επικοινωνία με τους γονείς.

Τα τελευταία χρόνια τόσο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση όσο και στη δευτεροβάθμια, εφαρμόζονται προγράμματα Αγωγής Υγείας στα σχολεία. Πολλοί εκπαιδευτικοί μετά από επιμόρφωση αναλαμβάνουν να εφαρμόσουν προγράμματα Αγωγής Υγείας.

Τα προγράμματα Αγωγής Υγείας περιλαμβάνουν α) από την ευαισθητοποίηση των μαθητών, β) τη διεπιστημονική μελέτη των παραγόντων που δημιουργούν το εξεταζόμενο κάθε φορά ζήτημα γ) την καλλιέργεια ικανοτήτων τέτοιων ώστε οι μαθητές να πάρουν αποφάσεις για υιοθέτηση θετικών ως προς το θέμα συμπεριφορών να επικοινωνήσουν και να διαχειριστούν τα συναισθήματά τους

Η εμπειρία από την εφαρμογή προγραμμάτων Αγωγής Υγείας έδειξε ότι ποτέ ένα πρόγραμμα δεν μπορεί να θεωρηθεί ολοκληρωμένο όποια θεματολογία κι αν έχει. αν δεν εμπλακούν σε αυτό και οι γονείς, οι οποίοι αποτελούν τη βάση στη διαμόρφωση των στάσεών των παιδιών τους απέναντι στον εαυτό τους και στους άλλους. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που εφαρμόζουν προγράμματα Αγωγής Υγείας, δεν εμπλέκουν συστηματικά τους γονείς στο πρόγραμμα, πιθανότατα λόγω έλλειψης γνώσεων ή εμπειρίας στη διαχείριση ομάδας ενηλίκων.

Το κενό αυτό έρχονται να καλύψουν οι Σχολές Γονέων με τα προγράμματα «Συμβουλευτική Γονέων»και «Σχέσεις σχολείου οικογένειας» δεδομένου ότι βασικός στόχος των σχολών Γονέων είναι η βελτίωση της επικοινωνίας στην οικογένεια και της επικοινωνίας σχολείου –οικογένειας (Κουτσοκώστα, Α., 2008).

Μέσα από τα Προγράμματα Προαγωγής Υγείας επιδιώκεται στήριξη και ενδυνάμωση της οικογένειας με σκοπό την εξομάλυνση των σχέσεων της οικογένειας

μέσα από την επικοινωνία και τον διάλογο και την υγιή κοινωνικοποίηση των εφήβων μέσα από την οικογένεια.

Η Αγωγή Υγείας της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Αχαΐας πραγματοποίησε τη σχολική χρονιά 2006-2007 τέτοιες συναντήσεις σε σχολεία που υλοποιούνται Προγράμματα Αγωγής Υγείας με γονείς μαθητών του Προγράμματος αλλά και τους υπόλοιπους γονείς, με ψυχολόγο και κοινωνιολόγο, όπου συζητήθηκαν θέματα εφηβείας, σχέσεων, δυσκολιών, ορίων κ.α. Οι εντυπώσεις των γονέων και των εκπαιδευτικών ήταν πολύ θετικές.

Παράλληλα, στα πλαίσια του Πιλοτικού Προγράμματος «Εφηβοι και αλκοόλ» που υλοποιήθηκε στο Νομό Αχαΐας, έγιναν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2006-07, ανοικτές συναντήσεις με γονείς και εκπαιδευτικούς σε σχολεία της περιοχής. Στόχος των συναντήσεων αυτών, οι οποίες συνεχίζονται, είναι η κινητοποίηση της σχολικής κοινότητας για την προστασία των μαθητών από την χρήση αλκοόλ (π.χ. σε σχολικές ψυχαγωγικές εκδηλώσεις και εκδρομές).

Μ' αυτόν τον τρόπο τα Προγράμματα Προαγωγής Υγείας γίνονται αφορμή στενότερης σύνδεσης και συνεργασίας των γονέων με το σχολείο, με τη δυνατότητα δημιουργίας ομάδων γονέων που θα λειτουργήσουν σύμφωνα με το πρότυπο του Σχολείου Προαγωγής Υγείας (Βάρου, Κ., Παπαφιλιππoπούλου, Β., 2008).

ΟΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ «ΣΧΟΛΕΣ ΓΟΝΕΩΝ» ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Οι Σχολές Γονέων της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Γ.Γ.Ε.Ε.) του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων υλοποιούνται μέσω του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.) σε όλους τους νομούς της χώρας και εντάσσονται στο ΕΠΕΑΕΚ, συγχρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ελληνικό Δημόσιο.

Σκοπός είναι η συστηματική ενημέρωση και εκπαίδευση γονέων ανεξάρτητα από ηλικία, εθνική προέλευση, οικονομικό ή κοινωνικό επίπεδο. Θέματα, τα οποία αναπτύσσονται είναι η αποτελεσματική επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας αλλά και ανάμεσα στους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, η βελτίωση των γνώσεων των γονέων σχετικά με τις ψυχικές, κοινωνικές, πνευματικές ανάγκες των παιδιών σε κάθε στάδιο ανάπτυξής τους, τη βελτίωση των γνώσεων των γονέων και την ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση δύσκολων συμπεριφορών των παιδιών (Γεωργίου, Ν., Βαχλιώτη, Ε., Θεοδοσοπούλου, Μ., Κωτσάκης, Β., Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, ΥΠ.Ε.Π.Θ.).

Η επικοινωνία και η ανάπτυξη εποικοδομητικών διαπροσωπικών σχέσεων αποτελούν βασικά θέματα σε ένα τμήμα Συμβουλευτικής Γονέων. Οι καλές σχέσεις επικοινωνίας με την οικογένεια βοηθούν τα παιδιά να βελτιώσουν τις σχέσεις τους με άλλα πρόσωπα, να δίνουν λύσεις, να αυξάνουν την αυτοεκτίμησή τους, να δείχνουν υπευθυνότητα (Κουτσοκώστα, Α., 2008).

«ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ»

Το Συνέδριο με θέμα *«Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής»* πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Δράσης 7 «Ευαισθητοποίηση Τοπικής Κοινωνίας και Επιχειρήσεων» του Έργου «ΕΠΙ

ΤΡΟΧΩΝ: Επόμενη Στάση Αγορά Εργασίας» της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (75%) και το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (25%). Το Έργο υλοποιείται από την Αναπτυξιακή Σύμπραξη ''ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ'', η οποία απαρτίζεται από 10 εταίρους.

Το έργο ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ: Επόμενη Στάση Αγορά Εργασίας, υλοποιεί η αναπτυξιακή σύμπραξη ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας και έχει σαν στόχο την αντιμετώπιση και την ενσωμάτωση στο χώρο εργασίας των παιδιών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Το Έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο κατά 75% και το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας κατά 25%.

Η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου είναι ένα πρόβλημα το οποίο τροφοδοτεί και τη νεανική παραβατικότητα και δημιουργεί, τον εξαιρετικά υψηλό δείκτη ανεργίας που παρατηρείται σε αυτές τις ηλικίες στην ελληνική πραγματικότητα. Ο στόχος του προγράμματος δεν είναι φυσικά να λύσει το πρόβλημα της σχολικής διαρροής. Είναι να μελετήσει το φαινόμενο, να εκπονήσει διάφορες μεθοδολογίες και να προσπαθήσει να ευαισθητοποιήσει την ελληνική κοινωνία απέναντι στα ζητήματα αυτά, να διαμορφώσει δηλαδή όρους για μια πολιτική παρέμβαση και αντιμετώπιση ενός τόσο σημαντικού προβλήματος (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

Η συμμετοχή στην Αναπτυξιακή Σύμπραξη ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ δίνει την δυνατότητα αξιοποίησης της κοινωνικής εταιρικότητας τόσο σε κεντρικό επίπεδο, συνεργασία δημοτικών υπηρεσιών, αυτοδιοικητικών φορέων, επιστημονικών οργανώσεων, ιδιωτικών φορέων, όσο και σε τοπικό. Ιδιαίτερα μέσο της δράσης της κινητής μονάδας, αλλά και συνεργασίας των τοπικών αρχών, των ΜΚΟ και για την προσέλκυση εθελοντών, με την λειτουργία πιλοτικών δομών γίνονται προσπάθειες αντιμετώπισης της εγκατάλειψη από τους εφήβους του σχολικού περιβάλλοντος που παράγει, έτσι όπως όλες οι μελέτες δείχνουν, παραβατικότητα, νεανική αντικοινωνική συμπεριφορά και αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης ενός αρκετά ανησυχητικού υψηλού δείκτη ανεργίας των νέων στην χώρα μας.

Το πρόγραμμα αυτό, απευθύνεται σε νέους που έχουν εγκαταλείψει την βασική εκπαίδευση, δηλαδή το Γυμνάσιο ή έχουν εγκαταλείψει το Λύκειο και δεν έχουν τα απαραίτητα προσόντα για να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Αφορά νέους και νέες 16-28 χρονών, και δοκιμάζοντας νέες μεθόδους φιλικές στους νέους, τους βοηθάει να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους για να μπορέσουν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, σε καλύτερες θέσεις εργασίας.

Οι κυριότερες ενέργειες του προγράμματος, είναι ο εφοδιασμός των νέων με επαγγελματικά προσόντα αλλά και με κοινωνικά προσόντα μέσα από πειραματική εφαρμογή νέων πρακτικών ενδυνάμωσης των ευάλωτων νέων, τα εργαστήρια ενδυνάμωσης, η παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής σταδιοδρομίας με έμφαση στην καταπολέμηση των στερεοτύπων και τα τυπικά ανδρικά και γυναικεία επαγγέλματα. Η δικτύωση και συνεργασία των φορέων κατάρτισης, απασχόλησης, προσανατολισμού, η διαμόρφωση και η λειτουργία κινητής μονάδας παροχής συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού για νέους που διαρρέουν από την εκπαίδευση, είναι ένα λεωφορείο που έχει διαμορφωθεί, για να παρέχει αυτές τις

υπηρεσίες. Η τοποθέτηση των νέων της ομάδας στόχου σε θέσεις εργασίας με προοπτικές και ποιότητα.

Αυτό που μπορεί να γίνει είναι αυτά τα άτομα να αισθανθούν ότι μπορούν να είναι αποτελεσματικά και ενεργά, να ενισχυθεί η αυτοπεποίθησή τους, είτε να γυρίσουν σε κάποια μορφή εκπαίδευσης, όπως είναι τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας ή τα νυχτερινά σχολεία.

Με γνώμονα τις ανάγκες των νέων το έργο με την λειτουργία των μονάδων πληροφόρησης και προσανατολισμού νέων, διαμορφώνει ένα υποστηρικτικό περιβάλλον, τέτοιο το οποίο να αποβλέπει στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ενσωμάτωση και αποδοχή αυτών των ατόμων. Επιδιώκεται μέσα από τις μονάδες η κινητοποίηση των ατόμων, που ακούσαμε και πρωτύτερα ότι είναι πάρα πολύ βασικό και ουσιαστικό κομμάτι. Η ενδυνάμωση των ατόμων μέσω απόκτησης κοινωνικών προσόντων, ο εφοδιασμός τους και με επαγγελματικά προσόντα, με απώτερο στόχο την τοποθέτηση τους σε μια θέση εργασίας έχοντας παράλληλα και υποστήριξη.

Όλο το φάσμα των υπηρεσιών που παρέχεται στις μονάδες, τις καθιστά ως ένα ενιαίο σημείο επαφής, που είναι η ελληνική ορολογία του one stop shop Μονάδες όπου κάποιος προσερχόμενος μπορεί να λάβει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών.

Μονάδες συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού νέων λειτουργούν στις τέσσερις περιοχές εφαρμογής τους έργου. Στο Βύρωνα για τις περιοχές Βύρωνα, Υμηττού, Καισαριανής και στο κέντρο της Αθήνας για τις περιοχές του κέντρου, Γκάζι, Σεπόλια, Ακαδημία Πλάτωνα που έχουν σχετικά υψηλή διαρροή, υπό την ευθύνη και σε χώρους της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΣΤΙΑ στην Ελευσίνα σε χώρο του ΚΕΤΕΚ του ΟΑΕΔ υπό την ευθύνη του ΙΕΚΕΠ και στην Αλεξανδρούπολη στο Κέντρο Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου υπό την ευθύνη και εποπτεία του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δ.Π.Θ. και εν μέρει για κάποιες δράσεις της Επαγγελματικής Κατάρτισης Α.Ε..

Οι μονάδες αυτές στελεχώνονται από συμβούλους νέων, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς συμβούλους προσανατολισμού, οι οποίοι έχουν καταρτιστεί ώστε να αναλάβουν δράση. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται ξεκινούν αρχικά από μια βασική διερεύνηση αναγκών των νέων, των κοινωνικών, εκπαιδευτικών και επαγγελματικών τους αναγκών. Εν συνεχεία παρέχουν έγκυρη και κατάλληλη πληροφόρηση, πληροφόρηση για ευκαιρίες εκπαίδευσης, κατάρτισης, προώθησης στην αγορά εργασίας, που είναι σημαντικό γι αυτά τα παιδιά, γιατί έχοντας φύγει από το εκπαιδευτικό σύστημα δεν λαμβάνουν πλέον πληροφορίες εκπαίδευσης, ενώ αρκετοί από αυτούς δεν βρίσκονται και στην αγορά εργασίας (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ (ΣΕΠ) ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

Στόχοι του ΣΕΠ, ως εφαρμογή στο σχολικό περιβάλλον, θεωρητικά είναι οι εξής: να βοηθήσει το άτομο να αποκτήσει αυτογνωσία, να του δώσει πληροφόρηση για δυνατότητες εκπαίδευσης και αγορά εργασίας, να το βοηθήσει στη λήψη αποφάσεων που ταιριάζουν με τα ενδιαφέροντά τους, τις προτιμήσεις τους, τους στόχους που βάζουν και να το βοηθήσει να διαχειριστεί τις δυσκολίες των

μεταβατικών σταδίων. Επίσης, έχει αναλάβει να διαγνώσει ποια άτομα κινδυνεύουν, απειλούνται να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση και να τα βοηθήσει να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.

Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (ΣΕΠ), στα χρόνια που εφαρμόζεται στο σχολείο, ωστόσο, δεν φαίνεται να ασχολήθηκε με κάθε τομέα για τον οποίο δημιουργήθηκε και εφαρμόστηκε. Σε επίπεδο ΣΕΠ, σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού, υπάρχει διάταξη από το Υπουργείο που λέει, ότι αν υπάρχει μέσα σε ένα σχολείο επιμορφωμένος έστω και σε ένα βραχύβιο πρόγραμμα εκπαιδευτικός, αυτός πρέπει να πάρει το ΣΕΠ. Παρόλα αυτά αντί να το κάνουν κατάλληλοι άνθρωποι, το κάνει όποιος περισσεύει προκειμένου να συμπληρωθεί το ωράριο.

Στην Κύπρο που έχουν πολύ λίγες σχολικές μονάδες, κάθε σχολική μονάδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, έχει έναν σύμβουλο προσανατολισμού. Από το δημοτικό, κάνουν επαφές με τα δημοτικά και παίρνουν τα παιδιά, τα υποδέχονται όταν φτάνουν στο γυμνάσιο και τα παρακολουθούν. Είναι εξειδικευμένοι σε μεταπτυχιακό επίπεδο καθώς πρόκειται για συμβουλευτική και προσανατολισμό. Δεν είναι μόνο προσανατολισμός, ένα τεχνικό σύστημα πληροφόρησης ή αυτή η σχολή έχει τόσα μόρια είναι εκεί, μπες εσύ, βγές εσύ ή οτιδήποτε. Ωστόσο για χρόνια ο ΣΕΠ εφαρμόζεται χωρίς εξειδικευμένους ανθρώπους ενώ έχει καθιερωθεί ως η γνωστή «ώρα του παιδιού» (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

πρόγραμμα επαγγελματικού προσανατολισμού

Όσον αφορά τον επαγγελματικό προσανατολισμό, οι σύμβουλοι έχουν στην διάθεση τους ένα ειδικό πρόγραμμα επαγγελματικού προσανατολισμού. Ένα ηλεκτρονικό πρόγραμμα με το όνομα ΠΥΞΙΔΑ, το οποίο αφορά νέους από 15-25 ετών που έχουν διαρρεύσει από την εκπαίδευση και είναι έτσι σχεδιασμένο ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες αυτών των ατόμων και στα προβλήματα τους. Το πρόγραμμα αυτό είχε δημιουργηθεί εξαρχής στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ του δεύτερου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με ανάθεση προς το ΙΕΚΕΠ.

Αυτό το πρόγραμμα έχει στόχο να βοηθήσει τους νέους να επιλέξουν ένα ή κάποια επαγγέλματα αφού πρώτα όμως τα παιδιά εξερευνήσουν τόσο τον εαυτό τους όσο και τον κόσμο των επαγγελμάτων. Οι νέοι έχουν την δυνατότητα μέσα από το πρόγραμμα να πάρουν πληροφορίες για τα επαγγέλματα: τι κάνει ένας συγκεκριμένος επαγγελματίας, τι δεξιότητες/ικανότητες χρειάζεται να διαθέτει κάποιος για να ασκήσει αυτό το επάγγελμα, σε ποιες συνθήκες εργασίας το παρέχει, καθώς επίσης και που μπορεί να εκπαιδευτεί και να καταρτιστεί.

Στη συνέχεια οι νέοι μέσα από ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, αξιολογούν τα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις τους και σύμφωνα με τις απαντήσεις, ο υπολογιστής τους βγάζει κάποια προτεινόμενα επαγγέλματα. Μαζεύοντας όλες αυτές τις πολύτιμες πληροφορίες τόσο από την διαδικασία της ΠΥΞΙΔΑΣ, όσο και από τη γενικότερη διαδικασία επαγγελματικού προσανατολισμού, μέσο της συνέντευξης, ο σύμβουλος μαζί με το νέο φτάνουν στο σημείο να καταρτίσουν ένα ατομικό σχέδιο δράσης: το πώς θα κινηθεί το παιδί φεύγοντας από τη μονάδα, είτε εντός έργου, είτε εκτός έργου το οποίο ατομικό σχέδιο δράσης προσφέρει πολλές εναλλακτικές.

Το ατομικό σχέδιο δράσης, καθώς επίσης οποιοδήποτε άλλο έντυπο ή γενικά οτιδήποτε αποκομίσει ο νέος από τη συμμετοχή του στο έργο, συγκεντρώνονται σε αυτό που αποκαλείται ως τετράδιο προσωπικής εξέλιξης του νέου. Πρόκειται για ένα παιδαγωγικό εργαλείο, το οποίο συμπληρώνει ο νέος με την υποστήριξη του συμβούλου και στοχεύει στο να βοηθήσει το άτομο να παρακολουθεί και να αξιολογεί, να ελέγχει την εξέλιξη του εκπαιδευτική και επαγγελματική. Απώτερος σκοπός είναι ακόμη και με το πέρας του προγράμματος τα παιδιά να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν αυτό το εργαλείο, ώστε να το εμπλουτίζουν με νέα πράγματα στα οποία θα έχουν εμπλακεί μετά το έργο.

Απ' όλη αυτή την διαδικασία διέρχονται όλοι οι νέοι που έχουν διαρρεύσει από την εκπαίδευση και προσέρχονται στις μονάδες και εδώ ο στόχος που έχει τεθεί είναι να παραχθούν υπηρεσίες προσανατολισμού σε τετρακόσια δέκα άτομα. Οι νέοι αυτοί μπορούν, εάν το επιθυμούν να επιστρέψουν στην εκπαίδευση, είτε τη θεσμική σε εσπερινό σχολείο, σε τεχνικό σχολείο, είτε στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας και στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ, ή να ενταχθούν σε κάποιες δράσεις του έργου.

Για νέους οι οποίοι έχουν κάποιες ιδιαίτερες ανάγκες, χρίζουν μια πιο ειδικής, ψυχολογικής υποστήριξης όπως είναι τα άτομα με αναπηρία, οι χρήστες ουσιών, οι ψυχικά πάσχοντες, οι σύμβουλοι τους παραπέμπουν και διαμεσολαβούν ώστε να πάνε σε κατάλληλους φορείς για να αναλάβουν αυτές τις υπηρεσίες (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

το εργαστήριο ενδυνάμωσης νέων

Δεδομένου ότι δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη πολιτική και ούτε έχει ληφθεί κάποια μέριμνα για να αντιμετωπιστούν οι ελλείψεις σε εκπαιδευτικό επίπεδο των ατόμων εγκαταλείπουν το σχολείο εξαιτίας αδυναμιών, το εργαστήριο ενδυνάμωσης νέων στοχεύει στην ενίσχυση των εκπαιδευτικών και κοινωνικών τους προσόντων. Οι νέοι έχουν την δυνατότητα να ενισχύσουν την προφορική και γραπτή επικοινωνία, να βελτιώσουν αριθμητικές ικανότητες, να εξοικειωθούν με την χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, να βελτιώσουν την ικανότητα τους στο σχεδιασμό της σταδιοδρομίας τους και σε πιο πρακτικά πράγματα, όπως να διαμορφώσουν ένα βιογραφικό σημείωμα, να επικοινωνήσουν με έναν εργοδότη, να συμπληρώσουν μια αίτηση, καθώς επίσης και να αποκτήσουν περισσότερη αυτοπεποίθηση, ειδικά εντός εργασιακού χώρου μέσα από διάφορες δραστηριότητες διεκδικητικότητας.

Ειδικά σε αυτό, ένα σημαντικό μέρος των εργαστηρίων στοχεύει στο να καλύψει αυτή ακριβώς την έλλειψη κοινωνικοποίησης και ομαδικότητας, τα οποία κυρίως παρέχονται μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από την ενότητα οργάνωση μικρών έργων, όπου εκεί οι νέοι με την βοήθεια του εκπαιδευτή – εμψυχωτή, αναλαμβάνουν να εκτελέσουν ένα μικρό έργο. Αναλαμβάνει ο καθένας τους και ένα ρόλο, παίρνουν ανατροφοδότηση από τον εκπαιδευτή και φτάνουν σε ένα αποτέλεσμα, ένα θετικό επίτευγμα.

Βασικά και καινοτόμα στοιχεία αυτών των εργαστηρίων, είναι πρώτα απ' όλα το δικαίωμα επιλογής, γιατί οι ίδιοι οι νέοι επιλέγουνε ποια ενότητα θα παρακολουθήσουνε, μετά την διαδικασία του επαγγελματικού προσανατολισμού που θα έχει φανεί ποιες είναι οι εκπαιδευτικές τους ανάγκες ενώ η προσέγγιση που υπάρχει σε όλο το εργαστήριο είναι περισσότερο βιωματικές ασκήσεις, βιωματικός

χαρακτήρας και λιγότερο θεωρητικές προσεγγίσεις (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

Γίνεται λοιπόν μια προσπάθεια να καλυφθούν τα εκπαιδευτικά κενά των νέων και να ενισχυθούν τα κοινωνικά τους προσόντα. Ωστόσο για την επιτυχή και ομαλή ένταξη τους στην αγορά εργασίας είναι απαραίτητη και η απόκτηση επαγγελματικών προσόντων. Ειδικότερα τη στιγμή που αφενός από τη μια οι θέσεις των ανειδίκευτων ατόμων τείνουν να μειώνονται, αφετέρου τα προγράμματα κατάρτισης που υλοποιούνται αυτή τη στιγμή, δεν απευθύνονται σε νέους που δεν έχουν απολυτήριο λυκείου, και πολύ περισσότερο σε αυτούς που δεν έχουν απολυτήριο γυμνασίου. Αυτήν ακριβώς την ανάγκη έρχεται να καλύψει η υλοποίηση επιδοτούμενων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης μέσα από το έργο.

Για την περιοχή της Αθήνας λειτουργεί πρόγραμμα κατάρτισης στη μαγειρική και στο αντικείμενο «βοηθητικές εργασίες γραφείου με χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή». Στην Ελευσίνα υλοποιείται πρόγραμμα στο αντικείμενο «αποθηκάριοι με χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή», ενώ επίσης στην Αλεξανδρούπολη έχουν ξεκινήσει προγράμματα κατάρτισης στα αντικείμενα των σερβιτόρων και εστιατορικής τέχνης.

Τα προγράμματα αυτά είναι διάρκειας διακοσίων ωρών και καθώς η διαδικασία ένταξης ατόμων στην αγορά εργασίας απαιτεί περισσότερο πρακτικές προσεγγίσεις, είναι έτσι δομημένα ώστε οι περισσότερες ώρες, 120, να είναι πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις και λιγότερες ώρες η θεωρητική τους κατάρτιση.

Στο πλαίσιο των μονάδων του έργου ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ, γίνονται προσπάθειες να τοποθετηθούν οι νέοι σε επιχειρήσεις, για κάποιους αμέσως μετά την διαδικασία προσανατολισμού, που θα έχει φανεί ότι ίσως να μην χρειάζεται να περάσουν από κάποιο εργαστήριο ή να μπουν σε κάποια κατάρτιση, για κάποια άλλα άτομα με τη λήξη της πρακτικής άσκησης από τα προγράμματα καταρτίσεων και για κάποιους άλλους μετά το πρόγραμμα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας. Πάντα με γνώμονα τα ενδιαφέροντα από τη μια και τις ικανότητες των νέων και τα χαρακτηριστικά των προσφερόμενων θέσεων εργασίας.

Σε όλη αυτή την διαδικασία, οι νέοι υποστηρίζονται από τους συμβούλους νέων που υπάρχουν στις μονάδες, αλλά και από εθελοντές και εθελόντριες που έχουν εμπλακεί στο έργο. Οι εθελοντές αυτοί που είναι στην ίδια ηλικιακή ομάδα με την ομάδα στόχο, ηλικίας από 18-30, λειτουργούν περισσότερο στο να υποστηρίξουν και να ενθαρρύνουν τους νέους παίρνοντας λίγο τη μορφή των role models. Λειτουργούν ως θετικά πρότυπα για να τους εντάξουν στο έργο, γιατί έχει βρεθεί ότι το peer counseling, η υποστήριξη μέσα από την ομήγυρη, από τους συνομηλίκους, λειτουργεί ενθαρρυντικά, υποκινητικά για ευάλωτους νέους. Για να αναλάβουν αυτό το ρόλο οι εθελοντές έχουνε εκπαιδευτεί ειδικά στο πώς να προσεγγίζουν, πώς να επικοινωνούν με την ομάδα στόχο και ποια είναι τα χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας.

Επίσης μέσα από μια Επιτροπή νέων που έχουν συστήσει οι ίδιοι οι εθελοντές με την βοήθεια των συμβούλων, υπό την εποπτεία των οποίων πρέπει να πούμε ότι βρίσκονται καθ' όλη την εμπλοκή τους στο έργο, παρέχουν ανατροφοδότηση για την πορεία του έργου και ο στόχος είναι σε κάποια φάση σε αυτή την Επιτροπή νέων, να ενταχθούν και νέοι της ομάδας στόχου, όπου έτσι υπάρχει και μια περισσότερο ενεργό συμμετοχή των ίδιων των ωφελούμενων στο έργο.

Τέλος, είναι οι εθελοντές κυρίως αυτοί που έρχονται και σε άμεση επαφή με την τοπική κοινωνία, γιατί μπορούν να λειτουργήσουν περισσότερο ως ενεργοί

πολίτες, ως πολλαπλασιαστές για την ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας, πάνω στο ζήτημα της σχολικής διαρροής. Και είναι αυτή η τοπική κοινωνία που δίνει το πλαίσιο και τις συνθήκες στις οποίες μπορεί να λειτουργήσει το συγκεκριμένο πρόγραμμα, αλλά και οποιοδήποτε πρόγραμμα. Στόχος είναι να μπορέσει ο κάθε Δήμος να ενημερώσει τις κοινωνικές υπηρεσίες, την εκπαιδευτική κοινότητα, το τοπικό δίκτυο επιχειρήσεων, τους τοπικούς φορείς απασχόλησης για τις ευκαιρίες που δίνονται στο πλαίσιο του έργου και για το όφελος που υπάρχει τόσο για τους νέους, όσο και για τις επιχειρήσεις και εντέλει για όλη την κοινωνία. Τέτοιες ενέργειες που έχουν αναλάβει ήδη κάποιοι Δήμοι (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

η κινητή μονάδα πληροφόρησης και προσανατολισμού νέων

Στο πλαίσιο του έργου ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ, επόμενη στάση αγορά εργασίας, εκτός από τις τρεις σταθερές μονάδες στην περιοχή της Αττικής, λειτουργεί και η κινητή μονάδα πληροφόρησης και προσανατολισμού νέων. Είναι προφανές ότι οι τρεις μονάδες που αναφέρθηκαν προηγουμένως, δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες όλων των περιοχών της Αττικής. Το κενό αυτό λοιπόν, έρχεται να καλύψει η κινητή μονάδα συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού.

Είναι γεγονός ότι η διαδικασία ένταξης ή επανένταξης νέων ατόμων που έχουν διαρρεύσει από το σχολείο, στο επαγγελματικό και κοινωνικό επίπεδο απαιτεί κάποιες πρακτικές προσέγγισης οι οποίες σχετίζονται άμεσα με τη συγκεκριμένη ομάδα στόχου. Αυτό σημαίνει ότι οι νέοι και οι νέες που αντιμετωπίζουν προβλήματα, δεν προσεγγίζουν και δεν εμπιστεύονται εύκολα τις συμβουλευτικές υπηρεσίες ή τις υπηρεσίες προσανατολισμού και πληροφόρησης και γι' αυτό κρίθηκε αναγκαίο οι σύμβουλοι να προσεγγίσουν τους νέους στους χώρους που οι δεύτεροι συχνάζουν και ίσως με αυτό τον τρόπο να κερδίσουν περισσότερο, ή μάλλον πιο εύκολα την εμπιστοσύνη τους.

Από την άποψη αυτή λοιπόν, η κινητή μονάδα προσανατολισμού και πληροφόρησης, συνιστά καινοτομία γιατί με αυτό τον τρόπο, μεταφέρεται μια πετυχημένη πρακτική, που εφαρμόζεται σε πολύ διαφορετικούς μέχρι στιγμής τουλάχιστον τομείς, όπως αυτός της αιμοδοσίας ή της προληπτικής ιατρικής, στον τομέα της συμβουλευτικής και του προσανατολισμού. Θα πρέπει εδώ να επισημάνουμε ότι η κινητή μονάδα ως πιλοτικό έργο, φέρνει ορισμένα καινοτόμα χαρακτηριστικά που συνοπτικά μπορεί να αναφερθούν στα εξής:

Πρώτον, καλύπτει τις ανάγκες νέων στην περιοχή της Αττικής, που δεν υπάρχουν αντίστοιχες σταθερές μονάδες.

Δεύτερον, κινητοποιεί και ευαισθητοποιεί με την παρουσία της, τις τοπικές κοινωνίες, δεδομένου ότι θα πρέπει να γίνεται μια προσυνεννόηση με τους αρμόδιους τοπικούς φορείς και μια ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας πριν από κάθε δρομολόγιο - επίσκεψη που κάνει η κινητή μονάδα.

Τρίτον, φέρνει κοντά το προσωπικό διαφόρων υπηρεσιών από τις οποίες στελεχώνεται.

Η μονάδα στελεχώνεται από εκπαιδευμένους συμβούλους νέων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, στην διάθεση των οποίων βρίσκεται ένα πλήρως εξοπλισμένο μεταφορικό μέσο, ένα λεωφορείο του ΟΑΣΑ, για τη λειτουργία του οποίου αρμόδιος και υπεύθυνος είναι ο ίδιος ο ΟΑΣΑ, το οποίοι λεωφορείο περιλαμβάνει τρία ξεχωριστά γραφεία εξοπλισμένα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, το ηλεκτρονικό πρόγραμμα του επαγγελματικού προσανατολισμού ΠΥΞΙΔΑ που

αναφέρθηκε και προηγουμένως, οδηγούς εφαρμογής των συμβούλων νέων, χαρτοφύλακες επαγγελματικού προσανατολισμού, υλικό του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και πληροφοριακό υλικό για τους νέους.

Οι σύμβουλοι νέων της κινητής μονάδας, επισκέπτονται περιοχές της Αττικής μετά από συνεννόηση πάντα με την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Παρέχουν λοιπόν, υπηρεσίες εξατομικευμένης συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, σε ευάλωτους νέους και νέες, συμβάλουν στην κινητοποίηση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και συμβάλουν στην διασύνδεση και επικοινωνία του προσωπικού αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών που ασχολούνται με τέτοιους νέους.

Μέχρι στιγμής η κινητή μονάδα έχει πραγματοποιήσει είκοσι δρομολόγια σε έντεκα διαφορετικούς Δήμους (Δήμος Αγίας Βαρβάρας, ο Δήμος Αγίων Αναργύρων, Αιγάλεω, Βάρης, Βύρωνα, ο Δήμος Γαλατσίου, Κερατσινίου, Πειραιά, ο Δήμος του Ρέντη, ο Δήμος του Ταύρου και του Χαλανδρίου). Από τα μέχρι στιγμής γεγονότα, δεδομένου της δυσκολίας προσέγγισης της συγκεκριμένης ομάδας στόχου, τα αποτελέσματα είναι μάλλον ενθαρρυντικά και πάντως δείχνουν να κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση. Θα πρέπει να επισημανθεί, ότι πολύ σημαντικό ρόλο στην προσέλευση των νέων, διαδραματίζει η κινητοποίηση από την πλευρά της τοπικής κοινωνίας, η σωστή δημοσιοποίηση και η όσο το δυνατόν καλύτερη δικτύωση των υπηρεσιών και τον τοπικών φορέων.

Τα προβλήματα ωστόσο, φαίνεται να είναι πολλά. Ξεκινούν από την ίδια την νοοτροπία της κοινωνίας μας και εμπλέκουν τελικά το εκπαιδευτικό μας σύστημα, το σύστημα προώθησης απασχόλησης, την λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΜΠΛΕΥΣΗ

Στο Δήμο Αγίας Βαρβάρας λειτούργησε πρόγραμμα EQUAL, το οποίο ονομάστηκε ΣΥΜΠΛΕΥΣΗ και είχε ομάδα στόχου τους νέους χαμηλών προσόντων 16-24 ετών, οι οποίοι ξεκίνησαν συμβουλευτική στον Δήμο με συμβούλους απασχόλησης και μετά από τις τρεις, τέσσερις πρώτες συναντήσεις υπήρχε ακόμα και από αυτό σχολική διαρροή. Οπότε δεν αρκεί μόνο η πρόθεση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της τοπικής κοινωνίας, είναι και η στάση και η προσωπικότητα το προφίλ αυτών των ατόμων (Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής», 2007).

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στο βιβλίο της η Βάσω Αρτινοπούλου παραθέτει κάποια παραδείγματα χωρών-μέλη της Ευρωπαϊκή Ένωσης, στις οποίες εφαρμόζονται κάποια προγράμματα πρόληψης της παρέκκλισης στο χώρο του σχολείου. Συγκεκριμένα:

Στη Σουηδία εφαρμόστηκε πρόγραμμα προώθησης των θεμελιακών αξιών που είναι επικεντρωμένες στην ενίσχυση της δημοκρατίας στο σχολείο και την κοινωνία με τη λογική ότι μόνο μέσα από την καθιέρωση αυτών των αξιών είναι δυνατόν να

προληφθούν ο εκφοβισμός, η βία, η ξενοφοβία, η σεξουαλική παρενόχληση και άλλες μορφές βίας που πηγάζουν από την έλλειψη σεβασμού για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Το πρόγραμμα αυτό είχε ετήσια διάρκεια στα σχολεία της Σουηδίας και υποστήριξε τις υπαρκτές μορφές δημοκρατίας και της επιρροής της στους μαθητές.

Επιπλέον, καθιερώθηκε συνεργασία μεταξύ σχολείου και τοπικής κοινωνίας ενώ ιδρύθηκαν συγκεκριμένοι φορείς προκειμένου να βρουν εφαρμογή δεδομένοι στόχοι της Σουηδικής πολιτικής. Σε εθνικό-κεντρικό επίπεδο δημιουργήθηκε το «Κεντρικό Δίκτυο κατά του εκφοβισμού». Πρόκειται για τη θεσμική δικτύωση ενός μεγάλου αριθμού κυβερνητικών οργανώσεων και φορέων, με στόχο το σχεδιασμό και την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της βίας. Εκδίδει σχετικές οδηγίες και δεσμευτικούς κανονισμούς και αποτελείται από 30 περίπου οργανώσεις και αρχές. Σε περιφερειακό-τοπικό επίπεδο λειτούργησε το «Σχέδιο Δράσης κατά του εκφοβισμού». Οι τοπικές κοινωνίες έχουν εδώ το σύνολο της ευθύνης για τα σχολεία που βρίσκονται στα όριά τους. Προτεραιότητα των τοπικών αρχών είναι η ενθάρρυνση των σχολικών μονάδων για την ανάπτυξη σχεδίων δράσης κατά της βίας. Η τοπική κοινωνία με τη σειρά της υποχρεούται να στηρίξει το πρόγραμμα για κάθε σχολείο μέσα από την παροχή κοινωνικοψυχολογικών υπηρεσιών. Τέλος, στο σχολικό μικρο-επίπεδο, λειτούργησε η πολιτική του σχολείου με την ανάπτυξη και την αξιολόγηση συγκεκριμένων προγραμμάτων. Στην αξιολόγηση αυτών των προγραμμάτων επισημαίνεται ότι ακόμη δεν υπάρχει μια σαφής προσέγγιση για τη φύση του προβλήματος που αντανακλάται σε μερική αναποτελεσματικότητα στους χειρισμούς για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης. Γονείς και μαθητές σπανίως παίζουν έναν ενεργό ρόλο και η συμμετοχή τους εξαντλείται στην ενημέρωση και την πληροφόρηση για το θέμα. Επίσης, το επίπεδο συνεργασίας με τους υπόλοιπους φορείς της τοπικής κοινωνίας βρίσκεται ακόμη σε χαμηλό επίπεδο και παρατηρούνται προβλήματα συντονισμού μεταξύ των υπηρεσιών. Όμως ο βαθμός της συμμετοχής των σχολείων και των τοπικών φορέων στο πρόγραμμα δράσης αυξάνεται διαχρονικά (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 25-37). Τέλος, η Σουηδία εντάσσει το πρόγραμμα πρόληψης της σχολικής βίας στα θέματα ασφάλειας, οδικής συμπεριφοράς, συμπεριφοράς σε σχέση με τα ατυχήματα, στην πρόληψη του αλκοόλ και στα δικαιώματα του παιδιού (Σώκου, Κ, 2003).

Τα κοινά χαρακτηριστικά όλων των προγραμμάτων που εφαρμόζονται στα σουηδικά σχολεία για την πρόληψη της βίας είναι:

- Η διερεύνηση της γνώμης και των στάσεων των μαθητών για το σχολικό κλίμα, τη βία και τον εκφοβισμό στο σχολείο τους.
- Ο ορισμός ατόμου ή επιτροπής που ασχολείται με το ζήτημα στο συγκεκριμένο σχολείο.
- Συχνές σχολικές συνεδριάσεις για το θέμα της βίας και του εκφοβισμού και σύσφιγξη των σχέσεων μεταξύ μαθητών και διδακτικού προσωπικού.
- Ενδυνάμωση της ατομικής ευθύνης των μαθητών για καταγγελία των περιστατικών εκφοβισμού και για την προστασία των συμμαθητών τους. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία μαθητές δέχονται ειδική εκπαίδευση και χρησιμοποιούνται για υποστήριξη στους νεότερους μαθητές.
- Ανάπτυξη πρωτοβουλιών των ίδιων των μαθητών με στόχο την ειρηνική επίλυση των διαφορών, τη διαμεσολάβηση και τη μη βίαιη επικοινωνία.

- Εντατικοποίηση της επιτήρησης των μαθητών από τους δασκάλους κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων, των γευμάτων και του ελεύθερου χρόνου τους.
- Συνεχής εκπαίδευση και επιμόρφωση των δασκάλων για το θέμα της βίας τουλάχιστον μια φορά το χρόνο (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 37-38).

Στην Ολλανδία, επίσης, εφαρμόστηκαν προληπτικά μέτρα κατά της βίας στα σχολεία. Το 1992 αναπτύχθηκε, σε εθνικό επίπεδο, το Σχέδιο για την Πρόληψη της Σεξουαλικής Παρενόχλησης, όπου περιλαμβάνεται η πολιτική της κυβέρνησης για το θέμα αυτό στα σχολεία. Το Σχέδιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου στα σχολεία, όπως το διορισμό έμπιστου συμβούλου, την καθιέρωση επιτροπής καταγγελιών, το σχεδιασμό της διαδικασίας καταγγελίας στην ποινική δικαιοσύνη και την παροχή πληροφοριών στο ευρύτερο κοινό. Δημιουργήθηκε, επιπλέον, ένα πακέτο «αυτο-βοήθειας» για τα θύματα, το οποίο εφαρμόζεται για να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν άμεσα τα κρούσματα σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο του σχολείου.

Οργανώθηκε, επίσης, μεγάλη εκστρατεία ενημέρωσης για την ασφάλεια στο σχολείο με σκοπό την ενίσχυση των κοινωνικών δεσμών μέσα στο σχολείο, την ανάπτυξη ειδικών σχεδίων για το χειρισμό περιπτώσεων βίας και τη διαφύλαξη της χρήσης ασφαλών προσβάσεων στο κτίριο και γενικότερα της υποδομής του σχολείου.

Σε περιφερειακό-τοπικό επίπεδο, στο πλαίσιο μεμονομένων κοινοτήτων ή δήμων υπάρχει συνεργασία μεταξύ των σχολείων και των φορέων κοινωνικής πρόνοιας, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, την ανάπτυξη της σωματικής και ψυχικής υγείας των ανηλίκων, την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών και ανηλίκων. Η συνεργασία μεταξύ των σχολείων, των τοπικών φορέων και της αστυνομίας οδήγησε σε πρωτοβουλίες, όπως τα μαθήματα για την πρόληψη του εγκλήματος (σε θέματα όπως ο βανδαλισμός, η κλοπή, ο εθισμός σε ουσίες κ.λ.π.)

Τα ίδια τα σχολεία με τη σειρά τους προχώρησαν σε αξιολόγηση των προγραμμάτων που εφαρμόζονται προκειμένου για την πρόληψη και αντιμετώπιση των περιστατικών βίας. Σε κάθε σχολείο θα πρέπει αναγκαστικά να θεσπίζονται και να γνωστοποιούνται συγκεκριμένοι κανονισμοί που ενδεικτικά θα περιλαμβάνουν τα εξής:

~ θα αποδέχομαι τους συμμαθητές μου και δεν θα κάνω διακρίσεις,
~ δεν θα χρησιμοποιώ λεκτική βία ούτε προσβλητικούς χαρακτηρισμούς,
~ δεν θα ενοχλώ με την παρουσία μου άλλους ούτε θα αγγίζω τα δικά τους πράγματα,
~ εάν κάποιος με ενοχλεί, θα του ζητήσω να σταματήσει,
~ εάν αυτό δεν αρκεί, τότε θα ζητήσω βοήθεια από το δάσκαλο,
~ δεν θα απειλήσω κανένα, ούτε θα φέρω όπλα ή ναρκωτικά στο χώρο του σχολείου,
~ δεν θα χρησιμοποιώ βία ούτε στο σχολείο ούτε έξω από το σχολείο
~ θα βοηθώ τους άλλους να τηρούν αυτούς τους κανόνες.

Και το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου καλείται να λάβει ειδική επιμόρφωση για το θέμα από τα εθνικά εκπαιδευτικά συμβουλευτικά κέντρα, προκειμένου να βοηθήσει το σχολείο να αναπτύξει τα εργαλεία και τις δράσεις πρόληψης (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 41-52).

Και στη Γερμανία λαμβάνονται μέτρα και σχεδιάζονται προγράμματα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των παραβατικών καταστάσεων στα σχολεία. Έτσι, έχουν οργανωθεί *δίκτυα ενάντια στη βία*, τα οποία περιλαμβάνουν εκτός από τα σχολεία, τοπικές αρχές, αστυνομία, δικαστικές αρχές, συμβούλια πρόληψης της εγκληματικότητας, υπηρεσίες ψυχολογικής συμβουλευτικής, υπηρεσίες υποστήριξης νέων κ.λ.π. Επίσης, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη συνεχή εκπαίδευση των δασκάλων σχετικά με την αντιμετώπιση και πρόληψη της βίας στα σχολεία. Τέλος, προγράμματα και μέτρα για την ενσωμάτωση των αλλοδαπών μαθητών εισάγονται ώστε να ενισχύσουν τις σχέσεις μεταξύ του συνόλου και των εθνικών, πολιτισμικών ή θρησκευτικών μειονοτήτων (άρση των γλωσσικών εμποδίων, εκμάθηση ξένων γλωσσών, προγράμματα ανταλλαγής μαθητών, αντιρατσιστικές δραστηριότητες) (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 55-63).

Στη Δανία, ως γενική αρχή, ισχύει ότι οι μαθητές είναι «κύριοι» των κανόνων που εφαρμόζονται και εμπλέκονται οι ίδιοι στον σχεδιασμό τους. Οι κανόνες διαμορφώνονται και διατυπώνονται από τους μαθητές σε κείμενα. Παρομοίως, οι γονείς οφείλουν να σχεδιάσουν καταλόγους προσδοκιών από το σχολείο, καταλόγους με τα χαρακτηριστικά της ποιότητας της εκπαίδευσης και κατάλογο με τους κανόνες παρακολούθησης του έργου που επιτελείται στο σχολείο των παιδιών τους. Τέλος, οι δάσκαλοι πρέπει να σχεδιάσουν καταλόγους με τις προσδοκίες που έχουν από τους γονείς, έναν κατάλογο με την περιγραφή της καλής επαφής που πρέπει να έχει ο δάσκαλος με το μαθητή και έναν κατάλογο με τους κανόνες για τους δασκάλους που να αφορά στην ποιότητα της συνεργασίας με την κάθε τάξη ξεχωριστά (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 65-71).

Η εθνική πολιτική της χώρας της Ισπανίας δεν χρησιμοποιεί στρατηγικές αποκλειστικά για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας. Εστιάζεται γενικότερα στην επιθεώρηση των σχολείων, στην ποιότητα της εκπαίδευσης, στην βελτίωση του παιδαγωγικού υλικού.

Ωστόσο, οι Αυτόνομες Κοινότητες της χώρας πραγματοποιούν ευρείας έκτασης προγράμματα παρέμβασης για την πρόληψη της σχολικής βίας. Για παράδειγμα, το πρόγραμμα της Μαδρίτης «Living together is living», εφαρμόζεται σε 26 σχολεία και σαν στόχο έχει την βελτίωση του κλίματος και των διαπροσωπικών σχέσεων μέσα και έξω από το σχολείο. Ιδιαίτερη σημασία έχει το ολοκληρωμένο πρόγραμμα της Σεβίλλης για την πρόληψη της βίας στα σχολεία, το οποίο προωθείται από τον εθνικό φορέα Socrates και υλοποιείται με τη συνεργασία των εκπαιδευτικών αρχών της Ανδαλουσίας, του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και του Πανεπιστημίου της Σεβίλλης. Κύριο χαρακτηριστικό του προγράμματος ήταν η συμμετοχή των ίδιων των μαθητών και των δασκάλων σε όλα τα στάδια σχεδιασμού και υλοποίησής του. Σκοπός του προγράμματος ήταν η πρόληψη των περιστατικών βίας μέσω της βελτίωσης των συνθηκών και των όρων της σχολικής συμβίωσης. Στο πλαίσιο του προγράμματος σχηματίστηκαν ομάδες από μαθητές που ενδιαφέρονται για τα κοινωνικά προβλήματα και είναι έτοιμοι να συνδυάσουν τις πρωτοβουλίες τους για την αντιμετώπιση των δυσκολιών και να βρουν τις καλύτερες λύσεις, να βοηθήσουν τους συνομήλικούς τους και να παρέχουν στήριξη στους πιο αδύναμους τονίζοντας την αυτοπεποίθησή τους (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 103-109).

Επιπλέον, χαρακτηριστικά είναι και τα παραδείγματα των ισπανικών περιφερειών Asturias και Rioja και ειδικότερα το πρόγραμμα του Mediador Escolar προορισμένου για την σχολική κοινότητα και των κοινοτικά χρηματοδοτούμενων

προγραμμάτων της κοινοτικής υπηρεσίας Servicio de Atencion a la Familia (SAF), με στόχο την εκπαίδευση και κατάρτιση των αρμόδιων επαγγελματιών.

Μέτρα που λαμβάνονται από τη χώρα για να αποτρέψει και να καταπολεμήσει τη βία μεταξύ των εφήβων (Ευρωπαϊκή Ένωση 2004).

Πρόληψη του bullying

- **ο προσδιορισμός της καλής και ελπιδοφόρου πρόληψης του εγκλήματος πρακτικές και προσεγγίσεις**

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της κεντρικής κυβέρνησης και των Υπουργείων Παιδείας των αυτόνομων κοινοτήτων, μοιράζονται την ευθύνη για την οργάνωση και τη διοίκηση της εκπαίδευσης στην Ισπανία. Σύμφωνα με τους Ortega, Fernandez και Del Ray (2001) οι ευθύνες είναι βασισμένες σε τρεις νόμους: του 1985 δικαίωμα στον εκπαιδευτικό νόμο (LODE), που τροποποιείται το 1999, του 1990 ο νόμος οργάνωσης εκπαιδευτικών συστημάτων (LOGSE) και του 1995 ο νόμος για την κοινωνική συμμετοχή στο εκπαιδευτικό σύστημα (LOPEG).

Ο πρώτος από αυτούς, (LODE) προορίζεται να εγγυηθεί τα δικαιώματα όλων των πολιτών στην εκπαίδευση. Το άρθρο 6.2 δίνει έμφαση στη βασική ευθύνη των μαθητών να σέβονται τους σχολικούς κανόνες σχετικά με τη συνύπαρξη. Το άρθρο 2 υπογραμμίζει "τη διδασκαλία των σπουδαστών ώστε να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και την ελευθερία των άλλων και να ασκούν την ανοχή και την ελευθερία σύμφωνα με τις δημοκρατικές αρχές της συνύπαρξης" και "τη διδασκαλία της σημασίας της ειρήνης, της συνεργασίας και της αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων". Στο άρθρο 42.1 τα καθήκοντα του σχολικού συμβουλίου περιγράφονται και υπογραμμίζουν την ευθύνη του να επιλυθούν οι συγκρούσεις και να επιβληθούν οι πειθαρχικές κυρώσεις στους σπουδαστές σύμφωνα με τους κανόνες που κυβερνούν τα δικαιώματα και τις ευθύνες των μαθητών ".

Από τα διατάγματα του 1995 των δικαιωμάτων και των ευθυνών των σπουδαστών (RD 732/1995), ένας από τους κύριους στόχους της εκπαίδευσης είναι η κατάρτιση των σπουδαστών στην άσκηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών μέσα στις δημοκρατικές αρχές της συνύπαρξης.

- **εφαρμογή των διαδικασιών (πλαίσια, συνεργασίες, μηχανισμοί)**

Μέσω του νόμου οργάνωσης εκπαιδευτικών συστημάτων (LOGSE) θεωρείται ως βασικός στόχος για τους σπουδαστές να προσαρμοστούν στη συνύπαρξη και τις κοινωνικές σχέσεις και να αναπτύξουν στα παιδιά μια δυνατότητα να συμπεριφερθούν σύμφωνα με πνεύμα συνεργασίας, ηθικής ευθύνης, αλληλεγγύης και ανοχής, και της τήρησης της αρχής ότι δεν πρέπει να κάνουν διακρίσεις μεταξύ των ανθρώπων.

Τα πανεπιστήμια και οι ερευνητές ασχολήθηκαν με το φαινόμενο του bullying, στην Ισπανία, για δέκα έτη προτού να αποφασίσουν τελικά τα δημόσια ιδρύματα να χρηματοδοτήσουν έρευνες στο περιφερειακό επίπεδο. Η πρώτη μελέτη για το bullying πραγματοποιήθηκε από τους Vieira, Fernandez και Quevedo (1989) Αργότερα, Cerezo και Esteban (1992), υπήρξε μια μελέτη που έγινε στη Murcia ενώ ο Ortega (1994b), πραγματοποίησε μια μελέτη στις πολύ φτωχές περιοχές της πόλης της Σεβίλης στην οποία το ερωτηματολόγιο Olweus χρησιμοποιήθηκε. Κατόπιν, το 1995 οι Mora-Merchan και Ortega πραγματοποίησαν μια επέκταση αυτής της μελέτης. Η πιό πρόσφατη έρευνα που δημοσιεύεται στην Ισπανία είναι μια μελέτη από τους Ortega και Mora-Merchan (2000), που χρηματοδοτήθηκε από το γενικό πρόγραμμα για την ερευνητική ενίσχυση (εθνικό σχέδιο R&D), και πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος της Σεββίλης για την καταπολέμηση της βίας στα σχολεία (Seville Anti-Violence in School Project) (SAVE).

Η πρόσφατη δημιουργία της επιτροπής συνύπαρξης (coexistence commission) για κάθε σχολείο, στο οποίο όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας - δάσκαλοι, μαθητές και γονείς – εκπροσωπούνται, έχει αποδειχθεί συμφέρουσα. Αυτή η επιτροπή είναι υπεύθυνη για να βρεί τους κανόνες και την ανταπόκριση στις περιπτώσεις της σχολικής βίας, της έλλειψης πειθαρχίας, της διαπροσωπικής επιθετικότητας ή άλλων τύπων επιθετικότητας, και των αντικοινωνικών συμπεριφορών. Εντούτοις, οι περισσότερες από αυτές τις επιτροπές ενεργούν σε ένα σχέδιο για τις συγκρούσεις στα σχολεία και συναντιούνται για να ρυθμίσουν τις κυρώσεις ή άλλες στρατηγικές παρέμβασης, και μόνο σπάνια προωθούν τις προληπτικές ενέργειες με μια δυναμική προσέγγιση ώστε να ενθαρρύνουν τη συνύπαρξη. Επιπλέον, οι περισσότερες αυτόνομες κοινότητες είναι αρμόδιες για την εκπαίδευση και, επομένως, είναι επίσης αρμόδιες για τη διαχείρηση αυτών των κανόνων.

- **τοπικές / κοινοτικές πρωτοβουλίες και προγράμματα για τους ανηλίκους**

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την πρόληψητου bullying: Αυτό το πρόγραμμα, που διεξάγεται με τη συνεργασία μεταξύ της ψυχοπαιδαγωγικής ερευνητικής ομάδας του πανεπιστημίου της Σεβίλης και του ανδαλουσιακού Συμβουλίου της εκπαίδευσης και της επιστήμης από το 1997, είναι βασισμένο στις πορείες της συμπληρωματικής δράσης: πληροφορίες και προώθηση της ενημέρωσης και στην εκπαιδευτική κοινότητα και στην κοινωνία συνολικά με τη βοήθεια των εκστρατειών πληροφόρησης, έρευνα για τους δείκτες της βίας και του κλίματος των διαπροσωπικών σχέσεων στα πειραματικά σχολεία και, κατάρτιση των εκπαιδευτικών, από τους γενικούς επιθεωρητές μέχρι τους δασκάλους, μέσω σειράς μαθημάτων και διδακτικών υλικών που σχεδιάζονται για την υποστήριξή τους καθώς και καθιέρωση ελεύθερης τηλεφωνικής γραμμής επικοινωνίας προκειμένου για τη βοήθεια των μαθητών που έχουν αντιμετωπίσει την παρενόχληση και την βία από τους συμμαθητές τους.

Η συνύπαρξη (coexisting) είναι πρόγραμμα διαβίωσης: Ξεκίνησε στην αρχή του ακαδημαϊκού έτους του 1997 σε 26 σχολεία στη Μαδρίτη, χάρη στη συνεργασία διάφορων ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένου του Συμβουλίου πόλης της Μαδρίτης, της αστυνομίας, της ομοσπονδίας των δήμων της Μαδρίτης, και της εθνικής καθολικής συνομοσπονδίας των ενώσεων γονέων-μαθητών. Οι στόχοι του περιλαμβάνουν διοργανικό συντονισμό έτσι ώστε τα σχολεία και όλα τα μέλη της

εκπαιδευτικής κοινότητας να μπορούν να λειτουργήσουν για να επιτύχουν ένα υψηλό επίπεδο συνύπαρξης και, μέσω της εκπαίδευσης, να επιφέρουν μια πολιτική καταπολέμισης της βίας. Εστιάζει κυρίως στην κατάρτιση των δασκάλων και όσων εργάζονται για την εκπαίδευση μέσα σε ένα δεδομένο σχολείο.

Παράλληλα με τα εκπαιδευτικά σχέδια, αναπτύσσουν ένα "εσωτερικό σχέδιο δράσης" σύμφωνα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους. Περιλαμβάνει επίσης την κατάρτιση για τις οικογένειες των μαθητών στα σχολεία όπου το πρόγραμμα είναι σε ισχύ, σε όλη τη διαδικασία. Έχει δημιουργηθεί έχοντας ως σκοπό να εφαρμοστεί για μια περίοδο δύο ετών με συνολικά 155 σχολεία από την Κοινότητα της Μαδρίτης να έχουν ήδη συμμετάσχει, από τότε που το πρόγραμμα ξεκίνησε στο σχολικό έτος του 1997-1998.

Πρόγραμμα για την εκπαίδευση στην ανοχή και την εκπαίδευση για τη βία μεταξύ των νέων: Αυτό το πρόγραμμα είναι το αποτέλεσμα ενός ερευνητικού προγράμματος που διεξήχθη μεταξύ 1994 και 1997. Κατευθύνεται, διευθύνεται από τη Maria Jose Diaz Aguado, επικεφαλής του τμήματος αναπτυξιακής ψυχολογίας στο πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης, και επιχορηγείται από το Υπουργείο εργασίας και κοινωνικών υποθέσεων, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και το πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης. Αυτό το πρόγραμμα χρησιμοποιεί τέσσερα εγχειρίδια και δύο βίντεο και στόχος είναι να προσαρμοστεί μια παρέμβαση στα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της εφηβείας, να μειωθεί ο κίνδυνος και να αναπτυχθούν οι συνθήκες, όροι προστασίας, να ενθαρρυνθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, να προωθηθεί μια συμπεριφορά, στάση ανοχής και απόρριψης της βίας, και να διδαχθεί πώς να ανιχνεύσουν και να παλέψουν οι νέοι ενάντια στα προβλήματα που οδηγούν στη βία και την αδιαλλαξία. Μια αξιολόγηση αυτού του προγράμματος πραγματοποιήθηκε από τους δασκάλους και τους μαθητές χρησιμοποιώντας συνεντεύξεις και ερωτηματολόγια. Τα αποτελέσματα έδειξαν να είναι θετικά όσον αφορά στην ανάπτυξη της ανοχής και της ενσυναίσθησης, τη δυνατότητα ανάπτυξης συνεργασίας, την επικοινωνία ενώ οι μαθητές ενδιαφέρονται για την μάθηση και φροντίζουν τη στάση τους απέναντι στους δασκάλους τους. Η αξιολόγηση σημείωσε μια μείωση μεταξύ της αιτιολόγησης που έδωσαν οι μαθητές για τη βία στα πρώτα και στα δεύτερα τεστ στα οποία εξετάστηκαν και μια αύξηση στη χρήση των εναλλακτικών λύσεων στη βία.

Διδασκαλία/εκμάθηση για μια υγιή συνύπαρξη: Το εκπαιδευτικό τμήμα της βασκικής χώρας, με το πρόγραμμα διδασκαλίας/εκμάθησης για μια υγιή συνύπαρξη, προσπαθεί να προωθήσει ένα κλίμα μέσα στα σχολεία όπου ολόκληρη εκπαιδευτική κοινότητα μπορεί να συμμετέχει και να συνυπάρχει με τον πιό ευχάριστο και ικανοποιητικό τρόπο πιθανό και οι μαθητές μπορούν να κινηθούν σε ένα περιβάλλον στο οποίο η λέξη, η διαπραγμάτευση, και ο αμοιβαίος σεβασμός είναι τα βασικά εργαλεία βασισμένα στη δικαιοσύνη που μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση, δημιουργία μιας πιο δημοκρατικής κοινωνίας που στηρίζεται στο διάλογο. Είναι βασισμένο σε μια διάγνωση που εξέθεσε τις περιοχές που έχουν ανάγκη από βελτίωση: δυσλειτουργική αλληλεπίδραση, επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων και των ομάδων, καταστάσεις παρενόχλησης, σχετικά προβλήματα με τα ναρκωτικά, περιθωριοποίηση, μειονεκτικά περιβάλλοντα, εθνικές μειονότητες, κοινωνικοπολιτικά προβλήματα, και μαθητές με αποδιοργανωτικές ή βίαιες συμπεριφορές, ή σχετικές με την πνευματική υγεία συμπεριφορές. Σε αυτό το πρόγραμμα παρέμβασης, πέντε σχέδια δράσης προσδιορίζονται: πολιτισμός συνύπαρξης, σχολική διαχείριση, διαχείριση των τάξεων, απροσάρμοστες

συμπεριφορές και βασικές αξίες που αναπτύσσονται σε τέσσερις περιοχές: εκπαίδευση, καινοτομία και οργάνωση, αξιολόγηση, πληροφορίες και τεκμηρίωση.

- **σημαντικά και σε εθνικό επίπεδο προγράμματα**

SAVE- Το πρόγραμμα της Σεβίλης για την καταπολέμηση του bullying στα σχολεία: Κατά τη διάρκεια των ακαδημαϊκών ετών 1996 - 1999, η ομάδα του καθηγητή Rosario Ortega στο πανεπιστήμιο της Σεβίλης σχεδίασε ένα μοντέλο για να αντιμετωπίσει την πρόκληση της συνδεδεμένης με το σχολικό περιββάλον επιθετικότητας, το οποίο έχει γίνει γνωστό ως SAVE- το πρόγραμμα της Σεββίλης για την καταπολέμηση του bullying στα σχολεία. Στη φάση της ανάπτυξής του, όλοι οι εκπαιδευτικοί εκπρόσωποι- γονείς, δάσκαλοι και μαθητές - περιλήφθησαν, η λογική του Ortega ήταν ότι πρέπει να υπάρξει ένας "καλός συσχετισμός μεταξύ των εκπαιδευτικών αξιών που προτείνονται από το σχολείο και εκείνων που αναπτύσσονται στο σπίτι, ώστε να βρουν οι μαθητές έναν συνεπή τρόπο για να αντιμετωπίζουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις". 23 σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συμμετείχαν στη φάση της ανάπτυξης, 5.000 μαθητές επηρεάστηκαν, είτε άμεσα είτε έμμεσα.

Η φάση της παρέμβασης ήταν μια συντονισμένη δράση ενάντια στο bullying σε 13 σχολεία στις κοινωνικά υποβαθμισμένες περιοχές της Σεβίλης, οι οποίες θεωρούνται από τις εκπαιδευτικές αρχές ως περιοχές που πρέπει να τύχουν προνομιακής μεταχείρισης. Χαρακτηριστικά, ένας μέσος όρος δεκαπέντε δασκάλων ανά σχολείο περιλαμβάνεται, μαζί με συνολικά δώδεκα σχολικούς συμβούλους από το κρατικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι επεμβάσεις βασίζονται στο πρόγραμμα σπουδών, με έμφαση στα παιδιά με ειδικές ανάγκες σε αυτήν την περιοχή. Οι επεμβάσεις προγραμματίστηκαν σε τρεις διασυνδεμένες γραμμές: (i) σχεδιασμένες δραστηριότητες στην τάξη (ii) έλεγχος της συνύπαρξης στην τάξη, και (iii) παρέμβαση στο πρόγραμμα σπουδών - συναισθηματικά και κοινωνικά θέματα εισήχθησαν στα συνηθισμένα θέματα του προγράμματος σπουδών, και όχι ως τμήμα ενός ιδιαίτερου προγράμματος. Οι Ortega και Lera (2000) σωστά βλέπουν το πρόγραμμα σαν μια σχολική προσέγγιση, παρόμοια με το πρόγραμμα DFE του Sheffield.

Οι στόχοι και η λειτουργία αυτού του προγράμματος μπορούν να συνοψιστούν έτσι: η σχολική κοινότητα συνολικά (αποτελούμενη από τους γονείς, τους μαθητές, τους δασκάλους και τους συμβούλους) εμπλέκεται με διάφορετική ένταση σε τέσσερις ευρείες ζώνες παρέμβασης. Οι στρατηγικές για τους μαθητές σε κίνδυνο περιλαμβάνουν τη μεσολάβηση στις συγκρούσεις, τους ποιοτικούς κύκλους και την ομαδική βοήθεια, και οι άμεσες επεμβάσεις περιλαμβάνουν τη μέθοδο Picas "κοινής ανησυχίας", προγράμματα ασφάλειας, και προγράμματα ενσυναίσθησης. Η διδακτική εκπαίδευση σχετικά με τα συναισθήματα, τις συμπεριφορές και τις αξίες περιλαμβάνει θέματα όπως «ο σεβασμός της ζωής του άλλο, η ανοχή και ο διάλογος, η χαρά, η διασκέδαση και η ευτυχία, η δικαιοσύνη και η ισότητα, ο αυτοσεβασμός, η αλληλεγγύη και η βοήθεια, η ανεξαρτησία και η ελευθερία, η ευθύνη».

Συνεταιριστικές εκπαιδευτικές ομάδες δημιουργήθηκαν, γιατί η γνώση αναπτύσσεται γύρω από την "μεμονωμένη εργασία, τη συνεταιριστική δραστηριότητα, το διάλογο και τη διαπραγμάτευση, την κατασκευή της έννοιας, την παραγωγή των αποτελεσμάτων, την επικοινωνία, την αξιολόγηση και την προσωπική επαναξιολόγηση των ιδεών". Τέλος, η σχολική κοινότητα εμπλέκεται σε μια διαδικασία εκμάθησης από την οποία "η δημοκρατική διαχείριση της συνύπαρξης" προωθείται, μέσω της εκμάθησης "της αναγνώρισης του εαυτού, της έκφρασης

απόψεων, του σεβασμού στην άποψη του άλλου, της εύρεσης κανόνων, της λήψης αποφάσεων, του διαλόγου με κατάλληλο τρόπο, της επίλυσης των συγκρούσεων και της έκφρασης των συναισθημάτων" .

Μια αξιολόγηση του προγράμματος SAVE έχει πραγματοποιηθεί, στα ακαδημαϊκά έτη 1995 - 1996 (προ-επέμβαση) και τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1999 - το 2000, σε μερικά από τα σχολεία που είχαν χρησιμοποιήσει το πρόγραμμα SAVE. Από μια προοπτική των μαθητών, η συμμετοχή στα προβλήματα δράσης και θυματοποίησης είχε μειωθεί σημαντικά. Ο αριθμός των θυμάτων βίας είχε μειωθεί κατά περισσότερο από 50% από 4% σε 0,3%. Ο αριθμός των δραστών της βίας (bullies) είχε μειωθεί επίσης.

Βασισμένη στο φύλο βία μεταξύ των εφήβων στην Ισπανία

Συγκεκριμένη εκπαίδευση: Εκπαίδευση για την ισότητα και την πρόληψη βίας των φύλων.

Σύμφωνα με CEDAW (2000) τα συμβαλλόμενα μέρη (όπως η Ισπανία) θα πρέπει να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να επιτευχθεί η ισότητα μεταξύ των ανδρών και των γυναικών, ειδικά στην εκπαίδευση:

- Σκοπός είναι η αποβολή των προκαταλήψεων και όλων των πρακτικών που βασίζονται στην ιδέα της κατωτερότητας ή της ανωτερότητας καθενός από τα δύο φύλα ή στους στερεοτυπικούς ρόλους για τους άνδρες και τις γυναίκες.
- Για να εξασφαλιστεί ότι η οικογενειακή εκπαίδευση συνίσταται στην κατανόηση από την κοινωνία της λειτουργίας της μητρότητας και η αναγνώριση της κοινής ευθύνης των ανδρών και των γυναικών στην ανατροφή και την ανάπτυξη των παιδιών τους, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι το συμφέρον των παιδιών είναι η θεμελιώδης επιδίωξη σε όλες τις περιπτώσεις.
- οι ίδιες ευκαιρίες για καρριέρα και επαγγελματικό προσανατολισμό, για την πρόσβαση στην μόρφωση και την ανάληψη διπλωμάτων στα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των κατηγοριών σε αγροτικές καθώς επίσης και στις αστικές περιοχές. Αυτή η ισότητα θα εξασφαλιστεί στην προσχολική, γενική, τεχνική, επαγγελματική και υψηλότερη τεχνική εκπαίδευση, καθώς επίσης και σε όλους τους τύπους επαγγελματικών καταρτίσεων.
- η αποβολή οποιασδήποτε στερεοτυπικής έννοιας των ρόλων των ανδρών και των γυναικών σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις μορφές εκπαίδευσης με την ενθάρρυνση της μικτής εκπαίδευσης και άλλων τύπων εκπαιδεύσεων που θα βοηθήσουν στην επίτευξη αυτού του στόχου και, ειδικότερα, από την αναθεώρηση των εγχειριδίων και των σχολικών προγραμμάτων και την προσαρμογή των μεθόδων διδασκαλίας.
- η μείωση των ποσοστών εγκατάλειψης του σχολείου από γυναίκες μαθήτριες και οργάνωση προγραμμάτων για τα κορίτσια και τις γυναίκες που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο πρόωρα.
- οι ίδιες ευκαιρίες να συμμετέχουν ενεργά όλοι στον αθλητισμό και τη φυσική αγωγή.
- πρόσβαση σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές πληροφορίες που βοηθούν στην εξασφάλιση της υγείας και της ευημερίας των οικογενειών, περιλαμβάνοντας πληροφορίες και συμβουλές για τον οικογενειακό προγραμματισμό.

Το σχέδιο για ίσες ευκαιρίες δράσης (που πραγματοποιήθηκε από την ισπανική κυβέρνηση το 2000) περιλαμβάνει ενσωματωμένα μέτρα σε διάφορες

κοινωνικές περιοχές που προορίζονται να αλλάξουν τα πολιτιστικά σχέδια συμπεριφοράς μεταξύ των ανδρών και των γυναικών.

Όπως επισημαίνεται στο σχέδιο, η εκπαίδευση είναι το βασικό όργανο για την επίτευξη της ισότητας στις ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών και ένα απαραίτητο στοιχείο για τη διευκόλυνση των γυναικών να επιτύχουν ανεξαρτησία, έτσι ώστε να μπορούν να επιλέξουν σύμφωνα με την κρίση τους και να έχουν πρόσβαση στα δικαιώματά τους. Για να επιτύχει τους γενικούς της στόχους η ισπανική κυβέρνηση έχει σημειώσει συγκεκριμένους στόχους για τους νέους:

- να προωθηθεί η ανάπτυξη, η διανομή και η ανταλλαγή των εμπειριών και των εκπαιδευτικών υλικών έτσι ώστε όλα να είναι σύμφωνα με τα εκπαιδευτικά συμφέροντα και τις ανάγκες των γυναικών και των ανδρών.
- εργασία με τις οργανώσεις και τα άτομα που επιδιώκουν να εξασφαλίσουν ότι οι εκπαιδευτικές διαδικασίες οργανώνονται και εφαρμόζονται από μια προοπτική που βλέπει τις διαφορές μεταξύ των φύλων ως προτέρημα για την κοινωνία, και όχι ως πηγή διάκρισης.
- προώθηση της συζήτησης σχετικά με την έννοια των σεξουαλικών διαφορών στην εκπαίδευση κατά τη διαδικασία κατάρτισης των εκπαιδευτικών.
- να γίνει έρευνα για τον τρόπο με τον οποίο γίνεται χρήση της γλώσσας για τα κορίτσια και τα αγόρια και να αναπτυχθούν και διαδοθούν προτάσεις για τη κατάργηση της γλώσσας που κάνει διακρίσεις εις βάρος των γυναικών στα σχολεία.

Οι ακόλουθες δραστηριότητες έχουν αναληφθεί μέσα από το τρίτο σχέδιο για το πρόγραμμα ίσων ευκαιριών δράσης:

1) Συμφωνία συνεργασίας με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού: σύμφωνα με τους όρους της, οι δραστηριότητες κατάρτισης των εκπαιδευτικών έχουν συγχρηματοδοτηθεί για την ανάπτυξη του θεμελιώδους θέματος, "ίσες ευκαιρίες μεταξύ των φύλων", και οι σειρές μαθημάτων στοχεύουν στην προώθηση της συμμετοχής δασκάλων στις νέες τεχνολογίες ενημέρωσης και επικοινωνιών. Το σχέδιο εκπαίδευσης για τους ενήλικες έχει επινοηθεί μέσα στο ίδιο πλαίσιο, μαζί με τις τεχνικές συμβουλές για εκπαιδευτικά τηλεοπτικά προγράμματα προκειμένου να αναλυθούν η γλώσσα που χρησιμοποιείται και οι εικόνες που μεταδίδονται, να αναθεωρηθεί το σεξιστικό περιεχόμενο στον προγραμματισμό της τηλεόρασης και να προταθεί το υλικό που θα ευαισθητοποιήσει το ακροατήριο και θα είναι ενδιαφέρον στα παιδιά και τις γυναίκες.

Με τη συμφωνία της 13ης Μαρτίου 1998, το Συμβούλιο των υπουργών ενέκρινε ένα νέο πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης, ο βασικός στόχος του οποίου είναι να συσταθεί ένα ενσωματωμένο σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης, σε τρία μέρη: ρυθμισμένη/αρχική επαγγελματική κατάρτιση, επαγγελματική κατάρτιση, και συνεχιζόμενη εκπαίδευση. Οι στόχοι του περιλαμβάνουν συγκεκριμένα την κατάρτιση και την εκπαίδευση των γυναικών σε αυτές τις περιοχές.

2) Μια συμφωνία συνεργασίας έχει εφαρμοστεί επίσης με την ισπανική συνομοσπονδία των ενώσεων γονέων-δασκάλων, για τη συμμετοχή σε μη σεξιστικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες κατάρτισης, την συναισθηματική-σεξουαλική εκπαίδευση, και τη διανομή στις οικογένειες και τους δασκάλους ευθυνών, τη διανομή πληροφοριών για την προώθηση της μικτής εκπαίδευσης και την ανάληψη δραστηριοτήτων, ως τμήμα της ευρωπαϊκής εκστρατείας, ενάντια στο σεξιστικό περιεχόμενο των σχολικών εγχειριδίων.

5) Ειδικά προγράμματα συνεργασίας έχουν καταρτιστεί με εκπαιδευτικά τμήματα των μονάδων ίσης ευκαιρίας των αυτόνομων κοινοτήτων, οι ενώσεις των δασκάλων και άλλοι οργανισμοί, και ο προγραμματισμός έχουν αρχίσει για δραστηριότητες της συμβουλευτικής επιτροπής για τη γλώσσα, η οποία επιδιώκει να αποβάλει φυλετικά στερεότυπα από τη γλώσσα. Ένα βιβλίο που τιτλοφορείται "Lo femino y lo Masculino enel Diccionario de la Lengua de la Real Academia espanola και έχει δημοσιευθεί, είναι μια σύνταξη των συνεισφορών από τη Συμβουλευτική Επιτροπή της γλώσσας, που απεικονίστηκε στην επόμενη έκδοση του λεξικού, μέσα στο έτος 2000. Συγχρόνως, ένα σεμινάριο έχει πραγματοποιηθεί για τη γλώσσα, που παρακολουθείται από τους αντιπροσώπους των ιδρυμάτων μελετών για τις γυναίκες και πανεπιστημιακά τμήματα προκειμένου να συζητηθεί η πιό πρόσφατη έρευνα στον τομέα.

6) Οι δραστηριότητες διάδοσης και ευαισθητοποίησης πληροφοριών έχουν περιληφθεί ως τμήμα του προγράμματος εκπαίδευσης, μέσω της προετοιμασίας των εκπαιδευτικών υλικών καθώς επίσης και μιας σειράς δημοσιεύσεων και της συμμετοχής σε διάφορες δημόσιες συζητήσεις, προκειμένου να προωθηθεί η μη σεξιστική γλώσσα.

Ερευνητικά συμπεράσματα σχετικά με τη βία φύλων μεταξύ των νέων στην Ισπανία

Η Maria Jose Urruzola ήταν μια από τους πρώτους ερευνητές που ανέλυσαν στην Ισπανία το πρόβλημα της βίας των φύλων στα σχολεία. Ακολουθούν κάποια από τα συμπεράσματά της:

Στον πρακτικό οδηγό για τα κορίτσια. (2003), How to prevent and defend of aggressions η ερευνήτρια αναλύει το ρόλο που η κοινωνία έχει δώσει στα κορίτσια από τότε που γεννήθηκαν, και συγκεκριμένα στα σχολεία, όπου οι νέες γυναίκες δέχονται σεξουαλικές, φυσικές και ψυχολογικές επιθέσεις, που θεωρούνται από τους συμμαθητές ως κάτιφυσιολογικό, σαν ένας τρόπος διασκέδασης. Η Urruzola θεωρεί ότι μερικές από αυτές τις συμπεριφορές επηρεάζονται από κοινωνικά αίτια: όπως τον κατώτερο ρόλο που οι γυναίκες πρέπει να δεχτούν, η αντιπροσώπευση των ανδρών ως σεξουαλικούς βιαστές ή η έλλειψη σεξουαλικής εκπαίδευσης που οι έφηβοι έχουν. Αυτές οι βίαιες συμπεριφορές πολύ συχνά δικαιολογούνται από τα θύματα. Η συγγραφέας συστήνει στα κορίτσια ότι πρέπει να ενεργήσουν αυστηρά με τα αγόρια που τα αντιμετωπίζουν ως σεξουαλικά αντικείμενα, για να αποτρέψουν τις πιθανές πράξεις βίας. Τελικά η Urruzola δίνει μερικά κλειδιά για τα κορίτσια που έχουν υπάρξει θύματα της βίας στο σχολείο, ζητώντας από αυτά να πουν στους γονείς και στους δασκάλους τους τι έχει συμβεί, και προτείνει μερικές δραστηριότητες που πρέπει να γίνουν στην τάξη προκειμένου να δημιουργηθεί σεβασμός μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών.

Στο άρθρο «πρόληψη της φυλετικής βίας στο σχολείο» (2005), η Maria Jose Urruzola επαναλαμβάνει όλα τα αξιώματά της για την πρόληψη της βίας βασισμένη στο φύλο στα σχολεία: Θεωρεί ότι το σημαντικότερο όργανο για να αποτραπούν αυτού του είδους βίαιων πράξεων στο σχολείο, ή αυτών που εμφανίζονται αργότερα, είναι το ομο-εκπαιδευτικό σύστημα της εκπαίδευσης: Αυτό το σύστημα προσπαθεί να αφήσει το σχέδιο της κυριαρχίας-υποβολής των αγοριών-κοριτσιών, δίνοντάς τους θετικές εμπειρίες στις οποίες μπορούν να επιλέξουν πώς θέλουν να είναι, ελεύθερα, χωρίς οποιαδήποτε κοινωνική πίεση. Η ομο-εκπαιδευτική εκπαίδευση επίσης ζητά από τους μαθητές να συνεργαστούν στη συλλογική δικαιοσύνη και την ελευθερία, και

να αποβάλεουν όλα τα συμπτώματα των διακρίσεων λόγω φύλου που εμφανίστηκαν στη ζωή τους. Η Maria Jose Diaz Aguado έχει εργαστεί επίσης σε ένα μοντέλο εκπαίδευσης που εγγυάται την ισότητα, και αποτρέπει τη βία λόγω φύλου στα σχολεία. Τα σημαντικότερα συμπεράσματά της μέσα από τις μελέτες της είναι:

1) σεξισμός και βία: σχετικά αξιώματα:

- Η βία δεν είναι ένα αναπόφευκτο μέρος της ανθρώπινης φύσης, αλλά μαθαίνεται: Η Maria Jose Aguado δείχνει ότι μεταξύ 40% και 60% των εφήβων στην Ευρώπη θεωρούν ότι η βία είναι έμφυτη για τους ανθρώπους, αλλά οι μελέτες της απέδειξαν ότι οι βίαιες πράξεις μαθαίνονται, έτσι και η ειρηνική συνύπαρξη μπορεί επίσης να μαθευτεί κατά τον ίδιο τρόπο.
- η εκμάθηση της βίας αφορά πολύ το φύλο στο οποίο ανήκει κανείς και την ενσωμάτωσή της στην ταυτότητα από τους εφήβους: Εάν η βία θεωρείται ως κάτι το συνηθισμένο, η βία η βασισμένη στο φύλο είναι πιθανότερο να συμβεί.
- οι διαφορές στη σωματική δύναμη μπορούν να οδηγήσουν σε συνθήκες που ευνοούν τη βία: Στο σχολείο το ισχυρό πρέπει να είναι το ίδιο για τα αγόρια και για τα κορίτσια, το πρότυπο της κυριαρχίας-υποβολής πρέπει να ξεχαστεί.
- είναι δυνατό να σπάσει με τη μεταξύ γενεών μετάδοση της βίας: Σύμφωνα με τις μελέτες του Diaz Aguado, 67% των προσώπων που υπήρξαν θύματα κακομεταχείρησης στην παιδική ηλικία ή την εφηβεία τους δεν είναι βίαιοι άνθρωποι τώρα.
- το να ξέρει κανείς τα χαρακτηριστικά της βίας ανάλογα με το φύλο, μπορεί να βοηθήσει στην αποτροπή της: η συγγραφέας πιστεύει ότι τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της είναι: υπάρχει συνήθως ένας ισχυρός συναισθηματικός δεσμός μεταξύ του επιτιθέμενου και του θύματος, όταν ο συναισθηματικός δεσμός δεν είναι ικανοποιητικός οι απειλές προκύπτουν, εμφανίζονται.
- σύμφωνα με τη Maria Jose Diaz Aguado, οι νέοι δράστες της βίας έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά: συμφωνούν με τις συμπεριφορές που δικαιολογούν τη βία και την αδιαλλαξία στα διαφορετικά είδη των σχέσεων, έχουν δυσκολία στο να βάλουν τον εαυτό τους στη θέση του άλλου, είναι λιγότερο ικανοποιημένοι από άλλους με τη σχολική εκμάθησή τους και τις σχέσεις που καθιερώνουν με τους δασκάλους τους, θεωρούνται από τους συμμαθητές τους ως αλαζονικοί, αδιάλλακτοι και αποτυχημένοι, η συχνότητα της βίας είναι μεγαλύτερη στην νεότερη εφηβεία (13-15 έτη), οι επιτιθέμενοι έχουν την τάση να κατηγορούν το θύμα.
- το παραδοσιακό εκπαιδευτικό σχολείο έχει επίσης χαρακτηριστικά που επιτρέπουν τις βίαιες συμπεριφορές μεταξύ των μαθητών: η τάση να μειώνεται η βαρύτητα των επιθέσεων που πραγματοποιούνται στο σχολείο, θεωρώντας τες αναπόφευκτες. Σύμφωνα με μελέτες οι έφηβοι και οι δάσκαλοι σκέφτονται ότι: "Εάν δεν επιστρέφετε πίσω τα χτυπήματα που λαμβάνετε, οι άλλοι θα σκεφτούν ότι είστε δειλοί.
- μια άλλη επιρροή που η Diaz Aguado θεωρεί αρνητική είναι τα μέσα, επειδή η βία στην τηλεόραση ή στα videogames δεν ελέγχεται.

2) Πρόοδοι και περιορισμοί στην υπερνίκηση της βίας των φύλων μεταξύ της νεολαίας:

υπόβαθρο: Στατιστικές:

- 4,2% των γυναικών στην Ισπανία υπήρξαν θύματα της βίας βασισμένης στο φύλο το 2004, και το 3,9% είναι μεταξύ 18 και 29 ετών.
- μεταξύ 1999 και 2004 το ποσοστό του νέων γυναικών (15-30 ετών) που πέθαναν από τη βία φύλου ήταν 30%.

Φυλετικές πεποιθήσεις μεταξύ των εφήβων στην Ισπανία:

- οι φυλετικές πεποιθήσεις και η αιτιολόγηση χρήσης βίας απορρίπτονται σε έναν μεγαλύτερο βαθμό από τα νεαρά κορίτσια: 70% - 98%. Τα αγόρια απορρίπτουν τέτοιου είδους πεποιθήσεις σε 43% έως 86% των περιπτώσεων. Λόγω αυτού είναι απαραίτητο να προσανατολισθεί η πρόληψη αυτού του προβλήματος ώστε να συμβάλλει στην αύξηση της απόρριψης της βίας φύλου σε όσους αυτή η απόρριψη φαίνεται μερικές φορές να είναι πάρα πολύ επιφανειακή, χωρίς να μπορεί να ενσωματωθεί στην ταυτότητά τους.
- η υπερνίκηση των πεποιθήσεων που δικαιολογούν τη βία γένους συσχετίζεται με τα μηνύματα που διαβιβάζονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Σχετικά με αυτό, μια γενικευμένη συμφωνία υπάρχει μεταξύ των εφήβων με δύο από τα μηνύματα στα οποία τα μέσα έχουν επιμείνει: 1) Η βία γένους είναι ένα από τα κύρια κοινωνικά προβλήματά μας, που ξεπερνά την παραδοσιακή τάση να μειωθεί σε ένα στερημένο πρόβλημα, 2) το θύμα πρέπει να καταγγείλει τη βία. Τα αποτελέσματα απεικονίζουν ότι τα κορίτσια είναι πιό ευαίσθητα, καταλαβαίνουν και θυμούνται καλύτερα τις πληροφορίες από τα αγόρια. Έτσι, οι προσπάθειες να ξεριζωθεί αυτό το προγονικό πρόβλημα πρέπει να είναι αποτελεσματικές όχι μόνο με τις γυναίκες αλλά και με τους άνδρες, στόχος που φαίνεται να είναι αρκετά δυσκολότερο ναεπιτευχθεί.
-Από την άλλη, οι περισσότεροι έφηβοι, φαίνεται να μην ξέρουν από που αυτή η κατάσταση έρχεται, γιατί υπάρχουν λιγότερες γυναίκες στις θέσεις από τις οποίες η κοινωνία οργανώνεται, κ.λπ..... Παραδείγματος χάριν μόνο 17% παρουσιάζουν κάποια γνώση για το πώς και γιατί οι γυναίκες κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης χρησιμοποιήθηκαν, 29% απαντούν για το πόσα έτη χρειάστηκαν στη Γαλλία για την αναγνώριση του δικαιώματος της ψήφου στις γυναίκες μετά την αναγνώρισή τους από τους άνδρες, μόνο 35% είναι σε θέση να αναφέρουν μια γυναίκα επιστήμονα που είναι σημαντική καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας (συμπεριλαμβανομένης της παρούσας στιγμής), δυσκολία που αντιπαραβάλλεται με το γεγονός ότι κανένας δεν είναι ανίκανος για να αναφέρει έναν αρσενικό επιστήμονα, 44% φαίνονται να αγνοούν εντελώς ποιο χαρακτηριστικό είχαν οι γυναίκες που κάηκαν όπως οι μάγισσες από την ισπανική έρευνα.

3) Η εξόντωση βίας γένους από την εκπαίδευση:

Σύμφωνα με το βαρόμετρο που έγινε από την CIS τον Μάρτιο, του 2004, 96,4% των ανθρώπων που πέρασαν από συνέντευξη έδειξαν τη συμφωνία τους με την άποψη ότι "το να διδαχθούν οι νέοι τον αμοιβαίο σεβασμό θα μπορούσε να είναι ένα χρήσιμο μέτρο για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας προς τις γυναίκες". Σύμφωνη με την παραπάνω άποψη είναι και η Maria Jose Diaz Aguado, η οποία παρακαλεί για ένα ομο-εκπαιδευτικό σύστημα εκπαίδευσης που αποβάλλει όλους

τους τρόπους χρήσης σεξισμού στο διαμορφωτικό περιεχόμενο και μεταξύ των εφήβων, προτείνει προγράμματα που διδάσκουν τον αμοιβαίο σεβασμό, και διδασκαλία για να γίνουν αποδεκτές όλες οι μειονότητες, επειδή η ανοχή είναι η βάση για να δημιουργήσει ανθρώπους χωρίς προκαταλήψεις οποιουδήποτε είδους. Η συγγραφέας θεωρεί ότι η βασισμένη στο φύλο βία πρέπει να αναλυθεί από μια γνωστική προοπτική από τα σχολεία μέσω δραστηριοτήτων που βοηθούν τους σπουδαστές να ανιχνεύσουν και να ξεριζώσουν χαρακτηριστικές συμπεριφορές. Είναι απαραίτητο να δοθεί η απαραίτητη προσοχή στην παιδική ηλικία και τη νεολαία που έχει εκτεθεί στη βία, προκειμένου να θεραπευτούν τα καταστρεπτικά αποτελέσματά της και για να αποτραπεί η αναπαραγωγή της. Και, τελικά, η Maria Jose Diaz Aguado πιστεύει ότι είναι πολύ σημαντικό τα σχολεία να έχουν τους απαραίτητους όρους, συνθήκες για να δεχτούν αποτελεσματικά πρακτικά προγράμματα για την αποτροπή της βασισμένης στο φύλο βία.

Άλλες μελέτες, όπως αυτή με το όνομα "Νέοι και βία βασισμένη στο φύλο" από την Emilia Caballero Alvarez (2005), έδειξε ότι, με ένα δείγμα 365 νέων αγοριών (16-18 ετών), 53,4% αυτών θεωρούν τις γυναίκες ως το "αδύνατο φύλο" και κατώτερες. 23% αυτών θεωρούν ότι η αδυναμία των γυναικών επιτρέπει στους αρσενικούς συνεργάτες τους να ασκήσουν εξουσία πάνω τους όποτε θελήσουν οι ίδιοι. Αφ' ετέρου 35,4% είναι σε συμφωνία ή πολύ σε συμφωνία με τις τοποθετήσεις που δικαιολογούν, αρνούνται ή μειώνουν τη βία ενάντια στις γυναίκες. Και 72% τείνουν να δικαιολογήσουν αυτήν την βία αποδίδοντάς την στην τρέλα, στην ανεργία ή την εξάρτηση από τα ναρκωτικά, σε αντιδιαστολή με το 72% των κοριτσιών που την αποδίδουν σε κοινωνικές αιτίες.

Στην ίδια δημοσίευση, μια άλλη μελέτη που πραγματοποιήθηκε με ένα δείγμα 480 νέων αγοριών μεταξύ 14 και 18 ετών, συνάγει το συμπέρασμα ότι ένας σε κάθε τέσσερις εφήβους έχει σαφώς μεροληπτικές απόψεις. 35% συμμετέχουν στα στερεότυπα και τη διανομή των παραδοσιακών ρόλων. Όσο για τη βία του άνδρα προς τη γυναίκα καταδικάζεται μόνο από το 52% των αγοριών σε αντιδιαστολή με το 85% των κοριτσιών. 31% του συνόλου δεν ξέρουν τίποτα για τα φεμινιστικά κινήματα. Ένα ποσοστό μεταξύ 31% και 65% δεν μπορεί να αναφέρει οποιαδήποτε γυναίκα σημαντική σε όλη την ιστορία και σχετική με την επιστήμη, την τέχνη ή την πολιτική.

- **στατιστικές βασισμένες στο Ombudsman Inform (1999):**

• **η μεταβλητή του φύλου στις στατιστικές για το bullying (θύμα, επιτιθέμενος ή μάρτυρας):**

- θύματα:

Αν και σε όλους τους τύπους κακομεταχείρησης, εκτός από έναν - το να μιλήσει κανείς άσχημα -, υπάρχουν πιο πολλά θύματα αρσενικού φύλου παρά θηλυκού, μόνο σε τρεις από αυτούς η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική: η παρεμπόδιση συμμετοχής σε κάποια δραστηριότητα, η δημιουργία ονομάτων, και η απειλή με σκοπό την πρόκληση φόβου. Στην περίπτωση του να μιλήσει κανείς άσχημα σε κάποιον, η κατάσταση είναι διαφορετική, αντεστραμμένη σε σχέση με το γενικό σύνολο, όντας περισσότερο πολυάριθμη η ομάδα των κοριτσιών που έχουν υποστεί κάποιο τύπο επιθετικότητας, και επίσης η διαφορά είναι στατιστικά σημαντική εδώ.

-Επιτιθέμενοι:

Επίσης το φύλο είναι σημαντικό στην περίπτωση των δραστών. Εκτός από όλες τις συμπεριφορές που έχουν υποδειχθεί στην περίπτωση των θυμάτων, παρατηρείται εδώ ότι υπάρχει ένας σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός ανδρών δραστών στις κατηγορίες: για να προσβάλουν, για να κρύψουν πράγματα, για να ληστέψουν πράγματα και για να απειλήσουν προκαλώντας φόβο. Αντίθετα μια μεγαλύτερη τάση στα κορίτσια υπάρχει όταν πρόκειται να μιλήσουν άσχημα για άλλους. Επομένως, αυτά τα στοιχεία συμφωνούν με τις περισσότερες από τις μελέτες που ερευνούν τις περιπτώσεις bullying, μέσα από τις οποίες επίσης φαίνεται ότι τα αγόρια είναι εκτεθειμένα σε έναν μεγαλύτερο αριθμό επιθέσεων - ως θύματα και ως θύτες στη μεγάλη πλειοψηφία των μορφών κακομεταχείρησης.

- Μάρτυρες:

Τα κορίτσια παρατηρούν περισσότερο από τα αγόρια τη συμπεριφορά να μιλήσουν άσχημα για κάποιον.

η μεταβλητή του φύλου στις στατιστικές φοβέρας (τύπος επιθετικότητας)

Η κακομεταχείρηση πραγματοποιείται κυρίως από τα αγόρια. Σε όλους τους τύπους επιθετηκότητας έχουν μια σημαντική εκπροσώπηση, αν και τα κορίτσια, ξεπερνούν τα αγόρια όταν πρόκειται να μιλήσουν άσχημα για άλλους. Τα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού πραγματοποιούνται από τα αγόρια, και τα κορίτσια φαίνεται να συμμετέχουν σε μικτά τάγματα. Όταν η κακομεταχείρηση είναι ενεργός αποκλεισμός - να μην αφήσει κάποιος να συμμετέχει ένας - τα αγόρια σημειώνουν σημαντικούς αριθμούς στατιστικά, είτε λειτουργώντας ατομικά (24,4%) ή κυρίως, στην ομάδα (41%). Ένα 10% των περιπτώσεων του ενεργού αποκλεισμού πραγματοποιείται από τις ομάδες κοριτσιών, και ένα κάπως μεγαλύτερο ποσοστό από τα μικτά τάγματα (16,6%). Η δράση του να αγνοεί κανείς τον άλλο που υποθέτει μια προεπιλογή αποκλεισμού, ακολουθεί επίσης την ίδια τάση όσο αφορά στο προφίλ του επιτιθέμενου, αλλά αυτό δεν παρουσιάζει σαφή διαφορά: στο συνολικό πληθυσμό που μελετάται. τα αγόρια που αγνοούν τους άλλους σε ατομικό επίπεδο αποτελούν σχεδόν το ένα πέμπτο μέρος (19%), ένα 30% των περιπτώσεων είναι αγόρια σε ομάδα.

Οι λεκτικές επιθέσεις επίσης πραγματοποιούνται κυρίως από τα αγόρια, κυρίως όταν πρόκειται να προσβάλουν κάποιον και να βγάλουν, κολλήσουν ονόματα σε άλλους. Σε περισσότερες από τις μισές καταστάσεις κακομεταχείρησης ή βίας που βίωσαν μαθητές, αναγνωρίζεται ως δράστης των προσβολών ένα αγόρι (27,9%) ή μια ομάδα από αγόρια (41,3%). Όντας πολύ κατώτερο ποσοστό, δεν μπορεί να ειπωθεί ωστόσο ότι τα κορίτσια δεν προσβάλλουν απολύτως: 4% το κάνεισαν μονάδα, ένα 4,4% το κάνει ως μέρος μιας ομάδας κοριτσιών, και αυτά τα ποσοστά αυξάνονται όταν συμμετέχουν τα κορίτσια σε ομάδες στις οποίες συμμετέχουν επίσης και αγόρια (16,6%). Το να μιλήσει κανείς άσχημα για έναν σύντροφο ή μια ομάδα παιδιών είναι μια συμπεριφορά που πραγματοποιείται επίσης από τα αγόρια, σε ατομικό επίπεδο (14,8%) ή στην ομάδα (22,2%), και από τα κορίτσια, χωριστά

(11,5%) ή στην ομάδα (26,6%). Δηλαδή, το να μιλάει κανείς άσχημα για κάποιον άλλο, έχει έναν χαρακτήρα ομάδας, πραγματοποιείται ευκολότερα στο πλαίσιο μιας ομάδας.

Οι φυσικές επιθέσεις σαφώς πραγματοποιούνται από τα αγόρια τόσο συχνά όσο όταν πρόκειται να κρύψουν κάτι, να σπάσουν ή να ληστέψουν πράγματα. Τα κορίτσια φαίνεται να συμμετέχουν σε ομάδες όπου επίσης υπάρχουν αγόρια. Σε αυτές είναι αξιοπρόσεχτη η διαφορά των φύλων καθώς τα περιστατικά όπου σπάζονται πράγματα πραγματοποιούνται από τα αγόρια ή ομάδες αγοριών (42,3% και 37,4%, αντίστοιχα). Στις περιπτώσεις όπου κρύβονται ή κλέβονται πράγματα τα αγόρια εκπροσωπούνται σε μεγαλύτερο ποσιστό είτε ως μονάδες (31% και 35,6% των περιπτώσεων, αντίστοιχα) είτε στην ομάδα (37% και 29,9%), τα κορίτσια φαίνονται να συμμετέχουν σε αυτού του είδους τις επιθέσεις κυρίως ως μέλη μιας ομάδας που αποτελείται τόσο από αγόρια όσο και από κορίτσια. (16,2% και 13,9% αντίστοιχα).

Η άμεση φυσική κακομεταχείρηση σε έναν σύντροφο ή σε ολόκληρη ομάδα πραγματοποιείται πάλι από αγόρια, ως μονάδες (38,2% των περιπτώσεων), και ως μέλη μιας ομάδας (43,9% των περιπτώσεων).

Οι πιό πολυάριθμες περιπτώσεις απειλών ή εκβιασμών ανήκουν επίσης στα αγόρια. Οι απειλές με σκοπό τη δημιουργία του φόβου στο θύμα είναι συχνότερες στο μελετημένο πληθυσμό (250 περιπτώσεις). Η χρήση των όπλων για απειλή γίνονται μόνο μέσα από την ομάδα, ενώ ένα 10% των απειλών, χωρίς παρενόχληση, πραγματοποιείται από τα κορίτσια.

Οι λίγες περιπτώσεις των σεξουαλικών παρενοχλήσεων πραγματοποιούνται σε ένα 75% από τα αγόρια, κατά το ήμισυ από ένα αγόρι, και το άλλο μισό ως μέλος μιας ομάδας.

• σεξουαλικές παρενοχλήσεις:

Οι σεξουαλικές παρενοχλήσεις, δεδομένου ότι ένα είδος βασισμένης στο φύλο βίας στα σχολεία, δεν είναι πολύ κοινό, μόνο 1,7% των μαθητών είναι θύματα αυτής της βίας, 0,5% ομολογούν ότι έχουν υπάρξει δράστες αυτού του είδους της βίας, και 5,8% είναι μάρτυρες των σεξουαλικών παρενοχλήσεων στο σχολείο.

Το 36,7% των σεξουαλικών περιστατικών παρενόχλησης που καταχωρούνται στο μελετημένο δείγμαγίνονται στην τάξη. Οι διάδρομοι καταλαμβάνουν τη δεύτερη θέση για αυτόν τον τύπο επιθετικότητας. Τρίτον, με ένα 21,7% των περιπτώσεων, εμφανίζεται η παιδική χαρά. Ένα 15% των αναφερθέντων ν περιπτώσεων συμβαίνει έξω από το σχολείο από άλλους ανθρώπους, ενώ ένα 10% συμβαίνει όταν οι έφηβοι βγαίνουν από το σχολείο.

Οι 59 περιπτώσεις των σεξουαλικών παρενοχλήσεων που καταχωρούνται στο δείγμα που αποκρίνεται σε αυτήν την ερώτηση, είναι έργο των συμμαθητών στην πλειοψηφία τους (67,8%). Ένα τέταρτο των περιπτώσεων είναι άνθρωποι της ίδιας τάξης με το θύμα αλλά από άλλο τμήμα. Μαθητές άλλων μεγαλύτερων τάξεων είναι δράστες σεξουαλικών παρενοχλήσεων σε ένα 11,9% των περιπτώσεων.

Άλλα στατιστικά στοιχεία:

Γενικά, υπάρχει μια υψηλή έλλειψη στοιχείων για τη βασισμένη στο φύλο βία στα σχολεία, μόνο μερικές μελέτες έχουν αναλύσει το πρόβλημα, και, συνεπώς, δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία που μελετούν αυτό το ζήτημα σε βάθος.

Η ομάδα παιδαγωγικών ερευνών (GIP: Grupo de Investigacion Pedagogica), που διαμορφώθηκε από πανεπιστημιακούς καθηγητές, δημοσίευσε το 2004 μια μελέτη με το όνομα "βία μεταξύ των συνεργατών εφήβων". Σε αυτήν εμφανίστηκαν μερικά ενδιαφέροντα στοιχεία για την βία των φύλων. Διαπίστωσαν ότι 76.9% των γυναικών που έχουν αισθανθεί ως θύματα κακομεταχείρησης από τους συμμαθητές τους είναι όταν ήταν 16-19 ετών, και 9% των βασισμένων στο φύλο περιπτώσεων βίας εμφανίστηκε μεταξύ των συμμαθητών εφήβων. Με αυτήν την προϋπόθεση, και λήψη ενός δείγματος νέων γυναικών (16 ετών ως μέσης ηλικίας), η μελέτη έδειξε ότι:

- έχουν αισθανθεί ως θύματα φυσικής ή ψυχολογικής κακομεταχείρησης από το συμμαθητή τους σε 31.3% των περιπτώσεων.
- 22.6 έχουν απομονωθεί μερικές φορές από τους συμμαθητές τους.
- 32.9% των νεαρών αγοριών αγνοούν τα συναισθήματα που τρέφει κάποιο κορίτσι για αυτούς περισσότερες από μία φορά, σύμφωνα με την άποψη των κοριτσιών.
- 8.6% των νέων γυναικών έχουν δεχτεί απειλές αυτοκτονίας εάν τελειώνουν τη σχέση τους με τους φίλους τους.
- 15.9 των κοριτσιών έχουν δεχτεί τα ψέματα από τους φίλους τους περισσότερες από μία φορές.
- 18.3% των αγοριών υποψιάζονται την ύπαρξη άλλων σχέσεων από τις φίλες τους

Μέτρα που λαμβάνονται από τη χώρα για να αποτρέψει και να καταπολεμήσει τη βασισμένη στο φύλο βία μεταξύ των εφήβων.

Ο ισπανικός " νόμος της ακέραιας προστασίας ενάντια στη βία γένους" (Ley Organica de Proteccion ακέραιο ενάντιο Λα Violencia de Genero 2004) άρχισε να απεικονίζει νέες φιλόδοξες προκλήσεις ότι απαίτηση της κοινωνίας είναι η αναγνώριση ότι «οι δημόσιες δυνάμεις πρέπει να εγκρίνουν μέτρα ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης βασισμένων σε: Ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και η ισότητα μεταξύ των ανδρών και των γυναικών, καθώς επίσης και η άσκηση στην ανοχή και την ελευθερία μέσα στις δημοκρατικές αρχές της συνύπαρξης, όλες από την προοπτική των σχέσεων μεταξύ των φύλων, που κατευθύνεται το ίδιο τόσο στους άνδρες ως και στις γυναίκες, από μια κοινοτική και διαπολιτισμική εργασία, που συλλογίζεται ένα άφθονο πρόγραμμα συμπληρωματικού σχηματισμού και την ανακύκλωση των επαγγελματιών που συμμετέχουν σε αυτές τις καταστάσεις».

Το κεφάλαιο ένα αυτού του νόμου αναπτύσσει τις αρχές της πρόληψης της βίας σε κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο, από την εκπαίδευση των παιδιών μέχρι το πανεπιστήμιο, και διευκρινίζει το διδακτικό προσωπικό πρέπει να επιτρέψει την ανάπτυξη σειράς στόχων που συμφωνούν με τις συστάσεις που διαμορφώνονται από τη μελέτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διευκρινίζοντας, επιπλέον, το έγγραφο που η εκπαιδευτική επιθεώρηση και τα σχολικά Συμβούλια πρέπει να πραγματοποιήσουν για να εγγυηθούν ότι τα μέτρα σε αυτό το πεδίο είναι ακριβή και αποτελεσματικά. Στην έκθεση των αιτιών (χωρισμένο III), με το οποίο το ανατολικό νομοθετικό κείμενο αρχίζει, λέει: "στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η εκπαίδευση αποκτάται επάνω στην ισότητα μεταξύ των ανδρών και των γυναικών και ενάντια στη βία

μεταξύ των φύλων ως διδακτικό περιεχόμενο, που ενσωματώνει σε όλα τα σχολικά Συμβούλια ένα νέο μέλος που ωθεί τα εκπαιδευτικά μέτρα υπέρ της ισότητας και κατά της βίας στη γυναίκα".

Σύμφωνα με αυτό, η ισπανική κυβέρνηση έχει αρχίσει ένα συγκεκριμένο σχέδιο για να ενθαρρύνει τη συνύπαρξη στο σχολικό περιβάλλον ακολουθώντας αυτά τα συγκεκριμένα σημεία:

1) προκειμένου να προωθηθεί η έρευνα και για να ενθαρρύνει η βελτίωση της συνύπαρξης:
Δημιουργία κρατικού παρατηρητήριου της σχολικής συνύπαρξης και της πρόληψης των σχολικών συγκρούσεων.
Αναθεώρηση της βασικής νομοθεσίας στην τμηματική διάσκεψη της εκπαίδευσης.
Ανταλλαγή και διάχυση, στα πλαίσια της τμηματικής διάσκεψης της εκπαίδευσης, των μέτρων και των αποφάσεων που οι διαφορετικές αυτόνομες Κοινότητες εκδίδουν για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που δημιουργούνται από την συνύπαρξη.
Συγχώνευση, ενσωμάτωση των θεμάτων της συνύπαρξης στα προγράμματα του αρχικού σχηματισμού του διδακτικού προσωπικού.
Προγράμματα ελέγχου της συμμετοχής και των πληροφοριών στις οικογένειες.

2) προκειμένου να διευκολυνθεί η ανταλλαγή εμπειριών:
Εγκατάσταση ιστοσελίδας για τη συνύπαρξη.
Τηλεφωνική επικοινωνία για παροχή βοήθειας για τα προγράμματα προώθησης της συνύπαρξης, σε συνεργασία με τις αυτόνομες Κοινότητες.
Εορτασμός ενός συνεδρίου στα θέματα της σχολικής συνύπαρξης, με ετήσιο χαρακτήρα και τη διεθνή συμμετοχή.

3) προκειμένου να παρασχεθούν οι στρατηγικές, οι κατευθύνσεις και τα υλικά:
Επεξεργασία των οδηγών των "ορθών πρακτικών" και των υλικών της υποστήριξης.
Σχηματισμός ανθρώπων υπεύθυνων στα θέματα συνύπαρξης.
Ανάπτυξη των σχεδίων της συνύπαρξης σε όλα τα κέντρα.

4) συμφωνίες με άλλες οργανώσεις και ιδρύματα, για ανάπτυξη και αρχή του σχεδίου της συνύπαρξης:
με τις αντιπροσωπευτικές ενώσεις του διδακτικού προσωπικού.
με τις ενώσεις των γονέων.
με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των μαθητών.
με το FEMP
με άλλα ιδρύματα (υγεία, εσωτερικό, υπερασπιστής του ανηλίκου, κ.λπ.).

Συγκεκριμένα, για να αποτραπεί η βασισμένη στο φύλο βία στα σχολεία οι στόχοι της ισπανικής κυβέρνησης είναι:
1) η προσαρμογή στην ποικιλομορφία που υπάρχει μέσα σε κάθε τάξη, μέσω της συνεταιριστικής εκμάθησης στον ετερογενή εξοπλισμό (στο φύλο, παραγωγή, εθνική ομάδα, κίνδυνος για παρέκκλιση).
2) μια σημαντική αύξηση της δύναμης και της ευθύνης στους μαθητές μέσω της εκπαίδευσήτους, ειδικά στις δραστηριότητες στις οποίες ζητείται να διαδραματίσουν τους ενήλικους ρόλους, όπως τους εμπειρογνώμονες στις διαφορετικές περιοχές (δικαιοσύνη, μέσα μαζικής επικοινωνίας, πρόληψη, πολιτική...).

3) σχεδιασμός ειδικών προγραμμάτων για να υπερνικηθούν οι φυλετικές πεποιθήσεις μεταξύ των εφήβων, για να αυξηθεί η γνώση που οι έφηβοι έχουν επάνω στις διακρίσεις και τη βία των φύλων μέσα στα χρόνια.
4) αύξηση στην εικόνα που τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια έχουν της παρούσας κοινωνικο-συναισθηματικής ευαισθησίας τους, θετική αλλαγή και στις δύο ομάδες, αλλά ειδικά σεαυτές, λόγω των διαφορών παρατηρηθεισών αρχικά, αποδοτέων στο αμοιβαίο ασυμβίβαστο μεταξύ αυτών των ιδιοτήτων και της παραδοσιακής αρσενικής ταυτότητας.
5) η κατασκευή μιας λιγότερο φυλετικής ταυτότητας στο ιδιωτικό πεδίο.
6) μείωση των καταστάσεων του αποκλεισμού στο σχολείο, όπως γίνονται αντιληπτοί από τα θύματα.
7) μείωση των καταστάσεων βίας στο σχολείο, και ειδικά των σοβαρότερων, όπως γίνονται αντιληπτές τόσο πολύ από τα θύματα όσο και από τους δράστες.
8) βελτίωση της ποιότητας της σχέσης με την μάθηση και το διδακτικό προσωπικό.
9) αποτροπή της χρήσης βίας στον ελεύθερο χρόνο.

Αυτοί οι στόχοι είναι εκτελεσμένοι μέσα από διαφορετικά προγράμματα, όπως αυτό που πραγματοποιήθηκε από τη Maria Jose Diaz Aguado με το όνομα: Prevenir la violencia contra las mujeres construyendo la igualdad, (To prevent violence against women building equality). Σε αυτά συγκεκριμένες δραστηριότητες που έχουν χρησιμοποιηθεί έχουν ως σκοπό να πραγματοποιήσουν τους σ΄τοχους που αναφέρθηκαν παραπάνω:

- Για να κατασκευάσει την ισότητα:
ανάπτυξη δυνατοτήτων επικοινωνίας με ένα διδακτικό βίντεο.
συζήτηση από τις ετερογενείς ομάδες για τα διαφορετικά είδη διάκρισης, που υπογραμμίζουν τη σύνδεση μεταξύ της καθημερινής ζωής και της διάκρισης των φύλων.

- Για την διαδασκαλία των ανθρώπινων δικαιωμάτων στο δημόσιο και ιδιωτικό πεδίο:
επεξεργασία μιας δήλωσης των ανθρώπινων δικαιωμάτων.
σύγκριση με αυτήν που διαμορφώθηκε το1948,
συζήτηση σχετικά με τις παραβιάσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα στο ιδιωτικό πεδίο.
συζήτηση σχετικά με τις παραβιάσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα στο ιδιωτικό πεδίο των εφήβων.

- για την ανίχνευση της διάκρισης των φύλων:
μάθετε για το σεξισμό στη γλώσσα.
μάθετε για το σεξισμό στη δημοσιότητα.
αξιολόγηση των μηνυμάτων για την ισότητα στις ετερογενείς ομάδες.
συζήτηση σχετικά με τη φύση της βίας
συζήτηση σχετικά με τη θυματοποίηση στην καθημερινή ζωή του εφήβου.
συζήτηση σχετικά με τη βασισμένη στο φύλο βία μέσω βίντεο.
επεξεργασία μηνύματος για την αποτροπή της βίας των φύλων.

- για την αποτροπή της βίας στο σχολείο και στον ελεύθερο χρόνο:
ανίχνευση των διαστρεβλώσεων που συμβάλλουν στη βία γενικά.
ανίχνευση των διαστρεβλώσεων που συμβάλλουν στη βία μεταξύ των εφήβων.

συζήτηση σχετικά με τις στρατηγικές για να αποτραπεί ή για να σταματήσει η βία στον ελεύθερο χρόνο.
επεξεργασία ενός δεκαλόγου για να ξεριζώσει τη βία από τις σχέσεις που εγκαθιστούνται στο σχολείο

Εκτός από αυτά τα μέτρα που λαμβάνονται από την κυβέρνηση, τις αυτόνομες Κοινότητες, και τα πανεπιστήμια (όπως την εργασία του Diaz Aguado), οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κοινωνικές οργανώσεις έχουν σχεδιάσει επίσης εκστρατείες και δραστηριότητες για να αποτρέψουν τη βασισμένη στο φύλο βία στα σχολεία, οι σημαντικότερες είναι:

- Educar EN Igualdad: ΜΚΟ που εργάζεται στην επέμβαση στα σχολεία και διαμορφώνει συγκεκριμένα παιδαγωγικά υλικά για να αποτρέψει τη βία γένους μεταξύ των παιδιών και των εφήβων.
- Malos Tratos ORG: Εκστρατεία *«La igualdad se construye educando»* (η ισότητα αποκτάται εκπαιδεύοντας), για να αποτρέψει τη βασισμένη στο φύλο βία στα σχολεία με δύο θεμελιώδεις άξονες:
Ένας από την εκπαιδευτική επέμβαση στα σχολεία και τις νεανικές ενώσεις και ένας άλλος ένας ψυχοκοινωνικός, αποτελούμενος από τη θεραπεία επέμβασης και τις ψυχολογικές θεραπείες για τις κόρες και τα παιδιά των κακοποιημένων γυναικών.
- ισπανικό ίδρυμα σεξολογίας: διαφορετικές εκστρατείες με σκοπό την εκπαίδευση των εφήβων στη σεξουαλικότητα και την αποτροπή μεροληπτικών συμπεριφορών.
- σεξουαλικό ίδρυμα Andalussian: Εκστρατεία "μικτή εκπαίδευση στην οικογενειακή μονάδα και πρόληψη της βίας γένους": Εκστρατεία για να προωθήσει τη μικτή εκπαίδευση στο οικείο πεδίο για να αποτρέψει τις φυλετικές συμπεριφορές μεταξύ των παιδιών και των εφήβων.
- Reina Sofia Center for Violence Study: Ίδρυμα που προωθεί τις διεθνείς συνεδριάσεις για να συζητήσει τα θέματα όπως: βία γένους και παιδιά, βία γένους και νεολαία, κ.λπ.....
- Edu Alter: ΜΚΟ που εργάζεται για την εκπαίδευση για την ειρήνη, ανάπτυξη για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στα σχολεία.

Τέλος, μερικά προγράμματα που προωθούνται στην Ισπανία έχουν μελετήσει και έχουν λάβει μέτρα για τη βασισμένη στο φύλο πρόληψη της βίας:

- καταπολεμήστε τη βία στο σπίτι - προληπτική κατάρτιση μέσω των υπαρχουσών τοπικών εκπαιδευτικών οργανώσεων ή των ομάδων - το πρόγραμμα POMBA: Διεξήχθη από "Servicio Gallego de Igualdades", ο στόχος του προγράμματος ήταν η αποτροπή της βίας γένους με τη διάδοση των πληροφοριών, την κατάρτιση και την βελτίωση της πληροφόρησης του προβλήματος μέσω των υπαρχουσών τοπικών εκπαιδευτικών οργανώσεων.
- εκπαίδευση για μια ελεύθερη από τη βία κοινωνία: Οδηγός για την πρόληψη της βίας σε 20 εκπαιδευτικά κέντρα: Ένας ισπανικός οδηγός για να αποτρέψει τη βία στα σχολεία που βασίζονται στο ρατσισμό, τη διάκριση των φύλων κ.λπ.....
- πρόληψη της σεξουαλικής βίας στα αγόρια έφηβους - ανάπτυξη υλικών και μεθόδων. Το πρόγραμμα ανέπτυξε τις μεθόδους και τα υλικά που στόχευσαν στη βελτίωση της πληροφόρησης στους εφήβους αρρένες στο ζήτημα της σεξουαλικής βίας. Τα υλικά αναπτύχθηκαν αρχικά σε τρεις ευρωπαϊκές χώρες (Γερμανία, Ισπανία, Δανία) ως συμβολή προς την αρχική πρόληψη και εφαρμόστηκαν στη συνέχεια στις single-sex ομάδες με συνολικά αγόρια 100 και έναν μικρό αριθμό κοριτσιών. Οι

διαδικασίες αξιολογήθηκαν με τη συνεργασία τριών πανεπιστημίων και δύο διασκέψεις έγιναν για να προγραμματίσουν το πρόγραμμα, να εργαστούν για το περιεχόμενο και να συζητήσουν τα αποτελέσματα.
- ενάντια στη σχολική βία, ειδικότερα τη σεξουαλική βία - στρατηγικές πρόληψης: Ο στόχος αυτού του προγράμματος (στο οποίο δύο ισπανικοί οργανισμοί συμμετείχαν: Mancomunidad δελ Norte de tenerife και Ayuntamiento de Βαλέντσια, Servicio de Educacion) ήταν να παρουσιάσει τη συνοχή των στρατηγικών πρόληψης που θα μπορούσε να οργανωθεί μεταξύ του σχολείου και του δήμου σε πολλές πόλεις στην Ευρώπη, για την μάχη κατά της σχολικής βίας, ειδικότερα της σεξουαλικής βίας, η οποία εκφράζεται μεταξύ παιδιών 11 έως 14 ετών.
- βία στις γυναίκες - κατάρτιση των μελλοντικών δασκάλων για την μη βασισμένη στη διάκριση των φύλων εκπαίδευση: Βελγικό πρόγραμμα με την ισπανική συμμετοχή, το οποίο ανέπτυξε την ειδική κατάρτιση των μελλοντικών δασκάλων στην βασισμένη στη μη διάκριση των φύλων εκπαίδευση με σκοπό την καταπολέμηση της βίας ενάντια στις γυναίκες

Πηγή: Daphne Project 2005-1127-Y

Η Φινλανδία έχει συνδέσει το ζήτημα της σχολικής βίας με την ψυχική υγεία των μαθητών. Αξιοσημείωτες δραστηριότητες ήταν η διοργάνωση του Συνεδρίου για την Προαγωγή της Ψυχικής Υγείας και της Κοινωνικής Ένταξης, τον Νοέμβριο του 1999, και της Πρώτης Παγκόσμιας Διάσκεψης για την προώθηση της ψυχικής υγείας στο σχολείο. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί το πρόγραμμα «Υγιής και με Αυτοπεποίθηση», το οποίο επικεντρώνεται στην πρόληψη του αποκλεισμού και στην ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης των μαθητών. Είναι σημαντικό να εξασφαλιστούν η καλή σωματική και ψυχική υγεία των μαθητών, οι εξωσχολικές δραστηριότητες των μαθητών, η εργασία των νέων, οι πολιτιστικές δραστηριότητες και ο αθλητισμός και όλα αυτά σε ένα κοινό πλαίσιο με τις κοινότητες (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 119-123).

Επιπλέον, η διοργάνωση "ημέρας ασφάλειας στο σχολείο" στην Λετονία, με την επίσκεψη στο σχολείο αστυνομικών και την ενημέρωση των μαθητών, αποτελεί μέτρο το οποίο τηρείται από τις σχολικές μονάδες της χώρας (Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2007).

Η χώρα της Ιταλίας, ειδικά για την πρόληψη της βίας στα σχολεία, προβλέπει:

~ την νομική υποχρέωση του εκπαιδευτικού προσωπικού να εξασφαλίζει την επιθεώρηση ανά πάσα στιγμή

~ την αυστηρή δομή της παρακολούθησης των δραστηριοτήτων στην τάξη, κατά τη διάρκεια του μαθήματος

~ την απαγόρευση της εισόδου της αστυνομίας στο χώρο του σχολείου, παρά μόνο για πολύ σοβαρούς λόγους διατάραξης της τάξης (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 139).

Τα προγράμματα που ήδη υλοποιούνται είναι:

~ «Κορίτσια και αγόρια στο σχολείο», με στόχο να αναπτύξουν οι μαθητές την έννοια της συμμετοχής, να εμπλουτίσουν τις προσωπικές τους εμπειρίες και να ενισχυθούν οι μαθητικές κοινότητες.

~ «Κέντρα πληροφόρησης και συμβουλευτικής», με στόχο την προώθηση της επικοινωνίας σε τοπικό επίπεδο, την ψυχολογική υποστήριξη με συμβολή ειδικών από την κοινότητα και τους φορείς της.

~ «Οικογένεια», με στόχο να εμπλακούν οι οικογένειες των μαθητών στη βελτίωση των σχέσεων με το σχολείο και την τοπική κοινωνία.

~ «Εκπαίδευση», με στόχο την επανεκπαίδευση των δασκάλων σε νέες διδακτικές τεχνικές και νέες στρατηγικές μάθησης για τις κατηγορίες σε κίνδυνο (Β. Αρτινοπούλου, 2001, σελ. 140).

Στην Πορτογαλία τα ισχύοντα μέτρα πρόληψης περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα «Ασφαλές σχολείο», ένα εθνικό πρόγραμμα που εφαρμόζεται από το Υπουργείο Παιδείας σε συνεργασία με τις αστυνομικές αρχές. Υπάρχουν ειδικά εκπαιδευμένοι φύλακες σε 244 σχολεία και το έργο τους είναι να εντοπίζουν καταστάσεις σχολικής βίας και να συνεργάζονται με το προσωπικό του σχολείου για την αντιμετώπιση των περιστατικών αυτών (Β. Αρτινοπούλου, 2001).

ΜΑΛΤΑ

μέτρα που λαμβάνονται από τη χώρα για να αποτρέψει και να καταπολεμήσει τη βία μεταξύ των εφήβων

Στην διατριβή του ο Grech εξηγεί ότι η σχολική βία θεωρείται ως ένα από τα πιο πιεστικά προβλήματα στη Μάλτα. Συνεπώς, όπως συνέβη και σε άλλες χώρες (όπως η Αμερική, η Ευρώπη, η Ασία, η Αφρική και η Αυστραλία) το γεγονός αυτό ενέπνευσε τους ακαδημαϊκούς να πραγματοποιήσουν μελέτες για το σχολικό bullying. Ο Borg το 1995 βρήκε σε ένα δείγμα 6282 μαθητών δημοσίων σχολείων, το 60,5%, είπε ότι δέχτηκε απειλή ενώ το 48,9% παραδέχτηκε ότι έχει ασκήσει βία εναντίον άλλων τουλάχιστον μιά φορά από την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους. Σαφώς, η σχολική βία έπρεπε να εξεταστεί σοβαρά. Έτσι, η εθνική πολιτική για το bullying (Δεκέμβριος, 1999) που καλείται "καλή συμπεριφορά και πολιτική πειθαρχίας για τα σχολεία" προωθήθηκαν για να χρησιμεύσουν ως η καθοδήγηση για τα σχολεία όσον αφορά στα πειθαρχικά ζητήματα. Ο Υπουργός Παιδείας Louis Galea υποστήριξε ότι: "η πολιτική έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέπει σε κάθε σχολείο να δημιουργήσει τον δικό του κώδικα πειθαρχίας καθώς κάθε σχολείο αντιμετωπίζει τη δική του πραγματικότητα, τα δικά του δεδομένα». Εντούτοις, το έγγραφο καθιστά πολύ σαφές ότι καμία μορφή βίας δεν πρέπει να είναι ανεχτή, ότι το πρόβλημα πρέπει να αντιμετωπιστεί πολύ σοβαρά και ότι οι δράστες πρέπει να λάβουν την αυστηρότερη των ποινών που ορίζεται από κάθε σχολείο.

Πηγή: Daphne Project 2005-1127-Y

Σύμφωνα με δημοσίευμα στην Ελευθεροτυπία, στα πλαίσια της «πρόληψης», εφαρμόζονται σ εκάποιες χώρες μέτρα αμφισβητούμενα τόσο ως προς τη λογική όσο και ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Πρόκειται για τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων μαθητών 5-17 ετών, μια πρακτική που ξεκίνησε το 2002 στη Βρετανία, εξελίχθηκε και σήμερα υιοθετείται από σχολεία στην Τσεχία, τη Γαλλία, τη Λετονία και πρόσφατα και στο Βέλγιο. Το παιδαγωγικό μέτρο αυτό έχει σκοπό να διερευνήσει αν η απουσία των μαθητών από το σχολείο σχετίζεται με την παιδική παραβατικότητα.

Οι πρώτες αντιδράσεις ήρθαν όταν στο ένθετο των «Times» του Λονδίνου για την παιδεία δημοσιεύθηκε η πληροφορία ότι μία από τις εταιρείες που προμηθεύουν στα βρετανικά σχολεία τις συσκευές σάρωσης και λήψης δακτυλικών αποτυπωμάτων, προμήθευε με τις ίδιες συσκευές και το διαβόητο κολαστήριο του Γκουαντάναμο. Το γεγονός πυροδότησε τις κινητοποιήσεις πολλών συλλόγων γονέων που μέχρι τότε αδιαφορούσαν για το μέτρο. Ακολούθησαν, επερωτήσεις βουλευτών της αντιπολίτευσης στη Βρετανία, που ζητούσαν να πληροφορηθούν κάτω από ποιους όρους οι φτωχοί σχολικοί προϋπολογισμοί ξοδεύονταν για την αγορά σαρωτών αντί διδακτικού υλικού. Τέλος, προστέθηκε και μία ακόμη διάσταση στο ζήτημα αυτό, όταν η βρετανική Αναρχική Ομοσπονδία, σε φυλλάδιό της με τίτλο «Υπέρ της ανωνυμίας», αποκάλυπτε ότι σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις «τα παιδιά επωνύμων πολιτών εξαιρούντο από τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων, ώστε να προφυλαχθεί η ταυτότητά τους σε περίπτωση διείσδυσης στις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων». Σήμερα, στη Βρετανία υπάρχουν εκατοντάδες σχολεία που έσπευσαν να υιοθετήσουν το μέτρο αυτό. Αν και η μέθοδος χαρακτηρίζεται παράνομη και ήδη η βρετανική κυβέρνηση έχει αναθέσει στο υπουργείο Παιδείας να αναθεωρήσει τον τρόπο «φακελώματος» των παιδιών, η Ε.Ε. έχει ανακοινώσει ότι θα συζητηθεί η έκδοση οδηγίας για υποχρεωτική λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων σε μαθητές.

Την πρόταση υποστηρίζουν η Βρετανία, η Πορτογαλία και η Ουγγαρία, ενώ ήδη ορισμένες χώρες (Ισπανία, Γαλλία, Τσεχία) επιβάλλουν τη λήψη βιομετρικών στοιχείων στα νεογέννητα (Φακατσέλης, Α., Ελευθεροτυπία, 25/02/2007).

ΚΥΠΡΟΣ

Βία μεταξύ των εφήβων στην Κύπρο

Εκπαιδευτικό σύστημα και εκπαίδευση σε αξία.

Σχετικά με την εκπαίδευση, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού στην Κύπρο έχει αναλάβει διάφορες πρωτοβουλίες στα πλαίσια του ευρωπαϊκού έτους για τη δημοκρατική υπηκοότητα το 2004-2005:

- Τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οργάνωσαν διασκέψεις, συνεδριάσεις με θέμα "βασικές αρχές και αξίες που πρέπει να κυβερνήσουν τις ζωές της νεολαίας, ως πολίτες της Κύπρου, της Ευρώπης και του κόσμου στο 21ο αιώνα".
- Μια εκστρατεία πληροφόρησης διεξήχθη, πραγματοποιήθηκε με στόχο την έννοια μιας πολυπολιτισμικής Ευρώπης και μέσω διάφορων δραστηριοτήτων προώθησε την ανάπτυξη των ανθρώπινων σχέσεων, την διά-κοινοτική συνεργασία, που καταπολεμά το ρατσισμό και την ξενοφοβία και που αναπτύσσει την ενεργό υπηκοότητα, ιθαγένεια, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη.

- Διάφοροι κυβερνητικοί ανώτεροι υπάλληλοι επισκέφτηκαν σχολεία και παρουσίασαν στους μαθητές ζητήματα αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Τον Ιούλιο του 2005 το Κοινοβούλιο ψήφισε για τις τροποποιήσεις στους κανονισμούς για τα σχολεία που επιτρέπουν μεγαλύτερη ελευθερία και περισσότερα δικαιώματα στους μαθητές, τηρώντας την παγκόσμια Διακήρυξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων και τη Συνθήκη για τα δικαιώματα των παιδιών.

Μια άλλη πρωτοβουλία σχετικά με την εκπαίδευση παρέχεται από την ανάπτυξη του προγράμματος «ενεργός υπηκοότητας - σφαιρική συνειδητοποίηση, (Active Citizenship - Global Awareness)» στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση που άρχισε τον Φεβρουάριο του 2005. Το πρόγραμμα που εφαρμόζεται μέσω του μαθήματος της αγγλικής γλώσσας αναπτύσσει καινοτόμες πρωτοβουλίες για να προωθηθεί η διδακτική ως μέσο επικοινωνίας και εκπαίδευσης για την ατομική και την αυτόνομη εκμάθηση. Ο στόχος του είναι να βοηθήσει τους μαθητές να ενημερωθούν, και να καταλάβουν τα προβλήματα στο σπίτι και στον κόσμο γενικά και να αποβάλουν τα συναισθήματα της φυλετικής έχθρας και του σοβινισμού. Το πρόγραμμα που άρχισε από τον ιστοχώρο Schoolnet του Συμβουλίου της Ευρώπης περιέλαβε 14 σχολεία διεθνώς. Μέσω αυτού του προγράμματος οι μαθητές έμαθαν για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν διάφορες χώρες και επικοινώνησαν με τους συμμαθητές τους ανά τον κόσμο για να ανταλλάξουν απόψεις και να συζητήσουν επί των προβλημάτων. Επιπλέον οι μαθητές έγιναν μέλη των παγκόσμιων οργανώσεων και συμμετείχαν στις διάφορες παγκόσμιες δραστηριότητες όπως «Η ανοιξιάτικη μέρα στην Ευρώπη».

Επιπλέον ένας σημαντικός αριθμός σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επίσης συμμετέχουν κάθε χρόνο στα διάφορα προγράμματα σχολικής ανταλλαγής και στα διεθνή σεμινάρια που οργανώνονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Ο βασικός στόχος αυτών των προγραμμάτων είναι η προώθηση της συνεργασίας και της κατανόησης μεταξύ των σχολείων από διάφορες χώρες προκειμένου να εμποτιστούν οι μαθητές με τις αρχές της ειρηνικής συνύπαρξης, της ανοχής και του αντιρατσισμού. Ένα από αυτά τα προγράμματα είναι η "διεθνής διάσκεψη μαθητών" που οργανώνεται από το εκπαιδευτικό ίδρυμα «Το εθνικό σχέδιο των Ηνωμένων Εθνών της Χάγης, (The Hague International Model United Nations)», στη Χάγη. Η διάσκεψη διευθύνεται σύμφωνα με το πρότυπο της οργάνωσης Ηνωμένων Εθνών.

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού ανέπτυξε επίσης το πρόγραμμα "δράση-δημιουργικότητα-κοινωνική συμβολή" που εκτελείται σε διάφορα λύκεια. Η συμμετοχή στο πρόγραμμα των μαθητών από αυτά τα λύκεια είναι υποχρεωτική. Οι στόχοι αυτού του προγράμματος περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την πιό στενή επαφή των μαθητών με την κοινωνία και τη συμβολή των υπηρεσιών όχι μόνο προς τη σχολική κοινότητα αλλά και προς την τοπική και διεθνή κοινότητα επίσης. Επίσης το πρόγραμμα στοχεύει στην ενίσχυση των αξιών και της ανοχής και των αρχών της δημοκρατίας στους νέους. Αυτό το πρόγραμμα εκτελείται μέσω διάφορων δραστηριοτήτων στις οποίες οι ανήλικοι μπορούν να συμμετέχουν όπως αθλητικές δραστηριότητες, δημιουργικές δραστηριότητες και εξορμήσεις, εκδρομές.

Η Δημοκρατία της Κύπρου συμμετέχει επίσης στο πρόγραμμα δικτύου συνεργαζόμενων σχολείων της ΟΥΝΕΣΚΟ (ASPNet Schools). Αυτό το δίκτυο καθιερώθηκε στην Κύπρο κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 1969-1970 και από τότε ανέπτυξε διάφορες δραστηριότητες, οργάνωσε σεμινάρια, συμμετείχε σε γεγονότα που οργανώθηκαν από άλλα σχολεία και έκανε διάφορες δημοσιεύσεις. Η πιό βασική δραστηριότητα του κυπριακού ASP δικτύου είναι η οργάνωση της ετήσιας διάσκεψης των σχολείων ASPNet που πραγματοποιείται κάθε Άνοιξη. Στην Κύπρο υπάρχουν σήμερα 15 ASPNet σχολεία, 5 από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και 10 από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο βασικός στόχος τους είναι να ενισχύσουν και

να προωθήσουν τις αξίες και τα ιδανικά της ΟΥΝΕΣΚΟ, τα οποία είναι αγάπη, φιλία, ειρήνη και συνεργασία μεταξύ των μαθητών.

Επιπλέον στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν να περιληφθούν στην κοινωνία της ΟΥΝΕΣΚΟ, η οποία αναλαμβάνει διάφορες δραστηριότητες όπως την οργάνωση συζητήσεων και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μαθητών σε ζητήματα όπως η ισότητα των φύλων και το πρόβλημα της Κύπρου.

Συγκεκριμένος καθορισμός, ορισμός της σχολικής βίας στη χώρα

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού δεν έχει κανέναν συγκεκριμένο ορισμό για το bulling. Σύμφωνα με την εκπαιδευτική ψυχολογική υπηρεσία θεωρείται ως ένα είδος συμπεριφοράς που στοχεύει στην πρόκληση φόβου και τρομοκρατίας σε ένα άλλο πρόσωπο. Στους κανονισμούς για τη λειτουργία των σχολείων το bulling ομαδοποιείται στην κατηγορία παραβάσεων (που αφορά στις πράξεις εγκληματικής φύσης). Οι άλλες παραβάσεις που περιλαμβάνονται σε αυτήν την κατηγορία είναι η επιθετική συμπεριφορά, η σεξουαλική παρενόχληση, η άσκηση φυσικής βίας με ή χωρίς χρησιμοποίηση ενός οργάνου και η φυσική βία σεξουαλικής φύσης. Τα παιδαγωγικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν σε περιπτώσεις bulling συμπεριλαμβάνονται στον κανονισμό 17 (2) και στοχεύουν στην πρόοδο του μαθητή και στην ενίσχυση της αίσθησης ευθύνης και αυτοπειθαρχίας. Αυτά τα παιδαγωγικά μέτρα είναι τα ακόλουθα:

Παιδαγωγικός διάλογος
Παρατήρηση στη συμπεριφορά του μαθητή
Αποδοκιμασία/καταδίκη
Μια κοινή γραπτή συμφωνία μεταξύ του μαθητή και ενός καθηγητή στην οποία ο μαθητής είναι αναγκασμένος να μην επαναλάβει την παράβαση και να ενεργήσει σύμφωνα με τους σχολικούς κανονισμούς
Ενημέρωση του γονέα εγγράφως για την παράβαση
Αποβολή από την αίθουσα και την αναφορά του περιστατικού στο διευθυντή του σχολείου

Και

Εκτέλεση της σχολικής εργασίας που είναι χρήσιμη για την κοινότητα και στοχεύει στη χρήση των ικανοτήτων του μαθητή υπέρ της σχολικής κοινότητας.
Αποβολή για δύο ημέρες
Ο μαθητής αλλάζει τάξη μετά από μια γραπτή ειδοποίηση που γνωστοποιείται στους γονείς
Αλλαγή της τάξης μόνο για έναν χρόνο
Αποβολή για 1-4 ημέρες
Αποβολή για 1-6 ημέρες

Γενικά υπάρχουν μερικές μελέτες που ασχολούνται συγκεκριμένα με το ζήτημα της βίας μεταξύ των εφήβων και της νεανικής εγκληματικότητας στην Κύπρο. Η πρώτη σημαντική επιστημονική έρευνα για αυτά τα ζητήματα πραγματοποιήθηκε το 1986 από την ένωση των ψυχολόγων της Κύπρου και ονομάστηκε «θέσεις και

προτάσεις για την πρόληψη και το χειρισμό της νεανικής παραβατικότητας». Μια άλλη πιό εκτεταμένη μελέτη για αυτά τα θέματα "το φαινόμενο της νεανικής εγκληματικότητας στην κυπριακή κοινωνία" ολοκληρώθηκε το 1994. Σύμφωνα με αυτήν την μελέτη η Κύπρος δεν παρουσίασε στο χρονικό αυτό διάστημα σημαντικό πρόβλημα σχετικά με τη νεανική εγκληματικότητα. Αυτή η μελέτη βασίστηκε στα επίσημα στατιστικά στοιχεία της περιόδου 1976-1992 αλλά αυτές οι στατιστικές πληροφορίες ήταν περιορισμένες έτσι μπορούσαν εύκολα να ανατραπούν. Επιπλέον μια άλλη επιφύλαξη που αναγνωρίστηκε από τους ερευνητές σε αυτήν την μελέτη ήταν ότι ο αριθμός των υποθέσεων, περιπτώσεων που αναφέρθηκαν για εκδίκαση και ο αριθμός των προσώπων που καταδικάστηκαν ήταν βασισμένοι στις τρέχουσες αντιλήψεις για την αστυνομία και το σύστημα σωφρονισμού.

Σε αντίθεση με την προηγούμενη μελέτη μια άλλη ερευνητική μελέτη που ολοκληρώθηκε το 1999 και πραγματοποιήθηκε από τους Nikos Beresies και Andreas Paulakis με τη συνεργασία του ΚΕΝΤΗΕΑ (κέντρο πληροφοριών για ναρκωτικά και μεταχείριση των εθισμένων προσώπων) και την οργάνωση νεολαίας της Κύπρου, συνήγαγε πολύ διαφορετικά συμπεράσματα. Αυτή η μελέτη με το όνομα "εγκληματικότητα και νέοι: προβλήματα και εκτιμήσεις", ανέλυσαν τα στατιστικά στοιχεία μέχρι το έτος 1996 και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η εγκληματική συμπεριφορά βρίσκεται σε άνοδο μεταξύ των νέων στην Κύπρο και αυτό το φαινόμενο γίνεται εντονότερο με την προσθήκη της μικρής εγκληματικότητας. Επιπλέον, άλλη μελέτη που πραγματοποιήθηκε από την οργάνωση νεολαίας της Κύπρου με θέμα "τηλεοπτική βία: Επιρροή-ευθύνες-λύσεις" και ολοκληρώθηκε το 2001, συνοψίζει το σχεδιάγραμμα, το προφίλ του ανήλικου παραβάτη: α. Είναι αγόρι δεδομένου ότι κατά τη διάρκεια της περιόδου 1985-1997, 90% των προσώπων που συμμετέχουν στις εγκληματικές πράξεις ήταν αγόρια, β. στην ηλικία 14-15, δεδομένου ότι 70% από εκείνους που περιλαμβάνονται στις εγκληματικές πράξεις σε ηλικία 12-15 είναι λιγότεροι από αυτούς ηλικίας 14-15 ετών και γ. προκαλεί συνήθως ζημιά στην ξένη ιδιοκτησία, δεδομένου ότι 70% όσων περιλήφθηκαν στις εγκληματικές πράξεις σχετίζονται με αυτό το είδος εγκλήματος.

Μια άλλη ερευνητική μελέτη που οργανώθηκε από την εκπαιδευτική ψυχολογική υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού ολοκληρώθηκε το 2000. Αυτή η μελέτη ονομάζεται "Παγκύπρια μελέτη για τη αυτοαναφερόμενη νεανική παραβατικότητα μαθητών των γυμνασίων και των λυκείων στην Κύπρο" και είναι μέρος ενός ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος που εξετάζει την έλλειψη πειθαρχίας στα σχολεία και τις μορφές της νεανικής παραβατικότητας. Η μέτρηση της αυτοαναφερόμενης εγκληματικότητας είναι σημαντική προκειμένου να υπάρξει μια πλήρης εικόνα του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας. Αυτό το ερευνητικό πρόγραμμα ήταν το πρώτο στην ιστορία της κυπριακής εκπαίδευσης που προσπάθησε να απεικονίσει τα επίπεδα νεανικής εγκληματικότητας στο σύνολο της Δημοκρατίας της Κύπρου.

Οι ερωτήσεις βασίστηκαν σε πέντε κατηγορίες εγκληματικής συμπεριφοράς και μεταξύ τους ήταν και η βία ενάντια προσώπων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα επίπεδα νεανικής εγκληματικότητας στην Κύπρο είναι αρκετά χαμηλά και ότι όταν εμφανίζεται αυτό το φαινόμενο αφορά σχετικά ασήμαντες παραβατικές συμπεριφορές. Εντούτοις μεταξύ των τύπων εγκληματικής συμπεριφοράς που σημείωσαν τον υψηλότερο μέσο όρο σε αυτήν την μελέτη ήταν η βία ενάντια προσώπων. Ένα άλλο σημαντικό συμπέρασμα που συνάγεται σε σχέση με τους παράγοντες που συνδέονται με τη νεανική εγκληματικότητα είναι ότι το φύλο του μαθητή και η σχολική του απόδοση εμφανίζεται να είναι στατιστικά οι σημαντικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τη νεανική εγκληματικότητα. Όσον

αφορά στον παράγοντα φύλο η έρευνα έδειξε ότι στατιστικά υπήρξε μια μεγάλη διαφορά μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών και ότι τα αγόρια είχαν μια υψηλότερη συμμετοχή σε όλες τις εγκληματικές συμπεριφορές που ήταν υπό εξέταση. Μόνο στην περίπτωση της αγοράς των υπνωτικών χαπιών για προσωπική χρήση, τα κορίτσια έχουν ένα πιό υψηλό επίπεδο εγκληματικότητας από τα αγόρια. Η μελέτη εντούτοις δεν εξηγεί γιατί αυτή η διαφορά μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών εμφανίζεται.

Σε σχέση με τον παράγοντα της σχολικής απόδοσης το συμπέρασμα το οποίο προέκυψε ήταν ότι όσο χαμηλότερη ήταν η απόδοση του μαθητή στο σχολείο τόσο υψηλότερος ήταν ο κίνδυνος για εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς από μέρους του. Η αποτυχία να επιτευχθούν καλά αποτελέσματα στο σχολείο είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στον χαμηλό αυτοσεβασμό και τη χαμηλή αυτοεκτίμηση και αυξάνει την τάση για εκδήλωση εγκληματικής συμπεριφοράς. Επίσης η έρευνα έδειξε ότι η συμμετοχή των νέων σε μια κατηγορία παραβιάσεων οδηγεί συνήθως στη συμμετοχή τους και σε άλλες κατηγορίες επίσης.

Ένα άλλο σημαντικό συμπέρασμα αφορά στη διάκριση μεταξύ των μαθητών σε σχολεία στις πόλεις και σε σχολεία αγροτικών περιοχών. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης έδειξαν ότι οι μαθητές που ζουν στις πόλεις παρουσιάζουν στατιστικά σημαντικά υψηλότερο ποσοστό όσον αφορά στις σοβαρές παραβιάσεις που αφορούν τη χρήση των νόμιμων και παράνομων ουσιών: κάπνισμα στο σχολείο, κατανάλωση ποτών όταν βγαίνουν τη νύχτα, αγορά ναρκωτικών (hashish) και υπνωτικών χαπιών. Έχουν επίσης ένα πιό υψηλό επίπεδο εγκληματικότητας σε περιπτώσεις σοβαρών παραβιάσεων της κατηγορίας "βία κατά προσώπου": επίθεση εναντίον προσώπου κατά τη διάρκεια ενός καβγά και πρόκληση σοβαρού τραυματισμού. Επιπλέον οι νεαροί που ζουν στις πόλεις έχουν ένα πιό υψηλό επίπεδο εγκληματικότητας στις σοβαρές παραβιάσεις της κατηγορίας "επίθεση ενάντια στην ιδιοκτησία" όπως το σπάσιμο γυαλιών ή παραθύρων ενός καταστήματος ή την καταστροφή της σχολικής ιδιοκτησίας.

Μια άλλη ερευνητική μελέτη που πραγματοποιήθηκε από την εκπαιδευτική ψυχολογική υπηρεσία και ολοκληρώθηκε το 2002 έχει τον τίτλο "έρευνα για τον προσδιορισμό των μαθησιακών προβλημάτων των παιδιών και η συμπεριφορά τους στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Δημοκρατίας της Κύπρου". Παρά τον τίτλο η μελέτη εξέτασε επίσης αυτά τα θέματα σε 11 γυμνάσια σε ολόκληρη την Κύπρο. Τα αποτελέσματα ήταν ότι οι περισσότεροι από τους μαθητές με μια αρνητική εικόνα για τον εαυτό τους δεν έχουν μια αρνητική σχολική απόδοση. Αφ' ετέρου οι περισσότεροι σπουδαστές με μια θετική εικόνα για τον εαυτό τους, τα πάνε καλά στο σχολείο και ένα σημαντικό ποσοστό αυτών έχει τα πολύ υψηλά επίπεδα σχολικής απόδοσης. Επιπλέον σχετικά με το ποσοστό των μαθητών που αναστατώνουν, ανησυχούν το σχολείο με τη συμπεριφορά τους στα γυμνάσια υπό εξέταση, 6% των νέων εμφανίστηκε να έχεε ένα σοβαρό και συχνό πρόβλημα με να συμπεριφερθεί κατάλληλα στο σχολείο. Ένα άλλο σημαντικό ποσοστό των μαθητών εμφανίζεται συχνά να ενοχλεί το σχολείο με τη συμπεριφορά του αλλά όχι για θέματα σοβαρά.

Η πιό πρόσφατη μελέτη για τη νεανική εγκληματικότητα προετοιμάστηκε για το Υπουργείο δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης από το κέντρο για την έρευνα και την ανάπτυξη στα κολέγια στην Κύπρο, (Center for Research and Development at Intercollege Cyprus). Αυτή η μελέτη ολοκληρώθηκε το 2004 και ονομάζεται "έρευνα για τη νεανική εγκληματικότητα". Πρέπει να αναφερθεί ότι η ανωτέρω μελέτη καλύπτει επίσης και τις ηλικίες 19-21. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε ήταν 1000

μαθητές. Το γενικό συμπέρασμα της μελέτης, που είναι βασισμένη σε ερωτηματολόγια αυτοεξομολόγησης που δόθηκαν στους σπουδαστές, καθώς επίσης και στις σε βάθος συνεντεύξεις με τους μαθητές αλλά και με τους καθηγητές, είναι ότι το πρόβλημα της νεανικής παραβατικότητας δεν είναι πολύ σοβαρό στη Δημοκρατία της Κύπρου. Το επίπεδο συμμετοχής στις εγκληματικές ενέργειες είναι γενικά χαμηλό ενώ τα πιό υψηλά επίπεδα συμμετοχής αφορούν τις δευτερεύουσες μορφές παραβιάσεων (μικρή εγκληματικότητα). Εντούτοις η μελέτη δείχνει ότι στην κατηγορία των βίαιων εγκληματικών συμπεριφορών ακόμη και τα μικρά ποσοστά της συμμετοχής πρέπει να είναι λόγος ανησυχίας. Η μελέτη έδειξε ότι 36,7% των μαθητών έχουν χρησιμοποιήσει την ήπια βία ενάντια σε άλλους (π.χ. βία που δεν παρέχει την ανάγκη για το θύμα να επιδιώξει την ιατρική περίθαλψη), 23,8% των μαθητών απείλησε για χρήση βίας ενάντια σε άλλους και 13,2% μετέφερε μαζί του ένα επικίνδυνο αντικείμενο. Οι σοβαρότερες περιπτώσεις στις οποίες το θύμα χρειάστηκε ιατρική περίθαλψη παρουσίασαν πολύ χαμηλά επίπεδα συμμετοχής των νεαρών. Μια άλλη κατηγορία που παρουσιάζει υψηλά επίπεδα συμμετοχής από τους μαθητές είναι η καταστροφή της ιδιοκτησίας.

Το υψηλότερο ποσοστό των παραβιάσεων σχετικά με τους νέους βρίσκεται στο ακατάλληλο οπτικό υλικό (81% παρακολουθούν βίαιες σκηνές στην τηλεόραση, 70,7% παρακολουθούν εκπομπές σεξουαλικής φύσης και 56,9% καταναλώνει διάφορους τύπους πορνογραφικών υλικών). Επιπλέον, σε σχέση με τις σεξουαλικές συμπεριφορές 8,9% των μαθητών δήλωσε ότι έχει πληρώσει για σεξ τουλάχιστον μια φορά ενώ το 26,9% είπε ότι έχει έρθει σε σεξουαλική επαφή χωρίς να δώσει ή να λάβει χρήματα.

Σε σχέση με τους λόγους που ευθύνονται για τη νεανική εγκληματικότητα η μελέτη προσδιόρισε την εγκληματική συμπεριφορά των φίλων ως σημαντικότερο και συστηματικό λόγο σχετικά με την εγκληματική συμπεριφορά ενός προσώπου. Σύμφωνα με τη μελέτη σε θέματα βίας και σε σχέση με τις κακόβουλες ζημιές ο ρόλος του δεσμού με τα πρόσωπα της ίδιας ηλικίας έχει γίνει εμφανής. Παραδείγματος χάριν στις ανωτέρω περιπτώσεις οι παραβιάσεις εμφανίζονται ως προσπάθεια μιας ομάδας ή στα πλαίσια της κοινωνικής αποδοχής που επιτρέπει στον νέο να αποκομίσει συναισθηματικά και κοινωνικά οφέλη. Η μελέτη σημειώνει ότι μέσα στο σχολικό περιβάλλον μια παρεκκλίνουσα συμπεριφορά μπορεί να λειτουργήσει ως υποκατάστατο της χαμηλής εικόνας του εαυτού.

Άλλοι σημαντικοί λόγοι που προσδιορίζονται από αυτήν την μελέτη συσχετίζονται με τη μεθοδολογία για την μεταχείρηση των παρεκκλινόντων μαθητών που χρησιμοποιείται στα σχολεία. Τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων έδειξαν ότι η αρνητική συμπεριφορά των καθηγητών προς τους παρεκκλίνοντες νέους οδηγεί σε ακόμη περισσότερες παρεκκλίνουσες συμπεριφορές. Στις συνεντεύξεις οι καθηγητές οι ίδιοι αναγνώρισαν την ανικανότητά τους να χειριστούν κατάλληλα τέτοιες περιπτώσεις και επισήμαναν ότι υπάρχει ανάγκη για ειδική κατάρτιση των εκπαιδευτικών στο πώς να χειρίζονται τους μαθητές που εμφανίζουν παρεκκλίνουσες συμπεριφορές. Η μελέτη περαιτέρω σημείωσε ότι ο χαμηλός αυτοσεβασμός που προκαλείται από την αποτυχία να αποδώσει κανείς στο σχολείο συνδέεται με τη νεανική εγκληματικότητα.

Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά των γονέων καθώς επίσης και η βία στο σπίτι αποτελούν άλλους παράγοντες που ενισχύουν τη δυνατότητα της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς από τα παιδιά. Επιπλέον η μελέτη έδειξε ότι το φύλο είναι ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που συνδέεται με την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά. Όπως άλλες εγκληματολογικές μελέτες έχουν παρουσιάσει τα αγόρια δείχνουν πιό υψηλά επίπεδα εγκληματικής συμπεριφοράς από τα κορίτσια

στατιστικά στοιχεία για τη βία μεταξύ των εφήβων.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία για την νεανική παραβατικότητα, από την Αστυνομία για το 2006:

- Ο αριθμός περιπτώσεων (εγκληματικής φύσης) στον οποίο οι ανήλικοι ενεπλάκησαν είναι σχετικά οι ίδιοι μεταξύ των ετών 2000-2005. Ο αριθμός των υποθέσεων, περιπτώσεων ήταν 344 το 2000, 371 το 2003 και 335 το 2005. Αυτό που είναι αξιοπρόσεχτο είναι ότι ο αριθμός των σοβαρών εγκλημάτων μεταξύ των ανηλίκων έχει μειωθεί βαθμιαία εντός της περιόδου 2000-2005. Ενώ το 2000 ο αριθμός περιπτώσεων σχετικά με τα σοβαρά εγκλήματα ήταν 268, το 2001 ήταν 235, 252 το 2002, 199 το 2003, 128 το 2004 και 168 το 2005. Αντίθετα ο αριθμός των περιπτώσεων στις οποίες οι ανήλικοι συσχετίστηκαν και είναι οι υποθέσεις της μικρής εγκληματικότητας, έχει δει μια βαθμιαία αύξηση με τον αριθμό περιπτώσεων να είναι 76 το 2000, 96 το 2001, 143 το 2002, 172 το 2003, 161 το 2004 και 167 το 2005.
- Υπάρχει μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στον αριθμό των εγκλημάτων που έχουν πραγματοποιηθεί από αγόρια και σε αυτόν που έχουν πραγματοποιηθεί από κορίτσια. Ενώ οι υποθέσεις που ενεπλάκησαν αγόρια στη διάπραξή τους ήταν 574 το 2003, ο αντίστοιχος αριθμός για τα κορίτσια έφτανε το 44 και το 2005 τα αγόρια υπερεκπροσωπούνταν με την τέλεση 454 παραβάσεων, τη στιγμή που στα κορίτσια αναλογούσαν 44 παραβάσεις. Αυτές οι στατιστικές δείχνουν επίσης ότι τα περισσότερα εγκλήματα γίνονται από αγόρια ηλικίας 14-16 ετών ενώ ένας μικρότερος αριθμός παρανομιών γίνονται από αγόρια 7-13 ετών. Για παράδειγμα το 2003 αγόρια ηλικίας 7-13 ετών ενεπλάκησαν σε 158 υποθέσεις ενώ για το 2005 ο αντίστοιχος αριθμός μειώθηκε στις 99. Τα αγόρια 14-16 ετών, διέπραξαν 460 παραβάσεις το 2003 και 399 το 2005.
- Μια ακόμη σημαντική διαφορά είναι αυτή μεταξύ του περιβάλλοντος της πόλης και του περιβάλλοντος της επαρχίας. Ο αριθμός των αγοριών που έμεναν σε πόλεις και εμπλέκονταν στη διάπραξη σοβαρών παραβάσεων, είναι υψηλότερος από τον εριθμό των αγοριών που προέρχονται από αγοτικές περιοχές. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2000-2005, 60-65% των υποθέσεων εγκληματικής φύσης αναφέρονταν σε αγόρια που έμεναν σε πόλη.

Μέτρα που λαμβάνονται από τη χώρα για να αποτρέψει και να καταπολεμήσει τη βία μεταξύ των εφήβων.

Το τμήμα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού που εξετάζει συγκεκριμένα τα ζητήματα σχετικά με τη βία μεταξύ των εφήβων (συμπεριλαμβανομένης της βασισμένης στο φύλο βίας) είναι η εκπαιδευτική ψυχολογική υπηρεσία (Educational Psychological Service (EPS). Πρόκειται για μια διατμηματική υπηρεσία υπόλογη στον Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου.

Γενικά η εργασία της υπηρεσίας αποτελείται από:

- Μεμονωμένες αναφορές από τα σχολεία σύμφωνα με τον νόμο του 1999 για την εκπαίδευση και την κατάρτιση των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Ο σχολικός ψυχολόγος παρέχει συμβουλές στους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, αναλαμβάνει την αξιολόγηση των μαθητών και αναπτύσσει

τις απαραίτητες παρεμβάσεις στο σχολικό σύστημα. Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2004-2005, η EPS ασχολήθηκε με 3175 μεμονωμένες περιπτώσεις μαθητών.
- Ανάπτυξη και εφαρμογή των προληπτικών και ενθαρρυντικών προγραμμάτων στα σχολεία σύμφωνα με τις ανάγκες.

Κατά τη διάρκεια του προηγούμενου ακαδημαϊκού έτους έχει υπάρξει μια αύξηση στον αριθμό των δραστηριοτήτων σχετικά με τις επεμβάσεις στα σχολεία, με την ομάδα-στόχο που αποτελείται όχι μόνο από μαθητές που αντιμετωπίζουν ήδη μερικά προβλήματα αλλά με το σχολικό πληθυσμό γενικά. Το θέμα των ανωτέρω επεμβάσεων έχει να κάνει με τις ανησυχίες και τα προβλήματα που οι έφηβοι αντιμετωπίζουν σήμερα και πραγματοποιήθηκαν υπό μορφή διαλέξεων, σεμιναρίων και εργαστηρίων.

Επιπλέον η ψυχολογική εκπαιδευτική υπηρεσία (eps) προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της παίρνει μέρος συνεχώς στα ερευνητικά προγράμματα, στα σεμινάρια και συνεργάζεται επίσης με ειδικούς στο εκπαιδευτικό σύστημα και με κοινωνικές ομάδες καθώς και τα ιδρύματα εντός της κοινότητας. Πιό συγκεκριμένα σε σχέση με την πρόληψη της βίας στο σχολείο και τη νεανική εγκληματικότητα, οι σχολικοί ψυχολόγοι αναπτύσσουν προγράμματα για την πρόληψη της βίας και της νεανικής εγκληματικότητας σε συνεργασία με τα σχολεία, τις δημοτικές και κοινοτικές αρχές και άλλες τοπικές αρχές.

Τα ακόλουθα μέτρα συμπεριλαμβάνονται στο εθνικό σχέδιο δράσης για την πρωτογενή, δευτεροβάθμια και τριτογενή πρόληψη της εγκληματικότητας για το 2005-2010 και σχετίζεται συγκεκριμένα με τη νεανική παραβατικότητα και τη βία:

- Μια μελέτη αναλαμβάνεται για τη δημιουργία του ιδρύματος του κοινωνικού λειτουργού του δρόμου (Street Social Worker). Αυτό το πρόσωπο θα κάνει συχνές επισκέψεις στους χώρους όπου οι νέοι ξοδεύουν τον ελεύθερο χρόνο τους (discos, μπαρ, κλαμπ) προκειμένου να ενσωματώσουν στο κοινωνικό τους περιβάλλον και την εργασία για την πρόληψη της εγκληματικής συμπεριφοράς ή για να παρέχουν την υποστήριξη στους παραβατικούς νέους.
- λόγω των αυξανόμενων αριθμών της εγκληματικής συμπεριφοράς από τους ανηλίκους οι υπηρεσίες πρόνοιας θα εφαρμόσουν επίσης το ίδρυμα του μεγάλου αδελφού/της μεγάλης αδελφής για τα παιδιά 6-18 ετών που θεωρούνται τρωτά, ευάλωτα ή που αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα στην οικογένειά τους/στο σχολείο κλπ.. Εκπαιδευμένοι άνθρωποι θα εγκριθούν για να συνεργαστούν με τα νεαρά άτομα προκειμένου να τα βοηθήσουν να αναπτύξουν την αίσθηση του αυτοσεβασμού και να αναπτύξουν θετικά τις σχέσεις μέσα στην οικογένειά τους.
- Η εκτέλεση μιας επιστημονικής μελέτης που θα εξετάσει τη σχέση μεταξύ της βίας που βιώνεται από τα παιδιά και της νεανικής εγκληματικότητας.
- εκπαιδευτικά σεμινάρια που παρέχονται στους καθηγητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να εκπαιδευθούν σε ζητήματα σχετικά με την ψυχολογία των εφήβων, τη διαχείριση των διαφωνιών και τη φροντίδα της υγείας.
- η εκπαιδευτική ψυχολογική υπηρεσία (eps) και το παιδαγωγικό ίδρυμα θα είναι αρμόδιες για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών και προληπτικών σεμιναρίων σε διάφορα σχολεία διαθέσιμα στο προσωπικό ολόκληρου του σχολείου.

- η βαθμιαία επιβολή της εκπαιδευτικής υπηρεσίας (eps) προκειμένου να επιτευχθούν τα ευρωπαϊκά πρότυπα είναι ένας ψυχολόγος ανά 1000 μαθητές.
- η εξουσιοδότηση των ανώτερων υπαλλήλων ευημερίας στα σχολεία προκειμένου να αποτραπούν οι εγκληματικές συμπεριφορές και ο κοινωνικός αποκλεισμός των μαθητών που προκαλούν τέτοιες παραβιάσεις.
- ο συνυπολογισμός στα σχολικά προγράμματα σπουδών ενός προγράμματος που θα στοχεύει στην πρόληψη της βίας και των εγκληματικών συμπεριφορών. Θα στοχεύει επίσης να αποτρέψει τη χρήση οποιωνδήποτε εθιστικών ουσιών καθώς επίσης και οποιαδήποτε μορφή διάκρισης βασισμένη στην υπηκοότητα, το φύλο, τη θρησκεία κ.λπ.
- Κέντρο για τις πολιτικές πρόληψης στη Λεμεσό. Το κέντρο είναι ενεργό από το 2005 και στοχεύει στην πληροφόρηση και την εκπαίδευση των γονέων στα ζητήματα σχετικά με την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και των αναγκών τους. Ένας άλλος στόχος είναι να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των δυσκολιών που συνδέονται με τις διαφορετικές φάσεις στη ζωή των νέων ζευγαριών.
- το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού θα προωθήσει τη συμμετοχή των σχολικών ψυχολόγων και άλλων ειδικών στο σχηματισμό και τη συγγραφή των εκπαιδευτικών εγχειριδίων που χρησιμοποιούνται στα σχολεία.
- ένα τρέχον πρόγραμμα για τη δημιουργία των σχολικών βιβλιοθηκών που θα ενεργήσουν επίσης ως κέντρα πληροφόρησης και θα οργανωθούν και από τους μαθητές και από τους καθηγητές. Η συμμετοχή των μαθητών σε αυτήν την δραστηριότητα συμβάλλει στην πρόληψη της βίας και της εγκληματικής συμπεριφοράς.
- δημιουργία ενός διαστήματος στο σχολείο που θα αφιερωθεί στις δημιουργικές δραστηριότητες και την ψυχαγωγία των νέων και που θα επιτρέψει την ενίσχυση του κοινωνικού δεσμού μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών. Αυτή η μέθοδος εφαρμόζεται ήδη σε διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά από τις προτάσεις των εμπειρογνωμόνων στη νεανική εγκληματικότητα.
- Ανάπτυξη και ενδυνάμωση των ζωνών πρωτοβουλίας της εκπαιδευτικής προτεραιότητας και της επέκτασής τους σε όλα τα σχολικά δίκτυα στην ανάγκη. Ο στόχος αυτής της πρωτοβουλίας είναι να αποτραπεί οποιαδήποτε μορφή εθισμού, επικίνδυνων συμπεριφορών και βίας.
- Οι νέοι θα είναι σε θέση να λάβουν ψυχολογική υποστήριξη και την παροχή συμβουλών από τους ψυχολόγους της οργάνωσης νεολαίας της Κύπρου. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες των τελευταίων συμπεριλαμβάνονται σε ένα πρόγραμμα αποκαλούμενο "PROTASI", το οποίο στοχεύει πρώτιστα να παρέχει ψυχολογική υποστήριξη στους εφήβους που εγκατέλειψαν το σχολείο. Η παροχή συμβουλών παρέχεται επίσης στους ενδιαφερόμενους γονείς.
- Η κοινωνική πρόνοια είναι αρμόδια για τη δημιουργία ενός ειδικευμένου κέντρου για την κατοικία των εφήβων με προβλήματα εγκληματικής συμπεριφοράς προκειμένου να λάβουν την κατάλληλη μεταχείρηση και να βοηθηθούν στην κοινωνική ένταξή τους.
- Δημιουργία ενός ειδικού γραφείου μέσα στην αστυνομική υπηρεσία που θα ασχοληθεί αποκλειστικά με τους νέους παραβάτες.

Βασισμένη στο φύλο βία μεταξύ των εφήβων στην Κύπρο.

Συγκεκριμένη εκπαίδευση

- Το τμήμα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε συνεργασία με το Υπουργείο δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης και το τμήμα «παρατήρηση φύλου και ισότητας της Κύπρου» ανέλαβε κατά τη διάρκεια της περιόδου 2005-2006 να εκτελέσει το ευρωπαϊκό πρόγραμμα "νεολαία ενάντια στα ναρκωτικά". Το τμήμα συμμετέχει επίσης στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα "ισότητα των φύλων και υπευθυνότητα και για τα δύο φύλα".

- Επιπλέον μερικά λύκεια στην Κύπρο συμμετέχουν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα "Η Βουλή των εφήβων" που πραγματοποιείται στην Αθήνα και οργανώνεται από το ελληνικό Κοινοβούλιο με τη συμμετοχή των Υπουργείων της εκπαίδευσης της Ελλάδας και της Κύπρου. Το πρόγραμμα στοχεύει να παρέχει στους σπουδαστές μια αρχική εμπειρία στη λήψη αποφάσεων στα κοινωνικά ζητήματα και να τους εξοικειώσει με τους κανόνες, τις πρακτικές και τις αξίες της δημοκρατίας.

- Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού έχει εισαγάγει ένα ενσωματωμένο πρόγραμμα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση προκειμένου να βελτιωθεί η πληροφόρηση μεταξύ των μαθητών σχετικά με τα ζητήματα της συμπεριφοράς υγείας. Μεταξύ άλλων ζητημάτων που στοχεύουν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών, είναι σεμινάρια που παρέχουν πληροφορίες ενάντια στη χρήση των εθιστικών ουσιών και ένα πιλοτικό πρόγραμμα που εστιάζει στη συμπεριφορά μεταξύ των φύλων και στην καθοδήγηση σχετικά με την υγιή σεξουαλική συμπεριφορά. Το τελευταίο έχει εφαρμοστεί πειραματικά σε έξι γυμνάσια.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΔΙΚΟΥ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Με κύριο ζητούμενο την πρόληψη σύγχρονων ψυχοκοινωνικών προβλημάτων όπως για παράδειγμα η χρήση ουσιών στον μαθητικό πληθυσμό, τα τελευταία χρόνια η Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας έχει αναπτύξει δραστηριότητες που εντάσσονται στον τομέα της πρωτοβάθμιας πρόληψης. Το πρόγραμμα συγκεντρώνεται στην πρόληψη και ανάπτυξη ψυχοσυναισθηματικής υγείας των μαθητών στα σχολεία, την πρόληψη των προβλημάτων συμπεριφοράς που όπως είναι γενικά παραδεκτό αυτά συνδέονται άμεσα με τη σχολική αποτυχία και τη νεανική παραβατικότητα.

Στα πλαίσια της φιλοσοφίας για ενίσχυση της ψυχοσυναισθηματικής υγείας των μαθητών, η Υ.Ε.Ψ. σε συνεργασία με τον εθελοντικό οργανισμό Rotary (Rotary Club of Nicosia) προγραμματίζει να αναπτύξει ένα πρόγραμμα πρόληψης σε 3-4 Δημοτικά σχολεία στις Επαρχίες Λευκωσίας, Λεμεσού-Πάφου και Λάρνακας στους μαθητές του Α΄ κύκλου (Α, Β, και Γ τάξεις).

Το πρόγραμμα αυτό θα αναπτυχθεί και εφαρμοσθεί από τους δασκάλους των τάξεων του κάθε Δημοτικού σχολείου, με την εμπλοκή και την ευθύνη του/της Διευθυντή/ντριας που θα έχει το γενικό έλεγχο και τον συντονισμό του οικείου

Εκπαιδευτικού Ψυχολόγου. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο οικείος επιθεωρητής του σχολείου θα πρέπει να έχει ουσιαστική εμπλοκή.

Ο Οργανισμός Rotary δέχεται να αναλάβει την οικονομική κάλυψη η οποία συνίσταται σε (α) επιμόρφωση μιας ομάδας 20 δασκάλων που θα εμπλέκονται στο πρόγραμμα για δύο μέρες, (β) την εξασφάλιση του υλικού για το πρόγραμμα και ότι άλλο χρειαστεί.

Το εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί θα είναι το βιβλίο (παραμύθι) «Ο κήπος με τις 11 γάτες» των εκδόσεων «Σχήμα και Χρώμα».

Το εργαλείο αυτό αποσκοπεί στο να κρατήσει μακριά τα παιδιά από τον κίνδυνο της χρήσης ναρκωτικών. Το παραμύθι αυτό αποτελείται από δύο μέρη, «Ο κήπος με τις 11 γάτες» για παιδιά 6 έως 10 ετών και «Οδηγό για τους Εκπαιδευτικούς».

Χρησιμοποιώντας το βιβλίο αυτό μπορεί να αναπτυχθεί μέσα στη τάξη μια ολόκληρη πρακτική εφαρμογή βασιζόμενη στη σχέση μεταξύ των παιδιών και του εκπαιδευτικού.

Με σκοπό την κατάκτηση και προσέγγιση του στόχου της πρόληψης των ναρκωτικών, χρειάζεται να καλλιεργηθεί η συγκινησιακή (ή συναισθηματική) δυνατότητα των παιδιών σε αρκετά ευρύ φάσμα (ένστικτα, συναισθήματα, ελευθερία). Η παιδεία των συναισθημάτων είναι αυτή που δίνει την ικανότητα για σωστή κοινωνική συμπεριφορά.

Τα πρόσωπα του παραμυθιού χωρίζονται σε τρεις τύπους: σε παιδιά, σε ενήλικες, και σε «πειραστές» (αυτούς που βάζουν τους άλλους σε πειρασμό). Ο συνδυασμός των τριών αυτών τύπων αναδεικνύει την πολυπλοκότητα της ζωής και την ανάγκη να διατηρηθεί συνεχής συνεργασία ανάμεσα σε παιδιά και σε ενήλικες, προκειμένου να υπάρχει σωστή καθοδήγηση όσο καιρό η πείρα των παιδιών δεν είναι επαρκής.

Στα επεισόδια παρουσιάζονται θετικές και αρνητικές μορφές ενηλίκων. Οι θετικές μορφές υπάρχουν για να ενισχύσουν τα εσωτερικευμένα θετικά πρότυπα των παιδιών, ενώ οι αρνητικές μορφές βοηθούν στην απόρριψη των αρνητικών προτύπων.

Πρόκειται για το παραμύθι που αποφασίστηκε να ανεβαστεί σε θεατρική παράσταση από τη Θεατρική Σκηνή του Δώρου Κυριακίδη. Η παράσταση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί ως εισαγωγή και καλό κίνητρο για τα σχολεία ιδιαίτερα τα Νηπιαγωγεία και τα Δημοτικά του Α΄ κύκλου για να αναπτύξουν στο σχολείο τους το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Πρόληψης με τη συνεργασία της Υ.Ε.Ψ.

Μεταξύ άλλων, ο δάσκαλος θα παρουσιάσει το θέμα, θα βοηθήσει να γίνει κατανοητό το κάθε επεισόδιο, θα αναλύσει τους στόχους και στη φάση της έκφρασης θα διεξαχθεί η δραματοποίηση με όλους τους υποστόχους που φαίνονται στον Οδηγό για τον Εκπαιδευτικό.

Η μεθοδολογία που προτείνεται δεν είναι απαραίτητο να ακολουθηθεί κατά γράμμα. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει τις δικές του εμπειρίες και το δυναμικό που προσφέρει κάθε τάξη.

Με στόχο πάντοτε την ενδυνάμωση και την επιμόρφωση του Εκπαιδευτικού που θα εμπλακεί στο πρόγραμμα ο Οργανισμός Rotary, έχει ανοίξει συνεργασία με το «Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α)» Ελλάδος και ειδικά με την κα Ιωάννα Κυρίτση, Υπεύθυνη του Τομέα Πρόληψης του Κέντρου και έχει ήδη εγκριθεί η διεξαγωγή της επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών που θα εμπλακούν. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Υ.Ε.Ψ. γνωρίζει προσωπικά την κα Κυρίτση διότι τον περασμένο Φεβρουάριο είχε μετακληθεί στη Κύπρο με τους συνεργάτες της και είχε επιμορφώσει ομάδα Εκπαιδευτικών Ψυχολόγων της Υπηρεσίας στα θέματα της Πρόληψης και της Ανάπτυξης Προγραμμάτων Πρόληψης. Το σεμινάριο θα είναι διήμερο για ομάδα 20 Εκπαιδευτικών που θα εμπλακούν στο Πρόγραμμα.

Στόχος είναι όπως σε κάθε σχολείο από αυτά που θα εφαρμοστεί το συγκεκριμένο Πρόγραμμα, να δημιουργηθεί πυρήνας πρόληψης, έτσι από κάθε σχολείο να επιμορφωθούν τουλάχιστον 3 δάσκαλοι (Α΄, Β΄, και Γ΄ τάξεις). Εάν υπάρχουν πέραν του ενός τμήματος σε κάθε τάξη θα αποφασιστεί από τη σχολική μονάδα σε συνεργασία με τον Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο ποια τμήματα θα εμπλακούν. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο διήμερο σεμινάριο θα μπορούν να παραστούν μέχρι και 20.

Το ίδιο πρόγραμμα θα εφαρμοσθεί και στο Ιδιωτικό Δημοτικό Rainbow μετά από πρωτοβουλία της ίδιας της Διευθύντριας του Δημοτικού, κας Μαρίας Χριστοπούλου η οποία είναι και Πρόεδρος στον Οργανισμό Rotary, άρα στον αριθμό των 20 Εκπαιδευτικών θα συμπεριληφθούν και οι εμπλεκόμενοι δάσκαλοι (ίσως 3) του Ιδιωτικού Δημοτικού Rainbow.

Πρόθεσή είναι η διεξαγωγή του πιο πάνω Προγράμματος σε 3 τάξεις (Α΄,Β΄και Γ΄), σε 3 Δημόσια Δημοτικά σχολεία στις επαρχίες Λευκωσίας, Λεμεσού και Λάρνακας και ζητείται συνεργασία του Υπουργείου στο διοικητικό μέρος της όλης διαδικασίας και συγκεκριμένα:

την παροχή της έγκρισης για να παρακολουθήσουν γύρω στους 20-24 περίπου δάσκαλοι το πιο πάνω διήμερο σεμινάριο το οποίο για πρακτικούς λόγους θα διεξαχθεί μάλλον Σαββατοκύριακο και να αποζημιωθούν οι δάσκαλοι που θα το παρακολουθήσουν σε χρόνο ή αλλιώς.

και να επιτραπεί στους δασκάλους αυτούς να εφαρμόσουν το πρόγραμμα σε τακτό χρόνο στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου για καλύτερα αποτελέσματα.

«Η ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ»

Υπό την αιγίδα του Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Τομέας Προαγωγής της Υγείας στα Σχολεία, με σκοπό την εφαρμογή προγράμματος προαγωγής της υγείας στο σχολείο με θέμα την πρόληψη της βίας αναπτύχθηκαν μέθοδοι επικοινωνίας για ερευνητικούς σκοπούς με παιδιά κάτω των 12 χρόνων και διερευνήθηκε η

καταλληλότητά τους για τη μελέτη της αντίληψης που έχουν νεαροί μαθητές για το θέμα της βίας στο σχολείο και της αναπαράστασής της.

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε από 3 εκπαιδευτικούς σε 67 μαθητές ηλικίας 8, 10 και 11 χρονών της Γ', Ε' και ΣΤ' τάξης δημοτικού σχολείου στα πλαίσια της ευέλικτης ζώνης.

Δημιουργήθηκε ειδικός οδηγός και ιδιαίτερες μέθοδοι έρευνας και προαγωγής της υγείας για την πρόληψη της βίας και του εκφοβισμού στο σχολείο, με σαφείς οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς σχετικά με την εφαρμογή του κατά την ώρα της ευέλικτης ζώνης σε 20 περίπου ωριαία μαθήματα. Στα πλαίσια του προγράμματος οι μαθητές συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια προσαρμοσμένα στην ηλικία τους, ζωγράφισαν περιστατικά που ήταν μάρτυρες, έγραψαν ιστορίες, κατέγραψαν συνεντεύξεις που πήραν από συνομήλικους, άκουσαν, δημιούργησαν και σχολίασαν ιστορίες, συζήτησαν, εφάρμοσαν παιγνίδια προσομοίωσης και ανέπτυξαν άλλες δραστηριότητες. Το αποτέλεσμα του προγράμματος προαγωγής της υγείας ήταν οι μαθητές να αναπτύξουν καλύτερη επικοινωνία μεταξύ τους, να γνωριστούν καλύτερα, να αποδεχθεί ο ένας τον άλλον, να ευαισθητοποιηθούν στο θέμα του εκφοβισμού και της βίας και η τάξη να αναπτύξει συνοχή και συμμετοχικότητα στις δράσεις. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν συνέβαλαν στη μελέτη της αντίληψης που έχουν οι νεαροί μαθητές για τη βία στο σχολείο καθώς και στην επιρροή της οικογένειας στις αντιλήψεις και συμπεριφορές που έχουν διαμορφώσει οι μαθητές πριν έρθουν στο σχολείο. Μέσα από την εφαρμογή του προγράμματος προαγωγής της υγείας αναδείχθηκαν ερευνητικές μέθοδοι κατάλληλοι για τη μελέτη της σκέψης και αντίληψης παιδιών νεαρής ηλικίας.

Επιπλέον σε άλλη έρευνα του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού με θέμα «Το σχολείο προαγωγής της υγείας. Απόψεις μαθητών, γονέων, εκπαιδευτικών», σκοπός ήταν η διερεύνηση της αντίληψης μαθητών, γονέων και εκπαιδευτικών για τους δείκτες που διαμορφώνουν ένα σχολείο σε σχολείο «προαγωγής της υγείας» και η ανάπτυξη προγράμματος προαγωγής της υγείας στα σχολεία με στόχο «το σχολείο προαγωγής της υγείας» και την ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων.

Το υλικό του προγράμματος ήταν 300 μαθητές ηλικίας 8-16 χρονών από 10 σχολεία της Β/βάθμιας και 1 της Α/βάθμιας εκπαίδευσης που βρίσκονταν σε αστικές και αγροτικές περιοχές της Ελλάδας. Επίσης οι γονείς των μαθητών του προγράμματος και οι εκπαιδευτικοί που συντόνιζαν το πρόγραμμα στα συμμετέχοντα σχολεία.

Ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς. Τα ερωτηματολόγια ήταν «ανοικτά» και όλοι καλούνταν να απαντήσουν όπως ήθελαν. Περιλαμβάνονταν ερωτήματα όπως: «τι αλλαγές πρέπει να γίνουν ώστε το σχολείο να είναι «σχολείο προαγωγής της υγείας», « τι μπορείς να κάνεις εσύ μαζί με τους εκπαιδευτικούς ώστε να βοηθήσετε προς αυτή τη κατεύθυνση», «τι χαρακτηρίζει ένα σχολείο προαγωγής της υγείας». Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν με τρόπο που εξασφάλιζε την ανωνυμία.

Συμπληρώθηκαν 300 ερωτηματολόγια από μαθητές, 150 από γονείς και 20 από εκπαιδευτικούς. Σύμφωνα με τις απαντήσεις οι δείκτες που χαρακτηρίζουν ένα «σχολείο προαγωγής της υγείας» είναι η καθαριότητα κυρίως στις τουαλέτες αλλά και όλου του σχολικού περιβάλλοντος, η καλή επικοινωνία μεταξύ μαθητών, η ποιότητα των εκπαιδευτικών με αναφορά στις γνώσεις τους αλλά και στη συμπεριφορά τους και η ύπαρξη μόνιμου ιατρείου ή επαγγελματιών υγείας στο σχολείο για την αντιμετώπιση περιστατικών. Οι μαθητές, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί έχουν άποψη για τις αλλαγές που χρειάζεται να προωθηθούν στο

σχολείο που αναφέρονται ώστε αυτό να είναι ένα σχολείο που προάγει την υγεία. Οι δείκτες που χαρακτηρίζουν κατά την άποψή τους το σχολείο που προάγει την υγεία περιλαμβάνουν την ποιότητα των σχέσεων, της μάθησης, του περιβάλλοντος και των υπηρεσιών υγείας. Για την ανάπτυξη προγραμμάτων προαγωγής της υγείας στα σχολεία είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε τις προϋπάρχουσες αντιλήψεις στο θέμα που ενδιαφερόμαστε να αναπτύξουμε πρόγραμμα ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του πληθυσμού προς τον οποίο απευθύνεται και να έχει τη συμμετοχή του από την αρχή. Η ανάπτυξη έρευνας πριν από το σχεδιασμό συγκεκριμένου προγράμματος προαγωγής της υγείας είναι μέρος του προγράμματος και διευκολύνει όλους τους συμμετέχοντες να συνειδητοποιήσουν τις αντιλήψεις τους και αυτό στο οποίο στοχεύουν με το πρόγραμμα που αναπτύσσουν.

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ΠΟΕΔ μέσω μιας πολιτιστικής και κοινωνικής παρέμβασης, οργανώνει:

- Θεατρικές παραστάσεις για μικρούς και μεγάλους, με στήριξη της κυπριακής θεατρικής παραγωγής, αλλά και προβολής του δικού της θεατρικού σχήματος.
- Έμφαση διεξαγωγής εκδηλώσεων σε ορεινές και σε άλλες απομακρυσμένες περιοχές, προσφέροντας κατά κάποιο τρόπο αντισταθμιστική παιδεία σε ομάδες παιδιών που δεν έχουν επαρκείς ευκαιρίες επιμόρφωσης και πολιτιστικής καλλιέργειας.
- Κινηματογραφικές παραστάσεις με έργα ποιότητας, αλλά και παιδικές ταινίες.
- Επιμορφωτικά βιωματικά εργαστήρια και διαλέξεις για γονείς.
- Προβολή της λαϊκής μουσικής παράδοσης του τόπου.
- Οργάνωση ποιητικών βραδιών.

Ήδη, έχει παρουσιαστεί η παιδική θεατρική παράσταση «Ιππότες της Τηγανητής Πατάτας», με το θεατρικό σχήμα «Επισκήνιον», που αποτελείται αποκλειστικά από μέλη της ΠΟΕΔ. Οι παραστάσεις δόθηκαν σε Λεμεσό και Λευκωσία, ενώ προγραμματίζονται και σε άλλες περιοχές. Έχει προσφερθεί η θεατρική παράσταση «Ο χωρισμός» της ΕΘΑΛ, ενώ πραγματοποιήθηκαν επιμορφωτικές συναντήσεις με γονείς σε Λευκωσία, Λάρνακα και Πάφο με θέμα «Παραβατική Συμπεριφορά Μαθητών: Αίτια, πρόληψη, ρόλος των γονιών και του σχολείου».

Έχουν προγραμματιστεί 3 συναυλίες παραδοσιακής μουσικής με το μουσικό σχήμα «Οι Λας».

Πραγματοποιήθηκε τριήμερο εκπαιδευτικό συνέδριο που συνδιοργάνωσε η ΠΟΕΔ με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, στον Πεδουλά, με θέμα. «Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: Ο ρόλος τους στην προώθηση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Σχολείο».

Υφίσταται στενή συνεργασία της ΠΟΕΔ με τον ΚΕΝΘΕΑ στη συνδιοργάνωση του παιδικού φόρουμ κατά των εξαρτήσεων, που γίνεται κάθε χρόνο στην Αγία Νάπα, και στόχο έχει την ευαισθητοποίηση των παιδιών στο θέμα του καπνίσματος.

Εκδίδεται παιδικό περιοδικό με τίτλο «Παιδική Χαρά», με σκοπό το συνδυασμό της επιμόρφωσης και της ψυχαγωγίας των παιδιών (Παγκύπρια Οργάνωση Ελλήνων Δασκάλων, 2005-2008).

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σε πέντε άξονες θα κινηθούν οι δράσεις του Συμβουλίου Εγκληματικότητας που αφορούν το σχολικό περιβάλλον και αναφέρονται στη «Μείωση των Εγκληματογόνων Παραγόντων». Σκοπός είναι η προώθηση ενός υγιούς σχολικού περιβάλλοντος μέσω της εφαρμογής επιστημονικών πολυεπίπεδων προγραμμάτων. Το Σχολικό Περιβάλλον περιλαμβάνεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας, το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο και θα υλοποιηθεί μέχρι το 2010.
Ο δρ Μιχάλης Παπαδόπουλος, Ανώτερος Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος, εκπρόσωπος Υπουργείου Παιδείας στο Συμβούλιο Εγκληματικότητας, μιλώντας ενώπιον της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εγκληματικότητας ανακοίνωσε ότι για την προώθηση ενός υγιούς σχολικού περιβάλλοντος θα υλοποιηθούν συνολικά 18 δράσεις στο πλαίσιο των πέντε αξόνων.

Ο πρώτος άξονας αφορά στην εκπαίδευση και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα αγωγής υγείας και πολιτότητας, ανάπτυξης ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων, διαχείρισης συγκρούσεων και διαχείρισης ομάδων, ψυχολογίας του εφήβου και ραδιοτηλεοπτικού αλφαβητισμού. Πιο συγκεκριμένα, θα υλοποιηθούν πέντε δράσεις: Προγράμματα συνεχούς ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών Μέσης Εκπαίδευσης, αρχική κατάρτιση νηπιαγωγών και δασκάλων και προϋπηρεσιακή κατάρτιση υποψηφίων εκπαιδευτικών Μέσης, πρόγραμμα εκπαίδευσης κατάρτισης στελεχών πρόληψης, πρόγραμμα επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών, κ.ά.

Ο δεύτερος άξονας αφορά στην εκπαίδευση γονέων και στην ενίσχυση της επικοινωνίας σχολείου - οικογένειας, μέσω βιωματικών εργαστηρίων σε θέμα επικοινωνίας, ανάπτυξης και ψυχικής υγείας των παιδιών, διαχείρισης συγκρουσιακών καταστάσεων, αγωγής υγείας και σεξουαλικής αγωγής.

Ο τρίτος άξονας αφορά στην αναβαθμισμένη εμπλοκή των Υπηρεσιών Ψυχοκοινωνικής Στήριξης και Πρόληψης, με τη σταδιακή ενίσχυση της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, ώστε η αναλογία του αριθμού ψυχολόγων σε σχέση με τους μαθητές να πλησιάζει τα ευρωπαϊκά πρότυπα, με την υιοθέτηση του θεσμού του κοινωνικού λειτουργού στα σχολεία και την παροχή συμβουλευτικής και ψυχολογικής στήριξης σε μαθητές και νεαρά άτομα.

Η βελτίωση του ψυχοκοινωνικού κλίματος του σχολείου είναι ο τέταρτος άξονας του παρόντος Σχεδίου. Περιλαμβάνει τρεις δράσεις, που αφορούν τη δημιουργία αίθουσας δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και συνάντησης μεταξύ καθηγητών - μαθητών, τη λειτουργία της βιβλιοθήκης των σχολείων όλων των βαθμίδων ως Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης μέσα από ένα συνδιαχειριστικό μοντέλο μαθητών και εκπαιδευτικών.

Ο τελευταίος και πέμπτος άξονας αφορά στην ανάπτυξη και ενίσχυση της καινοτομίας των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας.

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ

Μέλη Επιτροπής

Πρόεδρος:
• ***Αντρέας Καπαρδής***, Καθηγητής Νομικής Ψυχολογίας, Τμήμα Νομικής, Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Μέλη:
• ***Prof. David Farrington***, Καθηγητής Εγκληματολογικής Ψυχολογίας, Ινστιτούτο Εγκληματολογίας, Cambridge University, Αγγλία
• ***Μίκα Φατούρου***, Ομότιμη Καθηγήτρια Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Ελλάδα.
• ***Δρ. Μιχάλης Παπαδόπουλος***, Ανώτερος Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος
• ***Έρνη Σισμάνη-Παπακώστα***, Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος Α', Υποψήφια Διδάκτορας
• ***Δρ. Ματθαίος Αλαμπρίτης***, Εκπαιδευτικός Δημοτικής Εκπαίδευσης
• ***Δρ. Μαρία Παναγή Καραγιάννη***, Εκπαιδευτικός Δημοτικής Εκπαίδευσης
• ***Δρ. Θεόδωρος Βάρελης***, Εκπαιδευτικός Μέσης Εκπαίδευσης

Μετά από πρόταση του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού κ. Αντρέα Δημητρίου στις 24 Απριλίου το 2008, συστάθηκε επταμελής επιτροπή ειδικών για μελέτη και αξιολόγηση του προβλήματος της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς στα σχολεία της Κύπρου με στόχο την υποβολή έκθεσης με συγκεκριμένες εισηγήσεις και προτάσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού.

Στο πλαίσιο της μελέτης του όλου θέματος, η επιτροπή κλήθηκε να διερευνήσει το φαινόμενο της σχολικής βίας στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου καθώς και να αξιολογήσει τις μέχρι σήμερα προσπάθειες πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου από την πολιτεία. Η επιτροπή κλήθηκε παράλληλα να αναπτύξει συγκεκριμένες προτάσεις και να καταλήξει σε εισηγήσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής βίας και αντικοινωνικής συμπεριφοράς στο χώρο του σχολείου.

Η Επιτροπή, αντιμετωπίζοντας το φαινόμενο της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς ως ένα σοβαρό φαινόμενο με διαφορετικές διαστάσεις σε πολλά επίπεδα, κατέληξε σε σειρά εισηγήσεων που καλύπτουν διάφορα πλαίσια (σχολείο, οικογένεια, κοινότητα, γενικότερη πολιτική) και τοποθετούνται χρονικά σε σχέση με την εφαρμογή τους σε άμεσα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα.

Με στόχο μια δημοκρατική, ανθρωποκεντρική παιδεία που να σέβεται τα δικαιώματα όλων των παιδιών και με όραμα ένα δημοκρατικό σχολείο που να προάγει την ψυχική υγεία και τη σχολική επιτυχία, ένα σχολείο που να αποδέχεται τη διαφορετικότητα και να σέβεται την πολυπολιτισμικότητα παρέχοντας ίσες ευκαιρίες σε όλους, η επιτροπή προχώρησε σε σειρά εισηγήσεων για τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ενάντια στη σχολική βία και την αντικοινωνική συμπεριφορά.

Η προτεινόμενη πολιτική αρθρώνεται με βάση τους πιο κάτω άξονες:

α) Το γνωστό από την ιατρική αξίωμα ότι η πρόληψη είναι καλύτερη από τη θεραπεία τόσο ως προς την ανθρώπινη πτυχή όσο και ως προς το οικονομικό κόστος. Πρόκειται για μια στρατηγική που επικεντρώνεται στα προληπτικά παρά στα κατασταλτικά μέτρα.
β) Συνακόλουθα με το πιο πάνω επιδιώκεται η αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής, των σχέσεων, της επικοινωνίας, της μάθησης στα περιβάλλοντα τα οποία διαμορφώνουν την προσωπικότητα και καθορίζουν τη ψυχοκοινωνική υγεία και προσαρμογή των παιδιών και των εφήβων: οικογένεια, σχολείο, κοινότητα.
γ) Τη σύγχρονη θεωρία των παραγόντων κινδύνου/παραγόντων προστασίας και τη συνακόλουθη φιλοσοφία των προγραμμάτων αγωγής υγείας.

Μέτρα Γενικής Πολιτικής

Σύσταση Επιτελικής Ομάδας Αντιμετώπισης της Σχολικής Βίας

Η επιτροπή κρίνει απαραίτητη τη σύσταση ολιγομελούς επιτελικής ομάδας ειδικών που θα στοχεύει στον έλεγχο και τη διασφάλιση της υλοποίησης των μέτρων που πρόκειται να εφαρμοστούν από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Η ομάδα αυτή (Task Force), σε συνεργασία (ή στο πλαίσιο) με το συντονιστικό φορέα θα έχει την ευθύνη υλοποίησης, εφαρμογής και αξιολόγησης των προτεινόμενων μέτρων.

Λειτουργία Συντονιστικού Φορέα

Η επιτροπή εισηγείται τη λειτουργία σε επίπεδο Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού διατμηματικού οργάνου παραγωγής πολιτικής, συντονισμού, καθοδήγησης, προώθησης και αξιολόγησης προγραμμάτων και δράσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας στο σχολείο και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Το διατμηματικό αυτό όργανο υπάρχει ήδη και είναι η "Συντονιστική Επιτροπή Αγωγής Υγείας και Πολιτότητας" (Σ.Ε.Α.Υ.Π.), η οποία με βάση οδηγίες της Αρμόδιας Αρχής έχει αναλάβει και την ευθύνη για την υλοποίηση του σχεδίου Δράσης του Συμβουλίου Εγκληματικότητας. Η επαρκής στελέχωση της Εκτελεστικής Γραμματείας της Σ.Ε.Α.Υ.Π. με κατάλληλα εξειδικευμένο προσωπικό θα της επιτρέπει να λειτουργήσει αποτελεσματικά και στους δυο μεγάλους τομείς: των ναρκωτικών και της βίας στο σχολείο. Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία της Σ.Ε.Α.Υ.Π. προτείνεται η αναβάθμισή της σε μόνιμη επιτροπή και η θεσμική της κατοχύρωση.

Λειτουργία Παρατηρητηρίου για τη βία στο σχολείο

Για την παραγωγή πολιτικής στο θέμα της βίας στο σχολείο χρειάζεται να λειτουργεί στα πλαίσια του συντονιστικού φορέα "Παρατηρητήριο για τη βία στο σχολείο", το οποίο θα καταγράφει, κωδικοποιεί, αναλύει και αξιολογεί τα στοιχεία σχετικά με την έκταση και τις μορφές βίας ανά σχολείο, επαρχία, φύλο και άλλες παραμέτρους. Το "Παρατηρητήριο για τη βία στο σχολείο" της Κύπρου θα συνδέεται και θα συνεργάζεται με το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τη βία στο σχολείο.

Επιμόρφωση των αποφασιζόντων (decision makers) και του εποπτικού προσωπικού του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού

Η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής σε σχέση με τη βία και την παραβατικότητα στο σχολείο προϋποθέτει καλή γνώση του αντικειμένου από όλους όσους εμπλέκονται ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα ανώτερα και ανώτατα στελέχη του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και όσους ασκούν ρόλο αποφασίζοντα (decision maker) ή εποπτικό. Η Επιτροπή εισηγείται το σχεδιασμό και την οργάνωση εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων προς τα ανώτερα στελέχη του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Ανάπτυξη και Αναβάθμιση Υποστηρικτικών Υπηρεσιών

Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας

Η Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας είναι η κατεξοχήν Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού που ασχολείται με θέματα πρόληψης, ανάπτυξης προγραμμάτων και παρεμβάσεων στα σχολεία. Η ανάπτυξη και αναβάθμιση των υποστηρικτικών υπηρεσιών με ιδιαίτερη έμφαση στην Υ.Ε.Ψ. αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις άξονες κάθε στρατηγικής πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής βίας και των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων. Προτείνεται η εκπόνηση και εφαρμογή ενός πενταετούς προγράμματος ενίσχυσης της Υ.Ε.Ψ., με τη δημιουργία νέων θέσεων Εκπαιδευτικών Ψυχολόγων και, ενδεχομένως, την αναδόμησή της. Γίνεται επίσης εισήγηση να διαμορφωθεί κατάλληλος χώρος εργασίας για τους εκπαιδευτικούς ψυχολόγους στα σχολεία, που θα συνδράμει στην παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών προς τους μαθητές, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς.

Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής

Η ποιοτική αναβάθμιση της Υπηρεσίας Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής (Υ.Σ.Ε.Α.) πιστεύεται ότι θα συμβάλει στην ενίσχυση και την αποτελεσματική εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης της βίας και απειθαρχίας στο σχολείο. Η επιτροπή εισηγείται όπως σε κάθε σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης τοποθετείται τουλάχιστον ένας σύμβουλος σε καθημερινή βάση, έτσι ώστε η Υπηρεσία να είναι πιο αποτελεσματική.

Ταυτόχρονα, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του έργου που επιτελεί ο Σύμβουλος καθηγητής, η Επιτροπή εισηγείται τη διαφοροποίηση των υφιστάμενων σχεδίων υπηρεσίας, ώστε να έχουν πρόσβαση στη θέση και οι πτυχιούχοι των κοινωνικών επιστημών (ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι κ.α.) με μεταπτυχιακό στη συμβουλευτική ψυχολογία.

Εισαγωγή του Θεσμού του Σχολικού Βοηθού στη Δημοτική Εκπαίδευση

Με την εισαγωγή του θεσμού του Σχολικού Βοηθού στη Δημοτική Εκπαίδευση θα δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την παροχή εξατομικευμένης εκπαίδευσης που θα σέβεται τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες όλων των παιδιών. Ο εκπαιδευτικός της τάξης, με τη στήριξη του Σχολικού Βοηθού, θα

μπορεί να διαχειρίζεται αποτελεσματικότερα τη σχολική μονάδα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία της και να παρέχεται εξατομικευμένη εκπαίδευση στο μέγιστο δυνατό βαθμό. Η τοποθέτηση Σχολικών Βοηθών μπορεί να υλοποιείται σε συνεργασία με τη τοπική αυτοδιοίκηση και με την ενεργό εμπλοκή της ευρύτερης κοινότητας.

Εισαγωγή του Θεσμού του Σχολικού Κοινωνικού Λειτουργού

Η εισαγωγή του θεσμού του σχολικού κοινωνικού λειτουργού αποτελεί μια από τις δράσεις του Σχεδίου Δράσης του Συμβουλίου Εγκληματικότητας. Όπως σημειώνεται και στο εν λόγω Σχέδιο Δράσης ο «έγκαιρος εντοπισμός από το σχολείο παιδιών που αντιμετωπίζουν προβλήματα συμπεριφοράς και προσαρμογής βοηθά σε μεγάλο βαθμό στη μείωση της κοινωνικής δυσπροσαρμοστίας». Αρκετές περιπτώσεις μαθητών φθάνουν στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είτε μέσω δικαστηρίου, είτε μετά από αναφορά του σχολείου ή άλλων πηγών, όταν το παιδί έχει ήδη καταφύγει στην παραβατικότητα και την περιθωριοποίηση. Για να προληφθεί αυτή η περιθωριοποίηση των παιδιών και των εφήβων, είναι αναγκαία η τοποθέτηση λειτουργών ευημερίας στα σχολεία. Οι λειτουργοί ευημερίας θα συνεργάζονται με το μαθητή και την οικογένειά του με επισκέψεις που θα πραγματοποιούν στο οικογενειακό περιβάλλον του μαθητή και θα συνεργάζονται με το σχολείο, ώστε να προγραμματίζεται και να δίνεται συντονισμένη βοήθεια στο μαθητή που τη χρειάζεται.

Εισαγωγή του Θεσμού του Συμβουλευτικού Ψυχολόγου (αγορά υπηρεσιών)

Η εισαγωγή του θεσμού του συμβουλευτικού ψυχολόγου, που θα εργάζεται κατά τις απογευματινές και νυκτερινές ώρες και θα λειτουργεί ως σύνδεσμος μεταξύ σχολείου-οικογένειας, θα ενισχύσει τις προσπάθειες αντιμετώπισης και πρόληψης της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Ρόλος του συμβουλευτικού ψυχολόγου θα είναι ο χειρισμός δύσκολων περιστατικών και η παροχή υπηρεσιών σε γονείς και μαθητές μετά τις σχολικές ώρες. Οι συμβουλευτικοί ψυχολόγοι θα προσφέρουν στήριξη και καθοδήγηση τόσο σε γονείς όσο και σε μαθητές σε συστηματική βάση, με στόχο την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους την κοινωνική προσαρμογή και ενσωμάτωσή τους στο σχολείο και την ευρύτερη κοινότητα. Ο θεσμός θα στηρίζεται σε αγορά υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα.

Θεσμοθέτηση προγραμμάτων αγωγής υγείας

Η Επιτροπή εισηγείται τη θεσμοθέτηση της αγωγής υγείας μέσω της ένταξής της στο ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού προτείνεται η δημιουργία ειδικής Επιστημονικής Ομάδας Εργασίας στα πλαίσια της Σ.Ε.Α.Υ.Π., με στόχο την ετοιμασία εμπεριστατωμένης πρότασης.

Ανάπτυξη στρατηγικής Πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχίας

Η πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας πρέπει να αποτελέσει τον κύριο άξονα της προληπτικής στρατηγικής για τη σχολική βία και

παραβατικότητα. Η Επιτροπή εισηγείται την έμπρακτη υιοθέτηση από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού των ακόλουθων εισηγήσεων της "Διατμηματικής Ομάδας Εργασίας για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Σχολικής Αποτυχίας και του Λειτουργικού Αναλφαβητισμού" (Παπαδόπουλος Μ., 2000).

Ανάπτυξη προσχολικής αγωγής

Η Επιτροπή εισηγείται τη σταδιακή καθολίκευση της προσχολικής αγωγής από τα 3 χρόνια, με βάση ένα πενταετές πρόγραμμα ανάπτυξης. Η ανάπτυξη θεσμών προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης της πρώιμης παιδικής ηλικίας θεωρείται ένα θεμελιώδες μέτρο πρόληψης της σχολικής βίας και της σχολικής αποτυχίας. Η έγκαιρη ανίχνευση προβλημάτων και η έγκαιρη παρέμβαση αποτελούν ασπίδες προστασίας για τη μετέπειτα ανάπτυξη αντικοινωνικών συμπεριφορών. Η ανάπτυξη προληπτικών παρεμβάσεων, στο χώρο του νηπιαγωγείου και της προδημοτικής, αποτελεί προτεραιότητα σε μια ολοκληρωμένη πολιτική πρόληψης.

Αναβάθμιση των Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών στη Μέση Εκπαίδευση

Η Επιτροπή για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση εισηγείται την "επανίδρυση του Ενιαίου Λυκείου που θα προσφέρει στέρεη γενική ανθρωπιστική παιδεία σε όλους τους μαθητές". (Έκθεση Επιτροπής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης, 2004, σ.184). Μια στέρεη γενική ανθρωπιστική παιδεία αποτελεί και παράγοντα προστασίας κατά της βίας, αφού οι θεωρητικές προβληματικές των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, οδηγούν στη βαθύτερη γνώση του εαυτού, των ψυχοκοινωνικών και υπαρξιακών προβλημάτων και συμβάλλουν στην αποδοχή του εαυτού και του Άλλου.

Η Επιτροπή εισηγείται την εισαγωγή, στα μαθήματα Κοινού Κορμού του Ενιαίου Λυκείου, της Ψυχολογίας (Α' Τάξη), Κοινωνιολογίας (Β' Τάξη) και Φιλοσοφίας (Γ' Τάξη). Τα μαθήματα αυτά να διδάσκονται τουλάχιστον δύο εβδομαδιαίες περιόδους από πτυχιούχους σε κάθε κλάδο. Παράλληλα, το μάθημα "Αγωγή του Πολίτη" που διδάσκεται μια περίοδο στη Β' Λυκείου, να εκσυγχρονιστεί σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα σε *"Αγωγή στην Πολιτότητα"* ("citizenship education", "éducation à la citoyenneté") και να διδάσκεται σ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών

Η Επιτροπή εισηγείται το σχεδιασμό προγράμματος συνεχούς ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα αγωγής υγείας και πολιτότητας, ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, διαχείρισης κρίσεων και συγκρούσεων, διαχείρισης ομάδων, ψυχολογίας του παιδιού και του εφήβου, κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης. Παράλληλα, θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων να καταρτιστούν στις σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις για διδασκαλία σε τάξεις μικτής ικανότητας, καθώς και στις σύγχρονες προσεγγίσεις της μάθησης για τη "συνοικοδόμηση της γνώσης μέσα από τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις".

Μέτρα στο Χώρο του Σχολείου

Ο ρόλος του σχολείου στην αντιμετώπιση και πρόληψη της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και της σχολικής βίας είναι πρωταρχικός, νοουμένου ότι το σχολικό περιβάλλον εμπερικλείει τη δυνατότητα να επηρεάσει τη συμπεριφορά των μαθητών και να δράσει σαν μηχανισμός ελέγχου τόσο εντός όσο και εκτός σχολικού χώρου. Το σχολικό περιβάλλον μπορεί να προσφέρει την κατάλληλη στήριξη αναπτύσσοντας τις απαραίτητες δομές, έτσι ώστε να καταφέρει να επενδύσει στη μάθηση και τη σχολική επιτυχία και παράλληλα να μειώσει δραστικά τις αντικοινωνικές συμπεριφορές τόσο στο σχολικό χώρο όσο και εκτός σχολείου. Η Επιτροπή για την πρόληψη της σχολικής βίας εισηγείται σχετικά τα πιο κάτω.

Ενίσχυση, Αξιολόγηση, Επέκταση υφιστάμενων προγραμμάτων

Η μελέτη των υφιστάμενων προγραμμάτων και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους στο σχολικό περιβάλλον χρειάζεται να ξεκινήσει άμεσα. Η Επιτροπή για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής βίας εξέτασε τα υφιστάμενα προγράμματα και κατέληξε ότι ορισμένα από αυτά χρειάζεται να συνεχίσουν να λειτουργούν στα σχολεία, αφού έχουν αξιολογηθεί από εξωτερικούς φορείς ως χρήσιμα και ωφέλιμα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Σημαντικός όμως αριθμός προγραμμάτων χρήζουν περαιτέρω αξιολόγησης και μελέτης για να διαφανεί η αποτελεσματικότητά τους. Συγκεκριμένα, τα παρακάτω προγράμματα λειτουργούν στα σχολεία και έχουν αξιολογηθεί ως θετικά μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες, χρήζουν όμως περαιτέρω συστηματικής αξιολόγησης.

Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας

Η Επιτροπή εισηγείται την επέκταση των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας από τις υφιστάμενες τρεις σε οχτώ σύμφωνα και με σχετική δέσμευση που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα διακυβέρνησης του Προέδρου Χριστόφια: *"Επιδίωξή μας είναι η άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων μέσω της πρόσθετης στήριξης των μη προνομιούχων μαθητών, ώστε να διασφαλιστεί η σχολική επιτυχία όλων των μαθητών, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους καταγωγή"*. Παράλληλα, προτείνεται η ολοήμερη λειτουργία όλων των σχολικών μονάδων (νηπιαγωγείων, δημοτικών, γυμνασίων) που είναι ενταγμένες στις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας.

Προγράμματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας και Αλφαβητισμού

Η Επιτροπή θεωρεί απαραίτητη την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων μέσω της πρόσθετης στήριξης των μη προνομιούχων μαθητών, ώστε να διασφαλιστεί η σχολική επιτυχία όλων των μαθητών, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους καταγωγή. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητη η έγκαιρη ανίχνευση και αντιμετώπιση προβλημάτων αλφαβητισμού από τη δημοτική εκπαίδευση. Γίνεται επίσης εισήγηση όπως οι τρεις βασικές δεξιότητες αλφαβητισμού (ανάγνωση, γραφή, αριθμητική) αποτελούν προτεραιότητα μέχρι το τέλος της Γ' τάξης του δημοτικού.
Ταυτόχρονα, η Επιτροπή αξιολογεί το πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας στα Δημοτικά και το πρόγραμμα αλφαβητισμού στο Γυμνάσιο ως σημαντικά μέτρα

πρόληψης του σχολικού και συνακόλουθα του κοινωνικού αποκλεισμού. Εισηγείται την περαιτέρω στήριξή τους από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού με τη συστηματική επιμόρφωση των εμπλεκομένων εκπαιδευτικών. Νοείται ότι η ανάπτυξη μιας προληπτικής πολιτικής για τη σχολική αποτυχία, θα περιορίσει τον αριθμό των λειτουργικά αναλφάβητων μαθητών και κατά συνέπεια την έκταση του προγράμματος αλφαβητισμού.

Το πρόγραμμα αλφαβητισμού στο Γυμνάσιο, όπως και το πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας στα Δημοτικά, λειτουργούν σε μεγάλο αριθμό σχολείων παγκύπρια για αρκετά χρόνια. Κρίνουμε γι΄ αυτό επιβεβλημένη την ανάπτυξη αξιολογητικής διαδικασίας για κάθε πρόγραμμα από εξωτερική επιτροπή, έτσι ώστε να διαφανεί η αποτελεσματικότητά τους και κατά πόσο ικανοποιούν τους στόχους τους. Μια εξωτερική αξιολόγηση θεωρείται απαραίτητη για να καταδείξει την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων, την επίδραση τους στην παιδαγωγική διαδικασία αλλά και την επίδρασή τους στη συμπεριφορά των παιδιών που εμπλέκονται.

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Σχολείων Προαγωγής Υγείας

Η Επιτροπή εισηγείται την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Σχολείων Προαγωγής Υγείας (Ε.Δ.Σ.Π.Υ.). Πιο συγκεκριμένα εισηγούμαστε την ανάθεση καθηκόντων Συμβούλου στα πλαίσια της Σ.Ε.Α.Υ.Π. σε εκπαιδευτικούς ειδικευμένους στον τομέα της αγωγής υγείας, με στόχο το συντονισμό και την καθοδήγηση των εργασιών των σχολείων, όπως επίσης και την παραχώρηση δύο διδαχτικών περιόδων σε κάθε σχολείο που συμμετέχει στο Ε.Δ.Σ.Π.Υ. με στόχο τον προγραμματισμό εργασιών και την ετοιμασία υλικού για την εφαρμογή του προγράμματος.

Ανάπτυξη του Θεσμού του «Μέντορα»

Διεθνείς έρευνες και πρακτικές έχουν καταδείξει ότι ένας μαθητής με ψυχο-κοινωνικά προβλήματα μπορεί να παρουσιάσει σημαντική βελτίωση, όταν υπάρξει συναισθηματική στήριξη από έναν ενήλικα στο χώρο του σχολείου. Εκπαιδευτικοί, από όλα τα σχολεία όλων των βαθμίδων της Κύπρου, θα επιλέγονται σε εθελοντική βάση να διαδραματίσουν το ρόλο του «Μέντορα» και να παρέχουν συναισθηματική στήριξη σε μαθητές με ψυχο-συναισθηματικά προβλήματα. Στους εκπαιδευτικούς που θα επιλέγονται θα παρέχεται εξειδικευμένη εκπαίδευση και επιμόρφωση, με στόχο την αντιμετώπιση κρίσεων και το χειρισμό δύσκολων περιπτώσεων. Η εκπαίδευση θα είναι συστηματική και σε οργανωμένη βάση. Παράλληλα χρειάζεται να παρέχονται κίνητρα στους εκπαιδευτικούς αυτούς, έτσι ώστε να αποδίδουν το μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Θέματα μετακίνησης από τη μια σχολική μονάδα σε άλλη μεταξύ των εκπαιδευτικών «μεντόρων» πρέπει να μελετηθούν από την εκπαιδευτική υπηρεσία και να τυγχάνουν διαφοροποίησης από άλλους εκπαιδευτικούς.

Αναβάθμιση του θεσμού του Υπεύθυνου Τμήματος και επέκτασή του σ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η Επιτροπή εισηγείται την ποιοτική αναβάθμιση του θεσμού του υπεύθυνου τμήματος και την επέκτασή του σ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σύμφωνα και με το πρόγραμμα διακυβέρνησης. Η ποιοτική βελτίωση του θεσμού θα επιτευχθεί με

τη μείωση των γραφειοκρατικών του καθηκόντων και την ενίσχυση του ψυχο-παιδαγωγικού του ρόλου, μέσα από ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης: κατάρτιση σε θέματα επικοινωνίας, δυναμικής της ομάδας, ψυχολογίας της εφηβείας, ανάπτυξης ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων, διαχείρισης κρίσεων, επίλυσης συγκρούσεων και αγωγής υγείας και πολιτότητας.

Αναβάθμιση του Ρόλου του Εκπαιδευτικού της Τάξης στη Δημοτική Εκπαίδευση

Η επιτροπή εισηγείται την αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού της τάξης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, έτσι που να παρέχονται ευκαιρίες ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων και επίλυσης προβλημάτων στη σχολική μονάδα. Προτείνουμε όπως καθιερωθεί συγκεκριμένος χρόνος εντός του αναλυτικού προγράμματος για την ανάπτυξη διαφόρων θεμάτων που αφορούν άμεσα τη ζωή των μαθητών.

Αναβάθμιση του θεσμού της παιδαγωγικής ομάδας και επέκτασή της σ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η Επιτροπή εισηγείται την αναβάθμιση του θεσμού της παιδαγωγικής ομάδας και την επέκτασή του σε όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η παιδαγωγική ομάδα, για να μπορεί να λειτουργεί ουσιαστικά και να επιτελεί το ρόλο που της αναθέτει και η νομοθεσία, θα πρέπει να μπορεί να συνέρχεται και κατά τα απογεύματα, όταν αυτό απαιτείται. Νοείται ότι οι εκπαιδευτικοί που θα εργάζονται εκτός εργάσιμου χρόνου, θα αποζημιώνονται.

Κανονισμοί Λειτουργίας των σχολείων

Οι εκπαιδευτικοί εταίροι χρειάζεται να γνωρίζουν τους κανονισμούς λειτουργίας των σχολείων και να δρουν με υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία της σχολικής μονάδας. Οι εσωτερικοί κανονισμοί χρειάζεται να γνωστοποιούνται σε όλους μέσα από ανακοινώσεις στην τάξη, επιστολές προς τους γονείς με την έναρξη της σχολικής χρονιάς και συζητήσεις με τους υπεύθυνους τμημάτων. Οι εσωτερικοί κανονισμοί μπορούν να αναθεωρούνται και να αξιολογούνται, έτσι ώστε να βελτιώνονται συστηματικά με την εμπλοκή όλων των συνεταίρων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι εσωτερικοί κανονισμοί που διέπουν τη λειτουργία των σχολείων μπορεί να γίνουν σεβαστοί και αποδεκτοί, όταν υπάρχει ενεργός συμμετοχή των εκπαιδευτικών συνεταίρων (γονείς, μαθητές, εκπαιδευτικοί) στην ανάπτυξη και εφαρμογή τους. Ιδιαίτερα όμως, η ενεργός συμμετοχή των μαθητών στην ανάπτυξη των εσωτερικών κανονισμών αποτελεί προϋπόθεση επιτυχίας στην εφαρμογή τους. Για να είναι οι κανονισμοί αυτοί αποτελεσματικοί, θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να συμμετέχουν στον καθορισμό τους μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες. Οι εσωτερικοί κανονισμοί δεν πρέπει να επιβάλλονται άμεσα από τον εκπαιδευτικό, αλλά να προκύπτουν μέσα από μια ανοιχτή διαδικασία και επικοινωνία μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών. Σε σχέση με τη Δημοτική Εκπαίδευση, η Επιτροπή εισηγείται την κωδικοποίηση των κανονισμών λειτουργίας των σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης κατά τα πρότυπα των κανονισμών που διέπουν τη λειτουργία των σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης.

Υιοθέτηση Θετικών Κινήτρων Μάθησης

Το σχολείο χρειάζεται να ανακαλύψει δράσεις που επιβραβεύουν θετικές, δημιουργικές συμπεριφορές, έτσι ώστε να ενθαρρύνει τους μαθητές να αναπτύξουν τις ικανότητες και δυνατότητές τους στο μέγιστο δυνατό βαθμό και να μετατρέψει τη διαδικασία της μάθησης σε μια ευχάριστη εμπειρία, μέσα από:

• Την παράλληλη έμφαση της επιβράβευσης ατομικών προσπαθειών και επιτευγμάτων με την επιβράβευση της συλλογικής προσπάθειας και της ομαδικής εργασίας.
• Την αναγνώριση των μαθητών που αναπτύσσουν καλές πρακτικές είτε σε ατομικό είτε σε ομαδικό επίπεδο.
• Τη δημοσιότητα καλών πρακτικών που αναπτύσσονται από το σχολείο και τους μαθητές.
• Την αναγνώριση των προσπαθειών των μαθητών για αποδοχή της διαφορετικότητας και την επίλυση συγκρούσεων μέσα από εναλλακτικές καλές πρακτικές στο χώρο του σχολείου και της κοινότητας.

Διαμόρφωση στρατηγικής και προγραμμάτων βελτίωσης του ψυχοκοινωνικού κλίματος του σχολείου

Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να στοχεύει στην ενεργό συμμετοχή όλων των εκπαιδευτικών συνεταίρων, και ιδιαίτερα των μαθητών, στη διαδικασία της μάθησης, της ζωής και των σχέσεων στο σχολείο. Τα προγράμματα αυτά πρέπει να στοχεύουν στην οργάνωση του φυσικού, αρχιτεκτονικού, κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος του σχολείου με τρόπο ώστε να προάγεται η κοινωνική αλληλεπίδραση, η αποτελεσματική μάθηση μέσα από ομαδο- συνεργατικές μεθόδους, η ικανοποίηση ενός μεγάλου εύρους αναγκών των παιδιών όπως είναι η επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών συνεταίρων: μαθητών, εκπαιδευτικών, γονιών.

Δημιουργία Αίθουσας Δημιουργικής Απασχόλησης – Ψυχαγωγίας σε κάθε σχολείο

Στην επίτευξη του στόχου αυτού θα συμβάλει και η δημιουργία αίθουσας δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και συνάντησης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Ένας τέτοιος χώρος είναι σημαντικός για την ψυχαγωγία των μαθητών αλλά και την ανάπτυξη επικοινωνίας και κοινωνικού δεσμού μεταξύ μαθητών-εκπαιδευτικών. Η δημιουργία αίθουσας ψυχαγωγίας θα συμβάλει και στην πρόληψη του σκασιαρχείου. Η αίθουσα αυτή θα πρέπει να χρησιμοποιείται κατά τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών, έτσι ώστε να μην περιφέρονται άσκοπα στους χώρους του σχολείου, αλλά να απασχολούνται δημιουργικά μέσα από υγιείς δραστηριότητες. Ο κτιριακός σχεδιασμός των σχολείων χρειάζεται να προάγει τη μάθηση μέσα από ένα δημιουργικό περιβάλλον, τόσο στους εξωτερικούς όσο και στους εσωτερικούς χώρους.

Δημιουργία "Βιβλιοθήκης – Κέντρου Τεκμηρίωσης"

Στα σχολεία αυτά δεσπόζουσα θέση πρέπει να έχει η αίθουσα της «Βιβλιοθήκης- Κέντρου Τεκμηρίωσης». Η βιβλιοθήκη στο χώρο του σχολείου χρειάζεται να έχει πρωταρχικό ρόλο και να εκσυγχρονιστεί με βάση διεθνή πρότυπα.

Ο χώρος της βιβλιοθήκης πρέπει να εξοπλιστεί κατάλληλα με εκπαιδευτικό υλικό που θα κεντρίζει το ενδιαφέρον των παιδιών και θα είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες της ηλικίας τους, έτσι ώστε να αναπτύσσει τη δημιουργικότητα και το ενδιαφέρον για μάθηση. Στους χώρους της βιβλιοθήκης θα υπάρχει πρόσβαση σε σύγχρονα εκπαιδευτικά υλικά, βιβλία, περιοδικά, ηλεκτρονικούς υπολογιστές καθώς και σε ηλεκτρονική βιβλιοθήκη. Γονείς, εκπαιδευτικοί και μαθητές θα μπορούν να συνδιαχειρίζονται τη βιβλιοθήκη και να χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις της. Η βιβλιοθήκη θα πρέπει να αποτελεί πυρήνα μάθησης μέσα από την ενεργό εμπλοκή των τριών συνεταίρων στην εκπαίδευση.

Δημιουργία Σχολείων-Προτύπων

Η επιτροπή προτείνει τη σταδιακή συρρίκνωση των σχολείων-μαμούθ και την ανάπτυξη προγράμματος ανέγερσης νέων σύγχρονων σχολικών κτιρίων που να σέβονται το μαθητή και το περιβάλλον. Στόχος είναι η δημιουργία σχολικών κτιρίων που να υπακούουν στα πρότυπα και τις προδιαγραφές των σύγχρονων σχολείων και να εφαρμόζουν σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Η υλικοτεχνική υποδομή χρειάζεται να στηρίζεται σε οικολογικές προσεγγίσεις, σεβόμενη το περιβάλλον και προσαρμοσμένη στη σύγχρονες ανάγκες παιδιών και εφήβων, να προκαλεί το μαθητή στη μάθηση.

Διασφάλιση εκπαιδευτικής συνέχειας μεταξύ των τριών βαθμίδων (Νηπιαγωγείο – Δημοτικό – Γυμνάσιο)

Η εκπαιδευτική συνέχεια πρέπει να διασφαλίζεται μέσα από θεσμοθετημένες διαδικασίες και δράσεις συντονισμού και σύνθεσης των τριών βασικών εκπαιδευτικών βαθμίδων. Η ομαλή μετάβαση από τη μια εκπαιδευτική βαθμίδα στην επόμενη θα συμβάλει στη σχολική επιτυχία και στη ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη όλων των μαθητών. Η εκπαιδευτική συνέχεια και η ολιστική αντιμετώπιση της μάθησης διασφαλίζουν την εκπαιδευτική και ψυχική ανάπτυξη των παιδιών και συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος στο χώρο του σχολείου. Το χάσμα που υπάρχει σήμερα χρειάζεται να γεφυρωθεί μέσα από συντονισμένες ενέργειες και με αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα, έτσι που η μετάβαση να είναι ομαλή και να προετοιμάζει τους μαθητές τόσο στον εκπαιδευτικό όσο και στον ψυχοσυναισθηματικό τομέα.

Μέτρα που εμπλέκουν την οικογένεια

Η εμπλοκή της οικογένειας στην εκπαιδευτική διαδικασία θεωρείται παράγοντας καθοριστικής σημασίας για τη μεθόδευση μιας στρατηγικής αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχίας και της σχολικής βίας μέσα από συνεταιρικές διαδικασίες. Το οικογενειακό κύτταρο αποτελεί το πλαίσιο όπου το παιδί θα βρει μια αναντικατάστατη ψυχολογική και υλική υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής του διαδρομής. Είναι γνωστό, επίσης, από την επιστημονική έρευνα, ότι βασική αιτία λειτουργικού αναλφαβητισμού και σχολικής αποτυχίας είναι το χάσμα μεταξύ σχολείου και οικογένειας. Σύμφωνα με τημεγάλη πανευρωπαϊκή έρευνα "Οι διαδρομές του αναλφαβητισμού", που έγινε για την Ευρωπαϊκή Ένωση το 1986, βασική αιτία λειτουργικού αναλφαβητισμού είναι το πολιτισμικό χάσμα ή ρήξη

μεταξύ κουλτούρας του σχολείου και της κουλτούρας των οικογενειών από τα μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα (Παπαδόπουλος Μ., 2000).

Η θεσμική αντιπροσώπευση των οικογενειών στις σχολικές διαδικασίες παίρνει διάφορες μορφές στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο ρόλος τους είναι σε κάποιες χώρες ουσιαστικός και σε κάποιες άλλες περιορίζεται ακόμη σε κυρίως συμβουλευτικό. *"Η σύγχρονη, όμως, τάση είναι η συμμετοχή των γονιών, σε συνεργασία με άλλους συνεταίρους στη διοίκηση του σχολείου"*. Η συμμετοχή αυτή υλοποιείται μέσα από το Συμβούλιο της τάξης, το Σχολικό Συμβούλιο, τα Επαρχιακά Σχολικά Συμβούλια και άλλους θεσμούς.

Η Επιτροπή εισηγείται την εισαγωγή του βιβλιαρίου επικοινωνίας σχολείου-οικογένειας από την Α΄ Γυμνασίου μέχρι την Γ΄ Λυκείου όπως εκδόθηκε το 2000 από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Πρόκειται για δράση που περιλαμβάνεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2006-2010 του Συμβουλίου Εγκληματικότητας. Στόχος του βιβλιαρίου αυτού είναι η βελτίωση της επικοινωνίας σχολείου οικογένειας μέσα από τη θεσμοθέτηση της καθημερινής αμφίδρομης πληροφόρησης για την επίδοση, τη συμπεριφορά καθώς και άλλα εξωδιδακτικά επιτεύγματα, δραστηριότητες, ιδιαίτερα ταλέντα και δεξιότητες του μαθητή. Αφού εφαρμοστεί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, να μελετηθεί και η εφαρμογή του στο Δημοτικό.

Η Επιτροπή εισηγείται τη δημιουργία σε κάθε σχολείο αίθουσας υποδοχής γονέων

Η λειτουργία ειδικά διαμορφωμένου χώρου, με τη μορφή αίθουσας υποδοχής γονέων, θα νοηματοδοτήσει την επικοινωνία σχολείου-οικογένειας και θα δώσει έμπρακτα το μήνυμα πως οι γονείς έχουν θέση στο σχολείο. Ο ειδικός χώρος θα διευκολύνει την επικοινωνία εκπαιδευτικών – γονιών σ΄ ένα πλαίσιο σεβασμού της εμπιστευτικότητας και των προσωπικών δεδομένων.

Η Επιτροπή εισηγείται τη θεσμοθετημένη κινητοποίηση των γονιών και ενεργό εμπλοκή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, για να επιτευχθεί η εκπαιδευτική κοινότητα που αποτελεί το ιδεώδες πλαίσιο για μια παιδαγωγική της επιτυχίας

- επισκέψεις σε τόπους εργασίας γονιών των μαθητών, πρόσκληση επαγγελματιών γονιών στην τάξη για να μιλήσουν για το επάγγελμά τους,
- χρησιμοποίηση της βιβλιοθήκης του σχολείου και από τους γονείς,
- ενεργός και δημιουργική εμπλοκή των γονιών σε διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες του σχολείου: γιορτές, εκδόσεις, μικτές θεατρικές ομάδες γονιών-εκπαιδευτικών ή γονιών –εκπαιδευτικών-μαθητών, κ.α.
- ενθάρρυνση των γονιών να διαβάζουν βιβλία της βιβλιοθήκης στα παιδιά τους και με τα παιδιά τους,
- ανάθεση σε παιδιά να κάνουν εργασίες αξιοποιώντας τις γνώσεις και εμπειρίες των γονιών τους,
- εκπαίδευση των αναλφάβητων γονιών παράλληλα με τα παιδιά τους.

Η Επιτροπή εισηγείται τη θεσμοθέτηση της συμμετοχής των γονιών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στο σχολικό περιβάλλον.

Πρόκειται για εισήγηση που περιλαμβάνεται και στο Σχέδιο Δράσης του Αντιναρκωτικού Συμβουλίου. Η ενεργός εμπλοκή των γονιών στη μαθησιακή διαδικασία και στη ζωή του σχολείου αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την επιτυχία κάθε στρατηγικής πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχία και της βίας στο σχολείο.

Η Επιτροπή εισηγείται τη δραστική αύξηση της Κρατικής Επιχορήγησης της Παγκύπριας Σχολής Γονέων, την αναβάθμιση, τον εκσυγχρονισμό και την αποκέντρωσή της. Σε κάθε επαρχία να λειτουργήσουν επαρχιακά Κέντρα της Σχολής Γονέων τα οποία να στελεχωθούν από εξειδικευμένο προσωπικό

Εναφέρεται επίσης η ανάγκη για την ποιοτική αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών της προγραμμάτων, με την επικέντρωσή τους σε βιωματικού χαρακτήρα εκπαιδεύσεις. Η εφαρμογή εκπαιδευτικών υλικών αγωγής υγείας, όπως το "Επικοινωνία στην Οικογένεια" το οποίο περιλαμβάνει δεκατρείς δίωρες συναντήσεις με μικρή ομάδα γονιών, αποτελεί ένα παράδειγμα καλής πρακτικής στον τομέα αυτό.

Μέτρα που εμπλέκουν την Κοινότητα

Ανάπτυξη Κέντρων Ψυχικής Υγείας στην Τοπική Διοίκηση

Η επιτροπή κρίνει ότι υπάρχει ανάγκη για παροχή θεραπευτικής αγωγής σε συστηματική βάση σε μικρό αριθμό μαθητών που παρουσιάζουν σοβαρές διαταραχές και ψυχοπαθολογικά προβλήματα. Η σημερινή στελέχωση και λειτουργία των υποστηρικτικών υπηρεσιών του κράτους δεν τους επιτρέπει να παρέχουν θεραπευτικά προγράμματα σε συστηματική και οργανωμένη βάση. Ως αποτέλεσμα η επιτροπή Εισηγείται την ανάπτυξη Κέντρων Ψυχικής Υγείας με αποκλειστικό στόχο την παροχή θεραπείας σε παιδιά και εφήβους. Τα Κέντρα αυτά χρειάζεται να στελεχώνονται από εξειδικευμένο προσωπικό, να λειτουργούν πολυθεματικά και να παρέχουν θεραπεία σε σοβαρές ψυχοπαθολογικές περιπτώσεις μαθητών που θα παραπέμπονται (μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες και μηχανισμούς) κοντά τους.

Προώθηση ενός υγιούς, δημιουργικού και πολιτισμογόνου περιβάλλοντος κατά τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών, των εφήβων και των νέων

Το ψυχαγωγικό περιβάλλον αποτελεί ένα από τα περιβάλλοντα ζωής των νέων που περιλαμβάνονται στο Σχέδιο Δράσης του Αντιναρκωτικού Συμβουλίου Κύπρου.

Εκτός από τις οκτώ δράσεις που καθορίζει το Σχέδιο Δράσης του Α.Σ.Κ. θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ειδικότερα για το μαθητικό πληθυσμό την πιο κάτω δράση:

• *Μετατροπή των σχολείων σε Πολιτιστικά Κέντρα της γειτονιάς ή της κοινότητας και τακτική χρησιμοποίηση των εγκαταστάσεών τους για πολιτιστικές, δημιουργικές, αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, στο πλαίσιο της λειτουργίας του Ανοιχτού*

Σχολείου. Όπως είναι γνωστό, οι σχολικοί χώροι, παρά το μεγάλο κόστος που απαιτείται για τη δημιουργία τους, παραμένουν αδρανείς για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Αποτελεί, επίσης, γενική παραδοχή ότι οι σχολικές μονάδες έχουν βελτιωθεί πολύ τα τελευταία χρόνια. Πολλές σχολικές μονάδες είναι εξοπλισμένες με αίθουσες θεάτρου, αίθουσες ηλεκτρονικών υπολογιστών, βιβλιοθήκες και σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις, που τις καθιστούν σε αρκετές περιπτώσεις κόσμημα για τις κοινότητες ή τους δήμους όπου ανήκουν. Με βάση και Πρόγραμμα Διακυβέρνησης του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Δημήτρη Χριστόφια, στο οποίο επισημαίνεται η ανάγκη να ανοίξουν οι «σχολικές μονάδες στην κοινωνία, στους πολίτες και ιδιαίτερα στους νέους, ώστε να καταστούν εστίες πολιτισμού, αθλητισμού και δημιουργίας κατά τα απογεύματα, αλλά και σε περιόδους διακοπών», προτείνεται η υλοποίηση του Ανοιχτού Σχολείου σε στενή συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, τον Οργανισμό Νεολαίας, τους Συνδέσμους Γονέων, τα Μαθητικά Συμβούλια, τους Εκπαιδευτικούς, Σύνδεσμοι Γονέων, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Οργανισμός Νεολαίας κ.ά. Η λειτουργία των Ανοιχτών Σχολείων πιστεύουμε ότι θα συμβάλει στην ανάπτυξη του πολιτιστικού και αθλητικού επιπέδου της κοινωνίας μας. Η ενασχόληση με οργανωμένες αθλητικές, πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και μορφωτικές ακόμα δραστηριότητες, θα δώσει την ευκαιρία σε όλους να αξιοποιήσουν, με τον καλύτερο τρόπο, τον ελεύθερό τους χρόνο, ενώ παράλληλα θα προαγάγει τη συνεργασία, τη συλλογικότητα και όλες αυτές τις αξίες που καλλιεργούνται και προάγονται από υγιείς και ψυχωφελείς δραστηριότητες.

Αναδιαμόρφωση του Εκπαιδευτικού Συστήματος

Η σταδιακή αντικατάσταση ενός συγκεντρωτικού αυταρχικού σχολικού συστήματος, με ένα δημοκρατικό σχολείο που να δίνει έμφαση στη συλλογικότητα και την αυτονομία της σχολικής μονάδας, θα συντελέσει ουσιαστικά στις προσπάθειες πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς στο χώρο του σχολείου. Ένα θετικό σχολικό κλίμα που στηρίζεται στην επικοινωνία και την αλληλοεπίδραση μεταξύ μαθητών-εκπαιδευτικών, που σέβεται τις ανάγκες και τα δικαιώματα όλων των συνεταίρων στην εκπαιδευτική διαδικασία (γονείς, μαθητές, εκπαιδευτικοί) κινητοποιεί τα άτομα για γνώση και προβάλλει υγιή πρότυπα συμπεριφοράς με αποτέλεσμα να μειώνει τις αντιδραστικές συμπεριφορές και να αναπτύσσει τις δυνατότητες όλων των μαθητών.

Η επιτροπή εισηγείται όπως διερευνηθεί η πιθανότητα ανάπτυξης σχολείων προτύπων, «σχολείων πρόληψης», με βάση πρόταση της Καθηγήτριας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου κας Μίκας Φατούρου. Τα σχολεία πρόληψης στηρίζονται στο θετικό ψυχοκοινωνικό κλίμα, στην ομαδική εργασία, την αποκέντρωση, τη δημοκρατική παιδεία τη συλλογικότητα και τη διαχείριση της ζωής της τάξης από τους μαθητές.

Η δημιουργία ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος, που θα στηρίζεται στις ανθρώπινες αξίες της δημοκρατικής παιδείας και θα προσφέρει ισότητα ευκαιριών σε όλα τα παιδιά, που θα λειτουργεί με βάση την κοινωνική ενσωμάτωση όλων των μαθητών και θα σέβεται τη διαφορετικότητα, κρίνεται απαραίτητη για τη δημιουργία «σχολείων χωρίς βία».

Η ολοκληρωτική αναδόμηση του εκπαιδευτικού μας συστήματος και η προσαρμογή του σε ένα σύγχρονο παιδαγωγικό σύστημα, μακριά από αυταρχικά πρότυπα και γνωσιοκεντρικές προσεγγίσεις, με βάση την κατανόηση και το σεβασμό των αναγκών κάθε ατόμου που μετέχει σ' αυτό, αποτελεί προϋπόθεση επιτυχίας στο δύσκολο αγώνα κατά της παραβατικότητας και της σχολικής βίας.

ΗΠΑ

Τα προγράμματα βελτίωσης των όρων του περιβάλλοντος των εγκληματικών περιοχών χαρακτηρίζονται γενικώς προγράμματα κοινωνικής οργάνωσης ή κοινωνικής αναδιοργάνωσης. Μέσω αυτών επιδιώκεται η αλλαγή των όρων του κοινωνικού περιβάλλοντος, στο οποίο οι ανήλικοι αναπτύσσονται.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ (CHICAGO AREA PROJECT)

Η προσπάθεια πρόληψης και καταπολέμησης των προβληματικών συμπεριφορών μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική σε τοπικό επίπεδο με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και την συνεργασία των τοπικών φορέων και των κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς οι ίδιοι γνωρίζουν πολύ καλύτερα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή τους ενώ η επικοινωνία και η συνεννόηση μεταξύ των κατοίκων είναι πολύ καλύτερη. Σκοπός θα πρέπει να είναι η δημιουργία κατάλληλων ευκαιριών προκειμένου οι νέοι να στρέψουν το ενδιαφέρον τους προς υγιείς κατευθύνσεις, η δημιουργική απασχόληση των νέων στον ελεύθερο τους χρόνο, η βελτίωση των συνθηκών του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν, αναπτύσσονται και μεγαλώνουν.

Το Chicago Area Project (CAP), σαν μια πρώτη προσπάθεια κοινωνικής οργάνωσης, εγκαινιάστηκε το 1932, εφαρμόστηκε αρχικά σε έξι περιοχές του Σικάγο και περιελάμβανε ποικίλα προγράμματα αναβάθμισης των υποδομών τους και ενίσχυσης της έννοιας της κοινότητας στους κατοίκους τους. Ο κύκλος δράσεως κάθε προγράμματος διέφερε από περιοχή σε περιοχή. Μεταξύ άλλων κάθε πρόγραμμα υποστήριζε την οργάνωση ψυχαγωγίας, θερινών κατασκηνώσεων, προσκοπισμού, χειροτεχνίας, δημοσίων συζητήσεων, μορφωτικών εκδρομών κ.α. Επίσης, προσπάθειες έγιναν για τη βελτίωση των όρων κατοικίας και την εξυγίανση του περιβάλλοντος. Δημιουργήθηκαν σύλλογοι γονέων και δασκάλων για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ σχολείου και κοινότητας. Η οργάνωση της ψυχαγωγίας των ανηλίκων αποτέλεσε την κύρια επιδίωξη όλων των προγραμμάτων. Το έργο όμως αυτών, στράφηκε και στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας. Έγιναν προσπάθειες για την αποτελεσματικότερη μεταχείριση των νέων παραβατών.

Θεωρητικό υπόβαθρο του συγκεκριμένου προγράμματος υπήρξε η πεποίθηση ότι η εγκληματικότητα είναι προϊόν του περιβάλλοντος ορισμένων περιοχών στις οποίες δεν υπάρχουν ευκαιρίες για τους ανήλικους από τις οποίες θα μπορούσαν να επωφεληθούν, παρατηρείται η σχετική απομόνωση των έφηβων αγοριών με την επιβολή ελέγχου από τους ενήλικες να έχει χαθεί εντελώς και οι κοινωνικές υπηρεσίες που ασχολούνται με τους νέους δεν επιτυγχάνουν να εξασφαλίσουν την συνεργασία μεταξύ ατόμων και ομάδων, οι οποίες ασκούν επιρροή στην κοινότητα.

Εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και της συμβολής του Chicago Area Project στην πρόληψη της εγκληματικότητας, δεν μπορεί να γίνει. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί πως παρά τις κριτικές που δέχτηκε το πρόγραμμα αυτό, παραμένει να αποτελεί έως και σήμερα βασική πηγή έμπνευσης στον τομέα της «κοινοτικής» πρόληψης της εγκληματικότητας (Μ. Πόθου, ΕΚΚΕ, σελ. 195-198).

Bristol Social Project: Ανάλογο με το πρόγραμμα που εφαρμόστηκε στις περιοχές του Σικάγο υπήρξε και το πρόγραμμα στην πόλη του Bristol της Μεγάλης Βρετανίας. Αφορούσε τρεις περιοχές της πόλεως. Οι δραστηριότητες του

προγράμματος περιελάμβαναν μεταξύ άλλων, την παροχή μέσων ψυχαγωγίας ως χώρους παιδιών καθώς και την καθοδήγηση κοινωνικών ομάδων. Ένα από τα σπουδαιότερα χαρακτηριστικά του προγράμματος υπήρξε η προσπάθεια διαπαιδαγώγησης της ομάδας των Calypsos, 26 ταραχοποιών εφήβων αγοριών και κοριτσιών. Τέλος, το πρόγραμμα αποτέλεσε σημαντική προσπάθεια συνδυασμού θεωρητικής έρευνας και εφαρμογής μέτρων κοινωνικής οργάνωσης (Μ. Πόθου, ΕΚΚΕ, σελ. 198-199).

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ. ΤΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ

Βασική προϋπόθεση για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας αποτελεί η οργάνωση και η επάρκεια των κοινωνικών υπηρεσιών, οι οποίες θα αναλάβουν και την εφαρμογή των διαφόρων προγραμμάτων και των προληπτικών μέτρων. Παράλληλα θα πρέπει να υπάρξει συντονισμός και συνεργασία μεταξύ αυτών προκειμένου να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος κοινός στόχος. Θα πρέπει να παραμεριστούν οι όποιες διαφορές εξαιτίας διαφορετικών αντιλήψεων και επιθυμίας διατήρησης αυτονομίας και να καλλιεργηθεί κλίμα επικοινωνίας που θα φέρει αποτελέσματα.

Η συνεργασία και ο συντονισμός του έργου των κοινωνικών υπηρεσιών σε κάθε περιοχή, αποτελεί την κυριότερη επιδίωξη πολλών προγραμμάτων κοινωνικής οργάνωσης. Τα συνηθέστερα αυτών στις ΗΠΑ είναι τα «Συντονιστικά Συμβούλια» (Co-ordinating Councils). Το πρώτο οργανώθηκε το 1932 υπό την αιγίδα του τμήματος επιμελητών του δικαστηρίου ανηλίκων στην κομητεία Los Angeles της Καλιφόρνιας. Μέχρι το 1936 είχαν συσταθεί συντονιστικά συμβούλια πρόληψης της εγκληματικότητας σε παραπάνω από 100 κοινότητες 17 πολιτειών.

Τα Συντονιστικά Συμβούλια απαρτίζονται συνήθως από εκπροσώπους του δικαστηρίου ανηλίκων, του τμήματος επιμέλειας ανηλίκων, της αστυνομίας, των σχολείων, των εκκλησιών, των κοινωνικών υπηρεσιών, των οργανώσεων νέων, πολιτικών οργανώσεων, ενώσεων γονέων-δασκάλων κλπ. Το έργο των Συμβουλίων είναι πολυδιάστατο. Γνωμοδοτούν επί θεμάτων πολιτικής σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, προσδιορίζουν τις υπάρχουσες ανάγκες και τα διαθέσιμα μέσα αντιμετώπισης αυτών, προάγουν και συντονίζουν τις κοινωνικές υπηρεσίες και το έργο τους, αναλαμβάνουν να ενημερώσουν την δημόσια γνώμη και να συνεισφέρουν στην πρόληψη της εγκληματικότητας (Μ. Πόθου, ΕΚΚΕ, σελ. 199-201).

ΜΕΤΡΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Το σχολείο συνιστά πολύ σημαντικό παράγοντα πρόληψης της εγκληματικότητας, γι' αυτό και η σωστή λειτουργία του κρίνεται απαραίτητη. Το σχολείο θα πρέπει να προκαλεί και να καλλιεργεί το ενδιαφέρον των παιδιών για μάθηση, να μεταδίδει αξίες και ιδανικά για έναν έντιμο βίο, να παρέχει τα απαραίτητα εφόδια για επαγγελματική αποκατάσταση. Προκειμένου τα παραπάνω να υλοποιηθούν θα πρέπει να γίνει προσπάθεια για την διαμόρφωση του εκπαιδευτικού προγράμματος, την εισαγωγή νέων μεθόδων και τη βελτίωση του προσωπικού, των εγκαταστάσεων και των μέσων. Επιπλέον, το σχολείο υποχρεούται να προσαρμόζεται στις ανάγκες, στα ενδιαφέροντα και στις ικανότητες του κάθε παιδιού ξεχωριστά. Ιδιαίτερη φροντίδα θα πρέπει να προσφέρεται σε εκείνους τους μαθητές που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσχέρειες (π.χ. ανάγνωσης), έτσι ώστε να μπορέσουν να αναπτύξουν ενδιαφέρον για το σχολείο και να συμμετέχουν στις δραστηριότητες

από το να προτιμούν την απομάκρυνσή τους από το σχολικό περιβάλλον και την διακοπή της φοίτησής τους.

Μεγαλύτερη ανάγκη από τα μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας της παιδείας έχουν τα παιδιά των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, τα οποία εμφανίζονται στο μεγαλύτερο ποσοστό να είναι κακοί μαθητές. Αδιάφοροι και απαθείς για το σχολείο συνήθως απέχουν από τα μαθήματα και στρέφονται σε παρεκκλίνουσες συμπεριφορές. Η λήψη μέτρων για την ιδιαίτερη μεταχείριση αυτών των περιπτώσεων κρίνεται απαραίτητη. Στο πλαίσιο αυτής της λογικής έχουν αναπτυχθεί και εφαρμοστεί κάποια ειδικά προγράμματα. Ένα από αυτά είναι το «Higher Horizons» στις ΗΠΑ. Το πρόγραμμα απευθυνόταν σε μειονεκτούντες και καθυστερημένους ανήλικους και περιελάμβανε την εξοικείωση των μαθητών στις πνευματικές εκδηλώσεις και τη μουσική, ιδιαίτερη βοήθεια προς τα καθυστερημένα παιδιά καθώς και την πρόκληση του ενδιαφέροντος των γονέων.

Ένα ακόμη πρόγραμμα που εφαρμόστηκε στη Νέα Υόρκη είναι το Mobilization for Youth Incorporated, κατά το οποίο χρησιμοποιήθηκαν 50 διαφορετικοί μέθοδοι. Μεταξύ αυτών υπήρξαν ειδικοί μέθοδοι διδασκαλίας για καθυστερημένα και άτακτα παιδιά, παροχή μέσων και βοήθειας για την ανακατασκευή των σπιτιών των μαθητών που είχαν ανάγκη, οργάνωση σχολείων που λειτουργούσαν κατά τις θερινές διακοπές και στα οποία χρησιμοποιήθηκαν πρωτότυποι μέθοδοι εκπαίδευσης, διορισμός ειδικών οργάνων για την παρακολούθηση όσων απείχαν από τα μαθήματα.

Ανάγκη, επίσης, υπάρχει να αυξηθεί και να βελτιωθεί η ποιότητα του διδακτικού προσωπικού. Η ανάγκη είναι ακόμη μεγαλύτερη στις υποβαθμισμένες περιοχές, οι οποίες αδυνατούν να προσελκύσουν τους ικανότερους δασκάλους. Επιπλέον, απαραίτητη κρίνεται η εξασφάλιση της συνεργασίας και των γονέων προκειμένου το έργο του σχολείου να διευκολυνθεί.

Το σχολικό περιβάλλον οφείλει να μεριμνά και για την επαγγελματική αποκατάσταση των μαθητών του. Ενδείκνυται η συμμετοχή του σχολείου στην ανάπτυξη ευκαιριών εργασίας για τους απόφοιτους. Θα πρέπει να ερευνώνται οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες που η κοινότητα προσφέρει και να λειτουργεί συνεργασία μεταξύ σχολείου και εκπροσώπων της βιομηχανίας, των ενώσεων εργατών, των προγραμμάτων κοινωνικής δράσης κλπ.

Επιπροσθέτως, το σχολείο δύναται να συμβάλλει στην ανάπτυξη χρήσιμων ενδιαφερόντων και υγιούς ψυχαγωγίας κατά τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών. Σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες και οργανώσεις, θα πρέπει να συμμετάσχει στη λήψη μέτρων υγείας και κοινωνικής πρόνοιας υπέρ των μαθητών του.

Στις ΗΠΑ έχει αναπτυχθεί ένα ακόμη μέτρο που ενισχύει τον ρόλο του σχολείου στη διαμόρφωση συμπεριφορών. Ο θεσμός των δασκάλων επισκεπτών (visiting teachers) εμφανίστηκε για πρώτη φορά σε Νέα Υόρκη και Βοστώνη το 1905. Το 1955 ο θεσμός είχε επεκταθεί σε 265 πόλεις. Οι επισκέπτες δάσκαλοι πληροφορούνταν από το διδακτικό προσωπικό για τους μαθητές, οι οποίοι παρουσίαζαν είτε καθυστέρηση, είτε ήταν άτακτοι είτε απείθαρχοι ή παρουσίαζαν άλλες δυσχέρειες. Βάσει των πληροφοριών που συγκέντρωναν οι δάσκαλοι επισκέπτονταν τα σπίτια των μαθητών αλλά και τις ειδικές υπηρεσίες προκειμένου να βρουν τα αίτια εκδήλωσης ατίθασης στάσης αλλά και τρόπους θεραπείας των δυσχερειών.

Το σχολείο μπορεί να συμβάλλει με αμεσότερο τρόπο στην πρόληψη της εγκληματικότητας, μέσω της παρακολούθησης της συμπεριφοράς των μαθητών εντός και εκτός του σχολικού χώρου και να αναλάβει την μεταχείριση των παραβατικών παιδιών χωρίς αυτά να χρειαστεί να οδηγηθούν στο δικαστήριο. Το σχολείο μπορεί

ακόμη να ενημερώσει τους μαθητές του για το έργο της αστυνομίας και να εμπνεύσει την εμπιστοσύνη προς αυτή και το σεβασμό στο νόμο. Οργάνωση ομιλιών από αστυνομικούς προς τα παιδιά, συνίστανται (Μ. Πόθου, ΕΚΚΕ, σελ. 201-205).

ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΤΑΣΕΩΝ

Μια ακόμη μέθοδος πρόληψης της εγκληματικότητας αναφέρεται στην μεταχείριση των εγκληματικών τάσεων (προεγκληματικών). Επιτυχής εφαρμογή της μεθόδου αυτής στις «εγκληματικές» περιοχές, προϋποθέτει κατά τον Thrasher συστηματική έρευνα σε όλους τους ανήλικους. Οι περιοχές αυτές είναι ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένες και ο παιδικός πληθυσμός συνεχώς αυξάνεται. Ειδική μεταχείριση θα λάβουν μόνο τα παιδιά που φαίνεται να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο στο να εμφανίσουν παρεκκλίνουσα συμπεριφορά λόγω ανωμαλιών προσωπικότητας ή προβληματικού κοινωνικού περιβάλλοντος.

Κατά τον Thrasher οι νέοι που έχουν ροπή προς το έγκλημα είναι εκείνοι που εμφανίζουν κάποια χαρακτηριστικά. Μερικά από αυτά είναι η συστηματική απουσία από το σχολείο, το παραβατικό παρελθόν ορισμένων εφήβων, το εγκληματικό οικογενειακό περιβάλλον, η επαφή και συμμετοχή σε νεανικές συμμορίες κ.α. Ωστόσο δεν είναι απλό στην πράξη να γίνει σωστή διάγνωση και να είναι δυνατό να ειπωθεί με ακρίβεια αν ένα παιδί έχει ροπή προς την εγκληματικότητα και πως θα πρέπει να το αντιμετωπίσουμε και να το χειριστούμε. Παρόλα αυτά κοινωνικοί θεσμοί όπως το σχολείο και οι δάσκαλοι είναι σε θέση να διαπιστώσουν εγκαίρως κάποια συμπτώματα μεταξύ των μαθητών και να αναλάβουν να έρθουν σε επαφή με τις οικογένειες των παιδιών αυτών προκειμένου να αποφευχθούν δυσάρεστες εξελίξεις.

Απολύτως ασφαλής διάγνωση θα καταστεί δυνατή μόνο με την δημιουργία αντικειμενικών και συγκεκριμένων μεθόδων πρόγνωσης. Έχουν γίνει πολλές προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή. Ειδικότερα, επιχειρείται ο προσδιορισμός ατομικών ιδιοτήτων ή ειδών διαγωγής και βάση αυτών καταρτίζονται κατάλογοι, οι «πίνακες πρόγνωσης» (prediction tables), από τους οποίους είναι δυνατό να επιλεγούν ομάδες ανηλίκων με την μεγαλύτερη τάση να εμφανίσουν στο μέλλον παραβατική διάθεση. Ωστόσο η απόλυτη και ακριβής χρήση των πινάκων αυτών δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη και να παράγει ασφαλή συμπεράσματα.

Η μεταχείριση των εγκληματικών ροπών που μπορεί να εμφανίσουν οι νέοι, έχει απασχολήσει πλειάδα υπηρεσιών. Ιδιαίτερα αξιόλογο θεωρείται το έργο των σταθμών ψυχικής υγιεινής (Child Guidance Clinics). Τέτοιου είδους σταθμοί μπορεί να ανήκουν σε δημόσιες ή ιδιωτικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές υπηρεσίες ή νοσοκομεία ή ακόμη και να συνιστούν ανεξάρτητες υπηρεσίες. Διαθέτοντας προσωπικό από ψυχιάτρους, ψυχολόγους, ειδικευμένους κοινωνικούς λειτουργούς, αναλαμβάνουν την εξέταση και μεταχείριση των νέων που παραπέμπονται σε αυτούς από τους γονείς, το σχολείο ή κοινωνικές υπηρεσίες. Αλλά και άλλες υπηρεσίες αναλαμβάνουν την εξωδικαστική μεταχείριση των νέων που εγκληματούν για πρώτη φορά όπως η υπηρεσία των αστυνομικών συνδέσμων ανηλίκων που λειτουργεί στη Liverpool (Juvenile Liaison Officers) (Μ. Πόθου, ΕΚΚΕ, σελ. 211-212).

Ένα άλλο θέμα είναι η εκπαίδευση και τι ισχύει σήμερα σχετικά με αυτήν. Αυτό που ισχύει, λοιπόν, είναι να δίνουμε στον μαθητή συνέχεια γνώσεις. Ο μαθητής, όμως, εκτός από τα άλλα χαρακτηριστικά του έχει και εμπειρίες και φαντασιώσεις

βίας. Στο σχολείο τίθεται το πρόβλημα αυτό και από αυτό αναμένεται να δοθεί μια παιδαγωγική απάντηση. Οι εργασίες του R. Tremblay και άλλων Αμερικανών ερευνητών επισημαίνουν την ανάγκη για μια αντιμετώπιση της βίας πριν γίνει βίαιο το παιδί, όταν βρίσκεται αντιμέτωπο με επιθέσεις και στερήσεις, οι οποίες περιβάλλουν ολόκληρη την ύπαρξή του. Για μερικούς εφήβους είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα παράδειγμα που να έρχεται σε αντίθεση με τη βία που βλέπουν γύρω τους καθημερινά προτείνοντας εναλλακτικές λύσεις στις διακρίσεις που παρέχει η βία κι όχι απλά καταδικάζοντάς την ως αξία. Ένας τρόπος για να επιτευχθούν όλα αυτά είναι το πρόγραμμα του Quebec, σύμφωνα με το οποίο προσεγγίζουν, μέσα από την εκτέλεση διαφόρων ασκήσεων, πράξεις βίας πρώτα από την πλευρά του δράστη και μετά από την πλευρά του θύματος και αναζητούν από κοινού εναλλακτικές λύσεις. Ο στόχος αυτού του προγράμματος είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων των μαθητών, όπως η εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και η έκφραση των δικαιωμάτων τους. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα λειτουργεί σωστά με την προϋπόθεση οι εκπαιδευτικοί να είναι καταρτισμένοι τόσο σε επίπεδο προσωπικό όσο και σχέσεων, δηλαδή να μάθουν να δουλεύουν σε συνεργασία με τους κοινωνικά εργαζόμενους ή τη δικαιοσύνη.

Άρα, οι κοινωνικές δεξιότητες ενισχύονται κατά τη διάρκεια όλης της σχολικής περιόδου με την ενδυνάμωση της θετικής εικόνας του μαθητή από τον ενήλικο. Με αυτό τον τρόπο δεν επιδιώκεται να μειωθεί η αξία των πραγματικών ελλείψεων που έχει το σχολείο, ούτε οι αρνητικές συμπεριφορές σε επίπεδο ομάδας, αλλά η ανάδειξη των προτερημάτων σε συγκεκριμένους τομείς, ώστε να φανεί ότι ο μαθητής μπορεί να προοδεύσει και να πετύχει έλλογους στόχους. Θέτοντας στο μαθητή μια ενασχόληση όπου μπορεί να πετύχει απαντάμε με θετικό τρόπο στη φράση « είσαι ένα μηδενικό », η οποία υποβαθμίζει την αξία του μαθητή.

Τέλος, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η βασική και διαρκής κατάρτιση. Οι παιδαγωγικές τεχνικές που έμαθε ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να ελέγχονται, πριν δουλέψει μόνος του, καθώς επίσης και να αξιολογούνται οι ικανότητές του στην αντιμετώπιση ιδιαίτερων συμπεριφορών. Είναι αναγκαίο, όμως, η βασική εκπαίδευση να περιλαμβάνει και μια πρακτική εξάσκηση, ώστε ο νέος εκπαιδευτικός να μάθει πώς να αντιδρά απέναντι σε διαφορετικά προβλήματα και πώς να τα αντιμετωπίζει.

Αυτή η κατάρτιση έχει ως στόχο να βοηθήσει τον μελλοντικό δάσκαλο να αποκτήσει εμπιστοσύνη στην ικανότητά του να χειρίζεται διαφορετικά σχολικά επίπεδα και συμπεριφορές και να εργαστεί με μαθητές που έχουν διαφορετικό κοινωνικοπολιτισμικό επίπεδο από αυτόν. Με αυτό τον τρόπο θα ξέρει τις ελλείψεις και τον πλούτο που έχουν οι μαθητές, θα έχει τη δυνατότητα να αντιλαμβάνεται τη γλώσσα και τις στάσεις των μαθητών και να κατευθύνει τις εντάσεις.

Ένας άλλος τρόπος εκπαίδευσης για την πρόληψη της βίας είναι τα σεμινάρια που οργανώνονται σύμφωνα με το πρόγραμμα του GASPAR (Ακαδημαϊκή Ομάδα Υποστήριξης και Πρόληψης για Εφήβους που διατρέχουν Κίνδυνο). Τα σεμινάρια αυτά έχουν ως σκοπό να βρουν μέχρι ποιο βαθμό φτάνει η ανοχή μας σε ειδικές μορφές βίας, όπως για παράδειγμα η προσβολή. Αυτά τα σεμινάρια βοηθούν στο να καταλάβουμε τη βία που όλοι έχουμε μέσα μας, τις αιτίες που μας αναγκάζουν να την εξωτερικεύσουμε ή να την ελέγξουμε, κυρίως, όμως, να καταλάβουμε κατά πόσο οι εμπειρίες που έχει ο καθένας διαφοροποιούν τις στάσεις και τις συμπεριφορές του απέναντι σε τέτοιου είδους καταστάσεις. Ο ενήλικος θα πρέπει να έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του και να μοιράζεται την εξουσία που έχει, ώστε να μπορεί να αναγνωρίζει και να προβάλλει με αυτό το τρόπο τις ικανότητες των άλλων. Επίσης, ελέγχοντας τις αντιδράσεις μας έχουμε μια ικανοποιητική προσωπική ζωή και αρμονικές σχέσεις με τους γύρω μας, χωρίς να νιώθουμε την ανάγκη να

καταφύγουμε, για παράδειγμα, σε παράνομες ή νόμιμες ουσίες. Λέγοντας, λοιπόν, κάτι τέτοιο στους μαθητές και χαρακτηρίζοντας αυτό που έπραξαν κακό και όχι τους ίδιους αποφεύγουμε να τους εγκλωβίσουμε στην ετικέτα του « επιθετικού ». Κατάλληλη διδασκαλία αποτελεί η θετική και εποικοδομητική στάση απέναντι στους μαθητές. Η αλληλοβοήθεια και η αλληλεγγύη, που δημιουργούνται μέσα από τη συνεργασία με το προσωπικό του σχολείου και τους εξωτερικούς συνεργάτες, είναι απαραίτητο να υπάρχουν για δασκάλους και μαθητές.

Τύποι παρεμβάσεων πρόληψης

Οι περισσότερες επεμβάσεις για τη νεανική παραβατικότητα εστιάζουν στην αλλαγή της συμπεριφοράς των ατόμων, των οργανισμών, ή των κοινοτήτων. Τέτοιου είδους παρεμβάσεις ταξινομούνται, κατατάσσονται περαιτέρω σε ένα από τα πέντε επίπεδα: σε επίπεδο κοινωνίας, σε επίπεδο κοινότητας, επίπεδο σχολείου, επίπεδο οικογένεια/γονιού, ή επίπεδο προσωπικό (ατόμου). Ωστόσο, μέσα από έρευνες που πραγματοποιήθηκαν, βρέθηκε οκτώ συμπεριφορικές παρεμβάσεις να μοιάζουν αποτελεσματικές. Εμπίπτουν σε μια από τέσσερις κατηγορίες: καθιέρωση κανόνων ή προσδοκιών για τη συμπεριφορά, εκπαίδευση των παιδιών παράλληλα με την κατάρτιση των γονέων, οδηγίες που εστιάζουν στην κοινωνική ικανότητα, επάρκεια χρησιμωποιώντας γνωστικές - συμπεριφορικές μεθόδους και χρήση συμπεριφορικών/ γνωστικών - συμπεριφορικών στρατηγικών (From Gottfredson, D. C., & Bauer, E. L. (2006). Interventions to prevent youth violence. In L. S. Doll, S. Bonzo, J. Mercy, & D. Sleet (Eds.), *Handbook of injury and violence prevention* (pp. 157–181). Secaucus, NJ: Springer).

OJJDP «FORMULA GRANTS» PROGRAM

Η δικαιοσύνη ανηλίκων και νόμος πρόληψης εγκληματικότητας (JJDP) του 2002 (δημόσιος νόμος 107–273 ..42 U.S.C. § 5601 και τα ακόλουθα.) εξουσιοδότησε το γραφείο της δικαιοσύνης ανηλίκων και πρόληψης της εγκληματικότητας (OJJDP) για να εφαρμόσει το πρόγραμμα Formula Grants προκειμένου να υποστηρίξει τις καρατικές και τοπικές προσπάθειες πρόληψης καθώς και τις προσπάθειες παρέμβασης και τις βελτιώσεις του συστήματος δικαιοσύνης ανηλίκων. Το συνέδριο ιδιοποιείται τα κεφάλαια επιχορήγησης και το OJJDP τα απονέμει σε 50 κράτη, 5 εδάφη, και την περιοχή της Κολούμπια (εφεξής καλούμενα "τα κράτη") βάσει του ανάλογου πληθυσμού τους που αφορούσε τους νεώτερους από την ηλικία των 18. Τουλάχιστον τα δύο τρίτα των κεφαλαίων που απονέμονται σε κάθε κράτος πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τα προγράμματα που οι τοπικές δημόσιες και ιδιωτικές αντιπροσωπείες διευθύνουν και επιλέξιμα αμερικανικά ινδικά φυλετικά προγράμματα.

Επιλεξιμότητα

Για να είναι επιλέξιμο για να λάβει μια επιχορήγηση, ένα κράτος πρέπει να υποδείξει μιας από τις αντιπροσωπείες του για να προετοιμάσει και να διαχειριστεί ένα περιεκτικό τριών ετών σχέδιο JJDP, να δημιουργήσει μια κρατική συμβουλευτική ομάδα (SAG) όπου ο κύριος ανώτερος υπάλληλος ορίζεται να παρέχει την πολιτική

κατεύθυνση και να συμμετέχει στην προετοιμασία και τη διαχείρηση του προγράμματος Formula Grants και δεσμεύεται να επιτύχει και να διατηρήσει τη συμμόρφωση με τις ακόλουθες τέσσερις απαιτήσεις:

Αποϊδρυματοποίηση των παραβατών θέσης (DSO). Ένας παραβάτης θέσης (ένας νεαρός που έχει κάνει μια πράξη που δεν θα συνιστούσε έγκλημα εάν ένας ενήλικος τη διέπρατε) ή ένας μη παραβάτης (όπως ένα εξαρτώμενο ή παραμελημένο παιδί) δεν μπορεί να κρατηθεί, με τις νομικές εξαιρέσεις, σε ασφαλή νεανική κράτηση ή στις σωφρονιστικές εγκαταστάσεις, ούτε μπορεί να κρατηθεί στις ενήλικες εγκαταστάσεις για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα.

Χωρισμός των νεαρών από τους ενήλικους παραβάτες (χωρισμός). Οι υποτιθέμενοι και καταδικασμένοι ανήλικοι παραβάτες δεν μπορούν να τεθούν υπό κράτηση ή περιορισμό σε ένα ασφαλές ίδρυμα (όπως μια φυλακή ή μια ασφαλής σωφρονιστική εκατάσταση) στο οποίο έχουν οπτική ή ακουστική επαφή με ενήλικους παραβάτες.

Ενήλικες φυλακές και αφαίρεση φυλακών. Κατά γενικό κανόνα, οι νεαροί (άτομα που μπορούν να υπόκεινται στην αρχική αρμοδιότητα ενός δικαστηρίου ανηλίκων που βασίζεται στους περιορισμούς ηλικίας και παράβασης που καθιερώνονται από τον κρατικό νόμο) δεν μπορούν να τεθούν υπό κράτηση ασφαλώς ή να περιοριστούν στις ενήλικες φυλακές.

Δυσανάλογη επαφή μειονότητας (DMC). Τα κράτη πρέπει να εξετάσουν τις προσπάθειες πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας και βελτίωσης των συστημάτων με σκοπό να μειώσουν το δυσανάλογο αριθμό των νεαρών μελών των ομάδων μειονότητας που έρχονται σε επαφή με το σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων.

Εάν ένα κράτος, παρά τις προσπάθειες του, σε οποιοδήποτε έτος αποτυγχάνει να καταδείξει τη συμμόρφωση με οποιεσδήποτε από τις τέσσερις παραπάνω απαιτήσεις, η επιχορήγηση για το επόμενο οικονομικό έτος μειώνεται κατά 20 τοις εκατό για κάθε απαίτηση για την οποία η μη συμμόρφωση εμφανίζεται. Χωρίς παραίτηση από το διοικητή OJJDP, τα κράτη πρέπει να συμφωνήσουν με τη χρήση 50 τοις εκατό των κατανομών τους για εκείνο το οικονομικό έτος για να επιτύχουν τη συμμόρφωση.

Περιοχές προγράμματος

Τα κράτη μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις επιχορηγήσεις τους για να υποστηρίξουν τα προγράμματα σχετικά με την πρόληψη και τη μείωση της νεανικής εγκληματικότητας, τη βελτίωση των συστημάτων δικαιοσύνης ανηλίκων, την έρευνα, την αξιολόγηση, τη στατιστική ανάλυση, την εκπαίδευση και την τεχνική βοήθεια. Οι περιοχές προγράμματος περιλαμβάνουν τα εξής:

Προγραμματισμός και διοίκηση, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης κρατικών σχεδίων, της αξιολόγησης και του ελέγχου, χρησιμοποιώντας λιγότερο από 10 τοις εκατό του ετήσιου βραβείου βάσεών του.

Ενημερωτικό δελτίο

- προσανατολισμένα στην οικογένεια προγράμματα συμπεριλαμβανομένων των σε κοινοτικό επίπεδο εναλλακτικών λύσεων για τη φυλάκιση και την μεταχείρηση των ανήλικων παραβατών που υφίστανται την κακοποίηση ή την παραμέληση και για τις οικογένειές τους.
- Εκπαιδευτικά προγράμματα που επιτρέπουν στους νέους να παραμείνουν στο σχολείο ή να αποκατασταθούν επαγγελματικά, προγράμματα για να προσδιοριστούν και να βοηθηθούν οι ανήλικοι με μαθησιακές δυσκολίες, και προγράμματα μετά το σχολείο για τους νέους σε κίνδυνο.
- Ευρεία χρήση των υπεύθυνων να παρακολουθούν τους υπό επιτήρηση νέους παραβάτες για να εξασφαλιστεί ότι οι παραβάτες συμμορφώνονται με τους ανάλογους όρους και για να αποτραπεί η φυλάκιση.
- Προγράμματα πρόληψης και καταστολής συμμοριών νεολαίας.
- Προγράμματα πρόληψης και θεραπείας χρήσης αλκοόλ και ουσιών.
- Ανάπτυξη ενός συστήματος κλιμακωτών κυρώσεων και χρήση μηχανισμών αξιολόγησης του κινδύνου για να βοηθηθεί το προσωπικό δικαιοσύνης ανηλίκων να καθορίσει τις κατάλληλες κυρώσεις για την παραβατική συμπεριφορά.
- Πρόληψη και μείωση των εγκλημάτων μίσους που οι νεαροί διαπράττουν.
- Ανάπτυξη της έρευνας, της εκπαίδευσης και της ικανότητας αξιολόγησης.
- Προγράμματα, έρευνα, ή άλλες δραστηριότητες με σκοπό να εξετάσουν τις τέσσερις απαιτήσεις του JJDP.
- Αύξηση ή συντήρηση της κρατικής δυνατότητας να ελεγχθούν οι φυλακές, τα κέντρα κράτησης, και άλλες εγκαταστάσεις για να εξασφαλίσουν τη συμμόρφωση σύμφωνα με τις απαιτήσεις του JJDP.

Όλες οι αιτήσεις του προγράμματος Formula Grants αναμένονται 60 ημέρες αφότου το OJJDP ειδοποιήσει επίσημα τα κράτη για την ετήσια κατανομή τους ή μέχρι τις 31 Μαρτίου του οικονομικού έτους για το οποίο τα κεφάλαια διατίθενται. Κάθε 3 έτη, η αίτηση κάθε κράτους πρέπει να περιλαμβάνει ένα περιεκτικό τριών ετών σχέδιο επιχορηγήσεων. Τα κράτη πρέπει για να υποβάλουν τις ετήσιες αναπροσαρμογές να απεικονίσουν τις νέες τάσεις και τις προσδιορισμένες ανάγκες στα συστήματα τους δικαιοσύνης ανηλίκων μαζί με οργανωμένες στρατηγικές και προγράμματα για να εξεταστούν. Τα κράτη εκδίδουν γενικά αιτήματα για τις προτάσεις που προσκαλούν τις τοπικές κυβερνήσεις, τις ιδιωτικές μη κερδοσκοπικές αντιπροσωπείες, και τις αμερικανικές ινδικές φυλές να ανταγωνιστούν για τα κεφάλαια προκειμένου να υποστηρίξουν τα προγράμματα που εξετάζουν τους τομείς προτεραιότητας που προσδιορίζονται στα κρατικά σχέδια. Στο μέτρο του δυνατού, τα κράτη δίνουν προτεραιότητα χρηματοδότησης στα προγράμματα και τις δραστηριότητες που είναι πιθανό να παράγουν έναν θετικό αντίκτυπο. Η δυνατότητα των τοπικών παραληπτών να καταδειχθεί η επιτυχία στην επίτευξη των στόχων που διευκρινίζονται στις αιτήσεις τους στην κρατική αντιπροσωπεία θα καθορίσει την επιλεξιμότητά τους για τη συνεχή χρηματοδότηση (Hsia, H. M., U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention).

Teens, Crime, and the Community

Το πρόγραμμα Νέοι, έγκλημα και κοινότητα, (Teens, Crime, and the Community (TCC)), μια συνεργασία ανάμεσα στο Εθνικό συμβούλιο Πρόληψης του εγκλήματος (the National Crime Prevention Council (NCPC) και στο Νόμο Οδών (Street Law, Inc.), χρηματοδοτούμενο από το Γραφείο δικαιοσύνης ανηλίκων και πρόληψης της παραβατικότητας (Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention (OJJDP)), είναι ένα εθνικό πρόγραμμα, το οποίο συνδυάζει την εκπαίδευση και τη δράση με σκοπό τη μείωση της τιμώρησης/δίωξης/θυματοποίησης των νέων. Μέσω κοινοτικών προγραμμάτων υπηρεσιών, το TCC παρέχει ένα φόρουμ/έναν τόπο συζήτησης για τη νεολαία προκειμένου αυτή να υιοθετήσει μια στάση ενάντια στη βία και να γίνει μέρος της προσπάθειας για τη βελτίωση των σχολείων και των κοινοτήτων. Με τη βοήθεια των δασκάλων και ειδικού προσωπικού, το TCC μαθαίνει/διδάσκει στους νέους ανθρώπους για το ποιες είναι οι επιδράσεις του εγκλήματος, πώς να αναγνωρίζουν και να αποτρέπουν το έγκλημα και πώς να εκθέτουν, να αναφέρουν, να παρουσιάζουν, να περιγράφουν το έγκλημα, να είναι καλοί μάρτυρες και να βοηθούν τα θύματα.

Το TCC δεν περιορίζεται σε ένα μόνο ζήτημα/θέμα ή σε μια μόνο γεωγραφική περιοχή. Στην πραγματικότητα, περισσότεροι από μισό εκκατομύριο έφηβοι σε 40 πολιτείες, έχουν συμμετάσχει στο συγκεκριμένο πρόγραμμα από τότε που πρωτοξεκίνησε, το 1985. Το TCC δίνει τη δυνατότητα σε κάθε νέο να εστιάσει την ενέργεια και τα ταλέντα του σε τρεις διαφορετικές τοποθετήσεις, περιβάλλοντα, κατευθύνσεις, σκηνικά: στο σχολείο, στο σύστημα δικαιοσύνης για τους ανηλίκους (π.χ. δικαστήρια και γραφεία επιτήρησης), ή κοινοτικούς οργανισμούς (όπως Λέσχες αγοριών & κοριτσιών).

Ποιες είναι οι δραστηριότητες του TCC;

Το TCC προσφέρει πολλά διαφορετικά είδη σχεδίων/προγραμμάτων, περιλαμβάνοντας συγκεκριμένους σχεδιασμούς για την πρόληψη του εγκλήματος, διεξάγωντας μετρήσεις για τα ποσοστά βιασμών, διαχειρίζοντας, διεξάγοντας έρευνες για τη βία, αναλαμβάνωντας τον καθαρισμό των γειτονιών και οργανώνοντας ταμεία παροχών για τους άστεγους.

Μερικά παραδείγματα των προγραμμάτων TCC που είχαν μια ισχυρή επίδραση στη νεολαία, είναι τα εξής:

John H. Wood Middle School, San Antonio, TX, προσφέρει το TCC μέσω μιας τάξης, ομάδας για τους εφήβους, στην οποία, οι μαθητές παρέχουν κοινοτικές υπηρεσίες σ' ένα τοπικό καταφύγιο αστέγων. Κάθε χρόνο αυτή η τάξη, η ομάδα πραγματοποιεί αποκριάτικο πάρτυ στο καταφύγιο. Οι μαθητές, επίσης, μαζεύουν ρουχισμό, προϊόντα φροντίδας της υγείας, φαγητό σε κονσέρβες για να μην αλλοιώνεται και δώρα, και επανέρχονται για Χριστουγεννιάτικο πάρτυ. Όσοι νέοι συμμετείχαν σε αυτό το πρόγραμμα, απέκτησαν ισχυρές και πρωτόγνωρες εμπειρίες. Η μαθήτρια Diana Munoz, για παράδειγμα, είπε, «πριν ήθελα να κάνω παράνομα πράγματα, όπως ναρκωτικά και τώρα δεν θέλω». Το πρόγραμμα, είπε, διδάσκει τους μαθητές για την πραγματικότητα και την έκανε να καταλάβει ότι το να καταλήξει κανείς να ζει σε κάποιο καταφύγιο για άστεγους, είναι κάτι που μπορεί να συμβεί στον καθένα.

Carver High School, North Birmingham, AL, εμπλέκει τους νέους του προγράμματος σε μια σειρά μαθημάτων ιστορίας της Αλαμπάμα, κατά τα οποία οι μαθητές συζητούν πως μπορούν να βελτιώσουν τις κοινότητες, να οργανώσουν δραστηριότητες για την πρόληψη του εγκλήματος και να βρουν εργασία. Ένας ομιλητής επισκέπτεται την τάξη συχνά μιλώντας για την αύξηση των ποσοστών διάπραξης εγκλημάτων και την επίδραση αυτής της κατάστασης στα νεαρά μαύρα αγόρια. Περιγράφοντας τι σημαίνει η συμμετοχή του στο TCC, ο Chuck Brooks, εξήγησε: «Το TCC με δίδαξε πώς να χειρίζομαι καταστάσεις, τσακωμούς και καβγάδες». «Με έκανε καλύτερο άνθρωπο, με το να ξέρω να συμπεριφέρομαι ως μέλος μιας ομάδας, να απαντώ στους ενήλικες και να θέλω να είμαι αρχηγός».

The John H. Harland Teen Center, Atlanta, GA, TCC program προσφέρει στους συμμετέχοντες μια μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων, περιλαμβάνοντας συζητήσεις για την παραβατικότητα των νέων, τους βανδαλισμούς, τις συμμορίες, τους βιασμούς και τις ληστείες καθώς και την ευκαιρία να συμμετάσχει κανείς σε κάποια «πλαστή» δικαστική υπόθεση. Για τον Antoinne Smith, η πλαστή δικαστική υπόθεση – η οποία αναφερόταν στην δίκη ενός εφήβου που κατηγορείτο για πυροβολισμό – ήταν ιδιαίτερα σημαντική. Σαν ένορκος, ο Antoinne έπρεπε να αποφασίσει αν θα καταδικάσει τον έφηβο σε φυλάκιση ή αν θα το στείλει σε κάποιο πρόγραμμα αποκατάστασης, αναμόρφωσης. Η δύσκολη απόφαση, είπε, πάρθηκε μετά από 172 ημέρες επειδή όλοι θα έπρεπε να συμφωνήσουν για το πιο πράγμα ήταν σωστό να γίνει. Έχοντας μάθει πολλά από αυτό το σενάριο, οι συμμετέχοντες στο TCC, αποφάσισαν μόνοι τους να διεξάγουν άλλη πλαστή δίκη.

Πως μπορεί κανείς να συμμετάσχει σε ένα TCC πρόγραμμα;

Αν ενδιαφέρεται κανείς να ξεκινήσει ένα τέτοιο πρόγραμμα είτε στο σχολείο του είτε στην κοινότητα που ανήκει, θα χρειαστεί ένα σχέδιο δράσης που θα περιγράφει τις περιοχές ή τα ζητήματα τα οποία ενδιαφέρεται κανείς να αντιμετωπιστούν. Θα πρέπει κανείς να επιλέξει ένα συγκεκριμένο πρόβλημα ή μια ποικιλία θεμάτων και να σκεφτεί για τις πηγές που θα χρειαστεί προκειμένου να πραγματοποιήσει τους σκοπούς του. Επιπλέον, πρέπει να βρει κανείς έναν ειδικευμένο δάσκαλο ή σύμβουλο προκειμένου να βοηθήσει στην εκπαίδευση της ομάδας για τα σοβαρά θέματα πρόληψης του εγκλήματος και να βοηθήσει τον ενδιαφερόμενο στην εύρεση κατάλληλων υλικών και ενός χώρου για την πραγματοποίηση συναντήσεων και εργασίας (U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, Monte Evans II, 1999).

Η υπηρεσία Νέοι, έγκλημα, και κοινοτική πρωτοβουλία (TCC) έχει παρακινήσει περισσότερους του ενός εκατομμυρίου νέους ανθρώπους στο να δημιουργήσουν ασφαλέστερα σχολεία και γειτονιές. Το πρόγραμμα του TCC «Community Works» βοηθά τους νέους να καταλάβουν πώς το έγκλημα έχει επιπτώσεις στους ίδιους και τις οικογένειές τους, τους φίλους τους και τις κοινότητες στις οποίες ανήκουν, και περιλαμβάνει τους ίδιους τους νέους στα προγράμματα πρόληψης του εγκλήματος ώστε να βοηθήσουν στην δημιουργία ασφαλέστερων και ζωτικών κοινοτήτων.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «YOUTH ACT»

Το πρόγραμμα Youth Act περιλαμβάνει πρόγραμμα σπουδών, εκπαίδευση, και πρακτική βοήθεια προκειμένου να βοηθηθούν οι νέοι να αναπτύξουν ηγετικές ικανότητες και το όραμα που υποστηρίζουν για τη σημαντική αλλαγή στις κοινότητές τους. Πρόσφορο μέσω των σε κοινοτικό επίπεδο προγραμμάτων νεολαίας ή εμποτισμένο στις κοινωνικές μελέτες, τις πολιτικές κατηγορίες και τις κατηγορίες υγείας, αυτό το πρόγραμμα εκμεταλλεύεται τις διαφορετικές μορφές και δυνατότητες εκμάθησης θέτοντας τα θεμέλια για τους νέους πολίτες να κάνουν τη διαφορά καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Ο νόμος του δρόμου (Street Law) είναι διαθέσιμος να έρθει σε επαφή με τις οργανώσεις και τους εκπαιδευτικούς που ενδιαφέρονται για την έναρξη ενός προγράμματος Youth Act!, επιμορφωτικό πρόγραμμα ηγεσίας. Το προσωπικό του νόμου των δρόμων θα σχεδιάσει ένα σχέδιο εκπαίδευσης και τεχνικής βοήθειας και για τους ενήλικους αρχηγούς, τους νέους συμμετέχοντες, ή και τους δύο.

Οι συμμετέχοντες θα μάθουν ουσιαστικές πληροφορίες για τα ζητήματα δημόσιας πολιτικής και τις μεθόδους και τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να λάβουν μέτρα και να συνεισφέρουν σε μια σημαντική αλλαγή και θα αφήσουν την απαραίτητη εκπαίδευση με ένα πρόγραμμα δράσης υπεράσπισης.

Η ειδική εκπαίδευση, κατάρτιση ακολουθείται από την πρακτική βοήθεια για να ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες στις προσπάθειες υπεράσπισής τους. Η βοήθεια και η υποστήριξη είναι διαθέσιμες μέσω τηλεφώνου και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε όλους τους συνηγόρους νεολαίας και τους ενήλικουςπου ηγούνται του προγράμματος.

Οφέλη

Τα θετικά αποτελέσματα του προγράμματος Youth Act!, το επιμορφωτικό πρόγραμμα ηγεσίας μπορεί να γίνει αισθητό από τους συμμετέχοντες, τους ενήλικους αρχηγούς, και την μεγαλύτερη κοινότητα. Οι συμμετέχοντες μαθαίνουν ουσιαστικές πληροφορίες για σημαντικά θέματα και αναπτύσσουν γνώση και δεξιότητες σε:

Υπεράσπιση
Νομοθεσία και διακυβέρνηση
Επικοινωνία
Κτήριο συνασπισμού
Δημόσια πολιτική
Κοινοτική επίλυση προβλήματος
Δημόσια ομιλία
Υπεράσπιση MEDIA
Συνεργασία

Οι νέοι σε ηλικία συμμετέχοντες έχουν ωφελήσει τις κοινότητές τους από:

Αποστολή επιστολών στους ιθύνοντες, σε όσους παίρνουν τις αποφάσεις να ψηφίσουν υπέρ των νόμων που επηρεάζουν τις ζωές των νέων
Γίνονται τοπικοί εμπειρογνώμονες στα σημαντικά ζητήματα
Πιστοποίηση ενώπιον των κρατικών νομοθετικών επιτροπών που αντιτάσσουν εν αναμονή της νομοθεσίας

Πίεση των τοπικών σχολικών επιτροπών για πρόσθετους πόρους
εκστρατεία μέσω της τηλεόρασης προκειμένου να επηρεαστεί η κοινή γνώμη για τις εκκρεμείς δημόσιες συζητήσεις πολιτικής
Η διεύθυνση της δράσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κάνει εκστρατεία να ενθαρρύνει τα κοινοτικά μέλη για να έρθει σε επαφή με τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους στις εκκρεμείς ψηφοφορίες
Πίεση στους κρατικούς γερουσιαστές και αντιπροσώπους για να εισαγάγουν, να περάσουν, ή να ψηφίσουν ενάντια στη νομοθεσία που τους επηρεάζει αρνητικά
Υποβολή αίτησης των κοινοτικών μελών για να κερδίσουν τη δημόσια υποστήριξη και τη συνειδητοποίηση των ζητημάτων που απασχολούν τις κοινότητές τους

ΜΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟ STREET LAW AND NALP - THE ASSOCIATION FOR LEGAL CAREER PROFESSIONALS.

Ο στόχος αυτού του προγράμματος είναι να διδαχθούν οι μαθητές για το νόμο και τις νόμιμες σταδιοδρομίες, να ενθαρρυνθούν για να ακολουθήσουν υγιείς συμπεριφορές, και να έχουν υποστήριξη σε αυτή τους την αναζήτηση. Υπάρχουν πέντε εταιρίες νόμου που συμμετέχουν στο πειραματικό έτος του 2008-09 του προγράμματος:

Kirkland & Ellis, San Francisco

Hunton & Williams, Richmond

Troutman Sanders, Atlant

Holland & Knight, Washington, D.C. and

Wachtell, Lipton, Rosen & Katz, New York

Το πρόγραμμα NALP/Street Law Legal Diversity Pipeline θα στηριχτεί στο επιτυχές εταιρικό νομικό πρόγραμμα, Corporate Legal Diversity Pipeline Program το οποίο ήταν σε λειτουργία από το 2001 σε συνεργασία με την ένωση Association of Corporate Counsel.

Αυτό το πρόγραμμα θα εξετάσει τις μοναδικές προκλήσεις και τις ευκαιρίες που είναι διαθέσιμες στις νομικές εταιρίες. Οι βασικές δραστηριότητες θα περιλάβουν μια περίοδο άσκησης για τους σταθερούς εθελοντές νόμου και τους συμμετέχοντες δασκάλους, επισκέψεις στις αίθουσες διαδασκαλίας σε μια διαφορετική κατηγορία γυμνασίου, ένα ημερήσιο γεγονός ενημέρωσης για τους μαθητές, και μια δραστηριότητα αυξήσεων για τους ενδιαφερόμενους μαθητές γυμνασίου. Το πρόγραμμα θα περιλάβει επίσης τις νομικές σχολές μέσω των μαθημάτων για την υιοθέτηση μιας νόμιμης και επιθυμητής σταδιοδρομίας που παραδίδονται από το γραφείο του προσωπικού υπηρεσιών σταδιοδρομίας.

Η ημερήσια εκδήλωση στην εταιρία νόμου θα περιλάβει διάφορα εργαστήρια για τους μαθητές (όπως μια πλαστή διαιτησία ή μια μιμούμενη υπόθεση), μια ξενάγηση στην εταιρία, και μια επιτροπή σταδιοδρομίας ή/και μια έκθεση σταδιοδρομίας για να ερευνήσει τις διαφορετικές περιοχές πρακτικής ή τις εργασίες στο επάγγελμα. Οι

επισκέψεις στις αίθουσες διαδασκαλίας που προηγούνται της διάσκεψης θα καλύψουν τα νομικά θέματα που αναφέρονται στα εργαστήρια ως μονοήμερης εκδήλωσης. Τα μαθήματα θα εισαγάγουν επίσης τους μαθητές στις νομικές σταδιοδρομίες και τις διαβάσεις στο νομικό επάγγελμα.

Ο νόμος του δρόμου (Street Law) θα βρεί τα σχολεία που επιθυμούν να συνεργαστούν, θα παρέχει την κατάλληλη κατάρτιση, τα σχέδια μαθημάτων, τα εργαστήρια, και την τεχνική βοήθεια.

«STREET LAW FOR YOUTH IN TRANSITION»

Το **Street Law for Youth in Transition** εργάζεται με τους επαγγελματίες τους υπεύθυνους για την παροχή φροντίδας και περίθαλψης των νέων, με μεταβατικά και ανεξάρτητα προγράμματα διαβίωσης και άλλους κοινωνικούς φορείς παροχής υπηρεσιών για να δημιουργήσουν πρακτικά νομικά προγράμματα εκπαίδευσης για τους παραβατικούς ανήλικους.

Αυτό το πρόγραμμα σχεδιάστηκε για να βοηθήσει την οργάνωση της νεολαίας με την παροχή σε αυτήν πρακτικής νομικής γνώσης που παρουσιάζεται μέσω μαθημάτων που προωθούν τη συνεταιριστική εκμάθηση, την κριτική σκέψη, και τη θετική αλληλεπίδραση μεταξύ των νέων και μεταξύ των νέων και των ενηλίκων. Τα μαθήματα εξετάζουν θέματα συμπεριλαμβανομένων των εξής:
Εύρεση κατοικίας
Κατανόηση των δικαιωμάτων και των ευθυνών της εργασίας
Πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες
Νόμος εκπαίδευσης και υγείας
Καταναλωτικοί νόμοι και προστασία
Αποφυγή της κακοποίησης και της παραμέλησης παιδιών
Κατανόηση του συστήματος φροντίδας και των νομικών ζητημάτων

Το πρόγραμμα Youth in Transition αναπτύχθηκε με τη χρηματοδότηση από το Εθνικό κέντρο πόρων για τις υπηρεσίες νεολαίας (National Resource Center for Youth Services).

«SAVE OUR STREETS» PROGRAMS

Το **Save Our Streets** είναι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που αναφέρεται σε παιδιά ηλικίας από 13-17 ετών και που κατηγορούνται για παραβάσεις με τη χρήση όπλων. Το πρόγραμμα εστιάζει στο να αντιμετωπίσει τα ζητήματα δημόσιας πολιτικής που περιλαμβάνουν τη νεανική κατοχή όπλων και ερευνά τα έργα του συστήματος δικαιοσύνης ανηλίκων.

Περιοχή του πειραματικού προγράμματος της Κολούμπια

Το πιλοτικό πρόγραμμα Save Our Streets χρηματοδοτήθηκε από μια επιχορήγηση από το μητροπολιτικό ίδρυμα ζωής στο εθνικό ίδρυμα για το ψήφισμα διαφωνίας (from the Metropolitan Life Foundation to the National Institute for Dispute

Resolution). Επέτρεψε στο ανώτερο δικαστήριο της περιοχής της Κολούμπια να αναδομήσει ένα πρόγραμμα 12-εβδομάδων για τους ανήλικους εγκληματίες που χρησιμοποιήθηκαν από το Street Law από το 1979. Το αναδομημένο πρόγραμμα παρείχε 16 δίωρες παραδόσεις μαθημάτων τα πρωινά του Σαββάτου για την προ-δικασμένη νεολαία που αναφέρθηκε στο πρόγραμμα από το ανώτερο δικαστήριο της περιοχής της Κολούμπια, το κοινωνικό τμήμα υπηρεσιών και τον οικογενειακό κλάδο (Superior Court of the District of Columbia, Social Services Division, Family Branch). Η συμμετοχή στο πρόγραμμα SOS διατάχτηκε από το δικαστήριο για την αναφερόμενη νεολαία. Αυτό το πρόγραμμα διευθύνεται και χρηματοδοτείται από το Superior Court of the District of Columbia.

Save Our Streets

Το Street Law, Inc. εκπαιδεύει και παρέχει την τεχνική βοήθεια στο κέντρο μείωσης κινδύνου νεολαίας στο New Haven και το νεανικό κέντρο μείωσης κινδύνου στη Νέα Βρετανία, για να εφαρμόσουν το πρόγραμμα Save Our Streets ως πρόγραμμα επέμβασης βίας για τη νεολαία που έρχεται αντιμέτωπη με το δικαστήριο ανηλίκων. Το 12 εβδομάδων πρόγραμμα παραδίδεται ως μέρος μιας σύμβασης με το τμήμα υπηρεσιών υποστήριξης δικαστηρίου του δικαστικού κλάδου του Κοννέκτικατ για τις βασισμένες στο κέντρο και τις γνωστικές συμπεριφοριστικές υπηρεσίες θεραπείας που στοχεύουν στις μετά την διακαστική απόφαση ηλικίες 11–17 ετών.

ΈΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ

Ένα εκτταμένο site στο διαδίκτυο για την διανομή πληροφοριών για τους νέους, χρησιμεύει ως ένα γραφείο συμψηφισμού για πληροφορίες σχετικά με τις ευκαιρίες κατάρτισης, εκπαίδευσης και τεχνικής βοήθειας, νεανικές πληροφορίες που μοιράζονται τις αναπροσαρμογές προγράμματος, ανταλλαγή απόψεων και τις προόδους στην τεχνολογία.

Η αποστολή της νεανικής διανομής πληροφοριών είναι να αυξηθεί η ικανότητα των υπηρεσιών εξυπηρέτησης της νεολαίας για να χτιστούν συνεργασίες ανάμεσα αε πολλές αρμόδιες υπηρεσίες για την ανταλλαγή πληροφοριών με έναν έγκαιρο και ασφαλή τρόπο. Μια εθνική αξιολόγηση των αναγκών των νεανικών πληροφοριών που μοιράζονται τις πρακτικές αποκάλυψε ότι ποικίλες προσεγγίσεις χρησιμοποιούνταν με ποικίλους βαθμούς επιτυχίας. Οι υπηρεσίες χαρακτηριστικά προκλήθηκαν:

- Να χτίσουν αποτελεσματικές συνεργασίες πολλαπλάσιων αντιπροσωπειών αρμόδιων για την ανάπτυξη της νεανικής διανομής πληροφοριών.
- Να αναπτυχθεί και να συμφωνήσουν σχετικά με τις πρακτικές εμπιστευτικότητας βασισμένες στα καταστατικά και τις πολιτικές σχετικά με τη νεανική ανταλλαγή πληροφοριών προκειμένου να προστατευθούν οι ιδιωτικές πληροφορίες.
- Να υιοθετήσουν την κατάλληλη τεχνολογία για να διευκολυνθεί η πρόσβαση και να εξασφαλισθούν οι πληροφορίες.

Κατάρτιση και η τεχνική βοήθεια

Από το 2001, περισσότερες από 100 ομάδες υπηρεσιών εξυπηρέτησης της νεολαίας που αντιπροσωπεύουν 29 κράτη ή/και εδάφη έχουν λάβει εκπαιδευτική ή τεχνική υποστήριξη.

Τα εργαστήρια εκπαίδευσης στο πρώτο επίπεδο στοχεύουν στις ομάδες που μοιράζονται νεανικές πληροφορίες που έχουν συνάψει μια επίσημη, διατομεακή συμφωνία εργασίας μεταξύ τους. Αυτά τα εργαστήρια ενθαρρύνουν στρατηγικές για να χτίσουν πολλαπλάσιες συνεργασίες μεταξύ αρμόδιων υπηρεσιών, πρακτικές εμπιστευτικότητας, και τις εξελίξεις τεχνολογίας που απαιτούνται για να συσταθεί ένα αποτελεσματικό σύστημα ανταλλαγής νεανικών πληροφοριών.

Τα εργαστήρια κατάρτισης στο δεύτερο επίπεδο στοχεύουν στις ομάδες που μοιράζονται νεανικές πληροφορίες που έχουν προχωρήσει πέρα από τη φάση στρατηγικού προγραμματισμού και είναι έτοιμες να εφαρμόσουν τις μεθόδους ολοκλήρωσης, την ασφάλεια δικτύων, και τις διαδικασίες ακεραιότητας στοιχείων. Αυτή η κατάρτιση προωθεί τις υπάρχουσες συνεργασίες και αντιμετωπίζει τις πρακτικές τεχνολογίας, τα ζητήματα και τις τάσεις τις σχετικές με τη στήριξη αποτελεσματικών συστημάτων ανταλλαγής νεανικών πληροφοριών.

Η τεχνική υποστήριξη υπογραμμίζει τις στρατηγικές για να εφαρμόσει αποτελεσματικά τα σχέδια που αναπτύσσονται από τις συμμετέχουσες ομάδες εργαστηρίων.

ΒΟΡΕΙΑ ΚΑΡΟΛΙΝΑ

The Carolina Child Checklist of Risk and Protective Factors for Aggression

Επεκτείνοντας το κοινωνικό σχεδιάγραμμα υγείας και άλλα όργανα που μετρούν την προβληματική συμπεριφορά στην παιδική ηλικία, ο πίνακας, λίστα ελέγχου παιδιών της Καρολίνας (The Carolina Child Checklist of Risk and Protective Factors for Aggression, CCC) αναπτύχθηκε για να μετρήσει τον κίνδυνο και τους προστατευτικούς παράγοντες που σχετίζονται με την επιθετική συμπεριφορά στις ηλικίες 6 έως 12 ετών. Σε έρευνα που διεξήχθη παρουσιάστηκαν οι ψυχομετρικές ιδιότητες του μέτρου CCC. Η διάσταση του μέτρου, η αξιοπιστία (εσωτερική συνέπεια και δοκιμή-επανέλεγχος), το τυποποιημένο λάθος της μέτρησης, και η ισχύς (συγκλίνουσα, ταυτόχρονη, ευαισθησία επεξεργασίας) αξιολογήθηκαν σε ένα πρόγραμμα που περιλάμβανε 171 μαθητές. Η παραγοντική ανάλυση έδειξε τέσσερις διαστάσεις: τον προσανατολισμό της εκμάθησης (συμπεριφορές και ιδιότητες σχετικές με την επιτυχία στην τάξη), τη συγγενική επιθετικότητα, την κοινωνική συμμετοχή, και τη φυσική επιθετικότητα. Το μέτρο έχει υψηλή εσωτερική συνέπεια, σταθερότητα με χαμηλό λάθος μέτρησης. Τα συμπεράσματα της δοκιμής-επανελέγχου προτείνουν ένα σταθερό μέτρο. Το CCC θεωρείται ένα ελπιδοφόρο μέτρο για τους κοινωνικούς λειτουργούς που αξιολογούν τον κίνδυνο και τους προστατευτικούς παράγοντες σχετικούς με την επιθετικότητα παιδικής ηλικίας (*Research on Social Work Practice*, Vol. 12 No. 2, March 2002, 253-276).

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ Ή ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΒΟΡΕΙΑ ΚΑΡΟΛΙΝΑ

Στην Βόρεια Καρολίνα, στόχοι στην επιδίωξη της υπεράσπισης ειδικής εκπαίδευσης για τους νεαρούς με ειδικές ανάγκες είναι να συσταθούν οι αρμόδιες εκπαιδευτικές υπηρεσίες και να μειωθεί η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου και η νεανική εγκληματικότητα. Η πλειοψηφία των νέων στο σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων έχει και προσδιορισμένες και άγνωστες ανικανότητες. Χωρίς ειδική εκπαίδευση και υποστήριξη, τα παιδιά με ειδικές ανάγκες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο για αναλφαβητισμό, αποβολή ή εγκατάλειψη του σχολείου, ροπή προς τη νεανική παραβατικότητα και την εγκληματική καταδίκη. Τα πρακτικά δικαστηρίων ανηλίκων μπορούν να παρέχουν ένα παράθυρο ευκαιρίας για τις μη αναγνωρισμένες ανικανότητες των νέων και την παροχή ειδικής εκπαίδευσης.

Οι νόμοι ομοσπονδιακής και κρατικής ειδικής εκπαίδευσης εξασφαλίζουν νεαρούς με εκπαίδευση ανάλογη με τις ειδικές ανάγκες τους, μια ελεύθερη, κατάλληλη δημόσια εκπαίδευση. Το δικαίωμα ενός νεαρού να λάβει τις υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης δεν αναβάλλεται ή ολοκληρώνεται όταν εισάγεται στο σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων. Η ειδική εκπαίδευση μπορεί να προσφέρει έναν αστερισμό υπηρεσιών που ως στόχο έχουν τη δημιουργία ενός κατάλληλου νεαρού, μια ασφαλής και παραγωγική εναλλακτική λύση στην εγκληματικότητα. Παραδείγματος χάριν, ο νόμος για την ειδική εκπαίδευση υποστηρίζει ότι οι κατάλληλοι σπουδαστές έχουν δικαίωμα στις σχετικές υπηρεσίες εάν τις χρειάζονται προκειμένου να ωφεληθούν από τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Οι σχετικές υπηρεσίες μπορούν να περιλάβουν την παροχή συμβουλών και τις ψυχολογικές υπηρεσίες, τη θεραπεία ομιλίας και γλώσσας. Οι επιλέξιμοι νεαροί έχουν δικαίωμα επίσης στις υπηρεσίες μετάβασης, όταν χρειάζονται, για να τους βοηθήσουν να προχωρήσουν από το σχολείο στην εργασία, τη μεταδευτερεύουσα εκπαίδευση, ή/και την ανεξαρτησία. Κατά συνέπεια, ο νόμος ειδικής εκπαίδευσης είναι μια πηγή εξουσιοδοτήσεων που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την πρόσβαση στις υπηρεσίες ως υποκατάστατο της κράτησης και της φυλάκισης. Η πρόκληση για τους συνηγόρους δικαστηρίων ανηλίκων είναι να χρησιμοποιήσουν το νόμο ειδικής εκπαίδευσης ως εργαλείο για τους νεαρούς με ειδικές ανάγκες στο σχολείο, μακριά από την κράτηση και, ενδεχομένως, την εισαγωγή τους στην επικερδή απασχόληση και την παραγωγική ζωή (Christine O'Connor Trottier).

Η ΙΔΕΑ

Ο νόμος για την ειδική εκπαιδευτική δράση λόγω ανικανότητας των ατόμων (The Individuals with Disabilities Education Act) (IDEA) ήταν γνωστός αρχικά ως νόμος εκπαίδευσης όλων των ανάπηρων ατόμων (the Education of All Handicapped Act) όταν θεσπίστηκε το 1975. Ο σκοπός του IDEA είναι "να εξασφαλιστεί ότι όλα τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν στη διάθεσή τους μια ελεύθερη κατάλληλη δημόσια εκπαίδευση [FAPE] που υπογραμμίζει την ειδική εκπαίδευση και σχετικές υπηρεσίες που έχουν ιδρυθεί με σκοπό να ικανοποιήσουν τις μοναδικές ανάγκες τους και να τους προετοιμάσουν για την απασχόληση, την εργασία και μια ανεξάρτητη ζωή. Η FAPE, δημόσια εκπαίδευση είναι βασισμένη σε αυτά που έχουν ανάγκη τα

παιδιά, όχι σε ποια προγράμματα και υπηρεσίες είναι διαθέσιμες. Η εξουσιοδότηση υπάρχει για τους νέους μεταξύ των ηλικιών 3 και 21, συμπεριλαμβανομένων των νέων που είχαν ανάμειξη με το σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων ή/και που έχουν ανασταλεί ή έχουν αποβληθεί από το σχολείο. Με άλλα λόγια, η πειθαρχική δράση δεν αποβάλλει το δικαίωμα ενός σπουδαστή στην δημόσια εκπαίδευση (FAPE).

Αυτό το ομοσπονδιακό καταστατικό ειδικής εκπαίδευσης θεσπίστηκε, εν μέρει, επειδή πολλά παιδιά με ειδικές ανάγκες διαχωρίστηκαν από τα συστήματα δημόσιων σχολείων ή είχαν αποτύχει στην κανονική τάξη επειδή οι ανικανότητές τους δεν προσδιορίστηκαν ποτέ. Η οδηγία του IDEA ότι οι σπουδαστές που λαμβάνουν τις υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης πρόκειται να διδαχθούν, στο μέγιστο δυνατό, με τα παιδιά που δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα είναι γνωστή ως λιγότερη περιοριστική απαίτηση περιβάλλοντος (LRE). Η απομάκρυνση των παιδιών από την κανονική τάξη εμφανίζεται μόνο όταν η φύση ή η δριμύτητα της ανικανότητας ενός παιδιού είναι τέτοια που η εκπαίδευση στις κανονικές τάξεις με τη χρήση των συμπληρωματικών ενισχύσεων και υπηρεσιών δεν μπορεί να επιτευχθεί ικανοποιητικά. Το IDEA εξασφαλίζει αυτές τις εξουσιοδοτήσεις μέσω ενός συστήματος λεπτομερών διαδικαστικών μέτρων, διαδικασιών προστασίας (Christine O'Connor Trottier).

ποιοί είναι οι νεαροί που επιλέγονται και πώς λαμβάνουν τις υπηρεσίες;

Κάτω από το IDEA, όλα τα παιδιά με ειδικές ανάγκες μεταξύ 3 και 21 ετών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αναστέλλονται προσωρινά, θέτονται σε διαθεσιμότητα ή που αποβάλλονται από το σχολείο, έχουν δικαίωμα σε μια ελεύθερη κατάλληλη δημόσια εκπαίδευση. Η δριμύτητα, η βαρύτητα, το μέγεθος της ανικανότητας ενός ατόμου είναι άσχετη, δεν παίζει κάποιο ρόλο επομένως, ένα παιδί ή ένας νέος δεν μπορεί να μην λάβει τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες λόγω του ότι είναι πάρα πολύ σοβαρά για να ωφεληθεί από αυτές. Το καταστατικό προστατεύει όλα τα παιδιά και τους νέους που χρειάζονται ειδική εκπαίδευση και τις σχετικές υπηρεσίες λόγω οποιωνδήποτε από τις ακόλουθες ανικανότητες: διανοητική καθυστέρηση, βλάβη ακοής (συμπεριλαμβανομένης της κώφωσης), βλάβη ομιλίας ή γλώσσας, οπτική βλάβη (συμπεριλαμβανομένης της τύφλωσης), σοβαρή συναισθηματική διαταραχή, ορθοπεδικές βλάβες, αυτισμός, τραυματικός τραυματισμός εγκεφάλου, άλλες βλάβες υγείας, ή συγκεκριμένες μαθησιακές δυσκολίες, που επηρεάζουν την σχολική επίδοση του παιδιού και την βαθμολογική επιτυχία του.

Η παροχή υπηρεσιών ειδικής εκπαίδευσης συχνότερα προκαλείται από αίτημα για την αξιολόγηση του παιδιού από τους γονείς ή το σχολικό σύστημα. Για να κριθεί κατάλληλο για τις υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης, ένα παιδί πρέπει να έχει μια συγκεκριμένη ανικανότητα που έχει επιπτώσεις στη δυνατότητά του να μάθει, να διδαχθεί και έτσι απαιτείται, έχει ανάγκη από ειδική εκπαίδευση και τις σχετικές υπηρεσίες. Μια διεπιστημονική αξιολόγηση απαιτείται προκειμένου να καθοριστεί η καταλληλότητα ενός παιδιού για βοήθεια. Εάν το παιδί θεωρείται κατάλληλο, κατόπιν το σχολείο, μέσω μιας ομάδας που αποτελείται από οριζόμενα άτομα συμπεριλαμβανομένου του γονέα του παιδιού, ορίζεται για να αναπτύξει ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης (IEP) των αρμόδιων υπηρεσιών.

Το IDEA απαιτεί επίσης όλες τις τοπικές αντιπροσωπείες εκπαίδευσης (LEAs) για να εντοπίσει, να αξιολογήσει και να προσδιορίσει όλους τους μαθητές με ειδικές ανάγκες και να παρέχει σε αυτούς την κατάλληλη βοήθεια. Αυτή η υποχρέωση εύρεσης των κατάλληλων παιδιών ισχύει για τα δημόσια σχολεία, το τμήμα υγείας και ανθρώπινων υπηρεσιών, το τμήμα διόρθωσης, και το τμήμα δικαιοσύνης ανηλίκων και των υπηρεσιών πρόληψης της παραβατικότητας. Κατά συνέπεια, το προσωπικό των υπηρεσιών που συνεργάζεται με τα παιδιά υποχρεούται από το νόμο να προσδιορίσει και να παρέχει τις αρμόδιες εκπαιδευτικές υπηρεσίες για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Οι αποφάσεις του δικαστηρίου από καιρό έχουν υποστηρίξει ότι το γεγονός της φυλάκισης δεν καταργεί το δικαίωμα ενός νεαρού στην ειδική εκπαίδευση. Εντούτοις, οι τροποποιήσεις του 1997 στο IDEA περιορίζουν σοβαρά την πρόσβαση στις υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης για τους νέους 18 μέχρι 21 ετών που είναι έγκλειστοι στις ενήλικες σωφρονιστικές εγκαταστάσεις. Τα κράτη δεν υποχρεούνται να παρέχουν ειδική εκπαίδευση σε έναν νεαρό σε αυτήν την ομάδα ηλικίας που, πριν από τη φυλάκισή του, δεν προσδιορίστηκε ως «ανίκανος» μαθητής (Christine O'Connor Trottier).

Η έννοια FAPE

Α. ειδική εκπαίδευση

Η δημόσια εκπαίδευση (FAPE) παρέχεται μέσω ειδικής εκπαίδευσης, των σχετικών υπηρεσιών, και, αρχίζοντας στην ηλικία των 14 ετών, μέσω των υπηρεσιών μετάβασης που έχουν ως σκοπό να ικανοποιήσουν τις ιδιαίτερες ανάγκες του παιδιού και να το προετοιμάσουν για την εργασία του και την ανεξάρτητη διαβίωση. Η ειδική εκπαίδευση ορίζεται ως η ειδικά σχεδιασμένη οδηγία για την ικανοποίηση των μοναδικών αναγκών ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες και επεκτείνεται στην οδηγία των τάξεων, την οδηγία στη φυσική αγωγή, την οικογενειακή οδηγία, την οδηγία στα νοσοκομεία και τα ιδρύματα, και την οδηγία σε άλλες τοποθετήσεις. Η ειδικά σχεδιασμένη οδηγία σημαίνει το περιεχόμενο ή την παράδοση της οδηγίας σε κάθε παιδί με ειδικές ανάγκες με έναν τρόπο που εξασφαλίζει πρόσβαση στο γενικό πρόγραμμα σπουδών. Η πρόσβαση στο γενικό πρόγραμμα σπουδών απαιτείται έτσι ώστε ένα παιδί με ειδικές ανάγκες να μπορεί να ανταποκριθεί στα εκπαιδευτικά πρότυπα που ισχύουν για όλα τα παιδιά.

Β. σχετικές υπηρεσίες και υπηρεσίες μετάβασης

Προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα παιδιά με ειδικές ανάγκες επωφελούνται από την ειδική εκπαίδευση, το IDEA απαιτεί τα σχολεία να παρέχουν και "σχετικές" και "μεταβατικές" υπηρεσίες. Βασισμένο στην ευρεία σειρά υπηρεσιών διαθέσιμων κάτω από τους ορισμούς των σχετικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών μετάβασης, ένα αρκετά περιεκτικό σχέδιο μπορεί να παρασχεθεί για έναν νεαρό με ειδικές ανάγκες όταν ακολουθείται η υπεράσπιση ειδικής εκπαίδευσης. Παραδείγματος χάριν, η παροχή συμβουλών, η υποστήριξη εργασίας, η παράδοση ιδιαίτερων μαθημάτων, η επανορθωτική και επαγγελματική διδασκαλία παρέχουν μια ευκαιρία για τους νεαρούς να απομακρυνθούν από το σύστημα παραβατικότητας. Η ανάπτυξη

και η εφαρμογή αυτών των εκπαιδευτικών επεμβάσεων μπορούν να προλάβουν την ανάγκη για την παρέμβαση των δικαστηρίων.

Οι "σχετικές υπηρεσίες" περιλαμβάνουν τις αναπτυξιακές, διορθωτικές, και άλλες υπηρεσίες υποστήριξης. Οι κανονισμοί για την εφαρμογή του IDEA προσδιορίζουν μια ευρεία ποικιλία υπηρεσιών που παρέχονται σε εκείνους τους μαθητές που τις χρειάζονται:

- **Οι υπηρεσίες ομιλίας και γλωσσικής παθολογίας** περιλαμβάνουν υπηρεσίες ομιλίας και γλώσσας για την πρόληψη των προβλημάτων επικοινωνίας, καθώς επίσης και την παροχή συμβουλών και καθοδήγησης στους γονείς, τα παιδιά, και τους δασκάλους σχετικά με τις βλάβες της ομιλίας και της γλώσσας.
- **Οι ψυχολογικές υπηρεσίες** περιλαμβάνουν ψυχολογικές και εκπαιδευτικές δοκιμές (test) και άλλες διαδικασίες αξιολόγησης, την δημιουργία και τη διαχείρηση ενός προγράμματος ψυχολογικών υπηρεσιών, που περιέχει παροχή συμβουλών για τα παιδιά και τους γονείς και βοήθεια για την ανάπτυξη θετικών συμπεριφορικών στρατηγικών.
- **Η επαγγελματική θεραπεία** βελτιώνει, αναπτύσσει ή αποκαθιστά τη δυνατότητα να πραγματοποιηθούν οι στόχοι για την ανεξάρτητη λειτουργία εάν οι λειτουργίες είναι εξασθενισμένες ή χαμένες.
- **Η αναψυχή, συμπεριλαμβανομένης της θεραπευτικής αναψυχής** περιλαμβάνει μια αξιολόγηση του ελεύθερου χρόνου, των προγραμμάτων αναψυχής στα σχολεία και τις κοινοτικές αντιπροσωπείες, και της εκπαίδευσης ελεύθερου χρόνου.
- **Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες** περιλαμβάνουν υπηρεσίες που παρέχονται από καταρτισμένους κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, συμβούλους καθοδήγησης, ή άλλο κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό.
- **Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες αποκατάστασης** εστιάζουν στην ανάπτυξη σταδιοδρομίας, την προετοιμασία απασχόλησης, την επίτευξη ανεξαρτησίας, και την ολοκλήρωση στον εργασιακό χώρο και την κοινότητα.
- **Οι κοινωνικές υπηρεσίες εργασίας στο σχολείο** περιλαμβάνουν την παροχή συμβουλών τόσο στην ομάδα όσο και σε προσωπικό επίπεδο στο παιδί και την οικογένειά του, κινητοποιεί το σχολείο και τους κοινοτικούς πόρους για να επιτρέψει στο παιδί να μάθει όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα από το εκπαιδευτικό πρόγραμμά και βοηθά στην ανάπτυξη των θετικών συμπεριφοριστικών στρατηγικών επέμβασης.
- **Παροχή συμβουλών και εκπαίδευσης στους γονείς:** βοήθεια των γονέων να αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να υποστηρίξουν την εφαρμογή του μεμονωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος του παιδιού τους (Christine O'Connor Trottier).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προήλθαν από τη διαχρονική μελέτη του Σικάγου, ένα ερευνητικό πρόγραμμα που έχει ακολουθήσει μια ομάδα από 1539 νέους από τη γέννησή τους έως την ενηλικίωση. Ένα οικολογικό σχέδιο που περιέχει πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά των παιδιών, τις οικογενειακές διαδικασίες, την

συμμετοχή σε πρόγραμμα επέμβασης στην παιδική ηλικία, και τους μέσους δείκτες της ικανότητας και των προβλημάτων στην παιδική ηλικία χρησιμοποιήθηκε για να προβλέψει την κατάθλιψη, τη νεανική εγκληματικότητα, και την πορεία στο σχολείο. Η πρόωρη επέμβαση κατά την παιδική ηλικία στον παιδικό σταθμό είχε τα ευρύτερα κυμαινόμενα προστατευτικά αποτελέσματα και σε στις τρεις εφηβικές εκβάσεις. Η πιθανότητα ολοκλήρωσης του γυμνασίου ή της ολοκλήρωσης κάποιου ιδρύματος αυξήθηκε σημαντικά από την προσχολική παρέμβαση, από τον γονέα που συμμετέχει στις εμπειρίες του παιδιού κατά τη φοίτηση του στο δημοτικό σχολείο, από τους ικανοποιητικούς βαθμούς του παιδιού στο δημοτικό, και από τη δυνατότητα του παιδιού να βάζει στόχους. Το να είσαι κορίτσι, η συμμετοχή στην προσχολική παρέμβαση συμμετοχής, η επίδειξη ντροπαλής ή ανήσυχης συμπεριφοράς, και η κατοχή των υψηλότερων βαθμών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση πρόβλεψαν τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής στα δικαστήρια ανηλίκων ενώ η ατίθαση συμπεριφορά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αύξησε τα ποσοστά συμμετοχής στα δικαστήρια. Η προσχολική επέμβαση, οι κοινωνικές δεξιότητες, η πρόωρη ρύθμιση και προσαρμογή των τάξεων, ήταν προστατευτικοί παράγοντες ενάντια στην εφηβική κατάθλιψη ενώ όντας γένους θηλυκού και έχοντας τους υψηλότερους βαθμούς στο δημοτικό σχολείο συνδέεται με τα υψηλότερα ποσοστά εφηβικής κατάθλιψης (*Children and Youth Services Review*, 26, (2004), 63–91).

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «*MAKING CHOICES*»

Το πρόγραμμα *Making Choices* χρησιμοποιείται ως σχολικό πρόγραμμα πρόληψης. Διδάσκεται στην τάξη σε όλους τους μαθητές από έναν ειδικό επιστήμονα, 22 μαθήματα, 18 ώρες.

Οι στόχοι του *Making Choices* curriculum είναι να αυξηθεί η κοινωνική ικανότητα, να αυξηθεί η επαφή με τους συμμαθητές, να μειωθεί η απόρριψη των συνομηλίκων, και να διασπαστεί, διαλυθεί η αλυσίδα του κινδύνου που συνδέει την πρόωρη επιθετική συμπεριφορά με την αργότερα έλλειψη προσαρμοστικότητας, συμπεριλαμβανομένης της φτωχής ακαδημαϊκής επίδοσης.

Το πρόγραμμα *Making Choices* είναι αποτελεσματικό στην προώθηση της κοινωνικής ικανότητας και τη μείωση και της προφανούς και της κοινωνικής επιθετικότητας. Σε έρευνα που έγινε για την αξιολόγηση του προγράμματος, οι δάσκαλοι εκτίμησαν τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές 548 μαθητών πάνω από τρία χρόνια: έτος πρώτο χωρίς την εφαρμογή του προγράμματος, έτος δεύτερο με το πρόγραμμα *Making Choices*, και έτος τρίτο με το πρόγραμμα *Making Choices Plus*. Το πρόγραμμα *Making Choices* άσκησε θετική επίδραση στις δεξιότητες των παιδιών να κωδικοποιούν τα κοινωνικά συνθήματα, να διατυπώνουν στόχους, και να ερμηνεύουν τις προθέσεις των άλλων. Ίσως λόγω αυτών των νέων δεξιοτήτων, οι δάσκαλοι παρατήρησαν ότι τα παιδιά αύξησαν την κοινωνική ικανότητά τους και το δίκτυο των φίλων τους, μειώνοντας παράλληλα και τη φυσική και την κοινωνική επιθετικότητά τους (*Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2005).

Μέσα από εξέταση που έγινε για την αποτελεσματικότητα του προγράμματος αυτού, τα παιδιά που έλαβαν το *Making Choices* σημείωσαν σημαντικά υψηλότερα αποτελέσματα στους τομείς της κοινωνικής επαφής και της γνωστικής συγκέντρωσης, καθώς επίσης και επέδειξαν σημαντικά χαμηλότερη επιθετικότητα. Επίσης, βρέθηκε

ότι οι μαθητές με τις πιο αδύνατες κοινωνικές δεξιότητες στην αρχή του προγράμματος παρουσίασαν περισσότερη βελτίωση, ενώ άλλοι μαθητές διατήρησαν τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές τους (*Journal of Primary Prevention, 25*(2) (2004).

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «*MAKING CHOICES* AND *STRONG FAMILIES*»

Στο πλαίσιο μελέτης, εξετάστηκε η αποτελεσματικότητα του προγράμματος *Making Choices* and *Strong Families,* ένα πρόγραμμα στο σπίτι για την εκπαίδευση των γονιών, ως μια επέμβαση πολλών συστατικών με σκοπό να διακόψει τις αναπτυξιακές διαδικασίες που συνδέονται με προβλήματα συμπεριφοράς και την απόρριψη συνομηλίκων στην παιδική ηλικία. Τα παιδιά που αναφέρθηκαν για την επιθετική συμπεριφορά τους και την κοινωνική απόρριψη τοποθετήθηκαν τυχαία σε μια συνθήκη ελέγχου καταλόγων αναμονής (n=41) ή μια συνθήκη επέμβασης (n=45) στην οποία έλαβαν το πρόγραμμα *Making Choices* στις μετά το σχολείο περιοχές. Συγχρόνως, στη συνθήκη επέμβασης οι γονείς συμμετείχαν στο πρόγραμμα *Strong Families*. Έναντι των παιδιών της ομάδας ελέγχου, τα παιδιά που έλαβαν το πρόγραμμα κατέδειξαν σημαντικές βελτιώσεις σε πέντε από έξι μέτρα έκβασης όπως αναφέρεται από τους δασκάλους. Οι διαφορές μεταξύ των πειραματικών ομάδων και των ομάδων ελέγχου προτείνουν ότι τα προγράμματα ενισχύουν την προκοινωνική συμπεριφορά των παιδιών, προωθούν τη δυνατότητά τους να ρυθμίσουν συγκινήσεις και συναισθήματα, και αυξάνουν την κοινωνική επαφή με τους συμμαθητές τους. Η επέμβαση επίσης συνδέθηκε με σημαντικές βελτιώσεις στη συμπεριφορά μέσα στην τάξη και μειώσεις στην επιθετικότητα (Research on Social Work Practice, 14(5) (2004).

«UNC SCHOOL OF LAW»

Στο UNC School of Law, ο κλινικός νομικός εκπαιδευτικός παρέχει στους μαθητές την ευκαιρία να μάθουν τη νομική θεωρία και τη νομική πρακτική παρέχοντας την αναγκαία δικαστική αρωγή στα άτομα που δεν έχουν τη δυνατότητα εκπροσώπησης και τις οργανώσεις. Οι μαθητές αντιπροσωπεύουν τους πελάτες με ένα ευρύ φάσμα νομικών προβλημάτων και χειρίζονται της προσφυγής στο δικαστήριο, των συναλλαγών, και πολιτικά θέματα από την αρχή μέχρι το τέλος. Οι κλινικές προσφορές είναι αρκετά ευρείες για να επιτρέψουν στους μαθητές να εργαστούν σε ποικίλους νομικούς τομείς και να ενισχύσουν διάφορες δεξιότητες: αστικά δικαιώματα, κατανάλωσης, εγκληματική υπεράσπιση, κοινοτική ανάπτυξη, βία στο σπίτι, κατοικία, ανθρώπινα δικαιώματα, οικογένεια, μετανάστευση, και πολιτική εργασία με τους νομοθέτες και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις.

«JUVENILE JUSTICE CLINIC»

Η κλινική δικαιοσύνης ανηλίκων είναι μια κλινική ενός ή δύο εξαμήνων στις οποίες οι σπουδαστές του τρίτου έτους αντιπροσωπεύουν τα παιδιά που κατηγορούνται για εγκλήματα. Οι περιπτώσεις μας περιλαμβάνουν κυρίως την υπεράσπιση των νεαρών που εμπλέκονται στην εγκληματικότητα Σε αυτό το πλαίσιο,

οι σπουδαστές χειρίζονται μια ευρεία ποικιλία κακουργημάτων αλλά και παραπτωμάτων, που κυμαίνεται από την ατίθαση συμπεριφορά και την επικίνδυνη, παράνομη οδήγηση μέχρι την πραγματοποίηση επιθέσεων και τη χρήση ουσιών. Οι σπουδαστές αντιπροσωπεύουν επίσης τα παιδιά που θεωρούνται ότι βρίσκονται πέρα από τον πειθαρχικό έλεγχο των γονέων τους, και τους δραπέτες.

Ενώ οι υποθέσεις ορίζονται στους μεμονωμένους σπουδαστές, κάθε σπουδαστής συνεργάζεται στενά με έναν συνεργάτη και το ζευγάρι συναντιέται εβδομαδιαία σαν ομάδα με τον επόπτη της σχολής τους. Μέσα σε αυτήν την δομή, οι σπουδαστές ερευνούν νομικές θεωρίες και υπερασπίσεις, κινήσεις σχεδίων και νομικά υπομνήματα, και προετοιμάζουν τις εξετάσεις των μαρτύρων και τα επιχειρήματα για τις ακροάσεις. Οι σπουδαστές διευθύνουν επίσης προδικάσιμες έρευνες στις οποίες παίρνουν συνέντευξη από μάρτυρες καθώς επίσης και από μέλη των οικογενειών τους και τους φορείς παροχής υπηρεσιών. Σε όλη τη διαδικασία, οι σπουδαστές διατηρούν τακτική επαφή με τους πελάτες τους και τους συμβουλεύουν σε κάθε στάδιο.

Οι σπουδαστές εμφανίζονται στο δικαστήριο συχνά και χειρίζονται όλες τις πτυχές της πρακτικής και της διαδικασίας των δικαστηρίων ανηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της κράτησης, της πιθανής αιτίας, των κινήσεων, της δίκης και της καταδίκης. Οι σπουδαστές διαπραγματεύονται τακτικά με τους κατηγόρους και το προσωπικό των δικαστηρίων εξ ονόματος των πελατών τους. Όπου χρειάζεται, οι σπουδαστές χειρίζονται επίσης τα θέματα έφεσης.

Η διδικασία Criminal Lawyering Process course που προσφέρεται από κοινού με την κλινική, εστιάζει στο νόμο για τους νέους της βόρειας Καρολίνας προκειμένου να προετοιμαστούν οι σπουδαστές για την εργασία στις κλινικές. Οι ασκήσεις προσομοίωσης χρησιμοποιούνται για να διδάξουν σειρά δεξιοτήτων που περιλαμβάνονται στη νεανική πρακτική. Η σειρά μαθημάτων παρουσιάζει επίσης για συζήτηση διάφορα ηθικά, στρατηγικά και συστημικά ζητήματα που προκύπτουν στις περιπτώσεις στις οποίες εμπλέκονται οι σπουδαστές.

JUVENILE CRIME PREVENTION COUNCIL

Το τμήμα της βόρειας Καρολίνας δικαιοσύνης ανηλίκων και πρόληψης της εγκληματικότητας συνεργάζεται με τα νεανικά Συμβούλια πρόληψης εγκλήματος σε κάθε νομό, για να μειώσει και να αποτρέψει το νεανικό έγκλημα. Τα μέλη συμβουλίων JCPC διορίζονται από την επιτροπή των Επιτρόπων και συναντιούνται μηνιαία σε κάθε νομό. Οι συνεδριάσεις είναι ανοικτές στο κοινό, και όλη η επιχείρηση θεωρείται ως δημόσιες πληροφορίες. Το DJJDP διαθέτει περίπου 23 εκατομμύρια δολάρια σε αυτά τα συμβούλια ετησίως. Το Ταμείο χρησιμοποιείται για να επιχορηγήσει τα τοπικά προγράμματα και τις υπηρεσίες.

Κάθε JCPC έχει την ευθύνη να αναθεωρήσει τις ανάγκες των νέων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο παραβατικότητας ή που έχουν κριθεί ως απείθαρχοι ή παραβατικοί.

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ – ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ- ΑΛΚΟΟΛ

Session 20: Drug Abuse: Recognize and Prevent

Στόχοι εκμάθησης:

Εδώ, οι νέοι εξετάζουν τις αιτίες και τον αντίκτυπο της κατάχρησης ναρκωτικών ουσιών από τους εφήβους, κατόπιν εξετάζουν τι – ως άτομα και ως μέλη της κοινότητάς τους – μπορούν να κάνουν για να βοηθήσουν να λυθεί αυτό το πρόβλημα.

Μέτρα για να ενισχύσουν τη σύνοδο 20 (για τους δασκάλους):

- Ζητήστε από τους μαθητές να πάρουν ένα διαλογικό τεστ γνώσεων εγκεφάλου για να μάθουν πώς η μαριχουάνα μπορεί να επηρεάσει τον εγκέφαλο.
- Έχετε την άποψη των μαθητών on-line (MethStories) για να τους διδάξετε πως τα ναρκωτικά μπορούν να αποσυναρμολογήσουν και να καταστρέψουν τις ζωές των πραγματικών ανθρώπων (παρακαλώ δείτε τις ιστορίες για να καθορίσετε εκ των προτέρων εάν η γλώσσα είναι κατάλληλη για την τάξη σας.)

Πηγές στο διαδίκτυο

- **Freevibe:** Παρέχει συγκεκριμένες πληροφορίες για τη νεολαία σχετικά με τους κινδύνους που τίθενται από τα ναρκωτικά, για τα σημάδια προειδοποίησης ότι κάποιος κάνει χρήση ναρκωτικών, και για γεγονότα χρήσηςουσιών.
- **Γραφείο της εθνικής πολιτικής ελέγχου ναρκωτικών: νέοι και ναρκωτικά:** Περιλαμβάνει τις στατιστικές για τη χρήση ουσιών από τους νέους, και τις καταστρεπτικές επιπτώσεις στην υγεία από τη χρήση διάφορων απαγορευμένων ουσιών.
- **Η συνεργασία για μια Αμερική ελεύθερη στην κατανάλωση ναρκωτικών:** Αυτός ο διαδικτυακός χώρος παρέχει πληροφορίες στους γονείς και στους νέους για τους κινδύνους των ναρκωτικών, την επικράτηση τους, άρθρα που γράφονται από πρώην εξαρτημένους κ.α.
- **Η αλήθεια:** Ένας διαδικτυακός χώρος επικοινωνίας που παρέχει στοιχεία για τα τσιγάρα (όπως οι τοξίνες που περιέχουν και οι κίνδυνοί τους).

Άνθρωποι της κοινότητας

- Ανώτερος υπάλληλος ναρκωτικών: Μπορεί να παρέχει πληροφορίες για τις συνέπειες της χρήσης ναρκωτικών.
- Νοσοκόμα ή σύμβουλος διαχείρησης ναρκωτικών: Μπορεί να διδάξει τους μαθητές για το φυσικό και διανοητικό κόστος της χρήσης ναρκωτικών ουσιών.

- **Σύντομο πρόγραμμα:** Οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν ένα δημοσιευμένο, ανεξάρτητο περιοδικό που στρέφεται στους κινδύνους από τη χρήση των διάφορων ναρκωτικών που επικρατούν στην κοινότητά τους. Το περιοδικό αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ποίηση, έργα τέχνης, δοκίμια, και πραγματικές πληροφορίες για τους κινδύνους της χρήσης ουσιών και των αρνητικών συνεπειών που η κατάχρηση ουσιών έχει στην κοινότητά τους.
- **Μεσαίου μήκους πρόγραμμα:** Οι νέοι μπορούν να βελτιώσουν την πληροφόρηση για τους κινδύνους των τσιγάρων με τη συγγραφή άρθρων για το σχολείο ή την τοπική εφημερίδα τους. Κατόπιν, οι μαθητές μπορούν να διοργανώσουν γεγονότα για την πρόληψη του καπνίσματος και την διακοπή του κατά τη διάρκεια του Great American Smokeout.
- **Μακροχρόνιο πρόγραμμα:** Οι μαθητές μπορούν να συντονίσουν μια έκθεση στην ιστοσελίδα τους. Η έκθεση πρέπει να διαρκέσει ένα χρονικό διάστημα (όπως μια εβδομάδα) και να περιλάβει ομιλητές, γεγονότα, βραβεία, κ.λπ., για να διδάξει τους νέους πώς να φροντίζουν το σώμα τους. Οι πληροφορίες για τους κινδύνους της χρήσης ουσιών πρέπει να διαδοθούν.

Session 19: Underage Drinking: Recognize and Prevent
κατανάλωση αλκοόλ από ανηλίκους

Στόχοι εκμάθησης:

Σε αυτήν την σύνοδο, οι νέοι θα ερευνήσουν το πρόβλημα της κατανάλωσης αλκοόλ από τους ανήλικους. Θα μάθουν για τους κινδύνους, την έκταση του προβλήματος, και τον αντίκτυπο στα άτομα και την κοινωνία. Θα ανακαλύψουν επίσης στρατηγικές για την μείωση της κατανάλωσης αλκοόλ από τους ανήλικους και θα μάθουν για τα μέτρα που οι κοινότητες παίρνουν για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα. Οι νέοι θα εργαστούν έπειτα για να προσδιορίσουν τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να βοηθήσουν στην αποτροπή της κατανάλωση αλκοόλ από τους ανήλικους.

Μέτρα για να ενισχύσουν τη σύνοδο 19:

- Δώστε το χρόνο στους μαθητές να παρακολουθήσουν το «The Cool Spot», έναν διαδικτυακό χώρο που υποστηρίζεται από την κυβέρνηση και εξετάζει την κατανάλωση αλκοόλ από τους ανήλικους πίεση που τους ασκείται στο όνομα της παρέας, της διασκέδασης και της επικοινωνίας. Μέθοδοι αντιμετώπισης του προβλήματος προτείνονται.
- Παρουσιάστε στους μαθητές συγκρίσεις εγκεφάλων ανήλικων παιδιών που κάνουν χρήση αλκοόλ και αυτών που δεν κάνουν για να καταλάβουν τις αόρατες, καλά κρυμμένες συνέπειες της κατανάλωσης αλκοόλ σε μικρή ηλικία.
- Δώστε στους μαθητές ένα αντίγραφο του ελεύθερου φυλλάδιου του NCPC, «Κίνδυνοι από την κατανάλωση αλκοόλ» αφότου τελειώσει το μάθημα, έτσι ώστε να έχουν μια απτή υπενθύμιση για τη ζημιά που προκαλείται με τη χρήση του αλκοόλ.

Πηγές στο διαδίκτυο

- **SAMHSA'S Too Smart to Start Interactive Body:** Αυτό το διαδικτυακό εργαλείο διδάσκει στη νεολαία τα καταστρεπτικά αποτελέσματα του οινοπνεύματος στα μεμονωμένα όργανα του σώματος.
- **GirlsHealth.gov: Straight talk about alcohol:** Παρέχει πληροφορίες για τα κορίτσια έφηβους σχετικά με τους νόμους για την κατανάλωση αλκοόλ από τους ανήλικους, καθώς επίσης και πληροφορίες για τους κινδύνους της κατανάλωσης αλκοόλ.
- Παραγωγή της σύνδεσης: κατανάλωση αλκοόλ από τους ανήλικους και βία: Περιλαμβάνει τις στατιστικές σχετικά με την επικράτηση της βίας μεταξύ των νέων που πίνουν.
- Πληροφορίες για τους νέους: Η αλήθεια για το αλκοόλ: Παρέχει πληροφορίες και τις ερωτήσεις που γίνονται πιο συχνά για τους κινδύνους της κατανάλωσης οινοπνεύματος.

Άνθρωποι της κοινότητας

- Σύμβουλος κατάχρησης ουσιών: Μπορεί να διδάξει τους μαθητές για τις συνέπειες της κατανάλωσης αλκοόλ από τους ανήλικους και τα καταστροφικά αποτελέσματα του οινοπνεύματος στους οργανισμούς τους, τα μυαλά τους, στις σχέσεις τους με την οικογένειά τους και την κοινότητα.

Υπηρεσία-εκμάθηση των ιδεών του προγράμματος:

- **Σύντομο πρόγραμμα:** Οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν κουμπιά, σελιδοδείκτες και μπλούζες που τονίζουν το κόστος και τις συνέπειες της ανήλικης κατανάλωσης αλκοόλ για να τα μοιράσουν στους συνομήλικούς τους.

- **Μεσαίου-μήκους πρόγραμμα:** Οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν μια εκστρατεία ενημέρωσης για την κατάχρηση οινοπνεύματος από τους έφηβους. Οι νέοι μπορούν να δώσουν έμφαση στα αρνητικά αποτελέσματα και τους κινδύνους της ανήλικης κατανάλωσης αλκοόλ. Κατόπιν, μπορούν να δημιουργήσουν ανακοινώσεις δημόσιων υπηρεσιών για τους τοπικούς τηλεοπτικούς ή ραδιοφωνικούς σταθμούς.

- **Μακροχρόνιο πρόγραμμα:** Οι μαθητές μπορούν να βοηθήσουν στη δημιουργία ενός εργαστηρίου στην πανεπιστημιούπολη που θα αποτελείται από προσομοιωτές μεθυσμένους οδηγούς. Ο μεθυσμένος οδηγός προσομοιωτής θα παρουσιάσει στους σπουδαστές πώς η κατανάλωση αλκοόλ μειώνει τη δυνατότητά τους να οδηγήσουν. Αυτή η δραστηριότητα θα βοηθήσει τους νέους στην κατανόηση των κινδύνων του να οδηγεί κανείς μεθυσμένος.

Session 16: Handguns and Violence: Myths, Facts, and Prevention
Σύνοδος 16: Περίστροφα και βία: Μύθοι, γεγονότα, και πρόληψη

Στόχοι εκμάθησης:

Σε αυτήν την σύνοδο, οι νέοι θα ξεχωρίσουν τους μύθους για τα περίστροφα από τα πραγματικά γεγονότα και θα σκεφτούν το πώς αυτές οι πληροφορίες αφορούν τις ζωές τους και την κοινότητά τους. Θα εστιάσουν έπειτα σε μια κατάσταση που περιλαμβάνει έναν έφηβο και ένα πυροβόλο όπλο, θα ζυγίσουν τις πιθανές συνέπειες, και θα αποφασίσουν σχετικά με το καλύτερο σχέδιο δράσης.

Μέτρα για να ενισχύσουν τη σύνοδο 16:

- Τρέχοντα άρθρα εφημερίδων σχετικά με τη βία με τη χρήση όπλων για τους μαθητές σας για να διαβάσουν και να ενημερωθούν.

Πηγές στο διαδίκτυο

Brady Campaign to Prevent Gun Violence, State Laws: Αυτή η διαδικτυακή περιοχή παρέχει τους νόμους για τη χρήση των πυροβόλων όπλων.

Άνθρωποι της κοινότητας

Αστυνομικός: Μπορεί να διαλευκάνει τους μύθους και τα γεγονότα για τα πυροβόλα όπλα και να εξηγήσει την επικράτηση της βίας πυροβόλων όπλων στην κοινότητά σας.
Shooting range instructor: Μπορεί να συζητήσει για το πώς τα πυροβόλα όπλα μπορούν να χρησιμοποιηθούν εσφαλμένα και για τη βία.

Υπηρεσία-εκμάθηση των ιδεών του προγράμματος:

- **Σύντομο πρόγραμμα:** Οι μαθητές μπορούν να οργανώσουν μια τελετή στη μνήμη των θυμάτων της βίας με τη χρήση πυροβόλων όπλων. Μπορούν να διοργανώσουν την τελετή στο σχολείο ή σε ένα πάρκο γειτονιάς.
- **Μεσαίου-μήκους πρόγραμμα:** Οι μαθητές μπορούν να προωθήσουν τη σχολική ασφάλεια και την πρόληψη χρήσης πυροβόλων όπλων με τη δημιουργία μιας ημέρας, μιας εβδομάδας, ή ενός μήνα συνειδητοποίησης, ενημέρωσης στο σχολείο τους. Οι μαθητές μπορούν να προσκαλέσουν αστυνομικούς ή άλλους ειδικούς πρόληψης του εγκλήματος για να μιλήσουν σε μια συνέλευση ή μια συνάθροιση. Οι μαθητές μπορούν επίσης να δημιουργήσουν αφίσες υποστηρίζοντας την πρόληψη της βίας με τη χρήση πυροβόλων όπλων και τη σχολική ασφάλεια. Οι νέοι μπορούν να γράψουν ένα δοκίμιο, ένα ποίημα, ή να διοργανώσουν έναν διαγωνισμό αφισών προκειμένου να προωθηθεί η συμμετοχή των νέων στην πρόληψη της βίας.
- **Μακροχρόνιο πρόγραμμα:** Οι νέοι μπορούν να επισκεφτούν ένα αστυνομικό τμήμα ή ένα δικαστήριο για να μάθουν για τις δικαστικές συνέπειες των εγκλημάτων με τη χρήση πυροβόλων όπλων. Κατόπιν, οι σπουδαστές μπορούν να γράψουν μια σειρά άρθρων για την πρόληψης της χρήσης

πυροβόλων όπλων και βίας, εξιστορώντας κατά γράμμα τις συνέπειες για μια τοπική ή σχολική εφημερίδα.

Παράγραφος 6

Οι σύνοδοι σε αυτό το τμήμα εστιάζουν στην ανάγκη κατανόησης από τους νέους της αναγκαιότητας επιβολής του νόμου στην παρεμπόδιση και την αντιμετώπιση του εγκλήματος, και προσπαθούν να βοηθήσουν στο να σχηματίσουν οι νέοι μια θετική άποψη για την επιβολή του νόμου. Οι σύνοδοι θα διδάξουν επίσης στους νέους για τα δικαιώματά τους κατά τη διάρκεια μιας σύλληψης, καθώς επίσης και την προπαρασκευή έκτακτης ανάγκης. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένας αστυνομικός για κάθε μια από αυτές τις συνόδους.

Παράγραφος 5

Αυτό το τμήμα πρέπει να βοηθήσει τους δασκάλους να διδάξουν στους νέους να αποβάλλουν τα στερεότυπα και να καταδικάσουν τα εγκλήματα μίσους και να προωθηθεί η σημασία της ανοχής και της ανάγκης για ποικιλομορφία.

Παράγραφος 4

Οι τέσσερις σύνοδοι σε αυτό το τμήμα εστιάζουν στην αναγνώριση και την παρεμπόδιση του εγκλήματος ιδιοκτησίας. Οι μαθητές μαθαίνουν για το κόστος και τις συνέπειες της διάπραξης του εγκλήματος κατά της ιδιοκτησίας και πώς να αποφύγουν να καταστήσουν τον εαυτό τους θύμα του εγκλήματος ιδιοκτησίας.

Παράγραφος 3

Οι τρεις σύνοδοι σε αυτό το τμήμα εστιάζουν στην αναγνώριση και την παρεμπόδιση της κατάχρησης ουσιών. Οι σπουδαστές μαθαίνουν τους κινδύνους που τίθενται από τη χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών, καθώς επίσης και τη ζημιά των διάφορων παράνομων ουσιών στο ανθρώπινο σώμα. Οι νέοι μαθαίνουν επίσης το κόστος και τις συνέπειες της χρήσης ουσιών, της κατοχής, και της εμπορίας τους στους φίλους τους, την οικογένεια τους, και την κοινότητα.

Παράγραφος 2

Οι επτά σύνοδοι σε αυτό το τμήμα εστιάζουν στα βίαια εγκλήματα, τους παραβάτες και τα θύματα, και τις στρατηγικές πρόληψης του εγκλήματος. Το τμήμα καλύπτει ευαίσθητα θέματα όπως η σεξουαλική επίθεση και η χρήση όπλων, και μπορεί να αναγκάσει τους μαθητές να αποκαλύψει τις προσωπικές τους πληροφορίες και εμπειρίες.

Παράγραφος 1

Οι σύνοδοι σε αυτό το τμήμα θέτουν τα θεμέλια για το πρόγραμμα. Εδώ οι νέοι θα αρχίσουν να παίρνουν μια "μεγάλη εικόνα" της κοινότητάς τους. Θα μάθουν για τις υπηρεσίες της κοινότητας και τις περιοχές όπου υπάρχουν προκλήσεις. Όπως μαθαίνουν για το έγκλημα και την πρόληψη του εγκλήματος στην κοινότητά τους, θα κληθούν να εξετάσουν τι μπορούν να κάνουν για να βοηθήσουν. Σε αυτό το σημείο,

οι συμμετέχοντες πρέπει να αρχίσουν να εξετάζουν για ποια ζητήματα ανησυχούν και θέλουν να εξερευνήσουν περαιτέρω.

Department of Juvenile Justice and Delinquency Prevention

JCPC Grants to Prevent Gang Violence

Η γενική συνέλευση της βόρειας Καρολίνας του 2005 πέρασε τη νομοθεσία που επιτρέπει στο τμήμα δικαιοσύνης ανηλίκων και πρόληψης εγκληματικότητας (DJJDP), από κοινού με την Επιτροπή εγκλήματος του κυβερνήτη (Governor's Crime Commission) (GCC), να παρέχει διετείς επιχορηγήσεις στα JCPC για προγράμματα πρόληψης και επέμβασης κατά της βίας συμμοριών των δρόμων. Η γενική συνέλευση ιδιοποιήθηκε δύο εκατομμύρια δολάρια για αυτόν το λόγο.

Η διαδικασία απαιτεί οι νομοί να συστήνουν αίτηση για την λήψη επιχορηγήσεων προκειμένου να αποτραπεί η βία από τη σύσταση συμμοριών. Οι ομάδες αναθεώρησης εφαρμογής που αποτελούνται από τους αντιπροσώπους του DJJDP και του GCC θα εξετάσουν και θα αξιολογήσουν τις αιτήσεις και θα υποβάλουν συστάσεις επιλογής νομών. Οι νομοί που θα επιλεχτούν ως κατάλληλες περιοχές για χρηματοδότηση εξαρτώνται από τη δύναμη της αίτησης τους.

Η αίτηση για τις επιχορηγήσεις του JCPC για την αποτροπή της βία συμμοριών, που πρόκειται να υποβληθεί, απαιτεί ότι ένα σχέδιο για την εξέταση της βίας συμμοριών των δρόμων περιγράφεται. Το σχέδιο πρέπει να περιλάβει τα αποτελέσματα της διαδικασίας αξιολόγησης (συμπεριλαμβανομένων των στοιχείων που αποδεικνύουν ένα πρόβλημα συμμοριών των δρόμων), της περιγραφής των υπαρχόντων προγραμμάτων πρόληψης, επέμβασης και καταστολής συμμοριών των δρόμων, των προγραμμάτων που προσδιορίζονται για την εφαρμογή με τα κεφάλαια DJJDP, της κοινοτικής συνεργασίας που υποστηρίζουν αυτό το σχέδιο, των προσδιορισμένων κεφαλαίων ταιριάσματος, των καθορισμένων σκοπών, και των μετρήσιμων στόχων. Το σχέδιο πρέπει να παρουσιάσει στοιχεία της συνεργασίας οργανισμού διαμεσολάβησης, της ολοκλήρωσης υπηρεσιών, και της ενίσχυσης της Κοινότητας. Το σχέδιο πρέπει να είναι περιεκτικό και πρέπει να περιλάβει μια ισορροπία της πρόληψης, της επέμβασης, και των στρατηγικών καταστολής.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «GANG-FREE SCHOOLS AND COMMUNITIES PROGRAM»

Το πρόγραμμα Gang-Free Schools and Communities Program προωθήθηκε το 2000 για να εξετάσει και να μειώσει το έγκλημα και τη βία που προκαλείται από τη σύσταση συμμοριών νεολαίας στα σχολεία και τις κοινότητες όλης της χώρας. Τέσσερις περιοχές επιλέχτηκαν (ανατολικό Κλήβελαντ, Χιούστον, Μαϊάμι και Πίτσμπουργκ) μέσω μιας ανταγωνιστικής διαδικασίας για να συμμετάσχουν στις δύο φάσεις αυτού του προγράμματος.

Στη φάση 1, συγκεντρωμένες περιοχές αξιολόγησαν τα προβλήματα συμμοριών που αντιμετωπίζουν με τη χρησιμοποίηση των πολλαπλών πηγών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των αρχείων των σχολείων και του νόμου, κοινοτικών ηγετών, σπουδαστών, γονέων, δασκάλων, και μελών συμμοριών νεολαίας. Εφαρμόζοντας τα συμπεράσματα αξιολόγησής τους, οι περιοχές ανέπτυξαν στρατηγικά σχέδια που περιλάμβαναν σχέδια για την πρόληψη, την παρέμβαση, και την καταστολή συμμοριών σε επίπεδο κοινότητας, με μια έμφαση στη σχολική συμμετοχή.

Στη φάση 2, οι περιοχές εφαρμόζουν τώρα τα στρατηγικά σχέδιά τους και παραδίδουν υπηρεσίες και τακτικές αντιμετώπισης των συμμοριών στα σχολεία και στις κοινότητες. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες ποικίλλουν στις διάφορες περιοχές, αλλά όλες οι περιοχές ακολουθούν πέντε συγκεκριμένες στρατηγικές: κοινοτική κινητοποίηση, κοινωνική επέμβαση, ευκαιρίες για εκπαιδευτική και επαγγελματική προόδο, την καταστολή, και την οργανωτική αλλαγή.

JCPC GRANTS TO PREVENT GANG VIOLENCE

Το σχέδιο για την πρόληψη σύστασης συμμορίας, παρέμβασης, και καταστολής που αναπτύσσεται από το γραφείο της δικαιοσύνης ανηλίκων και της πρόληψης εγκληματικότητας (OJJDP) προσφέρει μια ισορροπημένη προσέγγιση στις συμμορίες, που συνδυάζει την πρόληψη, την επέμβαση, τις στρατηγικές και τα προγράμματα καταστολής. Τα προγράμματα πρόληψης στοχεύουν στους νέους που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο συμμετοχής σε συμμορίες. Τα προγράμματα επέμβασης παρέχουν τις αναγκαίες κυρώσεις και τις υπηρεσίες για τους νέους που περιλαμβάνονται ενεργά στις συμμορίες αλλά που δεν έχουν εμπλακεί ακόμα σε έναν εγκληματικό τρόπο ζωής. Οι στρατηγικές καταστολής επιβολής νόμου στοχεύουν στις βιαιότερες συμμορίες και στα ποινικώς ενεργά μέλη συμμοριών.

Μια αξιολόγηση του προγράμματος για τις συμμορίες σε έξι κοινότητες έδειξε ότι όταν αυτό εφαρμόστηκε καλά, μείωσε αποτελεσματικά τη βία των συμμοριών και τις παραβάσεις τις σχετικές με τα ναρκωτικά. Τα βασικά συστατικά για την επιτυχία ήταν:

- μια σταθερή δέσμευση για το πρόγραμμα μεταξύ της κυβερνητικής ηγεσίας της πόλης και της χώρας
- ισχυρή διοικητική ικανότητα
- αποτελεσματική ανάπτυξη μιας οργανωτικής επιτροπής
- καλές διυπηρεσιακές συνεργασίες και ολοκλήρωση υπηρεσιών
- στοχοθέτηση των νέων μελών συμμοριών και συμμοριών-κινδύνου
- η ανάπτυξη μιας διεπιστημονικής ομάδας παρέμβασης
- μια ισορροπία της πρόληψης, της επέμβασης, και των στρατηγικών καταστολής.

Στοχοθέτηση των προβλημάτων συμμορίας

Ο όρος συμμορία χρησιμοποιείται για να περιγράψει ποικίλες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των συμμοριών νεολαίας, των συμμοριών ναρκωτικών, των συμμοριών φυλακών και των ενήλικων εγκληματικών οργανώσεων. Οι όροι συμμορία νεολαίας και συμμορία δρόμων χρησιμοποιούνται εναλλακτικά. Οι ερευνητές γενικά συμφωνούν ότι τα ακόλουθα χαρακτηριστικά προσδιορίζουν μια συμμορία νεολαίας:

- περισσότερα από δύο μέλη,
- γενικά ηλικίες 12-24,
- μια κοινή αίσθηση ταυτότητας (συνήθως ένα όνομα),
- προσδιορισμός από τους άλλους αλλά και τους ίδιους ως συμμορία,
- κάποια μονιμότητα και ένας βαθμός οργάνωσης,
- λεκτικές και μη λεκτικές μορφές επικοινωνίας, και
- συμμετοχή σε ένα υψηλό επίπεδο εγκληματικής δραστηριότητας

Το NCGIA (North Carolina Gang Investigators Association) ορίζει μια συμμορία ως «μια ομάδα ή ένωση τριών ή περισσότερων ατόμων που μπορούν να έχουν ένα κοινό αναγνωριστικό σημάδι, ένα σύμβολο, ή ένα όνομα και που χωριστά ή συλλογικά συμμετέχουν σε, ή έχουν δεσμευτεί στην εγκληματική δραστηριότητα που δημιουργεί μια ατμόσφαιρα φόβου και εκφοβισμού».

Φυλετικό πρόγραμμα νεολαίας

Αν και τα βίαια ποσοστά εγκλήματος έχουν μειωθεί σε όλη τη χώρα, συνεχίζουν να αυξάνονται στην ινδική χώρα. Οι φυλές των Εγγενής-Αμερικανών και το τμήμα δικαιοσύνης ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τον αυξανόμενο αριθμό των βίαιων εγκλημάτων που διαπράττονται από συμμορίες ανηλίκων και νέων σε πολλές εγγενής-αμερικανικές κοινότητες. Ο αριθμός των εγγενής-αμερικανών νέων που τίθενται υπό επιτήρηση από το γραφείο των φυλακών έχει αυξηθεί κατά 50 τοις εκατό από το 1994.

Για να βοηθήσει να εξετάσει αυτήν την ανησυχία, το συνέδριο καθιέρωσε το φυλετικό Πρόγραμμα νεολαίας (TYP), που δεσμεύει $10 εκατομμύρια στο οικονομικό έτος (FY) 1999. Το γραφείο για την δικαιοσύνη ανηλίκων και την πρόληψη της εγκληματικότητας (OJJDP), που καθιερώθηκε από το συνέδριο το 1974 για να βοηθήσει τις κοινότητες και τα κράτη στην αποτροπή και τον έλεγχο της εγκληματικότητας και για να βελτιώσει τα συστήματα δικαιοσύνης ανηλίκων, θα διαχειριστεί το πρόγραμμα. Αν και το OJJDP έχει χορηγήσει κονδύλια επιχορήγησης και εκπαιδευτική και τεχνική βοήθεια στις εγγενής-αμερικανικές φυλές κατά το παρελθόν, το φυλετικό πρόγραμμα νεολαίας είναι το πρώτο πρόγραμμα που αφιερώνεται στην πρόληψη, στον έλεγχο, και τη βελτίωση των συστημάτων δικαιοσύνης ανηλίκων στις ντόπιες - Αμερικανικές κοινότητες.

Κατηγορίες επιχορήγησης

Κατηγορία Ι—μείωση, έλεγχος, και αποτροπή του εγκλήματος και ενάντια στη φυλετική νεολαία και από αυτή. Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των παραγόντων κινδύνου, κοινοτικές αξιολογήσεις των αναγκών, οικογενειακή ενίσχυση, μείωση του σκασιαρχείου από το σχολείο, πρόληψη εγκατάλειψης του σχολείου, γονεϊκές δεξιότητες, εκπαίδευση αντίθετη στη νοοτροπί των συμμοριών για τα μικρά παιδιά, επίλυση ψυχικών συγκρούσεων, πρόληψη του bullying, πρόληψη της κακοποίησης παιδιών και μείωση της βίας των νέων.

Κατηγορία ΙΙ —επεμβάσεις για δικαστήριο που περιλαμβάνει τη φυλετική νεολαία. Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει κλιμακωτές κυρώσεις, αποκατάσταση, κράτηση στο σπίτι, ενθαρρύνει και προφυλάσσει την φροντίδα, τις υπηρεσίες βασισμένες στο κοινοτικό επίπεδο, βελτιωμένες υπηρεσίες παρακολούθησης, δικαστήρια εφήβων.

Κατηγορία ΙΙΙ —βελτίωση στα συστήματα δικαιοσύνης ανηλίκων που αφορούν στα φυλετικά θέματα. Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει ειδική εκπαίδευση για το προσωπικό των δικαστηρίων ανηλίκων, συμπεριλαμβανομένων των δικαστών, προγράμματα υπεράσπισης, υπηρεσίες δοκιμασίας και προγράμματα παρακολούθησης.

Κατηγορία ΙV —προγράμματα πρόληψης που εστιάζουν στο αλκοόλ και τα ναρκωτικά. Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει την εκπαίδευση για τα ναρκωτικά και τη χρήση αλκοόλ, την εξέταση για χρήση ουσιών, παροχή συμβουλών για τη χρήση ουσιών.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ»

Ο στόχος του προγράμματος κοινωνικής ανάπτυξης και έρευνας επέμβασης (SDIRP) είναι να πραγματοποιηθεί η βασική έρευνα πάνω στη συμπεριφορική ανάπτυξη και να μεταφραστεί αυτή η εργασία σε αποτελεσματικές υπηρεσίες για τη νεολαία. Συνεπώς, οι προσπάθειες του SDIRP εστιάζουν στη διευκρίνιση των διαδικασιών και των σχεδίων ρύθμισης κατά την παιδική ηλικία και την εφηβεία και στη δημιουργία καινοτόμων προγραμμάτων πρόληψης και θεραπείας για τη νεολαία που βρίσκεται σε κίνδυνο να καταλήξει στην διάπραξη παράνομων πράξεων. Τέσσερις συμπληρωματικοί στόχοι χρησιμεύουν ως θεμέλιο για αυτές τις προσπάθειες. Ο πρώτος στόχος είναι να προσδιοριστεί πώς οι πληροφορίες για τις φυσικές αναπτυξιακές διαδικασίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να καθιερώσουν και να καθορίσουν αποτελεσματικές παρεμβάσεις στα χρόνια της σχολικής ηλικίας (δηλ., από τον παιδικό σταθμό, στην είσοδο στη μετα-δευτερεύουσα εκπαίδευση ή το εργασιακό περιβάλλον). Ο δεύτερος στόχος είναι να δημιουργηθούν οι δομές και οι στρατηγικές διάδοσης που γεφυρώνουν τη βασικές επιστήμη με την πρακτική. Ο τρίτος στόχος είναι να αναπτυχθούν καινοτόμες σε κοινοτικό επίπεδο επεμβάσεις και δομές παροχής υπηρεσιών που καθοδηγούνται από ένα αναπτυξιακό πλαίσιο επιστήμης. Ο τέταρτος στόχος είναι να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα τέτοιων παρεμβάσεων και δομών στο "πραγματικό κόσμο".

Τα συγκεκριμένα ζητήματα που αντιμετωπίζονται από το SDIRP περιλαμβάνουν:

1. Την ανάλυση της συνοχής και την αλλαγή στα σχέδια της προσαρμογής κατά την παιδική ηλικία και την εφηβεία, ιδιαίτερα για τη νεολαία που καταδεικνύει την ικανότητα και την ανθεκτικότητα στις υψηλού κινδύνου περιστάσεις και τη νεολαία που αντιμετωπίζει δυσκολίες προσαρμογής και τις προβληματικές συμπεριφορές.
2. Οι συνεισφορές των κοινωνικών σχέσεων και της σχολικής κοινωνικής δυναμικής στην ακαδημαϊκή και συμπεριφοριστική ρύθμιση της νεολαίας
3. Η προώθηση της ακαδημαϊκής, συμπεριφοριστικής, και κοινωνικής ικανότητας στα παιδιά και τους εφήβους
4. Η πρόληψη των διαπροσωπικών συγκρούσεων, του bullying, της κοινωνικής επιθετικότητας, και της βίας στη νεολαία (ιδιαίτερα στο σχολικό πλαίσιο).
5. Η πρόληψη των προβλημάτων της παιδικής ηλικίας και της εφηβείας συμπεριλαμβανομένης της σχολικής αποτυχίας, της σχολικής εγκατάλειψης, της πατρότητας των εφήβων, των συναισθηματικών και συμπεριφοριστικών προβλημάτων, της κατάχρησης ουσιών, και της νεανικής εγκληματικότητας.
6. Η δημιουργία των εννοιολογικών πλαισίων και των προτύπων κατάρτισης που προωθούν την καθιέρωση και το συντονισμό περιεκτικών δομών παροχής υπηρεσιών που συγκεντρώνουν τις κοινοτικές αντιπροσωπείες (δηλ., σχολεία, διανοητική υγεία, δημόσια υγεία, κοινωνικές υπηρεσίες, κοινοτική αναψυχή, δικαιοσύνη ανηλίκων) για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες πρόληψης και θεραπείας της νεολαίας.

«AFTER-SCHOOL PROGRAMS»

Τα προγράμματα μετά το σχολείο ποικίλλουν σύμφωνα με τις τοπικές ανάγκες κάθε περιοχής. Εντούτοις, παρουσιάζουν κάποιες κοινές ιδιότητες:

- Ψυχαγωγικές δραστηριότητες: προσφέρονται πολλά είδη εκπαιδευτικών, κοινωνικών, πολιτιστικών, ψυχαγωγικών, και κοινοτικού προσανατολισμού δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας για τους συμμετέχοντες. Η σειρά, η ποιότητα, και η ποσότητα αυτών των δραστηριοτήτων ανάλογα με το πρόγραμμα, τη διαθεσιμότητα των πόρων και άλλων παραγόντων. Μια χαρακτηριστική ημέρα, τα προγράμματα προσφέρουν στους συμμετέχοντες ένα snack για φαγητό, κάποια μορφή βοήθειας εργασίας, ψυχαγωγική δραστηριότητα, και δραστηριότητα σε ομαδικό επίπεδο
- Πρόγραμμα απογεύματος: Τα προγράμματα μετά το σχολείο λειτουργούν χαρακτηριστικά από το τέλος της σχολικής ημέρας μέχρι το τέλος της ημέρας εργασίας, τρεις έως πέντε ημέρες εβδομαδιαίως. Ωστόσο υπάρχουν προγράμματα που αναφέρονται στις πρώτες βραδινές ώρες.
- Κοινοτική εγγυοδοσία: Ποικίλες κοινοτικές οργανώσεις και αντιπροσωπείες υποστηρίζουν τα διάφορα προγράμματα συμπεριλαμβανομένων μη κερδοσκοπικών οργανώσεων, δημόσιων σχολείων, κυβερνητική μονάδων και τοπικών αρχών. Σύμφωνα με την εθνική μελέτη του 1993, οι τρεις τύποι οργανώσεων που είναι πλέον πιθανοί να υποστηρίξουν και τα πριν από - και τα μετά σχολικά προγράμματα στο νότο είναι ιδιωτικές εταιρίες, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, και δημόσια σχολεία.

Ένας σημαντικός στόχος των προγραμμάτων μετά το σχολείο είναι να αποτραπεί η εγκληματικότητα με την παροχή τριών έως τεσσάρων ωρών ενήλικης επίβλεψης τα απογεύματα εργάσιμων ημερών. Οι νέοι που παρευρίσκονται σε αυτά τα προγράμματα συμμετέχουν σε δραστηριότητες με θετικά πρότυπα ρόλου κατά τη διάρκεια των ίδιων ωρών που η νεολαία μπορεί να μπλεχτεί σε παράνομες συμπεριφορές («*Popular Government*», vol. 64, no. 4, Summer 1999, 30-48).

AFTER-SCHOOL PROGRAM HANDBOOK

Το εγχειρίδιο προγράμματος μετά το σχολείο: Οι στρατηγικές και οι αποτελεσματικές πρακτικές, παρουσιάζουν τις πρακτικές και τις στρατηγικές προγράμματος που θα βοηθήσουν τις κοινότητες να αρχίσουν αποτελεσματικά προγράμματα μετά το τέλος του σχολείου και θα βελτιώσουν τη λειτουργία των υπαρχόντων προγραμμάτων. Το εγχειρίδιο χαρακτηρίζει τις πρακτικές και τις στρατηγικές που υιοθετούνται από τα προγράμματα που προσέλκυσαν υψηλά επίπεδα συμμετοχής μαθητών και βοήθησαν τους μαθητές να βελτιώσουν τη συμπεριφορά, τον αυτοσεβασμό, και τη σχολική απόδοσή τους. Το εγχειρίδιο παρουσιάζει επίσης τις διάφορες θεσμικές πρακτικές και τις στρατηγικές που υποστήριξαν την επιτυχή λειτουργία προγράμματος. Οι περιλήψεις των κεφαλαίων ακολουθούν.

Το κεφάλαιο 1 εισάγει τη μελέτη των μετά το σχολείο προγραμμάτων που διεξάγονται για τη νεανική Επιτροπή πρόληψης εγκληματικότητας και περιγράφει τις μεθόδους που η ερευνητική ομάδα χρησιμοποιεί για να αξιολογήσει τις πρακτικές προγράμματος.

Το κεφάλαιο 2 περιγράφει τα συμπεράσματα άλλων μελετών που έχουν παρατηρήσει τις θετικές επιρροές των μετά το σχολείο προγραμμάτων για την εγκληματικότητα, το ακαδημαϊκή επίδοση, τη συμπεριφορά, και τον αυτοσεβασμό.

Το κεφάλαιο 3 συζητά τις επίσημες και άτυπες στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από τα προγράμματα για να αξιολογηθούν οι ανάγκες των νέων και των γονέων.

Το κεφάλαιο 4 περιγράφει τις θεσμικές τοποθετήσεις και πρακτικές που διαδραμάτισαν έναν σημαντικό ρόλο στην εκτέλεση εξωσχολικών προγραμμάτων.

Το κεφάλαιο 5 περιγράφει τα χαρακτηριστικά προγράμματος που αφορούσαν συστηματικά τη μεγαλύτερη αποτροπή πολέμου της εγκληματικότητας και άλλων θετικών διαφορών στις ζωές των συμμετεχόντων μελέτης.

Το κεφάλαιο 6 χαρακτηρίζει τις πρακτικές και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από τους διευθυντές προγράμματος για να διατηρήσουν την υποστήριξη των μετά από-σχολικών προγραμμάτων.

Το κεφάλαιο 7 περιγράφει τα μέτρα της ακαδημαϊκής απόδοσης, της συμπεριφοράς, της εγκληματικότητας, του αυτοσεβασμού, και άλλων μεταβλητών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα των μετά από-σχολικών προγραμμάτων.

Το κεφάλαιο 8 περιγράφει ένα ευρύ φάσμα τοπικού, του κράτους, και των εθνικών πόρων για να υποστηρίξει την ανάπτυξη και τη λειτουργία των μετά από-σχολικών προγραμμάτων.

Αποτελεσματικές στρατηγικές, προγράμματα για την πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας

- **Bullying Prevention Program** (Olweus, 1991, 1992; Olweus & Alsaker, 1991; Olweus et al. 1999)

Χαρακτηριστικά επέμβασης

• Πρόγραμμα βασισμένο σε επίπεδο σχολείου, με διεύρυνση των παρεμβάσεων στο σχολείο, στις αίθουσες διδασκαλίας και σε ατομικό επίπεδο με σκοπό τη μείωση της σχολικής βίας.
• Οι επεμβάσεις επιδιώκουν να επανακαθορίσουν, επαναπροσδιορίσουν τους κοινωνικούς κανόνες και να μεταβιβάσουν, να σηματοδοτήσουν κατάλληλες συμπεριφορές.
• Το ακροατήριο αποτελούν μαθητές της δημοτικής εκπαίδευσης, του γυμνασίου και του Λυκείου.

Βασικά συμπεράσματα

• Μεγάλες μειώσεις στην διάπραξη της σχολικής βίας και στα ποσοστά θυματοποίησης, μεταξύ των μαθητών. Επίσης, σημειώνεται πτώση στα περιστατικά αντικοινωνικής συμπεριφοράς, όπως βανδαλισμοί, καβγάδες και κλοπές.
• Μια αξιολόγηση, εκτίμηση του προγράμματος δείχνει ότι η σχολική βία μειώνεται περίπου κατά 50% ανάμεσα σε 2500 μαθητές ηλικίας 11–14.

Άλλες εκτιμήσεις

• Οι ευρείς σχολικές παρεμβάσεις αποτελούνται από αυξανόμενη επίβλεψη σε περιοχές υψηλής εγκληματικότητας.
• Οι επεμβάσεις τάξεων περιλαμβάνουν ανάπτυξη και επιβολή των κανόνων ενάντια στη σχολική βία.
• Στο επίπεδο των ατομικών συστατικών περιλαμβάνεται η παροχή συμβουλευτικής σε παιδιά που αναγνωρίζονται ως θύτες ή θύματα βίας.

- **Safe Dates Program** (Foshee et al. 1996, 1998; Gottfredson et al., 2002)

Χαρακτηριστικά επέμβασης

• Πρόγραμμα βασισμένο σε σχολικό και σε κοινοτικό επίπεδο προκειμένου να μειωθεί η άσκηση βίας μεταξύ των εφήβων.
• Το πρόγραμμα αφορά μαθητές των τελευταίων τάξεων.

Βασικά συμπεράσματα

• Έναντι των σχολείων που ασκούν έλεγχο στους μαθητές, υιοθετώντας μια τιμωρητική και ιδιαίτερα αυστηρή στάση, τα σχολεία που επιδιώκουν την φροντίδα

και τη σωστή διαχείρηση των μαθητών, αναφέρουν λιγότερα περιστατικά διάπραξης βίας και ψυχολογικής παρενόχλησης.
• Τα αποτελέσματα εξηγούνται από αλλαγές στους κανόνες, στα στερεότυπα για τα δύο φύλα και στην αντίληψη, συνειδητοποίηση των υπηρεσιών.

Άλλες εκτιμήσεις

• Οι σχολικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν μια θεατρική παραγωγή που εκτελείται από τους μαθητές, συνεδριάσεις για το πρόγραμμα των μαθημάτων, αποφάσεις για τους κανόνες που απαγορεύουν συγκεκριμένες συμπεριφορές, τα στερεότυπα των δύο φύλων, διαχείρηση των ικανοτήτων εμπλοκής σε καβγάδες και διαγωνισμός αφίσας.
• Οι κοινοτικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν ειδικές υπηρεσίες για τους εφήβους που βιώνουν καταχρηστικές σχέσεις.

- **Linking the Interests of Families and Teachers** (Farrington & Welsh, 2002; Reid et al., 1999; Webster-Stratton & Taylor, 2001)

Χαρακτηριστικά επέμβασης

• Σχολικό πρόγραμμα για να μειώσει προβλήματα συμπεριφοράς όπως η φυσική επιθετικότητα και η αντικοινωνική συμπεριφορά.
• Παρέμβαση εστιασμένη στο παιδί με την συμμετοχή και των γονιών.
• Αναφέρεται σε μαθητές που ζουν στις περιοχές με υψηλά ποσοστά νεανικής εγκληματικότητας.

Βασικά συμπεράσματα

• Τα παιδιά που συμμετείχαν σε αυτό το πρόγραμμα, έδειξαν σημαντική μείωση στην επιθετικότητα που επιδείκνυαν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, σε σύγκριση με την ομάδα ελέγχου.
• Θετικές επιδράσεις, στα προβλήματα συμπεριφοράς που παρουσίαζαν τα παιδιά, μετά από ένα χρόνο.

Άλλες εκτιμήσεις

• Οι δραστηριότητες στην τάξη περιλαμβάνουν μαθήματα και παιχνίδι ρόλων σε μια προσπάθεια επίλυσης κοινωνικών και άλλων προβλημάτων, δομημένη πρακτική δεξιοτήτων ομάδας, ελεύθερο παιχνίδι, και καθημερινές ανταμοιβές, επιβραβεύσεις συμπεριφορών και πράξεων.
• Οι δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, απαιτούν τον διαχωρισμό των παιδιών σε μικρές ομάδες και την επιβράβευση των παιδιών αυτών που δείχνουν θετική συμπεριφορά κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού.
• Οι δραστηριότητες που αναφέρονται στους γονείς, περιλαμβάνουν ομαδικές συναντήσεις και συναντήσεις στο πλαίσιο της κοινότητας, προκειμένου να εκπαιδευτούν οι γονείς στη δημιουργία θετικού περιβάλλοντος στο σπίτι.

- **Interpersonal Cognitive Problem-Solving Skills (ICPS)** (Gottfredson et al., 2002; Shure & Spivak, 1979, 1980, 1982)

Χαρακτηριστικά επέμβασης

• Σχολικό πρόγραμμα που χρησιμοποιεί γνωστικές-συμπεριφορικές μεθόδους (π.χ. η χρήση των συνθημάτων, ανατροφοδότηση, πρόβα, και παιχνίδι ρόλων εναντίον των παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας όπως βιβλία με ασκήσεις για το σπίτι, διαλέξεις, ομιλίες και κάποια συζήτηση στην τάξη.
• Αναφέρεται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Βασικά συμπεράσματα

• Σε μια μελέτη που αξιολόγησε τέσσερις ομάδες: 1)εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο,2) εκπαίδευση στον παιδικό σταθμό, 3) εκπαίδευση για τα δύο έτη, 4) καμία εκπαίδευση, η ομάδα 1 και 2 αύξησε τις γνωστικές ικανότητες της και τα προβλήματα τα γνωστικά και ρύθμισε τη συμπεριφορά της έναντι της ομάδας ελέγχου. Η ομάδα 3 αύξησε τις δεξιότητές της έναντι των ομάδων 1 και 2.

Άλλες εκτιμήσεις

• Οι δάσκαλοι δουλεύουν με μικρές ομάδες παιδιών προκειμένου εκείνα να βελτιώσουν προσόντα και ικανότητες, όπως το να βρίσκουν εναλλακτικές λύσεις σε προβλήματα, να συνειδητοποιήσουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να πραγματοποιήσουν στόχους και τέλος να μπορούν να αναλογίζονται τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους.

- **FAST Track** (Coie, 1997; Conduct Problems Prevention Research Group, 1997; Gottfredson et al., 2002)

Χαρακτηριστικά επέμβασης

• Σχολικά και οικογενειακά εκπαιδευτικά προγράμματα που χρησιμοποιούν γνωστικές-συμπεριφορικές μεθόδους.
• Προωθούν αρμοδιότητες και ικανότητες στην οικογένεια, στο παιδί και στο σχολείο. Σκοπός είναι η παρεμπόδιση των προβλημάτων συμπεριφοράς, η αποφυγή δημιουργίας φτωχών κοινωνικών δεσμών και η αποτροπή της σχολικής αποτυχίας.
• Το ακροατήριο είναι μαθητές της στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Βασικά συμπεράσματα

• Το συγκεκριμένο πρόγραμμα έδειξε θετικές επιδράσεις στις κοινωνικές και γνωστικές δεξιότητες των παιδιών, οι προβληματικές συμπεριφορές καταγράφηκαν από εκπαιδευμένους παρατηρητές όπως επίσης και άλλες αντικοινωνικές και επιθετικές συμπεριφορές.

Άλλες εκτιμήσεις

• Οι γονείς δέχονται εκπαίδευση στην διαχείρηση οικογενειακών πρακτικών.

• Το υπεύθυνο προσωπικό του προγράμματος πραγματοποιεί συχνές επισκέψεις στα σπίτια για να ενισχύσουν ικανότητες που έχουν αποκτηθεί μετά από εκπαίδευση, προωθούν τα γονεϊκά συναισθήματα φροντίδας και επαυξάνουν την οικογενειακή οργάνωση.
• Το προσωπικό του προγράμματος προωθεί τις κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών. Επίσης, τα παιδιά δέχονται ακαδημαϊκή μελέτη, άσκηση, φροντιστήριο.
• Οι μαθητές δέχονται εκπαίδευση στην αίθουσα για την ενίσχυση των κοινωνικών ικανοτήτων τους ενώ οι δάσκαλοι εκπαιδεύονται στην διαχείρηση στρατηγικών στην τάξη.

- **Anger Control Training (ACT)** (Feindler et al., 1984; Gottfredson et al., 2002)

Χαρακτηριστικά επέμβασης

• Σχολικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα που χρησιμοποιεί γνωστικές-συμπεριφορικές μεθόδους.
• Αναφέρεται σε αγόρια του γυμνασίου που έχουν συμμετάσχει σε πρόγραμμα για αποδιοργανωμένους νέους.

Βασικά συμπεράσματα

• Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είχε σημαντικές θετικές επιδράσεις στην ήπια, ελαφρά λεκτικές και φυσικές κακές συμπεριφορές (βρισιές, διαφωνίες, φιλονικίες).

Άλλες εκτιμήσεις

• Εκπαιδευμένοι θεραπευτές διεξάγουν δέκα συνεδριάσεις. Οι μαθητές διδάσκονται, μαθαίνουν να αναλύουν τα συστατικά μέρη του κύκλου των προκλήσεων, αφορμών (τις νύξεις θυμού, τις επιθετικές απαντήσεις και τα γεγονότα που ακολουθούν σαν αντίδραση), χρησιμοποιώντας μεθόδους αυτοέλεγχου και γραπτά ημερολόγια. Οι μαθητές μαθαίνουν, επίσης, να αντικαθιστούν τις επιθετικές απαντήσεις με πιο κατάλληλες απαντήσεις, με τεχνικές που λύνουν τα προβλήματα και συγκεκριμένες γνωστικές συμπεριφορές.

- **Good Behavior Game (GBG)** (Dolan et al., 1993; Gottfredson et al., 2002)

Χαρακτηριστικά επέμβασης

• Σχολικό πρόγραμμα διαχείρησης της συμπεριφοράς, βασισμένο στην ομάδα, το οποίο εστιάζει στην τροποποίηση της συμπεριφοράς.
• Αυτή η παρέμβαση αλλάζει συμπεριφορές με το να ανταμείβει επιθυμητές συμπεριφορές και να τιμωρεί τις ανεπιθύμητες.
• Εφαρμόζεται σε παιδιά δημοτικού.

Άλλες εκτιμήσεις

• Μικρές ομάδες μαθητών συγκροτούνται, διαμορφώνονται σε κάθε τάξη και οι ομάδες ανταμείβονται όταν επιτυγχάνουν σωστή συμπεριφορά. Η επιβράβευση της

ομάδας εξαρτάται από τη συμπεριφορά κάθε μέλους της ομάδας, χρησιμοποιώντας την πίεση μεταξύ των μελών, δημιουργικά προκειμένου για την απόκτηση θετικής συμπεριφοράς.

- **Behavioral Group Counseling** (Lipsey & Wilson, 1998; Thompson & Hudson, 1982)

Χαρακτηριστικά επέμβασης

• Πρόγραμμα βασισμένο στην παροχή συμβουλών, όπου εστιάζει στην τροποποίηση της συμπεριφοράς, στην διδασκαλία δεξιοτήτων του να σκέφτεται κανείς και στην διευκρίνιση αξιών.
•Αυτή η παρέμβαση αλλάζει τη συμπεριφορά, ανταμείβοντας τις επιθυμητές συμπεριφορές και τιμωρώντας τις ανεπιθύμητες.

Άλλες εκτιμήσεις

• Αυτή η παρέμβαση περιέχει 15 εβδομαδιαίες συναντήσεις. Ένας σύμβουλος εκπαιδευμένος στην παροχή συμβουλών συμπεριφοράς, ευθύνεται για δραστηριότητες που στοχεύουν στην κατανόηση προβλημάτων συμπεριφοράς και βοηθά τους μαθητές να τροποποιήσουν τη συμπεριφορά τους. Οι συμπεριφορικές τεχνικές περιλαμβάνουν παιχνίδι ρόλων, περιβαλλοντικός χειρισμός.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΕΛΛΑΔΑ

Κύριος στόχος στον τομέα της αντιμετώπισης της παιδικής εγκληματικότητας είναι η αποφυγή της ιδρυματικής μεταχείρησης παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Ο ανήλικος χρειάζεται ειδική αντιμετώπιση καθώς ο ιδιόμορφος και ιδιαίτερος ψυχισμός του, το επιβάλλει. Η ωριμότητα που χαρακτηρίζει έναν ενήλικο δεν μπορεί να χαρακτηρίσει την προσωπικότητα ενός νέου και διαρκώς εξελισσόμενου ατόμου (Αρτινοπούλου, Β. – Μαγγανάς, Α., 1996).

Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο προέβλεπε μέχρι σήμερα για τους ανήλικους που αναπτύσσουν ανεπιθύμητη/αντικοινωνική συμπεριφορά τα ακόλουθα: μέτρα διοικητικά (νόμος 2724/1940) για τους ανηλίκους ηλικίας 7 έως 17 ετών, μέτρα ασφαλείας (αναμορφωτικά και θεραπευτικά) καθώς και μέτρα ποινικού σωφρονισμού (άρθρο 54 του Π.Κ.) για τους εφήβους 12 έως 17 ετών. Ενδεικτικά κατά το 1996, στις κυρώσεις που έχουν επιβληθεί στους καταδικασθέντες εφήβους (13-17 ετών) την πρώτη θέση κατείχαν τα διοικητικά - έξω-ιδρυματικά θεραπευτικά μέτρα (81%). Η εισαγωγή σε κατάστημα αγωγής επιβλήθηκε στο 3% των καταδικασθέντων, η ποινή φυλάκισης μέχρι ενός μηνός επιβλήθηκε σε ένα ποσοστό 12%, η ποινή φυλάκισης 1-12 μηνών στο 3% και η άνω του ενός έτους ποινή στο 0.5% των καταδικασθέντων. Ενδιαφέρον αποτελεί ότι μόνο το 59% των καταδικασθέντων ήταν μαθητές. Συγκριτικά με το 9% των μετεφήβων (18-20 ετών), το 4% των εφήβων που καταδικάστηκαν το 1996 ήταν υπότροποι (Γιαννοπούλου Ι., Γ., Τσομπανογλου Γ., Ο., Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Με τον α.ν. 2724/1940, οργανώθηκε η λειτουργία των αναμορφωτικών καταστημάτων και προβλέφθηκε η δημιουργία βοηθητικών οργάνων των δικαστηρίων ανηλίκων. Ωστόσο, η κατάσταση της ιδρυματικής μεταχείρησης στην Ελλάδα είναι πολύ δύσκολη. Στα ιδρύματα ο νέος θα έπρεπε να αντιμετωπίσει μια ατμόσφαιρα οικογενειακής γαλήνης, στοργής και συμπαράστασης. Αντ' αυτού βιώνει καταστάσεις και συνθήκες που μπορούν να αποτελέσουν αίτια για τη χάραξη εγκληματικών σταδιοδρομιών. Οι ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, η κακή μεταχείρηση, η απουσία εκπαίδευσης, η έλλειψη προϋποθέσεων για επανακοινωνικοποίηση μετά την απόλυση, θα πρέπει να αλλάξουν, να αφανιστούν και να αντικατασταθούν από μέτρα ικανά να συνετίσουν παιδιά με προβληματικό παρελθόν (Φαρσεδάκης, Ιακ., 158-166, 1985).

Οι συνθήκες διαβίωσης των ανηλίκων μέσα στα "αναμορφωτικά" ιδρύματα και ο τρόπος οργάνωσης αυτών δεν έχουν γίνει αντικείμενο επιστημονικής έρευνας, παραμένοντας στην ουσία "κλειστά" ιδρύματα. Τα τελευταία χρόνια φαίνεται πως η προσπάθεια για το μη εγκλεισμό παραβατικών νέων σε ιδρύματα αγωγής ή σωφρονιστικά καταστήματα δεν είναι αρκετή για τη δημιουργία επαρκών συνθηκών που θα οδηγούσαν τους νέους προς τις υπηρεσίες που έχουν ανάγκη. Ιδιαίτερα

περιορισμένες είναι οι δημόσιες δαπάνες για τις υποδομές για εκπαίδευση, αθλητισμό, αναψυχή για τους νέους, για την ανάπτυξη των κοινωνικών υπηρεσιών για την υποστήριξη οικογενειών, για την ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων και γενικά για τις παροχές που ενδυναμώνουν την κοινοτική συνοχή (Γιαννοπούλου Ι., Γ., Τσομπανογλου Γ., Ο., Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Ο κοινωνικός έλεγχος στην Ελλάδα ασκείται με βάση δύο κριτήρια, της ύπαρξης ηθικού κινδύνου και της τέλεσης κάποιου αδικήματος. Με βάση το κριτήριο «ηθικός κίνδυνος» λαμβάνονται προληπτικά μέτρα, τα οποία είναι: η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε ειδικό επιμελητή ανηλίκων και η εισαγωγή σε ίδρυμα αγωγής (αρθρ. 1 και 2 του α.ν. 2724/1940). Στην πράξη όμως, η κατάσταση στην Ελλάδα για τους ανήλικους παραβάτες που διατρέχουν ηθικό κίνδυνο, είναι πολύ δύσκολη. Με βάση το κριτήριο «τέλεση αδικήματος», τα μέτρα που λαμβάνονται είναι και προληπτικά, έχουν όμως ουσιαστικά κατασταλτικό χαρακτήρα. Διακρίνονται σε αναμορφωτικά, θεραπευτικά και σε σωφρονιστικά ανάλογα με την παράβαση και την ηλικία των παραβατών. Αναμορφωτικά μέτρα είναι η επίπληξη (που ακολουθείται από 6μηνη παρακολούθηση του ανηλίκου από επιμελητή ανηλίκων), η θέση του ανηλίκου υπό την υπεύθυνη επιμέλεια των γονέων, επιτρόπων ή κηδεμόνων (και παρακολούθησή του επί ένα χρόνο από επιμελητή ανηλίκων), η θέση του ανηλίκου υπό την επιμέλεια προστατευτικών εταιρειών ή επιμελητών ανηλίκων και η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο ίδρυμα αγωγής (κρατικό, κοινοτικό, ιδιωτικό). Τα θεραπευτικά μέτρα (παραπομπή σε θεραπευτικό ή άλλο κατάστημα) αποφασίζονται μετά από ιατρική γνωμάτευση αν ο ανήλικος πάσχει από κάποια ψυχική ασθένεια, πνευματικά καθυστερημένος, τυφλός ή κωφάλαλος. Τα παιδιά θεωρούνται πως είναι ακαταλόγιστα και μπορούν να τους επιβληθούν μόνο θεραπευτικά και αναμορφωτικά μέτρα. Τα σωφρονιστικά μέτρα (περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα) επιβάλλεται μόνο στους εφήβους και μόνο μετά από δικαστική απόφαση στην περίπτωση συνήθως διάπραξης σοβαρού αδικήματος (Φαρσεδάκης, Ιακ., 158-166, 1985).

Η ποινική μεταχείριση των ανηλίκων ρυθμίζεται από ειδικές διατάξεις, ουσιαστικές και δικονομικές, που βρίσκονται διάσπαρτες στον ποινικό κώδικα και στον κώδικα ποινικής δικονομίας. Συνοπτικά, μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν τρεις ηλικιακές κατηγορίες που αντιστοιχούν σε διαφοροποιημένη ποινική μεταχείριση του ανηλίκου. Τα παιδιά ηλικίας από 0 έως 8 ετών δεν υπόκεινται σε καμία απολύτως ποινική μεταχείριση. Οι ανήλικοι ηλικίας από 8 έως 13 ετών θεωρούνται ποινικά ανεύθυνοι με την έννοια ότι, όπως προβλέπει ο ποινικός κώδικας, «η αξιόποινη πράξη δεν καταλογίζεται σε αυτούς». Η πρακτική απόρροια της αντιμετώπισης αυτής είναι ότι οι ανήλικοι από 8 έως 13 δεν είναι δυνατό να φυλακιστούν αλλά σε βάρος τους μπορούν να επιβληθούν μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα. Τέλος, στους ανήλικους από 13 έως 18 ετών είναι δυνατό να επιβληθεί η ποινή του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, πρακτικά δηλαδή της φυλάκισής τους σε φυλακή ανηλίκων (Παπαστεργίου, Β., 2008).

Τα δικαστικά μέτρα (αναμορφωτικά, θεραπευτικά και σωφρονιστικά, ανάλογα με την παράβαση και την ηλικία των παραβατών) και τις σχετικές ρυθμίσεις που αφορούν παραβατικούς ανηλίκους αποφασίζουν τα Δικαστήρια Ανηλίκων με επικεφαλή τον Δικαστή ανηλίκων. Ως Δικαστής ανηλίκων ορίζεται τακτικός δικαστής

που γνωρίζει τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα και επιδεικνύει σχετικό ενδιαφέρον. Ο διορισμός του γίνεται για δύο χρόνια, που μπορούν να ανανεωθούν, μετά από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης και απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου. Παρότι η ελληνική νομοθεσία δίνει τη διακριτική ευχέρεια στους Δικαστές να επιβάλλουν αναμορφωτικά ή και θεραπευτικά μέτρα, η εφαρμογή αυτών προσκρούει σε ελλείψεις υλικο-τεχνικής υποδομής, εκπαιδευμένου προσωπικού και ελλιπούς χρηματοδότησης.

Τον Δικαστή Ανηλίκων συντρέχουν στο έργο του, οι Επιμελητές Ανηλίκων που, μαζί με τους γονείς και κηδεμόνες των ανηλίκων, τους κοινωνικούς λειτουργούς και τις Εταιρείες προστασίας ανηλίκων, αποτελούν τους φορείς των μέτρων αγωγής.

Οι Εταιρείες προστασίας ανηλίκων συνιστώνται στην έδρα κάθε Πρωτοδικείου και διοικούνται από 9μελές ή 11μελές Συμβούλιο. Το αξίωμα του μέλους του Συμβουλίου είναι τιμητικό και άμισθο. Το Συμβούλιο έχει τριετή θητεία. Κύρια αποστολή αυτών των Εταιρειών είναι η προστασία των νέων που βρίσκονται σε κίνδυνο. Ορισμένες, όπως αυτή των Αθηνών, έχουν να επιδείξουν αξιόλογο έργο (ίδρυση «Σχολής κοινωνικής πρόνοιας» για την εκπαίδευση κοινωνικών λειτουργών και δημιουργία «Στέγης» ημιελεύθερης διαβίωσης ανηλίκων). Οι Ε.Π.Α. διαθέτουν και τμήματα δικαστηριακής βοήθειας.

Οι Επιμελητές Ανηλίκων, έχουν ως κύρια καθήκοντα τη διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας και την άσκηση της επιμέλειας των ανηλίκων ενώ είναι ενταγμένοι σε ειδική Υπηρεσία. Η Υπηρεσία αυτή ασχολείται τόσο με τον τομέα της πρόληψης της παραβατικότητας (προληπτική ψυχική υγιεινή, σχολική συμβουλευτική κλπ.) όσο και με αυτόν της καταστολής (Φαρσεδάκης, Ιακ., 158-166, 1985). Ωστόσο, οι υπηρεσίες που καλούνται να σηκώσουν το βάρος της επιμέλειας των ανηλίκων και της εφαρμογής των αναμορφωτικών μέτρων δεν έχουν τις δυνατότητες να προσφέρουν ουσιαστικό και θεραπευτικό έργο.

Η αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα συμπληρώνεται με τη δράση αστικών μη κυβερνητικών οργανώσεων με κύριο παράδειγμα την Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων - "ΑΡΣΙΣ". Η "ΑΡΣΙΣ" ιδρύθηκε το 1992 με σκοπό την ανάπτυξη πρωτοβουλιών και την οργάνωση προγραμμάτων κοινωνικής υποστήριξης για νέους, ηλικίας 15 έως 25 ετών, με προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού λόγω δυσμενών οικογενειακών και κοινωνικών συνθηκών. Έχει δείξει δε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους νέους παραβάτες επιδιώκοντας την υποστήριξή τους και την προετοιμασία για την ένταξη τους στην αγορά εργασίας (Γιαννοπούλου Ι., Γ., Τσομπανογλου Γ., Ο., Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Νέες προσεγγίσεις στην αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα

Εμπειρικές έρευνες σε πολλές χώρες έχουν δείξει ότι η υιοθέτηση πολιτικής, η οποία βασίζεται στην αυξημένη χρήση ποινών κράτησης σε νέους ήταν όχι μόνο αναποτελεσματική αλλά και δαπανηρή οδηγώντας συχνά στην αύξηση της εγκληματικότητας. Οι ευρωπαϊκές εξελίξεις στον τομέα των κοινωνικών επιστημών σηματοδότησαν στη διάρκεια της δεκαετίας του '80 νέες θεωρητικές προσεγγίσεις με κεντρική ιδέα το δεδομένο ότι η εμπλοκή του νέου στον ποινικό μηχανισμό ενισχύει την ταύτισή του με εγκληματικά στερεότυπα. Επιπροσθέτως ο ποινικός εγκλεισμός

θεωρείται ιδιαίτερα επιβλαβής καθώς απομονώνει τον ανήλικο από το οικογενειακό, σχολικό και κοινοτικό του περιβάλλον. Αυτή η καινούργια προσέγγιση στην κατανόηση του φαινομένου της "παραβατικότητας" οδήγησε στην οργάνωση και λειτουργία προγραμμάτων μέσα στην κοινότητα (Γιαννοπούλου Ι., Γ., Τσομπανογλου Γ., Ο., Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Το Ελληνικό Υπουργείο Δικαιοσύνης στα πλαίσια εναρμόνισής του με τους Κανόνες του Πεκίνου, για την απονομή της Δικαιοσύνης στους νέους (Ο.Η.Ε., 1985) και με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών που κυρώθηκε νομοθετικά από την Ελλάδα το έτος 1992) αφού έλαβε υπόψη τις νέες τάσεις της έξω-δικαστηριακής και έξω-ιδρυματικής αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας σε άλλες χώρες της Ευρώπης, προχώρησε στην αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανήλικων. Με το Ν. 3189/2003 «Αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων και άλλες διατάξεις» (Α. 243), επήλθαν σημαντικές καινοτομίες στο Δίκαιο Ανηλίκων. Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια που είχε ξεκινήσει προ πολλών ετών στην επιστήμη, πραγματώθηκε με το Ν. 3189/2003. Σύμφωνα με τον καινούργιο νόμο (Ν.3189/2003) ως ανήλικοι θεωρούνται αυτοί που κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης, έχουν ηλικία μεταξύ 8ου και 18ου έτους, συμπληρωμένων. Η καινοτομία συνίσταται στην αύξηση του κατώτατου ορίου, δηλαδή αυξάνεται από το 7ο έτος στο 8ο έτος συμπληρωμένο. Τούτο κρίθηκε αναγκαίο επειδή στα περισσότερα Ευρωπαϊκά Κράτη, το κατώτατο όριο ανηλικότητας βρίσκεται περίπου στο 14ο έτος. Από την άλλη, το ανώτατο όριο, αυξάνεται στο 18ο έτος, έτσι με αυτή την τροποποίηση επέρχεται πλέον εναρμόνιση με το άρθρο 1 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του παιδιού (Σ.Π.Δ.) Ν. 2101/1992, αλλά και με την αστική ανηλικότητα. Επιπλέον, με το Ν. 3189/2003 καθορίζεται ότι νήπια είναι τα άτομα που βρίσκονται σε ηλικία κάτω των 8 ετών και πολύ ορθά προβλέπεται ότι δεν υποβάλλονται σε ποινική μεταχείριση, ούτε και σε μεταχείριση Πρόνοιας. Για τη μεταχείριση των νηπίων υπεύθυνοι είναι οι γονείς τους, ενώ σε σχέση με τη μεταχείριση των ανηλίκων, ηλικίας 8 έως 13 ετών, επήλθαν οι ακόλουθες μεταβολές: Τα αναμορφωτικά μέτρα ανέρχονται σε 12, απαλείφθηκε ο όρος «παιδιά» και άλλαξαν τα ηλικιακά όρια από (7 έως 12) σε (8 έως 13 ετών) (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Με τον νέο νόμο, ο όρος "ανήλικος εγκληματίας" απαλείφεται, και για πρώτη φορά παρέχεται η δυνατότητα στον εισαγγελέα να απέχει από την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος ανηλίκου υπό ορισμένες προϋποθέσεις, του δίνεται δε η δυνατότητα να επιβάλλει στον ανήλικο ένα ή περισσότερα αναμορφωτικά μέτρα. Τα δικαστήρια ανηλίκων δικάζουν αξιόποινες πράξεις που τελούνται κυρίως από ανήλικους ηλικίας 13 έως 18 ετών. Τέλος, καταργήθηκε η ρύθμιση περί δυνατότητας επιβολής ποινικού σωφρονισμού αόριστης διάρκειας (Παπαστεργίου, Β., 2008), δόθηκε η δυνατότητα συνδυασμού περισσότερων μη στερητικών της ελευθερίας μέτρων και πραγματοποιήθηκε η θεσμοθέτηση νέων μέτρων.

Τα προβλεπόμενα αναμορφωτικά μέτρα - που μέχρι σήμερα περιελάμβαναν την κύρωση της επίπληξης (πρώτο σε συχνότητα επιβαλλόμενο μέτρο στους έφηβους), την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανήλικου στους γονείς, στους επίτροπους ή στους κηδεμόνες (δεύτερο σε συχνότητα μέτρο και συνήθως επιβαλλόμενο στη περίπτωση τροχαίων παραβάσεων), την ανάθεση της επιμέλειας στους επιμελητές ανήλικων - εμπλουτίζονται με εναλλακτικές δυνατότητες για την

έξω-ιδρυματική αντιμετώπιση του ανήλικου παραβάτη. Για παράδειγμα, δίνεται η δυνατότητα ανάθεσης της επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια. Αναμφίβολα πρόκειται για ένα θετικό μέτρο, το οποίο όμως έχει δυσκολίες εφαρμογής λόγω της περιορισμένης ανάπτυξης του θεσμού της αναδοχής σε εθνικό επίπεδο καθώς και της έλλειψης υποστηρικτικών υπηρεσιών για τις ανάδοχες οικογένειες. Εισάγεται επίσης το μέτρο της "διαμεσολάβησης" μεταξύ δράστη και θύματος με στόχο την έκφραση συγγνώμης του ανηλίκου προς το θύμα, δηλαδή την εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης καθώς επίσης και το μέτρο της αποζημίωσης του θύματος. Ο θεσμός της "διαμεσολάβησης" είναι αναμφισβήτητα ένα θετικό και καινοτόμο μέτρο, απαιτεί δε για τη λειτουργία του ειδικά εκπαιδευμένους λειτουργούς και επαρκή χρηματοδότηση τόσο για την εφαρμογή όσο και για την αποτελεσματικότητά του. Για πρώτη φορά εισάγεται η συμμετοχή των ανηλίκων στο θεσμό της κοινωφελούς εργασίας, μέτρο που ίσχυε μέχρι σήμερα μόνο για ενήλικες. Ενώ αυτό αποτελεί σημαντικό μέτρο στην κοινωνική επανένταξη του ανηλίκου δεν είναι ευκρινές το πλαίσιο και ο τρόπος λειτουργίας αυτού. Σχετικό μέτρο στα χέρια των υπηρεσιών της δικαιοσύνης είναι η σύσταση προς τον ανήλικο παραβάτη να παρακολουθήσει κοινωνικά και ψυχολογικά προγράμματα, το οποίο ως μέτρο απαιτεί την ύπαρξη επαρκούς και συντονισμένου δικτύου υπηρεσιών ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων.

Μέτρο κοινωφελούς εργασίας

Μία δεύτερη ευκαιρία ζωής σε ανήλικα παιδιά που παραβάτησαν κατά το παρελθόν δίνει ο Δήμος Χανίων και ΟΔΗΚΟΙΠ σε συνεργασία με την Εισαγγελία Ανηλίκων μέσα από ένα πιλοτικό πρόγραμμα που εφαρμόζεται για πρώτη φορά στο Δήμο Χανίων.

Όπως τόνισε ο αντιδήμαρχος και πρόεδρος του ΟΔΗΚΟΙΠ κ. Σαματάς «μετά από πρόταση που έγινε από την Εισαγγελία Ανηλίκων και συγκεκριμένα από την Επιμελήτρια Ανηλίκων κ. Καπαδουκάκη στο Δήμο Χανίων, αποφασίστηκε με ομόφωνη απόφαση του συμβουλίου του ΟΔΗΚΟΙΠ η πρόσληψη δύο παιδιών στον Οργανισμό.

Πρόκειται για ένα πιλοτικό πρόγραμμα που εφαρμόζεται για πρώτη φορά στο Δήμο Χανίων και που δίνει τη δυνατότητα σε αυτούς τους νέους ανθρώπους να ξαναμπούν στην κοινωνία.

Ο κ. Σαματάς πρόσθεσε ότι «τα παιδιά αυτά που έχουν τελέσει μικροπαραβάσεις κατά το παρελθόν θα προσφέρουν κοινωφελή εργασία. Σε συνεργασία με την Εισαγγελία Ανηλίκων ο ΟΔΗΚΟΙΠ θα υπογράψει μία προγραμματική σύμβαση προκειμένου να επιτευχθεί η πρόσληψη δύο παιδιών που θα δουλεύουν σε ελαφριά εργασία όπως εσωτερικοί κλητήρες ή χειριστές φωτοτυπικού μηχανήματος στο χώρου του Δήμου Χανίων» (Νέος Κήρυκας: ημερήσια εφημερίδα Χανίων, 30.07.08).

Ένα από τα σημαντικότερα αναμορφωτικά μέτρα της νέας νομοθεσίας είναι και η επιβολή φοίτησης σε σχολή επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Το μέτρο αυτό προωθεί την κοινωνική ένταξη του παιδιού/εφήβου. Το σύστημα όμως της επαγγελματικής εκπαίδευσης ή/και κατάρτισης έχει μεγάλες αδυναμίες στη χώρα μας.

Επιπλέον προβλέπεται η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής, η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων και η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής.

~Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου (Ν. 2298/95, ΦΕΚ 62 Α)

Είναι περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Φιλοξενεί τους ανηλίκους, οι οποίοι έχουν αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά ή αντιμετωπίζουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής, με σκοπό την αγωγή, κοινωνική στήριξη, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση.

Στο ίδρυμα εισάγονται άρρενες ανήλικοι στους οποίους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης σε κατάστημα αγωγής (άρθρ.122 παρ. Ιδ Π.Κ.) ή η τοποθέτηση αυτή επιβάλλεται ως περιοριστικός όρος (άρθρ 282 Κ.Π.Δ.). Επίσης εισάγονται ανήλικοι οι οποίοι διαβιώνουν σε κοινωνικό περιβάλλον ατόμων τα οποία τελούν καθ' έξη ή κατ' επάγγελμα αξιόποινες πράξεις.

Κατά το χρόνο παραμονής τους στο Ίδρυμα οι ανήλικοι φοιτούν σε σχολείο εντός ή εκτός του Καταστήματος, μετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και λαμβάνουν μέρος σε πολιτιστικές, ψυχαγωγικές ή αθλητικές δραστηριότητες.

Επίσης έχουν δυνατότητα να κάνουν χρήση άδειας δοκιμασίας ή άδειας για οικογενειακούς, εκπαιδευτικούς λόγους ή για λόγους υγείας.

Το ίδρυμα στελεχώνεται από διοικητικούς υπαλλήλους, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγο κλπ.

Φιλοξενεί μέχρι είκοσι πέντε ανηλίκους έλληνες και αλλοδαπούς.

Το ίδρυμα λειτουργεί στην πόλη του Βόλου.
Ταχ.Διεύθυνση-Τηλέφωνα-Τηλεομοιότυπο(ΦΑΞ)
Λ. Καζανάκι 2, 24210 65600/ 24210 60804
Ν. Ιωνία – Βόλος Τ.Κ. 384 46/ 24210 67490

Εφόσον ο ανήλικος πάσχει από ψυχική ασθένεια ή τελεί σε νοσηρή διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών ή από οργανική νόσο η κατάσταση που του δημιουργεί σωματική δυσλειτουργία ή του έχει γίνει έξη η χρήση οινοπνευματωδών ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις ή εμφανίζει ανώμαλη καθυστέρηση στην πνευματική και ηθική ανάπτυξη το δικαστήριο διατάσσει την επιβολή θεραπευτικών μέτρων, που συμπεριλαμβάνουν την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς, στους επιτρόπους ή στην ανάδοχη οικογένεια, την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε επιμελητές Ανηλίκων, την παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος από τον ανήλικο και την παραπομπή του ανηλίκου σε Θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα (έρευνα Καφασάρη, Βλάσση, Γερουκάλη).

Τα θεραπευτικά μέτρα διατάσσονται ύστερα από προηγούμενη διάγνωση και γνωμοδότηση από εξειδικευμένη μονάδα, ιατρών, ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών.

Αυτή η διάταξη του νόμου προϋποθέτει ότι στη χώρα μας υπάρχει η δυνατότητα εκπαίδευσης των επαγγελματιών ψυχικής υγείας (ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών, παιδοψυχιάτρων) σε θέματα ιατροδικαστικής παιδοψυχιατρικής (forensic child and adolescent psychiatry) τόσο στην αξιολόγηση όσο και στην εφαρμογή σύγχρονων θεραπευτικών προσεγγίσεων.

~ Ειδικά Θεραπευτικά Καταστήματα

Σημειώνεται ότι στον τομέα των Ειδικών Θεραπευτικών Καταστημάτων η Ελλάδα πρωτοτύπησε με την δημιουργία ανεξάρτητων κέντρων απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων.

Ειδικότερα:

Με το Νόμο 2721/99 (ΦΕΚ 112/3-6-99 τ.Α), ιδρύθηκε το Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων στον Ελεώνα Θηβών, ως ειδικό θεραπευτικό κατάστημα, σκοπός του οποίου είναι η θεραπευτική μεταχείριση τοξικομανών κρατουμένων για τη σωματική και ψυχική τους απεξάρτηση. Με τον ίδιο νόμο ιδρύθηκε και ένα δεύτερο κέντρο απεξάρτησης στο Δήμο Κασσάνδρας Χαλκιδικής.

Εξ' αυτών το πρώτο βρίσκεται στην περιοχή Ελεώνα Θηβών και έχει δυνατότητα να φιλοξενεί 250 τοξικομανείς κρατουμένους. Το δεύτερο κατασκευάζεται στο χώρο της Αγροτικής Φυλακής Κασσάνδρας, από την εταιρία «ΘΕΜΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ Α.Ε.» και οι κτιριακές τους εγκαταστάσεις βρίσκονται στο στάδιο της αποπεράτωσης, έχει δε τη δυνατότητα φιλοξενίας 360 τοξικομανών κρατουμένων.

Το πρόγραμμα του Κέντρου Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων (Κ.Α.Τ.Κ.) είναι στεγνό, εθελοντικό, πολυφασικό και διάρκειας δύο περίπου ετών, στοχεύει δε : α) στη σωματική και ψυχική απεξάρτηση, β) στην αποχή από την παραβατικότητα, γ) στην εκπαίδευση και κατάρτιση, δ) στην πρόληψη της υποτροπής και στην κοινωνική επανένταξη των συμμετεχόντων.

Η πρώτη φάση του προγράμματος- δίμηνης διάρκειας- είναι φάση προετοιμασίας και πραγματοποιείται στα κατά τόπους καταστήματα κράτησης τοξικομανών κρατουμένων.

Η δεύτερη φάση του προγράμματος πραγματοποιείται στο Κ.Α.Τ.Κ. Ελεώνα, το οποίο άρχισε ήδη να λειτουργεί και είναι διάρκειας 4 μηνών τουλάχιστον. Χαρακτηρίζεται ως μεταβατική και συνδυάζει τον σωφρονισμό με την θεραπεία, έχοντας ώς στόχο τη συνέχιση της κινητοποίησης για θεραπεία και η σταδιακή αλλαγή της ψυχολογικής στάσης και συμπεριφοράς του κρατουμένου από «φυλακισμένο» σε «θεραπευόμενο».

Στη συνέχεια ακολουθεί η τρίτη φάση, διάρκειας 12 τουλάχιστον μηνών, είναι η φάση της κοινωνικοποίησης και στοχεύει στην προώθηση και στην επανένταξη των θεραπευομένων στην κοινωνία. Η φάση αυτή πραγματοποιείται σε χώρους του Κ.Α.Τ.Κ. ή σε προστατευόμενα διαμερίσματα του Δημοσίου εκτός του Κ.ΑΤ.Κ. ή σε αγροτικές φυλακές.

Για την υλοποιήση του προγράμματος απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων, το Υπουργείο Δικαιοσύνης προσέλαβε, εκτός του διοικητικού και φυλακτικού προσωπικού, το αναγκαίο επιστημονικό προσωπικό (γιατρούς,

ψυχολόγους, κοινωνιολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς) και προέβη σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για την ασφαλή και αποδοτική λειτουργία του Κέντρου.

Από τις αρχές του Σεπτεμβρίου του 2004 έχουν ήδη μεταχθεί οι πρώτοι τοξικομανείς κρατούμενοι στο Κ.Α.Τ.Κ. Ελεώνα Θηβών, οι οποίοι επελέχθησαν βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που προβλέπονται από την υπ' αριθμό 13706/28-8-02 κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Υγείας και Πρόνοιας (ΦΕΚ 1154/02 τ.Β), με την οποία ρυθμίζεατι λεπτομερώς το Θεραπευτικό Πρόγραμμα, οι προυποθέσεις για την ένταξη των ενδιαφερομένων κρατουμένων σε αυτό και η εν γένει λειτουργία του Κέντρου.

Η ιδιότυπη ποινή του ποινικού σωφρονισμού, δηλαδή ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, μόνο κατ' εξαίρεση μπορεί να επιβάλλεται. Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται επακριβώς ο χρόνος παραμονής του ανηλίκου στο κατάστημα αυτό. Νέες ευνοϊκές διατάξεις ειδικά για ανηλίκους παραβάτες σε σχέση με τα ναρκωτικά αναφέρονται στο νέο νόμο, επιτρέπεται δε η άσκηση έφεσης σε κάθε περίπτωση καταδίκης ανηλίκου ανεξάρτητα από τη διάρκεια του περιορισμού του σε ειδικό κατάστημα κράτησης. Η προσωρινή κράτηση ανηλίκου κατηγορουμένου επιτρέπεται, εφόσον αυτός έχει συμπληρώσει το 13ο έτος της ηλικίας του (αντί του 12ου που ισχύει σήμερα) και μόνο εφόσον η πράξη για την οποία κατηγορείται επιφέρει ποινή κάθειρξης τουλάχιστον 10 ετών. Ορίζεται επιπλέον ότι η εκ μέρους του ανηλίκου αδυναμία παροχής της χρηματικής εγγύησης που του έχει επιβληθεί, δεν επιτρέπεται να οδηγήσει από μόνη της στην επιβολή προσωρινής κράτησης και στον εγκλεισμό του στις φυλακές. Η διάταξη αυτή χρήζει ιδιαίτερης προσοχής δεδομένου ότι ο αριθμός των προσωρινών ανήλικων κρατούμενων υπερέβαινε τον αριθμό των καταδικασθέντων κρατουμένων σε σωφρονιστικά καταστήματα (191 έναντι 108 το 1986). Αναμφισβήτητα ο καινούργιος νόμος εκσυγχρονίζει το θεσμικό πλαίσιο αντιμετώπισης της παραβατικότητας ανήλικων μεταφέροντας την έμφαση από την καταστολή και τον στιγματισμό στο, κατ' εξοχήν, ευρωπαϊκό δίκαιο κοινωνικής προστασίας. Ας σημειωθεί όμως ότι αυτή η καινούργια προσέγγιση στην αντιμετώπιση νεανικής παραβατικότητας απαιτεί τη συγκρότηση μιας ολοκληρωμένης, ιδρυματικής, αλλά και έξω-ιδρυματικής, υποδομής για τη μεταχείριση ανηλίκων με υπαρκτά ή εν δυνάμει προβλήματα κοινωνικής συμπεριφοράς (Γιαννοπούλου Ι., Γ., Τσομπανογλου Γ., Ο., Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Όμως, η επιτυχία ενός νομοθετήματος, σύμφωνα με τον καθηγητή Νέστωρ Κουράκη, δεν ανάγεται τόσο στην άρτια και εμπεριστατωμένη διαμόρφωσή του από τον νομοθέτη, όσο κυρίως στην πρόσφορη, κατά περίπτωση, ερμηνεία και εφαρμογή του. Τούτο εναπόκειται, βέβαια, έως ένα βαθμό, στη Νομολογία των Δικαστηρίων μας, καθώς και στην εύστοχη άσκηση των συναφών αρμοδιοτήτων από τις εισαγγελικές αρχές, που θα πρέπει να μελετήσουν ενδελεχώς τα νέα αναμορφωτικά μέτρα και τις δυνατότητες αποχής από την ποινική δίωξη, ώστε να αξιοποιήσουν προς το συμφέρον των ανηλίκων κάθε δυνατή πτυχή του νέου νόμου. Τα Ελληνικά Δικαστήρια διακατέχονται από πνεύμα επιείκειας προς τους ανηλίκους: Σύμφωνα, μάλιστα, με τα διαθέσιμα στοιχεία για το δικαστικό έτος 2001-2002, επί συνόλου

1.952 «καταδικασθέντων» ανηλίκων από το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών, αυτοί για τους οποίους διατάχθηκε η εισαγωγή σε ίδρυμα ανηλίκων ήσαν μόλις 16 (ποσοστό 0,8%) και αυτοί στους οποίους επιβλήθηκε ποινικός σωφρονισμός μόλις 79 (ποσοστό 4,0%), ενώ για τους άλλους «καταδικασθέντες» προτιμήθηκαν τα ηπιότερα (εξωιδρυματικά) αναμορφωτικά μέτρα της ανάθεσης της επιμέλειας σε γονείς κ.λπ. (58,5%) ή σε επιμελητές ανηλίκων (10,1%) και της επίπληξης (16,8%) (Κουράκης, Ν.).

Στην έρευνά για τις αποφάσεις που εξέδωσαν κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους 2007 το Μονομελές και το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων Αθηνών με εξαίρεση τις περιπτώσεις παραβάσεων ΚΟΚ και παράνομης εισόδου στη χώρα ώστε να αξιολογηθεί η μεταχείριση για σοβαρότερες πράξεις διαπιστώθηκαν τα εξής: το μέτρο της Επίπληξης επιβλήθηκε στο 47% των ανηλίκων που δικάστηκαν ενώ το μέτρο της Επιμέλειας Υπηρεσίας Επιμελητών στο 11% των ανηλίκων και στο 5% το μέτρο της Υπεύθυνης Επιμέλειας Γονέων. Από την άλλη, στο 4% των ανηλίκων επιβλήθηκε εγκλεισμός στο Ίδρυμα Αγωγής και στο 2% περιορισμός σε ΕΚΚΝ. Φυλάκιση επιβλήθηκε στο 5% καθώς είχαν συμπληρώσει το $18^{ο}$ έτος της ηλικίας τους. Τέλος, το 17% των ανηλίκων κρίθηκαν αθώοι, για το 2% έπαυσε οριστικά η ποινική δίωξη και 2% κρίθηκαν ατιμώρητοι. Είναι όμως χαρακτηριστικό ότι νέου τύπου αναμορφωτικά μέτρα (κοινωφελής εργασία, τοποθέτηση σε φιλοξενία) επιβλήθηκαν σε μόλις 4 ανηλίκους (Ζαγούρα, Π., 2007).

Κυρίαρχος τρόπος αντιμετώπισης από τα Δικαστήρια της νεανικής παραβατικότητας είναι η επιβολή αναμορφωτικών μέτρων σε 168 επί συνόλου 264 κατηγορουμένων (63,6%). Ειδικότερα, προηγείται το μέτρο της ανάθεσης του ανηλίκου στην Επιμέλεια της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, το οποίο επιβλήθηκε σε 80 (30,3% επί συνόλου 264 κατηγορουμένων) κατηγορουμένους. Ακολουθεί το μέτρο της Υπεύθυνης Επιμέλειας Γονέων, που εφαρμόσθηκε σε 67 (25,4%) κατηγορουμένους. Είκοσι ανήλικοι παραπέμφθηκαν στο Ίδρυμα Αγωγής Αρρένων Ανηλίκων στον Βόλο (7,6%), ενώ σε ένα μόνον ανήλικο (0,3%) εφαρμόσθηκε το μέτρο της επίπληξης. Σε τρεις περιπτώσεις επιβλήθηκε και χρηματική ικανοποίηση. Ποινικός σωφρονισμός (περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα) επιβλήθηκε σε 96 κατηγορουμένους (36,4% του συνόλου των 264), από τους οποίους οι 66 ήταν Αλβανοί (68,8%), ένας Γερμανός (1%) και 29 Έλληνες (30,2%) (Κουράκης, Ν.).

Ωστόσο, η ορθή ερμηνεία και εφαρμογή του νέου νόμου σχετίζεται και με το έργο δύο άλλων φορέων, που καλούνται συνήθως να προετοιμάζουν το έδαφος και *να γεφυρώνουν το χάσμα μεταξύ θεωρίας και πράξης*, δηλ. αφενός της Διοίκησης και αφετέρου της Επιστήμης. Ειδικότερα:

Είναι έργο των διοικητικών υπηρεσιών της Πολιτείας, και ιδίως του Υπουργείου Δικαιοσύνης, αλλά και της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων που υπάγεται σ' αυτό, να δημιουργήσουν σε συνεργασία μεταξύ τους την κατάλληλη υλικοτεχνική και οργανωτική υποδομή για την εφαρμογή των νέων αναμορφωτικών μέτρων.

Ωστόσο, η εφαρμογή του νόμου παρουσιάζει δυσχέρειες (Ελευθεροτυπία, 9-4-2005). Ο καινούριος νόμος (Ν. 3189/2003) εκσυγχρονίζει μεν το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης των ανήλικων παραβατών, απαιτεί δε για την εφαρμογή του την ύπαρξη μιας ολοκληρωμένης, τόσο ιδρυματικής όσο και εξωιδρυματικής, υποδομής. Οι υπηρεσίες υποστήριξης των παραβατικών νέων σήμερα στην Ελλάδα είναι είτε εξαιρετικά λίγες ή βρίσκονται σε πιλοτικό στάδιο ή στάδιο προαγγελιών.

Διαπιστώνεται ότι οι σχέσεις ανάμεσα στην ποινική δικαιοσύνη και τους κοινοτικούς φορείς και φορείς πρόνοιας είναι αποσπασματικές και διαμορφώνονται ευκαιριακά και άναρχα με αφορμή δικαστικά περιστατικά που φέρουν τον χαρακτήρα του κατεπείγοντος. Από την πλευρά τους οι φορείς αυτοί αποδεικνύονται επιφυλακτικοί να αναλάβουν περιστατικά πολυπροβληματικά και με αβέβαιη έκβαση για τα οποία μάλιστα τους ζητείται να φέρουν και αυξημένη τυπική και ουσιαστική ευθύνη (Ζαγούρα, Π., 2007).

Από την άλλη, μεταξύ της δικαιοσύνης και των φορέων αυτών δεν έχει αναπτυχθεί ένας κώδικας επικοινωνίας στη βάση κοινών προτεραιοτήτων και μεθοδολογίας. Έτσι, η υποχρεωτικότητα και ο κατασταλτικός αέρας που πνέει στο χώρο της δικαιοσύνης συγκρούεται συνεχώς με τις συναινετικές διαδικασίες στις οποίες βασίζονται οι εξωποινικές συμβουλευτικές παρεμβάσεις. Ακόμη περισσότερο, τα δύο αυτά συστήματα δεν έχουν δομηθεί με τρόπο που να λειτουργούν συμπληρωματικά με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται εκατέρωθεν ανταγωνισμός, έλλειψη εμπιστοσύνης και ματαίωση. Από την πλευρά τους, οι συντελεστές της ποινικής δικαιοσύνης επιδιώκουν και λαμβάνουν συχνότερα την πρωτοβουλία για την ανάπτυξη συνεργασιών, δυσκολεύονται όμως να καλλιεργήσουν έναν ισότιμο διάλογο και λειτουργούν συγκεντρωτικά καθώς φέρουν την κύρια νομική ευθύνη της εξέλιξης του ανηλίκου (Ζαγούρα, Π., 2007).

Η σύγχρονη πραγματικότητα απαιτεί:

- Την ανάπτυξη ενός δικτύου υπηρεσιών στην τοπική κοινότητα και σε συνεργασία με αυτήν που θα συντονίζονται από μια κεντρική υπηρεσία στην οποία θα συμμετέχουν τα αρμόδια υπουργεία (Δικαιοσύνης, Παιδείας, Υγείας). Είναι αξιοσημείωτο ότι έχουν αναπτυχθεί κάποιες πρωτοβουλίες αλλά αυτό που τις χαρακτηρίζει είναι ο κατακερματισμός, η έλλειψη συνεργασίας, η αποσπασματικότητα, η ασυνέχεια με αποτέλεσμα να μην κατορθώνεται μια ολοκληρωμένη θεραπευτική - αποκαταστασιακή λειτουργία. Σε μια τέτοια λογική θα μπορούσε να επιδιωχθεί η δημιουργία εξειδικευμένων μονάδων τοπικής εμβέλειας, το έργο των οποίων θα είναι η ανάπτυξη δικτύου πρωτοβουλιών με την συνεργασία όλων των τοπικών κυβερνητικών ή μη οργανισμών.
- Την βελτίωση συντονισμού των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και κοινωνικών φορέων.
- Την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.
- Την ανάπτυξη "Μονάδων Εκπαίδευσης" για την εφαρμογή θεραπευτικών προσεγγίσεων, για τις οποίες υπάρχουν επιστημονικά τεκμηριωμένες ενδείξεις για την αποτελεσματικότητά τους.
- Την ανάπτυξη μεθόδων αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών ή πρακτικών με τη χρήση δεικτών.
- Την ανάπτυξη δικτύου επισήμανσης και υποστήριξης "θυμάτων".

Προβλήματα παρατηρούνται σε όλους τους φορείς:

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει συνεργαστεί με εισαγγελείς και υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων και έχει ανταλλάξει απόψεις και πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου για τη νεανική παραβατικότητα, διαπιστώνοντας ότι παρά την πρόσφατη αναθεώρηση της νομοθεσίας (ν.3189/03) ώστε να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες διεθνείς τάσεις, οι υπάρχουσες υπηρεσίες εξακολουθούν να είναι ανεπαρκείς, υποστελεχωμένες και αδύναμες να εφαρμόσουν επαρκώς τα υποστηρικτικά και εναλλακτικά του εγκλεισμού μέτρα. Ειδικότερα:

Στα αστυνομικά τμήματα εφαρμόζεται ακόμη συχνά η άσκηση σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκων παραβατών του νόμου και δεν υπάρχουν κατάλληλοι χώροι κράτησης.

Δεν υπάρχει σαφής σχεδιασμός για την εφαρμογή των εξωιδρυματικών μέτρων μερικά από τα οποία απαιτούν την έκδοση σχετικών Υπουργικών Αποφάσεων εκτελεστικών του νόμου , όπως το μέτρο της κοινωφελούς εργασίας, όπου υπάρχει ασάφεια σχετικά με το καθεστώς ασφάλισης των τοποθετούμενων σε τέτοιους χώρους απασχόλησης.

Δεν υπάρχει σύστημα νομικής υπεράσπισης των ανηλίκων κατηγορουμένων

Δεν υπάρχουν εξειδικευμένοι χώροι τοποθέτησης νέων με ήπια παραβατικότητα εκτός σωφρονιστικών καταστημάτων. Το νομοσχέδιο για τις Μονάδες Μέριμνας Νέων που ετοιμάστηκε προ ετών και προέβλεπε τη λειτουργία τέτοιων μονάδων, δεν ψηφίστηκε ποτέ από τη Βουλή, με αποτέλεσμα να υφίσταται θεσμικό κενό και οι ανήλικοι αυτοί συχνά να τοποθετούνται σε προνοιακά ιδρύματα, με δυσκολίες προσαρμογής και φυσικές αρνητικές συνέπειες στη λειτουργία τους.

Το μοναδικό Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων στη χώρα (στο Βόλο) έχει αρκετά προβλήματα υποδομής ενώ ο εγκλεισμός των παιδιών σε αυτό συχνά συνεπάγεται την αποκοπή τους από την εκπαιδευτική ζωή. Μετά από επίσκεψη του Συνηγόρου του Παιδιού στο Ίδρυμα και προτροπή του προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης, έγιναν προσπάθειες ένταξης των φιλοξενούμενων σε παρακείμενα δημόσια σχολεία. Ζήτημα βέβαια γεννάται με εφήβους που τοποθετούνται στο ίδρυμα αυτό και αντιμετωπίζουν προβλήματα τοξικοεξάρτησης, καθώς δεν υπάρχει καμία εξειδικευμένη - θεραπευτική μονάδα στην οποία μπορούν να τοποθετηθούν χωρίς την θέλησή τους. Εξ ίσου πρόβλημα δημιουργούνται και όταν οι ανήλικοι χρήστες τοποθετούνται σε σωφρονιστικά καταστήματα που επίσης δεν διαθέτουν προγράμματα οργανωμένης αποτοξίνωσης και θεραπείας.

Τα Ειδικά Καταστήματα Κράτησης Νέων αγοριών (Αυλώνα, Κασσαβέτειας και Βόλου) λειτουργούν ακόμη με το μοντέλο της φυλακής και δεν προσφέρουν επαρκείς ευκαιρίες επαγγελματικής κατάρτισης και προετοιμασίας για την κοινωνική επανένταξη. Η λειτουργία των σχολείων στο ΕΚΚΝ Αυλώνα αποτελεί ένα θετικό στοιχείο και κίνητρο για τους κρατούμενους. Ωστόσο οι συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής σε αυτά τα σωφρονιστικά καταστήματα είναι ακόμη εξαιρετικά προβληματικές και η εν γένει παρακολούθηση και τήρηση της προστασίας των δικαιωμάτων των κρατουμένων αμφίβολη.

Προβληματικός είναι και ο χώρος κράτησης των ανηλίκων κοριτσιών που βρίσκεται μέσα στην γυναικεία φυλακή, αλλά και των βρεφών και μικρών παιδιών που διαμένουν μαζί με τις κρατούμενες μητέρες τους. Ο Συνήγορος του Παιδιού αφού επισκέφθηκε τους χώρους αυτούς και διαπίστωσε τις ιδιαίτερα προβληματικές συνθήκες υγιεινής και διαβίωσης, απέστειλε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης παρατηρήσεις και προτάσεις του, ιδίως εν όψει του προγραμματισμού μεταστέγασης των γυναικείων φυλακών. Όταν πληροφορήθηκε δε ότι οι υπό κατασκευή νέες

γυναικείες φυλακές ήταν επισκέψιμες, πραγματοποίησε επίσκεψη και αυτοψία στους χώρους και ακολούθως διατύπωσε παρατηρήσεις και προτάσεις του προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Δεν υπάρχουν εθνικά προγράμματα και χώροι φιλοξενίας για την επανένταξη των αποφυλακιζομένων εφήβων (Συνήγορος του παιδιού, 2007).

Στην Αθήνα το 2006 υπήρχαν μόνο 17 επιμελητές ανηλίκων (η πρόβλεψη είναι για 34 οργανικές θέσεις), που ασκούσαν την επιμέλεια 245 ανηλίκων. Το δυναμικό της υπηρεσίας επιμελητών ανηλίκων στη Θεσσαλονίκη έχει επίσης σοβαρές ελλείψεις, αφού 7 άτομα καλούνται να ασχοληθούν με 60 ή 70 υποθέσεις κάθε εβδομάδα. Αντίστοιχη είναι η κατάσταση στην περιφέρεια, είναι δε χαρακτηριστικό ότι 14 δικαστήρια ανηλίκων της χώρας (σε πρωτεύουσες νομών) παραμένουν χωρίς επιμελητή ανηλίκων.

Επίσης, ενώ υπάρχουν οι διατάξεις που προβλέπουν θεσμούς εξω-ιδρυματικής πρόληψης και αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας (κοινωφελής εργασία, ημιελεύθερη διαβίωση), στην πραγματικότητα οι ρυθμίσεις αυτές παραμένουν ανεφάρμοστες. Η εφαρμογή αυτών των εναλλακτικών μορφών ποινικής μεταχείρισης θα μείωνε τις –κατά κοινή πείρα- καταστρεπτικές συνέπειες του εγκλεισμού στην προσωπικότητα του ανήλικου. Από αυτή τη σκοπιά, το αίτημα για την κατάργηση των φυλακών ανηλίκων γίνεται ακόμα περισσότερο επίκαιρο (Παπαστεργίου, Β., 2008).

Υπάρχει, όμως, ένας ακόμη φορέας που βαρύνεται σε μεγάλο βαθμό με τη δημιουργία πρόσφορων προϋποθέσεων για την επιτυχή ερμηνεία και εφαρμογή του νέου νόμου. Και αυτός ο φορέας είναι η ίδια η *επιστημονική κοινότητα*, που οφείλει: Πρώτον, να δώσει μιαν ακριβή εικόνα ως προς την έκταση και τους λόγους της παραβατικότητας ανηλίκων στη χώρα μας (ακριβής δηλ. διάγνωση της κατάστασης, ώστε και η θεραπεία να είναι η προσήκουσα). Και δεύτερον, να εξηγήσει με στοιχεία την αποτελεσματικότητα των διαφόρων μέτρων που προτείνονται και από τη νέα νομοθεσία για εφαρμογή σε ανηλίκους, ώστε, ενόψει των στοιχείων αυτών, οι δικαστικοί και εισαγγελικοί λειτουργοί να επιλέγουν τα εκάστοτε προσφορότερα μέτρα (Κουράκης, Ν.).

Οι θεραπευτικές προσεγγίσεις που έχουν αξιολογηθεί και επιστημονικά τεκμηριωθεί ως αποτελεσματικές στη μείωση υποτροπής και στην αύξηση των κοινωνικών συμπεριφορών στηρίζονται στη συστημική προσέγγιση και είναι η λειτουργική θεραπεία οικογένειας (functional family therapy - FFT) και η πολυσυστημική θεραπεία (multisystemic therapy - MST). Επίσης, το βορειοαμερικανικό πρόγραμμα TFC (Treatment Foster Care) και το νορβηγικό πρόγραμμα «School bullying».

Η λειτουργική θεραπεία οικογένειας (FFT) στοχεύει στην αλλαγή συμπεριφοράς του ατόμου σε συνάρτηση με αλλαγές στις λειτουργίες της οικογένειας του και του ευρύτερου περιβάλλοντος. Αποβλέπει επίσης στην τροποποίηση των συνθηκών επικινδυνότητας και ενίσχυση των παραγόντων προστασίας ενώ προάγει τη γενίκευση, τη διατήρηση και την υποστήριξη των εφικτών (μακροχρονίως) αλλαγών που επιφέρει.

Η πολυσυστημική θεραπεία αποτελεί παράδειγμα καινοτόμου μοντέλου αποτελεσματικής παρέμβασης. Η προσέγγιση αυτή έχει αναπτυχθεί μέσα στα πλαίσια μιας προσπάθειας για ανεύρεση επιστημονικά έγκυρης και οικονομικά αποτελεσματικής θεραπείας στην κοινότητα, που να αποτελεί πρακτικά εφαρμόσιμη και βιώσιμη εναλλακτική λύση ως προς τις δαπανηρές αλλά και αναποτελεσματικές θεραπείες που έχουν εφαρμοστεί παραδοσιακά σε νέους με σοβαρή διαταραχή διαγωγής (ιδρυματική ή εξωιδρυματική φροντίδα). Η θεραπευτική αυτή προσέγγιση έχει χρηματοδοτηθεί από το Εθνικό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας των Η.Π.Α. (NIMH) και αναπτύχθηκε από τον Scott Henggeler. Οι βασικοί άξονες αυτού του προγράμματος περιγράφονται ως εξής: Πρώτον, το πρόγραμμα στοχεύει στη βελτίωση της ψυχοκοινωνικής λειτουργικότητας των νέων και των οικογενειών τους, έτσι ώστε η ανάγκη για την τοποθέτηση του νέου σε δομές εκτός οικογένειας να μειωθεί δραστικά. Προκειμένου να πετύχει το στόχο του το πρόγραμμα επιχειρεί να λάβει υπόψη τους γνωστούς αιτιολογικούς παράγοντες της παραβατικότητας τόσο σε εξατομικευμένο όσο και σε ολιστικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, η προσέγγιση επικεντρώνεται όχι μόνο στον έφηβο αλλά και στο οικογενειακό και στο ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον (σχολείο, γειτονιά, στήριξη στην κοινότητα, συνομήλικοι). Παράδειγμα αποτελούν οι παρεμβάσεις στην οικογένεια, οι οποίες επικεντρώνονται στην προώθηση της ικανότητας των γονέων να αναλάβουν το ρόλο της επίβλεψης/επιτήρησης και πειθαρχίας του νέου. Εδώ το πρόγραμμα αξιολογεί ποιοί παράγοντες παρεμποδίζουν την επιβολή πειθαρχίας από τους γονείς και δρα αναλόγως. Συχνά παρατηρείται ότι η έλλειψη κοινωνικής στήριξης, η ψυχιατρική διαταραχή του γονέα και η γονική χρήση οινοπνευματωδών ή άλλων εξαρτησιογόνων ουσιών αποτελούν εμπόδιο στην εφαρμογή του προγράμματος. Σε μια τέτοια περίπτωση προσφέρεται ατομική βοήθεια στους γονείς. Δεύτερον, βασικός στόχος του προγράμματος είναι η απομάκρυνση του εφήβου από τις υποπολιτισμικές ομάδες και η ανάπτυξη εναλλακτικών σχέσεων με "κοινωνικούς" συνομήλικους. Οι γονείς αποτελούν το κλειδί στην εκπλήρωση αυτού του στόχου. Τρίτον, παρεμβάσεις εκπαιδευτικής και επαγγελματικής κατάρτισης που έχουν ως στόχο την αύξηση της ικανότητας του νέου για μελλοντική εργασία και οικονομική αυτάρκεια.

Η διάρκεια του προγράμματος είναι τετράμηνη - σύνολο 60 ωρών με επικοινωνία επί καθημερινής βάσεως. Η βασική του φιλοσοφία είναι η προστασία και η διατήρηση της οικογενειακής συνοχής. Το πρόγραμμα στηρίζεται στη στενή συνεργασία των υπηρεσιών ψυχικής υγείας, της εκπαίδευσης, της κοινωνικής πρόνοιας και του νομικού συστήματος.

Η πολυσυστημική προσέγγιση ουσιαστικά προσδοκεί να αλλάξει την πραγματικότητα που περιβάλλει το νέο τροποποιώντας το άμεσο περιβάλλον του, οικογενειακό και ευρύτερο, έχοντας ως στόχο την βελτίωση της κοινωνικής του συμπεριφοράς. Η επιτυχία του προγράμματος επιφέρει βελτίωση οικογενειακών σχέσεων και σχέσεων με συνομήλικους, μείωση των προβλημάτων συμπεριφοράς και μείωση του αριθμού τοποθετήσεων του νέου σε δομές εκτός οικογένειας. Σε σύγκριση με τους νέους που τους επιβλήθηκε δικαστική επιμέλεια υπήρξαν λιγότερες υποτροπές (συλλήψεις) (Γιαννοπούλου Ι., Γ., Τσομπανογλου Γ., Ο., Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003).

Το βορειοαμερικανικό πρόγραμμα TFC (Treatment Foster Care) θεωρείται επίσης αποτελεσματικό. Στο πλαίσιο αυτού επιλέγεται προσεκτικά μια ανάδοχη

οικογένεια για να της εμπιστευθούν οι αρμόδιες υπηρεσίες έπειτα από κατάλληλη προετοιμασία τον παραβατικό ανήλικο, ενώ συγχρόνως ενισχύονται οι σχολικές και άλλες δεξιότητες του ανηλίκου (Κουράκης, Ν.).

Τέλος, το νορβηγικό πρόγραμμα «School bullying», που στοχεύει να παράσχει πληροφόρηση αλλά και συμβουλευτική υποστήριξη στην αντιμετώπιση από γονείς, δασκάλους και μαθητές των λεγομένων «παλικαράδων» του σχολείου, ανηλίκων, δηλ. που αρέσκονται να δημιουργούν συνεχώς φασαρίες, να επιτίθενται με βίαιο τρόπο στους συμμαθητές τους και να προκαλούν συμπλοκές. (Κουράκης, Ν.).

Χρήσιμο θα ήταν να μελετηθεί και στη χώρα μας η δυνατότητα εφαρμογής κάποιων από τα προγράμματα αυτά, προσαρμοσμένα βεβαίως στην ελληνική πραγματικότητα, ίσως και σε συνεργασία με τις αρμόδιες αλλοδαπές υπηρεσίες, αλλά και με λειτουργούντα ήδη στην Ελλάδα τοπικά συμβούλια πρόληψης της εγκληματικότητας (Κουράκης, Ν.).

ΟΙ ΦΥΛΑΚΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα διαθέτει έξι (6) Ειδικά Καταστήματα και Τμήματα Κράτησης Νέων: Το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα, το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Βόλου, το Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κασσαβέτειας, το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας (λειτουργεί ως πτέρυγα και υπό τη διεύθυνση του καταστήματος της Κασσαβέτειας), το Τμήμα Κράτησης Νέων στη Δικαστική Φυλακή Θεσσαλονίκης και το Τμήμα Κράτησης Νέων (κοριτσιών) στην Κεντρική Φυλακή Γυναικών Κορυδαλλού.

Σύμφωνα με το Σωφρονιστικό Κώδικα, οι νέοι μετεφηβικής ηλικίας επιτρέπεται να κρατηθούν και σε καταστήματα κράτησης ενηλίκων. Συγκεκριμένα, νεαρά άτομα άνω των 17 ετών επιτρέπεται να μετάγονται σε καταστήματα κράτησης ενηλίκων, αν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι. Λόγω του μικρού αριθμού των κρατουμένων κοριτσιών, δεν έχει δημιουργηθεί μέχρι σήμερα ένα ειδικό κατάστημα κράτησης νεανίδων, με αποτέλεσμα αυτές να κρατούνται στο κατάστημα κράτησης Γυναικών Κορυδαλλού, μαζί με τις μητέρες κρατούμενες.

Οι νεαροί κρατούμενοι επιτρέπεται να παραμείνουν στα ειδικά καταστήματα κράτησης νέων και μετά τη συμπλήρωση του 21ου έτους της ηλικίας τους, για λόγους όπως η ολοκλήρωση των σπουδών τους ή κάποιου προγράμματος επαγγελματικής κατάρτισης που ήδη παρακολουθούν. Για την περαιτέρω παραμονή τους στο ειδικό κατάστημα κράτησης νέων αποφασίζει η Κεντρική Επιτροπή Μεταγωγών ύστερα από θετική πρόταση του Συμβουλίου της Φυλακής (Τσιγκρής, Α., 2005).

Αποτελεί θλιβερή πραγματικότητα το γεγονός ότι το σωφρονιστικό σύστημα της χώρας μας ήταν παρατημένο στην τύχη του για πολλές δεκαετίες. Από τον Μάρτιο του 2004, το υπουργείο Δικαιοσύνης έχει ήδη εγκαινιάσει μια πολύπλευρη προσπάθεια να γίνουν οι φυλακές της χώρας κέντρα πραγματικού σωφρονισμού και όχι τιμωρίας. Σχολεία δεύτερης ευκαιρίας για όλους τους κρατούμενους –και όχι

εστίες διαφθοράς, όπως ήταν μέχρι σήμερα. Αναμορφωτήρια, με την ουσιαστική έννοια– όχι κολαστήρια.

Αναγκαία προϋπόθεση για τον εκσυγχρονισμό του σωφρονιστικού μας συστήματος είναι η εξυγίανσή του.

Στην προσπάθεια για τον εκσυγχρονισμό του σωφρονιστικού μας συστήματος, το υπουργείο Δικαιοσύνης προωθεί την αποσυμφόρηση των φυλακών με την κατασκευή έξι νέων Καταστημάτων Κράτησης σύγχρονων προδιαγραφών. Βρίσκονται, εξάλλου, σε εξέλιξη οι διαπραγματεύσεις, με τις κυβερνήσεις των γειτονικών μας κυρίως χωρών, για τη μεταφορά στα κράτη αυτά υπηκόων τους που σήμερα κρατούνται στις ελληνικές φυλακές, για έκτιση εκεί του υπολοίπου της ποινής τους. Σήμερα, το 42% των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές είναι αλλοδαποί. Με πρόσφατη Υπουργική Απόφαση ελαστικοποιήθηκαν τα κριτήρια μεταφοράς κρατουμένων στις αγροτικές φυλακές και προωθήθηκε ήδη νέα νομοθετική ρύθμιση για εξαγορά του υπολοίπου των ποινών των κρατουμένων για πλημμελήματα.

Στρατηγικής σημασίας επιλογή του υπουργείου Δικαιοσύνης αποτελεί και ο διαχωρισμός των κρατουμένων κατά ομοειδείς κατηγορίες με βάση το αδίκημα και την ποινή που εκτίουν. Στο πλαίσιο αυτό, έγινε ήδη πράξη ο διαχωρισμός των κρατουμένων στα περισσότερα καταστήματα κράτησης της χώρας. Ο διαχωρισμός των κρατουμένων άρχισε να υλοποιείται σταδιακά, από τον Απρίλιο του 2004, με κριτήρια την ηλικία, το είδος του αδικήματος και το μέγεθος της ποινής που εκτίουν. Και βέβαια, γίνεται διαχωρισμός των υποδίκων από τους καταδίκους. Είναι πράγματι η πρώτη φορά που αποτολμάται κάτι τέτοιο, παρά το γεγονός ότι ο διαχωρισμός των κρατουμένων επιβάλλεται από τον Σωφρονιστικό Κώδικα.

Η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση των κρατουμένων αποτελεί για το υπουργείο Δικαιοσύνης θεμελιώδη προϋπόθεση σωφρονισμού και ομαλής επανένταξης στην κοινωνία. Στο πλαίσιο των νέων στόχων της σωφρονιστικής πολιτικής, δρομολογήθηκε η εφαρμογή επιδοτούμενων -από το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο- προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης σε 24 καταστήματα κράτησης, σύμφωνα με τις τρέχουσες ανάγκες της αγοράς εργασίας και τις δυνατότητες υλοποίησής τους με βάση τις υπάρχουσες σ' αυτά υποδομές (Τσιγκρής, Α., 2005).

Ποιος ο πληθυσμός των φυλακών;

Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης (στοιχεία της 2/5/2008), ο πληθυσμός των φυλακών ανηλίκων (σωφρονιστικά και θεραπευτικά καταστήματα και ιδρύματα αρωγής) ανέρχεται αυτή τη στιγμή σε 438 άτομα. Από αυτούς οι 329 κρατούνται στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι ο αριθμός αυτός περιλαμβάνει τόσο τους ανήλικους όσο και τους «μετέφηβους», δηλαδή νέους ηλικίας έως 21 ετών. Οι ανήλικοι κρατούμενοι (κάτω των 18 ετών) είναι 60.

Ωστόσο, θα πρέπει να δεχθούμε ότι ο αριθμός των κρατουμένων ανήλικων αποτελεί μια θετική εξαίρεση στον υπερπληθυσμό των ελληνικών φυλακών. Είναι προφανές ότι τα δικαστήρια ανηλίκων αντιμετωπίζουν την ποινή του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα ως ένα είδος έσχατου μέσου και δεν κάνουν κατάχρηση της δυνατότητας επιβολής της ποινής αυτής. Από την άλλη πλευρά, η κοινωνική γεωγραφία των κρατουμένων αποκαλύπτει μια μεροληψία σε βάρος των αλλοδαπών και γενικότερα των ανήλικων που προέρχονται από τα κατώτερα κοινωνικά

στρώματα. Συγκεκριμένα, από τους 329 κρατούμενους των φυλακών του Αυλώνα, οι 219 είναι αλλοδαποί. Το ποσοστό είναι 66,5% και οπωσδήποτε δε δικαιολογείται από την αναλογία των αλλοδαπών στο γενικό πληθυσμό. Αντίστοιχα 73% είναι το ποσοστό των αλλοδαπών μεταξύ των υπόδικων ανήλικων κρατούμενων. Καθίσταται προφανές ότι η ποινή του ποινικού σωφρονισμού επιβάλλεται σε ένα βαθμό στους ανήλικους αλλοδαπούς όχι μόνο για αυτό που έπραξαν αλλά και για αυτό που είναι (Παπαστεργίου, Β., 2008).

Ανήλικοι σε κρατητήρια – ανήλικοι υπό απέλαση

Μία σημαντική κατηγορία ανήλικων κρατουμένων είναι εκείνοι που δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ποινικού δικαίου, αλλά του δικαίου αλλοδαπών. Μιλάμε για εκείνους του ανήλικους που –αλλοδαποί όντες- συλλαμβάνονται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Ν.3386/05 περί παράνομης εισόδου και παραμονής αλλοδαπών και στη συνέχεια κρατούνται προς απέλαση κατ' εφαρμογή των σχετικών διοικητικών αποφάσεων. Δεν είναι εύκολο να έχουμε αριθμό των ανήλικων κρατούμενων υπό το παραπάνω καθεστώς λόγω της ρευστότητας του αριθμού των υπό απέλαση διοικητικά κρατουμένων.

Η κράτηση ανήλικων χωρίς δικαστική απόφαση αποτελεί σημαντική απόκλιση από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που η Ελλάδα έχει κυρώσει με το νόμο 2101/1992. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 37 εδ. β΄ της Σύμβασης, «... η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας». Εν προκειμένω, η κράτηση του ανηλίκου ενόψει της απέλασής του είναι προφανές ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ως έσχατο αλλά ως πρώτο –και εύκολο– μέτρο, καθώς ο υπό απέλαση ανήλικος δεν έχει διαπράξει καμία άλλη αξιόποινη πράξη πέραν της παράνομης εισόδου και παραμονής στη χώρα, για την οποία συνήθως ο ίδιος δεν ευθύνεται. Η πρακτική αυτή εκθέτει τη χώρα μας, που θα όφειλε, σύμφωνα με την πιο πάνω διάταξη σε συνδυασμό με το άρθρο 6 του ελληνικού Συντάγματος, να λαμβάνει όλα τα αναγκαία εναλλακτικά μέτρα προς αποφυγή της κράτησης του ανηλίκου. Η παραβίαση των δικαιωμάτων των ανηλίκων εν προκειμένω εντείνεται από τις γνωστές συνθήκες κράτησης που επικρατούν στα κρατητήρια των αστυνομικών τμημάτων και της διεύθυνσης αλλοδαπών.

Αντίστοιχο προς το παραπάνω είναι και το ζήτημα της απέλασης ασυνόδευτων ανηλίκων, δηλαδή των ανηλίκων οι οποίοι βρίσκονται στην Ελλάδα και δεν τυγχάνουν προστασίας από κανέναν ενήλικο που είναι νομικά υπεύθυνος για αυτούς. Η Ελλάδα πραγματοποιεί τέτοιες απελάσεις παρά το γεγονός ότι θα όφειλε με βάση τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού να παρέχει ειδική προστασία και βοήθεια στους ασυνόδευτους ανήλικους (Παπαστεργίου, Β., 2008).

Μετασωφρονιστική Μέριμνα

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, με τις αρμόδιες υπηρεσίες του (α) Δ/νση Σωφρονιστικής Αγωγής Ενηλίκων-Τμήμα Επαγγελματικής Καρτάτισης, Οργάνωσης της Εργασίας Κρατουμένων και Κοινωνικής Επανένταξης Αποφυλακιζομένων και β) Κοινωνικές Υπηρεσίες των Καταστημάτων Κράτησης, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μέσω του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), εφαρμόζει προγράμματα επιδότησης νέων θέσεων εργασίας και νέων ελεύθερων επαγγελματιών σε

αποφυλακιζόμενα άτομα και νεαρά παραβατικά άτομα ή νεαρά άτομα που βρίκονται σε κοινωνικό κίνδυνο.

Δικαιολογητικά υπαγωγής στο πρόγραμμα επιδότησης :

Τα ενδιαφερόμενα άτομα για να υπαχθούν στα προγράμματα αυτά πρέπει να υποβάλλουν στην αρμόδια υπηρεσία του ΟΑΕΔ της κατοικίας τους τα εξής δικαιολογητικά:

α) Τα αποφυλακισμένα άτομα

- Αποφυλακιστήριο με χρονολογία αποφυλάκισης από 01-01-2000 και μετά.

- Εισηγητική Έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας ή του Δ/ντή του Σωφρονιστικού καταστήματος, ότι το άτομο προτείνεται να μπεί στο πρόγραμμα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ

Επισημαίνεται ότι :
Τα άτομα που θα υπαχθούν σε αυτά τα προγράμματαν πρέπει να έχουν εκτίσει ποινή συνεχή φυλάκισης 6 μηνών, τουλάχιστον.
Τα αποφυλακισμένα άτομα, των οποίων ο λόγος φυλάκισης σχετίζεται με παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών δεν υπάγονται στο πρόγραμμα.

β) Τα νεαρά παραβατικά άτομα (που τους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικός σωφρονιστικός κανόνας) ή τα νεαρά άτομα που βρίσκονται σε κοινωνικό κίνδυνο :

- Εισηγητική Έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Ειδικού Καταστήματος Κράτησης ή Ιδρύματος Αγωγής ή Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων, Δήμου ή άλλου αρμόδιου φορέα κοινωνικής παρέμβασης (Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας, Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας) ή του «Χαμόγελου του Παιδιού», ή των Χωριών SOS κ.λ.π., με πρόταση εισαγωγής στο πρόγραμμα επιδότησης του ΟΑΕΔ.

- Άδεια εργασίας για τις περιπτώσεις που προβλέπεται.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οι ανήλικοι αντιμετωπίζονται στην εποχή μας μ' ένα ξεχωριστό δίκαιο και όχι με βάση τις γενικές ρυθμίσεις που ισχύουν για τους ενήλικες εγκληματίες. Το δίκαιο αυτό, που ονομάζεται «ποινικό δίκαιο ανηλίκων» (juvenile justice), έχει πλέον αποκτήσει τις δικές του αρχές, σκοπούς και χαρακτήρα (Μπακιρλή Ε., 2006).

Αφενός αποβλέπει στη διαπαιδαγώγηση του ανηλίκου και την αποτροπή τέλεσης εκ μέρους του νέων αδικημάτων και όχι στην τιμώρησή του ή την ανταπόδοση του διαπραχθέντος αδίκου, ενώ αφετέρου, τα χρησιμοποιούμενα μέσα για την εκπλήρωση των σκοπών του, δεν έχουν πολλές φορές αμιγώς ποινικό

χαρακτήρα, ιδίως μάλιστα όταν ο ανήλικος δεν έχει τελέσει ακόμη κάποια αξιόποινη πράξη. Γι' αυτό άλλωστε ορισμένοι συγγραφείς διακρίνουν ανάμεσα σε δίκαιο ανηλίκων με ευρεία έννοια (πρόκειται για το σύνολο των κανόνων δικαίου που ασχολούνται με τους ανηλίκους) και σε δίκαιο ανηλίκων με στενή έννοια, το οποίο διακρίνεται περαιτέρω σε ποινικό δίκαιο ανηλίκων (γι' αυτούς που έχουν παραβεί το νόμο) και σε δίκαιο πρόνοιας ανηλίκων (για όσους έχουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής και διατρέχουν άμεσο κίνδυνο να παραβούν τον ποινικό νόμο).

Τελευταία, επιδιώκεται διεθνώς και εν μέρει έχει επιτευχθεί στον ευρωπαϊκό χώρο, η μεταρρύθμιση του ποινικού δικαίου των ανηλίκων. Ο κοινός παρανομαστής στις νομοθετικές τροποποιήσεις ή στα μεταρρυθμιστικά σχέδια των κρατών μελών, ενισχύθηκε από την ανάγκη πολλών χωρών να εναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους με τους διεθνείς κανόνες και συγκεκριμένα τους «Ελάχιστους ή Στοιχειώδεις Κανόνες για την Απονομή της Δικαιοσύνης σε Ανηλίκους» ή «Κανόνες του Πεκίνου» (the Beijing Rules) του 1985 και τη «Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού» του Ο.Η.Ε. του 1989. Κάτι το οποίο ακολούθησε και η χώρα μας από το 2001 και μετά, με την εισαγωγή πλήθους αναμορφωτικών μέτρων. Τις τελευταίες δεκαετίες πάντως, φαίνεται να επικρατεί διεθνώς συμφωνία όσον αφορά τις στρατηγικές αντιμετώπισης της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων, με τη χρήση εναλλακτικών ποινών, της αποεγκληματοποίησης, της αποφυγής εγκλεισμού σε ιδρύματα και της δίκαιης δίκης (Μπακιρλή Ε., 2006).

Ως ο πλέον κατάλληλος τρόπος νομοθετικής αντιμετώπισης, θεωρείται σήμερα η απεγκληματοποίηση: ο αποχαρακτηρισμός δηλαδή πράξεων όπως οι προπαραβατικές συμπεριφορές ή τα αδικήματα ήσσονος σημασίας, η αποποινικοποίηση: η κατάργηση της ποινής για την μεγάλη πλειοψηφία των εγκλημάτων και η αντικατάστασή της με μέτρα διαπαιδαγώγησης και επανένταξης, η αποδικαστηριοποίηση: η μετάθεση του έργου απονομής δικαιοσύνης από τα δικαστήρια σε κοινωνικούς μεσολαβητές οι οποίοι ανάλογα με το είδος της παραβατικής συμπεριφοράς μπορούν να είναι σχολικές επιτροπές (δασκάλων, μαθητών και γονέων), σύλλογοι σε επίπεδο γειτονιάς ή τοπικής κοινωνίας (π.χ. Κοινοτικός Διαμεσολαβητής), κοινωνικοί λειτουργοί κτλ. και η αποϊδρυματοποίηση: η αποτροπή της ποινής εγκλεισμού σε σωφρονιστικά ή αναμορφωτικά ιδρύματα. (Ψήφισμα της Ευρώπης, 2007).

Επίσης, βαρύτητα δίνεται και στην ανάγκη της κοινωνικής επανένταξης των παραβατικών νέων.

Η ποινική διαδικασία (έστω και με την παιδαγωγική της μορφή) στην καλύτερη περίπτωση δεν επαρκεί, ενώ στην χειρότερη δεν θεωρείται κατάλληλη για την επανένταξη και ομαλή επανενσωμάτωση του ανήλικου παραβάτη στο κοινωνικό σύνολο της οικογένειας, του σχολείου ή του περιβάλλοντος, το οποίο ο ανήλικος με την συμπεριφορά του προσπάθησε να απορρίψει.

Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του ανήλικου στο άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον και της αίσθησης ότι ανήκει σε αυτό, αποτελεί το σημαντικότερο μέσο εξόδου του από την παραβατικότητα. Κι αυτό δεν επιτυγχάνεται με ποινές και μέτρα κυρωτικά, αλλά με την ένταξή του σε όλες τις πτυχές και τις δράσεις της κοινωνικού περίγυρού του: την διασφάλιση της εκπαίδευσης του, την ομαλή ένταξη του στην αγορά εργασίας, την προστασία του δικαιώματος αυτοέκφρασης και ενεργού συμμετοχής σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε τοπικό

και εθνικό επίπεδο, την δυνατότητα δημιουργικής ενασχόλησης και ψυχαγωγίας του (Ψήφισμα της Ευρώπης, 2007).

ΗΠΑ

Κι ενώ στην Ευρώπη γίνονται προσπάθειες ομογενοποίησης του ποινικού δικαίου ανηλίκων, στις Η.Π.Α., τη γενέτειρα του πρώτου στον κόσμο δικαστηρίου ανηλίκων, παρατηρούνται αντιφατικές εξελίξεις. Δηλαδή, αφενός προσπάθειες αποϊδρυματοποίησης και αποεγκληματοποίησης των παραβάσεων status (των ειδικών ποινικών αδικημάτων τα οποία δεν ισχύουν για τους ενήλικες), αφετέρου αυστηρή αντιμετώπιση απέναντι στα εγκλήματα βίας.

Η πολιτική των "Three Strikes" δηλ. οι δράστες βίαιων εγκλημάτων μετά την τέλεση της τρίτης πράξης βίας καταδικάζονται υποχρεωτικά σε ισόβια στέρηση της ελευθερίας χωρίς τη δυνατότητα κάποτε να απολυθούν, η λειτουργία των "Boot Camps", δηλαδή ενός σκληρού καθεστώτος στις φυλακές για νεαρούς δράστες που εκτίουν μικρής διάρκειας ποινές (shock incarceration), καθώς και η αυξανόμενη εκδίκαση των υποθέσεων με ανήλικους παραβάτες από τα κοινά ποινικά δικαστήρια (και κατ' επέκταση η επιβολή της ποινής της φυλάκισης), αποτελούν μερικά μόνο παραδείγματα, της Αμερικανικής αντεγκληματικής πολιτικής (Μπακιρλή Ε., 2006).

Από την άλλη πλευρά, ολοένα και περισσότερο γίνεται αποδεκτή τις τελευταίες δεκαετίες, η ιδέα της αντιμετώπισης της εγκληματικότητας στον τόπο στον οποίο δημιουργείται, με τη βοήθεια των ανθρώπων οι οποίοι πλήττονται από αυτήν. Η κοινοτική πρόληψη θεωρείται ότι μπορεί να ενισχύσει τους κοινωνικούς δεσμούς στη σύγχρονη εποχή και έτσι να μειώσει τη διάπραξη αδικημάτων και ταυτόχρονα τον φόβο του εγκλήματος.

Οι πολιτικές που αξιοποιούν το ρόλο της κοινότητας στον έλεγχο της εγκληματικότητας και ιδιαιτέρως της νεανικής, ανάγονται στην οικολογική προσέγγιση της εγκληματικότητας, με το Chicago Area Project (CAP) των Shaw και McKay, που εγκαινιάστηκε το 1932. Αφού η κοινωνική αποδιοργάνωση, χαρακτήριζε τις περιοχές με τα υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας, η κοινωνική οργάνωση των περιοχών αυτών θα αποτελούσε τη λύση. Εφαρμόστηκε αρχικά σε έξι περιοχές του Σικάγο και περιλάμβανε ποικίλα προγράμματα αναβάθμισης της υποδομής τους και ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των κατοίκων της κοινότητας.

Αν και έχει αμφισβητηθεί η επιτυχία της κοινοτικής πρόληψης να μειώσει τη σοβαρή και βίαιη εγκληματικότητα, θα λέγαμε πως η αντιμετώπιση των νεαρών παραβατών ή των ευρισκομένων σε κίνδυνο νέων μέσα στην κοινότητα, εκεί δηλαδή όπου εκδηλώνεται το πρόβλημα, αποτελεί μία σωστή κατεύθυνση προς την οποία θα μπορούσε να στραφεί μια ορθολογική αντεγκληματική πολιτική στο πεδίο των ανηλίκων (Μπακιρλή Ε., 2006).

Πριν από μια εκατονταετία περίπου, το σύστημα δικαιοσύνης στις ΗΠΑ απαιτούσε την ίδια διαχείρηση τόσο για τους ενήλικες όσο και για τα παιδιά, όταν αυτά διέπρατταν κάποιο αδίκημα. Ακόμη και παιδιά 7 μόλις ετών, καταδικάζονταν σε θάνατο (Taylor, et al., 2002).

Στην δεκαετία του 1800, τα παιδιά θεωρούνταν ως περιουσία για τους γονείς και συχνά πωλούνταν σε πλούσιους ανθρώπους ενώ έμπαιναν στον χώρο εργασίας σε πολύ μικρές ηλικίες.

Κατά την περίοδο αυτή, μια ομάδα γυναικών γνωστές ως «child savers» κατάφεραν να επηρεάσουν στον σχεδιασμό μιας πολιτικής που συμπεριφερόταν στα παραβατικά παιδιά με έναν διαφορετικό τρόπο από τους ενήλικες παραβάτες. Αποτέλεσμα ήταν να γεννηθεί το 1899 το σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων. Η παιδική εργασία, η κακοποίηση των παιδιών, η παρενόχλησή τους, και άλλα θέματα που αφορούσαν στους ανήλικους, αναθεωρήθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (practice notes - for north carolina's child welfare social workers - from the N.C. division of social services and the family and children's resource program, Vol. 12, No. 4, August 2007).

Η βασική υπόθεση που οδήγησε στη δημιουργία ενός ειδικού συστήματος δικαιοσύνης για τους ανήλικους ήταν ότι, έναντι ενός ενήλικου, ένα παιδί είναι λιγότερο ώριμο και επομένως λιγότερο συνειδητοποιημένο ως προς τις προθέσεις του κατά τη διάπραξη ενός εγκλήματος. Λόγω της περιορισμένης ευθύνης χάριν της ηλικίας τους, θεωρήθηκε ότι τα παιδιά θα μπορούσαν να αποκατασταθούν ευκολότερα. Αυτό αναφέρεται συχνά ως **παραδοσιακό πρότυπο** της δικαιοσύνης ανηλίκων. Κάτω από αυτό το πρότυπο θεωρήθηκε ότι τα συμφέροντα του παιδιού ήταν πάντα κυρίαρχα και ότι η θεραπεία, η σωστή μεταχείρηση και η αποκατάσταση θα μπορούσαν να αποτρέψουν την περαιτέρω εγκληματικότητα.

Περίπου το 1960, ένας άλλος τρόπος οπτικής για τους ανήλικους εγκληματίες προέκυψε και περισσότερες ομοιότητες στο ενήλικο ποινικό δικαστικό σύστημα εισήχθησαν. Τα παιδιά, δεν αντιμετωπίζονταν πια ως ιδιοκτησία, αντίθετα θεωρήθηκε πως έχουν δικαιώματα και πως αξίζουν μια "δίκαιη διαδικασία αντιμετώπισης και χειρισμού." Είχαν τώρα το δικαίωμα να συμβουλευτούν δικηγόρο, να ασκήσουν κριτική στις κατηγορίες και να τις αρνηθούν, να έρθουν κατ' αντιπαράσταση με τους μάρτυρες και να ζητήσουν την επανεξέτασή τους ή ακόμα και να παραμείνουν σιωπηλοί. Κάτω από αυτό το **πρότυπο διαδικασίας** δικαιοσύνης ανηλίκων θεωρήθηκε ότι τα συμφέροντα του παιδιού πρέπει να επιδιωχθούν παρέχοντας τη θεμελιώδη δικαιοσύνη και την κατάλληλη διαδικασία.

Στις αρχές της δεκαετίας του '80, η λογική του συστήματος δικαιοσύνης ανηλίκων άλλαξε πάλι. Κάτω από το τρέχον **σωφρονιστικό πρότυπο** η εστίαση είναι μεγαλύτερη στα συμφέροντα της κοινωνίας παρά στα συμφέροντα του παιδιού. Όσο πιο σοβαρό το έγκλημα, τόσο περισσότερο η κοινωνία πρέπει να προστατευθεί από τον ένοχο. Αυτό περισσότερο ευθυγραμμίζεται με το ενήλικο ποινικό δικαστικό σύστημα. Η συγκεκριμένη προσέγγιση στη δικαιοσύνη ανηλίκων προσπαθεί να αποτρέψει, να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές παραβάσεις, με το να τιμωρεί την νεολαία, να προσπαθεί να την απομακρύνει από την κοινωνία και να την θεωρεί απόλυτα υπεύθυνη για τις πράξεις της (practice notes - for north carolina's child welfare social workers - from the N.C. division of social services and the family and children's resource program, Vol. 12, No. 4, August 2007).

ΒΟΡΕΙΑ ΚΑΡΟΛΙΝΑ

Στη βόρεια Καρολίνα το σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων λαμβάνει γνώση, ειδοποιείται για τις παραβάσεις των ανηλίκων από τους γονείς, τις κοινωνικές υπηρεσίες, ή την επιβολή του νόμου.

Νεανική παραβατικότητα είναι οποιαδήποτε συμπεριφορά απαγορεύεται από το νόμο που αφορά στους ανηλίκους και περιλαμβάνει από την κατανάλωση αλκοόλ μέχρι και την διάπραξη φόνου. Αυτές οι παραβάσεις εμπίπτουν σε δύο κατηγορίες: εγκληματικότητα και κατάσταση του ατόμου, ιδιότητά του στην κοινωνία. **Εγκληματική πράξη** είναι οποιαδήποτε πράξη, θα αποτελούσε έγκλημα και όταν θα πραγματοποιείτο από έναν ενήλικο. **Παράβαση κατάστασης** είναι μια πράξη που δεν θα θεωρείτο έγκλημα εάν είχε διαπραχθεί από έναν ενήλικο, αλλά που είναι απαγορευμένη στα παιδιά. Παραδείγματος χάριν, η παραβίαση της απαγόρευσης της κυκλοφορίας μετά από κάποια ώρα, η φυγή από το σπίτι χωρίς την άδεια του γονέα, το σκασιαρχείο από το σχολείο, η ανήλικη κατανάλωση αλκοόλ και το κάπνισμα είναι όλες οι παραβάσεις κατάστασης. Ένας νέος μπορεί επίσης να θεωρηθεί *απείθαρχος* εάν κρίνεται από τον δικαστή ως αδιόρθωτος ή ασυγκράτητος, αχαλίνωτος.

Επίσης θα πρέπει να γίνουν γνωστά τα παρακάτω:

Ένα παιδί θα πρέπει να είναι 6 ετών στη Βόρεια Καρολίνα για να κριθεί από το σύστημα δικαιοσύνης ανηλίκων.

Το δικαϊκό σύστημα της Βόρειας Καρολίνας δεν επιτρέπει δίκες ενώπιον ορκωτού δικαστηρίου σε περιπτώσεις ανήλικης παραβατικότητας.

Ένα παιδί 16 ετών και πάνω, αυτόματα οδηγείται στο δικαστήριο που αναφέρεται και αποφασίζει για τους ενήλικες και υπόκειται στις ίδιες ποινές με τους ενήλικες εκτός από εκείνη του θανάτου.

Αν το αδίκημα είναι πολύ σοβαρό και άγριο, τότε το δικαστήριο μπορεί να ζητήσει ένα παιδί μόλις 13 ετών να κριθεί από το δικαστήριο που αναφέρεται και αποφασίζει για τους ενήλικους παραβάτες (practice notes - for north carolina's child welfare social workers - from the N.C. division of social services and the family and children's resource program, Vol. 12, No. 4, August 2007).

ΚΕΜΠΕΚ

Η περίπτωση της επαρχίας του Κεμπέκ στον Καναδά, φαίνεται να έχει καταφέρει να αντιμετωπίσει, μέσα από τους νόμους και την πολιτική που εφαρμόζει, πολλά από τα προβλήματα και τα κενά που εμφανίζονται στην χάραξη πολιτικών άλλων χωρών. Το πνεύμα του νόμου που λειτουργεί στο Κεμπέκ είναι να ενθαρρύνει τους νέους να αναγνωρίσουν τις συνέπειες των πράξεών τους και να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Η εφαρμογή των διαφόρων μέτρων ανατίθεται στο πολύ οργανωμένο δίκτυο της Διεύθυνσης προστασίας της Νεότητας όπως λειτουργεί ήδη από το 1979 (Αρτινοπούλου, Β. – Μαγγανάς, Α., 1996, 135-137).

Σύμφωνα με τη νομοθεσία που ισχύει στο Κεμπέκ από την 1-1-1979, αρμόδιο για κάποιο κρούσμα παραβατικότητας ανηλίκων, δεν είναι το δικαστήριο ανηλίκων αλλά το Κέντρο Κοινωνικών Υπηρεσιών που συγκροτείται από τον Διευθυντή Προστασίας της Νεότητας, την Επιτροπή Προστασίας της Νεότητας και τον Δικαστή Ανηλίκων. Η υπόθεση παραπέμπεται στο Διευθυντή Προστασίας της Νεότητας. Αυτός διατάσσει την διενέργεια κοινωνικής έρευνας ενώ συγχρόνως, παραπέμπει την υπόθεση σε μια διμελή υποεπιτροπή που αποτελείται από ένα κοινωνικό λειτουργό κι έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Αυτή η υποεπιτροπή μπορεί είτε να θέσει την υπόθεση στο αρχείο, είτε να προτείνει κάποιο μέτρο αποδεκτό τόσο από το παιδί όσο και από τους γονείς του, είτε να παραπέμψει το θέμα στο Δικαστήριο

Ανηλίκων. Η υπόθεση παραπέμπεται στην Επιτροπή Προστασίας της Νεότητας, στην περίπτωση που τα μέλη της υποεπιτροπής διαφωνήσουν μεταξύ τους. Η Επιτροπή έχει τις ίδιες ακριβώς εναλλακτικές για το θέμα του ανηλίκου. Σε όλες τις περιπτώσεις, υπεύθυνος για την εκτέλεση της απόφασης είναι ο εκπρόσωπος της Διεύθυνσης προστασίας της Νεότητας. Αν ο νέος δεν συμμορφώνεται με την απόφαση, τελεί ένα νέο αδίκημα που επισύρει αυστηρότερες κυρώσεις.

Ο νέος έχει και αυτός δικαιώματα, όπως το δικαίωμα να αρνηθεί την ενοχή του, να ενημερωθεί για τη διαδικασία, να ζητήσει δικηγόρο. Οι γονείς επίσης, παραμένουν οι πρώτοι υπεύθυνοι και αναλαμβάνουν την επιτήρηση και φύλαξη του νέου, εκτός αν υπάρχει σοβαρή αντένδειξη. Τέλος, η κοινωνία αναλαμβάνει μέτρα που οδηγούν τον νέο στη συνειδητοποίηση της βλάβης που προξένησε από την πράξη του και τον ωθούν στην επανόρθωσή της (Φαρσεδάκης, Ιακ., σελ 150, 1985).

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

ΕΡΕΥΝΑ

Ζητούμενο της έρευνας ήταν να βρεθούν τα μέτρα πρόληψης που χρησιμοποιούνται σήμερα στα σχολεία της χώρας μας καθώς και ο σκοπός που φαίνεται αυτά να εξυπηρετούν. Η έρευνα διεξήχθη μέσα στον Μάϊο και το πρώτο δεκαήμερο του Ιουνίου του 2008, όπου τα σχολεία είχαν ξεκινήσει και τις εξετάσεις τους και αφορούσε γυμνάσια και λύκεια της χώρας.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στο πλαίσιο της διπλωματικής μου, πραγματοποίησα 21 συνεντεύξεις εκ των οποίων κάποιες τηλεφωνικές, σε γυμνάσια και λύκεια του νομού Αττικής αλλά και σε δύο λύκεια των νομών Αχαΐας και Θεσσαλονίκης. Σκοπός ήταν να δω τα μέτρα πρόληψης που τα σχολεία χρησιμοποιούν για να αντιμετωπίσουν παραβατικά φαινόμενα αλλά και το εάν τα μέτρα αυτά διαφέρουν ανάλογα με την περιοχή στην οποία το κάθε σχολείο βρίσκεται. Ξεκινώντας με τη λογική ότι όσο περισσότερες παράνομες πράξεις συμβαίνουν σε ένα σχολείο, τόσο περισσότερα και αυστηρότερα θα είναι τα μέτρα πρόληψης και καταστολής των φαινομένων αλλά και με την διάθεση ότι σχολεία που βρίσκονται σε λιγότερο αναπτυγμένες και οικονομικά εύρωστες περιοχές θα αντιμετωπίζουν εντονότερα το πρόβλημα της παρέκκλισης ενώ παράλληλα δεν θα είναι σε θέση να οργανώσουν ένα ισχυρό σύστημα διαχείρησης της κατάστασης, θέλησα να εξετάσω κατά πόσο κάτι τέτοιο φαίνεται μέσα από τις συνεντεύξεις που πραγματοποίησα. Για το λόγο αυτό, επέλεξα τυχαία γυμνάσια και λύκεια από διαφορετικά προάστια του νομού Αττικής, τόσο από τα Βόρεια όσο και από τα Νότια, τα Δυτικά και το Κέντρο τη Αθήνας. Επιπλέον, πήρα τηλεφωνικές συνεντεύξεις από δύο λύκεια δύο μεγάλων πόλεων εκτός του νομού Αττικής, της Πάτρας και της Θεσσαλονίκης. Σκοπός ήταν να δω κατά πόσο η επαρχία διαφέρει τόσο στη λογική της όσο και στον τρόπο που οργανώνεται το σύστημα αντιμετώπισης παραβατικών συμπεριφορών. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι έκανα συνεντεύξεις τόσο σε γυμνάσια όσο και σε λύκεια προκειμένου να δω αν τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας χαρακτηρίζονται ως περισσότερο παραβατικά σε σχέση με τα παιδιά μικρότερων τάξεων. Επιπροσθέτως, κατάφερα να πάρω συνέντευξη και από ένα ιδιωτικό γυμνάσιο του νομού Αττικής, θέλοντας να δω αν στο σχολείο αυτό τα πράγματα είναι πιο οργανωμένα και περισσότερο ελεγχόμενα. Κάθε φορά ερχόμουν σε επικοινωνία με τον αντίστοιχο λυκειάρχη ή γυμνασιάρχη του εκάστοτε σχολείου και συζητούσα μαζί του. Προκειμένου να μάθω για το που βρίσκεται κάθε σχολείο της χώρας επικοινώνησα με τις αντίστοιχες νομαρχίες κάθε τομέα στον οποίον υπάγονται τα σχολεία και μαθαίνοντας την ηλεκτρονική διεύθυνση μέσω διαδικτύου κατάφερα να έχω όλα τα στοιχεία που αφορούν στα γυμνάσια και λύκεια της χώρας μας. Σε όλες τις συνεντεύξεις ακολούθησα έναν οδηγό ερωτήσεων, ωστόσο η συζήτηση πολλές φορές γεννούσε και καινούριες. Αξίζει να σημειωθεί πως δεν ήταν πάντα εύκολη η επαφή με τους διευθυντές των σχολείων, καθώς δεν δέχτηκαν όλοι να απαντήσουν στα ερωτήματά μου σχετικά με τα μέτρα πρόληψης που ισχύουν στο σχολείο τους, ενώ ορισμένοι που θέλησαν να μου μιλήσουν ήταν καχύποπτοι και φειδωλοί στις δηλώσεις τους. Τις περισσότερες φορές έκαναν λόγο για κάποια άδεια από το Υπουργείο που θα έπρεπε να μου έχει δοθεί, παρόλο που διαβεβαίωσα ότι δεν

πρόκειται να αναφερθώ ονομαστικά στην εργασία μου, δίνοντας επιπλέον πληροφορίες και στοιχεία που να αφορούν τους ίδιους ή τα σχολεία τους.

ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα, που ήταν τυχαίο, αποτέλεσαν 6 σχολεία που υπάγονται στον Βόρειο τομέα εκ των οποίων το ένα είναι ιδιωτικό, 5 από τον νότιο τομέα, 3 από τον δυτικό τομέα και 5 σχολεία από το κέντρο της Αθήνας, 1 λύκειο από το νομό Θεσσαλονίκης και άλλο 1 από το νομό Αχαΐας. Τα σχολεία ήταν γυμνάσια και λύκεια της χώρας και οι ερωτήσεις τέθηκαν στους διευθυντές του κάθε σχολείου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Αρχικά έγινε η γνωστοποίηση του υπό μελέτη θέματος, ορίζοντας την νεανική παραβατικότητα ως την παράνομη συμπεριφορά των ανηλίκων, που χαρακτηρίζεται από παραβιάσεις νομικών και κοινωνικών κανόνων, φέρνοντας μάλιστα και συγκεκριμένα παραδείγματα όπως φαινόμενα κλοπής, σεξουαλικής παρενόχλησης, εκφοβισμού ακόμη και το κάπνισμα και την παράνομη κατανάλωση αλκοόλ.

Έχει τύχει κάποιο τέτοιο περιστατικό στο σχολείο σας μέσα στο τελευταίο έτος;
Μπορείτε να μου περιγράψετε αυτό το περιστατικό;
Πώς το αντιμετωπίσατε;
Χρησιμοποιείτε γενικότερα κάποια προληπτικά μέτρα στο σχολείο σας για την αποφυγή και αντιμετώπιση παραβατικών φαινομένων (συχνά ανέφερα συγκεκριμένα μέτρα, για να γίνω κατανοητή);
Αν ναι, ποια είναι αυτά;
Εδώ και πόσο χρονικό διάστημα κάνετε χρήση αυτών των μέτρων;
Τα θεωρείται απαραίτητα;
Τα θεωρείται αποτελεσματικά;
Προτείνεται χρήση κάποιων επιπλέον μέτρων που ίσως θα οδηγήσουν σε καλύτερα αποτελέσματα;
Το ενδεχόμενο χρήσης καμερών, για τις οποίες γίνεται λόγος τελευταία, σας βρίσκει σύμφωνο;

ΒΟΡΕΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Πέμπτη 15-05-2008

Μίλησα με την διευθύντρια του γυμνασίου. Αξίζει να σημειωθεί πως στον ίδιο χώρο στεγάζονται δύο σχολεία που μοιράζονταν την ίδια σχολική αυλή. Η ίδια μου είπε πως 2 κρούσματα κλοπής κινητού πραγματοποιήθηκαν για πρώτη φορά στο σχολείο τους φέτος. Συγκεκριμένα, και οι δύο κλοπές διαπράχθησαν από μαθητές (αγόρια) άπειρους, «ερασιτέχνες» σε τέτοιου είδους δραστηριότητες, οι οποίοι δεν ήταν οργανωμένοι και για τον λόγο αυτό εύκολα αποκαλύφθησαν. Τα περιστατικά συνέβησαν από μαθητές της τρίτης γυμνασίου σε βάρος μαθητών της δευτέρας γυμνασίου (δηλαδή από μεγαλύτερα παιδιά σε μικρότερα). Τα κινητά που εκλάπησαν ήταν καινούρια, προηγμένης τεχνολογίας. Τα θύματα της κλοπής δήλωσαν στην διευθύντρια πως είχαν δει με τα μάτια τους τους ληστές να ψάχνουν τις τσάντες τους.

Εξαιτίας της διάστασης του θέματος, τα παιδιά επέστρεψαν τα κινητά στους ιδιοκτήτες τους.

Αναφορικά με τα μέτρα πρόληψης του συγκεκριμένου σχολείου, οι καθηγητές ενημερώνουν, παρέχοντας γραπτώς τους κανονισμούς του σχολείου, για το τι πρέπει οι μαθητές να κάνουν και τι να αποφεύγουν. Οι γονείς επίσης γίνονται γνώστες των κανονισμών αυτών. Συγκεκριμένα, οι κανονισμοί αυτοί αφορούν στο ότι τα παιδιά δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούν τα κινητά τηλέφωνα στο σχολικό χώρο, ενημερώνουν για τη χρήση των ναρκωτικών και των άλλων ουσιών και για τις συνέπειές τους, κλπ. Η διευθύντρια δήλωσε πως οι καθηγητές φροντίζουν να είναι κοντά στα παιδιά και να αφουγκράζονται τις ανησυχίες τους και τα προβλήματα τους και να συζητούν μαζί τους. Επίσης γίνεται έλεγχος των τάξεων κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων με τη χρήση εφημερεύοντων καθηγητών. Υπάρχουν και φύλακες που προσέχουν το σχολείο από τους εξωσχολικούς και όχι για να παρακολουθούν τους ίδιους τους μαθητές. Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο της πρόληψης, υπάρχει συνεργασία με κάποια κοινωνική υπηρεσία του δήμου όπου συχνά πραγματοποιεί επισκέψεις στο σχολείο και ενημερώνει τους μαθητές σχετικά με τη χρήση του αλκοόλ, τα ναρκωτικά και την εξάρτηση από το διαδίκτυο.

Στην ερώτηση για τη χρήση καμερών, η διευθύντρια του σχολείου ήταν κάθετα αντίθετη καθώς δεν θεωρεί πως αυτές έχουν να προσφέρουν κάτι θετικό παρά μόνο να καταστρατηγήσουν και να στιλιτεύσουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τον νεανικό αυθορμητισμό.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Τετάρτη 21 Μαϊου 2008

Ένα περιστατικό αναφέρθηκε τη φετινή χρονιά. Συγκεκριμένα, μια μαθήτρια του σχολείου δήλωσε ότι έχασε 10 ευρώ. Ωστόσο το περιστατικό δεν εξακριβώθηκε καθώς οι δράστες δεν βρέθηκαν και απλά η μαθήτρια δήλωσε την απώλεια. Το γεγονός δεν πήρε περεταίρω διαστάσεις, παρά μόνο κοινωποιήθηκε σε όλους τους μαθητές μέσω του μικροφώνου.

Στο σχολείο υπάρχει μόνο φύλακας μέχρι τις 8 το βράδυ. Η διευθύντρια αναφέρει πως κανένα άλλο μέτρο πρόληψης δεν λειτουργεί ενώ δεν υπάρχει κάποια συνεργασία με κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου. Στην αρχή κάθε σχολικού έτους, υποχρεωτικά ανακοινώνονται τόσο στους μαθητές όσο και στους γονείς, οι κανονισμοί του σχολείου καθώς και η απαγόρευση της χρήσης κινητού τηλεφώνου από τα παιδιά.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΗΦΙΣΙΑΣ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Τετάρτη 21 Μαϊου 2008

Ο διευθυντής μου ανέφερε πως το 35% των μαθητών του σχολείου είναι μετανάστες. Αρχή του σχολείου είναι οι καθηγητές να στέκονται πάντα δίπλα στους μαθητές με συνεχείς παρεμβάσεις, να τους μιλάνε, να ακούν τα προβλήματά τους και να τους καθοδηγούν σωστά. Ο διευθυντής δηλώνει ότι υπάρχει επικοινωνία μεταξύ δασκάλων και παιδιών και αυτό είναι πολύ σημαντικό για την καλή τους ανατροφή και τη σωστή τους διαγωγή. Έχουν συμβεί κάποια περιστατικά κλοπών, κινητών κυρίως, αλλά «συνήθως οι δράστες φιλοτιμούνται και παραδίδουν τα κλοπιμαία». Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο διευθυντής του σχολείου «ένας μαθητής είχε σπάσει το χέρι ενός συμμαθητή του και οργάνωσε γύρω του μια μικρή συμμορία που απειλούσε και τρομοκρατούσε τα άλλα παιδιά. Τελικά ο συγκεκριμένος μαθητής αποβλήθηκε». Συνεχίζοντας, ο διευθυντής δηλώνει πως όλα είναι ελεγχόμενα στο

σχολείο του. Υπάρχουν φύλακες και το απόγευμα έρχονται από το δήμο φύλακες που αναλαμβάνουν την επιτήρηση και την προστασία των παιδιών που παίζουν μπάσκετ και άλλα αθλήματα στο σχολικό περιβάλλον. Ο γυμνασιάρχης διατείνεται πως έχει κατορθώσει να χτίσει μια καλή επικοινωνία και μια σχέση εμπιστοσύνης με τα παιδιά. Λειτουργεί συνεργασία με το δήμο όπου δύο φορές την εβδομάδα ψυχολόγοι προσφέρουν σε όποια παιδιά το επιθυμούν, στήριξη ενώ συζητούν με τους μαθητές για ότι τους απασχολεί και προσπαθούν να βρουν λύσεις.

Δεν υπάρχουν κάμερες ούτε και συνίσταται η χρήση τους καθώς ο γυμνασιάρχης είναι σίγουρος και υπερήφανος για τη σχέση που έχει με τους μαθητές του.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Πέμπτη 22 Μαΐου 2008

Κάποιος εξωσχολικός έκλεψε το κινητό μιας μαθήτριας. Μπήκε παράνομα μέσα στο χώρο του σχολείου, πήδηξε τα κάγκελα. Τον είδαν κάποιοι μαθητές. Το γεγονός καταγγέλθηκε στην αστυνομία ωστόσο ο δράστης δεν βρέθηκε. Κάμερες δεν υπάρχουν στο σχολείο. Φωτισμός λειτουργεί κατά τη διάρκεια της νύχτας. Φύλακας υπήρχε αλλά δεν υπάρχει πια. Επίσης, έχουν πραγματοποιηθεί μέσα στο χρόνο δύο συγκεντρώσεις όπου ειδικοί επιστήμονες μίλησαν στους μαθητές για το έϊτζ και την εξάρτηση των νέων από τα κινητά και την τηλεόραση. Εφημερεύοντες καθηγητές υπάρχουν στα διαλείμματα. Στην αρχή της χρονιάς έγιναν γνωστοί οι κανονισμοί του σχολείου στους μαθητές και τους γονείς τους. Μοιράστηκε μάλιστα, ειδικό έγγραφο που εξηγούσε το γιατί οι μαθητές δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούν τα κινητά τηλέφωνα. Επίσης, υφίσταται συνεργασία με το ψυχολογικό κέντρο του δήμου, μέσω του οποίου γονείς και καθηγητές ενημερώνονται για τον ρόλο τους και τη στάση τους απέναντι στα παιδιά.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ, Πέμπτη 15 Μαΐου 2008

Ένα μεγάλο συγκρότημα σχολείων στεγάζεται στον συγκεκριμένο χώρο. Τον τελευταίο χρόνο έχουν σημειωθεί κλοπές κινητών κυρίως, κανένας δράστης όμως δεν κατέστη δυνατό να βρεθεί. Ο γυμνασιάρχης αναφέρει πως κάτι τέτοιο ήταν δύσκολο με τόσα παιδιά κάτω από τον ίδιο χώρο. Τα περιστατικά αντιμετωπίστηκαν ενδοσχολικά, εσωτερικά χωρίς καμία ανάμειξη της αστυνομίας, η οποία δεν ενημερώθηκε. Υπάρχει φύλακας, διορισμένος από τον δήμο (δύο βάρδιες), ωστόσο το απόγευμα δεν υπάρχει φύλαξη. Ο φωτισμός που λειτουργεί χαρακτηρίζεται επαρκής. Επιπλέον, αναφέρεται ότι κατά καιρούς έχουν πραγματοποιηθεί ενημερώσεις από ειδικούς επιστήμονες στα παιδιά, σχετικά με το αλκοόλ και τα ναρκωτικά. Το σχολείο χρηματοδοτείται από το δήμο και υπάρχει συνεργασία μαζί του αναφορικά με την ενημέρωση των μαθητών για τα ναρκωτικά και τα προβλήματα που συνεπάγεται η χρήση τους. Η γυμνασιάρχης αναφέρει ακόμα ότι κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου, όπου το σχολείο δεν φυλάσσεται, γίνεται χρήση ναρκωτικών ουσιών από εξωσχολικούς. Στην καθημερινότητα ο θεσμός των εφημερεύοντων καθηγητών λαμβάνει χώρα ενώ οι κανονισμοί του σχολείου μοιράζονται στους μαθητές και υπογράφονται από τους γονείς.

Δεν λειτουργούν κάμερες στο σχολείο.

ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ, ΨΥΧΙΚΟ, Τετάρτη 21 Μαΐου 2008 (τηλεφωνικά)

Οποιοδήποτε κρούσμα παραβατικής διάθεσης αναφέρεται και χαρακτηρίζεται από το σχολείο και τους κανονισμούς του ως «απώλεια πραγμάτων», είτε πρόκειται για απώλεια κινητού είτε χρημάτων. Όλες οι υποθέσεις λύνονται εσωτερικά, εντός του σχολείου χωρίς την παρέμβαση και ανάμειξη της αστυνομίας. Η διαδικασία περιγράφεται από τον γυμνασιάρχη ως εξής: Αρχικά αναφέρεται το περιστατικό στη μαθητική κοινότητα. Στη συνέχεια καταλήγει στο πενταμελές συμβούλιο όπου τα παιδιά συζητούν μεταξύ τους γύρω από την υπόθεση. Σε πιο βαριές, πιο σημαντικές περιπτώσεις υπάρχει πειθαρχική δίωξη σε συνεργασία με το τμήμα της συμβουλευτικής του σχολείου. Στις περισσότερες των περιπτώσεων εντοπίζονται και οι δράστες και τα κλοπιμαία.

Αναφορικά με τις κάμερες και τα μέτρα πρόληψης παράνομων συμπεριφορών, ο γυμνασιάρχης δηλώνει πως δεν θα επέτρεπε ποτέ τη χρήση κάμερας στο σχολείο του ούτε και τις κλειδωμένες αίθουσες γιατί κάτι τέτοιο θα σήμαινε έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι στα παιδιά. Φύλακες δεν υπάρχουν για να επιτηρούν και να φυλάνε τα παιδιά παρά μόνο για την προστασία του σχολείου από κάποια φωτιά κλπ.

ΝΟΤΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΛΥΦΑΔΑΣ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Τρίτη 20 Μαΐου 2008

Ο διευθυντής μου δήλωσε πως υπήρξε μια κλοπή κινητού μέσα στο χρόνο. Οι δράστες δεν κατάφεραν να βρεθούν. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το γεγονός, το περιστατικό της κλοπής ανακοινώθηκε σε όλο το σχολείο μέσω του μικροφώνου, ωστόσο όλα τα παιδιά δήλωσαν άγνοια για το συμβάν και κανένας δεν παραδέχτηκε ενοχή.

Ως προληπτικό μέτρο, υπάρχει ένας φύλακας που κατά τη διάρκεια της ώρας λειτουργίας του σχολείου, έχει αναλάβει την προστασία του σχολικού χώρου από εξωσχολικούς που θέλουν να εισέλθουν στο χώρο. Επίσης, οι κανονισμοί του σχολείου γνωστοποιούνται σε όλους τους μαθητές και στους γονείς τους ενώ ο θεσμός των εφημερεύοντων καθηγητών λειτουργεί και σε αυτό το σχολείο, προκειμένου να φυλάσσονται οι τάξεις κατά τα διαλείμματα. Τέλος, λειτουργεί και συνεργασία με κοινωνική υπηρεσία του δήμου που πραγματοποιεί επισκέψεις και ενημερώνει τους μαθητές σχετικά με ζητήματα παραβατικής συμπεριφοράς.

Δεν υπάρχουν κάμερες και σε αυτό το σχολείο.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ Ν. ΣΜΥΡΝΗΣ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Τρίτη 20 Μαΐου 2008

Στη συζήτησή μας με τον διευθυντή του σχολείου, αναφέρθηκε μια κλοπή κινητού από εξωσχολικούς (από το διπλανό σχολείο) και όχι από κάποιους μαθητές του ίδιου του σχολείου. Δεν βρέθηκαν οι δράστες απλά υπήρξαν υποψίες ότι επρόκειτο για συγκεκριμένα άτομα. Το περιστατικό, προκειμένου να αντιμετωπιστεί, ανακοινώθηκε από το μικρόφωνο σε όλα τα παιδιά.

Στο σχολείο υπάρχει φωτισμός κατά τη διάρκεια της νύχτας ενώ από το απόγευμα μέχρι τις 22:30 μ.μ. λειτουργεί και φύλακας για την προστασία του σχολείου. Επίσης, την προηγούμενη χρονιά, στο πλαίσιο της πρόληψης, υπήρξε ενημέρωση από την αστυνομία στους μαθητές για την εγκληματικότητα και τις διαστάσεις της, τα ναρκωτικά κλπ. Ο ίδιος ο γυμνασιάρχης, σχολιάζοντας ανέφερε

πως αν και ήταν στην ευχέρειά του να τους ξανακαλέσει για περαιτέρω ενημέρωση για περισσότερα θέματα, δεν το έκανε ούτε το επεδίωξε καθώς κατά τη γνώμη του ήταν «άσχετοι». Οι κανονισμοί του σχολείου μοιράζονται κάθε Σεπτέμβρη στους μαθητές και στους γονείς τους. Στο πλαίσιο αυτών αναφέρονται οι υποχρεώσεις φοίτησης των μαθητών, ενώ καθίσταται σαφής η απαγόρευση χρήσης κινητών από τους μαθητές.

Δεν υπάρχουν κάμερες στο σχολείο ούτε και επιδιώκεται η εισαγωγή τους.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΓΛΥΦΑΔΑΣ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Τρίτη 20 Μαΐου 2008

Δεν έχει σημειωθεί τον τελευταίο χρόνο κανένα περιστατικό παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς. Στο σχολείο λειτουργεί φωτισμός κατά τη διάρκεια της νύχτας. Υπάρχει φύλακας για την ασφάλεια του ιδρύματος και το πρωί και το βράδυ ενώ το σχολείο φυλάσσεται και από εταιρεία security κατά τις ώρες λειτουργίας του. Υπάρχουν εφημερεύοντες καθηγητές κατά τα διαλείμματα όπου επιτηρούν. Οι κανονισμοί του σχολείου μοιράζονται σε όλους τους μαθητές ενώ είναι και αναρτημένοι σε πίνακες. Μέσα στο 2008 έχει επισκεφτεί το συγκεκριμένο περιβάλλον, ειδικός επιστήμονας, ο οποίος μίλησε στα παιδιά για το κάπνισμα και τους κινδύνους που κρύβει η εξάρτηση από αυτό. Επιπλέον, στο πλαίσιο των μέτρων που λαμβάνονται για την πρόληψη περιστατικών παραβατικής συμπεριφοράς, πραγματοποιήθηκε ημερίδα από ψυχολόγους και κοινωνικούς επιστήμονες, οι οποίοι απευθυνόμενοι στους καθηγητές τους μίλησαν και τους ενημέρωσαν για τη «βία στα σχολεία και τους τρόπους αντιμετώπισής της», δίνοντας έμφαση στην σπουδαιότητα του ρόλου των καθηγητών και στον τρόπο χειρισμού των μαθητών.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Πέμπτη 22 Μαΐου 2008

Ο διευθυντής ανέφερε πως τρεις με τέσσερις φορές μέσα στο χρόνο σημειώθηκαν κλοπές κινητών. Οι δράστες δεν βρέθηκαν ποτέ ενώ όλα τα περιστατικά ανακοινώθηκαν μέσω μικροφώνου. Δεν υπήρξε καμία ανάμειξη της αστυνομίας στα ζητήματα αυτά.

Οι αίθουσες στο συγκεκριμένο σχολείο κλειδώνονται ενώ έχουν τοποθετηθεί μπάρες και σιδεριές στα παράθυρα. Κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων οι θεσμός των εφημερεύοντων καθηγητών λειτουργεί κανονικά. Οι κανονισμοί του σχολείου μοιράζονται και γνωστοποιούνται στους μαθητές και στους γονείς τους τονίζοντας τα πράγματα που οι νέοι άνθρωποι πρέπει να αποφεύγουν προκειμένου να μετατραπούν σε χρήσιμα μέλη της κοινωνίας που ζουν. Τέλος, έχουν πραγματοποιηθεί επισκέψεις από ειδικούς ψυχολόγους του Δήμου, οι οποίοι ενημερώνουν τα παιδιά για θέματα σχετικά με τα ναρκωτικά και τη χρήση του διαδικτύου.

Κάμερες δεν υπάρχουν και ούτε βρίσκει σύμφωνο τον διευθυντή η χρήση τους.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ, Πέμπτη 22 Μαΐου 2008

Πρόκειται για ένα συγκρότημα σχολείων. Στεγάζονται τρία γυμνάσια και ένα λύκειο στο χώρο αυτό. η σχολική αυλή είναι κοινή για όλους τους μαθητές. Έχουν σημειωθεί αρκετά περιστατικά κλοπών στο σχολείο. Κατά τη διάρκεια των καταλήψεων συγκεκριμένα, εκλάπησαν μεγαφωνικές εγκαταστάσεις, κινητά, cd player. Οι δράστες δεν κατάφεραν να γίνουν αντιληπτοί καθώς ο χώρος

χρησιμοποιείται από πολλά παιδιά. Ήρθε η αστυνομία, η οποία πραγματοποίησε και εκθέσεις αλλά δυστυχώς δεν υπήρξε καμία ανάληψη ευθυνών.

Στο πλαίσιο της πρόληψης βίαιων περιστατικών, ο διευθυντής ανέφερε την ύπαρξη σχολικών επιτροπών που είναι υπεύθυνες για τα θέματα φύλαξης του σχολείου. Επίσης, υπάρχει κάποιος φύλακας κατά τις ώρες λειτουργίας του ιδρύματος. Ωστόσο ο διευθυντής παραδέχεται ότι τα μέτρα για την προστασία του σχολείου είναι ελλιπή καθώς, όπως ο ίδιος λέει, δεν χορηγούνται κονδύλια από το Δήμο και δεν υπάρχει μεγάλος αριθμός ατόμων διαθέσιμων να εργαστούν ως φύλακες των σχολείων. Δεν δίνονται χρήματα για τον τομέα της πρόληψης κι έτσι δεν υπάρχει ούτε φωτισμός, ούτε security, ούτε κάποιο άλλο μέτρο που θα δημιουργήσει το αίσθημα της ασφάλειας και της προστασίας. Εντούτοις, έχει αναπτυχθεί συνεργασία με το Κέντρο Πρόληψης του Δήμου Καλλιθέας κι έτσι έχουν κατά καιρούς πραγματοποιηθεί κάποιες συζητήσεις με τους μαθητές αναφορικά με το θέμα των ναρκωτικών. Οι ίδιοι οι μαθητές επισκέφτηκαν τη συγκεκριμένη υπηρεσία του δήμου προκειμένου να ενημερωθούν για ζητήματα παρέκκλισης.

Κάμερες δεν λειτουργούν.

ΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΙΓΑΛΕΩ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Παρασκευή 16 Μαΐου 2008

Το τελευταίο διάστημα ο γυμνασιάρχης δεν θυμάται να αναφέρθηκε κάποιο περιστατικό παραβατικότητας. Όπως χαρακτηριστικά λέει «μπορεί τα παιδιά να ξεχάσουνε κάποιο κινητό, να χάσουνε κάτι αλλά αυτό δεν έχει αναφερθεί ως κλοπή». Φύλακας στο σχολείο δεν υπάρχει. Κατά τις βραδινές ώρες, ωστόσο λειτουργεί φωτισμός και συναγερμός. Οι εφημερεύοντες καθηγητές αναλαμβάνουν ρόλο κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων ενώ οι κανονισμοί του σχολείου γνωστοποιούνται σε μαθητές και γονείς.

Τέλος, υπάρχουν κάποια Κέντρα του δήμου Αιγάλεω, όπως το ΑΡΙΞΙΣ, τα οποία κατά καιρούς οργανώνουν κάποιες συζητήσεις που απευθύνονται σε μαθητές και γονείς ωστόσο η ανταπόκριση και η συμμετοχή δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ (ΔΗΜΟΣΙΟ), Παρασκευή 16 Μαΐου 2008

Έχουν αναφερθεί οι κλοπές κάποιων μικροποσών όπως π.χ. «εγώ άφησα 3 ευρώ πάνω στο θρανίο και τώρα δεν τα βρίσκω». Δεν υπήρξε ανάγκη για επίλυση κάποιας διαφοράς με την παρέμβαση της αστυνομίας καθώς δεν «είμαστε σίγουροι για το αν επρόκειτο για κλοπή». Φύλακας υπάρχει πρωί-απόγευμα μέχρι τις 10 το βράδυ ενώ φύλαξη υπάρχει και τα Σαββατοκύριακα γιατί εξωσχολικοί συνηθίζουν να μπαίνουν στο σχολικό χώρο και να γράφουν τους τοίχους. Επιπλέον, αναπτύσσεται συνεργασία με το δήμο και το κέντρο ΑΡΙΞΙΣ που λειτουργεί ως κέντρο πρόληψης. Στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής γίνεται ενημέρωση των καθηγητών αλλά και των γονέων σε εθελοντική βάση κυρίως για το ζήτημα των ναρκωτικών. Το σχολείο έχει επίσης επισκεφτεί και έχει μιλήσει, ειδικός επιστήμονας, για τον τρόπο με τον οποίο οι καθηγητές θα πρέπει να αντιμετωπίζουν και να αντιδρούν απέναντι στη συμπεριφορά των μαθητών και για το πώς θα πρέπει να χειρίζονται τα παιδιά και τη στάση τους. Υπάρχει φωτισμός κατά τη διάρκεια των νυχτερινών ωρών και εφημερεύοντες καθηγητές στη διάρκεια των διαλειμμάτων. Οι κανονισμοί του σχολείου γνωστοποιούνται σε μαθητές και γονείς.

Κάμερες δεν λειτουργούν ούτε θεωρούνται ως μέτρο κατάλληλο για την ασφάλεια και την προστασία των μαθητών.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΙΛΙΟΥ, (Ν. ΛΙΟΣΙΑ, ΔΗΜΟΣΙΟ), Τετάρτη 21 Μαϊου 2008, τηλεφωνικά

Ο γυμνασιάρχης μίλησε για διάπραξη μικροκλοπών καθώς κάποιοι μαθητές παραπονέθηκαν για την απώλεια χρημάτων που είχαν μαζί τους. Οι δράστες δεν βρέθηκαν ενώ δεν έγινε καμία καταγγελία στην αστυνομία. Ότι συνέβη συζητήθηκε και παρέμεινε στο εσωτερικό του σχολείου.

Φύλακες έχουν διοριστεί για την ασφάλεια του σχολείου, οι οποίοι εργάζονται πρωί-απόγευμα. Λειτουργεί επίσης και φωτισμός κατά τις νυχτερινές ώρες. Οι εφημερεύοντες καθηγητές επιτηρούν κατά την διάρκεια των διαλειμμάτων. Τέλος, τηρείται συνεργασία με τον δήμο όπου ειδικοί επιστήμονες έχουν πραγματοποιήσει επισκέψεις στο σχολικό περιβάλλον και έχουν μιλήσει στα παιδιά για την πρόληψη των ναρκωτικών.

Το θέμα των καμερών δεν έχει τεθεί ποτέ.

ΚΕΝΤΡΟ

ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΕΞΑΡΧΕΙΑ, Τετάρτη 28 Μαϊου 2008

Ο λυκειάρχης μου ανέφερε ότι κατά καιρούς έχουν συμβεί περιστατικά κλοπής κινητών ή πραγμάτων και μικροποσών, τα οποία όμως δεν καταγγέλθηκαν στην αστυνομία παρά μόνο λύθηκαν εσωτερικά, στο πλαίσιο του σχολείου.

Στο σχολείο υπάρχει φύλακας, ο οποίος, όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο λυκειάρχης «δεν εργάζεται με σκοπό την αποτροπή φαινομένων παραβατικότητας παρά μόνο έχει αναλάβει την εποπτεία του χώρου». Επιπλέον, σε ατομικό επίπεδο οι καθηγητές φροντίζουν να συζητούν με τους μαθητές και να προσπαθούν να ακούνε τις ανησυχίες τους και ότι τους απασχολεί. Υπάρχουν εφημερεύοντες καθηγητές κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων ενώ συχνά έχουν πραγματοποιηθεί συζητήσεις όπου ειδικοί επιστήμονες έχουν ενημερώσει τα παιδιά για την πρόληψη των ναρκωτικών και το αλκοόλ.

Τέλος, ο διευθυντής είναι κάθετα αντίθετος με πρακτικές όπως η χρήση καμερών και υποστηρίζει την αξία της συζήτησης και της συνεργασίας με τους μαθητές. Αυτή είναι άλλωστε και η λογική κάτω από την οποία λειτουργεί το σχολείο του, κατά τον ίδιο.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΠΑΓΚΡΑΤΙ, Πέμπτη 29 Μαϊου 2008

Έχουν σημειωθεί κάποια περιστατικά απώλειας πραγμάτων, τα οποία όμως έχουν λυθεί εσωτερικά χωρίς την παρέμβαση της αστυνομίας. Έχουν οριστεί φύλακες που φυλούν το σχολείο πρωί-απόγευμα, όχι όμως τις αργίες και τα Σαββατοκύριακα. Δεν υπάρχει συνεργασία με κάποιο κέντρο ή κοινωνική υπηρεσία του δήμου και έτσι καμία συζήτηση δεν έχει πραγματοποιηθεί γύρω από ζητήματα νεανικής παραβατικότητας. Εφημερεύοντες καθηγητές υφίστανται, οι οποίοι αναλαμβάνουν την εποπτεία τις ώρες του διαλείμματος. Ζήτημα καμερών δεν έχει τεθεί.

ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΘΗΝΑ, Τετάρτη 28 Μαϊου 2008

Κατ' αρχήν ο λυκειάρχης μου δήλωσε πως δεν έχουν σημειωθεί στο σχολείο του περιστατικά παραβατικότητας ώστε να χρειαστεί να συσταθούν μέτρα τόσο για την πρόληψη όσο και για την αντιμετώπιση τέτοιων παράνομων συμπεριφορών. Το σχολείο του είναι ήσυχο και δεν ανησυχεί από φαινόμενα αποδιοργάνωσης. Ωστόσο κάποιοι φύλακες έχουν οριστεί από το δήμο και έχουν αναλάβει τη φύλαξη του σχολικού χώρου. Δεν υπάρχει κάποια συνεργασία με κάποιο κέντρο του δήμου ώστε να οργανωθούν πρωτοβουλίες ενημέρωσης των μαθητών γύρω από φαινόμενα παρέκκλισης. Εφημερεύοντες καθηγητές λειτουργούν. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Λυκειάρχης: «τα τελευταία πέντε χρόνια δεν έχει επισκεφτεί το λύκειό μας κάποιος ειδικός επιστήμονας να μιλήσει για θέματα ναρκωτικών κλπ., ούτε έχει προσκληθεί κανείς για να το κάνει. Πριν από πέντε χρόνια έγινε μια συζήτηση για το τσιγάρο και τους κινδύνους του».

ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΣΕΠΟΛΙΑ, Πέμπτη 29 Μαϊου 2008

Η λυκειάρχης αναφέρει πως το τελευταίο έτος δεν έχουν σημειωθεί παραβατικές συμπεριφορές που να έχουν προκαλέσει την ανησυχία και να έχει χρειαστεί να αντιμετωπιστούν με κάποιον ιδιαίτερο ή και αυστηρό τρόπο.

Στο σχολείο λειτουργούν φύλακες που έχουν αναλάβει τη φύλαξή του. Φωτισμός υπάρχει όλη μέρα και κατά τη διάρκεια της νύχτας. Δεν έχει επισκεφθεί το λύκειο κάποιος ειδικός επιστήμονας για να μιλήσει και να ενημερώσει τα παιδιά αναφορικά με ζητήματα παραβατικότητας καθώς όπως χαρακτηριστικά δήλωσε η λυκειάρχης «δεν έχει χρειαστεί, δεν έχει κριθεί απαραίτητο». Τις ώρες του διαλείμματος οι εφημερεύοντες καθηγητές αναλαμβάνουν τον ρόλο τους.

Για το θέμα των καμερών, ούτε συζήτηση.

ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΓΑΛΑΤΣΙ, Παρσκευή 30 Μαϊου 2008

Φέτος, σύμφωνα με τον διευθυντή του σχολείου, δεν σημειώθηκε κάποιο περιστατικό κλοπής ή απώλειας, παρά μόνο έξω από τον χώρο του σχολείου κάποιος εξωσχολικός επιτέθηκε σε μαθητή και του έκλεψε το κινητό. Το περιστατικό αναφέρθηκε στην αστυνομία, η οποία κίνησε διαδικασίες για τον εντοπισμό του δράστη.

Υπάρχουν φύλακες, οι οποίοι φυλούν το σχολείο και έχουν οριστεί από τον δήμο. Εφημερεύοντες καθηγητές επιτηρούν κατά τη διάρκεια του διαλείμματος. «Φέτος, είπε ο λυκειάρχης, έστειλα την Β' και την Γ' Λυκείου να παρακολουθήσουν ένα πρόγραμμα που υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση με τίτλο "Εθισμένοι στη ζωή", στην Λεωφόρο Συγγρού». Εκεί τα παιδιά ενημερώθηκαν για το αλκοόλ και τα ναρκωτικά. Το συγκεκριμένο λύκειο δεν έχει αναπτύξει συνεργασία με κάποιο κέντρο του δήμου ώστε τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με ειδικούς επιστήμονες και να συζητήσουν γύρω από θέματα που τους απασχολούν και τους προβληματίζουν. Και φωτισμός αλλά και συναγερμός λειτουργεί στο σχολείο.

Κάμερες δεν λειτουργούν ούτε αναφέρεται η ανάγκη χρήσης τους.

ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (ΔΗΜΟΣΙΟ, τηλεφωνική συνέντευξη), Τετάρτη 28 Μαϊου 2008

Ο Λυκειάρχης στο σχολείο αυτό ήταν ιδιαίτερα φιλικός με διάθεση να μιλήσει και να ενημερώσει για την λειτουργία και την λογική του σχολείου του. Όπως ο ίδιος ανέφερε, υπάρχουν φύλακες που έχουν αναλάβει την φύλαξη του σχολείου όλο το 24ωρο. Οι φύλακες αυτοί είναι ορισμένοι από τον δήμο. Εντωμεταξύ υπάρχει συνεργασία και με ιδιωτική εταιρεία security, η οποία είναι υπεύθυνη για την ασφάλεια και την φύλαξη των μηχανημάτων πληροφορικής που υπάρχουν στο Λύκειο καθώς και για την προστασία της αίθουσας φυσικών επιστημών. Επιπλέον, το σχολείο διαθέτει και εξελιγμένο σύστημα συναγερμού.

Πέντε φορές μέσα στον χρόνο έχει έρθει ιατροδικαστής (ο λυκειάρχης μου ανέφερε και το όνομά του), ο οποίος έχει μιλήσει στα παιδιά για θέματα πρόληψης χρήσης ουσιών αλλά και γενικότερα για το θέμα του αλκοόλ και των ναρκωτικών και των καταστροφικών συνεπειών όπου συνεπάγεται η χρήση τους. Επίσης, υποχρεωτικά και μέσα στους κανονισμούς του σχολείου αναφέρεται η αναγκαστική ύπαρξη εφημερεύοντων καθηγητών. Ωστόσο, όπως ο διευθυντής αναφέρει, ο ίδιος αναθέτει στους καθηγητές και άλλες ειδικές εργασίες που έχουν να κάνουν με τα παιδιά. Ο λυκειάρχης ανέφερε χαρακτηριστικά ότι το σχολείο του είναι ένα ιδιαίτερα πειθαρχημένο σχολείο, όπου κυριαρχεί ο αμοιβαίος σεβασμός ανάμεσα στο διδακτικό προσωπικό και τους μαθητές. «Όλα είναι υπό έλεγχο και ποτέ δεν έχω αφήσει καταστάσεις να προκαλέσουν αρνητικές αντιδράσεις. Υπάρχει σύμπνοια μεταξύ καθηγητών και μαθητών αλλά και γονέων, οι οποίοι πάντα είναι ενήμεροι για ότι συμβαίνει. Επιδιώκω την συνεργασία και με τους ίδιους τους γονείς καθώς θα πρέπει να γνωρίζουν τα θέλω αλλά και τις ανησυχίες των παιδιών τους».

Ο διευθυντής του σχολείου, ανέφερε ακόμα πως δεν έχουν σημειωθεί παραβατικές συμπεριφορές καθώς όπως χαρακτηριστικά λέει, το σχολείο του είναι πρότυπο και τα παιδιά εκτιμούν και σέβονται όλα όσα τους παρέχονται τόσο σε επίπεδο διδασκαλίας και μάθησης, όσο και σε επίπεδο χώρου, περιβάλλοντος. «Υπάρχουν 200 γλάστρες στο σχολείο, το περιβάλλον είναι πραγματικά πολύ όμορφο και τα παιδιά το απολαμβάνουν και το χαίρονται χωρίς καμία διάθεση να το καταστρέψουν. Όταν καταλαβαίνεις και παρακολουθείς τις ανάγκες των παιδιών, τους προσφέρεις έναν υγιή χώρο τότε προκαλείς την θετική τους διάθεση και την αγάπη τους για το σχολείο».

Το θέμα των καμερών δεν είναι καθόλου απαραίτητο καθώς η σχέση που έχει δημιουργηθεί με τους μαθητές, δεν αφήνει σε καμιά περίπτωση περιθώρια για τέτοιου είδους σκέψεις.

ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ, (ΔΗΜΟΣΙΟ, τηλεφωνική συνέντευξη), Τετάρτη 28 Μαϊου 2008

Σύμφωνα με τον διευθυντή του σχολείου, υπάρχουν φύλακες, διορισμένοι από το δημόσιο, που έχουν αναλάβει τη φύλαξη του χώρου κατά τη διάρκεια των σχολικών ωρών. Ο λυκειάρχης δήλωσε χαρακτηριστικά «δυστυχώς οι φύλακες υπάρχουν μόνο τη μέρα ενώ κατά τη γνώμη μου θα έπρεπε να υπάρχουν και το βράδυ». Φωτισμός λειτουργεί κατά την διάρκεια της νύχτας. Δεν υφίσταται συνεργασία με κάποιο κέντρο του δήμου προκειμένου να πραγματοποιούνται συζητήσεις αναφορικά με θέματα συμπεριφοράς, ωστόσο ψυχολόγοι επισκέπτονται το σχολείο περιστασιακά προκειμένου να δουν κάποιες ειδικές περιπτώσεις μαθητών που παρουσιάζουν ειδικά προβλήματα, και όχι για να μιλήσουν και να ενημερώσουν

γενικά τα παιδιά σε διάφορα ζητήματα. Μάλιστα κάποια παιδιά μέσω αιτήσεων που έχουν γίνει από τους γονείς τους, παρακολουθούνται από ειδικούς ψυχολόγους. Επιπλέον, υποχρεωτικά ο θεσμός των εφημερεύοντων καθηγητών λειτουργεί.

Σύμφωνα πάντα με τα λόγια του λυκειάρχη, δεν έχει σημειωθεί κάποιο ιδιαίτερο περιστατικό άξιο αναφοράς το τελευταίο διάστημα. «Γενικά τα παιδιά δεν δημιουργούν προβλήματα και επιδεικνύουν μια καλή συμπεριφορά. Υπάρχει διάλογος και επικοινωνία των παιδιών με τους καθηγητές και αυτή είναι η αρχή του σχολείου».

Το ζήτημα της τοποθέτησης καμερών στο σχολείο βρίσκει τον λυκειάρχη κάθετα αντίθετο ενώ δεν θεωρεί πως αποτελεί μέτρο πρόληψης από παράνομες συμπεριφορές παρά μόνο καταπάτησης των δικαιωμάτων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Κατ΄αρχήν θα πρέπει να τονίσω πως οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε μια δύσκολη περίοδο καθώς τα σχολεία είχαν πρόσφατα ανοίξει από τις διακοπές του Πάσχα ενώ ετοιμάζονταν τόσο τα γυμνάσια όσο και τα λύκεια όλης της χώρας για τις εξετάσεις είτε σε πανελλήνιο είτε σε ενδοσχολικό επίπεδο. Το καλοκαίρι όλα τα ιδρύματα παρέμειναν κλειστά για διακοπές ενώ όταν άνοιξαν ακολούθησαν άσχημα γεγονότα και καταλήψεις που δυσχέραιναν το έργο μου καθώς οι καθηγητές, όταν βρίσκονταν στο σχολικό περιβάλλον, ήταν απασχολημένοι με θέματα του σχολείου και δεν είχαν τη διάθεση να μιλήσουν.

Αναφορικά με όσα προκύπτουν από τις συνεντεύξεις που πραγματοποίησα, καταλήγει κανείς στα παρακάτω:

Σε γενικότερο επίπεδο οι λυκειάρχες και γυμνασιάρχες της χώρας μας δεν δείχνουν ενημερωμένοι στον τομέα της πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας. Κάποια μέτρα, τα οποία υποχρεούται να λειτουργούν σε όλα τα σχολεία, δεν είναι σαφές για πιο λόγο έχουν καθιερωθεί και το σκοπό που εξυπηρετούν. Οι διευθυντές γενικότερα ανησυχούν περισσότερο για την εικόνα του σχολείου τους, επιθυμούν να ελαχιστοποιούν και να μην δίνουν διάσταση στα γεγονότα που συμβαίνουν και προσπαθούν να υποτιμήσουν και να μην αναφερθούν διεξοδικά στα περιστατικά που λαμβάνουν χώρα. Αυτή είναι μια γενικότερη αίσθηση που καλλιεργείται μέσω της συζήτησής μου με τους υπεύθυνους των σχολείων.

Επιπλέον, οι καθηγητές δεν φαίνεται να έχουν την κατάρτιση και τη γνώση ακόμη για να καταλάβουν και να επιδιώξουν, να διεκδικήσουν το δικαίωμα για τα παιδιά και τους γονείς τους σε ένα σχολείο ικανό να ακούει τα προβλήματά τους, να συζητά τις ανησυχίες τους και να ενημερώνει για τους κινδύνους ορισμένων δραστηριοτήτων αλλά και την ικανοποίηση και την ευχαρίστηση που δημιουργούν άλλες συνήθειες.

Στα περισσότερα σχολεία, από τα οποία πήρα συνέντευξη, φαίνεται να μην αντιμετωπίζουν κάποια σοβαρά περιστατικά παραβατικότητας, είτε βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας είτε στα Βόρεια προάστια. Η πιο συνηθισμένη παράνομη ενέργεια που σημειώνεται είναι η κλοπή κάποιου κινητού ή κάποιου μικροποσού. Τις περισσότερες φορές τα ζητήματα λύνονται στο εσωτερικό του σχολείου χωρίς την παρέμβαση της αστυνομίας. Συνήθης τακτική αποτελεί η κοινοποίηση της «απώλειας» μέσω του μικροφώνου σε όλους τους μαθητές του σχολείου. Οι

περιπτώσεις που καταγγέλθηκε κάποιο γεγονός ήταν όταν αυτό συνέβη από άτομο εκτός σχολείου σε βάρος κάποιου μαθητή ή όταν επρόκειτο, σε μια περίπτωση, για κλοπή υλικών και μηχανημάτων που αποτελούσαν περιουσία του ιδρύματος, κατά τη διάρκεια καταλήψεων. Συνήθως τα παιδιά που ενεπλάκησαν σε κάποιο επεισόδιο ήταν άπειρα και έδρασαν χωρίς σχέδιο ενώ σε κάποιες περιπτώσεις τα κλοπιμαία επεστράφησαν, είτε λόγω απειρίας, είτε λόγω συνείδησης, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι συνεντευξιαζόμενοι. Οι περιπτώσεις που οι δράστες δεν βρέθηκαν αποδίδονται στο γεγονός ότι το σχολείο τους αποτελεί συγκρότημα που φιλοξενούνται πολλά σχολεία και έτσι καθίσταται δύσκολος ο εντοπισμός των υπευθύνων.

Αξίζει να σημειωθεί τώρα, ότι οι διευθυντές, πολλές φορές απαντούν στην ερώτησή μου για τα μέτρα πρόληψης που χρησιμοποιούνται, με τον εξής τρόπο: *δεν αντιμετωπίζουμε κανένα κρούσμα παραβατικής συμπεριφοράς από τους μαθητές μας ώστε να χρειαστεί να ανησυχήσουμε και να οργανωθούμε γύρω από το θέμα της πρόληψης*. Σε αυτό ακριβώς το σημείο διαπιστώνεται και η έλλειψη ενημέρωσης, η άγνοια των εκπαιδευτικών μας γύρω από τον τομέα της πρόληψης, τον πλέον σημαντικό για την σωστή γαλούχηση των παιδιών. Προκαλεί μάλιστα αίσθηση το γεγονός ότι σε δύο σχολεία στο Κέντρο της Αθήνας, ενώ θα περίμενε κανείς ίσως να αναφερθούν τα περισσότερα παράνομα περιστατικά, οι διευθυντές δήλωσαν ότι δεν τους έχουν απασχολήσει τέτοιου είδους εμπειρίες.

Ως περισσότερο συνηθισμένα μέτρα πρόληψης αποτελούν η φύλαξη των σχολείων από φύλακες, ο φωτισμός κατά τις νυχτερινές ώρες, η ύπαρξη συναγερμού, ο θεσμός των εφημερεύοντων καθηγητών καθώς και η γνωστοποίηση των κανονισμών του εκάστοτε σχολείου, οι υποχρεώσεις, τα δικαιώματα αλλά και οι απαγορεύσεις απέναντι στους μαθητές. Επιπλέον, είναι πολύ σημαντικό το ότι τα περισσότερα γυμνάσια και λύκεια κάνουν προσπάθειες και δείχνουν διάθεση συνεργασίας με κάποια κοινωνική υπηρεσία που υπάγεται στον αντίστοιχο δήμο, προκειμένου να ενημερώνονται και να μαθαίνουν τα παιδιά σχετικά με ζητήματα παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς ώστε να πληροφορούνται τους κινδύνους και να προστατεύονται. Ωστόσο αυτή η διάθεση κάποιων σχολείων δεν φαίνεται να γίνεται οργανωμένα, με συνείδηση και σοβαρότητα. Η συμμετοχή και ανταπόκριση τόσο των μαθητών και των γονιών τους όσο και των ίδιων των εκπαιδευτικών μάλλον δεν έχει τον χαρακτήρα και το μέγεθος που θα έπρεπε.

Εντούτοις κάποια σχολεία φαίνεται να έχουν συνειδητοποιήσει περισσότερο την αξία της πρόληψης για την παιδαγώγηση των νέων και έχουν διαμορφώσει και υιοθετήσει μια λογική περισσότερο δημιουργική αλλά και αποτελεσματική. Για παράδειγμα στο ιδιωτικό σχολείο των βορείων προαστίων, υπάρχει συγκεκριμένη διαδικασία προκειμένου να αντιμετωπιστούν και να επιλυθούν τα ζητήματα που ανακύπτουν στη σχολική καθημερινότητα. Τον πρώτο λόγο έχουν πάντα τα παιδιά όπου μέσα από το διάλογο με τους καθηγητές τους κατορθώνουν να έχουν μια υγιή επικοινωνία και να χτίσουν μια σχέση εμπιστοσύνης. Επιπλέον, μου έκανε εντύπωση το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος γυμνασιάρχης φαίνεται να έχει άποψη για το θέμα των φυλάκων ως μέτρο πρόληψης παραβατικών περιστατικών, επισημαίνοντάς μου τον ακριβή του ρόλο και την τοποθέτηση του στη συγκεκριμένη θέση για πολύ διαφορετικό σκοπό και πολύ συγκεκριμένο λόγο. Αυτή, θεωρώ ότι είναι και η αλήθεια. Δηλαδή μάλλον ο θεσμός της φύλαξης στην Ελλάδα δεν έχει το χρώμα που θα έπρεπε να του δοθεί. Αλλά και ο γυμνασιάρχης σε ένα σχολείο της Καλλιθέας φαίνεται να έχει οργανωθεί περισσότερο δίνοντας ρόλο στους μαθητές, οι οποίοι έχουν συστήσει επιτροπές φύλαξης του χώρου.

Ο λυκειάρχης στο σχολείο της Θεσσαλονίκης μου έκανε επίσης πολύ καλή εντύπωση και μου έδωσε να καταλάβω πως η ανάπτυξη ουσιαστικής σχέσης με το παιδί είναι ένα σημαντικό μέτρο πρόληψης. Πάγια αρχή του είναι η επικοινωνία, ο διάλογος, η επαφή με το παιδί. Η ενημέρωση του γονέα για τις πράξεις και τους προβληματισμούς του παιδιού του. Η ανάληψη ευθυνών από το παιδί, η οργάνωση δραστηριοτήτων που ευνοούν την υγιή εξέλιξη και τον δημιουργικό ανταγωνισμό. Ο άνθρωπος αυτός, όπως χαρακτηριστικά είπε *έχει 200 γλάστρες στο σχολείο του* και αυτό είναι μάλλον πιο σύνθετο από ότι ακούγεται. Προσφέροντας στον νέο ένα ευχάριστο περιβάλλον, ένα όμορφο τοπίο, τότε του προκαλείς ηρεμία παρά επιθετικότητα, δείχνεις να νοιάζεσαι για εκείνον και τις ανάγκες του και δεν τον προσπερνάς, δημιουργείς αισθήματα σεβασμού και υποχρέωσης να διατηρηθεί η όμορφη ατμόσφαιρα.

Γενικότερα δεν παρατηρείται κάποια αξιόλογη διαφοροποίηση ανάμεσα στα σχολεία ανάλογα με την περιοχή που είναι τοποθετημένα. Δεν σημειώνονται περισσότερα και πιο βίαια περιστατικά στα σχολεία της Αθήνας και του κέντρου σε σχέση είτε με τις επαρχιακές πόλεις είτε με τα προάστια. Επίσης, δεν φαίνεται κάποια ιδιαίτερη οργάνωση στον τομέα της πρόληψης ανάλογα με την τοποθεσία κάθε σχολείου. Οι συνεντευξιαζόμενοι φαίνεται να ρίχνουν ευθύνες στους δήμους και στα κονδύλια όπου χορηγούν για την προστασία και την οργάνωση των σχολείων. Οι ίδιοι παραπονούνται πως δεν γίνονται ουσιαστικές προσπάθειες για την ενημέρωση, την πληροφόρηση και την κατάρτιση τόσο των παιδιών όσο και των ίδιων των δασκάλων ώστε να μπορούν να δημιουργήσουν κλίμα εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους μαθητές τους, προφυλάσσοντάς τους παράλληλα από ανεπιθύμητες σκέψεις και ενέργειες.

Αναφορικά με το θέμα των καμερών, όλοι οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν την αντίθεσή τους με την εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου με κύριο επιχείρημα την αξία της συζήτησης, του διαλόγου και την δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης.

Συμπερασματικά, στην Ελλάδα ο τομέας της πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας φαίνεται να νοσεί και να υπολειτουργεί. Η έλλειψη κατάρτισης και παιδείας των ίδιων των εκπαιδευτικών πάνω στον τομέα αυτόν, δυσχεραίνει τα πράγματα. Η ανάγκη των δασκάλων να μην αμαυρώσουν την εικόνα και το επίπεδο του σχολείου τους φαίνεται να υπερισχύει. Από την άλλη μεριά, κάποιοι καθηγητές μέσα από την συζήτησή μας έδειξαν όχι μόνο την διάθεση αλλά και την απαραίτητη γνώση στο πώς να αντιμετωπίσουν έναν μαθητή και να ικανοποιήσουν τις προθέσεις τους.

Τα σχολεία, στις πιο υποβαθμισμένες περιοχές της Αθήνας, δεν παρουσίασαν κάποια αξιόλογη διαφοροποίηση είτε ως προς τα μέτρα που λαμβάνουν είτε ως προς τα ποσοστά παραβατικών περιστατικών. Επίσης, τα σχολεία στις επαρχιακές πόλεις δεν φαίνεται να υπολειτουργούν σε κάτι ως προς την σύσταση των μέτρων που λαμβάνονται για τη σωστή διαχείρηση των προβλημάτων που ανακύπτουν. Ωστόσο και στα δύο λύκεια της Θεσσαλονίκης και της Πάτρας, οι διευθυντές δεν ανέφεραν κανένα περιστατικό παρέκκλισης. Τέλος, τόσο τα γυμνάσια όσο και τα λύκεια δεν φαίνεται να παρουσιάζουν διαφορές ως προς τον αριθμό και τη σοβαρότητα των παραβάσεων που συμβαίνουν στους κόλπους τους.

Πρέπει να ληφθεί υπ'όψιν ότι ο αριθμός του δείγματος, των συνεντεύξεων ήταν μικρός και πως επίσης οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν πάντα την διάθεση να

μιλήσουν πολύ ανοιχτά ώστε να ξέρουμε αν λένε την αλήθεια ή αν αποκρύπτουν καταστάσεις.

Όλα τα σχολεία γενικότερα ακολουθούν συγκεκριμένη λογική, χρησιμοποιούν συγκεκριμένα μέτρα χωρίς αξιόλογες διαφοροποιήσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

Αλεξιάδης, Στ. (1996). *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Αρτινοπούλου, Β. (2001). *Βία στο σχολείο: έρευνες και πολιτικές στην Ευρώπη*. Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ επιστήμες.

Αρτινοπούλου, Β. – Μαγγανάς, Α. (1996). *Θυματολογία και όψεις θυματοποίησης*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Γεωργούλας, Σ. (2000). *Ανήλικοι Παραβάτες στην Ελλάδα, Κοινωνική Αναπαράσταση και Αντιμετώπιση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ζαραφωνίτου, Χ. (2003). *Πρόληψη της εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο: οι σύγχρονες τάσεις της εγκληματολογικής έρευνας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Ζαραφωνίτου, Χ. (2004). *Εμπειρική Εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Herbert, M. (1999). *Ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κατσιγαράκη Ε., (2004). *Οικογένεια και Παραβατικότητα*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Λαμπροπούλου, Ε. (1999). *Κοινωνιολογία του ποινικού δικαίου και των θεσμών της ποινικής δικαιοσύνης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Λιβανίου, Ε. (2005). *Μαθησιακές Δυσκολίες και Προβλήματα Συμπεριφοράς στην Κανονική Τάξη*. ΚΕΔΡΟΣ.

Μαγγανάς, Α. (2004). *Το εγκληματικό φαινόμενο στην πράξη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Νόβα-Καλτσούνη Χ., (2001). *Μορφές Αποκλίνουσας Συμπεριφοράς στην Εφηβεία. Ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου*. Αθήνα: Gutenberg.

Siegler, R. S. (2002). *Πως σκέφτονται τα παιδιά*. Αθήνα: Gutenberg.

Φαρσεδάκης, Ι. Ιακ. (1985). *Παραβατικότητα και κοινωνικός έλεγχος των ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Φαρσεδάκης, Ι. Ιακ. (1996). *Στοιχεία Εγκληματολογίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Φαρσεδάκης, Ι. Ιακ. (2004). *Δίκαιο Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χάϊδου, Α. (2003). *Εγκληματολογικά κείμενα, Ανήλικοι, Ναρκωτικά, Κοινωνικός Έλεγχος*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Χάϊδου Α. (1996). *Θετικιστική Εγκληματολογία. Αιτιολογικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ ΑΡΘΡΑ

Bishop, P., Clilverd, A., Cooklin, A. & Hunt, U. (2002). Mental Health Matters: A Multi-family Framework For Mental Health Intervention. *Journal Of Family Therapy*.

Bradshaw, C. (2004). Social-Cognitive Mediators of the Link between Social-Environmental Risk Factors and Aggression in Adolescence, *U.S. Department of Justice*.

Brunson, S. S. & Smith, E. W. (2001). Culinary Education and Training Program for At-Risk Youth, OJJDP Fact Sheet, *U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*.

Caldwell R., Sturges S., and Clayton Silver N., Home Versus School Environments and their Influences on the Affective and Behavioral States of African American, Hispanic, and Caucasian Juvenile Offenders. *Journal of Child and Family Studies*, Springer Netherlands, vol. 16, no1, p. 119-132.

Egley, A. Jr. & O' Donell, C. E. Highlights of the 2005 National youth Gang survey. *U. S. Department of justice, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*. #5, July, 2008.

Evans, M., (1999). Youth in Action: Teens, Crime, and the Community. *U.S. Department of Justice. Office of Justice Programs. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.*

Fraser, M. W., Day, S., Galinsky, M. J., Hodges, V. G., & Smokowski, P. R. Conduct Problems and Peer Rejection in Childhood: Randomized Trial of the Making Choices and Strong Families Programs Authors. *Research on Social Work Practice*, 14(5) (2004).

Fraser, M. W., Galinsky, M. J., Smokowski, P. R., Day, S. H., Terzian, M. A., Rose, R. A., and Guo, S. (2005). Social Information-Processing Skills Training to Promote Social Competence and Prevent Aggressive Behavior in the Third Grade. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*.

Gottfredson, D. C., & Bauer, E. L. (2006). Interventions to prevent youth violence. In L. S. Doll, S. Bonzo, J. Mercy, & D. Sleet (Eds.), *Handbook of injury and violence prevention* (pp. 157–181). Secaucus, NJ: Springer.

Gray, K., Roole, B. and Whitaker, G. P. How After-School Programs Help Students Do Better. *Popular Government*, vol. 64, no. 4, Summer 1999, 39–48.

Greenberg, M., Weissberg, R. and Utne O'Brien M., Zins, J., Fredericks, L., Resnik, H., Elias, M. (2003). Enhancing School-Based Prevention and Youth Development

Through Coordinated Social, Emotional, and Academic Learning, *American Psychologist*, Vol. 58, 466-474.
Hsia H. M. OJJDP Formula Grants Program Overview. *U.S. Department of Justice. Office of Justice Programs. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.*

Macgowan, M. J., Nash, J. K., Fraser, M. W. The Carolina Child Checklist of Risk and Protective Factors for Aggression. *Research on Social Work Practice*, Vol. 12 No. 2, March 2002 253-276.

McCord, J. (1997). Discipline and the use of sanctions. *Aggression and violent behavior,* Vol 2: 313-319.

Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention (May 2001), OJJDP Research 2000 - Report, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs.

Pearce, L. D. & Haynie, D. L. Intergenerational Religious Dynamics and Adolescent Delinquency. *Social Forces*, 82:4, June 2004.

Practice notes (for north carolina's child welfare social workers) from the N.C. division of social services and the family and children's resource program. *Juvenile Justice:* A Brief Overview Vol. 12, No. 4 August 2007.

Smokowski, P. R., Mann, E. A., Reynolds, A. J., Fraser, M. W. Childhood risk and protective factors and late adolescent adjustment in inner city minority youth. *Children and Youth Services Review*, 26 (2004), 63–91.

Smokowski, P.R., Fraser, M.W, Day, S., Galinsky, M. and Bacallao, M. Preventing Youth Violence: A Single-Blind, Randomized Trial of a Multi-Element Program for Aggressive, Rejected Children in Elementary School. *Journal of Primary Prevention*, *25*(2), (2004).

Terzian, M. A. & Fraser, M. W. *Aggression and Violent Behavior*, 10/4, May-June 2005, 407-435.

Thomas, J., Canadian Centre for Justice Statistics, Statistics Canada, 2006/2007.

Trottier O'Connor, C. The advocate's challenge: special education advocacy for juveniles with disabilities. Edited by Lesley Wiseman.

Tucker, L. A. Television, Teenagers, and Health. *Journal of Youth and Adolescence*, 1987, vol. 16, pp. 415-425.

ΑΡΘΡΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ-ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Αθανασίου Α., (08/11/2000). Φυλακές Ανηλίκων: Η μεγάλη των... κακοποιών σχολή. *Τα Νέα*, σελ.16.

Αρακά, Α., (2007). Νεανική Παραβατικότητα. Νεαροί Θύτες ή Θύματα; Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Χίου. *Ενημερωτικό Δελτίο Άλκηστις*.

Αρτινοπούλου Β., (Ιούνιος 2001). Η βία στο σχολείο. Το Παγκόσμιο Συνέδριο του Παρισιού. *Ποινική Δικαιοσύνη*, Έτος 4, σελ. 661-662.

Βογιατζιδάκης, Λ. (21/04/07). Σχολική βία: θύτες και θύματα. *Μεταρρύθμιση*, Μηνιαίο πολιτικό περιοδικό, Τεύχος 13, Μάρτιος 2007.

Βυθούλκας, Δ., Νέδος, Β., Τσώλη, Μ. Πιτσιρικάδες με... πιστόλι. *Το Βήμα*.

Γιαννέτου, Κ. (2007). Το παιδί ως θύτης και θύμα. *Ενημερωτικό Δελτίο Άλκηστις*.

Δεληθανάση, Μ. (2007). Η παραβατικότητα των ανηλίκων. *Καθημερινή*.

Δημητριάδη, Γ., (2007). Η ψυχολογική κακοποίηση των παιδιών από τους γονείς. Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Κορίνθου. *Ενημερωτικό Δελτίο Άλκηστις*.

Ζαννίκου, Μ. (2007). Εξηγείται η Σχολική Βία; Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Χίου. *Ενημερωτικό Δελτίο Άλκηστις*.

Ιωαννίδη, Β. (1998-2000). Αγωγή Υγείας και Νεανική Παραβατικότητα. Η αγωγή και προαγωγή της υγείας ως μέσα για την πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας. *Παρουσία*, ΙΓ'-ΙΔ', 397-406.

Ιωαννίδη, Β. (2002). Η εκπαίδευση ως μέσο αποτροπής κοινωνικού αποκλεισμού. Η περίπτωση των Ιδρυμάτων Αγωγής Ανηλίκων. *Πρακτικά του 2ου Πανελλήνιου Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρίας Ελλάδος*. Τομ. Β', 738-753, Αθήνα.

Ιωαννίδη, Β. (2003). Σημασία και δυνατότητες παιδαγωγικής προσέγγισης και παρέμβασης στην κοινωνική ένταξη παιδιών και εφήβων με παραβατική συμπεριφορά. *ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ*, τχ. 69-70, σσ. 89-96.

Καμπύλη, Τ., Νεανική βία στα χιόνια της Δημοκρατίας. *Η Καθημερινή*.

Καρανάτση Ε. (2007). Ελληνόπουλα, τα... λιγότερο ατίθασα παιδιά της Ευρώπης. *Καθημερινή*.

Κέντρο Πρόληψης και Υγείας των Εφήβων (Κ.Ε.Π.Υ.Ε.). Νεανική παραβατικότητα: Ημερίδα «Νομοθεσία και Ψυχική Υγεία», Φεβρουάριος 2005 Παιδοψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών. Δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας*, 9-4-2005.

Κιούσης, Γ. (2005). Άρρωστες οικογένειες, ανήλικοι παραβάτες. *Ελευθεροτυπία*.

Ματσκίδου, Ο. (2007). Παραβατικότητα ανηλίκων και οικογενειακοί δεσμοί. *Ο Χρόνος της Κομοτηνής*.

Μαύρος, Π. Κ. (19/10/2008).Ένας παραβάτης γεννιέται. *Πολίτης*, σελ. 95.

Πανούσης Γ. (2006) "Ταξικοί" Αγώνες με ή χωρίς διαιτητή; Βία στα σχολεία, *Ποινική Δικαιοσύνη*, έτος 9.

Παπαστεργίου, Β. (2008). Ανήλικοι πίσω από τα κάγκελα: Βασικές έννοιες και αριθμοί. *Αυγή*.

Πολίτη, Α. (2006). Σκηνοθέτες του εξευτελισμού. *Ελευθεροτυπία*.

Τσικουδή, Μ., (2007). Η νεανική παραβατικότητα. Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Χίου. *Ενημερωτικό Δελτίο Άλκηστις*.

Φακατσέλης, Α. (25/02/2007).Φακέλωμα στα θρανία. *Ελευθεροτυπία*.

Χατζηγεωργίου Α., (16/06/2006). Έρευνα σε σχολεία της Αθήνας: Το 80% των μαθητών έχει φίλο άλλης εθνικότητας. *Ελευθεροτυπία*.

Το προφίλ του ανήλικου δράστη: Τα πρωτεία στην παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών ανήκουν στους Έλληνες. *Το ΒΗΜΑ*, 03/04/2005.

Το παιδικό πρόσωπο της βίας, *Αγγελιοφόρος*, 5-11-2006.

Συλλήψεις ανηλίκων το 2007. Ανήλικοι παραβάτες: Θύτες και θύματα ταυτόχρονα *Μακεδονία*.

Έρευνα για την παραβατικότητα των νέων, *Σημερινή των Σερρών*, 17-04-2008.

Παραβατικότητα και διαδίκτυο: Στοιχεία ερευνών και σχόλια από ειδικούς. Μονάδα Εφηβικής Υγείας, *Η Καθημερινή*, 4-10-2008.

Προβληματισμοί!!!, *Ζάκυνθος*, 20-10-2008.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ – ΕΡΕΥΝΕΣ – ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Βάρου, Κ., Παπαφιλιππόπούλου, Β. Παρεμβάσεις στα πλαίσια των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας προς την κατεύθυνση της ενδυνάμωσης του ρόλου της οικογένειας.

Βελιτσιάνου, Κ., Βοργιανίτη, Ι., Καραδημήτρη, Ε., Καπετανάκη, Κ., Αναγνωστοπούλου, Ν. *ΠΑΛΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ*: Ερευνητικό πρόγραμμα για παιδιά με σημαντικές δυσκολίες ένταξης στην ομάδα και στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Δεύτερη περιοδική έκθεση της Κύπρου στην Επιτροπή Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού.

Γεωργίου, Ν., Βαχλιώτη, Ε., Θεοδοσοπούλου, Μ. & Κωτσάκης, Β. Οι υποστηρικτικές δομές «Σχολές γονέων» της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων και η υλοποίηση τους από το Ινστιτούτο διαρκούς εκπαίδευσης ενηλίκων.

Γεωργίου, Σ. (2007). *Πρόληψη της παραβατικότητας των μαθητών. Σχολική βία. Ο ρόλος του σχολείου και του εκπαιδευτικού*. (διπλωματική εργασία).

Γεωργούλα, Α. (2006). *Η εκπαίδευση των ανηλίκων στα ιδρύματα αγωγής και στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας μας.*

Γιαννοπούλου, Ι. Γ., Τσομπανογλου, Γ.Ο. *Νεανική Παραβατικότητα στην Ελλάδα*. Μέρος της εισήγησης στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδοψυχιατρικής , Αθήνα 8-11 Μαΐου 2003.

Γουρδομιχάλη, Δ., Καραγιάννη, Λ., Σπυροπούλου, Ρ. Συμβουλευτικοί Σταθμοί Νέων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: οι δράσεις στην ευρύτερη σχολική κοινότητα και οι συνεργασίες με δομές ψυχοκοινωνικής υγείας για την προαγωγή της ψυχικής υγείας των εκπαιδευτικών, των εφήβων και των οικογενειών τους.

CANTOR, D. & McKINLEY, WRIGHT, M. School crime patterns: a national profile of U.S. public high schools using rates of crime reported to police. *Study on school violence and prevention*. Prepared for: U. S. DEPARTMENT OF EDUCATION.

Δελτίο Τύπου, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Αθήνα 6 Ιουνίου 2006.

Daphne Project 2005-1127-Y Secondary Education schools and education in values: proposals for gender violence prevention. Third Report.

Εθνικό Σχέδιο δράσης για την πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματικότητας για Κύπρο, 2006-2010, Συμβούλιο Εγκληματικότητας, Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως, Μονάδα Εγκληματολογικών Ερευνών, Μάϊος 2006.

Ενημερωτικό Δελτίο των Κέντρων Στήριξης της Οικογένειας, έργο Άλκηστις, Δίκτυο για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού των γυναικών. Τεύχος 3^{ο}, Αύγουστος 2007.

Ενημερωτικό Δελτίο της ανεξάρτητης Αρχής «Ο Συνήγορος του Πολίτη». *4 χρόνια Συνήγορος του Παιδιού στην Ελλάδα. Παρεμβάσεις και διαπιστώσεις της Αρχής για την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού*. Δεκέμβριος 2007.

Έρευνα για τη Νεανική Παραβατικότητα (2004). Προετοιμάστηκε για το Υπουργείο δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης της Κύπρου από το κέντρο για την έρευνα και την ανάπτυξη στα κολέγια στην Κύπρο, (Center for Research and Development at Intercollege Cyprus).

Ετήσια Έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση των ναρκωτικών στην Ελλάδα (2002), Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2007), Έκθεση σχετικά με την παραβατικότητα των ανηλίκων: ο ρόλος της γυναίκας, της οικογένειας και της κοινωνίας, 2007/2011(INI), Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων, (Εισηγήτρια: Μπατζελή Κ.), 07/06/2007.

Θεοδώρου, Δ. (Τετάρτη 8 Φεβρουαρίου, 2006, 19.00). Χαιρετισμός του Υπουργού Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως στο συνέδριο με θέμα: «ΒΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ». Πολιτιστικό Κέντρο Τράπεζας Κύπρου.

Καφασάρη, Α., Βλάσσης, Ν., Γερουκαλης, Δ. (2006). *Παραβατικότητα ανηλίκων. Μια μελέτη περίπτωσης για την Κω.*

Κεντρικό Συμβούλιο Πρόληψης της Παραβατικότητας και Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών, Πανεπιστημίου Αθηνών. *Για να νιώθουμε ασφαλείς μέσα σε μια κοινωνία ενεργών πολιτών*. Πρακτικό εγχειρίδιο για τη νόμιμη προστασία του πολίτη από την καθημερινή παραβατικότητα. Προλεγόμενα: Κουράκη Ν., Αθήνα, 2006.

Κιουρτσής, Κ., Η πρόληψη της παραβατικότητας στη β/θμια εκπαίδευση. Διερεύνηση των αναγκών των σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με την πρόληψη της παραβατικότητας. Συνέδριο Εταιρείας Επιστημών Αγωγής Δράμας 17-19 Οκτωβρίου 2008.

Κλαδάκη, Μ. & Τσιμπιδάκη, Α. Η δραματοθεραπεία ως θεραπευτική μέθοδος ψυχοθεραπευτικής προσέγγισης στα μέλη της οικογένειας.

Κορμάς, Γ.Έρευνα με θέμα: Εθισμός των εφήβων στο διαδίκτυο.

Κουράκης, Ν., Ζαγούρα Π., Γαλανού Μ. *Έρευνα για την ομαδική παραβατικότητα μαθητών Λυκείου σε σχολεία των Αθηνών.*

Κουράκης, Ν. *Στατιστικά στοιχεία για τις συμμορίες ανηλίκων: Συμμορίες Ανηλίκων στην Ελλάδα. Πορίσματα από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών.* Εργαστήριο Ποινικών & Εγκληματολογικών Ερευνών Πανεπιστημίου Αθηνών. Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό: *Ποινικός Λόγος*, 2004, 2205-2218.

Κουράκης, Ν. *Έκταση και ποιότητα της νεανικής παραβατικότητας στη σύγχρονη Ελλάδα. Οι επιπτώσεις από τη δυσλειτουργία των θεσμών.* 2006.

Κουράκης, Ν. Τα τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας ως μέσο αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας. *Το κείμενο προέρχεται από την εισήγηση του κ. Νέστωρ Κουράκη στην εκδήλωση του Ινστιτούτου Δημοκρατίας με θέμα: «Το μέλλον της Ενωμένης Ευρώπης», πραγματοποιήθηκε στις 11 Ιουλίου 2005, στην Αθήνα.*

Κουτσοκώστα, Α. Η Αγωγή Υγείας στο σχολείο και η Συμβουλευτική γονέων ως υποστηρικτικές δράσεις στη σχέση γονιών – παιδιών – σχολείου.

Κωτσή, Α. Γ. Οι σημερινές συνθήκες στο περιβάλλον του παιδιού και η ανάγκη επανασχεδιασμού του σχολικού του χώρου.

Λαμπράκη, Ι. (2006). *Η κοινωνική ανάπτυξη ως μέσο πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας*. (διπλωματική εργασία).

Λαμπριανού, Ι. Πρόληψη και αντιμετώπιση των πειθαρχικών προβλημάτων, των προβλημάτων συμπεριφοράς που αντιμετωπίζουν τα παιδιά. (πτυχιακή εργασία).

Λεϊμονής, Κ., Παναγιωτοπούλου, Σ., Πανεζή Α., Παππά Α. Συνέδριο με θέμα: «Διεπιστημονικότητα και διεταιρικότητα για την κοινωνική ένταξη του νεαρού παραβάτη».

Λεοντοπούλου Β. (2006).*Νεανική βία*. (εργασία).

Λυκουρέντζος, Α. Απάντηση στην με αριθμό 4084/9.1.08 ερώτηση της Βουλευτού κ. Αθανασίας Μερεντίτη που δόθηκε με το υπ' αριθμ. 3551/ΙΗ/4.2.08 έγγραφο από τον Υφυπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Λυκουρέντζος, Α., Δελτίο Τύπου Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Αθήνα, 18 Μαΐου 2008). 1ο «Ανοιχτό Διήμερο» της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς για τα Τοπικά Συμβούλια Νέων στην Κομοτηνή, 17-18 Μαΐου 2008.

Μπακιρλή, Ε. Νέοι και βία στη σύγχρονη κοινωνία. Μια οικολογική ανάλυση του φαινομένου των συμμοριών ανηλίκων.

Μπέσιλα-Βήκα Ε. Το κείμενο προέρχεται από την εισήγηση της Ευρυδίκης Μπέσιλα-Βήκα στην εκδήλωση του Ινστιτούτου Δημοκρατίας με θέμα: «Πρόληψη παραβατικότητας ανηλίκων» που πραγματοποιήθηκε στην Νέα Φιλαδέλφεια, την Δευτέρα 3 Οκτωβρίου 2005.

Νικολάου, Σ.-Μ. *Η βία στη σχολική κοινότητα*. (έρευνα).

Πανταζοπούλου, Μ. & Παπαχρήστος, Κ. Ο ρόλος του ΚΔΑΥ (ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ & ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ) στην πορεία των μαθητών ΑΜΕΑ για την κοινωνική ένταξη.
Πάσχου. Α. *Η βία στη σχολική κοινότητα. Παράγοντες που την εδραιώνουν και θεραπευτική παρέμβαση*, (έρευνα).

Παυλάκης, Α. & Βερεσιές, Κ., Οργανισμός Νεολαίας Κύπρου. Κέντρο Ενημέρωσης για τα Ναρκωτικά και Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΝΘΕΑ). *Εγκληματικότητα και Νέοι: Προβλήματα και Προβληματισμοί*. 1998.

Παύλου, Μ. (1998). "Προγράμματα κατάρτισης και στήριξης κοινωνικά μειονεκτούντων εφήβων. Οι φορείς - ο συμβουλευτικός σταθμός ΑΠΘ- ΕΠΑΘ" *Virtual School, The sciences of Education Online*, τόμος 1, τεύχος 2, Αύγουστος 1998.

Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.). 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα: «Σχολείο Ίσο για παιδιά Άνισα», Αθήνα, 4-6 Μαΐου 2007.

Πρακτικά από το 19ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Κοινωνικής Παιδιατρικής και Προαγωγής της Υγείας.

Πρακτικά συνεδρίου «Τοπικές Κοινωνίες: ΕΠΙ ΤΡΟΧΩΝ για την αντιμετώπιση της σχολικής διαρροής» Πέμπτη 28 Ιουνίου 2007, Ξενοδοχείο ''ΤΙΤΑΝΙΑ'', Αθήνα.

Σώκου, Κ. (2003). Η Προαγωγή της Ψυχικής και Κοινωνικής Υγείας ως Πολιτική Πρόληψης της Βίας στο Σχολείο, (έρευνα).

Smith, C. & Faris, R. Religion and American Adolescent Delinquency. Delinquency, Risk Behaviors and Constructive Social Activities. A research report of youth and religion, number 1, 2002.

Τσιγκρής, Α. Οι Δομές της ελληνικής πολιτείας για την πρόληψη και την ποινική καταστολή της παραβατικότητας των ανηλίκων. Το κείμενο προέρχεται από εισήγηση του κ. Άγγελου Α. Τσιγκρή σε εκδήλωση του Ινστιτούτου Δημοκρατίας που πραγματοποιήθηκε στις 6 Ιουνίου 2005, στον Πειραιά, με θέμα: «Πρόληψη Νεανικής Παραβατικότητας».

Φραγκούλη, Ε., *Το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον όπου ζει κι αναπτύσσεται κάθε παιδί επιδρούν στη διαμόρφωση της αυτοεκτίμησής του*, (έρευνα).

Χαϊνάς, Ε. Συμπεριφορές υψηλού κινδύνου στους έφηβους μαθητές. Επιστημονική Εταιρεία για την Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Επικοινωνία των πολιτών, τεύχος 01: Δεκέμβριος 2004.

ΆΡΘΡΑ – ΥΛΙΚΟ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Αστυνομικό Δελτίο αρ. 4, (5 Νοεμβρίου, 2006). Εκστρατεία πρόληψης τροχαίων δυστυχημάτων και πάταξης του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας.

Αρτινοπούλου, Β. Κύρια σημεία της εισήγησης με τίτλο: Ανήλικοι – θύματα, Ανήλικοι - Παραβάτες. Μια σχέση διαρκούς αλληλεπίδρασης.

Αρτινοπούλου, Β. (03/10/2005). Ανήλικοι δράστες – Ανήλικα θύματα.

Αρτινοπούλου, Β. (2007). Η πιο συχνή μορφή βίας είναι η λεκτική παρενόχληση.

Ζαγούρα, Π. (2007). Στατιστικά στοιχεία για τη νεανική παραβατικότητα.
Ζαγούρα, Π. Οι Επιμελητές Ανηλίκων. (σχολιασμός)

Ιωαννίδη, Β., Νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Αγωγή Υγείας: Διαφαινόμενες προοπτικές για μια άλλη θεώρηση στη νεανική παραβατικότητα.

Κατσαδώρος Κ. Προσεγγίσεις στα γενεσιουργά αίτια της παραβατικής συμπεριφοράς, *«ΚΑΙΜΑΚΑ»*, Φορέας Ανάπτυξης Ανθρωπίνου και Κοινωνικού Κεφαλαίου.

Κέντρο Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Στήριξης Πάφου (ΚΕ.ΣΥ.ΨΥ.Σ.), Προγράμματα πρόληψης, ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και προαγωγής της υγείας.

Κόντα, Π. (Τετάρτη, 28.03.2007). Παιδική παραβατικότητα.

Μικελλίδης, Δ. Ανακοινώσεις / Εγκύκλιοι Π.Ο.Ε.Δ.: Παγκύπρια Οργάνωση Ελλήνων Δασκάλων (ΠΟΕΔ) Τακτική Παγκύπρια Συνδιάσκεψη Γενικών Αντιπροσώπων, λογοδοσία του Δ.Σ. για την τριετία 2005 – 2008.

Παπανεόφυτος, Ν. Ναρκωτικά, Εγκληματικότητα και Οργάνωση Ψυχοκοινωνικής Πρόληψης σε Σχέση με Μεταρρύθμιση στη Παιδεία και την Υγεία.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ: Κέντρο Πρόληψης της χρήσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών Ν. Ημαθίας.

Σκότης, Σ. (Υποστράτηγος ΕΛ.ΑΣ., Διευθυντής Διευθύνσεως Ασφαλείας Αττικής). Ο ρόλος της αστυνομίας στην πρόληψη της παραβατικότητας.

Τσίγκανου, Ι. Το σχολείο θεάται ως κρατικός ιδεολογικός μηχανισμός.

Τσιγκρής, Α. (01/07/2005). Οι Δομές της ελληνικής πολιτείας για την πρόληψη και την ποινική καταστολή της παραβατικότητας των ανηλίκων.

Τσιγκρής Α. (Παρασκευή, 29 Ιούνιος 2007). Νεανική Βία: Η Παραβατικότητα των Ανηλίκων στην Ελλάδα.

Τσιγκρής, Α. (27 Φεβρουάριος 2008, 7:26 μμ). Τα Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας.

Φαρσεδάκης, Ι. Νεανική παραβατικότητα και επίπεδα παρέμβασης.

WEB SITES

www.youthandreligion.org

www.ojp.usdoj.gov/ojjdp

www.iir.com/nygc/

www.police.gov.cy

www.ypepth.gr

www.who.int/school-youth-health/

www.niotho-asfalis.gr/na/index.htm

www.theartofcrime.gr

www.prevention.gr

www.prolipsi-xanthi.gr

www.nhreawkp.gr

www.hcmhr.gr: Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και Ερευνών

www.kethea.gr

www.homeoffice.gov.uk

www.tsigris.gr

www.somatikitimoria.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Έρευνα για τη Νεανική Παραβατικότητα:

Σύνοψη Ευρημάτων και Συμπερασμάτων

Η πιό πρόσφατη μελέτη για τη νεανική εγκληματικότητα προετοιμάστηκε για το Υπουργείο δικαιοσύνης και δημόσιας τάξης από το κέντρο για την έρευνα και την ανάπτυξη στα κολέγια στην Κύπρο, (Center for Research and Development at Intercollege Cyprus). Αυτή η μελέτη ολοκληρώθηκε το 2004 και ονομάζεται "έρευνα για τη νεανική εγκληματικότητα". Πρέπει να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη μελέτη καλύπτει επίσης και τις ηλικίες 19-21. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε ήταν 1000 μαθητές.

Η «Έρευνα για τη Νεανική Παραβατικότητα», που ολοκληρώθηκε το 2004, είχε γενικό σκοπό τη διερεύνηση του φαινομένου της νεανικής παραβατικότητας στην κυπριακή κοινωνία. Η έρευνα είχε τρεις στόχους: Ο πρώτος ήταν η εκτίμηση της έκτασης του φαινομένου της παραβατικότητας, ο δεύτερος στόχος ήταν η αιτιολόγηση της παραβατικότητας, δηλαδή ο εντοπισμός των αιτίων της παραβατικής συμπεριφοράς και ο τρίτος στόχος ήταν η σύνθεση των ευρημάτων σε τελικά συμπεράσματα και η παράθεση εισηγήσεων και προοπτικών βελτίωσης.

Μια γενική παρατήρηση που προκύπτει από τη συνολική θεώρηση των αποτελεσμάτων είναι ότι τα ψηλότερα ποσοστά και οι ψηλότερες συχνότητες ανάμιξης εμφανίζονται στις λιγότερο σοβαρές συμπεριφορές ενώ φαίνεται να υπάρχει πιο έντονη τάση για καταστροφή παρά για κλοπή περιουσίας.

Αναφορικά με τις σχολικές παραβάσεις, καταγράφηκε ένα 68.5% για απάτη (αντιγραφή) σε διαγώνισμα ή εξέταση, 49.8% για αδικαιολόγητη απουσία μιας περιόδου από την τάξη και 41.9% για αδικαιολόγητη απουσία ολόκληρης μέρας από το σχολείο. Τα ποσοστά αυτά αναφέρονται σε ένα μόνο τρίμηνο και όχι σε ένα έτος.

Για τη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, η έρευνα αυτή δείχνει ότι η χρήση παράνομων ουσιών εμφανίζεται σε πολύ χαμηλά ποσοστά ενώ σημαντική επικράτηση παρατηρείται στις νόμιμες ουσίες. Η χρήση αλκοόλ μέχρι μέθης εμφανίζεται με επικράτηση 38.3%.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά παρατηρούνται στις οδικές παραβάσεις (οδήγηση χωρίς άδεια) και στην παρακολούθηση θεάματος που ήταν ακατάλληλο επειδή περιείχε σκηνές βίας

Φάνηκε ότι η μεταβλητή που παριστάνει το βαθμό στον οποίο είναι σημαντικό για ένα μαθητή να έχει καλούς βαθμούς, να τηρεί τους κανονισμούς του σχολείου, να συμπεριφέρεται σύμφωνα με τις προσδοκίες των γονιών, να σπουδάσει, να συνεισφέρει στην ευημερία της κοινωνίας, να έχει καλές σχέσεις με τους γονείς και να τηρεί τους νόμους του κράτους έχουν αρνητική επίδραση στην παραβατική συμπεριφορά (δηλαδή μειώνουν την πιθανότητα και τη συχνότητα ανάμειξης).

Η μεταβλητή που παριστάνει το βαθμό στον οποίο είναι σημαντικό για ένα μαθητή να έχει στο μέλλον πολλά λεφτά, σπίτι που να ζηλεύουν πολλοί και αυτοκίνητο που να ζηλεύουν πολλοί φαίνεται να ενισχύουν την παραβατικότητα, αφού είναι θετικά συνυφασμένες με τις περισσότερες παραβατικές συμπεριφορές.

Η μεταβλητή που παριστάνει το βαθμό στον οποίο είναι σημαντικό για ένα μαθητή να βγαίνει συχνά έξω, να είναι δημοφιλής στην παρέα του και να ντύνεται με στιλ είναι θετικά συσχετισμένες σε ικανοποιητικό επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας με τις περισσότερες παραβατικές συμπεριφορές.

Η ανάλυση έδειξε επίσης ότι όσο πιο χαλαρός είναι ο έλεγχος των γονέων, όπως τον αντιλαμβάνονται οι μαθητές, τόσο πιο πιθανή είναι η ανάμιξη σε παράνομες συμπεριφορές (όσο περισσότερο ελέγχονται, τόσο λιγότερο αποκλίνουν). Οι αντιλήψεις χαλαρότητας για τον έλεγχο των εκπαιδευτικών είναι αρνητικά συνυφασμένες με κάποιες παραβατικές συμπεριφορές, αλλά οι σχέσεις αυτές δεν επικυρώνονται ως αιτιώδεις στον πληθυσμό.

Μια άλλη διαπίστωση είναι ότι όσο πιο ευχαριστημένοι από το σχολείο είναι οι μαθητές, όσο πιο ικανοποιημένοι είναι από διάφορα στοιχεία της σχολικής εμπειρίας, όπως επίδοση και σχέσεις με εκπαιδευτικούς, τόσο λιγότερο αποκλίνουν.

Σημαντική επίδραση προς την κατεύθυνση της αύξησης της παραβατικής συμπεριφοράς ασκούν και οι αποκλίνουσες στάσεις και συμπεριφορές σημαντικών άλλων. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης επικυρώνουν ξεκάθαρα ότι αυτές οι στάσεις και συμπεριφορές είναι πάντα θετικά συσχετισμένες με την παραβατικότητα. Οι αποκλίνουσες στάσεις των φίλων είναι θετικά συσχετισμένες με όλες σχεδόν τις παραβατικές συμπεριφορές. Τα ίδια ισχύουν και για τις αποκλίνουσες στάσεις των γονιών.

Η αρνητική συμπεριφορά των άλλων, όπως η κοροϊδία ή ο στιγματισμός, μπορεί να οδηγήσει στην ενεργοποίηση συμπεριφορικών τάσεων προς τη βία. Ο αρνητισμός από συμμαθητές, δηλαδή η χρήση αρνητικών χαρακτηρισμών ή η αποφυγή επαφής, επικυρώνεται ως γνήσια και άμεσα αιτιώδης επίδραση στη μεταφορά επιθετικού αντικειμένου, την απειλή χρήσης βίας και τη χρήση σοβαρής βίας. Η αρνητική συμπεριφορά των εκπαιδευτικών (προσβολή μαθητών λόγω χαμηλής επίδοσης ή συμπεριφοράς) είναι θετικά συνυφασμένη με όλες σχεδόν τις παραβατικές συμπεριφορές.

Σταθερή και πάντα μειωτική είναι η επίδραση της θρησκευτικότητας. Η μεταβλητή που παριστάνει το βαθμό θρησκευτικότητας παρουσιάζει αρνητικές συσχετίσεις με όλες σχεδόν τις παραβατικές συμπεριφορές.

Η σχολική επίδοση έχει αρχική αρνητική συσχέτιση με όλες σχεδόν τις συμπεριφορές, δηλαδή όσο ψηλότερη είναι η επίδοση τόσο λιγότερη η ανάμιξη σε παραβατικές συμπεριφορές.

Για το φύλο, τα αποτελέσματα έδειξαν σημαντικά ψηλότερα ποσοστά παραβατικότητας ανάμεσα στα αγόρια. Η μόρφωση των γονιών φαίνεται να επηρεάζει μόνο μερικές συμπεριφορές, και μάλιστα όχι προς την ίδια κατεύθυνση: στα παιδιά που προέρχονται από ψηλότερα μορφωτικά περιβάλλοντα παρατηρείται περισσότερο η τάση για διανυκτερεύσεις εκτός οικίας χωρίς την έγκριση των γονιών, η τάση για καταστροφή περιουσίας με φωτιά και περισσότερες σεξουαλικές σχέσεις. Η σχέση μεταξύ μόρφωσης γονιών και παράνομης οδήγησης, από την άλλη, είναι αρνητική, δηλαδή υπάρχει λιγότερη τάση για κάτι τέτοιο ανάμεσα στους μαθητές που έχουν γονείς ψηλότερου μορφωτικού επιπέδου. Το εισόδημα των γονιών φαίνεται να

επηρεάζει σχετικά λίγες συμπεριφορές: τα παιδιά των πιο ψηλών εισοδηματικών στρωμάτων είναι αναμιγμένα περισσότερο στην παράνομη οδήγηση, στην παρακολούθηση βίας, στην κατανάλωση αλκοόλ μέχρι μέθης και στη χρήση κάνναβης.

Το μέγεθος της οικογένειας δε φαίνεται να παίζει αιτιώδη ρόλο στην παραβατικότητα. Σχετικά με τον τύπο οικογένειας, οι μόνες συμπεριφορές που παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφορά μετά από στατιστικό έλεγχο είναι η παράνομη οδήγηση και οι μη αποδεκτές από τους γονείς διανυκτερεύσεις εκτός οικίας, οι οποίες εμφανίζονται πιο συχνά ανάμεσα στους μαθητές που δε ζουν με τους δύο βιολογικούς τους γονείς.

Σε σχέση με τον τύπο σχολείου (ιδιωτικό-δημόσιο), φαίνεται ότι υπάρχει γενικά μια τάση για λιγότερη παραβατικότητα ανάμεσα στους μαθητές των ιδιωτικών σχολείων. Η διάκριση των σχολείων σε γενικές και τεχνικές σχολές παρουσιάζει ενδιαφέρον, αφού οι μαθητές των τεχνικών σχολών είναι περισσότερο αναμιγμένοι σε πολλές συμπεριφορές (με εξαίρεση την αντιγραφή σε εξετάσεις που εμφανίζεται λιγότερο συχνά σε αυτή την ομάδα). Ωστόσο, δεν μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι κάτι υπάρχει στις τεχνικές σχολές που οδηγεί στην παραβατικότητα, γιατί τα παιδιά που φοιτούν σε αυτές έχουν ήδη επιλεχθεί από το σύστημα με βάση συναφή κριτήρια, όπως η σχολική επίδοση.

Ο τύπος περιοχής παίζει ένα ετερόσημο ρόλο σε σχετικά λίγες συμπεριφορές. Κάποιες συμπεριφορές παρατηρούνται σε μεγαλύτερα ποσοστά στις αγροτικές περιοχές (παράνομη οδήγηση, παράνομη χρήση κυνηγετικού όπλου, διανυκτερεύσεις χωρίς άδεια, κατανάλωση ακατάλληλου λόγω σεξ θεάματος και κατανάλωση πορνογραφίας) ενώ άλλες σε μικρότερα (καταστροφές περιουσίας και χρήση κάνναβης).

ΠΡΟΛΗΨΗ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η οικογένεια, ως ο σημαντικότερος θεσμός κοινωνικοποίησης, βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Στα δεδομένα έχουν εντοπιστεί πρώτα σχέσεις μεταξύ σύγκρουσης στην οικογένεια και παραβατικής συμπεριφοράς. Η ύπαρξη σύγκρουσης σε κάποιες οικογένειες δημιουργεί συναισθηματικά προβλήματα στα παιδιά, τα οποία στη συνέχεια αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμογής και επίδοσης στο σχολείο. Αυτά τα προβλήματα συχνά οδηγούν στην παραβατική συμπεριφορά και κάποιες φορές στο σοβαρό έγκλημα. Ωστόσο, πρέπει να γίνεται αξιολόγηση της κάθε περίπτωσης ξεχωριστά όταν τίθεται θέμα διαζυγίου. Τα συμπεριφορικά προβλήματα δημιουργούνται κατά πρώτο λόγο από την ύπαρξη σύγκρουσης και όχι από το διαζύγιο που προκύπτει από αυτή.

Ο έλεγχος που ασκούν οι γονείς στα παιδιά τους ήταν ένα άλλο θέμα που συζητήθηκε εκτενώς. Συμπερασματικά, φαίνεται ότι η παραβατικότητα μπορεί να προκληθεί τόσο από τον υπερβολικό έλεγχο όσο και από την υπερβολική χαλαρότητα. Το ζητούμενο για την ελαχιστοποίηση της παραβατικότητας φαίνεται να είναι μια ισορροπία ελέγχου. Επιπρόσθετα, σε κάποιες περιπτώσεις, ένα στοιχείο που απουσιάζει στους γονείς είναι το κοινό ενδιαφέρον, ενώ σε άλλες απουσιάζει η γνώση

και οι δεξιότητες που απαιτούνται για το ρόλο του παιδαγωγού. Σε κάποιο βαθμό, υπάρχει και έλλειψη ουσιαστικής επικοινωνίας μεταξύ παιδιών και γονιών.

Οι αποκλίνουσες στάσεις και συμπεριφορές των γονιών είναι εξίσου σημαντικές. Οι γονείς πολλές φορές σκέφτονται και συμπεριφέρονται οι ίδιοι με παραβατικούς τρόπους ή με τρόπους που υπονοούν ανοχή προς την παραβατική συμπεριφορά. Η επίδρασή αυτού του στοιχείου είναι πιο εμφανής στις περιπτώσεις σοβαρής παραβατικής συμπεριφοράς, όπως παρατηρήθηκε στις συνεντεύξεις με τους φυλακισμένους. Μια πτυχή της συμπεριφοράς των γονιών, η οποία έχει δυσμενείς συνέπειες στη συμπεριφορά των παιδιών, είναι η χρήση βίας, είτε μεταξύ των γονιών είτε προς τα παιδιά.

Τονίζεται επίσης η σημασία του μορφωτικού κεφαλαίου, των γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων, δηλαδή, που αποκτά το παιδί στην οικογένεια και μεταφέρει στο σχολείο. Τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες που παρέχουν πλούσια ερεθίσματα και καλλιεργούν θετικές προς τη μόρφωση στάσεις, έχουν καλύτερη σχολική επίδοση και λιγότερο παραβατική συμπεριφορά.

ΣΧΟΛΕΙΟ

Το σχολείο συμπληρώνει την οικογένεια στο έργο της κοινωνικοποίησης. Οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί που έλαβαν μέρος στις συνεντεύξεις εντόπισαν διάφορα στοιχεία του σχολείου που κατά τη γνώμη τους δημιουργούν συνθήκες εμφάνισης και επικράτησης της παραβατικής συμπεριφοράς. Οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να υστερούν στην εφαρμογή σύγχρονων παιδαγωγικών προσεγγίσεων, κυρίως στο χειρισμό της παραβατικότητας. Παράλληλα, φαίνεται να υπάρχει πρόβλημα και στο θέμα της διδακτικής μεθοδολογίας. Σύμφωνα με τους μαθητές, τα μαθήματα είναι συχνά ανιαρά και μη αποτελεσματικά. Επιπρόσθετα, πολλοί μαθητές νιώθουν ότι το σχολείο είναι καταπιεστικό και οι εκπαιδευτικοί αυταρχικοί. Για το θέμα της τιμωρίας, οι μαθητές είπαν ότι σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει άνιση μεταχείριση και σε άλλες δυσανάλογη αντίδραση από τους εκπαιδευτικούς.

Τα αναλυτικά προγράμματα, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, χαρακτηρίζονται από δυσανάλογη έμφαση στη γνώση, με αποτέλεσμα οι μαθητές να μην έχουν επαρκή συναισθηματική και κοινωνική αγωγή.

Μια άλλη βασική λειτουργία του σχολείου είναι η επιλογή, κατά την οποία οι μαθητές κατατάσσονται σε κατηγορίες που στη συνέχεια καθορίζουν τη επαγγελματική τους καριέρα και τη γενικότερη πορεία τους στη ζωή. Η επιλογή, που είναι αναπόφευκτη σε μια σύγχρονη κοινωνία, μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στους μαθητές, αφού η διαδικασία της αξιολόγησης με την οποία εξυπηρετείται είναι έντονα ανταγωνιστική, προκαλεί ένταση και αφήνει πάντα κάποιους εκτός.

Στις συνεντεύξεις φάνηκε ότι η δυσμενής αυτοεικόνα που προκαλείται από τη σχολική αποτυχία ωθεί κάποιους έφηβους σε μορφές παραβατικότητας, όπως η επικίνδυνη οδήγηση «για επίδειξη» και η χρήση βίας. Η ερμηνεία αυτή επικυρώθηκε και στις παρατηρήσεις παραβατικών ομάδων, όπου φάνηκε ξεκάθαρα ότι κάποιοι νέοι βρίσκουν στην «παρέα» και τις «μοτόρες» το κύρος και την εκτίμηση που δεν είχε τη δυνατότητα να τους προσφέρει το σχολείο.

ΜΜΕ

Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας αποτελούν συχνά πηγή παραβατικής μάθησης. Όπως έχουν παρατηρήσει οι εκπαιδευτικοί, από τη μια υπάρχει επηρεασμός από το περιεχόμενο των μηνυμάτων που τα μέσα αυτά διαχέουν και από την άλλη τα μέσα αυτά είναι πιο ελκυστικά από τα μέσα που χρησιμοποιεί το σχολείο. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της βίας: όπως φάνηκε στην επισκόπηση, περίπου τέσσερις στους πέντε μαθητές παρακολουθούν βία στην τηλεόραση και σημαντικά ποσοστά από αυτούς το κάνουν συχνά.

ΦΙΛΟΙ- ΠΑΡΕΕΣ

Η σημαντικότερη κοινωνική μεταβλητή που είναι συστηματικά συνδεδεμένη με την παραβατική συμπεριφορά ενός ατόμου είναι η παραβατική συμπεριφορά των φίλων: από τη μια, άτομα με παραβατικές τάσεις είναι πιο πιθανό να συνευρίσκονται κοινωνικά με άλλα τέτοια άτομα, δηλαδή να προηγείται η απόκλιση και να έπεται η συναναστροφή και, από τη άλλη, μη παραβατικά άτομα μπορεί να αναπτύξουν παραβατική συμπεριφορά μέσα από τις συναναστροφές τους σε μια παραβατική ομάδα, δηλαδή, να προηγείται η συναναστροφή και να έπεται η απόκλιση.